

MUNKAERŐPIACI TÜKÖR
2025

MUNKAERŐPIACI TÜKÖR

Az évkönyvsorozat szerkesztőbizottsága

ÁDÁM SÁNDOR – főosztályvezető, Nemzetgazdasági Minisztérium, Európai Unió Szakpolitika és Programok Főosztály • **BÍRÓ ANIKÓ** – tudományos főmunkatárs, ELTE KRTK KTI • **BUSCH IRÉN** – főosztályvezető, Belügyminisztérium, Közfoglalkoztatási Statisztikai, Elemzési és Monitoring Főosztály • **HERMANN ZOLTÁN** – tudományos főmunkatárs, ELTE KRTK KTI és Budapesti Corvinus Egyetem • **HORN DÁNIEL** – tudományos főmunkatárs, ELTE KRTK KTI és Budapesti Corvinus Egyetem • **FAZEKAS KÁROLY** – emeritus kutató, a KRTK nyugalmazott főigazgatója • **KADLECSIK ROLAND** – főosztályvezető, KSH, Keresetstatisztikai osztály • **KÖLLŐ JÁNOS** – ELTE KRTK Adatbank • **LAKATOS JUDIT** – nyugdíjas szakmai főtanácsadó, KSH • **REIZER BALÁZS** – tudományos főmunkatárs, ELTE KRTK KTI és Debreceni Egyetem • **SZABÓ-MORVAI ÁGNES** – tudományos főmunkatárs, ELTE KRTK KTI és Debreceni Egyetem • **TELEGDY ÁLMOS** – külső munkatárs, ELTE KRTK KTI és egyetemi docens, Budapesti Corvinus Egyetem

Sorozatszerkesztő

HERMANN ZOLTÁN

MUNKAERŐPIACI TÜKÖR 2025

**A MUNKAERŐPIAC
TERÜLETI EGYENLŐTLENSÉGEI**

**Szerkesztette
HERMANN ZOLTÁN
CZALLER LÁSZLÓ**

**ELTE KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
BUDAPEST, 2025**

A kiadó címe:
ELTE Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont
1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.
e-mail: titkarsag@kti.krtk.hu
honlap: <https://kti.krtk.hu>
telefon: (+36-1) 224-6700

Copyright © ELTE Közgazdaság- és Regionális
Tudományi Kutatóközpont, 2025
Borító:

ISSN 1586-460X

Felelős kiadó: Fertő Imre
Olvasószerkesztő: Patkós Anna
Műszaki szerkesztő: Kravjánszki Róbert
Nyomdai előkészítés: font.hu
Typográfia: Garamond, Franklin Gothic
Nyomdai munkák:

TARTALOM

Előszó	9
Magyarországi munkapiac, 2024–2025 (<i>Lakatos Judit</i>)	11
Gazdasági környezet	14
Gazdasági aktivitás	15
Foglalkoztatottság	15
Munkanélküliség	20
Munkaerő-kereslet és -kínálat	22
Keresetek, munkajövedelem	23
Közelkép: A munkaerőpiac területi egyenlőtlenségei	27
1. Bevezető (<i>Czaller László</i>)	29
2. A munkaerő-kínálat regionális különbségei	33
2.1. A foglalkoztatás területi egyenlőtlenségeinek változása (<i>Czethoffer Éva, Köllő János & Sinka-Grósz Zsuzsanna</i>)	33
2.2. A hazai munkaerőpiac kínálati oldalának jövőképe a népesség-előreszámítások tükrében (<i>Lennert József</i>)	35
2.3. Az alacsony iskolázottság regionális különbségei (<i>Hermann Zoltán</i>)	42
2.4. A szakképzés szerepének és térszerkezetének változásai az elmúlt másfél évtized reformjainak fényében (<i>Velkey Gábor</i>)	48
2.5. A felsőfokú végzettségű munkavállalók térbeli eloszlása és koncentrálódása 1990–2022 között (<i>Szakálné Kanó Izabella & Sávai Marianna</i>)	56
2.6. A kisgyermekes anyák munkába állása a gyermekvállalást követően – területi elemzés (<i>Pető Rita, Szabó-Morvai Ágnes & Vönnök Dzsamila</i>)	61
2.7. Külföldi dolgozók a magyarországi munkaerőpiacon (<i>Bodor Krisztofer & Czirfusz Márton</i>)	64
2.8. Idősebb munkavállalók a szegmentálódó mezőgazdasági munkaerőpiacon (<i>Koós Bálint</i>)	72
2.9. A kivándorló magyarok becslése és oktatási különbségei (<i>Cook Rebeka Éva</i>)	78
3. A munkaerő-kereslet regionális különbségei	82
3.1. A betöltetlen álláshelyek területi különbségei (<i>Reizer Balázs</i>)	82
3.2. A vállalati versenyképesség területi különbségei (<i>Koren Miklós, Vereckei András & Szilágyi Bálint</i>)	88
3.3. A vállalati készségigények területi különbségei (<i>Czaller László</i>)	93
3.4. Egy külföldi működőtőke-beruházás hatása a beszállító iparág környező vállalataira – a győri Audi gyár példája (<i>Bisznay Márta</i>)	98
4. Területi béregyenlőtlenségek	102
4.1. A területi béregyenlőtlenségek változása 2003 és 2021 között (<i>Czethoffer Éva, Köllő János & Sinka-Grósz Zsuzsanna</i>)	102
4.2. A területi béregyenlőtlenségek összetevői Magyarországon (<i>Boza István</i>)	104
4.3. A rugalmas bérelemek hozzájárulása a területi béregyenlőtlenségekhez (<i>Reizer Balázs</i>)	109
4.4. A budapesti nagyvárosi térség bérelőnye végzettségi csoportok szerint, 2001–2022 (<i>Károlyi Róbert</i>)	114

5. Térbeli illeszkedés és mobilitás	120
5.1. Az ingázás tendenciáinak változása Magyarországon 2011 és 2022 között (<i>Szalkai Gábor</i>)	120
5.2. A helyi munkaerőpiacok hosszútávú átalakulása a kis- és középvárosokban az ingázási adatok tükrében (<i>Nagy Gábor, Molnár Ernő, Pirisi Gábor & Nagy Erika</i>)	127
5.3. Munkavállalási célú ingázás a magyar határokon (<i>Lőcsei Hajnalka, Bogdán Gergely, Csiszovszky Anna, Igari András, Labáth Adám & Varga Bence</i>)	136
5.4. Ingázási körzetek Magyarországon (<i>Boza István</i>)	144
5.5. Lakáspiari árkülönbségek a munkahelyre ingázás szemszögéből (<i>Horváth Áron & Sági Zoltán</i>)	147
5.6. A helyi munkaerő-áramlási hálózatok robusztussága (<i>Magyar Gergely, Ozorczy Ákos, Tóth Gergő & Elekes Zoltán</i>)	151
6. A térbeli illeszkedés hiánya – regionális munkanélküliség	158
6.1. A munkanélküliség és a NEET területi különbségei (<i>Czethoffer Éva, Kolló János & Sinka-Grósz Zsuzsanna</i>)	158
6.2. A munkanélküliség területi különbségeit meghatározó tényezők az ezredforduló után (<i>Farkas Máté & Czaller László</i>)	160
6.3. A közfoglalkoztatás területi különbségei (<i>Molnár György</i>)	166
6.4. Számít a méret? A helyi munkaerőpiac méretének hatása az álláskereső preferált szakmában való elhelyezkedésére (<i>Czaller László</i>)	172
A munkapiaci szakpolitika eszközei (2024. október – 2025. augusztus) (<i>Hajdu Miklós, Makó Ágnes, Nábelek Fruzsina & Nyíró Zsanna</i>)	177
1. Intézményi változások	179
2. Ellátások	181
3. Támogatások	181
4. Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök és komplex programok	182
5. Munkapiaci hatású szakpolitikai eszközök	183
Statisztikai adatok (<i>Czethoffer Éva</i>)	187
1. Alapvető gazdasági adatok	189
2. Népeség	191
3. Gazdasági aktivitás	196
4. Foglalkoztatottak	204
5. Munkanélküliek	219
6. Keresetek	239
7. Oktatás	245
8. Munkaerő-kereslet	251
9. Regionális különbségek	254
10. Munkaügyi kapcsolatok	262
11. Jóléti ellátások	265
12. Munkát terhelő adók	273
13. Nemzetközi adatok	276
14. A fontosabb adatok forrásai	278
Munkapiaci kutatások, válogatott bibliográfia (<i>Bálint Éva</i>)	285
Függelék. Táblázatok és ábrák jegyzéke	293

A KÖTET SZERZŐI

BÁLINT ÉVA – ELTE KRTK KTI

BISZTRAY MÁRTA – ELTE KRTK KTI; BUDAPESTI
CORVINUS EGYETEM

BODOR KRISZTOFER – PERIFÉRIA KÖZPONT

BOGDÁN GERGELY – HÉTFA KUTATÓINTÉZET
ÉS ELEMZŐ KÖZPONT

BOZA ISTVÁN – ELTE KRTK KTI

COOK REBEKA ÉVA – UNIVERSITY COLLEGE
LONDON

CZALLER LÁSZLÓ – BUDAPESTI CORVINUS
EGYETEM; ELTE KRTK KTI

CZETHOFFER ÉVA – ELTE KRTK ADATBANK

CZIRFUSZ MÁRTON – PERIFÉRIA KÖZPONT

CSIZOVSZKY ANNA – HÉTFA KUTATÓINTÉZET
ÉS ELEMZŐ KÖZPONT

ELEKES ZOLTÁN – ELTE KRTK KTI;
UMEÅ UNIVERSITY

FARKAS MÁTÉ – EUROSTAT

HAJDU MIKLÓS – BUDAPESTI CORVINUS
EGYETEM

HERMANN ZOLTÁN – ELTE KRTK KTI;
BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM

HORVÁTH ÁRON – ELTINGA

IGARI ANDRÁS – HÉTFA KUTATÓINTÉZET
ÉS ELEMZŐ KÖZPONT

KÁROLYI RÓBERT – BUDAPESTI CORVINUS
EGYETEM; ELTE KRTK KTI

KOÓS BÁLINT – ELTE KRTK RKI

KOREN MIKLÓS – CENTRAL EUROPEAN
UNIVERSITY; ELTE KRTK KTI

KÖLLŐ JÁNOS – ELTE KRTK ADATBANK

LABÁTH ÁDÁM – HÉTFA KUTATÓINTÉZET
ÉS ELEMZŐ KÖZPONT

LAKATOS JUDIT – HÉTFA KUTATÓINTÉZET
ÉS ELEMZŐ KÖZPONT

LENNERT JÓZSEF – ELTE KRTK RKI

LŐCSEI HAJNALKA – HÉTFA KUTATÓINTÉZET
ÉS ELEMZŐ KÖZPONT

MAGYAR GERGELY – ELTE KRTK KTI

MAKÓ ÁGNES

MOLNÁR ERNŐ – DEBRECENI EGYETEM

MOLNÁR GYÖRGY – ELTE TK KISEBBSÉGGKUTATÓ
INTÉZET

NÁBELEK FRUzsINA – MKIK GAZDASÁG-
ÉS VÁLLALKOZÁSKUTATÓ INTÉZET

NAGY ERIKA – ELTE KRTK RKI

NAGY GÁBOR – ELTE KRTK RKI

NYÍRÓ ZSANNA – ELTE TK KISEBBSÉGGKUTATÓ
INTÉZET

OZORÓCZY ÁKOS – BUDAPESTI METROPOLITAN
EGYETEM

PETŐ RITA – ELTE KRTK KTI

PIRISI GÁBOR – PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM

REIZER BALÁZS – ELTE KRTK KTI; BUDAPESTI
CORVINUS EGYETEM

SÁPI ZOLTÁN – ELTINGA

SÁVAI MARIANNA – SZEGEDI TUDOMÁNY-
EGYETEM

SINKA-GRÓSZ ZSUzsANNA – ELTE KRTK ADAT-
BANK

SZABÓ-MORVAI ÁGNES – ELTE KRTK KTI;
DEBRECENI EGYETEM

SZAKÁLNÉ KANÓ IZABELLA – SZEGEDI
TUDOMÁNYEGYETEM

SZALKAI GÁBOR – ELTE TTK

SZILÁGYI BÁLINT – ELTE KRTK KTI

TAJTI JÓZSEF – NEMZETGAZDASÁGI
MINISZTERIUM

TÓTH GERGŐ – ELTE KRTK KTI;
UMEÅ UNIVERSITY

VARGA BENCE – HÉTFA KUTATÓINTÉZET
ÉS ELEMZŐ KÖZPONT; ELTE TTK

VELKEY GÁBOR – ELTE KRTK RKI

VERECKEI ANDRÁS – ELTE KRTK KTI

VONNÁK DZSAMILA – ELTE KRTK KTI

ELŐSZÓ

Az ELTE KRTK KTI elődintézménye, az MTA Közgazdaság-tudományi Intézete az Országos Foglalkoztatási Közalapítvány támogatásával 2000-ben indította el a magyarországi munkapiac és foglalkoztatáspolitikai aktuális jellemzőit bemutató és a témakör egy-egy területét részletesen elemző Munkaerőpiaci Tükör című sorozatot. Most a jubileumi 25. kötetet tartja kezében az olvasó.

A sorozat legújabb kötete a 2024. év legfontosabb munkaerőpiaci fejleményeit, szakpolitikai változásait mutatja be. A kötet kiemelt témája ebben az évben a munkaerőpiac területi egyenlőtlenségei. A kötet öt részből áll.

Az első rész a magyarországi munkapiac helyzetét és legfontosabb változásait tekintve át az alapvető munkapiaci indikátorok alapján. Bemutatja, hogy a foglalkoztatás kismértékben bővült, és növekedett a népesség – elsősorban a nyugdíjaskorúak – gazdasági aktivitása. Növekedett a munkanélküliek száma, a munkanélküliségi ráta 4,5 százalékra emelkedett. Ugyanakkor 100 ezer fő fölé nőtt a külföldi munkavállalók száma Magyarországon.

A második rész, a Közelkép a munkaerőpiac területi egyenlőtlenségeit járja körül. Több mint húsz éve, 2003-ban a Munkaerőpiaci Tükör már vizsgálta ezt a témát, a Közelkép akkor elsősorban a munkaerő és a tőke földrajzi mobilitását elemezte. Az idei Közelkép bemutatja az utóbbi három évtized változásait és a 2003-as kötetnél szélesebb megközelítésben vizsgálja a területi egyenlőtlenségeket. Részletes leíró elemzések mutatják be a legfontosabb munkaerőpiaci mutatók (foglalkoztatás, munkanélküliség, bérek) járási szintű területi különbségeit és ezeknek a különbségeknek az időbeli alakulását. A Közelkép elemző tanulmányai pedig feltárják a megfigyelt területi egyenlőtlenségek társadalmi, gazdasági és intézményi hátterét – például az oktatási rendszer, a külföldi tőkebefektetések, a bel- és külföldi migráció vagy éppen az ingatlanpiac szerepét.

A harmadik rész a munkapiaccal kapcsolatos szakpolitikai eszközök 2024 szeptembere és 2025 augusztusa között végbement, főbb szabályozási változásait foglalja össze.

A negyedik rész statisztikai adatokat közöl a rendszerváltozás óta eltelt időszak alapvető gazdasági folyamatairól: a népesség, a munkapiaci részvétel, a foglalkoztatás, a munkanélküliség, az inaktivitás, a bérek, az oktatás, a munkaerő-kereslet, a regionális különbségek, a migráció, a munkaügyi kapcsolatok, a jóléti ellátások jellemzőiről és néhány munkapiaci mutató nemzetközi összehasonlításáról. Az adatok egységes szerkezetben hosszú idősorban követhetők. A táblázatok és ábrák adatainak teljes idősorai Excel-formátumban letölthetők az alattuk szereplő linkekre kattintva. Továbbá a [KRTK Adatbank honlapján](#) megtalálhatók olyan táblázatok adatai is, amelyek az idei kötetben nem, de a korábbiak valamelyikében szerepeltek.

Az ötödik részben szereplő bibliográfia a magyar munkapiac jellemzőivel foglalkozó, 2024-ban megjelent fontos hazai és külföldi publikációkat gyűjti össze.

A kötet összeállítása során arra törekedtünk, hogy az államigazgatásban dolgozó szakemberek, a foglalkoztatási szolgálat szervezeteiben, az önkormányzatokban, a civil szervezetekben, a közigazgatási hivatalokban, az oktatási intézményekben és a kutatóintézetekben dolgozó kollégák, az írott és elektronikus sajtó munkatársai napi munkájukban jól hasznosítható információkat kapjanak a magyarországi munkapiaci folyamatokról, a foglalkoztatáspolitikai jogszabályi és intézményi környezetről, a magyarországi munkapiaccal foglalkozó hazai és nemzetközi kutatások friss eredményeiről.

Fontos szempont, hogy a Munkaerőpiaci Tükör sorozatban publikált elemzések, adatok a felsőfokú oktatásban is jól felhasználható ismereteket adjanak a munkagazdaságtan és az emberierőforrás-gazdálkodás különböző témaköreiben. Olyan kiadványt állítottunk össze, amelyek a rendelkezésünkre álló statisztikák, elméleti kutatások és empirikus elemzések alapján közérthető formában, jól áttekinthető szerkezetben mutatják be a magyarországi munkapiaci folyamatok jellemzőit és belső összefüggéseit.

*

A szerkesztőbizottság tagjai megköszönik a Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, a Központi Statisztikai Hivatal, a Magyar Államkincstár, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, a Budapest Szakpolitikai Elemző Intézet, a Nemzeti Adatvagyron Ügynökség, a Nemzetgazdasági Minisztérium, az MTA Emberi Erőforrások Gazdaságtana Tudományos Bizottsága tagjainak a szükséges információk összegyűjtésében és ellenőrzésében, a kötet szerkesztésében, az egyes részanyagok elkészítésében és megvitatásában végzett munkájukat. A kötet nem jöhetett volna létre a KRTK Adatbank munkatársainak kiemelkedő és elkötelezett szakmai munkája nélkül.

MAGYARORSZÁGI MUNKAPIAC
2024-2025

LAKATOS JUDIT

Gazdasági környezet
Gazdasági aktivitás
Foglalkoztatottság
Munkanélküliség
Munkaerő-kereslet és -kínálat
Keresetek, munkajövedelem

1. 2024-ben a 15–74 éves népesség 68,1 százalék volt gazdaságilag aktív, 0,6 százalékponttal meghaladva az egy évvel korábbi értéket. A gazdaságilag aktív népességbe tartozók száma 21 ezerrel nőtt, a foglalkoztatott stagnáló és a munkanélküliek növekvő létszáma mellett. A ráta nevezőjét jelentő megfelelő korú népesség létszáma több mint 30 ezerrel csökkent.

2. 2024-ben a foglalkoztatottaknak az előző éveket jellemző létszám növekedése megállt, a 15–74 éves népességből 4699 ezren minősültek foglalkoztatottnak, lényegében ugyanannyian, mint egy évvel korábban.

3. A 15–64 évesekre számított foglalkoztatási ráta átlagos értéke 75,1 százaléknak felelt meg, ez az érték a nevező csökkenése miatt 0,2 százalékponttal volt magasabb az előző évinél. Az uniós országok rangsorában ezzel a 9. helyen állt Magyarország.

4. A foglalkoztatottak létszáma tovább nőtt az 55 éves és idősebb korosztályban, míg döntően demográfiai okból csökkent az ennél fiatalabb korosztályokba tartozóké.

5. A járvány idején széles körben elterjedt home office típusú munkavégzés súlya változatlan maradt.

6. A munkaerő-tartaléknak számítók létszáma ugyan 2024-ben is meghaladta az üres állások számát, de a területi és strukturális meg nem felelés miatt a külföldi munkaerő iránti igény változatlan maradt. 2024-ben a külföldi munkavállalók száma az intézményi statisztika adatai szerint túllépte a 100 ezer főt, ezen belül tovább nőtt a harmadik világból érkezők aránya.

7. 2024-ben közel 20 ezer fővel nőtt a munkanélküliek száma, ez 220 ezer főt, illetve 4,5 százalék százalékos munkanélküliségi rátát jelentett. A hazai munkanélküliségi ráta még így is 1,4 százalékponttal kisebb volt, mint az uniós átlag.

8. Mintegy 10 ezerrel csökkent a betöltésre váró állások száma, és 2,4-ről 2,1-re az üres álláshelyek aránya. A csökkenés teljes egészében a versenyszférát érintette.

9. A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó keresete – részben kormányzati intézkedéseknek köszönhetően – jelentősen nőtt. A bruttó átlagkereset 646,6 ezer forintnak, a mediánkereset pedig 517,0 ezer forintnak felelt meg. Az előbbi 13,2 az utóbbi 15,4 százalékkal volt magasabb az előző évinél. A közszférában dolgozók bruttó átlagkeresete 4,7 százalékponttal nagyobb ütemben nőtt, mint a versenyszférában dolgozóké.

10. A nettó átlagkereset 13 százalékkal nőtt, ami 3,7 százalékos fogyasztói árindex mellett 9 százalékos reálkereset-növekedésnek felelt meg.

GAZDASÁGI KÖRNYEZET

A világgazdaság a 2024. évet változatlanul jellemző fegyveres és politikai konfliktusok ellenére lényegében az előző évvel megegyező mértékben, az IMF előzetes adatai szerint 3,2 százalékkal bővült. Ezen belül előzetes adatok szerint Kína gazdasági teljesítménye 5 százalékkal, az Egyesült Államoké 2,8 százalékkal, az Európai Unióé azonban mindössze 1 százalékkal haladta meg a tavalyi év növekedését. Magyarországon a bruttó hazai termék volumenének előző évi 0,8 százalékos csökkenése után 2024-ben szolid, 0,5 százalékos növekedés realizálódott.

Az előzetesen vártnál lényegesen alacsonyabb növekedési ütemhez hozzájárult az, hogy a magyar mezőgazdaságnak igen rossz éve volt: tavasszal a fagy, nyáron és szeptemberben pedig a 40 hőségnap vitte el a várható termés egy részét. A mezőgazdasági kibocsátás volumene összességében így 3,7 százalékkal elmaradt az előző évitől.

Az ipari termelés értéke 2023. évi 5,5 százalékos visszaesés után 2024-ben további 4 százalékkal csökkent részben annak köszönhetően, hogy a legfontosabb felfelvőpiacunknak számító Németország gazdasága már a második recessziós évét zárta. Az ipari termékek értékesítése 3,4 százalékkal maradt el az előző évitől, az eladások nagyobb részét (62 százalékát) adó export 3,8 százalékos és a belföldi értékesítések volumenének 2,7 százalékos visszaesése következteben.

A nemzetközi összehasonlításban használt, naptárhatalással kiigazított adatok szerint 2024-ben 3,8 százalékkal mérséklődött Magyarországon az ipari termelés volumene, így 1,4 százalékponttal meghaladta az unió egészét jellemző csökkenés ütemét. Magyarországhoz hasonlóan a tagállamok többségében is elmaradt az ipari termelés volumene az előző évitől, ezen belül a legnagyobb termelési potenciállal rendelkező Németország esetében a visszaesés 4,6 százalékos volt. Magyarországon az ipari termelés meghatározó részét adó feldolgozóipar termelési értéke 4,9 százalékkal maradt el a tavalyitól. Ezen belül a kibocsátás 22 százalékát jelentő járműgyártásban 9 százalékos

visszaesés következett be, és különösen rosszul teljesített az autóipar mellett húzó ágazatnak szánt akkumulátor gyártás. A feldolgozóiparon belül a második legnagyobb súllyal rendelkező, 2024-ben 13 százalékos részesedésű, élelmiszeripar termelési volumene a 2023. évi 12 százalékkal visszaesés után viszont nőtt. Az értékesítés árbevételének 57 százalékát jelentő belföldi eladások volumene 5 százalékkal az exporté 4,5 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbit. A beruházások volumene elmaradt az előző évitől, amiben az uniós források részbeni kiesése, az állami megrendelések csökkenése, a piaci bizonytalanság, valamint a magas költségek egyaránt szerepet játszottak. Ez jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy az építőipari termelés volumene 2024-ben 0,4 százalékkal elmaradt az előző évitől.

A GDP pozitív előjele kizárólag a szolgáltató szektor javuló teljesítményének volt köszönhető. Bár az elmúlt két évinél jóval alacsonyabb, 3,7 százalékos infláció mellett jelentősen nőtt a reálbér, a háztartások költségében ez csak részben realizálódott, amit a kiskereskedelmi forgalom volumenének viszonylag szerény, 2,6 százalékos növekedése jelez. A külkereskedelmi forgalomban az export és az import volumene egyaránt elmaradt a tavalyitól, ezen belül a behozatal nagyobb mértékben csökkent, mint a kivitel. A külkereskedelmi forgalom (folyó áron számított értékének) növekvő aktívuma így pozitívan befolyásolta a 2024. évi gazdasági teljesítményt. Az államadóságnak a GDP-hez viszonyított aránya egy év alatt fél százalékponttal 73,5 százalékra nőtt.

Szinte biztos, hogy a 2025. év sem fogja meghozni a várt növekedési fordulatot. Év közben a GDP-re vonatkozó előrejelzést többször kellett lefelé módosítani, és a többedik módosítás után megcélzott 1 százalékos körüli növekedés is csak úgy valósulhat meg, ha nő a háztartások fogyasztása, a beruházások eddigi zuhanása legalább megáll, és az ipari termelés csak mérsékelten csökken tovább. Ez utóbbi esetében jelentős bizonytalansági tényezőt jelent az Európai Unió és az Egyesült Államok kereskedelempolitikai konfliktusa, amely júliusban ugyan egyezményrel zárult, de

amely egyezménynek a hazai gazdaságra gyakorolt hatása nehezen megjósolható. Az, hogy az év első felében a GDP csak 0,1 százalékkal csökkent, a belföldi fogyasztás növekedésének köszönhető, ez utóbbi akár kedvezőtlen előjelűbe is válhat, ha lassul a béremelkedés üteme, és nő a munkaerőpiaci bizonytalanság – ez utóbbinak sajnos bizonyos előjelei már látszanak. Úgy tűnik, a húzó ágazatnak tekintett járműgyártás jövője továbbra is bizonytalan, emiatt az ez évre várt kapacitásbővülés várhatóan elmarad. A meghirdetett paradigmaváltás, a vegyipar, illetve az élelmiszeripar fokozott támogatása csak hosszabb távon hozhat eredményt. Némi optimizmusra adhat okot a fő kereskedelmi partnernek számító Németország valamelyest javuló teljesítménye, valamint az, hogy az újonnan meghirdetett hitelkonstrukció várhatóan növelni fogja a lakásépítés volumenét, és így az építőipar teljesítményét. Az árrésstop az év második negyedévében fékezte ugyan az inflációt, de a novemberi nyugdíjkorrekció már 4,7 százalékos fogyasztói árinдекс alapján készült. Mivel az uniós források részbeni kiesése miatt a kormány újabb devizahitelek felvételére kényszerül, tovább nő az államadósságnak a GDP-hez viszonyított aránya, így az elérheti, vagy akár meg is haladhatja a 75 százalékos szintet.

GAZDASÁGI AKTIVITÁS

Az elmúlt öt évben a munkaerőpiacon jelen lévők száma – azaz a foglalkoztatottaké és a munkanélkülieké együttesen – folyamatosan nőtt. 2024-ben már közel 4920 ezren minősültek gazdaságilag aktívnak, 145 ezerrel többen, mint 2020-ban. 2020 és 2022 között ez egyértelműen a foglalkoztatottak létszámának növekedéséből következett, 2023-ban a foglalkoztatottak és a munkanélküliek létszáma közel azonosan nőtt, 2024-ben viszont csak a munkanélküliek lettek többen, miközben a foglalkoztatottaké érdemben nem változott.

A legjobb munkavállalási korosztályba tartozó (25–54 éves) gazdaságilag aktívak száma 2022-ig nőtt, ezt követően – ha nem is érdemben, de – csökkent. A nö-

vekedés az 55 éves és idősebb korosztályban viszont jelentős és folyamatos volt. A vizsgált időszak első három évében ez részben a nyugdíjkorhatár emeléséből következett, de emellett hozzájárult a nyugdíj mellett dolgozók létszámának folyamatos növekedése is, ami az utóbbi két évben már kizárólagos magyarázó tényezővé vált. Ennek a korcsoportnak sajátos jellemzője, hogy a gazdaságilag aktívakon belül stabilan alacsony a munkanélküliek száma (2021–2022 között 22 ezren, de 2024-ben is csak 30 ezren voltak munka nélkül 937 ezer foglalkoztatott mellett, ami 3 százalék körüli arányt jelentett). A 15–24 éves korosztályba tartozók esetében a gazdaságilag aktívak számának enyhe hullámozása leginkább a korosztályba tartozók létszámának változásával függött össze. Ebben a korcsoportban kiemelkedően magas, 13–15 százalék körüli volt a munkanélküliek aránya a gazdaságilag aktívakon belül, és a legmagasabb arány éppen az utolsó vizsgált évet jellemezte. A gazdaságilag aktívak létszámának növekedéséből már eleve következik az aktívítási arány folyamatos emelkedése, ehhez azonban jelentősen hozzájárult az is, hogy a mutató nevezőjét jelentő megfelelő korú népesség száma folyamatosan csökkent. 2020. évi népességgel számolva a 2024. évi a mutató 67 százalékkal lett volna a ténylegesen kimutatott 68,1 százalékkal szemben (1. táblázat).

1. táblázat: A gazdaságilag aktívak száma és az aktivitási ráta alakulása, 2020–2024

Év	15-24	25-54	55-74	15-74	Aktivitási ráta	15-74 éves népesség ^a (ezer fő)
	éves gazdaságilag aktív népesség (ezer fő)					
2020	300,6	3651,2	813,2	4765,0	64,9	7339,8
2021	291,9	3666,6	844,7	4803,2	65,8	7304,1
2022	287,6	3678,8	877,3	4843,7	66,6	7275,6
2023	305,3	3655,4	938,0	4898,7	67,5	7254,2
2024	310,6	3637,4	971,5	4919,5	68,1	7223,7

^a Nem intézményi népesség.

Forrás: KSH Munkaerő-felmérés.

FOGLALKOZTATOTTSÁG

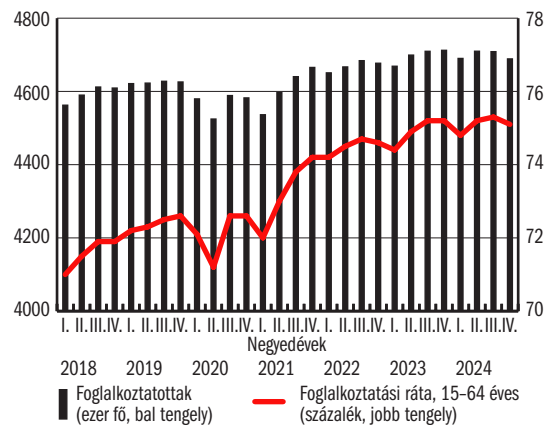
A kedvezőtlen gazdasági folyamatok kihatottak a munkaerőpiaci mutatók, így a foglalkoztatási adatok alakulására. 2024-ben a foglalkoztatottaknak

az előző éveket jellemző létszámnövekedése megállt, a 15–74 éves népességből 4699 ezren minősültek foglalkoztatottnak, lényegében ugyanannyian, mint egy évvel korábban.¹ A foglalkoztatott férfiak száma 20 ezer fővel 2488,5 ezerre csökkent, a nőké közel ugyanennyivel 2210,9 ezerre nőtt.² A 15–64 évesekre számított foglalkoztatási ráta 2024-ben 75,1 százaléknak felelt meg, ami 0,2 százalékponttal volt magasabb, mint egy évvel korábban, ezt a javulást azonban kizárólag a nevezőben szereplő népesség számának csökkenése magyarázza. A megfelelő korú férfiak foglalkoztatottsága 0,5 százalékponttal csökkent, míg a nőké 0,8 százalékponttal nőtt, ezzel tovább szűkült a nemek közötti foglalkoztatási rés. A 15–24 évesek foglalkoztatása 2024-ben is alacsonyabb volt, mint a koronavírus-járványt megelőzően, mindössze 27,2 százalékuk minősült foglalkoztatottnak. Az elmúlt években a foglalkoztatottság javulása lényegében az 55–64 éves korosztályban realizálódott, a nyugdíjkorhatár emelésének, illetve a nyugdíj melletti foglalkoztatás – a járulékfizetési szabályok segítségével is ösztönzött – növekedésének köszönhetően. Az előbbi hatás 2024-ben már nem érvényesült, emiatt az idősebb korosztályok foglalkoztatási rátájának emelkedése lelassult, viszont így is közel 30 ezerrel többen voltak az 55 éves és idősebb foglalkoztatottak, mint egy évvel korábban. A foglalkoztatottak legnépesebb csoportját jelentő 25–54 évesek foglalkoztatási rátája 2022 óta meghaladja a járvány előtti szintet, és magas, 88 százalék körüli szinten stabilizálódott, viszont döntően a demográfiai folyamatoknak köszönhetően a korosztályba tartozó foglalkoztatottak száma 2024-ben némileg csökkent. A javuló foglalkoztatási ráta ellenére az idősebb korosztályoké – hasonlóan a legfiatalabb munkavállalási korúakéhoz – így is

relatíve alacsony: a 60–64 éves férfiaké 70,8 százalék, a hasonló korú nőké pedig (részben a „nők 40” biztosította lehetőségnek köszönhetően) mindössze 42,6 százalék volt, a 60–64 éves férfiaké 15 százalékponttal, a 60–64 éves a nőké 38 százalékponttal maradt el az eggyel fiatalabb ötéves korcsoport jellemzőjétől. A korskála másik végpontját jelentő és a munkaerőpiacon érdemi számban már jelen levő 20–24 éveseknek 48,9 százaléka minősült foglalkoztatottnak, ami még úgy is alacsonynak tekinthető, ha figyelembe vesszük, hogy a tanulás mellett munkát végző fiatalokat az adatok forrását jelentő munkaerő-felmérés technikai okból alulbecsüli.³

Az év során a foglalkoztatottak száma az első két negyedévben kismértékben meghaladta az előző év azonos időszakára jellemzőt, a harmadik negyedévben stagnált, a negyedikben pedig már kismértékű csökkenés következett be. 2025 első negyedévében a foglalkoztatottak létszáma megegyezett az előző év azonos időszakival, a második negyedévben viszont közel 50 ezer fővel elmaradt attól. Így az első félévben átlagosan 4676,3 ezren minősültek foglalkoztatottnak, szemben az előző év azonos időszaki 4700 ezerrel (1. ábra).

1. ábra: A foglalkoztatottak számának és a 15–64 évesek foglalkoztatási rátájának alakulása, 2018–2024

Forrás: KSH munkaerő-felmérés.

2024-ben az Európai Unióban a 15–64 évesekre számított foglalkoztatási ráta átlagos értéke 70,8 szá-

¹ A 2022. évi népszámlálás adataival korrigált előző évi foglalkoztatotti létszám 4697,5 ezer főnek felelt meg.

² Ebből mintegy 120 ezren a 2021. év óta alkalmazott fogalomrendszer szerint a gyermekgondozási ellátás igénybevétele alatt fennálló foglalkoztatotti státusuk miatt kerültek a foglalkoztatotti kategóriába, de ténylegesen nem végeztek az interjú meg-előző héten jövedelemszerző tevékenységet.

³ A felvételre jellemzően válaszoló szülői háztartások nem feltétlenül számolnak be a tanulás melletti munkavállalásról.

záléknak felelt meg. Ez 0,4 százalékpontos javulást jelentett az előző évhez képest. A 75,1 százalékos magyar adattal a tagországok rangsorában a 9., a visegrádi négyek között pedig Csehország után – attól mindössze 0,4 százalékponttal lemaradva – a 2. helyen állt Magyarország. A férfiak 78,7 százalékos foglalkoztatási rátája a 7. legmagasabb volt az Európai Unióban, míg a nők 71,4 százalékos rátájukkal a 9. helyre kerültek. A két nem foglalkoztatási rátájának 7,3 százalékpontos különbsége kisebb, mint az Európai Unió egészét jellemző 9,1 százalékpontos érték.⁴

2024-ben a hazai foglalkoztatottak 94,9 százaléka teljes munkaidőben dolgozott. A nők 7,1 százaléka, a férfiak 3,3 százaléka minősült részmunkaidős foglalkoztatottnak. Az ilyen formában dolgozók aránya az előző évihez képest mindkét nem esetében enyhén nőtt. A mintegy 240 ezer részmunkaidős dolgozó jelentős hányadát a nyugdíj mellett munkát vállalók jelentették. Tovább csökkent a határozott idejű szerződéssel foglalkoztatottak aránya, ez a forma a 15–64 éves foglalkoztatottak mindössze 4,2 százalékára volt jellemző, és a sokaság több mint felét azok adták, akiknek határozott idejű munkaszerződése legalább 6 hónapra szólt. A koronavírus-járvány miatt kényszerűségből elterjedt *home office* típusú munkavégzés tartósan beépült a foglalkoztatási formák közé. 2024-ben 380 ezren dolgoztak ebben a formában, ami az összes foglalkoztatott 8,1 százalékát jelentette, úgy, hogy 3,5 százalék rendszeresen távmunkában dolgozott. A távmunkában (is) foglalkoztatottak arány kiugróan magas a fővárosban, ahol 5 foglalkoztatottból egy ilyen formában dolgozott.

2024-ben a hazai elsődleges munkaerőpiacon foglalkoztatottak száma kissé nőtt, a külföldön dolgo-

zó magyarok száma a mintavételi hibahatáron belül változott (4,5 ezerrel 108 ezer főre),⁵ míg lényegében változatlan maradt a másodlagos munkaerőpiacon, a közfoglalkoztatási programok keretében dolgozóké. A foglalkoztatottak 88,4 százaléka állt alkalmazásban, 3,2 százaléka társas vállalkozóként, 9,4 százaléka pedig egyéni vállalkozóként – beleértve a segítő családtagokat is – dolgozott.

2024-ben a foglalkoztatottaknak a megfelelő korú népességhez viszonyított aránya 9 vármegyében, valamint a fővárosban nőtt, vagy stagnált, 10 vármegyében pedig csökkent. A területi különbség stabilan jelentős, míg a 15–64 évesek foglalkoztatási rátája az ország északnyugati és a középső térségeiben, ezen belül Győr-Moson-Sopron vármegyében és a fővárosban jóval az országos átlag felett alakult (79,9 százalék, illetve 79,8 százalék volt), addig a sereghajtónak számító Tolna vármegyében az ilyen korúaknak mindössze 65,0 százaléka volt foglalkoztatott, de nem érte el a foglalkoztatási ráta 70 százalékot Nógrád, Szabolcs-Szatmár-Bereg, valamint Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyékben sem (2. táblázat).

A munkaerő-felmérés ágazati foglalkoztatási adatai szerint a relatíve legnagyobb létszámvesztést – valószínűsíthetően a kisboltok egy részének bezárása miatt – a kereskedelem, azon belül is a kiskereskedelem szenvedte el, de csökkent a mezőgazdaságban, a feldolgozóiparban és az építőiparban dolgozók száma is, míg nőtt a szolgáltatási ágakban – beleértve a közszolgáltatást is – dolgozóké.

Az alkalmazásban állókra vonatkozó teljes körű intézményi statisztika igen szerény, 8 ezer fős növekedést mutatott ki az előző évhez képest. A legnagyobb foglalkoztatónak számító nemzetgazdasági ágban, a feldolgozóiparban 13,5 ezerrel, 1,8 százalékkal dolgoztak kevesebben, mint egy évvel korábban. Az ágazat értékesítési gondjaihoz mérten szerénynek mondható létszámcsökkenés azzal magyarázható, hogy a munkáltatók létszámleépítés helyett inkább a „soft” módszereket részesítették előnybe, munkaidőalap csökkentésével, a kilépők, nyugdíjba vonulók miatt megüresedő állások be nem töltésével

⁴ Ebben a tekintetben a tagországok között jelentősek a különbségek, a skála egyik végén Finnország áll mindössze 0,4 százalékpontos különbséggel, míg a másik szélsőértéket 17,8 százalékponttal Olaszország képviselte 2024-ben.

⁵ A munkaerő-felmérés csak azokat veszi számba külföldön dolgozóként, akikről Magyarországon élő háztartásuk adatot szolgáltat. Az Eurostat adatai szerint 2023-ban 356 ezer magyarországi születésű munkavállalási korú élt más EU/EFTA-országban, míg állampolgárság szerint ez a szám 338 ezer volt. Mindkét létszám nőtt az előző évben felmérthez képest.

igyekeztek kivárni a körülmények kedvezőbb alakulását. Arányaiban jelentősebb létszámcsökkenés volt az energetikai iparba (2,9 százalék), az építőiparban (2,4 százalék), illetve a pénzügyi tevékenység nemzetgazdasági ágban (1,8 százalék), míg nagyobb létszámnövekedés jellemezte – a turizmus élénkülésével összefüggésben – a szálláshely-szolgáltatás nemzetgazdasági ágat (3,7 százalék), valamint a költségvetés túlsúlya jellemezte ágazatok közül az oktatást (2,1 százalék, ami 6 ezer fős, jellemzően részmunkaidős többletet jelentett).

2. táblázat: A foglalkoztatottak létszámának alakulása néhány fontosabb ismérv szerint

Megnevezés	Foglalkoztatottak száma (ezer fő)				Változás 2024/2023	
	2020	2022	2023	2024	ezer fő	2023 = 100
Összesen	4568,8	4669,7	4697,5	4699,3	1,8	100,0
Nem						
Férfi	2454,8	2491,8	2508,5	2488,5	-20,0	99,2
Nő	2114,0	2177,9	2189,0	2210,8	21,8	101,0
Típus						
Belföldi elsődleges munkaerő piac	4374,9	4501,6	4525,3	4531,2	5,9	100,1
Közfoglalkoztatás	92,1	75,0	67,0	60,5	-6,5	90,3
Külföldi telephely	101,8	93,1	105,2	107,6	2,4	102,7
Régió						
Budapest	871,9	891,4	900,6	922,1	21,5	102,4
Pest	637,8	665,8	677,1	682,8	5,7	100,8
Közép-Dunántúl	515,2	532,1	534,0	532,8	-1,2	99,8
Nyugat-Dunántúl	483,9	486,6	493,8	490,5	-3,3	99,3
Dél-Dunántúl	374,5	385,3	382,5	375,8	-6,7	98,2
Észak-Magyarország	485,4	489,8	490,6	480,5	-10,1	97,9
Észak-Alföld	636,3	650,4	656,8	648,3	-8,5	98,7
Dél-Alföld	563,8	568,3	562,1	566,5	4,4	100,8
Státus						
Alkalmazott	4028,1	4082,1	4122,7	4151,5	28,8	100,7
Társas vállalkozás, szövetkezet tagja	177,9	153,0	162,4	151,7	-10,7	93,4
Vállalkozó, önálló és segítő családtag	362,8	434,6	412,4	396,1	-16,3	96,0

Forrás: KSH munkaerő-felmérés.

2025 első félévében az alkalmazásban állók létszáma 0,6 százalékkal haladta meg az előző évit, 1,5 százalékkal tovább csökkent a feldolgozóipar létszáma, míg a legnagyobb növekedési ütem ismét csak a szálláshely-szolgáltatást, illetve az oktatást jellemezte.

A legfeljebb alapfokú végzettségűek foglalkoztatottakon belüli aránya a demográfiai cserének kö-

szönhetően folyamatosan csökken, míg 2020-ban az összes foglalkoztatott 10,4 százaléka tartozott ebbe a kategóriába, 2024-ben már csak 9 százalék. A középfokú szakmai végzettségűeken belül enyhén, de folyamatosan nő az érettségizettek részaránya, míg a szakmai végzettséggel nem rendelkező érettségizettek lényegében változatlan, a diplomások növekvő részaránya mellett. A munkaerőpiacon jól kirazolódik egy végzettség szerinti hierarchikus foglalkoztatási rangsor. A legmagasabb az egyetemet végzetek foglalkoztatási rátája, őket a főiskolát, majd az érettségi mellé szakmai végzettséget szerzők követik. A középfokú szakmai végzettséget a munkaerőpiac jobban értékeli, mint önmagában az érettségit, legalábbis a férfiak esetében, a nőknél viszont a két típusú végzettséggel rendelkezők foglalkoztatási rátája között nincs jelentős különbség. A főiskolát, illetve egyetemet végzetek foglalkoztatási rátája között a férfiaknál kisebb a távolság mint a nőknél, ami vélhetően a foglalkozási szerkezettel hozható összefüggésbe. A nők foglalkoztatási rátája minden végzettségi kategóriában elmarad a férfiakétól, de az iskolai végzettség szintjének emelkedésével a különbség csökken. A két nem foglalkoztatási rátája 2020 és 2024 között az érettségivel és szakmai végzettséggel, illetve a felsőfokú végzettséggel rendelkezők esetében közelített csak egymáshoz, a többi végzettségi kategóriában a különbség változatlan maradt (3. táblázat).

A jövőbeli munkaerő-utánpótlás szempontjából kedvezőtlen, hogy a 18–24 éves korosztályba tartozók 10,3 százaléka, ezen belül a lányok 9,9, a fiúknak pedig 10,7 százaléka 2024-ben sem rendelkezett az alapfokot meghaladó végzettséggel, és nem is vett részt oktatásban. Az úgynevezett korai iskolaelhagyók aránya 0,9 százalékponttal magasabb volt, mint az Európai Unió egészét jellemző érték. A csak alapfokú végzettségű fiataloknak kevés az esélye arra, hogy biztos álláshoz jussanak, az eddig megszerzett tudásuk pedig gyakran nem elegendő ahhoz, hogy arra szakmai ismerteket lehessen építeni.

3. táblázat: A foglalkoztatottak megoszlásának és a foglalkozási rátának az alakulása iskolai végzettség szerint, 2020, 2023, 2024

Év	Általános iskola 8 osztályánál kevesebb	Általános iskola nyolc osztálya	Középfokú szakmai végzettség, érettségi nélkül	Középfokú végzettség, érettségi-vel, szakmai végzettség nélkül	Középfokú végzettség, érettségi-vel, szakmai végzettséggel	Főiskola vagy alapképzés	Egyetem vagy mes-terképzés (beleértve a PhD, DLA-t is)	Összesen
Létszámmegoszlás (százalék)								
2020	0,4	10,0	26,5	12,8	20,9	15,3	14,1	100,0
2023	0,3	9,3	23,8	12,4	22,4	16,0	15,8	100,0
2024	0,3	8,8	22,7	12,4	22,9	15,8	17,1	100,0
Foglalkoztatási ráta, 15–74 évesek összesen								
2020	19,6	33,2	67,7	57,3	70,2	76,9	81,9	62,2
2023	19,8	34,8	67,5	58,6	72,7	78,4	85,7	64,8
2024	18,2	33,7	66,5	59,9	72,9	78,7	86,1	65,1
Foglalkoztatási ráta, 15–74 éves férfiak								
2020	21,6	40,7	72,8	62,3	78,0	81,5	83,2	68,4
2023	22,0	42,7	72,6	64,6	79,5	83,9	86,8	70,5
2024	18,9	40,9	71,9	65,5	78,7	82,8	87,0	70,1
Foglalkoztatási ráta, 15–74 éves nők								
2020	18,0	27,1	58,4	54,1	62,9	74,4	80,6	56,4
2023	18,1	28,0	58,3	54,6	66,0	75,1	84,7	59,3
2024	17,6	27,5	57,0	55,8	67,2	76,4	85,3	60,2

Forrás: KSH munkaerő-felmérés.

Bár 2024-ben a globális munkaerő-kereslet csökkent, a lokális, illetve strukturális munkaerőhiány továbbra is jellemző maradt. A munkaerő-utánpótlás demográfiai okokból folyamatosan szűkül, a munkaerőpiacra belépő korosztályok létszáma tartósan elmarad a kilépő korosztályokétól. A kereslet és kínálat kiegyenlítődéseként gátat szab az alacsony belföldi mobilitás. Ezzel szemben az alacsony hozzáadott értékű, élönmunka-igényes ágazatok nagy aránya miatt a többletmunkaerő iránti igény folyamatosan jelen van a gazdaságban.

A munkaerőhiány enyhítésére az elmúlt években több – a 2022. évi Munkaerőpiaci tükröben részlete-
sebben is ismertetett – intézkedés született. Hatását tekintve ezek közül a legjelentősebbek a nyugdíjasok

munkaerőpiaci bevonására irányulóak voltak: 2023-ban éves átlagban már 150 ezren dolgoztak nyugdíjas-ként, 15 százalékkal többen, mint egy évvel korábban.⁶ (A nyugdíj melletti munkavállalás sajnálatos ösztön-zője volt 2023-ban a kiugróan magas infláció is.) Ez a szám 2024-ben 158,5 ezer főre nőtt. A 65 évnél fia-talabb dolgozó nyugdíjasok szinte kizárólag nők köré-ből kerültek ki, ami azt jelentette, hogy az idetartozók 23,6 százaléka foglalkoztatott volt. A 65 éves kortól a nyugdíjasok munkaerőpiaci részvétele már kisebb, esetükben a ráta 10,6 százaléknak felelt meg, de ez is nőtt az előző évhez képest. Ezen belül a férfiak 13,8 százaléka, a nők 8,4 százaléka dolgozott nyugdíja mel-lett. A nyugdíjasok igen jelentős része, közel kétötöde a részmunkaidős formát választotta.

A munkaerőgondok megoldása érdekében az utób-bi években több lépésben is enyhített a kormány a kül-földiek foglalkoztatását korlátozó rendeleteken. Az EU/EFTA-országok állampolgárai mellett a szerb és ukrán munkavállalók esetében sincs szükség a munka-vállalási engedély megszerzésének hosszadalmas pro-cedúrájára, 2022 nyarán pedig további 15 ország ke-rült fel arra a listára, ahonnan érkezettek, közvetítő cégen keresztül, szabadon alkalmazhatók.⁷ 2024-ben

⁶ 2020 júliusa óta a nyugdíj melletti munkavállalásból származó jövedelem után a munkavállalóknak nem kell társadalombiztosí-tási járulékot, a munkáltatóknak pedig a szociális hozzájárulási adót fizetni. Míg korábban a közszférában a munkavégzés esetén a nyugdíj folyósítását szüneteltetni kellett, ezt a korlátozást több lépcsőben részlegesen feloldották.

⁷ 2025-ben újra változtak a külföldi munkavállalók foglalkozta-tásának szabályai. A kiadható engedélyek száma csökkent, és jelentősen szigorodtak a küldő országgal szemben támasztott feltételek. A vendégmunkások korlátozott ideig, legfeljebb két évig dolgozhatnak Magyarországon, és a munkaviszony meg-szűnése után el kell hagyniuk az országot.

a vállalkozások csökkenő munkaerő-keresletének ellenére is, ha lassuló ütemben, de tovább nőtt (9 ezer fővel) a Magyarországon dolgozó külföldi munkavállalók száma, s így az már átlépte a 100 ezres határt. Ezen belül a legnagyobb munkavállalói csoportot még mindig az ukránok jelentik, de számuk és arányuk csökkent. Az újonnan toborzottak jellemzően a harmadik világ országaiból jönnek, 2024-ben a legtöbben a Fülöp-szigetéről (3,2 ezer fő) érkeztek, de jelentősebben nőtt a vietnámi, az indiai, a kínai, a török és orosz munkavállalók száma is. A külföldi állampolgárok jellemzően a szolgáltatási szektorban, illetve a feldolgozóiparban találhatnak munkát. Bár alkalmazásuk a járulékos kiadásokat (szállás, utaztatás) is figyelembe véve nem feltétlenül jelent költségelőnyt a munkáltatóknak, a megfelelő hazai munkaerő lokális hiánya mellett azért is szívesen foglalkoztatják őket, mert családi kötöttségük hiánya, illetve anyagi motíváltságuk miatt jobban alkalmazkodnak a munkavégzés változó igényeihez, vagy egyszerűen könnyebben adaptálhatók például egy távol-keleti tulajdonú vállalkozás munkakultúrájához.

A foglalkoztatás sajátos (és egyre inkább visszaszoruló) formája a közfoglalkoztatás, amely az elsődleges munkaerőpiacról tartósan kiszakadó, jellemzően az országnak munkaerőpiaci szempontból leghátrányosabb helyzetű területein élők számára nyújt – a piacitól jóval elmaradó összegű – munkajövedelmet. A Belügyminisztérium adatai szerint 2019-ben éves átlagban 106,2 ezren, 2020-ban 92,5 ezren, 2021-ben 87 ezren, 2022-ben 75 ezren 2023-ban 67 ezren, 2024-ben pedig már kevesebb mint 65 ezren dolgoztak közfoglalkoztatottként. A közfoglalkoztatást a nők jelentős többsége jellemzi (2024 végén a nők aránya 63 százalék volt), mivel családi kötöttségeik miatt ők kevésbé tudják vállalni a gyakran hosszú utazási idővel járó ingázást. A közfoglalkoztatásra erős területi koncentráció a jellemző, az érintettek több mint fele 2024 végén is Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén, illetve Hajdú-Bihar vármegyék valamelyikében, azoknak is jellemzően a hátrányos helyzetű kistéleplésein élt. A közfoglalkoztatottak 11 százalékának még alap-

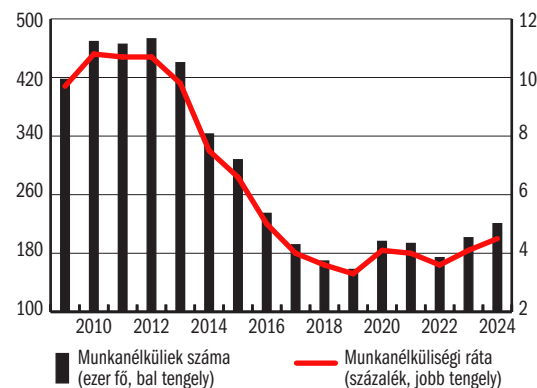
fokú végzettsége sem volt, további 53 százalékuknak pedig ez volt a legmagasabb végzettsége.

2024-ben az egy főre jutó ledolgozott órák száma 2023-hoz képest annak ellenére csökkent, hogy az előző évinél eggyel több munkanap volt.

MUNKANÉLKÜLSÉG

2023-ban az előző évet jellemző létszámcsökkenést követően újra nőtt a munkaerő-felmérés definíciói szerinti munkanélküliek száma, a 2022. évi 174 ezer-ről 201 ezerre, ami 4,1 százalékos munkanélkülségi rátának felelt meg. Ez a tendencia 2024-ben is folytatódott, a munkanélküliek száma 220 ezerre, 15–74 évesek munkanélkülségi rátája 4,5 százalékra nőtt (2. ábra).

2. ábra: A 15–74 éves munkanélküliek számának és a munkanélkülségi rátának az alakulása, 2009–2024

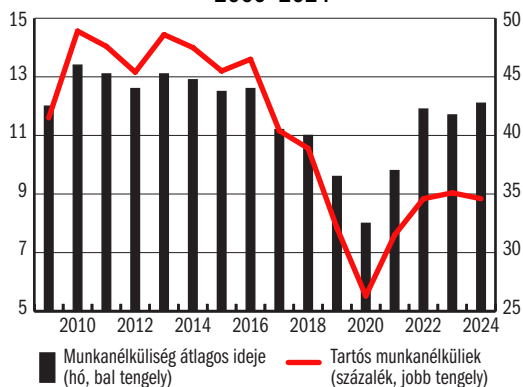
Forrás: KSH munkaerő-felmérés.

A kedvezőtlen irányú változás ellenére az Európai Unió 5,9 százalékos átlagához viszonyítva a magyar munkanélkülségi ráta továbbra is alacsonynak számít. 2025 első negyedévében csökkent az előző év azonos negyedéhez képest, de a második negyedévben újra emelkedett. 2025 első félévében így átlagosan 216 ezren voltak a munkanélküliek, ami 4,4 százalékos rátának felelt meg. A két nem munkanélkülségi rátája között 2024-ben sem volt érdemi különbség, a nők 4,4 százalékának, a férfiaké 4,6 százalékának felelt meg. A munkanélküliek 45 százaléka egy évvel korábban

is munkanélküli volt, 34,2 százalékuk dolgozott, 8,8 százalékuk tanuló volt, míg 12 százalékuk egyéb ok miatt volt inaktív. Kedvezőtlen irányú változást jelent, hogy 2025 második negyedében a munkanélküliek körében érdemben nőtt azok aránya, akik egy évvel korábban még dolgoztak. A munkanélküliek közel harmada legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezett, ami jóval magasabb, mint az ilyen végzettségű foglalkoztatottak aránya, emiatt az ő munkanélküliségi rátájuk is (lényegesen 9,3 százalékponttal) magasabb volt az átlagos értéknél.

A munkanélküliség növekedése, illetve a stagnálás jellemezte 2024-ben a vármegyék többségét, miközben a területi különbségek tovább nőttek. A főváros mellett a közép-dunántúli és – Zala vármegye kivételével – a nyugat-dunántúli régióba tartozó vármegyékben volt a munkanélküliségi ráta a legalacsonyabb (3 százalék vagy ez alatti), míg a másik szélső értéket Nógrád (10,6 százalék), illetve Szabolcs-Szatmár-Bereg (10,2 százalék) képviselte. Baranya vármegye mellett Nógrádban volt az előző évi adathoz viszonyítva a legnagyobb arányú kedvezőtlen irányú elmozdulás. A munkanélküli-státusba való beáramlás miatt a tartósan munkanélküliek aránya némileg csökkent, viszont a munkanélküliként töltött idő átlagos hossza a 15–64 évesek esetében 0,4 hónappal 12,1 hónapra nőtt (3. ábra).

3. ábra: A 15–64 éves tartósan munkanélküliek aránya és munkanélküliként töltött idejük átlagos hossza, 2009–2024

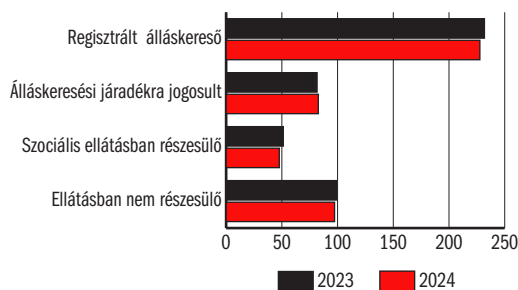
Forrás: KSH munkaerő-felmérés.

Életkori kategóriák szerint a továbbra is a legfiatalabb 15–24 évesek munkanélküliségi rátája a legmagasabb, 2024-ben 15,2 százaléknak felelt meg, ami 2,4 százalékpontos növekedést jelent az előző évihez képest. A legjobb munkavállalási korúnak számító 25–54 éves korosztály munkanélküliségi rátája is nőtt az előző évihez képest, de ez a növekedés az előbbinél jóval kisebb mértékű volt, míg a legkisebb negatív irányú elmozdulás az 55 éves és idősebb, de a munkaerő piacon még érdemi számban jelenlevő korosztályokat jellemezte.

Hasonlóan a 2023. évihez 2024-ben is ellentétes irányban változott a munkaerő-felmérés definíciójának megfelelő munkanélküliek és a nyilvántartott álláskeresők létszáma. Miközben az úgynevezett ILO-definíció szerinti munkanélküliek száma 10 százalékkal nőtt, a regisztrált álláskeresőké 2 százalékkal, 232 ezer főről 228 ezerre csökkent (Az enyhe csökkenés 2025 első félévében is folytatódott.) Az álláskeresői járadékban részesülők száma lényegében nem változott, míg az alacsony összegű, foglalkoztatást helyettesítő (szociális) ellátásban részesülők tovább csökkent (4. ábra). A regisztrált álláskeresők közel kétötöde legalább egy éve szerepelt a nyilvántartásokban.

A munkaerő-felmérésben magukat regisztrált munkanélküliként definiálók mintegy harmada nem keresett aktívan munkát, így inaktívnak minősült.

4. ábra: A regisztrált álláskeresők főbb adatai, 2023, 2024 (ezer fő)

Forrás: NFSZ munka.hu.

Mivel a szociális típusú ellátások összege évek óta változatlan, a nyugdíjnak a keresethez viszonyított aránya

pedig 2024-ben is tovább csökkent, a foglalkoztatott nélküli háztartások, illetve a benne élő gyermekek relatív jövedelempozíciója az átlagosnál lényegesen kedvezőtlenebb. 2024-ben ilyen háztartásban élt a 18–59 évesek 4,7 százaléka, a 0–17 éveseknek pedig 4,3 százaléka, ez utóbbi arány azonban az észak-magyarországi régióban az országos átlag közel duplája.

MUNKAERŐ-KERESLET ÉS -KÍNÁLAT

A gazdaságnak a koronavírus-járvány utáni újra indulásával az üres álláshelyek száma folyamatosan nőtt, és 2022-ben elérte a mérés történetében eddigi csúcstól jelentő 89,5 ezret. 2023-ban az üres és betöltésre váró álláshelyek száma már újra csökkent, az előző évinél 10,5 ezerrel kevesebb ilyen álláshelyet jelentettek a gazdálkodó szervezetek. Ez a tendencia 2024-ben is folytatódott, közel 10 ezerrel csökkent, így 69,3 ezerre esett vissza az üres álláshelyek száma, ami 2,1 százalékos üres álláshely aránynak felelt meg. A csökkenés lényegében csak a versenyszférát érintette, ahol így 100 álláshelyből 1,8 volt betöltetlen, szemben az előző évi 2,2-vel. A költségvetés többletmunkaerő-igénye változatlanul jelentős, itt 100 álláshoz viszonyítva átlagosan 3,8 maradt betöltetlen. A pótlólagos munkaerő-kereslet 2024 negyedik negyedévében volt a legkisebb, majd 2025 első negyedévében újra nőtt, és megközelítette az előző év azonos időszakára jellemzőt. Az első félévben az üres álláshelyek száma mintegy másfél ezerrel elmaradt az előző év azonos időszakától úgy, hogy a költségvetési szférában nőtt, a vállalkozásoknál csökkent a betöltésre váró álláshelyek száma.

A kereslet főként a végzettséget nem igénylő (egyszerű) munkakörök esetében mérséklődött, míg 2023-ban 16,8 ezer ilyen üres állás volt, 2024-ben már csak 13,5 ezer, de az egy évvel korábbinál gépkezelőből, összeszerelőből is 2,3 ezerrel kevesebbet kerestek a vállalkozások. A legtöbb üres álláshely továbbra is a „Felsőfokú végzettség önálló alkalmazása” főcsoportban volt, közel 18 ezer, ami csak néhány százal maradt el az előző évitől.

2024-ben a betöltetlen állások mintegy ötöde feldolgozóipari állás volt, számuk azonban mintegy 4 ezerrel elmaradt az előző évitől. A versenyszféra túlsúlya jellemezte nemzetgazdasági ágak közül az üres álláshelyek aránya az adminisztratív szolgáltatásokban volt a legmagasabb (3,9 százalék) mivel ide vannak besorolva a munkaerő-közvetítő cégek, így jellemzően a más ágazatokba tartozó partnereik igénye jelentkezik ebben a mutatóban, viszont az előző évhez képest az ágazat munkaerőigénye jelentősen csökkent. Ezt követte a pénzügyi, biztosítási tevékenység nemzetgazdasági ág (2,9 százalék). A korábban kiemelkedő üres álláshely arány jellemezte információ, kommunikáció nemzetgazdasági ága munkaerő igénye folyamatosan csökken, és 2024-ben itt az üres álláshelyek aránya már a versenyszférára jellemző átlagnál is kisebb volt. A költségvetés szférájában évek óta az egészségügy, szociális terület pótlólagos munkaerőigénye a legnagyobb (3,8 százalék).

A területi különbségek ezen a téren is igen nagyok, általánosságban elmondható, hogy a kedvező munkaerőpiaci vármegyékben a legmagasabb az üres álláshelyek aránya, míg kicsi ott, ahol a foglalkoztatási ráta egyébként is alacsony. 2024-ben a két szélsőértéket Baranya vármegye és Budapest képviselte, 1 százalékos, illetve 2,7 százalékos mutatójával, de jóval az országos átlag alatt volt egyebek mellett Szabolcs-Szatmár-Bereg, illetve Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyék munkaerő kereslete is.

2024 negyedik negyedévben az Európai Unióban száz álláshelyre 2,3 betöltésre váró üres álláshely jutott. A pótlólagos munkaerő-kereslet Belgiumban és Hollandiában volt a legmagasabb, míg Bulgáriában, Romániában és Lengyelországban a legalacsonyabb. Magyarországon az üres álláshelyek aránya ebben a negyedévben 2,0 százalék volt, s ezzel még mindig a relatíve magas munkaerő-kereslet jellemezte országok közé tartoztunk.

A potenciális munkaerő-tartalék kategóriában – amelybe a munkanélküliek, az alulfoglalkoztatottak, a dolgozni szándékozó, de munkát aktívan nem kereső vagy a rendelkezésre állás kritériumát nem telje-

sító inaktívak tartoznak – 2024-ben 315 ezren voltak, ami 17 ezres növekedést jelent az egy évvel korábbi-hoz képest. Nőtt a munkanélküliek száma, miközben a dolgozni szándékozó inaktívaké tovább csökkent, amihez hozzájárulhatott a két kategória közötti átstrukturálódás is (4. táblázat).

4. táblázat: A foglalkoztatottak és a potenciális munkaező-tartalékhoz tartozók számának alakulása, 2010, 2023, 2024 (ezer fő)

Megnevezés	2010	2023	2024	Változás 2024/2010	Változás 2024/2023
Foglalkoztatott összesen	3873,8	4697,5	4699,3	825,5	1,8
– ebből: alulfoglalkoztatott	59,2	23,1	27,3	-31,9	4,2
– ebből: közfoglalkoztatott	72,5	67,5	60,5	-12,0	-7,0
Munkanélküli	469,1	201,2	220,4	-248,7	19,2
Inaktívból: keres munkát, de nem áll rendelkezésre	10,3	9,0	8,7	-1,6	-0,3
Inaktívból: szeretne dolgozni, és rendelkezésre áll	199,6	64,6	58,7	-140,9	-5,9

Forrás: KSH munkaező-felmérés.

Az elsődleges munkaezőpiac szempontjából szintén munkaezőforrásnak számító közfoglalkoztatottak létszáma alacsony, velük mint érdemi tartalékkal már nemigen lehet számolni. Bár 2024-ben a munkaező-tartalékba tartozók száma továbbra is – sőt az előző évinél nagyobb mértékben – meghaladta az üres álláshelyek számával jelzett keresletet, a strukturális és területi eltérés miatt a szabad állások döntő része a tartalékból nem tölthető fel. Az előbbire

jó példa, hogy legnagyobb kereslet a diplomához kötött munkaköröket betöltők iránt mutatkozik, akik viszont a munkaező-tartalékon belül igen csekély arányt képviselnek.

KERESETEK, MUNKAJÖVEDELEM

2024-ben – hasonlóan az azt megelőző két évhez a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlag keresete⁸ viszonylag alacsony, 3,7 százalékos fogyasztói árindex mellett – jelentősen emelkedett. A 13,2 százalékos növekedés eredményeként a havi bruttó kereset 646,6 ezer forintnak,⁹ a piaci bérnél lényegesen alacsonyabb díjazásban részesülő közfoglalkoztatottak nélkül számítva pedig 657,4 ezer forintnak felelt meg.¹⁰

2025 első félévében a bruttó kereset növekedési üteme lassult ugyan, főleg a minimálbér és a garantált bérminimum viszonylag visszafogottabb,¹¹ bár a termelékenység-növekedéssel így sem indokolható emelésének következtében (9,2 százalékos növekedés, ami féléves átlagban 692,8 ezer forintos havi bruttó kereset eredményezett). A 2026. évi választással összefüggésben több jelentős, a következő év kereseti folyamatait érintő intézkedés került már bejelentésre (6 havi fegyverpénz a fegyveres testületek dolgozóinak, 13 százalékos minimálbér-emelés, a jövedelemadó-mentesség jelentős kiterjesztése).

A 2024-ben a korábbi évekhez képest kevesebb, illetve kisebb súlyú kormányzati intézkedés hatott a bruttó kereset alakulására. A hatásában a legjelentősebb ezek közül továbbra is a minimálbér-emelés volt,¹² amelyre rendhagyó módon 2023 decemberében került sor, így az már némileg az előző évi kereset-növekedés ütemét is befolyásolta. Ennek eredményeként a minimálbér összege 15 százalékkal 290 800 forintra nőtt, a garantált bérminimumé pedig 10 százalékkal megemelve 348 800 forintra változott. Ez közvetlenül több mint félmillió munkavállaló keresetére hatott, de a bértorlódás elkerülésének igénye miatt a közvetve érintett kör is jelentős volt.

⁸ A bruttó kereset növekedési üteme 2022-ben 17,4 százalék, 2023-ban 14,2 százalék volt.

⁹ 2022-től (2019-ig visszamenően megadva) a KSH kereseti adatai az összes munkáltatóra vonatkoznak, szemben a korábbi gyakorlattal, amikor a versenyszféra megfigyelése csak a legalább 5 főt foglalkoztató szervezetekre terjedt ki. A jelenlegi megfigyelési kör bruttó kereseti adata mintegy 3 százalékkal alacsonyabb a korábbi vonatkozási kör adatánál, mivel az 5 fő alatti szervezetek esetében a kereset igen közel áll a mindenkor minimálbérhez, ami lefelé húzza az átlagot.

¹⁰ A közfoglalkoztatási bér a mindenkor minimálbér 50 százalékában van meghatározva

¹¹ 2025-ben a minimálbér 9 százalékkal, a garantált bérminimum 7 százalékkal nőtt.

¹² 2024 végén 214 ezren kaptak minimálbért, illetve 325 ezren garantált minimálbért (forrás: Portfólió, 2024. november 12.)

Több, a közszféra, illetve közszolgáltatások egyes te-
rületein dolgozókat érintő ágazati keresetrendezésre
is sor került. Így folytatódott a pedagógusbérek eme-
lése, aminek mértéke 2024-ben átlagosan 32,2 száza-
léknak felelt meg, s amit 2025-ben várhatóan további
21 százalékos emelés követ. A cél, hogy ezzel a taná-
ri fizetés elérje a diplomás átlagbér 80 százalékát. Az
emelést részben európai uniós forrás fedezi. Emellett
2024-ben nőtt a tanári bérpótlék, a megbízási díj és
a szakoktatói bérpótlék. A fizetésrendezés célja a pe-
dagógusi pálya vonzóbbá tétele, annak érdekében,
hogy több fiatal válassza a tanári pályát, illetve hogy
mérséklődjön a pályaelhagyók aránya. A társadalmi
szolgáltatások másik nagy területén, az egészségügyi
ágazatban 2024. március 1-től került sor az egészség-
ügyi szakdolgozók fizetésrendezésének második üte-
mére. A sávós bérrendszer célja, hogy az egészségügyi
szakdolgozók átlagos alapbére elérje az orvosi átlag-
alapbér 37 százalékát, azaz a legfejlettebb országokra
jellemző arányt. 2025-ben nincs tervben ágazatspe-
cifikus béremelés az egészségügyben, és egy állam-
titkári nyilatkozat szerint 2027-ig itt nem is várható
további érdemi keresetrendezés.¹³ Egy 2024–2026-
ra szóló bérmegállapodás részeként 2024-ben nőtt
a MÁV–Volán csoport dolgozóinak a keresete. A há-
rom évre szóló megállapodás értelmében a munkavál-
lálók 2024. január 1-ig visszamenőlegesen 600 000 fo-
rintos alapbérig alanyi jogú, 17 százalékos béremelést
kaptak, 600 000 forint alapbér felett pedig a béreme-
lés mértéke egységesen 102 000 forint volt. A 2025-re
megállapodott keresetnövekedési ütem 6,7 százalé-
knak felelt meg, azzal a kiegészítéssel, ha az azt megal-
apozó inflációs várakozást meghaladja az éves infláció
üteme, a munkáltató a különbözetnek megfelelő ki-
egészítő béremelésre köteles. 2024-ben két ütemben
nőtt a többségi állami tulajdonú víziközmű-szolgálda-
tónál dolgozók alapbére, január 1-től 10 százalékkal,
július elsejével pedig további 5 százalékkal. Az emelés

mintegy 11 ezer főt érintett. A Magyar Honvédség-
ben 2024-ben átlagosan 11 százalékos béremelésre
került sor, egy 2022 nyarán bejelentett illetményfej-
lesztés második ütemeként. A légénységi állomány 12
százalékos, az altiszti állomány 11 százalékos, a tiszti
állomány pedig átlagosan 10 százalékos emelésben ré-
szesült. 2024. január 1-től 79 500 forinttal emelkedett
a rendvédelmi dolgozók bére. Az emelés több mint
56 ezer embert érintett, köztük rendőröket, idegen-
rendészeti és katasztrófavédelmi dolgozókat, börtö-
nőröket és tűzoltókat. A Fővárosi Önkormányzat és
a szakszervezetek bérpolitikai megállapodásából kö-
vetkezően 2024-ben a fővárosi fenntartású intézmé-
nyek és cégek dolgozói (így a könyvtári, múzeumi, le-
véltári és közművelődési dolgozók) átlagosan 12,5 + 1
százalékos emelésben részesültek.

Döntően a fenti intézkedéseknek köszönhető, hogy
2024-ben a versenyszféra és a költségvetés bér dina-
mikája eltérően alakult. Az előbbiben a bruttó kere-
setek növekedésére leginkább a minimálbér-emelés
hatott csak, így ott a keresetek növekedési üteme 12
százalékos volt, szemben az előző évi 16,2 százalékkal.
A költségvetési szférában viszont a bruttó kereseti át-
lag 16,8 százalékkal haladta meg az előző évit. A nö-
vekedés üteme 2025 első felében a versenyszférában
és a költségvetési szférában lényegében megegyezett
(5. táblázat).

**5. táblázat: A főbb kereseti mutatók alakulása
a nemzetgazdaság szektorai szerint, 2024**

Megnevezés	Létszám		Bruttó átlag kereset		Bruttó mediánkereset	
	ezer fő	előző év = 100,0	ezer forint	előző év = 100,0	ezer forint	előző év = 100,0
Vállalkozások	2295,0	99,1	651,4	112,0	500,0	112,4
Költségvetési intézmények	594,7	99,3	674,1	116,8	591,6	123,9
Nonprofit szervezetek	226,0	102,8	673,9	115,5	545,6	120,7
Nemzetgaz- daság összesen	3115,8	99,4	657,4	113,1	525,0	116,4

Megjegyzés: Közfoglalkoztatottak nélkül.

Forrás: KSH, NAV, MÁK.

A nemzetgazdasági ágak közül kiemelkedően magas
(27,6 százalékos) keresetnövekedési ütem jellemezte
az oktatást, ahol a rendszeres és a nem rendszeres ke-

¹³ Az egészségügyi szakdolgozók bruttó átlagos alapbére néhány fontosabb foglalkozási kategóriában 2025-ben következőképpen alakul: szakápoló 800 000 forint körül; kezdő diplomás ápo-
ló: 350 000–439 933 forint, gyakorlott ápoló (10-nél több év):
500 000–600 000 forint.

resetek egyaránt jelentősen meghaladták az előző évit, de a keresetek átlaga még így sem érte el a nemzetgazdaság egészére jellemzőt. A vízellátásban az állami és önkormányzati közműszolgáltatók béremelése miatt nőttek jóval az átlag felett (17,2 százalékkal) a keresetek, de döntően a minimálbér-emelés hatására némileg átlag felett nőttek a keresetek az építőiparban is. Tavaly még átlag feletti keresetnövekedési ütem jellemezte feldolgozóipart, de ebben az évben csak 11,5 százalékos keresetnövekedés valósult meg, ami így nem érte el a versenyszféra átlagos keresetnövekedési ütemét sem. Az üzleti szolgáltatások a keresetnövekedés üteme tekintetében vegyes képet mutattak: a jelentősebb bérnövekedés realizálódott az ingatlanügyletek nemzetgazdasági ágban és az idesorolt állami vállalatokat érintő bérrendezés következtében a szállítás-raktározásban. A többi piaci szolgáltatási ágban a keresetek növekedési üteme elmaradt az átlagtól. A közszolgáltatások területén – az oktatást leszámítva – átlag alatt nőttek a keresetek (6. táblázat).

Az eltérő ágazati és foglalkozási struktúra következményeként a keresetek területi differenciáltsága jelentős. 2024-ben a fővárosi székhelyű munkáltatóknál dolgozók havi bruttó keresete 21 százalékkal haladta meg az országos átlagot, míg a legalacsonyabb átlagkeresetű vármegyében, Szabolcs-Szatmár-Beregben több mint 26 százalékkal maradt el attól.¹⁴ A főváros mellett csak Győr-Moson-Sopron vármegyében kerestek többet a munkavállalók az országos átlagnál. 2024-ben a vármegyei szintű kereseti különbség némileg csökkent a két évvel korábbihoz képest (7. táblázat).

Az előző évet jellemző fordított aránnyal szemben, 2024-ben a mediánkereset növekedési üteme jelentősen, 2,2 százalékponttal meghaladta az átlagkeresetét. Míg a vállalkozási szférában a medián- és az átlagkereset növekedési üteme között nem volt érdemi különbség, a költségvetési szférában több mint 6 százalékponttal haladta meg a mediánkereset növekedési üteme az átlagkeresetét.

6. táblázat: A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó keresetének alakulása nemzetgazdasági ágak szerint, 2022–2024

Nemzetgazdasági ág	2022		2023		2024	
	forint/fő/hó	előző év = 100,0	forint/fő/hó	előző év = 100,0	forint/fő/hó	előző év = 100,0
Mezőgazdaság	379 546	116,5	441 699	116,4	493 921	111,8
Bányászat	555 398	118,4	674 888	121,5	753 367	111,6
Feldolgozóipar	523 975	115,7	613 311	117,0	683 765	111,5
Energiaipar	734 984	108,2	854 480	116,3	947 230	110,9
Víz- és hulladékgazdálkodás	446 215	113,8	527 861	118,3	618 412	117,2
Építőipar	380 152	116,6	442 008	116,3	507 750	114,9
Kereskedelem	445 769	116,0	510 302	114,5	570 885	111,9
Szállítás és raktározás	457 671	117,9	522 022	114,1	594 004	113,8
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	314 499	120,2	366 702	116,6	415 069	113,2
Információ és kommunikáció	796 702	115,1	914 753	114,8	1 018 194	111,3
Pénzügyi szolgáltatás	834 128	113,3	968 573	116,1	1 067 487	110,2
Ingatlanügyletek	404 156	114,3	485 118	120,0	558 079	115,0
Tudományos és műszaki tevékenység	642 740	116,6	731 341	113,8	819 475	112,1
Adminisztratív szolgáltatás	408 697	117,0	478 118	117,0	530 549	111,0
Közigazgatás	533 818	128,9	543 725	101,9	609 895	112,2
Oktatás	430 590	113,9	494 393	114,8	630 707	127,6
Humán egészségügyi, szociális ellátás	578 989	121,7	644 858	111,4	726 716	112,7
Művészet és szabadidő	477 695	116,3	541 951	113,5	607 261	112,1
Egyéb szolgáltatás	374 482	120,0	431 830	115,3	488 627	113,2
Nemzetgazdaság összesen	501 127	117,6	571 477	114,0	646 635	113,2
Nemzetgazdaság összesen közfoglalkoztatottak nélkül	510 681	117,2	581 053	113,8	657 432	113,1
Ebből:						
– közigazgatás	639 988	126,4	639 025	99,8	714 523	111,8
– oktatás	431 906	113,8	495 682	114,8	632 527	127,6
– humán egészségügyi, szociális ellátás	586 890	121,5	651 924	111,1	735 287	112,8

Forrás: KSH, NAV, MÁK.

Ennek az a fő oka, hogy az ágazati bérrendezések jórészt alacsony bérű munkavállalói csoportokat (egészségügyi szakdolgozók, rendvédelmi dolgozók, de a pedagógus béremelés is az alsó fizetési sávokban

¹⁴ A vármegye átlagát lefelé torzítja a közfoglalkoztatottak relatíve nagy aránya.

volt a legmagasabb) érintettek. Ennek következtében a költségvetési szférában a mediánbér és az átlagbér közötti, a vállalkozási szférára jellemzőnél egyébként is jóval kisebb távolság, tovább csökkent.

7. táblázat: A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó keresetének alakulása a munkáltató székhelye szerint, 2022–2024

A területi egység neve	2022		2023		2024	
	forint/hó	előző év=100	forint/hó	előző év=100	forint/hó	előző év=100
Budapest	618 512	117,6	696 230	112,6	782 459	112,4
Pest	450 138	115,9	521 009	115,7	590 879	113,4
Fejér	489 513	116,8	557 728	113,9	628 252	112,6
Komárom-Esztergom	493 628	116,7	570 582	115,6	644 284	112,9
Veszprém	449 398	116,4	513 668	114,3	579 414	112,8
Győr-Ménfőcsanak-Sopron	520 799	116,2	617 838	118,6	685 664	111,0
Vas	458 848	117,4	523 527	114,1	584 636	111,7
Zala	407 454	118,5	462 972	113,6	525 752	113,6
Baranya	420 598	118,5	480 378	114,2	551 211	114,7
Somogy	404 910	117,4	461 984	114,1	526 223	113,9
Tolna	462 529	114,8	522 531	113,0	599 570	114,7
Borsod-Abaúj-Zemplén	401 345	117,8	460 289	114,7	523 386	113,7
Heves	459 026	117,9	528 394	115,1	594 594	112,5
Nógrád	389 588	120,4	440 075	113,0	504 309	114,6
Hajdú-Bihar	419 811	118,8	485 606	115,7	564 244	116,2
Jász-Nagykun-Szolnok	409 910	117,1	467 990	114,2	529 208	113,1
Szabolcs-Szatmár-Bereg	358 266	119,6	409 063	114,2	475 563	116,3
Bács-Kiskun	427 344	118,0	488 872	114,4	556 535	113,8
Békés	377 579	119,8	431 061	114,2	489 365	113,5
Csongrád-Csanád	432 404	118,7	490 169	113,4	561 080	114,5
Ország összesen	501 127	117,6	571 477	114,0	646 635	113,2

Vonatkozási kör: a munkáltatók teljes köre (valamennyi alkalmazásban állóval rendelkező vállalkozás, nonprofit szervezetek, költségvetési intézmények teljes köre).

Forrás: KSH, NAV, MÁK.

A nemzetgazdaság egészében a mediánkereset a bruttó átlagkereset 80,0 százalékának felelt meg.¹⁵ Ez az arány a költségvetési szférában 89,9 százalék, a vállalkozások esetében pedig 76,8 százalék volt. Ez kétéves távlatban a költségvetési szféra esetében 9,1 százalékpontos, a vállalkozásoknál pedig 1 százalékpontos aránynövekedésnek felelt meg.

2024-ben az 5. kvintilisben tartozók bruttó átlagkeresete közel ötszöröse volt az 1. kvintilisbe tartozókénak, viszont a két szélső ötödbe tartozók kereseti különbsége az előző évihez viszonyítva némileg csökkent, részben a minimálbér, részben az ágazati béremelések eredményeként. A keresetek jelentős differenciáltságát jelzi, hogy az alkalmazásban állók 65,5 százaléka 2024-ben is az átlag alatt keresett.

A kedvezmények, illetve az adó- és járulékmentesítések figyelembevételével számított, teljes munkaidősökre vonatkozó nettó átlagkereset egy év alatt 13,0 százalékkal nőtt, ami 0,2 százalékponttal alacsonyabb volt a bruttó átlagkereseti indexnél. A különbséget az magyarázza, hogy a maximált összegű családi adókedvezmény nem nőtt a bruttó keresettel arányosan. A kedvezmények figyelembevételével számolt nettó átlagkereset mediánja 15,6 százalékkal haladta meg a 2023. évit. Az előző évi 3,1 százalékos reálkereset-csökkenés után – 3,7 százalékos fogyasztói árindex mellett – a reálkereset 9 százalékkal nőtt.

Az alkalmazottak uniós módszertan szerint számított¹⁶ egy órára jutó keresete 12,1 eurónak felelt meg, ami 48 százalékát jelentette az Európai Unió 25,2 eurós átlagának. Ez a tagországok között a negyedik legalacsonyabb érték volt, hasonlóan az előző évihez. A bruttó nominális adatok összehasonlításánál azonban figyelembe kell venni, hogy az egyes tagországok jövedelemadó-rendszere eltérő, mint ahogy az árstruktúra függvényében a keresetek vásárlóereje is különböző. Nemzeti valutában számítva az alkalmazásban állók munkajövedelme 13,8 százalékkal nőtt, ami a forint további leértékelődése miatt euróban számolva 12,1 százalékos növekedésnek felelt meg.

A munkajövedelem európai uniós viszonylatban is kiugróan számító növekedéséhez – a keresetek jelentős emelkedése mellett – a ledolgozott munkaórák számának csökkenése is hozzájárult.

¹⁵ Közfoglalkoztatottakkal együtt.

¹⁶ A hazai fogalmi rendszerben ennek a munkajövedelem felelt meg, mely tartalmazza az olyan, keresetbe nem tartozó juttatásokat is, mint a például a cafetéria. 2024-ben ez havi bruttó 693,5 ezer forintnak felelt meg, ami 11,2%-kal haladta meg az előző évit.

KÖZELKÉP

A MUNKAERŐPIAC TERÜLETI EGYENLŐTLENSÉGEI

Szerkesztette
CZALLER LÁSZLÓ

1. Bevezető
2. A munkaerő-kínálat regionális különbségei
 - 2.1. A foglalkoztatás területi egyenlőtlenségeinek változása
 - 2.2. A hazai munkaerőpiac kínálati oldalának jövőképe a népesség-előreszámítások tükrében
 - 2.3. Az alacsony iskolázottság regionális különbségei
 - 2.4. A szakképzés szerepének és térszerkezetének változásai az elmúlt másfél évtized reformjainak fényében
 - 2.5. A felsőfokú végzettségű munkavállalók térbeli eloszlása és koncentrációja 1990–2022 között
 - 2.6. A kisgyermekes anyák munkába állása a gyermekvállalást követően – területi elemzés
 - 2.7. Külföldi dolgozók a magyarországi munkaerőpiacon
 - 2.8. Idősebb munkavállalók a szegmentáló mezőgazdasági munkaerőpiacon
 - 2.9. A kivándorló magyarok becslése és oktatási különbségei
3. A munkaerő-kereslet regionális különbségei
 - 3.1. A betöltetlen álláshelyek területi különbségei
 - 3.2. A vállalati versenyképesség területi különbségei
 - 3.3. A vállalati készségigények területi különbségei
 - 3.4. Egy külföldi működőtőke-beruházás hatása a beszállító iparág környező vállalkozásaira
4. Területi béregyenlőtlenségek
 - 4.1. A területi béregyenlőtlenségek változása 2003 és 2021 között
 - 4.2. A területi béregyenlőtlenségek összetevői Magyarországon
 - 4.3. A rugalmas bérelemek hozzájárulása a területi béregyenlőtlenségekhez
 - 4.4. A budapesti nagyvárosi térség bérelőnye végzettségi csoportok szerint, 2001–2022
5. Térbeli illeszkedés és mobilitás
 - 5.1. Az ingázás tendenciáinak változása Magyarországon 2011 és 2022 között
 - 5.2. A helyi munkaerőpiacok hosszútávú átalakulása a kis- és középvárosokban az ingázási adatok tükrében
 - 5.3. Munkavállalási célú ingázás a magyar határokon
 - 5.4. Ingázási körzetek Magyarországon
 - 5.5. Lakáspiaci árkülönbségek a munkahelyre ingázás szemszögéből
 - 5.6. A helyi munkaerő-áramlási hálózatok robusztussága
6. A térbeli illeszkedés hiánya – regionális munkanélküliség
 - 6.1. A munkanélküliség és a NEET területi különbségei
 - 6.2. A munkanélküliség területi különbségeit meghatározó tényezők az ezredforduló után
 - 6.3. A közfoglalkoztatás területi különbségei
 - 6.4. Számít a méret? A helyi munkaerőpiac méretének hatása az álláskeresők preferált szakmában való elhelyezkedésére

1. BEVEZETŐ

CZALLER LÁSZLÓ

A Munkaerőpiaci Tükör két évtized után, 2025-ben ismét napirendre tűzi a munkaerőpiac területi egyenlőtlenségeinek kérdéskörét. Bár a téma ugyanaz, az idei Közelkép szemléletmódjában és szerkezetében egyaránt eltér az elődjétől. Míg a 2003-as Közelkép elsősorban a munkaerő és a tőke földrajzi mobilitására fókuszált, az idei kötet célja, hogy minél átfogóbb képet adjon a hazai munkaerőpiac legkülönbözőbb szegmenseiben megjelenő területi különbségekről, valamint feltárja azok társadalmi, gazdasági és intézményi hátterét. Az elemzéseket úgy válogattuk össze, hogy azok a hazai munkagazdasági kutatások lehető legszélesebb körét lefedjék, továbbá igyekeztünk olyan munkaerőpiaci folyamatok földrajzi szempontjait is bemutatni, amelyekről korábban nem született részletes elemzés. A Közelkép azonban nem merül ki a térbeli mintázatok pusztá azonosításában és leírásában: abból indul ki, hogy a térbeliség nem csupán egy vizsgálati dimenzió a sok közül, hanem a munkaerőpiac működésének alapvető meghatározója, amely érdemben alakítja a kereslet és a kínálat viszonyát, a munkavállalók foglalkoztatási esélyeit, illetve a vállalatok versenyképességét.

A Közelkép a bevezetővel együtt hat fejezetre tagolódik, amelyek egy-egy résztémát dolgoznak fel. A 2. fejezet a munkakínálat területi különbségeit alakító társadalmi és gazdasági folyamatokat vizsgálja. A fejezet elején *Czethoffer Éva*, *Köllő János* és *Sinka-Grósz Zsuzsanna* rövid áttekintést nyújt a foglalkoztatás tér-

beli mintázataiban bekövetkezett legfontosabb változásokról az elmúlt három évtizedben, amit *Lennert József* munkaerőpiaci előrejelzése követ. Az eljövendő évtizedek demográfiai változásai és a belső vándorlási folyamatok tovább mélyítik az országon belüli területi különbségeket, és növekvő feszültséget jeleznek előre a munkakínálat és munkakereslet között. A 2. fejezet további része a munkakínálat összetételének területi különbségeire összpontosít, különös figyelmet fordítva a munkaerő iskolázottságára, amely a foglalkoztatás területi különbségeinek egyik legfontosabb meghatározó tényezője. Az alacsony iskolázottságúak területi megoszlásának vizsgálata során *Hermann Zoltán* a térbeli polarizáció fokozódása mellett arra is rámutat, hogy a legfeljebb általános iskolát végzettek területi mintázatai egyre szorosabban átfednek a roma népesség megoszlásával. Ennek egyik lehetséges oka a középfokú oktatáshoz való korlátozott hozzáférés, ami kifejezetten azokban a periférikus térségekben okoz problémát, ahol átlagosan magasabb a romák aránya a népességben. Ezt támasztja alá *Velkey Gábor* elemzése is, amely a középfokú szakképzés intézményrendszerének és kapacitásainak fokozatos térbeli koncentrálódására mutat rá. *Szakálné Kanó Izabella* és *Sávai Marianna* a felsőfokú végzettségűek területi megoszlásának változásait vizsgálva arra a következtetésre jut, hogy a felsőfokú oktatás férőhelyeinek bővítése és a képzéshez való egyszerűbb hozzáférés elsősorban a főváros és a nagyvárosok von-

záskörzetében fekvő települések pozícióját javította, a hátrányos helyzetű térségek iskolázottsági mutatóira nem fejtett ki érdemi változást.

A 2. fejezet további része a munkaerőpiac sérülékeny csoportjaival foglalkozik. *Vonnák Dzsamila*, *Szabó-Morvai Ágnes* és *Pető Rita* azt vizsgálják, hogy a térbeliség miként befolyásolja az anyák munkaerőpiacra való visszatérésének esélyét a bölcsődei ellátás hozzáférhetőségén keresztül, *Bodor Krisztofer* és *Czifrusz Márton* a bevándorlók letelepedésének és foglalkoztatásának földrajzi jellemzőit elemzik, *Koós Bálint* pedig az idősebb munkavállalók foglalkoztatási esélyeit és körülményeit vizsgálja a mezőgazdaságban. A fejezetet *Cook Rebeka Éva* tanulmánya zárja: a fiatal munkavállalók elvándorlását vizsgálja regionális bontásban, iskolai végzettség szerint. Az eredmények azt mutatják, hogy a fiatalkori elvándorlás leginkább az alsó középfokú és felsőfokú végzettségűek körében jellemző, a legnagyobb kibocsátónak pedig a főváros és a Nyugat-Dunántúl számít.

A 3. fejezet a munkakereslet területi különbségeit vizsgálja. A fejezet a betöltetlen álláshelyek területi különbségeinek vizsgálatával kezdődik. *Reizer Balázs* elemzése szerint a megyéken belül is jelentős különbségek mutatkoznak a munkaerőpiac feszességében, vagyis a munkanélküliek és a betöltetlen álláshelyek arányában, ami arra utal, hogy az álláskereső egy részének jelentős problémát okoz az ingázás. A munkakereslet döntő hányadát a vállalatok adják. *Koren Miklós*, *Vereckei András* és *Szilágyi Bálint* a vállalatok versenyképességének területi különbségeit vizsgálják, *Czaller László* pedig vállalatok készségkövetelményeinek területi különbségeit mutatja be. Az eredmények azt mutatják, hogy a vállalatok versenyképességében továbbra is a főváros–vidék és a nyugat–kelet megosztottság, valamint az ipari parkok szerepe a meghatározó, míg a vállalatok készségigényeiben a település mérete a meghatározó. A fejezetet *Bisztray Márta* esettanulmánya zárja: a külföldi működőtőke-beruházások hatásait vizsgálja a beszállító vállalatok munkakeresletére, termelékenységére a győri Audi Hungária példáján keresztül. A becslések szerint az Audi beru-

házása hosszabb távon is csak a külföldi tulajdonban lévő vállalatok körében növelte munkaerő iránti keresletet, a termelékenység és az átlagbérek növekedése pedig kizárólag olyan iparágakban működő vállalatok esetében volt megfigyelhető, amelyek szorosan kötődnek a közúti jármű-gyártáshoz.

A 4. fejezet a területi béregyenlőtlenségek hátterében húzódó összefüggéseket vizsgálja. A fejezet a járási átlagbérkülönbségek térbeli mintázataiban bekövetkezett legfontosabb változásokat követi nyomon 2003 és 2021 között a foglalkoztatottak lakóhelye szerint. *Czethoffer Éva*, *Köllő János* és *Sinka-Grósz Zsuzsanna* rövid leíró elemzése a területi béregyenlőtlenségek növekedésére és a tartósan alacsony foglalkoztatási rátájú határmenti térségek látványos leszakadására mutat rá a vizsgált időszakban. *Boza István* elemzése szerint a területi bérkülönbségek elsősorban a munkavállalók összetételének eltéréseiből fakadnak, ugyanakkor jelentős szerepet játszik a területi bérszerekció is, különösen Budapesten és vonzáskörzetében. *Reizer Balázs* a rugalmas bérelemek szerepét vizsgálja a vállalatok bér meghatározásában. Az elemzés legfontosabb eredménye, hogy minél nagyobb településen dolgozik egy munkavállaló, annál nagyobb a valószínűsége, hogy rugalmas bért kap. Ezt elsősorban a nem rendszeres bónuszokban lévő különbségek okozzák. Meglepő azonban, hogy Budapesten a legalacsonyabb a túlórához kapcsolódó kifizetésekben és a havi rendszerességgel kifizetett bónuszokban részesülők aránya. A fejezetet *Károlyi Róbert* tanulmánya zárja, amely a főváros–vidék közötti bérkülönbségek időbeli alakulását vizsgálja a munkavállalók iskolai végzettsége szerint. A fővárosban dolgozók bérelőnye a vidékiekhez képest leginkább a diplomások körében érhető tetten, ugyanakkor a bérolló fokozatos záródása figyelhető meg.

Az 5. fejezet a térbeli illeszkedés, illetve a munkavállalói mobilitás témáját feszegeti, különös tekintettel a munkavállalói célú ingázás kérdésére. *Szalkai Gábor* a munkavállalói célú ingázás gyakoriságának és térbeli mintázatainak változásait vizsgálja 2011 és 2022 között. A falusi lakosság továbbra is száma-

rányát meghaladó mértékben kényszerül ingázásra a munkavállalás érdekében, ők teszik ki az ingázók felét. Az ingázás célterületei a főváros, a vidéki nagyvárosok, illetve a jelentős ipari üzemmel rendelkező települések. *Nagy Gábor, Molnár Ernő, Pirisi Gábor és Nagy Erika* elemzése rámutat arra, hogy a feldolgozóipar területi decentralizációjára irányuló kormányzati törekvések ellenére a nagyberuházások jobbára elkerülik a kis- és középvárosokat, ráadásul az elmúlt évtizedben megvalósult beruházások révén a kistelepelekről beingázó munkavállalók nagy részét csak alacsony képzettséget igénylő munkakörökben sikerült foglalkoztatni. A belföldi ingázás után a fejezet áttér a határon átnyúló ingázás témájára, amelyet *Lócsei Hajnalka, Bogdán Gergely, Csizovszky Anna, Igari András, Labáth Ádám és Varga Bence* dolgoz fel három határszakaszon. Az elemzés eredményei arra utalnak, hogy schengeni csatlakozás nemcsak lehetőségeket, hanem veszélyeket is jelent a határmenti térségek és települések munkaerőpiacára. Egyes térségekben, különösen a szlovák–magyar határszakasz mentén a munkaerőpiacok integrációja nagyon lassú és fragmentált, míg az osztrák és újabban a román határ mentén megfigyelhető a határ túloldalán fekvő fejlett központok munkaerő-elszívó hatása. A belföldi és határon átnyúló ingázás tendenciáinak feltárása után *Boza István* kísérletet tesz olyan ingázási körzetek lehatárolására, amelyek a helyben foglalkoztatottak arányát maximalizálja. *Horváth Áron és Sági Zoltán* az ingázás gyakorisága és a települések mérete alapján létrehozott településtípusok közti ingatlanár-különbségek munkaerő-mobilitásra gyakorolt korlátozó hatásait tárják fel, végül *Magyar Gergely, Ozoróczy Ákos, Tóth Gergő és Elekes Zoltán* az iparágak közötti munkaerő-áramlási hálózatok szerkezetét vizsgálja, és veti össze a helyi munkaerőpiac méretével.

Az utolsó fejezet a munkanélküliség területi különbségeit vizsgálja, amelyet a korábbi kutatások elsősorban a munkakereslet és munkakínálat eltérő térbeli eloszlására vezettek vissza. *Czethoffer Éva, Köllő János és Sinka-Grósz Zsuzsanna* tanulmánya bemutatja a munkanélküliség térbeli mintázatait, majd ezeket

az iskolába nem járó, nem dolgozó fiatalok arányával (NEET-ráta) veti össze. A két mintázat nagyfokú egybeesést mutat, ami azért aggasztó, mert a munkából és oktatásból való kimaradás erősen megnöveli a felnőttkori munkanélküliség és inaktivitás kockázatát, és hosszú távon rontja a lemaradó térségek felzárkózási esélyeit. *Farkas Máté és Czaller László* azt vizsgálják, hogy milyen tényezők befolyásolhatták a munkanélküliség területi egyenlőtlenségeit az ezredfordulót követően. Eredményeik szerint a munkanélküliek aránya évtizedekkel a rendszerváltás után is az alacsony iskolai végzettségűek arányával mutatja a legszorosabb összefüggést, de erős a kapcsolat a munkaerőpiac méretével, illetve az iparban foglalkoztatottak arányával is. Utóbbi változó esetében szignifikáns szomszédsági hatások is láthatók: az újonnan létrejövő feldolgozóipari álláshelyek nem csupán az adott járásban növelik a foglalkoztatást, hanem az ingázás révén a szomszédos járásokban is. Azokban a térségekben, ahol a magánszektor nem támaszt érdemi keresletet az álláskereső munkája iránt, ott sokak számára a közfoglalkoztatás jelenti az utolsó kapaszkodót. Ahogy *Molnár György* rámutat, a közfoglalkoztatás általában nem támogatja a munkaerőpiaci (re)integrációt, sőt a hátrányos helyzetű térségek relatív alacsony részvétele miatt hozzájárul a munkaerőpiaci egyenlőtlenségek elmélyítéséhez. Végül, a Közelkép utolsó alfejezetében *Czaller László* azt mutatja meg, hogy a foglalkoztatási esélyek és az álláskeresői kimenetek térbeli eltéréseket mutatnak a helyi munkaerőpiac mérete szerint: a nyilvántartott munkanélküliek a gyéren lakott, kisvárosi és falusias térségekben nehezebben találhatnak a korábbi foglalkozásukban állást.

Melyek a Közelképben összegyűjtött elemzések fő tanulságai? Az egyik, hogy a munkaerőpiac területi különbségei Magyarországon igen jelentősek, és ezek a különbségek időben és mintázatunkban nagyfokú állandóságot mutatnak. A munkahely-teremtés továbbra is elkerüli az ország hátrányos helyzetű térségeit. A külföldi vállalkozások a várható haszon alapján választják meg beruházásaik helyszínét: a vállalatok közötti területi kapcsolatok hatására a történelmileg

kedvező helyzetű térségek még vonzóbbá válhatnak, míg a hátrányos helyzetű régiók leszakadása tovább erősödhet.

A Közelkép fejezetei a hazai munkaerőpiac erősödő térbeli polarizációja utalnak. Bár a kormányzat az Európai Unió kohéziós politikájának alapelveivel összhangban kiemelt célként fogalmazta meg a hátrányos helyzetű térségek felzárkóztatását, a jórészt európai uniós forrásokból megvalósuló fejlesztéspolitikai beavatkozások nem bizonyultak elegendőnek ahhoz, hogy érdemben csökkentsék a területi egyenlőtlenségeket. A foglalkoztatás bővülése az elmúlt évtizedben elsősorban a gazdaságilag fejlettebb, eleve kedvezőbb munkaerőpiaci pozícióban lévő térségekbe összpontosult, és jórészt elkerülte a hátrányos helyzetű térsé-

geket. Ezt a helyzetet tovább súlyosbítja, hogy az oktatási rendszer térbeli koncentrációja következtében a középfokú képzésekhez való hozzáférés éppen azokban a térségekben romlott, ahol a legnagyobb szükség lenne az emberi tőke erősítésére.

A hátrányos helyzetű térségek felzárkóztatásának egyik kulcsa a munkaerő képzettségi szintjének emelése lenne: ennek érdekében szükség van a középfokú oktatás területi elérhetőségének javítására, a szakképzés kapacitásainak decentralizációjára, valamint olyan minőségi oktatási kínálatra, amely igazodik a helyi munkáltatók igényeihez, miközben reális továbbtanulási perspektívát is kínál. Ennek hiányában nem várható a helyi munkakereslet érdemi erősödése, sem a munkavállalói mobilitás növekedése.

2. A MUNKAERŐ-KÍNÁLAT REGIONÁLIS KÜLÖNBΣÉGEI

2.1. A FOGLALKOZTATÁS TERÜLETI EGYENLŐTLENSÉGEINEK VÁLTOZÁSA*

CZETHOFFER ÉVA, KÖLLŐ JÁNOS & SINKA-GRÓSZ ZSUZSANNA

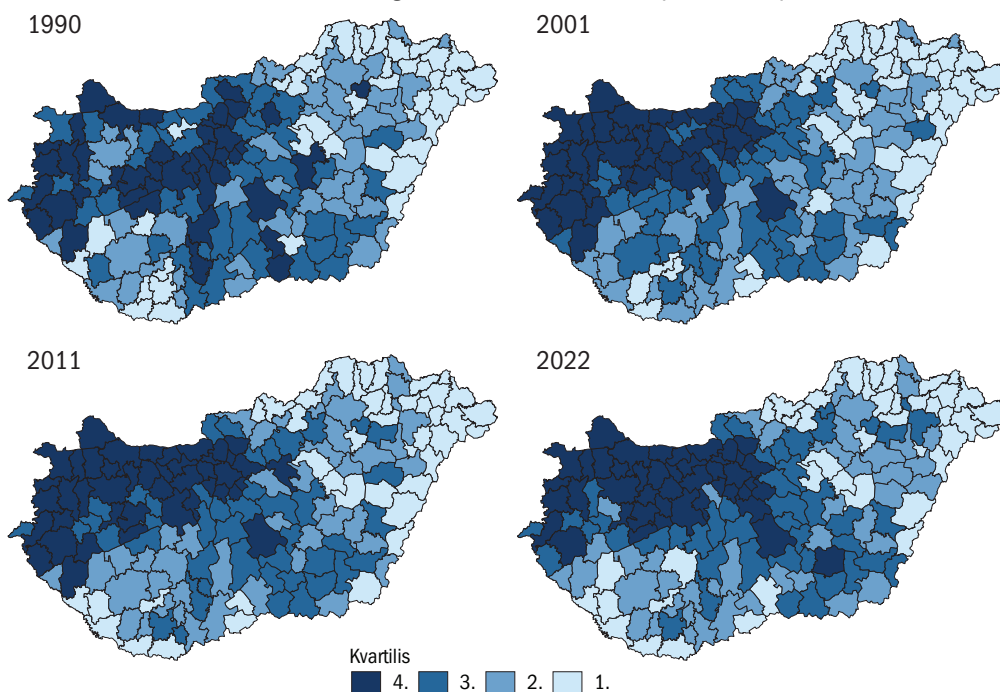
A *foglalkoztatás* regionális különbségeinek hirtelen növekedése, majd a térségek relatív pozíciójának rögzülése a rendszerváltás után a közép-kelet-európai országok közös jellemzője volt. Magyarországon a foglalkoztatási ráta relatív szórása (a szórás az átlaghoz viszonyítva) a járások között 1990-ben még csak 5 százalékos volt, ami a rendszerváltást követő évtized végére több mint a háromszorosára, 16 százalékra ugrott. A rendszerváltást követő „transzformációs vál-

ságot” a szóródás mérséklődése követte (11 százalék 2011-ben, majd 7 százalék 2022-ben), de mint az alábbiakban rámutatunk, a járások egymáshoz viszonyított helyzetében alig történtek elmozdulások.

A 2.1.1. ábra a járások foglalkoztatási ráta szerint képzett negyedeit mutatja az 1990., 2001., 2011. és 2022. évi népszámlálások alapján. Foglalkoztatási rátának a 15–64 éves foglalkoztatottak arányát nevezzük az azonos korú népesség százalékában mérve. A foglalkoztatottak közé soroltuk a közmunkásokat, valamint azokat is, akik nyugdíj, gyed vagy tanulás mellett dolgoztak. A járásokat a foglalkoztatási ráta 25., 50. és 75. percentilise alapján soroltuk négy kategóriába.

* A jelen tanulmány a Központi Statisztikai Hivatal Népszámlálás 1990, 2001, 2011, 2022 adatállományai felhasználásával készült. Az ebben foglalt számítások és az azokból levont következtetések kizárólag a szerzők szellemi termékei.

2.1.1. ábra: A foglalkoztatási ráta alakulása (1990–2022)

Megjegyzés: A 2015. április 1-jétől hatályos beosztásnak megfelelően 174 járást különböztetünk meg, Budapest kerületei összevontan szerepelnek.

Forrás: KSH népszámlálások (1990, 2001, 2011, 2022) alapján a szerzők számításai.

(A 25. percentilis az az érték, amely alatt a járások egynegyede szerepel. Az 50. percentilis a medián, amely alá ugyanannyi járás tartozik, mint fölé. A 75. percentilis fölé a járások legjobb helyzetben lévő egy-negyede kerül.)

Az 1990-es térképen látható, hogy ebbe az elitbe az 1., 7., 6. és 5. főutak (akkor még csak kis részben autópályák) mentén, valamint a nyugati határszáron elhelyezkedő járások tartoztak. A legrosszabb helyzetű kistérségeket a Kelet-Szlovákiával, a Szovjetunióval (Ukrajnával) és a Partiummal határos vidékeken találjuk, ahol a trianoni rendezés a határmenti falvakat és kisvárosokat elvágtatta a történelmi központjaiktól, vasúti és közúti kapcsolataiktól (Nagy, 2022). Hozzájuk kapcsolódtak Baranya és Belső-Somogy aprófalvas, városhiányos térségei.

2001-re már kialakult az azóta is érvényes képlet, hogy a járások legjobb helyzetben lévő egynegyede a Budapest–Lenti vonaltól északnyugatra helyezkedik el. 2011-ig hozzájuk csatlakoztak a Budapest–Vác és Budapest–Kecskemét tengelyeken fekvő járások, valamint a nagyvárosok közül Pécs és Szeged. 2011 és 2022 között ebben nem történt érdemleges változás.

Ennél is stabilabb volt a sereghajtók mezőnye: ma is a már említett északi és keleti határszakaszokon

fekvő térségek adják az első kvartilisbe tartozó járások zömét, és nem javult a dél-dunántúli aprófalvas vidékek helyzete sem. Egy-egy fehér foltot láthatunk még a Közép-Tisza folyásánál, illetve Bácskában, a szerb határon. Ami a legrosszabb helyzetben lévő keleti vidékeket illeti, nagyjából Pétervásárártól Mezőkovácsházáig több mint ötszáz kilométer hosszban úgy haladhatunk végig a szlovák, ukrán és román határ mentén, hogy csak kétszer érintünk a második kvartilisbe tartozó járást, Sátoraljaújhelynél és Derecskénél.

A járások relatív helyzetét nagyfokú stabilitás jellemzi: az 1990-ben az alsó egynegyedbe tartozók háromnegyede 2022-ben is oda tartozott, az 1990-es elitnek pedig a kétharmada őrizte meg a pozícióját. A második és a harmadik kvartilisek nyitottabbnak bizonyultak: itt 48 illetve 41 százalék maradt a kiinduló helyzetében. Két helyezést azonban kevés járás rontott vagy javított: fölfelé hat, lefelé öt járás mozdult.

Hivatkozás

NAGY DÁVID (2022): [Trade and urbanization: Evidence from Hungary](#). American Economic Journal: Microeconomics, Vol. 14. No. 3. 733–790. o.

2.2. A HAZAI MUNKAERŐPIAC KÍNÁLATI OLDALÁNAK JÖVŐKÉPE A NÉPESSÉG-ELŐRESZÁMÍTÁSOK TÜKRÉBEN*

LENNERT JÓZSEF

Bevezetés

A népesség számában és korszerkezetében bekövetkező változások alapvetően befolyásolják a munkaerőpiac kínálati és keresleti oldalának jövőbeli alakulását. A népesség számának és szerkezetének alakulását népesség-előreszámítás segítségével lehet modellezni. A demográfiai projekciók készítésére több lehetséges módszertan kínálkozik, specifikus előnyöket és hátrányokat hordozva. Az általam kialakított, a kohorsz-komponens és ágensalapú megközelítés elemeit ötvöző hibrid módszertan előnye, hogy lehetővé tette a belső vándormozgalom típusokra bontását, ezáltal településszintű előreszámítások készítését a 2022–2062-es időszakra. Az alfejezet megismertet három, kedvezőbb és kedvezőtlenebb feltételezéseket tartalmazó forgatókönyv eredményeivel, bemutatja az országos népességfogyás mögött húzódó jelentős területi eltéréseket, valamint a korszerkezet várható átalakulását. A népesség-előreszámítás eredményeire támaszkodva egy munkaerő-keresleti alkalmazkodási modellt is ismertetünk, rámutatva a várható munkaerő-kínálat és a potenciális munkaerő-kereslet között a jövőben növekvő feszültségekre és ezek feloldási lehetőségeire.

Módszertan

A népesség-előreszámításhoz jelen kutatásban felhasznált módszertan a kohorsz-komponens és az ágensalapú modellezés módszereit ötvözi. A kohorsz-komponens (vagy alkotóelem) módszer a népesség-előreszámítás leggyakrabban használt metódusa (*Smith és szerzőtársai*, 2002, *Hablicsek*, 2009).

A módszertan a kiinduló népességet kor és nem szerinti, a modellezés során homogénként kezelt csoportokra (kohorszokra) osztja. Minden kohorshoz egy korszpecifikus termékenységi, halálozási, illetve vándormozgalmi arányszám tartozik (a népességváltozás komponensei). A modellezni kívánt időtáv a korcsoportok szélességével megegyező időintervallumokra tagolódik, amelyekben rendre érvényesülnek az arányszámok által rögzített népmozgalmi folyamatok, majd a tovább élő népesség a következő korcsoportba kerül, a kohorszok lélekszámának lépésenként történő változását eredményezve. Az egyes kohorszokra jellemző népmozgalmi arányszámok időben változhatnak, az előreszámítás kutatási feltételezéseinek megfelelően.

Az ágensalapú modellezés számos tudományterület művelői körében népszerű, így demográfiai kérdések vizsgálatához is előszeretettel választják (*Bicher és szerzőtársai*, 2015). A modellezéshez olyan, ágensnek nevezett autonóm entitásokat használ fel, amelyek egyedi attribútumokkal és attribútumspecifikus viselkedési szabályokkal rendelkeznek. Az ágensalapú megközelítés kiválóan ellensúlyozza a kohorsz-komponens módszer gyenge pontjait. Így a kialakított hibrid modellben az ágensek a lakónépesség egyes tagjait reprezentálják, a népességváltozás komponensei olyan életeseményekként értelmeződnek, amelyekről az ágensek (a lakónépesség tagjai) egyedileg hoznak valószínűségi döntést, illetve szenvedik el azokat. E döntéseket az ágensek tulajdonságai (nem, korcsoport, lakótelepülés) befolyásolják, illetve zárják ki.

A népmozgalmi események kohorszszintről egyéni szintre levitt szimulálása lehetővé teszi a belső vándormozgalomnak a résztvevők, a kibocsátó és a célterületek szerinti eltérő típusokra bontását. Ez kulcsfontosságú a nagy területi felbontású (például járás vagy

* A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíja támogatta (BO/00583/22/10 – Új távlatok a magyarországi térfolyamatok ágens alapú modellezésében).

település) népesség-előreszámítások elkészítéséhez, az egyes egységek közötti lakóhely-változtatások pontosabb lekövetéséhez. Ennek megfelelően a belső vándormozgalmat négy, jellegzetes térpályával jellemezhető típusra bontva építettem be a modellbe, amelyek jelenléte a magyarországi és nemzetközi szakirodalomban is gazdagon dokumentált (*Abrams és szerzőtársai*, 2012, *Kovács*, 1999):

- hallgatói migráció,
- munkavállalói migráció,
- szuburbán migráció (a nagyvárosi centrumokból az elővárosokba irányuló, agglomerációkon belüli migráció),
- jóléti migráció (a nagyvárosi centrumokból vonzó természeti adottságokkal rendelkező, félreeső vidéki területekre irányuló migráció).

Az előreszámítás kiindulópontját a 2022. évi népszámlálás jelentette, és a népesség lélekszámának és korszerkezetének településszintű alakulását négy évtizeden át, 2062-ig modelleztem. Az elmúlt időszak trendjeit és a szakértői várakozásokat figyelembe véve (*Obádovics–Tóth*, 2021) három, eltérő termékenységi, halálzási és vándormozgalmi feltételezéseket tartalmazó forgatókönyvet alakítottam ki. A „magas” forgatókönyv gyorsabban növekvő várható élettartammal, növekvő termékenységgel, nemzetközi vándorlási többlettel számol, míg az „alacsony” forgatókönyv csekélyebb mértékben növekvő várható élettartamot, alacsonyabb termékenységet, nemzetközi vándorlási veszteséget feltételez, az alapforgatókönyv pedig középutas.

A várható munkaerő-kínálat és a potenciális munkaerő-kereslet közötti feszültségek feltárására egy munkaerő-keresleti alkalmazkodási modellt dolgoztam ki. A modell inputjaként a 2022. évi foglalkoztatási szerkezetet (nemzetgazdasági ági bontásban), valamint a népesség-előreszámítás eredményeit használtam fel, a következő tényezők figyelembevételével:

- az egyes nemzetgazdasági ágak világgpiaci orientáltsága [a bruttó export alapján számított nemzetközi kereskedelemben való részvételi képesség mutatója (tradability score)] (*Stöckinger*, 2017),

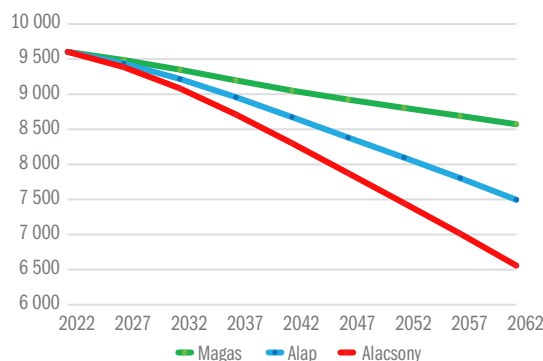
- az egyes szolgáltatások iránti kereslet korcsoport-specifikus jellege, a KSH időmérleg-kutatásának adatai alapján (*KSH*, 2012),

- valamint az egyes – elsősorban állami – szolgáltatások csökkenő kereslettel szembeni rugalmatlansága (a minimális és területi ellátás biztosításának szükségessége) (*OECD–EC-JRC*, 2021).

Eredmények

Összhangban más mértékadó előrejelzésekkel (*Obádovics–Tóth*, 2021), a modellfuttatás eredményei alapján a 2022–2062 közötti időszakban Magyarország népességének számottevő csökkenése várható (2.2.1. ábra). Ebben egyik forgatókönyv sem kivétel, azonban a népességcsökkenés mértékében jelentősen különböznek. A 2022-es népszámlálás idei 9 millió 604 ezer fős népessége még a legkedvezőbb „magas” forgatókönyv feltételezései alapján is több mint egymillió fővel zsugorodna 2022–2062 között (2062: 8 millió 572 ezer fő). Ezzel szemben az alapforgatókönyv szerint az országos népesség 7 millió 496 ezer főre, míg a legkedvezőtlenebb „alacsony” forgatókönyv szerint pedig 6 millió 558 ezer főre eshet vissza, ami már több mint 3 millió fős népességvesztést jelent.

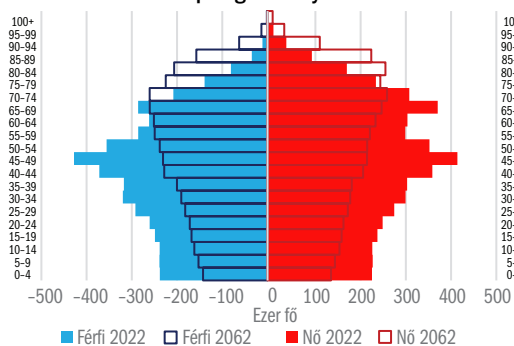
2.2.1. ábra: A modellezett népességszám alakulása országosan, három különböző népmozgalmi forgatókönyv szerint, 2022–2062 (ezer fő)

Forrás: A 2022. évi népszámlálás adatait felhasználva saját számítás.

Az előreszámítások alapján a drasztikus változások nemcsak a népesség számát, hanem korszerkezetét is érintik (2.2.2. ábra).

2.2.2. ábra: A népesség korfája 2022-ben és 2062-ben, az alapforgatókönyv szerint

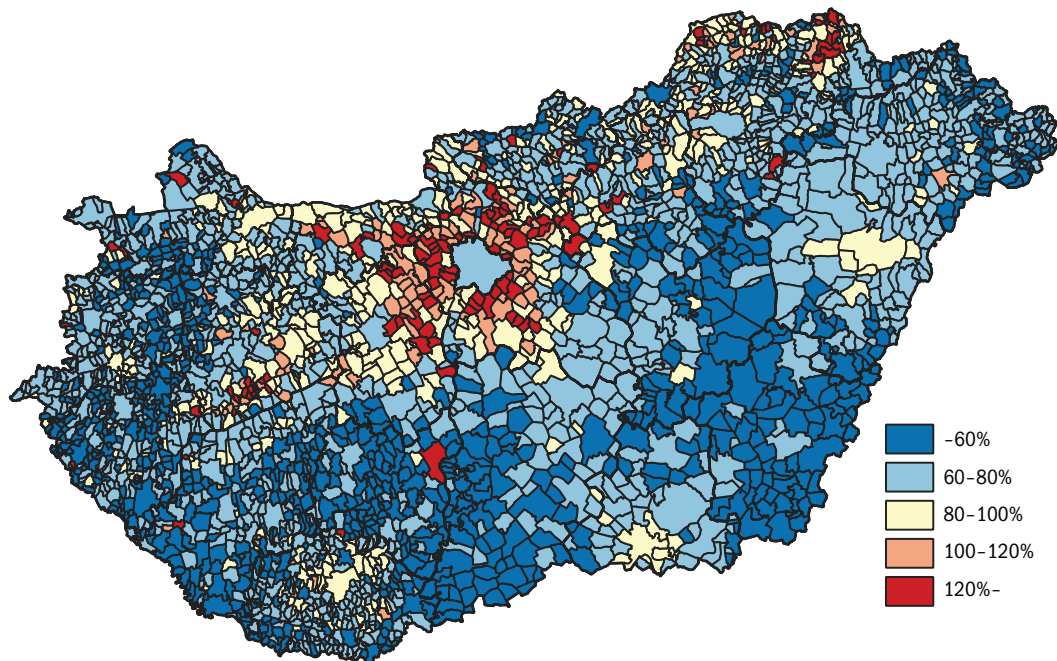
Forrás: A 2022. évi népszámlálás adatai alapján saját számítás.

Még az alapforgatókönyv szerint is a fiatal és aktív korú népesség száma harmadával fog zsugorodni az

elkövetkező 40 évben, ezzel szemben a növekvő várható élettartamnak köszönhetően a legidősebb korosztályok számottevő szélesedése várható. Mindez az idős népesség eltartottsági rátájának jelentős eltolódásával jár együtt: míg a 2022. évi népszámlálás adatai alapján országosan 100 aktív korúra 32 időskorú jutott, addig ez az érték mindhárom forgatókönyv alapján megközelítheti 60-at 2062-re.

A modellfuttatás eredményei alapján a következő évtizedek demográfiai változásai területileg igen eltérők, és várhatóan tovább mélyítik az országon belüli területi különbségeket (2.2.3. ábra). Dacára az országosan negatív trendeknek, továbbra is maradnak olyan területei az országnak, amelyek az elkövetkező 40 évben tovább növelik a népességüket. Az intenzív szuburbanizáció révén népességét továbbra is növelő budapesti agglomerációs gyűrű mellett a jóléti migráció potenciális célterületei esetében (például Balaton-felvidék) számíthatunk még népességnövekedésre. A lakosság

2.2.3. ábra: A népesség-előreszámítás alapforgatókönyve szerinti települési lakónépesség a 2022. évi népszámlálás szerinti lakónépesség arányában

Forrás: A 2022. évi népszámlálás adatai alapján saját számítás.

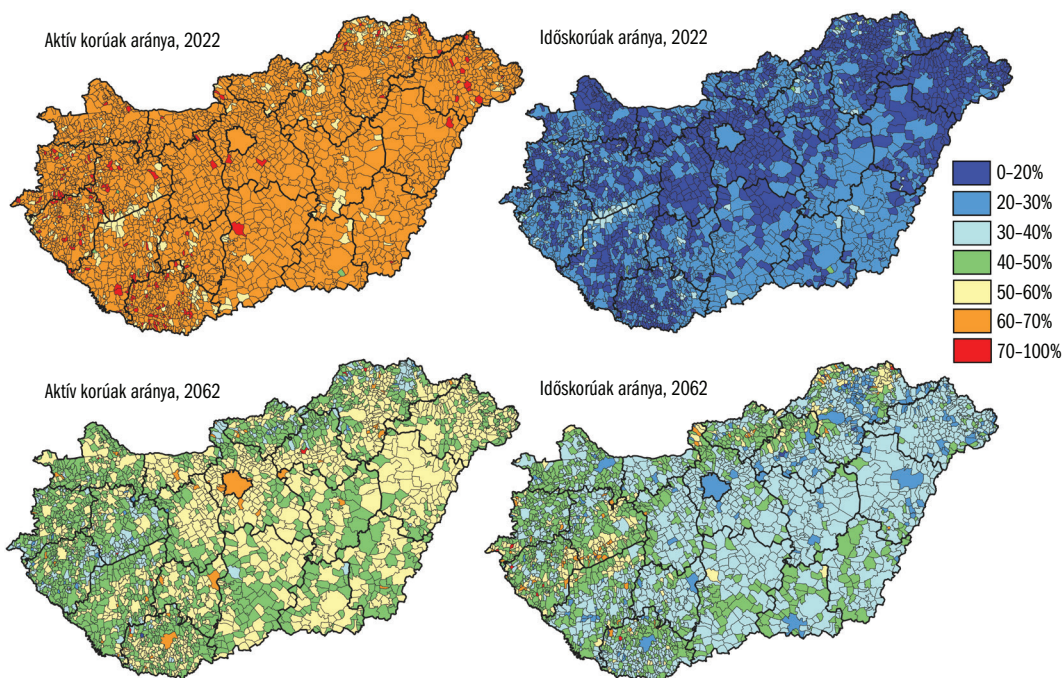
előregedése miatti jóléti migráció jelentősége várhatóan nőni fog, azonban e vándormozgalmi típus célterületek szempontjából erősen szelektív, így a vidéki tér egészére nem, csak a kiemelkedő vonzerejű szűk szeletére fog pozitív hatást gyakorolni. További népességnövekedésű területek minden forgatókönyvben, még a legkedvezőtlenebb alacsony forgatókönyvben is megjelennek, csak e terület kiterjedése változik: míg az „alacsony” forgatókönyv esetén csak a fővárosi agglomeráció belső gyűrűje, addig a „magas” forgatókönyv esetében a külső gyűrű demográfiai kilátásai pozitívak.

Az országos trendeknek megfelelően azonban az ország jelentős része népességvesztéssel lesz kénytelen szembenézni. A regionális központok és közvetlen környezetük esetében a fogyás mérsékeltebb. A rendszerváltás után számos, regionális központok vonzáskörzetébe tartozó település növelte akár számottevően népességét a vidéki szuburbanizációnak

köszönhetően, ám e trend folytatódása nem várható – a regionális központoknak már nincs akkora népességtartaléka, hogy környezetüket a korábbi évtizedhez hasonló mértékben dinamizálják. A regionális központoktól távoli vidéki térségek kilátásai még kedvezőtlenebbek, különösen Dél-Alföldön és Dél-Dunántúlon. Itt a negatív természetes népmozgalmi és vándormozgalmi (munkavállalási célú elvándorlás) trendek összegződése miatt a népesség 40 év alatt akár több mint harmadával visszaeshet.

A népességszámhoz hasonlóan a korszerkezet várható átalakulása mögött is differenciált területi trendek állnak (2.2.4. ábra). A fiatal egyetemistákat és munkavállalókat vonzó egyetemi városok korszerkezete várhatóan csak mérsékelten fog eltolódni, míg a szelektív elvándorlással sújtott, népességvesztő vidéki perifériák esetében az időskorúak aránya várhatóan megközelíti az aktív korúakét.

2.2.4. ábra: Az aktív (15–64) és az időskorúak (65+) lakosságon belüli aránya 2022-ben, és 2062-ben, a népesség-előreszámítás alapforgatókönyve szerint

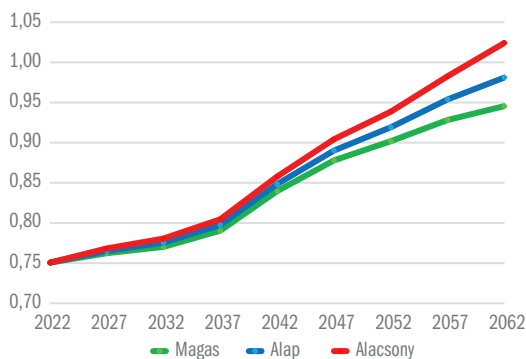

Forrás: A 2022-es népszámlálás adatai alapján saját számítás.

A korszelektív migráció leginkább a jóléti migráció célterületeit érinti majd negatívan. Az előzőkben láttuk, hogy e területeket nem fenyegeti drasztikus népességvesztés, sőt akár növekedhetnek is, de mivel ezek a területek egyszerre a fiatal korosztályok kibocsátó és az idősebb korosztályok fogadóterületei lesznek, ezért 2062-re akár többségbe is kerülhet az idős korosztály a helyi népességben belül.

A népességszámban és korszerkezetben bekövetkező változások a munkaerőpiac kínálati és keresleti oldalát is befolyásolják. A módszertani fejezetben ismertetett munkaerő-keresleti alkalmazkodási modell és a népesség-előreszámítás eredményeinek felhasználásával kíséreltem meg feltárni, hogy előreláthatóan a következő évtizedekben kialakul-e számottevő diszkrepancia a munkaerő-kínálat és -kereslet között. A 2.2.5. ábra a potenciális munkaerő-kereslet várható alakulását az aktív korú népesség várható létszámváltozásához viszonyítva vizsgálja, a három ismertetett népesség-előreszámítási forgatókönyv szerint.

2.2.5. ábra: A potenciális munkaerő-kereslet alakulása az aktív korú népesség arányában, három népesség-előreszámítási forgatókönyv szerint

Forrás: Saját számítás.

Az eredmények alapján különösen a vizsgált időszak második felében számolhatunk erőteljes arányeltolódással, ami minden bizonnyal meghaladja a korosztályban még meglévő munkaerő-tartalékokat. Figyelemre méltó továbbá, hogy az eltérő demográfiai forgatókönyvek által kirajzolt munkaerő-keresleti és -kínálati változások meglehetősen hasonlóak, a köztük

levő különbség jóval kisebb, mint a népességszám esetén látott eltérések (2.2.1. ábra). Ennek oka, hogy a népességszám jövőbeli alakulására legnagyobb hatást gyakorló korspecifikus mortalitási ráták kedvező változása az aktív korú népesség jövőbeli lélekszámát csak csekély mértékben, továbbá a kedvező forgatókönyv magas termékenysége csak jelentősen késleltetve befolyásolja. Így például a munkaerő-kínálat és -kereslet arányának 2032–2042 közötti jelentős romlása, ami a népszámlálás idején 45–55 éves, nagy lélekszámú korcsoportok aktív korból kilépése miatt következik be, közel hasonlóan játszódik le mindhárom forgatókönyv esetében. Az egyes forgatókönyvek közötti különbségek az időszak második felében növekednek (ahogy a kedvezőbb forgatókönyvekben ismételtelen népesebb fiatal korosztályok lépnek munkavállalási korbba, és az aktív korból kilépő és abba belépő korosztályok közötti népességszámkülönbség csökken). Így míg az időszak végére a „magas”, valamint az alapforgatókönyvek esetében a potenciális munkaerő-kereslet valamivel az aktív korosztály lélekszáma alatt marad, addig az „alacsony” forgatókönyv esetében már meg is haladná azt.

Ennek a diszkrepanciának a feloldására számos lehetőség, kényszer, illetve ezek kombinációja kínálkozik:

– *Az aktív korosztályban meglévő munkaerő-tartalék jobb kihasználása.* A 15–64 éves korosztály foglalkoztatottsági rátája 2024-ben Magyarországon már magasan meghaladja az európai uniós átlagot (EU27: 71 százalék, Magyarország: 75 százalék), de még alatta marad például Németország, Hollandia szintjének. A KSH a potenciális munkaerő-tartalékot 2024-ben 315 ezer főre becsülte.

– *A 65–74-es korosztály munkaerőpiaci aktivitásának növelése.* Magyarországon a 65–74-es korosztály foglalkoztatási rátája 2024-ben 10,3 százalék volt. Ez alacsonyabb az Európai Unió, és számottevően alacsonyabb a legfejlettebb országok foglalkoztatási rátájánál (EU27: 13,5 százalék, Németország: 17,1 százalék, Hollandia: 19,5 százalék). Az alapforgatókönyv szerint 2062-ben a 65–74 éves korosztály több mint

1 millió főt fog számlálni – ezen korosztály jelenleginél nagyobb munkaerőpiaci aktivitása jelentősen megoldaná a várható kereslet és kínálat közötti egyensúlytalanságot.

– *A munkaerő-kereslet kielégítése külföldi munkaerő bevonásával.* Az alacsony, az alap- és a magas forgatókönyvek eltérő nemzetközi vándorlással kapcsolatos feltételezéseket tartalmaztak. Amennyiben – a munkaerőpiaci kényszerek hatására – a korábbi trendekben a vizsgált időszak során fordulat következne be, az egyúttal a felvázolt népesedési jövőkép módosulását is jelentené, a kedvezőtlenebb pálya ebben a formában nem valósulna meg.

– *A világpiacon termelő szektorokban foglalkoztatott munkaerő hozzáadott értékének globális átlagot meghaladó növekedése.* Ezáltal még a szektor foglalkoztatottságának mérséklődése mellett sem romlana az ország cserearány-mutatója, és a lakosság életszínvonala nem szenvedne visszaesést.

– *A feldolgozóipar területileg differenciált zsugorodása.* A munkaképes korú lakosság számának csökkenése hamarabb és erőteljesebben fogja érinteni a vidéki külső és belső perifériákat. A munkaerőhiány, valamint a vállalati demográfia természetes folyamatai következtében megszűnő vállalkozások helyébe itt már nem lépnek új cégek. A korábbi munkavállalók vagy távoli településekre ingázásra vagy költözésre kényszerülnek. A lokális munkanélküliség nő, az ország cserearány-mutatója romlik, aminek a lakosság általános életszínvonala látja kárát.

– *A lakosságot ellátó közszolgáltatások területileg differenciált leépülése.* A munkaerő-keresleti alkalmazkodási modell egyes közszolgáltatások (egészségügy, oktatás) esetén azt a feltételezést tartalmazta, hogy a megfelelő területi ellátás fenntartása miatt rugalmatlanul reagálnak a népességszökkenésre. Ennek ellenére a munkaerő-kereslet és -kínálat különbsége – amennyiben más adaptációs lehetőség nem oldja fel azt – kikényszerítheti a közszolgáltatások szolgáltatásminőséggel járó leépülését, elsősorban a munkaerőhiánnyal leginkább sújtott vidéki perifériákon. Hasonlóképpen, a területileg differenciált

idősödés miatt az egészségügy, időskori szolgáltatások iránt lokálisan megnövekedő igényeket nem követi kapacitásbővülés, negatívan érintve a lakosság életszínvonalát.

Következtetések

Magyarország demográfiai jövőképét országos szinten elsődlegesen a természetes népmozgalmi folyamatok, településszinten pedig a belső vándormozgalmi folyamatok alakítják. A népesség-előreszámítás során modellezett mindhárom forgatókönyv népességszökkenést feltételez a 2022–2062 közötti időszakra, a népességfogyás mértékében jelentős különbségekkel. A népességfogyás és a szerkezet átalakulása térben differenciáltan fog lezajlani, tovább növelve az országon belüli területi különbségeket.

A népesség-előreszámítás eredményeinek felhasználásával elkészített munkaerő-keresleti alkalmazkodási modell a potenciális munkaerő-kereslet és -kínálat közötti növekvő diszkrepanciát jelez előre, elsősorban a vizsgált időszak második felére. A három forgatókönyv munkaerőpiaci jövőképe között a különbség számottevően kisebb, mint a népességszám terén mutatkozó eltérések. A potenciális kereslet és kínálat közötti feszültség oldására azonban több olyan lehetőség is kínálkozik (az aktív korosztályban meglévő munkaerő-tartalék jobb kihasználása, a 65–74 éves korosztály munkaerőpiaci aktivitásának növelése), ami nem vezet a lakossági életszínvonal romlásához. A munkaképes korú népesség területileg erősen differenciált fogyása azonban e tekintetben is kockázatokat hordoz.

Hivatkozások

- ABRAMS, J. B.–GILL, N. J.–GOSNELL, H.–KLEPEIS, P. (2012): [Re-creating the rural, reconstructing nature: An international literature review of the environmental implications of amenity migration](#). Conservation and Society, Vol. 10. No. 3. 270–284. o.
- BICHER, M.–GLOCK, B.–MIKSCH, F.–POPPER, N.–SCHNECKENREITHER, G. (2015): [Definition, Validation and Comparison of Two Population Models for](#)

- [Austria](#). International Journal of Business and Technology, Vol. 4. No. 1. 7.
- HABLICSEK LÁSZLÓ (2009): [A népesség szerkezete és jövője](#). Megjelent: Monostori Judit–Őri Péter–S. Molnár Edit–Spéder Zsolt (szerk.: Demográfiai portré 2009. KSH Népességtudományi Kutatóintézet, Budapest, 133–144. o.
- KOVÁCS ZOLTÁN (1999): A szuburbanizáció jellemzői a budapesti agglomerációban Esettanulmányok. Földrajzi Értesítő, Vol. 48. No. 1–2. 93–125. o.
- KSH (2012): [Időmérleg 2009/2010](#). Összefoglaló Adattár. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
- OBÁDOVICS CSILLA–TÓTH G. CSABA (2021): A népesség szerkezete és jövője. Megjelent: Monostori Judit–
- Őri Péter–Spéder Zsolt (szerk.: Demográfiai Portré, 2021. KSH Népességtudományi intézet, Budapest, 251–275. o.
- OECD–EC–JRC (2021): [Access and Cost of Education and Health Services: Preparing Regions for Demographic Change](#). OECD Rural Studies, OECD Publishing, Párizs.
- SMITH, S. K.–TAYMAN, J.–SWANSON, D. A. (2002): [State and Local Population Projections](#). Springer, New York.
- STÖLLINGER, R. (2017): Tradability of Output and the Current Account: An Empirical Investigation for Europe. Wiiw Working Paper, No. 134. The Vienna Institute for International Economic Studies.

2.3. AZ ALACSONY ISKOLÁZOTSÁG REGIONÁLIS KÜLÖNBSÉGEI

HERMANN ZOLTÁN

A népesség iskolázottsága a területi munkaerőpiaci különbségek egyik fontos meghatározó tényezője. Az átmenet időszakát vizsgáló elemzések erős kapcsolatot találtak az iskolázottság és a munkakereslet, külföldi tőkebefektetések (Fazekas, 2005, Kertesi–Köllő, 1998) a munkanélküliség (Ábrahám–Kertesi, 1995), illetve a gazdasági fejlettség (Nemes Nagy, 2003) között. Ezek a területi korrelációk különféle munkaerőpiaci mechanizmusok hatását tükrözik. Egyrészt, az iskolázottság a munkakínálat fontos jellemzője, az alacsony iskolázottságúak gyakran a vállalatok által elvárt alapkészségek hiánya miatt nem találnak munkát (Köllő, 2009), így az alacsony iskolázottságúak magasabb aránya közvetlenül növeli a munkanélküliséget. Másrészt, a munkakínálat és a népesség iskolázottsága befolyásolja a vállalatok telephelyválasztási döntéseit, a munkakereslet pedig a területi munkaerőpiaci különbségek legfontosabb mozgatórugója (Fazekas, 2005). Ezen a közvetett csatornán keresztül az alacsony iskolázottságúak aránya a többi munkavállaló foglalkoztatási esélyét és keresetét is befolyásolhatja. Végül, a helyi munkaerőpiac jellemzői befolyásolhatják az emberitőke-beruházási döntéseket, és ezen keresztül a népesség iskolázottságát is (De Witte és szerzőtársai, 2013, Hermann, 2005).

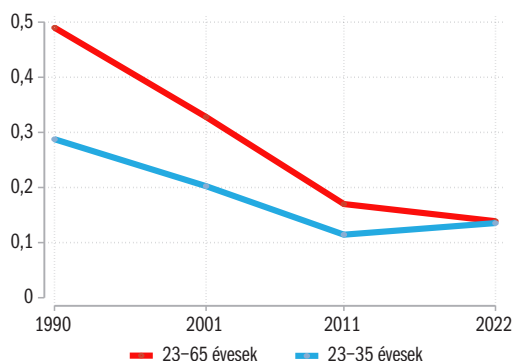
Ez a tanulmány az alacsony iskolázottságúak, azaz a legfeljebb általános iskolát végzettek területi koncentrációjának változását vizsgálja 1990 és 2022 között járási szinten, népszámlálási adatok alapján.¹

A munkaképes korú népességet vizsgáljuk 23 éves kor felett, mivel ez az az életkor, ameddig a diákok döntő többsége már befejezi a középfokú tanulmányait, így az alacsony iskolázottságúak ténylegesen

a munkaerőpiacra lépő képzetlenek, nem számítjuk közéjük a még tanulókat.

Miért számíthatunk az iskolázottság területi különbségeinek változására? A középfokú oktatás 1990-es évekbeli expanziója nyomán összességében jelentősen csökkent azoknak a fiataloknak az aránya, akik középfokú végzettség nélkül léptek ki az oktatási rendszerből, és ennek hatására a munkaképes korú népességben is fokozatosan csökkent a képzetlenek aránya (2.3.1. ábra). Ugyanakkor a legutóbbi időszakban megfordult a korábbi trend, és a fiatalok között növekedett az alacsony iskolázottságúak aránya. Feltelezhetjük, hogy ezek a jelentős változások nem azonos mértékben, hanem a népesség összetételétől, esetleg a középfokú oktatás kínálatától – és minőségétől is – függően eltérően mentek végbe az ország különböző régióiban. Ezen túl a helyi munkakínálatot és a népesség iskolázottság szerinti összetételét alakíthatta a belföldi és külföldre irányuló migráció is, amennyiben ebben különböző mértékben vettek részt az alacsonyabb és magasabb iskolázottságúak.

2.3.1. ábra: Az alacsony iskolázottságúak arányának változása

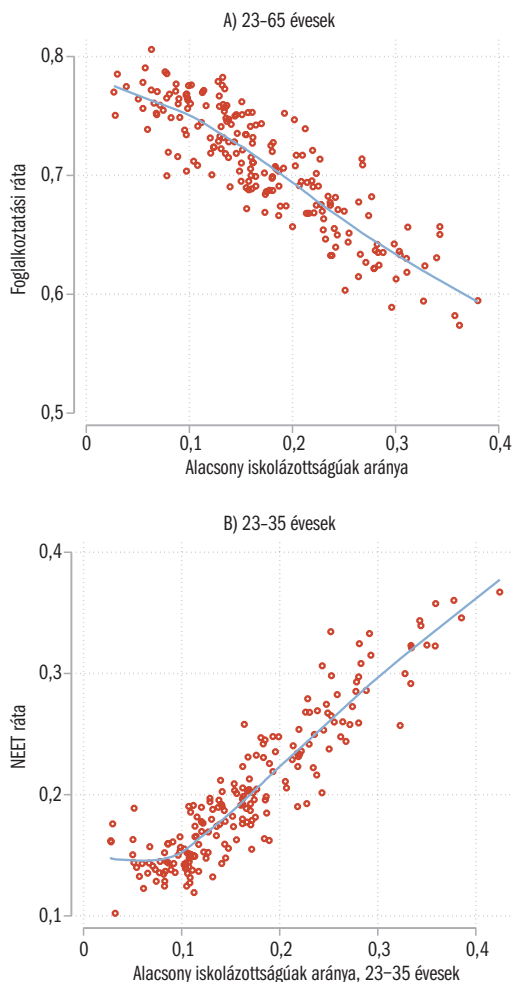
Forrás: KSH népszámlálási adatai 1990, 2001, 2011, 2022.

Ugyanakkor a korábbi eredményekhez hasonlóan a képzetlenek aránya a nagymértékű csökkenés ellenére is szorosan összefügg a foglalkoztatás és munka-

¹ A jelen tanulmány a Központi Statisztikai Hivatal 1990., 2001., 2011., 2022. évi népszámlálásainak és TSTAR 1990, 1994 adatállományainak a felhasználásával készült. Az ebben foglalt számítások és az azokból levont következtetések kizárólag a szerző szellemi termékei.

nélküliség területi különbségeivel (2.3.2. ábra). Sőt a 2010-es évekre az összefüggés még szorosabbá is vált, mint amilyen 1990-ben vagy 2001-ben volt.²

2.3.2. ábra: Az alacsony iskolázottságúak aránya és foglalkoztatási és NEET ráta kapcsolata a járások között, 2022

Megjegyzés: A vízszintes tengelyen az alacsony iskolázottságúak aránya a 23–65 évesek (A) és a 23–35 évesek (B) között.

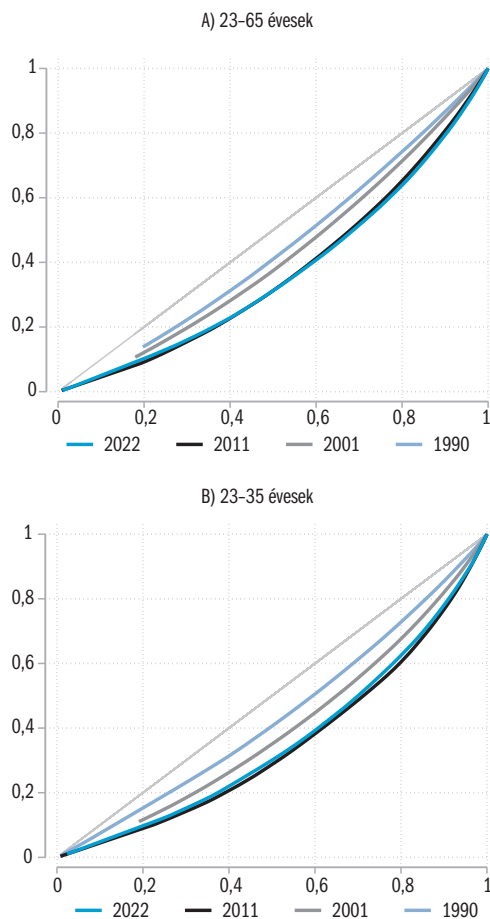
Forrás: KSH népszámlálási adatai 1990, 2001, 2011, 2022.

² A képzetlenek aránya és a foglalkoztatási ráta közötti járási szintű korrelációs együttható a négy népszámlálási hullámban $-0,50$, $-0,75$, $-0,85$ és $-0,87$, a képzetlenek 23–35 évesek közötti aránya és a NEET-ráta közötti korrelációk: $0,78$, $0,86$, $0,93$, $0,92$.

Az alacsony iskolázottságúak területi koncentrációja

A 2.3.3. ábra az alacsony iskolázottságúak területi koncentrációjának változását mutatja be járási szinten. A vízszintes tengelyen a járásokat népességszámmal súlyoztuk. Budapestet összevontan egyetlen járásnak tekintjük, itt és a tanulmány során mindvégig.

2.3.3. ábra: Az alacsony iskolázottságúak koncentrációja a járások között, 1990–2022

Megjegyzés: A vízszintes tengelyen az alacsony iskolázottságúak részaránya szerint növekvő sorrendbe állított járások adott korcsoportba tartozó népességének kumulált részaránya, a függőleges tengelyen az alacsony iskolázottságúak kumulált részaránya szerepel. Budapestet összevontan egyetlen járásnak tekintjük, itt és a tanulmány során mindvégig.

Forrás: KSH népszámlálási adatai 1990, 2001, 2011, 2022.

Az ábrán jól látható, hogy az alacsony iskolázottságú népesség földrajzi koncentrációja jelentősen nőtt 1990 és 2011 között, a 2010-es évtizedben pedig lényegében nem változott.

A koncentráció nagyobb mértékben növekedett a fiatalok, mint a teljes munkaképes korú népesség körében. Ez nem meglepő, hiszen a teljes népességben ugyanazok a születési kohorszokat több népszámlálási hullámban is megfigyeljük, miközben az iskolázottságuk nem változik: az esetükben a területi koncentrációt így csak a területi mobilitás és a halandóság különbségei befolyásolhatják. A fiatalok csoportjába minden népszámlálási hullámban más kohorszok tartoznak, így itt a költözés mellett a különböző járásokban élők eltérő oktatási döntései, végső soron a lemorzsolódási arány területi különbségeinek a változásai a meghatározók.

A fiatalok esetében 2022-ben a járások alsó ötödében élt az alacsony iskolázottságúak egytizede, a felső ötödében pedig a képzetlenek közel 40 százaléka (2.3.3. ábra).

Az alacsony iskolázottságúak földrajzi eloszlása

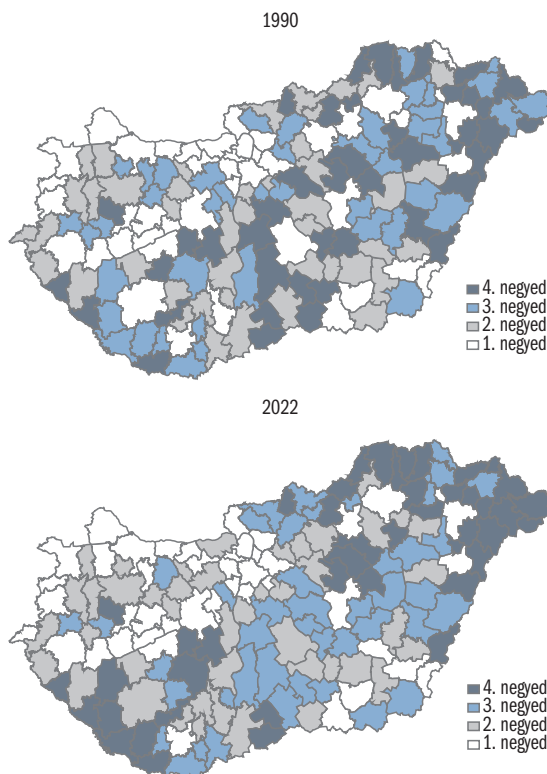
A 2.3.4. ábra járási szintű térképei az alacsony iskolázottságúak földrajzi eloszlását és ennek 1990 és 2022 közötti időbeli változását mutatja be. A járásokat mindkét évben négy kvartilisbe osztottuk az alacsony iskolázottságúak részaránya szerint.

A Dunántúl északi részén és a nagyobb városok járásaiban (Budapest és környéke, Miskolc, Debrecen, Szeged, Pécs stb.) mindkét időpontban alacsony a képzetlenek aránya. Ezzel együtt a térképek jelentős térbeli átrendeződést mutatnak. 2022-ben az ország északkeleti és délnugati járásaiiban koncentrálódik a képzetlenek jelentős része, az Alföldön pedig 1990-hez képest sokkal kevesebb olyan járást találunk, ahol különösen magas az alacsony iskolázottságúak aránya.

A fiatalok esetében nagyon hasonló területi átrendeződést mutatnak az adatok (2.3.5. ábra), az egyetlen számottevő különbség az, hogy a fiatalok körében

a képzetlenek koncentrációja még erősebb Nógrád megyében és valamivel gyengébb a Dél-Dunántúlon, mint a 23–65 évesek esetében.

2.3.4. ábra: Az alacsony iskolázottságúak földrajzi eloszlása, 23–65 évesek, 1990, 2022

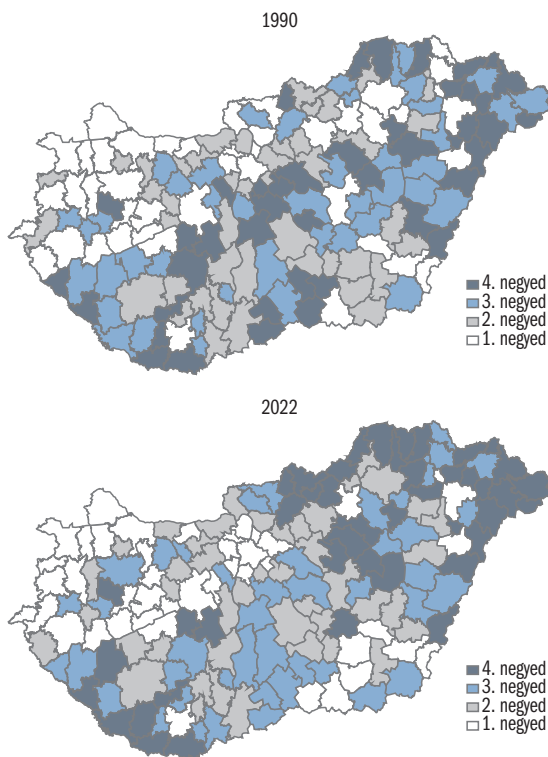
Megjegyzés: A járások alacsony iskolázottságúak aránya szerinti kvartilisei.

Forrás: KSH népszámlálási adatai 1990., 2001, 2011, 2022.

A térképeken látható változásokkal együtt is a képzetlenek 1990-ben és 2022-ben mért járási arányai között közepesen viszonylag erős a korreláció; a 23–65 éveseket tekintve 0,82, a 23–35 évesek esetében 0,70 a korrelációs együtttható értéke.

Fontos hangsúlyozni, hogy az alacsony iskolázottságúak aránya minden járásban jelentősen csökkent ebben az időszakban, csak a fiatalok közötti arányokat tekintve találunk ez alól kivételt: az encsi és ózdi járásban nőtt, a szerencsi, cigándi és szikszói járásban pedig csak kismértékben, 1–2 százalékponttal csökkent az arány.

2.3.5. ábra: Az alacsony iskolázottságúak földrajzi eloszlása, 23–35 évesek, 1990, 2022

Megjegyzés: A járási alacsony iskolázottságúak aránya szerinti kvartilisei.

Forrás: KSH népszámlálási adatai 1990, 2001, 2011, 2022.

Milyen tényezők állnak a területi különbségek/növekvő koncentráció hátterében?

A kérdés átfogó elemzése túlmutat jelen tanulmány keretein – az alábbiakban csak néhány területi jellemző és az alacsony iskolázottságúak földrajzi koncentrációja közötti összefüggést mutatjuk be egyszerű, leíró jellegű regressziós modellek segítségével. Ezek járási szintű keresztmetszeti regressziós modellek, amelyek függő változója az alacsony iskolázottságúak aránya, a jobb oldali változók pedig a járásközpont településmérete (négy kategóriára osztva), a községekben élők részaránya, a járás központjának Budapesttől mért távolsága, a romák aránya és egy indikátortávozó, amely azt jelzi, hogy az adott járásban nem volt érettségít nem adó szakképzést nyújtó iskola (a vizsgált időszak elején: szakmunkásképző, szakiskola).

Ezeket a modelleket a négy népszámlálási évben mért alacsony iskolázottságúak arányára külön-külön megbecsültük, de a jobb oldali változók értékei minden modellben azonosak; az időszak elején mért értékek.³ Így az együttthatók az évek között közvetlenül összehasonlíthatók, hiszen ugyanazok a járást tartoznak a jobb oldali változók egyes kategóriáiba. Ráadásul a vizsgált változók időben elég stabilak, a népszámlálási évek közötti korrelációk értéke 0,9 feletti minden változóra, kivéve a szakképzés elérhetőségét.⁴ A roma népesség aránya ugyan változott, de a járást közötti megoszlása nagyon hasonló maradt (*Pénzes és szerzőtársai*, 2018). Az eredmények tartalmi szempontból nem változnak, ha a változóknak nem az időszak eleji, hanem bármelyik későbbi évre vonatkozó értékeit használjuk.

Az eredményeket a 2.3.1. táblázat mutatja be, amelynek felső részében az alacsony iskolázottságúak 23–65 évesek körében mért arányára, az alsó részében a fiatalokra vonatkozó arányára vonatkozóan. A két korcsoportra vonatkozó eredmények összességében nagyon hasonlóak.

A településszerkezet és az alacsony iskolázottságúak aránya között jól látható az összefüggés: minél nagyobb város a járás központja, annál kisebb az alacsony iskolázottságúak aránya. Ugyanakkor a központi település méretére kontrollálva a községekben élők aránya már nem függ össze az alacsony iskolázottsággal. A népszámlálási éveket összehasonlítva első pillantásra úgy tűnhet, hogy a településszerkezettel való összefüggés idővel gyengült, hiszen az együttthatók értéke egyre alacsonyabb. Ha azonban figyelembe vesszük azt, hogy az alacsony iskolázottságúak aránya jelentősen csökkent (lásd az 2.3.1. ábrát, illetve a 2.3.1. táblázatban szereplő konstans tagok értéke-

³ A járásközpontok mérete és a községekben élők aránya 1990-re, a szakképzés elérhetősége 1994-re, a romák aránya 2001-re vonatkozik. A romák száma a TEIR-adatbázisból származik, itt legkorábban 2001-re érhető el, a többi változó a TSTAR települési adatbázisából származik. A községekben lakók arányának kiszámításánál a települések 2008. évi jogállását, a megyei jogú városok esetében a 2006. évi besorolást vettük figyelembe.

⁴ A 2000-es években csökkent azoknak a járástoknak a száma, ahol nem volt helyben elérhető szakképzés. Ugyanakkor ez jelentős időbeli késéssel hathat az alacsony iskolázottságúak arányára, ennek részletes elemzésére itt nincs lehetőség.

it), akkor megállapíthatjuk, hogy relatív értelemben a 2010-es években jelentősebb volt a kisvárosi, közép-városi és nagyvárosi járások közötti különbség, mint a kilencvenes évek elején.

2.3.1. táblázat: Az alacsony iskolázottságúak arányának regressziós becslése

	1990	2001	2011	2022
23–65 évesek				
A járásközpont mérete, 1990 (referenciakategória: 10 000 alatt)				
10 000–20 000 fő	-0,030*** (0,010)	-0,031*** (0,011)	-0,026*** (0,010)	-0,021** (0,008)
20 000 fő felett, nem megyei jogú város	-0,064*** (0,014)	-0,057*** (0,015)	-0,047*** (0,013)	-0,033*** (0,011)
Megyei jogú város	-0,141*** (0,016)	-0,127*** (0,017)	-0,090*** (0,015)	-0,066*** (0,013)
Községekben élők aránya, 1990	0,036 (0,025)	0,026 (0,026)	0,024 (0,023)	0,025 (0,020)
Budapesttől mért távolság légvonalban (100 km)	0,013** (0,006)	0,025*** (0,007)	0,029*** (0,006)	0,018*** (0,005)
Nincs érettségit nem adó szakképzés, 1994	0,014 (0,012)	0,019 (0,013)	0,016 (0,011)	0,009 (0,010)
Romák aránya, 2001	0,432*** (0,137)	0,679*** (0,146)	0,998*** (0,128)	1,362*** (0,110)
Konstans	0,561*** (0,019)	0,372*** (0,020)	0,180*** (0,018)	0,139*** (0,015)
N	175	175	175	175
R ²	0,625	0,617	0,672	0,726
23–35 évesek				
A járásközpont mérete, 1990 (referenciakategória: 10 000 alatt)				
10 000–20 000 fő	-0,032*** (0,011)	-0,031*** (0,010)	-0,022*** (0,008)	-0,018** (0,008)
20 000 fő felett, nem megyei jogú város	-0,062*** (0,014)	-0,058*** (0,013)	-0,038*** (0,010)	-0,021** (0,011)
Megyei jogú város	-0,103*** (0,017)	-0,097*** (0,016)	-0,061*** (0,012)	-0,048*** (0,013)
Községekben élők aránya, 1990	-0,008 (0,026)	0,014 (0,024)	0,020 (0,019)	0,034* (0,020)
Budapesttől mért távolság légvonalban (100 km)	0,002 (0,007)	0,023*** (0,006)	0,016*** (0,005)	0,002 (0,005)
Nincs érettségit nem adó szakképzés, 1994	0,014 (0,013)	0,023* (0,012)	0,018* (0,009)	-0,001 (0,009)
Romák aránya, 2001	0,533*** (0,146)	0,989*** (0,134)	1,444*** (0,105)	1,862*** (0,108)
Konstans	0,353*** (0,020)	0,228*** (0,018)	0,115*** (0,014)	0,131*** (0,015)
N	175	175	175	175
R ²	0,432	0,649	0,757	0,769

Megjegyzés: Zárójelben a standard hibák.

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$.

Forrás: KSH népszámlálási adatai 1990, 2001, 2011, 2022 és TSTAR 1990, 1994.

A járásközpont mérete mellett a Budapesttől mért távolság is szignifikánsan összefügg az alacsony iskolázottságúak arányával, bár a fiatalok esetében csak 2001-ben és 2011-ben van összefüggés; a periférikus földrajzi elhelyezkedésű járásokban magasabb az alacsony iskolázottságúak aránya.

Az érettségit nem adó szakképzés hiánya az adott járásban a 23–65 éves népességet tekintve nem függ össze az alacsony iskolázottsággal, a fiatalok esetében 2001-re és 2011-re találunk gyenge, csak 10 százalékos szinten szignifikáns korrelációt.

Végül, szoros összefüggés van a roma népesség és az alacsony iskolázottságúak aránya között. Ennél is figyelemre méltóbb, hogy ez az összefüggés a vizsgált időszakban egyre szorosabbá vált. Két olyan járást összehasonlítva, ahol nagyon alacsony, illetve 10 százalékkal magasabb a romák aránya a 2001-es népszámlálás szerint (ez hozzávetőlegesen a járások legalso tizede és legfelső 5 százaléka), 1990-ben átlagosan 4 százalékpontos különbség volt az alacsony iskolázottságúak arányában a 23–65 évesek között, a többi tényező hatását kiszűrve. Ez 2022-re 13 százalékpontos különbségre nőtt – egy olyan időszakban, amikor összességében 50 százalékról 15 százalék alá csökkent az alacsony iskolázottságúak aránya. Hasonló változásokat látunk az 23–35 éveseket tekintve is.

Érdemes megjegyezni, hogy a modellek statisztikai magyarázóereje is növekedett. Ez is döntően a romák aránya és az alacsony iskolázottság között szorosabbá váló összefüggés következménye; ha ezt a változót kihagyjuk a modellekből, akkor nagyon hasonló R^2 értékeket kapunk 1990-re és 2022-re.

Hogyan értelmezhetjük azt, hogy az alacsony iskolázottságúak földrajzi koncentrációja egyre inkább a roma népesség területi megoszlását követi? A legfontosabb szerepe ebben a középiskolai oktatás expanziójának és a népesség iskolázottságának több évtizedes növekvő trendjének van. Ennek eredményeként a nem roma népességben jelentősen csökkent azoknak az aránya, akik nem szereztek középfokú végzettséget, az 1990-es években született korosztályok esetében ez az arány már 10 százalék alatti (Kertesi–Kézdi, 2016).

Ugyanebben az időszakban az iskolázottság a romák körében is növekedett, de ez jelentős részben az általános iskolai végzettség megszerzését jelentette a 8. évfolyam előtti lemorzsolódással szemben (uo.). Így az alacsony iskolázottságúak, azaz a legfeljebb általános iskolai végzettségűek között egyre magasabbá vált a romák aránya, ami mechanikusan erősítette a két változó földrajzi megoszlása közötti kapcsolatot. Ezt a térbeli korrelációt feltételezhetően tovább erősítette legalább két további tényező. Egyrészt, a gazdaságilag fejletlenebb, kevés jó munkalehetőséget kínáló járásokból a népesség egy része elvándorolt. Amennyiben az elvándorlás szelektív, azaz alacsony iskolázottságúak és a romák kisebb arányban költöznek el, mivel a fejlettebb régiókban is kisebb eséllyel találnak munkát, nehezebben tudják a költözés költségét fedezni stb., ez tovább erősíti a korrelációt. Másrészt, azokban a térségekben, ahol a kétezres években is magas maradt az alacsony iskolázottságúak aránya, és különösen a romák körében, az egyéni és családi jellemzőkön túl a környéken élők összetétele is növelheti az

alacsony iskolázottság megszerzésének valószínűségét, akár az egyéni döntéseken, akár az iskola minőségén keresztül (lásd például *Chetty és szerzőtársai* 2016).

Összefoglalás

Az alfejezet az alacsony iskolázottságúak területi megoszlását vizsgálta. Azt találtuk, hogy az alacsony iskolázottságúak járások közötti koncentrációja az 1990-es és a 2010-es évek között növekedett, a területi megoszlás mintázatai valamelyest megváltoztak, és az alacsony iskolázottságúak területi megoszlása egyre szorosabban kapcsolódik a roma népesség területi megoszlásához. Ezzel együtt egyre növekedett az alacsony iskolázottságúak arányához viszonyított foglalkoztatási esélybeli különbség a járások között, különösen a fiatalok körében. Mindezek alapján társadalom- és foglalkoztatáspolitikai szempontból is fontos lenne az iskolai lemorzsolódás csökkentése és az oktatás minőségének javítása azokban a térségekben, ahol magas a roma népesség és az alacsony iskolázottságúak aránya.

Hivatkozások

- ÁBRAHÁM ÁRPÁD–KERTESI GÁBOR (1996): A munkanélküliség regionális egyenlőtlenségei Magyarországon 1990 és 1995 között. A foglalkoztatási diszkrimináció és az emberi tőke váltakozó szerepe. *Közgazdasági Szemle*, 43. évf. 7–8. sz. 653–681. o.
- CHETTY, R.–HENDREN, N.–KATZ, L. F. (2016): *The Effects of Exposure to Better Neighborhoods on Children*. New Evidence from the Moving to Opportunity Experiment. *American Economic Review*, Vol. 106. No. 4. 855–902. o.
- DE WITTE, K.–NICAISE, I.–LAVRIJSEN, J.–VAN LANDEGHEM, G.–LAMOTE, C.–VAN DAMME, J. (2013): *The Impact of Institutional Context, Education and Labour Market Policies on Early School Leaving: a comparative analysis of EU countries*. *European Journal of Education*, Vol. 48. No. 3. 331–345. o.
- FAZEKAS KÁROLY (2005): *A hazai és a külföldi tulajdonú vállalkozások területi koncentrációjának hatása a foglalkoztatás és munkanélküliség területi különbségeire*. Megjelent: *Fazekas Károly* (szerk.: A hely es a fej-
- Munkapiac és regionalitás Magyarországon. MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest, 47–74. o.
- HERMANN ZOLTÁN (2005): A helyi munkaerőpiac hatása a középfokú továbbtanulási döntésekre. *Közgazdasági Szemle*, 52. évf. 1. sz. 39–60. o.
- KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR (2016): *A roma fiatalok esélyei és az iskolarendszer egyenlőtlensége*. BWP 2016/3. MTA KRTK KTI, Budapest.
- KERTESI GÁBOR–KÖLLŐ JÁNOS (1998): Regionális munkanélküliség és bérek az átmenet éveiben. A bérszerkezet átalakulása Magyarországon – II. rész. *Közgazdasági Szemle*, 45. évf. 1998. 7–8. sz. 621–652. o.
- KÖLLŐ JÁNOS (2009): *A pálya szélén*. Osiris, Budapest.
- NEMES NAGY JÓZSEF (2003): *A fekvés és az iskolázottság hatása a területi egyenlőtlenségekre Magyarországon*. *Fazekas Károly* (szerk): *Munkaerőpiaci Tükör 2003*, MTA Közgazdaságtudományi Kutatóközpont, Budapest, 133–143. o.
- PÉNZES JÁNOS–TÁTRAI PATRIK–PÁSZTOR ISTVÁN ZOLTÁN (2018): *A roma népesség területi megoszlásának változása Magyarországon az elmúlt évtizedekben*. *Területi Statisztika*, 58. évf. 1. sz. 3–26. o.

2.4. A SZAKKÉPZÉS SZEREPÉNEK ÉS TÉRSZERKEZETÉNEK VÁLTOZÁSAI AZ ELMÚLT MÁSFÉL ÉVTIZED REFORMJAINAK FÉNYÉBEN

VELKEY GÁBOR

Bevezetés

Másfél évtizeddel ezelőtt mélyreható változások indultak el a hazai szakképzési rendszerben, aminek eredményeként a rendszerváltás után létrejött decentralizált szervezési modellt központosított oktatási rendszerre cserélték. A korábbi időszakban az iskolarendszerű szakképzést meghatározó döntéseket az intézmények és fenntartók szintjén, vagyis helyben hozták. Így a szakképzési rendszer legfontosabb jellemzői – köztük annak térszerkezete is – a helyi szereplők érdekviszonyai alapján formálódott, míg a törvényhozás és a kormányzat a keretfeltételek módosításával közvetve és többnyire a folyamatokra reagálva alakította a rendszert. A 2010 utáni államosítás a szakképzési rendszer működtetését a központi kormányzat által közvetlenül irányított bürokratikus állami intézményfenntartó szervezet hatáskörébe utalta, az intézmények döntési jogkörét pedig radikálisan szűkítette (Sáska, 2021, Velkey–Sós, 2022).

A kormány az iskolarendszerű szakképzés átalakításának legfontosabb céljaként a gazdasági igényekkel való összhang megteremtését emelte ki, ami magában foglalta a gazdasági szereplők bevonásával szervezett duális képzés erősítését, a szakmai kompetenciák fejlesztését és az érettségit is adó középiskolai képzések adminisztratív eszközökkel történő korlátozását (NM, 2011). A 2015-ös Szakképzés a gazdaság szolgálatában című újabb állami program a korábbi időszak szerves folytatásaként elsősorban szervezeti, irányítási módosításokat tartalmazott, de továbbra is a gazdasági igények közvetlen kiszolgálására és a szakképzés vonzerőjének (presztízsének) növelésére helyezte a hangsúlyt (NM, 2015).

A következő kormányzati ciklust indító újabb koncepció (Szakképzés 4.0) már néhány kérdésben érzékelhető hangsúlyeltolódást jelez. A program tovább-

ra is a foglalkoztatói elvárásokra, a makrogazdasági és munkaerőpiaci változásokra hivatkozik, az ezekből levont következtetések között azonban már megjelenik a tudásalapú társadalom erősítésének igénye, a magasabb hozzáadott értékű munkakörökhöz szükséges kompetenciák fontossága és a területileg eltérő gazdasági igények kielégítésének szükségessége (ITM, 2019). A Szakképzés 4.0 koncepció tehát egyrészt szakít azzal a szemlélettel, amely a szakképzés egészét a foglalkoztatók közvetlen igényeinek rendeli alá, másrészt a címszavak szintjén megjelennek a területi különbségek is.

Ebben az alfejezetben arra keressük a választ, hogy az elmúlt másfél évtizedben hogyan változott az iskolarendszerű szakképzés szerepe a középfokú oktatásban, és hogyan változott meg a képzés térszerkezete. Megvizsgáljuk, hogy a változások mögött milyen okok húzódtak meg, és ezek hogyan érintették a különböző helyzetű társadalmi csoportok esélyeit. A tanulmány empirikus kutatási hátterét a különböző adatbázisokban elérhető nyilvános oktatásstatisztikai adatok [Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TEIR), KSH STADAT, KSH TSTAR], a Köznevelés indikátorrendszerének című kiadvány (Varga, 2024) tematikusan válogatott adatai, az országos kompetenciafelmérés (OKM) Oktatási Hivatal által elérhetővé tett adatai, továbbá több korábban általam végzett, a hazai oktatási rendszert elemző kutatás célzott adatgyűjtései, esettanulmányai biztosítják.

A szakképzés szerepének alakulása a középiskolai képzési rendszerben

A szakképzés középiskolai oktatáson belüli szerepének részletesebb elemzése előtt érdemes számba venni a legfontosabb befolyásoló tényezőket, azaz az érintett korosztályba tartozók számának változását, va-

lamint a képzési kínálat és a tanulók pálya- és iskola-választási preferenciáinak átalakulását.

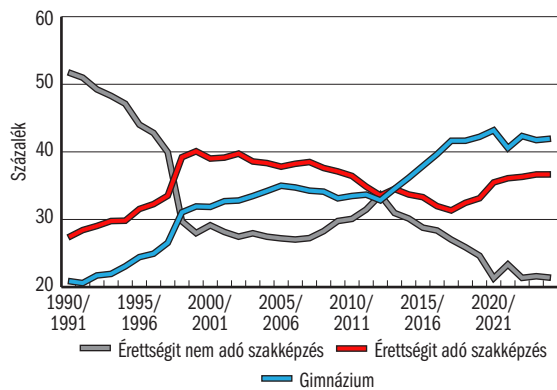
A középiskolás kort elérő korosztályok létszáma az elmúlt bő harminc évben folyamatosan csökkent, aminek eredményeként a középiskolai kapacitások mindvégig a belépők létszámát meghaladó nagyságrendben álltak rendelkezésre. Ez minden korábbinál nagyobb teret engedett az egyéni preferenciákon alapuló iskola- és programválasztásnak (Velkey, 2013). A preferenciák időbeli alakulását a magasabb iskolai végzettség megszerzésére, vagyis a szélesebb körben hasznosítható és könnyebben transzferálható tudásra, illetve a magasabb jövedelemmel, nagyobb presztízzsel kecsegtető életpálya elérésére való törekvés jellemezte az elmúlt évtizedekben (Velkey, 2019a).

A 2.4.1. ábra a középiskolai tanulók programtípusok szerinti megoszlását mutatja a kilencedik évfolyamra járók adatai alapján. A kilencvenes évek első felében a gyermeklétszám csökkenése ellenére gyorsan bővülő középiskolai képzési kapacitások jöttek létre Magyarországon, ám ez szinte kizárólag az érettségít adó képzéseket jellemezte, azon belül pedig elsősorban a gimnáziumokat. A nyolcosztályos gimnáziumi hagyományok újjáéledése új iskolák alapítását, majd a gimnáziumi hálózat érdemi átalakulását is maga után vonta. Az egyházi gimnáziumok létrejötte miatt erősödő verseny ugyanis az önkormányzati gimnáziumokat is rendhagyó szerkezetű hat- és nyolcosztályos programok indítására készítette. Ezzel a gyereklétszám csökkenése ellenére a hosszabb képzési idő révén biztosítható volt az intézmények feltöltése, ráadásul az alacsonyabb életkorban történő kiválasztás lényegesen javíthatta versenypozíciót, főként a jobb képességű tanulókért folyó versenyben (Fehérvári és szerzőtársai, 2021, Velkey, 2013).

Az ezredforduló előtti időszak másik fontos változása a vegyes (többcélú) oktatási intézmények elterjedése volt. Az érettségít adó és a felsőoktatási továbblépés esélyét biztosító szakképzések népszerűségének növekedése miatt a hajdani szakmunkásképző iskolák az adott szakmacsoportba tartozó érettségít adó szak- középiskolai, a korábbi szakközépiskolák pedig gim-

náziumi osztályokat szervezve próbálták hátrányukat csökkenteni. Az iskolaépületek minél nagyobb arányú feltöltését erősítette a fejkvótaalapú finanszírozásból következő fenntartói érdekeltség is (Velkey, 2013). A differenciáltan bővülő képzési kapacitások másik fontos következménye az érettségít adó képzések elszívó hatása, ami az érettségihez nem kötött szakképzés iránti keresletnek az 1990-es évek közepétől drámaivá váló csökkenését eredményezte (Liskó, 2006, Velkey, 2019b).

2.4.1. ábra: A 9. évfolyamra járó tanulók megoszlása programtípus szerint, 1990/1991–2024/2025 (százalék)

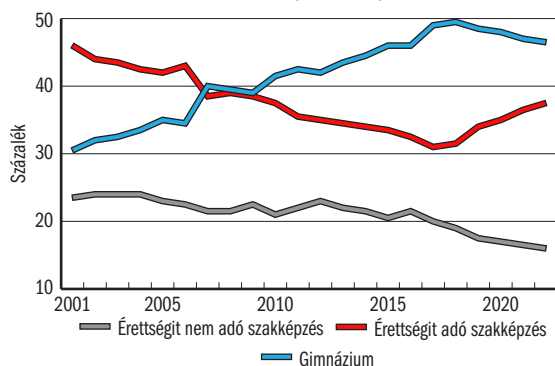

Forrás: KSH STADAT.

Az érettségít nem adó szakképzések szerepének nagyarányú csökkenését a kétezres évek elején egy folyamatos, de mérsékelt visszacsúszás követte. A *térségi integrált szakképző központ* (TISZK) által kialakított rendszer európai uniós fejlesztési programként történő 2004-es megjelenése, majd 2007-es jogszabályi bevezetésével a képzések iránti érdeklődés mértékben növekedett (2.4.2. ábra). Mindez a színvonalasabb képzéseket nyújtó, nagyobb központok elérhetőségének bővülése mellett az előrehozott gyakorlati képzés bevezetésének és az ebben az időszakban dinamikus növekvő tanulószerszöedésnek tudható be.¹

¹ A Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet adatai alapján a tanulószerszöedés száma 2003 és 2008 között 14 501 főről 34 265 főre növekedett (NM, 2011).

2.4.2. ábra: Az első helyen jelentkeztettek megoszlása a középiskolai programtípusok szerint, 2001–2022 (százalék)

Forrás: Varga (2024) C2.3.1. tábla és Fehérvári és szerzőtársai (2021) adatai.

A reform másik fontos kezdeményezése a Regionális Képzési és Fejlesztési Bizottságok létrehozása volt, melyek a képzési kínálat gazdasági igényekhez igazítását és regionális összehangolását próbálták segíteni, az utólagos értékelések szerint kevés érdemi eredménnyel (Györgyi, 2019). Ez elsősorban a decentralizált fenntartói szerkezet és a fejkvótaalapú finanszírozás változatlanóságának, illetve a szakmai érveket felülíró intézményi és önkormányzati érdekek sikeres politikai érvényesítésének tulajdonítható (Mártonfi, 2016).

Részben e kudarcok magyarázzák az oktatás hazai rendszerének radikális átalakítását célul kitűző, 2011 végén elfogadott, új jogszabálysomag szervezeti változtatásait: az intézményrendszer államosítását, az irányítás teljes centralizációját, az intézmények még nagyobb egységekbe történő összevonását, valamint a képzésszervezésben a szakmai képzési tartalmak erősítését, ami a szakképzés mindkét szintjén a közismereti és szakképzési tartalmak párhuzamos oktatásának visszaállítását jelentette. Ez utóbbi lépés a szakiskolai képzés szerepét tudatosan erősítő, néhány évvel korábban bevezetett, előrehozott gyakorlati képzés és az ezzel párhuzamosan évek óta kiemelten támogatott tanulószerveződések modelljének teljes iskolarendszerű szakképzésre történő kiterjesztését célozta.

A 2012-es reform azonban mind az érettségít adó, mind az érettségít nem adó szakképzések esetében

a népszerűség és a keresettség csökkenését (2.4.2. ábra) eredményezte. A párhuzamos képzésszervezés visszaállítása ugyanis megnövelte a tananyag mennyiségét az érettségít adó szakképzésben és a diákok óraszámát is. E problémát 2015-ben a közismereti tartalmak szűkítésével próbálták kezelni, tovább csökkentve a felsőoktatási továbbtanulás lehetőségét. Mindez a gimnáziumi képzések népszerűségének erősödését vonta maga után egészen 2019-ig. A szakképzés iránti érdeklődés csökkenése a 2015. évi reform hatására kissé mérséklődött, belső arányai pedig úgy rendeződtek át, hogy kismértékben erősödtek az érettségít adó szakképzések, és tovább gyengültek az érettségít nem adók.

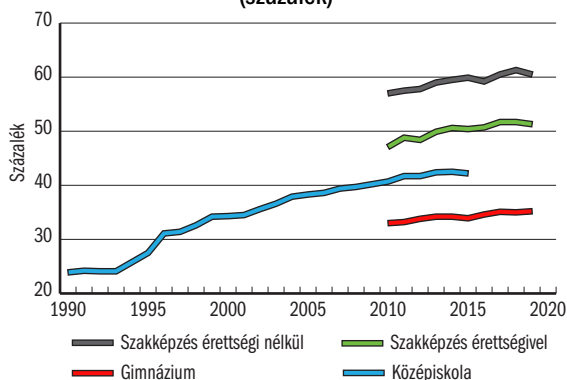
A szakképzés gimnáziumi képzéssel szembeni aránynövekedése a 2019. évi reformok hatásaként a technikusképzésnek a legfrissebb adatokban már kimutatható felértékelődésében jelenik meg, ami a szakképzési ösztöndíj bevezetésének és a felsőoktatásba történő szakirányú továbblépés kiemelt támogatásának a következménye. Az érettségít nem adó szakképzések esetében a trend 2019 után is csökkenő maradt, amiben az elemzések a statisztikai adatok alapján is kimutatható szerepet tulajdonítanak a tankötelezettség 16 éves korra csökkentése miatt a középiskolai képzésből kimaradók (korai iskolaelhagyás) növekvő számának (Fehérvári és szerzőtársai, 2021).

A szakképzés térszerkezetének változásai az országos adatok alapján

Az országos adatok közül a térbeli átrendeződésre a bejáró, a kollégiumban lakó tanulók adatai és a településszerkezeti adatok alapján következtethetünk. A 2.4.3. ábra a bejáró tanulók arányát mutatja 1990-től, majd képzéstípusok szerint bontva 2001-től. Az ábrán jól látható, hogy a középiskolákban a rendszerváltás óta folyamatosan emelkedett a bejáró diákok aránya. A növekedés üteme az 1990-es évek közepétől vált meredekebbé, majd az ezerforduló után kezdett mérséklődni. Az ezredforduló után az adatok minden középiskolai programtípus esetében emelkedést mutatnak, aminek a mértéke a szakképzésben valami-

vel nagyobb, mint a gimnáziumok esetében. Az érettségit nem adó szakképzés 60 százalék körüli értéke arra utal (különösen annak fényében, hogy a három programtípus közül ez a leginkább dekoncentrált), hogy a középiskolával nem rendelkező településeken (vagyis a falvakban) élő fiatalok túlnyomó többsége ezekben az iskolákban tanul, vagyis nem kerül be az érettségit nyújtó középiskolákba.

2.4.3. ábra: A bejáró diákok aránya, 1990–2019 (százalék)

Forrás: Varga (2024) C1.12.1. tábla és TEIR-adatok.

A 2.4.4. ábra a kilencedik évfolyamra járó tanulók településtípusok szerinti megoszlását mutatja. Az arányok erősen eltérnek az érettségit adó, illetve az érettségit nem adó szakképzéseknél. A magasabb szintű képzésben az elmúlt tizenöt évben a főváros és a me-

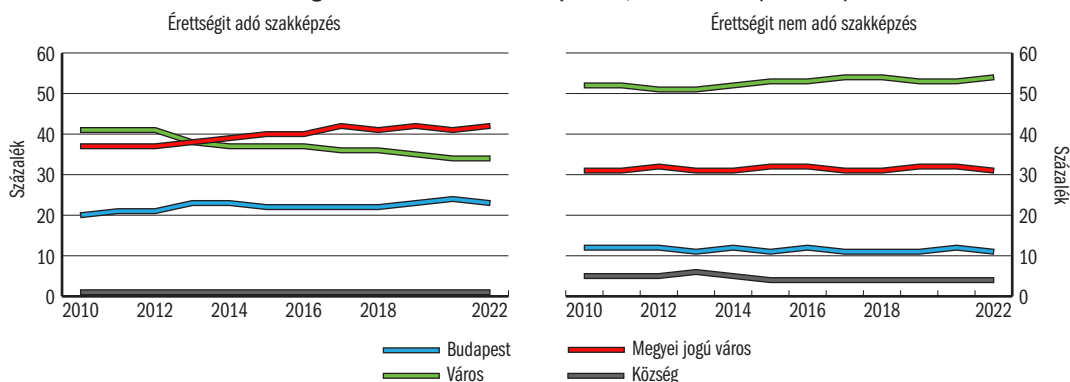
gyesékhelyek szerepe folyamatosan nőtt, a kisebb városoké pedig lényegesen lecsökkent. Az érettségit nem adó szakképzésnél az átrendeződés mérsékeltebb, a növekedés pedig a kisebb városokra jellemző. Ez utóbbi jelenség egyrészt az érettségit nem adó képzések korlátozott dekoncentrálására utal, másrészt összefügghet a szakmacsoportok eltérő eszköz-igényével, beruházási igényével vagy külső gyakorló-helyigényével. Ez utóbbi feltételezést támasztja alá a kis létszámú (kevesebb mint 100 fős) szakképző iskolákban (feladatellátási hely) tanulók arányának a 2010 utáni 10-ről 20 százalék fölé növekedése (Varga, 2024, C3.5.1 tábla).

A szakképzés térszerkezetének változása három megye példáján

A változásokról pontosabb képet kaphatunk kisebb téregységekben végzett mikrovizsgálatok alapján. A kiválasztott három eltérő gazdasági fejlettségű és településszerkezetű megye (Győr-Moson-Sopron, Borsod-Abaúj-Zemplén és Békés) bő két évtizedet átfogó adatsorának elemzése a településszerkezeti és belső térszerkezeti változások részletesebb nyomon követése mellett lehetővé teszi az országos adatok alapján levont következtetések ellenőrzését is.

A 2.4.5. ábra a tanulók megoszlását mutatja programtípusonként a választott megyékben. Az időszak

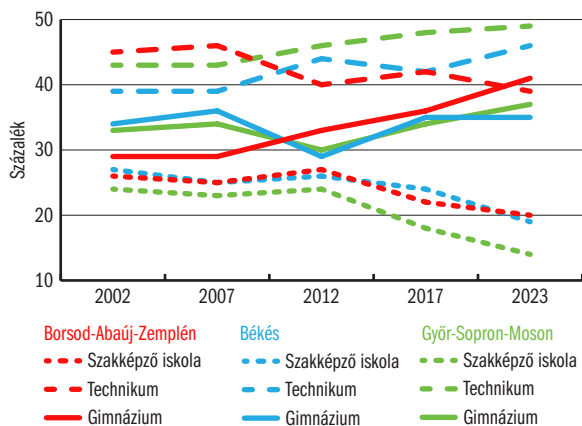
2.4.4. ábra: A kilencedik évfolyamra járó tanulók megoszlása településtípus szerint az érettségit adó és nem adó szakképzésbe, 2010–2022 (százalék)

Forrás: Varga (2024) C2.5.4–5. tábla.

elején a megyék közötti legkisebb különbség az érettségit nem adó szakképzés arányában volt (24–27 százalék). A gimnáziumi és az érettségit adó szakképzések arányai 29–34 százalék, illetve 39–45 százalék között szóródtak, amit a megyék és a középiskolai képzésben meghatározó nagyobb városok eltérő tradícióinak tudhatunk be. Az egyes megyéken belüli arányváltozás kisebb hullámzásokkal, de lényegében azonos irányt jelez: lényegesen nőtt az érettségit adó képzések, és drasztikusan visszaesett érettségit nem adó szakképzés aránya. Napjainkra a három megyében a szakképző iskolák részesedése az összes középiskolai tanuló között 14–20 százalék közé zuhant.

2.4.5. ábra: A tanulók megoszlása programtípus szerint megyénként, 2002–2023 (százalék)

Forrás: TEIR.

Az érettségit adó képzések arányának folyamatos növekedése mögött azonban jelentős eltérések rajzolódnak ki. A gimnáziumi képzések aránya mindhárom megyében folyamatosan nőtt, különösen 2012 és 2017 között. Ezt követően Békés és Győr-Moson-Sopron megyében a növekedés lelassult, miközben Borsod-Abaúj-Zemplén megyében továbbra is dinamikus maradt. Ennek köszönhetően 2023-ra ez a megye mutatta a legnagyobb gimnáziumi arányt (41 százalék).

A másik két megyében a gimnáziumi képzések korábbi növekedési dinamikáját az addig stagnáló technikus képzés vette át, amelynek aránya e két megyében a 6–7 százalékkal nőtt.

A 2019-es reform életbe lépéséig tehát a meghirdetett szakpolitikai célokkal pont ellentétes folyamatok játszódtak le mindhárom megyében; a szakképző iskolai képzések visszaestek a gimnáziumi képzések aránya pedig tovább nőtt. 2019 után a három megye középiskolai képzése eltérő irányba változott: Győr-Moson-Sopron megyében az alacsonyabb szintű szakképzés drasztikusan leértékelődött, a magasabb szintű tudást adó képzések (például a technikus képzés) szerepe pedig lényegesen növekedett. Békés megyében a programtípusok belső aránya ebben az időszakban alig változott, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a végzettség szintjétől függetlenül a teljes szakképzés komoly visszaesést mutatott.

A középiskolai oktatási intézményekben elérhető szolgáltatások térbeli eloszlása mindegyik megyében hasonlóan alakult, szemben a tanulói létszámokkal, ami mindhárom megyében lényeges térbeli átrendezést jelez:

- Békés megyében a megyeszékhely (Békéscsaba) mellett Orosháza, Gyula és Békés hagyományosan fontos szerepet tölt be a középiskolai képzésben. A gimnáziumok esetében e települések között megmaradt a hagyományos feladatmegosztás, az első kettő szerepe kissé erősödött (27–31 százalék, illetve 12–19 százalék), az utóbbiaké visszaesett (18–21 százalék, illetve 14–11 százalék). A megye többi városának szerepe évfolyamonként egy-két gimnáziumi osztályra szűkült.

- Győr és Miskolc szerepe a gimnáziumi képzésben 2002–2023 között mindvégig kiemelkedő szerepet (60 százalék körüli) töltött be.

- Sopron mérete és fekvése alapján a középiskolai képzésben egy kisebb megyeszékhelynek megfelelő szerepet tölt be.

- A megyéken belüli térbeli koncentráció az érettségihez kötött szakképzésben (technikum) jellemző, a megyeszékhelyek (Győr-Moson-Sopron, Borsod-Abaúj-Zemplén és Békés) részesedése 2023-ra rendre 75, 57 és 65 százalékra nőtt, miközben az összes többi város aránya csökkent.

- A szakképző iskoláknál dekoncentráció rajzolódik ki mindhárom megyében. Békés megyében Békés

kécsaba (36–32 százalék) és Gyula (22–19 százalék) aránya kissé visszaesett, miként Győr szerepe (59–54 százalék) is Miskolc, Kazincbarcika azonban ennél lényegesen nagyobb (–13 százalék) visszaesést szenvedett el. A kisebb központok pedig minden megyében kissé erősítették vagy megőrizték szerepüket.

E rövid áttekintés is felhívja a figyelmet a megyeszékhelyek középiskolai oktatásban betöltött kiemelkedő szerepére. A három megyeszékhely tanulóinak a középiskolai programtípusok szerinti megoszlása és ennek időbeli változása egyrészt követi az országos folyamatokat, másrészt viszik tovább a helyi tradíciókat. Békéscsaba és Győr esetében ilyen tradíció az országos összetételben is kimagasló eredményességű kvázigimnáziumnak nevezhető műszaki, közgazdasági és informatikai technikumok erős jelenléte. A gimnáziumok és a technikumok közötti arányok megyeszékhelyi eltérése (Békéscsabán 21–68 százalék, Győrben 36–52 százalék, Miskolcon 45–42 százalék) e hagyományok fennmaradását jelzi.

A békéscsabai gimnáziumi képzés alacsonyabb aránya összefügg az egyházi gimnáziumi hagyományokkal is. A Közép-békesi Centrumtérseggel nagy középiskolai múlttal rendelkező három városa egy 20–25 kilométeres átmérőjű körben helyezkedik el. A városok felekezeti megoszlása erősen eltér, így a két világháború közötti tradíciót követve Békéscsabán evangélikus, Gyulán katolikus, Békésen református gimnázium jött létre. Emellett tovább működtek a korábban is magas színvonalú önkormányzati gimnáziumok, amelyekkel az egyházi iskolák napjainkig nehezen veszik fel a versenyt. A gimnáziumi képzés intenzív miskolci növekedése mögött a város kiemelkedően széles körű, és így a gimnázium férőhelyeket lényegesen megnövelő egyházi fenntartású iskoláinak nagy száma áll.

A technikus képzés megyeszékhelyi koncentrációjának növekedése egyértelműen arra utal, hogy az ezekben a városokban kiépített korszerűbb képzőhelyek a demográfiai csökkenés ellenére továbbra is megteltek egyre nagyobb arányban szívják be a megye fiataljait nemcsak a megyeszékhelyre, hanem az egyre inkább

támogatott technikusképzésbe. A szakképző iskolába járó tanulók aránya e kizorító hatás miatt is csökkent ezekben a városokban 11–13 százalékra. A kisebb városok így a vonzáskörzetükben lévő falvak rosszabb általános iskolai eredményeket produkáló fiataljaival töltik fel iskoláikat.

A szakképzési térszerkezet változásának hatása a képzési helyek minőségi differenciálódására

A térbeli átrendeződés tehát az országos adatok és a három megye részletesebb elemzése is a magasabb szintű szolgáltatások erősödő térbeli koncentrációját mutatják. Ez önmagában is felveti azt a kérdést, hogy a térszerkezet változása együtt jár-e a képzőhelyek minőségi differenciálódásával, továbbá emiatt megváltozik-e a magasabb minőségű képzések hozzáférhetősége az igénybe vevők lakóhelye vagy társadalmi helyzete alapján.

A képzőhelyek minőségi differenciálódását más hozzáférhető adat hiányában a legfrissebb (2024. évi) országos kompetenciamérés 10. évfolyamon felvett programtípusok szerint bontott telephelyi szövegértési átlageredményi alapján² közelítem. Bár a kompetenciamérés eredménye önmagában nem alkalmas az iskolákban folyó komplex szakmai munka eredményességének vagy minőségének értékelésére, közvetve mégis jelzést ad a képzőhely által kínált tanulási és elhelyezkedési esélyekről.

A három megyeszékhelyen és Sopronban működő technikumok – néhány kivételtől eltekintve – elérik vagy lényegesen meghaladják az országos technikai átlagot (1548 pont):

– A győri technikumok harmada a hatosztályos gimnáziumok átlagértékeit (1718) is eléri, további három a négyosztályos gimnáziumok szintjét (1638),

² Azért választottam a szövegértési eredményeket, mert gazdasági ágazattól és a végzett munka jellegétől függetlenül ma már minden munkatevékenység esetén joggal elvárt alapkövetelmény a megfelelő szintű kommunikációs képesség. Forrás: Oktatási Hivatal – Országos Mérési Eredmények (2.0) – [Intézményi jelentések](https://okm.kir.hu/fit2/Jelentes/IntezmenyKereso) (<https://okm.kir.hu/fit2/Jelentes/IntezmenyKereso>) oldaláról az intézmények OM azonosító száma alapján válogattam le.

a fennmaradó öt pedig az országos technikumi átlag szerint teljesít.

– Sopron hét technikuma közül három éri el a gimnáziumok négy pedig a technikumok átlagát.

– Békéscsaba hat technikuma közül három teljesít a gimnáziumok szintjén, további három követi az országos átlagot, az attól érdemben elmaradó iskolában (–150) a technikus képzés az elmúlt három évben kezdte felváltani a hagyományos szakképzést.

– Miskolc technikus képzőhelyeinek átlagértékei kissé alacsonyabbak, ami a gimnáziumok nagyobb arányú elszívó hatásának tudható be. A város tíz technikus képzőhelye közül csak kettő eredménye magasabb, mint az országos átlag. A legalacsonyabb értéket (–300) egy súlyosan hátrányos helyzetű főként roma tanulókat képző egyházi képzőhelyen mérték.

A kis- és középvárosok technikumainak átlageredményei egy-két kivételtől eltekintve (Csorna, Mezőhegyes, Ózd egy-egy nagyobb hagyománnyal rendelkező intézményei) az országos átlagtól elmaradva teljesítenek. Az értékek szóródása azzal függ össze, hogy működik-e az adott településen vagy a környéken minőségibb képzést nyújtó gimnázium.

A szakképző iskolák adatai ennél lényegesen kisebb mértékben térnek el megyék szerint.

– Győr-Moson-Sopron megyében a települések méretétől és fekvésétől függetlenül követik az országos átlagot.

– Békésben ott figyelhetők meg az átlagnál alacsonyabb értékek, ahonnan napi ingázással is elérhető valamelyik nagyobb iskolaváros, vagy ahol a helyben induló technikusképzés szívja fel a kicsit jobb képességű diákokat.

– Borsod-Abaúj-Zemplén megyében is jellemző ez az összefüggés, az értékek szóródása azonban itt még nagyobb. Az átlagtól lényegesen elmaradó eredmények az aprófalvas, nagyobb arányban romák által lakott térségek iskoláira jellemző (Abaújszántó, Encs, Szendrő, Putnok), illetve a súlyosan hátrányos roma tanulók képzését felvállaló többnyire kisegyházak által fenntartott kis létszámú iskolákban, akár nagyobb városokban is (Edelény, Kazincbarcika, Miskolc).

A képzőhelyek minőségi differenciálódása azonban nemcsak a megyéken belül, hanem a megyék közötti is megfigyelhető. Az összes középiskolai képzőhely átlagértéke Békés megyében 1599, Borsod-Abaúj-Zemplénben 1542, Győr-Moson-Sopronban pedig 1679 pont. A szakképző iskolákkal rendelkező járások között még nagyobbak a különbségek.

– Győr-Moson-Sopron megyében csak a Csornai járás nem éri el az 1600-as átlagértéket, a Győri járás pedig az 1700-at is meghaladja.

– Békés megyében a Szarvasi és a Békéscsabai járás 1600 feletti, a Sarkadi 1500 alatti értékeivel lóg ki.

– Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a legmagasabb átlagértékek (Miskolci és Sárospataki járás) is 1600 pont alatt maradnak, és a járások közül hat nem éri el az 1500-as és további kettő az 1400-as átlagértéket sem.

Mindez arra hívja fel a figyelmet, hogy gazdasági fejlettség, a kínált perspektívák, a lakosság összetétele, jövedelmi helyzete, elhelyezkedési esélyei mind-mind fontos szerepet játszanak a tanulók középiskolai teljesítményének alakulásában. A minőségi szolgáltatások fokozódó térbeli koncentrációja a nagyvárosoktól távolabb fekvő térségekben élőket, különösen a kolégiumi beilleszkedésre kevésbé alkalmas és a napi ingázás nehézségeit nehezebben vállaló, hátrányos helyzetű családok gyermekeit érinti a legsúlyosabban, akik így visszaszorulnak a kisebb városok romló szolgáltatást és lényegesen kevesebb továbbtanulási, elhelyezkedési esélyt kínáló intézményeibe, főképp szakképző iskoláiba.

Hivatkozások

- FEHÉRVÁRI ANIKÓ (2019): Alapkompetenciák fejlesztése öt európai országban. Budapest, Magyarország: ELTE Eötvös Kiadó 227 p.
- FEHÉRVÁRI ANIKÓ–HÍVES TAMÁS–SZEMERSZKI MARIANNA (2021): *Népesség, szelekció, oktatás*. Educatio, 30. évf. 2. st. 226–241. o.
- GYÖRGYI ZOLTÁN (2019): *Változások a hazai szakképzésben 2004–2019*. Educatio, 28. évf. 1. sz. 105–120. o.
- ITM (2019): *Szakképzés 4.0*. A szakképzés és felnőttképzés megújításának középtávú szakmapolitikai stratégiája.

- giája, a szakképzési rendszer válasza a negyedik ipari forradalom kihívásaira. Innovációs és Technológiai Minisztérium, Budapest.
- LISKÓ ILONA (2006): A szakiskolák presztízsvesztése. *Educatio*, 15. évf. 2. sz. 252–267. o.
- MÁRTONFI GYÖRGY (2016): A szakképzés intézményrendszerének átalakulásai. *Educatio*, 25. évf. 1. sz. 46–58. o.
- NM (2011): [Koncepció a szakképzési rendszer átalakítására, a gazdasági igényekkel való összehangolására](#). Nemzetgazdasági Minisztérium Foglalkoztatáspolitikáért Felelős Államtitkárság Szakképzési és Felnőttképzési Főosztály, Budapest.
- NM (2015): [Szakképzés a gazdaság szolgálatában \(kivonat\)](#). Nemzetgazdasági Minisztérium, Budapest.
- SÁSKA GÉZA (2021): [Az egyenlőség és elkülönülés oktatáspolitikájának két korszaka Magyarországon](#). *Educatio*, 30. évf. 3. sz. 479–495. o.
- VARGA JÚLIA (szerk. (2024): A közoktatás indikátorrendszere, 2023. HUN-REN KRTK KTI, Budapest, 338. o.
- VELKEY GÁBOR–SÓS TAMÁS (2022): A szakképzés munkaerőpiaci illeszkedése és hatása a térbeli-társadalmi egyenlőtlenségek alakulására Szakképzés-Pedagógiai Tudományos Közlemények, 3. sz. 91–110. o.
- VELKEY GÁBOR (2013): Dinamikus egyensúlytalanság. A hazai közoktatási rendszer szétesése, felforgatása és a konszolidáció esélye. MTA KRTK, Pécs–Békéscsaba, 213. o.
- VELKEY GÁBOR (2019a): A térbeli-társadalmi egyenlőtlenségek és újratermelésük az alapfokú oktatás hazai rendszerében *Tér és Társadalom*, 33. évf. 4. sz. 104–131. o.
- VELKEY GÁBOR (2019b): Területi jellemzők és legfontosabb változásai a hazai közoktatás, köznevelés rendszerében *Opus et Educatio: Munka és Nevelés*, 6. évf. 1. sz. 15–23. o.

2.5. A FELSŐFOKÚ VÉGZETTSÉGŰ MUNKAVÁLLALÓK TÉRBELI ELOSZLÁSA ÉS KONCENTRÁLÓDÁSA 1990–2022 KÖZÖTT

SZAKÁLNÉ KANÓ IZABELLA & SÁVAI MARIANNA

Bevezetés

A felsőfokú végzettségű munkaerő térbeli eloszlása szorosan összefügg a térségek gazdasági növekedésével, hiszen a tudás felhalmozása az innováció, a termelékenység és a hosszú távú fejlődés alapja (Acemoglu 2008, Todaro–Smith 2009, Lengyel B. 2012). Számos hazai és nemzetközi tanulmány kimutatta, hogy a diplomások aránya a felnőtt népességen belül szoros összefüggésben áll az egy lakosra jutó jövedelemmel és munkanélküliséggel (Nemes Nagy–Németh, 2005, Czaller–Löcsei, 2018), illetve fontos szerepet játszik a külföldi működőtőke vonzásában (Fazekas, 2005), valamint a magas hozzáadott értéket képviselő tudásintenzív ágazatok megjelenésében (Vas és szerzőtársai, 2024). Az iskolázottság azonban nem csak a térségek gazdasági teljesítménye szempontjából fontos, ugyanis közvetlenül befolyásolja az egyén keresetét, munkaerőpiaci esélyeit, életmódját és egészségi állapotát is (Ambrus–Varsányi, 2011, Kézdi, 2004).

Ebben az alfejezetben a felsőfokú végzettségű munkaerő térbeli eloszlásának változásait vizsgáljuk a 25 éves és idősebb foglalkoztatottak körében a legutóbbi négy népszámlálás adatai alapján. A diplomás foglalkoztatottak térbeli eloszlásának sajátosságait járási szinten és településtípusonként elemezzük. Eredményeink szerint a rendszerváltást követő két évtizedben fokozatosan csökkent a diplomás foglalkoztatottak területi koncentrációja, 2011 után azonban a kiegyenlítődés leállt, az emberi tőke térbeli mintázatai érdemben nem változtak. A főváros és néhány megyei jogú város továbbra is kiugró előnyt élvez, míg a határmenti és az ipari válságtérségek leszakadtak (Pénzes és szerzőtársai, 2018). A tudásintenzív gazdasági tevékenységek koncentrációja tovább erősíti a nagyvárosok, különösen Budapest szerepét, mivel a képzett, fiatal diplomások jellemzően itt telepednek

le a tanulmányaik befejezése után (Sánta és szerzőtársai, 2015). A kiegyenlítődés elsősorban a felsőoktatási központokhoz közel fekvő települések növekedéséből fakad, ami a diplomások szuburbanizációjára utal, nem pedig a hátrányos helyzetű térségek felzárkózására (Németh–Dövényi, 2018). A területi különbségek csökkenése mögött a felsőoktatáshoz való egyszerűbb hozzáférés mellett a diplomások lakóhely-választása kiemelten fontos tényező.

Adatok

Elemzésünk a legutóbbi négy népszámlálás (1990, 2001, 2011, 2022) adataira épül. A vizsgálat tárgyát a 25 év feletti foglalkoztatottak képezték, ezen belül a felsőfokú végzettségűek arányát elemeztük. Az 1990. évi adatokat az SDBQ adatbázisból, a későbbi éveket a KSH kutatószobai adatbázisából gyűjtöttük le. Az összehasonlíthatóság érdekében a korábbi településváltozásokat (szétválások, egyesülések) korrigáltuk, és egységesen a 2011-es településszerkezethez igazítottuk az adatokat. A járási lehatárolása a jelenleg hatályos, 174 elemű beosztást követi.

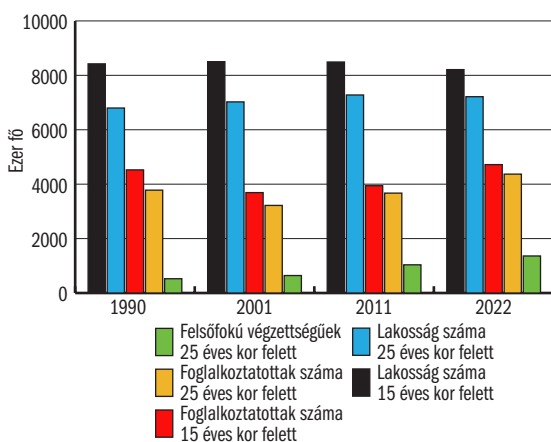
Eredmények

Országos tendenciák

A 2.5.1. ábra a népesség, a foglalkoztatottak és a diplomás foglalkoztatottak számának változását mutatja 1990 és 2022 között. A rendszerváltás évében a 25 év feletti népesség mintegy 6,8 millió főt tett ki. Ez a szám egészen 2011-ig folyamatosan növekedett, majd a 2011 utáni évtizedben csökkenésnek indult. A teljes népességen belül a foglalkoztatottak aránya azonban eltérő trendet mutatott: a 25 év feletti foglalkoztatottak száma 1990 és 2001 között visszaesett, majd 2011-re ismét megközelítette az 1990-es szintet. A legutóbbi népszámlálás idején, 2022-ben 4,37 mil-

lió főt tett ki a 25 év feletti foglalkoztatottak száma. A felsőfokú végzettségű, 25 évesnél idősebb foglalkoztatottak esetében azonban folyamatos növekedés figyelhető meg. Ez a folyamat a felsőoktatási expanzió hazai szakirodalomban is leírt hatásait tükrözi (Sánta és szerzőtársai, 2015, Németh–Dövényi, 2018). Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a diplomások aránya akkor is növekedhet vagy stagnálhat, ha a foglalkoztatottak teljes száma jelentősen csökken, ami elsősorban a kevésbé fejlett és elnéptelenedő járásokban figyelhető meg (Lengyel I., 2021, Varga A., 2009).

2.5.1. ábra: A népesség, a foglalkoztatottak és a diplomás foglalkoztatottak száma 1990–2022 között

Forrás: KSH népszámlálások alapján saját számítások.

A területi egyenlőtlenségek változása

A 2.5.1. táblázat a diplomás foglalkoztatottak arányának területi egyenlőtlenségeit mutatja az egyes népszámlálások időpontjában a járási szinten. A területi egyenlőtlenségi mutatók (Hoover-index, Gini-együttható, Theil-index) mindegyike azonos tendenciát mutat: az elmúlt három évtizedben változó mértékben, de csökkentek a diplomás foglalkoztatottak arányának területi különbségei, vagyis a diplomás munkavállalók egyre kevésbé koncentrálnak bizonyos térségekben. A területi egyenlőtlenségek csökkenése 1990 és 2001 között volt a leglátványosabb, majd az ezredfordulót követően a kiegyenlítő-

dés fokozatosan lelassult, 2011 és 2022 egyik mutató esetében sem látunk érdemi változást.

2.5.1. táblázat: A felsőfokú végzettségű foglalkoztatottak 25 évnél idősebb korosztályon belüli arányának területi egyenlőtlenségei járási szinten

Területi egyenlőtlenségi mutató	1990	2001	2011	2022
Hoover-index	0,196	0,175	0,174	0,174
Gini-együttható	0,274	0,244	0,240	0,240
Általánosított Theil-index	0,130	0,100	0,092	0,090

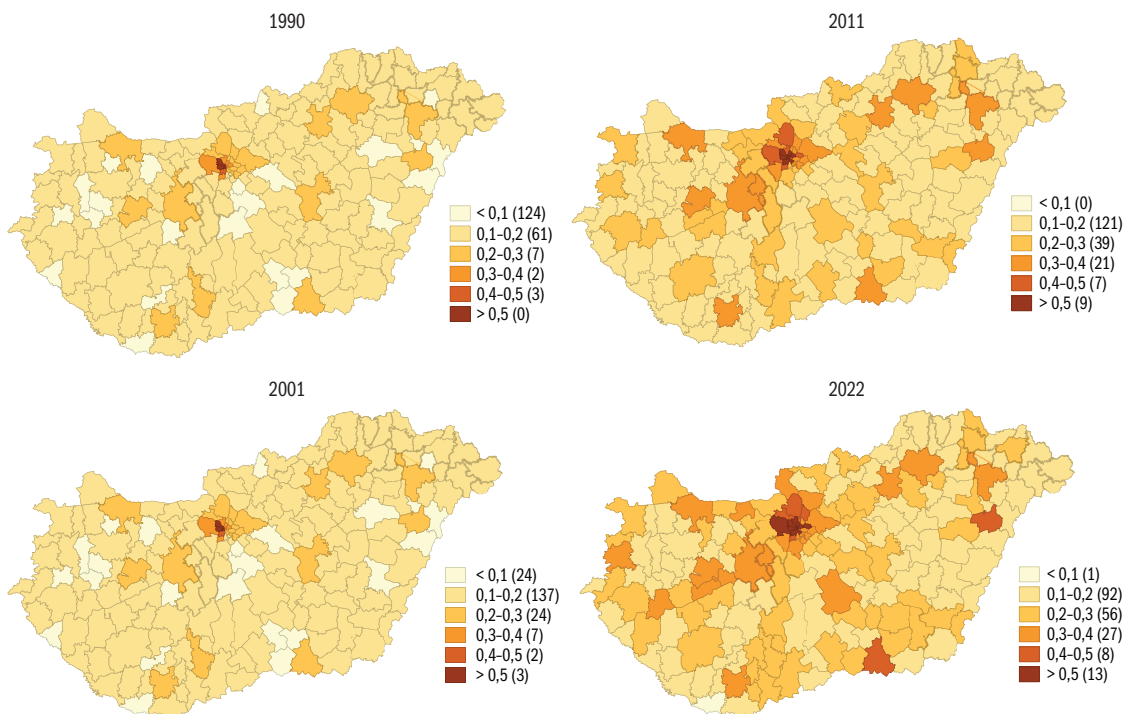
Forrás: KSH népszámlálások alapján saját számítások.

A felsőfokú végzettségűek arányának térbeli mintázata

Az ország különböző térségei eltérő pályákat jártak be a felsőfokú végzettségű foglalkoztatottak arányát tekintve (2.5.2. ábra). A főváros vezető szerepe a diplomások foglalkoztatásában már a rendszerváltás idején megmutatkozott: 1990-ben a 25 év feletti foglalkoztatottak körében a felsőfokú végzettségűek aránya megközelítette a 25 százalékot, amely 2022-re közel a duplájára emelkedett. A diplomás foglalkoztatottak aránya a Budapesthez közeli járásokban (Szentendrei, Dunakeszi, Pilisvörösvári, Budakeszi, Érdi, Szigetszentmiklósi, Gyáli, Vecsési, Gödöllői, Nagykáta, Váci és Vecsési járások) növekedett a legnagyobb mértékben, ami elsősorban a szuburbanizációs folyamatokkal magyarázható. A főváros vonzáskörzetéhez hasonló mértékű növekedés a vidéki egyetemi központok térségeiben látható (különösen a Debreceni, Szegedi és Pécsi járásban), ami azt jelzi, hogy az egyetemek hatása az emberi tőke kínálatára nemcsak országos, de regionális szinten is érzékelhető.

A főváros és a megyei jogú városok kiemelkedő szerepe a központi helyek elmélete és az emberi tőke térbeli koncentrációjából fakadó agglomerációs előnyök logikája szerint értelmezhető: a felsőfokú iskolai végzettséget igénylő tudásintenzív tevékenységek jellemzően a magasabb rendű városi centrumokban koncentrálnak, ami egyrészt növeli a diplomás munkavállalók iránti helyi keresletet, másrészt jelentős urbanizációs előnyöket nyújt a helyi gazdasági szereplők számára, ami tovább növeli a térségek vonzerejét.

2.5.2. ábra: A felsőfokú végzettségűek aránya a 25 éves és idősebb foglalkoztatottak körében a magyar járásokban 1990, 2001, 2011 és 2022

Megjegyzés: Zárójelben a járások száma.

Forrás: KSH Népszámlálások alapján saját számítások.

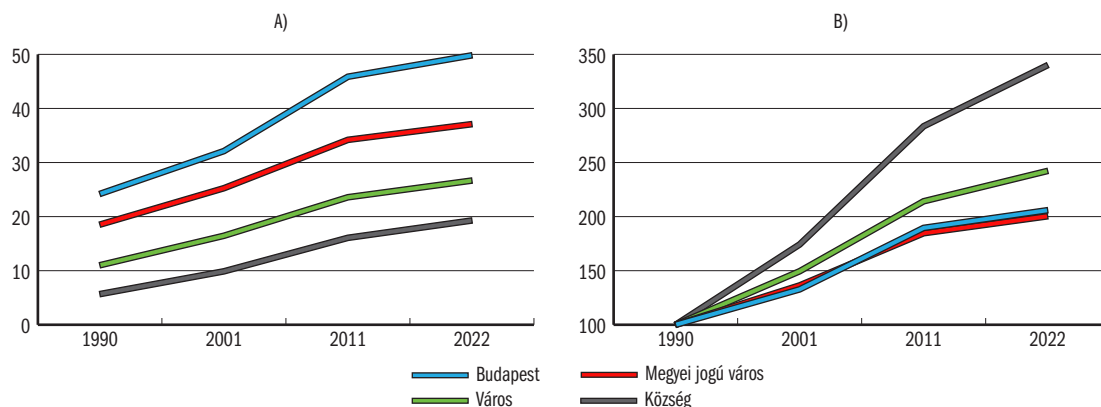
A térképeken ugyanakkor az is jól kirajzolódik, hogy nem csak az egyetemi városokban, hanem a szomszédos járásokban is nőtt a diplomások aránya, míg a kisebb népességű, vidéki járásokban a diplomások száma és aránya egyaránt alacsony maradt. Ez egybeesik Németh–Dövényi (2018) korábbi eredményeivel: a térségek közötti különbségeket elsősorban az magyarázza, hogy az adott térség mennyire vonzó a képzett munkaerő számára. Ebben a tekintetben egyértelmű hátrányban vannak a határmenti és nagyvárosi központoktól távol fekvő térségek. Továbbra is megfigyelhetők olyan járások, ahol a diplomások aránya az iskolázottság országos növekedése ellenére csökkent 2011 és 2022 között. Ezekben a járásokban az arány mérséklődése ugyan többnyire 1–2 százalékpont között maradt, de jól jelzi, hogy a kiegyenlítődés

folymata nem volt teljesen egyenletes. A csökkenést mutató járások döntő többsége Északkelet-Magyarország és Dél-Dunántúl, illetve az Alföld hátrányos helyzetű térségeiben található (például Encsi, Sellyei, Cigándi, Szikszói és Hevesi járás), ahol korábban is alacsonyabb iskolázottsági szint volt jellemző. Azokban a járásokban, ahol az ipari tevékenységeknek évtizedekre visszanyúló hagyománya volt (például az Ózdi vagy a Salgótarjáni járás), a csökkenés mögött a helyi gazdaság szerkezetváltása és a képzett munkaerő elvándorlása állhat.

A felsőfokú végzettségűek aránya a településhierarchia szerint

A felsőfokú végzettségűek arányát települési jogállás szerint vizsgálva megállapítható, hogy a területi kü-

2.5.3. ábra: A felsőfokú végzettségű foglalkoztatottak aránya (A) és arányának változása (B) a 25 éves és idősebb népességben belül a települések jogállása szerint

Megjegyzés: a B) ábrán 1990 = 100 százalék.

Forrás: KSH népszámlálások alapján saját számítások.

lönbségek abszolút értékben továbbra is jelentősek, ugyanakkor relatív értelemben mérséklődtek. Míg a főváros és a megyei jogú városok esetében a felsőfokú végzettségű foglalkoztatottak arányának növekedése közel azonos ütemű volt, addig a kisebb városokban és különösen a községekben ennél gyorsabb, arányait tekintve dinamikusabb bővülés ment végbe. Ennek következtében a vidéken belüli különbségek mérséklődtek, még ha a százalékos arányok szintjei továbbra is szétartanak. A felsőoktatáshoz való hozzáférés területi kiterjesztése főként a vidéki térségekben járult hozzá a felzárkózáshoz, különösen az egyetemi központokhoz közel fekvő községek helyzetének javításával, ugyanakkor érdemben nem csökkentette Budapest és a megyei jogú városok dominanciáját. A 2.5.3. ábra szerint a főváros és a megyei jogú városok közötti különbség a diplomások arányában 1990 és 2022 között 6 százalékponttól 13 százalékpontra nőtt, miközben a vidéki települések közötti eltérések mérséklődése a rendszerváltást követő időszak regionális átrendeződését tükrözi. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a kiegyenlítődés nem azonos a konvergenciával: bár a növekedés üteme a településhierarchia alsó szintjein gyorsabb volt, ez nem eredményezte a fejlettebb településtípusok szintjének elérését, megközelítését.

Összegzés

Az eredményeink és a korábbi szakirodalom alapján jól kirajzolódik, hogy a rendszerváltás óta Magyarországon folyamatosan nőtt a felsőfokú végzettségű foglalkoztatottak aránya, de a növekedés nem minden térséget érintett egyformán. Ebből fakadóan a diplomás foglalkoztatottak területi eloszlása sajátos mintázatokat mutat. A szakirodalom kiemeli a főváros és a megyeszékhelyek tartós előnyét, valamint a „diplomások szuburbanizációját” (Németh–Dövényi, 2018), ami a nagyvárosok szomszédságában fekvő térségek felzárkózását jelzi. Ezzel szemben a perifériák és az ipari válságtérségek kevésbé tudtak bekapcsolódni a fejlődésbe (Pénzes és szerzőtársai, 2018). Eredményeink ezt megerősítik: bár az elmúlt évtizedben országosan tovább növekedett a diplomás munkavállalók aránya, Északkelet-Magyarország, Dél-Dunántúl, illetve az Alföld hátrányos helyzetű járásaiban 2011 és 2022 között csökkenés volt tapasztalható. A vidékpolitika az elmúlt évtizedekben nem tudta mérsekíteni az emberi tőkében meglévő különbségeket (vö. Polónyi, 2022).

A nemzetközi összehasonlítások (Polónyi, 2023, Varga, 2025) arra figyelmeztetnek, hogy az iskolá-

zottságban történő előrelépés ellenére a fiatal, 25–34 éves korosztályban tapasztalható kedvezőtlen trendek – a felsőfokú végzettség stagnáló aránya, illetve az alacsony végzettségűek magas jelenléte – korlátozhatják az emberi tőke hosszú távú felhalmozódását, különösen a nagyvárosoktól elzárt, hátrányos helyzetű térségekben. A szakpolitikai beavatkozásoknak a területi kiegyenlítődés folytatását kell támogatniuk, különös

tekintettel a periférikus és leszakadó térségekre. Fontos, hogy a fiatal diplomások számára a vidéki nagy- és középvárosok is vonzó élet- és munkakörnyezetet kínáljanak, ezzel mérsékelve a főváros elszívó erejét. Emellett szükség van a községek felzárkózását segítő infrastrukturális és munkaerőpiaci programokra, valamint a fiatal korosztályok körében az alacsony végzettség arányának csökkentésére.

Hivatkozások

- ACEMOGLU, D. (2008): *Introduction to Modern Economic Growth*. Princeton University Press, New Jersey.
- AMBRUS ZOLTÁNNÉ–VARSÁNYI TAMÁS (2011): Az egészség és az életmód regionális különbségei *Területi Statisztika*, 51. évf. 3. sz. 227–244. o.
- CZALLER LÁSZLÓ–LÖCSEI HAJNALKA (2018): *Skill distribution and regional unemployment disparities in Hungary. Espaço e Economia*, Vol. 7 No. 13. 1–23. o.
- FAZEKAS KÁROLY (2005): *A hazai és külföldi tulajdonú vállalkozások területi koncentrációjának hatása a foglalkoztatás és munkanélküliség területi különbségeire*. Megjelent: *Fazekas Károly* (szerk.: A hely és a fej. Munkapiac és regionalitás Magyarországon MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest, 47–74. o.
- KÉZDI GÁBOR (2004): Iskolázottság és keresetek. Megjelent: *Fazekas Károly–Varga Júlia* (szerk.: Munkaerőpiaci tükrök, 2004. MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest, 43–63. o.
- LENGYEL BALÁZS (2012): Tudásalapú regionális fejlődés. L'Harmattan, Budapest.
- LENGYEL IMRE (2021): Regionális és városgazdaságtan. Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged.
- NEMES NAGY JÓZSEF–NÉMETH NÁNDOR (2005): *Az átmeneti és az új térszerkezet tagoló tényezői*. Megjelent: *Fazekas Károly* (szerk.: A hely és a fej. Munkapiac és regionalitás Magyarországon. MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest, 75–137. o.
- NÉMETH ÁDÁM–DÖVÉNYI ZOLTÁN (2018): „*Kiművelt emberfők*” a térben. A diplomások területi eloszlása valóban a kiegyenlítődés irányába mutat? *Területi Statisztika*, 58. évf. 2. sz. 129–150. o.
- PÉNZES JÁNOS–KISS JÁNOS PÉTER–DEÁK ATTILA–APÁTI NORBERT (2018): *Térségi sokszínűség és stabilitás: az iskolázottság települési szintű egyenlőtlenségeinek változása Magyarországon 1990–2011 között*. *Területi Statisztika*, 58. évf. 6. sz. 567–594. o.
- POLÓNYI ISTVÁN (2022): *Elefánt az emberi erőforrások eloszlásának porcelánboltjában*. *Köz-gazdaság*, 17. évf. 2. sz. 79–93. o.
- POLÓNYI ISTVÁN (2023): Iskolázottsági egyenlőtlenségek – és ami mögöttük van. *Iskolakultúra*, 33. évf. 3. sz. 3–15. o.
- SÁNTA ÉVA–SZAKÁLNÉ KANÓ IZABELLA–LENGYEL IMRE (2015): Csökkennek az iskolázottság területi egyenlőtlenségei? A felsőfokú végzettségűek területi eloszlása a népszámlálások adatai alapján, 1990–2011. *Területi Statisztika*, 55. évf. 6. sz. 541–555. o.
- TODARO, M. P.–SMITH, S. C. (2009): *Economic development*. 10. kiadás, Addison-Wesley, Harlow.
- VARGA ATTILA (2009): *Térszerkezet és gazdasági növekedés*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- VARGA JÚLIA (2025): *A magyar népesség iskolázottságának változása, 2000–2023*. Megjelent: *Hermann Zoltán–Varga Júlia* (szerk.: Munkaerőpiaci Tükrök, 2023–2024. Befektetés az emberi tőkébe Magyarországon. HUN-REN KRTK KTI, Budapest, 37–40. o.
- VAS ZSÓFIA–SZAKÁLNÉ KANÓ IZABELLA–VIDA GYÖRGY (2024): *Spatial concentration of the ICT sector in the digital age in Central and Eastern Europe*. *European Planning Studies*, Vol. 32. No. 12. 2619–2640. o.

2.6. A KISGYERMEKES ANYÁK MUNKÁBA ÁLLÁSA A GYERMEKVÁLLALÁST KÖVETŐEN – TERÜLETI ELEMZÉS*

PETŐ RITA, SZABÓ-MORVAI ÁGNES & VONNÁK DZSAMILA

Bevezetés

A kisgyermekes anyák gyermekvállalást követő munkaerőpiaci visszatérése alapvetően meghatározza későbbi foglalkoztatási esélyeiket és várható keresetüket. A visszatérés ütemét és valószínűségét számos tényező befolyásolja, ideértve az intézményi ellátás elérhetőségét és költségét (*Baker és szerzőtársai*, 2008, *Ribar*, 1995, *Lovász–Szabó-Morvai*, 2024), a nagyszülők közelségét (*Compton–Pollak*, 2014), a foglalkozás és a munkakör sajátosságait (*Arntz és szerzőtársai*, 2014), valamint a helyi munkaerőpiaci feltételeket (*Van Ham–Büchel*, 2006). Jelen elemzésben a bölcsődei férőhelyek hozzáférhetőségét vizsgáljuk, amely a nemzetközi szakirodalom szerint az egyik legfontosabb tényező a kisgyermekes anyák munkaerőpiaci részvételének növelésében. Ezek a tanulmányok rendre azt mutatják, hogy mind a gyermekfelügyelet hozzáférhetősége, mind annak költsége jelentős hatással van az anyák foglalkoztatására. Mindez nemcsak az egyének jövedelmi helyzetét javítja, hanem a teljes nemzetgazdaság szempontjából is kedvező hatású lehet. A nők munkaerőpiacra való visszatérése ugyanis szélesíti a munkakinálatot, ami elősegíti a munkavállalók és munkahelyek jobb párosítását, és javítja az egy eltartottra jutó dolgozók arányát, így hozzájárulhat a gazdaság teljesítményének és versenyképességének növeléséhez.

Elemzésünkben Magyarország 2011–2017 közötti adatait használjuk. Azt vizsgáljuk, hogy milyen földrajzi eltérések vannak a nők szülést követő munkaerő-

piaci visszatérésében. E mintázatokat pedig a bölcsődei férőhelyek területi megoszlásával vetjük össze. A szülést követő első három évet elemezzük, mivel a munkaerőpiacra való visszatérés ekkor még jelentős eltéréseket mutat. Ennek magyarázata egyrészt, hogy ebben az életkorban a gyermekek még a bölcsődés korosztályba tartoznak, míg három év felett már a kötelező óvodai ellátás biztosítja a nappali felügyeletet, másrészt, hogy hároméves korig a szülők különböző gyermekgondozási ellátásokban részesülhetnek, amelyek szintén befolyásolják a visszatérés időzítését. Fontos hangsúlyoznunk, hogy itt nem oksági kapcsolatot, hanem térbeli együttmozgást vizsgálunk, és azok lehetséges magyarázatait mutatjuk be.

Adatok

Az elemzéshez több adminisztratív adatforrást kapcsolunk össze. Mintánk alapját egy magyarországi kapcsolt munkáltató–munkavállaló paneladatbázis (Admin3) adja, amelyben az egyének fő demográfiai jellemzői (neme és életkora) mellett időben tudjuk követni a munkaerőpiaci státusukat. Az adatbázis alapját a magyar lakosság 2003-ban vett 50 százalékos mintája adja, amelyben az egyéneket 2017-ig tudjuk havi szinten követni. Az adatbázishoz egyéni szinten, anonim módon kapcsolhatók egészségügyi információk, amelyek a szüléshez köthető kórházi ellátások megfigyelése révén lehetővé teszik a szülések pontos időpontjának meghatározását. Adatharmonizációs okok miatt csak a 2011. július utáni születeket vesszük figyelembe. Mivel a munkaerőpiaci státusról csak 2017-ig van adatunk, ezért ahhoz, hogy minden vizsgált szülés után legalább 36 hónapot meg tudjunk figyelni, az utolsó szülés, amelyet a mintába bevonunk, 2014 decemberében történt. A bölcsődei férőhelyek adatait a T-STAR adatbázisból vesszük a 2011 és 2017 közötti időszakra. A T-STAR telepü-

* Jelen tanulmányban felhasznált adatok a TEIR rendszerből származnak. A különböző adatgazdák által biztosított adatokat a HUN-REN KRTK Adatbankja harmonizálta. Eredeti adatgazdák: KSH, MÁK, NAV, BM és jogutódjai. A kapcsolt államigazgatási adatgyűjtemény az NEAK, MÁK, NAV, ITM és OH adattulajdonosok és jogutódjai tulajdonát képezi. A használt adatokat a HUN-REN KRTK Adatbankja dolgozta fel.

lési szinten, éves bontásban tartalmaz széles körű információkat, többek között az adott évre vonatkozó intézményi kapacitásokról.

A járási szintű adatok vizualizálásához térképes ábrázolást használunk, ami lehetővé teszi a kisgyermekes anyák munkaerőpiacra való visszatérésének földrajzi mintázatainak áttekintését, majd ezek összehasonlítását a bölcsődei férőhelyek elérhetőségével.

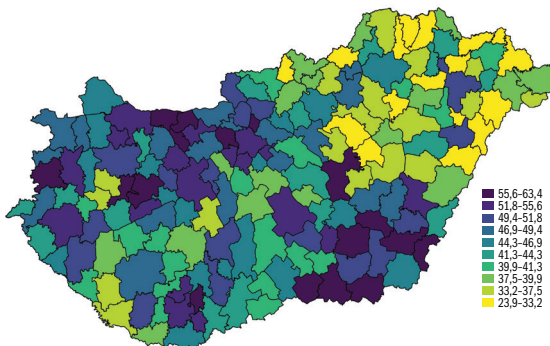
Eredmények

Az 2.6.1. ábra a járások szintjén mutatja azon nők arányát, akik a szülést követő 36 hónapon belül visszatértek a munkába.¹ Az ábra alapján általában igaz, hogy a nagyvárosok környékén kiemelkedő a visszatérés aránya, például Szombathely, Győr, Pécs, Budapest, Szolnok, Szeged, Békéscsaba, Debrecen és Nyíregyháza térségében. Tájegységek szintjén pedig a legmagasabb visszatérési arányok Délkelet-Magyarország és Északnyugat-Magyarország térségeiben, valamint a Dél-Dunántúl Pécs környéki régiójában fordulnak elő, ahol a nők több mint 50 százaléka tér vissza a gyermek 3 éves kora előtt a munkaerőpiacra. Ezzel szemben Északkelet-Magyarország térségeiben az arányok jóval alacsonyabbak, sok járásban még a 33%-ot sem érik el.

A 2.6.2. ábra azt mutatja, hogy az egyes járásokban hány bölcsődei férőhely jut egy három évesnél fiatalabb gyermekre. Még a legnagyobb lefedettséget nyújtó nagyvárosokban és vonzáskörzetükben – például Szombathelyen, Székesfehérváron, Budapesten, Szolnokon, Békéscsabán, Pécsen, Szegeden, Debrecenben és Nyíregyházán – is mindössze 0,18–0,26 férőhely jut egy gyermekre. Ez azt jelenti, hogy 4–5 kisgyermekre jut egy bölcsődei férőhely. A vidéki térségekben az arány ennél is alacsonyabb. Tájegységi bontásban a legkedvezőbb értékek Délkelet- és Északnyugat-Magyarországon figyelhetők meg, ugyanak-

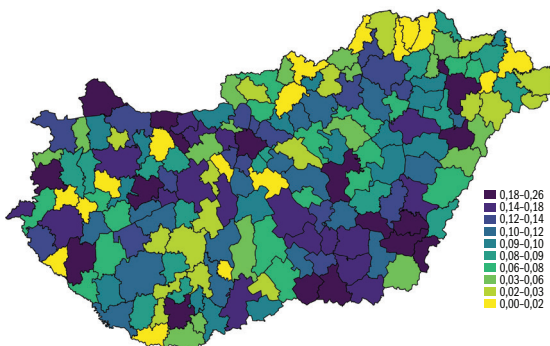
kor az északnyugati régióban is előfordulnak alacsony lefedettségű területek. A keleti országrészben, különösen az északi határ mentén, szintén kevés férőhely jut egy kisgyermekre.

2.6.1. ábra: A kisgyermekes anyák munkaerőpiacra való visszatérésének aránya járások szerint a szülést követő 36 hónapon belül, 2011–2017 (százalék)

Forrás: Saját számítás az Admin3 adatbázis alapján.

2.6.2. ábra: A működő bölcsődei férőhelyek aránya a 3 évesnél fiatalabb gyermekek számához viszonyítva járásonként, 2011–2017

Forrás: Saját számítás a KSH T-STAR adatbázisa alapján.

Összevetve a két ábrát, hasonló térbeli mintázat figyelhető meg: mind a visszatérési arány, mind a bölcsődei férőhelyek lefedettsége magasabb általában a nagyvárosok vonzáskörzetében, valamint Délkelet-Magyarországon és Északnyugat-Magyarországon. Ennek több lehetséges magyarázata van:

1. *Közvetlen okság a kínálat felől*: ahol több bölcsődei férőhely áll rendelkezésre, ott az anyák ténylegesen korábban tudnak visszatérni a munkaerőpiacra. A kínálat bővülése lehetővé teszi a gyermek 3 éves kora

¹ A munkába való visszatérésnek azt az időpontot tekintjük, amikor az anya a szülést követően először végez fizetett munkát akár annál a munkáltatónál, amely a szülés előtti időszakban foglalkoztatta, akár egy új munkáltatónál. A vissza nem térők közé soroljuk azokat a nőket is, akik a szülést követően úgy vállalnak újabb gyermeket, hogy közben nem térnének vissza a munkába.

előtti foglalkoztatást, így a férőhelyek közvetlen hatást gyakorolhatnak a munkába állás arányára.

2. *Közvetlen okság a kereslet felől:* ezekben az esetekben a női munkavállalás iránti erős társadalmi és gazdasági igény előzi meg a férőhelyek bővítését. Például a családoknak szükségük van két keresőre, vagy a női foglalkoztatásnak hagyománya van az adott régióban. Ilyenkor a kereslet az, amely kikényszeríti az intézményi kínálat növekedését. Jól példázza ezt Kecskemét, ahol a Mercedes gyár saját munkahelyi bölcsődéje EU-támogatással és vállalati önrésszel működik (Mercedes-Benz, 2020).

3. *Közös, harmadik tényezők hatása:* ezek olyan strukturális adottságok, amelyek egyszerre hatnak a bölcsődei férőhelyek kínálatára és az anyák munkavállalási arányára, anélkül hogy az egyik közvetlenül okozná a másikat. Az adott térség gazdasági szerkezete például meghatározó lehet: ipari központokban a női munkaerő iránti kereslet magas, ami egyaránt ösztönzi az anyák visszatérését és az önkormányzati vagy vállalati bölcsődeberuházásokat. A települési méret és jellemzők szintén fontosak lehetnek: a nagyobb városokban a munkába való visszatérés és a bölcsődei férőhelyek száma egyaránt magasabb lehet olyan közös tényezők miatt, mint a települések nagyobb forrásai, a közszolgáltatások szélesebb elérhetősége és a helyi politikai prioritások, amelyek egyszerre hatnak a családok döntéseire és az intézményi kapacitások alakulására.

Összegzés

Tanulmányunkban a kisgyermekes anyák munkaerőpiacra való visszatérése és a bölcsődei férőhelyek elérhetősége közötti kapcsolatot vizsgáltuk 2011–2017 között, járási szintű adatok térképes ábrázolásával. Eredményeink szerint térbeli összefüggés figyelhető meg: ahol több férőhely van, ott az anyák általában korábban térnek vissza dolgozni. Ugyanakkor a kapcsolat nem kizárólag kínálati hatást tükröz, hanem

keresleti és közös tényezők – például a helyi gazdasági szerkezet, a települési adottságok vagy politikai döntések – is alakítják. Az összefüggés nem mindentől érvényesül: például Északnyugat-Magyarországon több térségben magas visszatérési arány mellett is alacsony a bölcsődei kapacitás, ami jelzi, hogy a férőhelyek kínálata mellett más helyi tényezők – például a munkaerőpiaci lehetőségek, közlekedés, családtámogatások – is meghatározók. Ugyanakkor az ilyen térségekben érdemes mérlegelni a bölcsődei férőhelyek bővítését is, hiszen a kereslet láthatóan adott.

Konklúzióként elmondható, hogy a bölcsődei férőhelyek bővítése fontos eszköze a kisgyermekes anyák munkaerőpiaci integrációjának, de önmagában nem elegendő. A szociálpolitikai beavatkozásoknak a férőhelybővítés mellett többek között a helyi munkaerőpiaci lehetőségeket, közlekedési infrastruktúrát is figyelembe kell venniük.

Hivatkozások

- ARNTZ, M.–DLUGOSZ, S.–WILKE, R. A. (2017): *The sorting of female careers after first birth: A competing risks analysis of maternity leave duration*. Oxford Bulletin of Economics and Statistics, Vol. 79. No. 5. 689–716. o.
- BAKER, M.–GRUBER, J.–MILLIGAN, K. (2008): *Universal child care, maternal labor supply, and family well-being*. Journal of Political Economy. Vol. 116. No. 4. 709–745. o.
- COMPTON, J.–POLLAK, R. A. (2014): *Family proximity, childcare, and women's labor force attachment*. Journal of Urban Economics, Vol. 79. 72–90. o.
- LOVÁSZ, ANNA–SZABÓ-MORVAI, ÁGNES (2019): *Child-care availability and maternal labor supply in a setting of high potential impact*. Empirical Economics, Vol. 56. No. 6. 2127–2165. o.
- MERCEDES-BENZ (2020): *Megnyitotta kapuit a Mercedes-Benz Gyár saját óvodája és bölcsődéje*.
- RIBAR, D. C. (1995): *A structural model of child care and the labor supply of married women*. Journal of Labor Economics, Vol. 13. No. 3. 558–597. o.
- VAN HAM, M.–BÜCHEL, F. (2006): *Unwilling or unable? Spatial and socio-economic restrictions on females' labour market access*. Regional Studies, Vol. 40. No. 3. 345–357. o.

2.7. KÜLFÖLDI DOLGOZÓK A MAGYARORSZÁGI MUNKAERŐPIACON

BODOR KRISZTOFER & CZIRFUSZ MÁRTON

Bevezetés

Az utóbbi években a közbeszédben és a kutatásokban egyre nagyobb figyelem irányult a külföldi dolgozókra, elsősorban országos trendek és helyi esettanulmányok alapján, míg az országon belüli területi egyenlőtlenségek kevésbé kaptak hangsúlyt. Ebben az alfejezetben a Magyarországon dolgozó harmadik országbeli állampolgárok munkaerőpiaci helyzetét vizsgáljuk, a területi különbségekre összpontosítva. Néhány alapvető adatbázis alapján bemutatjuk a külföldi dolgozók szegmentált térségi munkaerőpiaci jelenlétét.

Az elemzés elsősorban a Központi Statisztikai Hivatal adataira épül. A továbbiakban a munkavállalási céllal Magyarországon tartózkodó külföldiek szinonimájaként a vándormunkás kifejezést is használjuk. A vándormunkás szociológiai kategória, amely kevésbé stigmatizálja az otthonától távol megélhetést kereső dolgozókat, mint a migráns vagy a vendégmunkás kifejezések, valamint tükrözi a munkaerő-vándorlás dinamikus jellegét (Bodor, 2024).

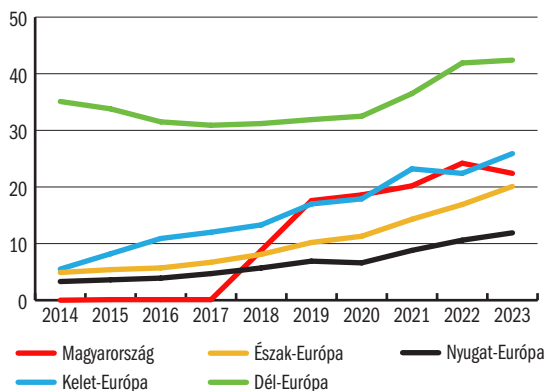
Európai helyzet

A vándormunkások magyarországi jelenléte az elmúlt években nem számít kiugrónak európai viszonylatban. Az Eurostat (2024) állományi adatai szerint 2023-ban mintegy 5,19 millió munkavállalási célú tartózkodási engedély volt érvényben az Európai Unió tagállamaiban. Az engedélyek száma az elmúlt tíz évben folyamatosan emelkedett, különösen 2020 és 2023 között. Régiós bontásban¹ 2023-ban Dél-Európa állt az élen 2,6 millió engedéllyel, amelyből Olaszország emelkedett ki, feltehetően a turizmushoz köthető munkaerőigény miatt. Nyugat-Európában 1,15 millió engedélyt adtak ki, főként Németországban és Franciaországban.

Kelet-Európa a harmadik helyen szerepelt 1,06 millióval; itt Magyarország közel 107 ezer engedéllyel az ukrán menekültek befogadásában is jelentős szerepet vállaló Lengyelország és Csehország után következett. Észak-Európa zárta a sort valamivel több mint 404 ezer engedéllyel, amely országcsoportban Litvánia volt az élen 2023-ban. Ezek az adatok mindazokat tartalmazzák, akiknek külföldi állampolgárként engedélyre van szükségük a munkavállaláshoz (azaz például az Európai Unión belül vándorlókat vagy a jelenleg engedély nélkül is foglalkoztatható ukrán állampolgárokat nem).

A kiadott engedélyek száma mellett érdemes az ezer foglalkoztatottra vetített arányszámokat is megvizsgálni (2.7.1. ábra). Magyarország az elmúlt években felzárkózott a kelet-európai országok átlagához, és meghaladja a nyugat-európai és az észak-európai országok átlagértékeit. Ezek az adatok alátámasztják, hogy a vizsgált időszakban Magyarország intenzív befogadó országgá vált a munkavállalási célú vándorlásban (Eurostat, 2024, 2025).

2.7.1. ábra: Érvényes munkavállalási célú tartózkodási engedélyek 1000 foglalkoztatottra vetítve, 2014–2023

Forrás: Eurostat (2024, 2025).

Az engedélyszámok abszolút száma és fajlagos értéke mellett a munkaképes korú népességben belül a külföl-

¹ A régiós bontás az ILO országcsoportjai alapján történt. Lásd ILO.

di állampolgárok aránya is megfelelően jelzi a külföldiek munkaerőpiaci jelenlétét. A külföldi állampolgárok köre tágabb, mint a tartózkodási engedéllyel munkavállalási céllal tartózkodók. A külföldi állampolgárok összessége és népességen belüli aránya azért fontos mutató, mert közvetlenül mutatja a munkaerő-kínálat összetételét, valamint utal a munkaerőpiacon az integrációs és szabályozási kihívásokra. Az ILO (2025) International Labour Migration Statistics (ILMS) adatai szerint 2024-ben Magyarországon nagyjából 9 külföldi jutott ezer munkaképes korúra, ami 2014-hez képest majdnem kétszeres növekedést jelent. Ez az érték a régióból magasabb, mint például Romániáé (2 ezrelék), de jelentősen alacsonyabb például Lengyelországnál (16 ezrelék).

A külföldi munkavállalók aránya a munkaképes korú népességen belül Európában régióként jelentősen eltér, tükrözve az egyes térségek eltérő munkaerőpiaci igényeit, bevándorlási trendjeit és szabályozását. Például Portugáliában (49 ezrelék) a mezőgazdasági, vendéglátási és gondozási szektorokban, míg Görögországban (32 ezrelék) a mezőgazdaság, építőipar és turizmus területén van jelentős igény az alacsonyabb képzettségű külföldi munkaerőre. Ezzel szemben Nyugat-Európában és Észak-Európában a magas képzettséget igénylő munkakörökben is jelentős a külföldiek aránya. Olyan országok, mint Németország (146 ezrelék), új bevándorlási törvényekkel könnyítik meg a szakképzett munkaerő beáramlását, Hollandia (60 ezrelék) pedig célzott programokkal vonzza az infotechnológiai és egészségügyi szakembereket, még ha általános migrációs politikája szigorú is (Knoll, 2024). A magasabb létszám és a szabályozott munkapiacokon való jelenlét a statisztikai számbavételt is pontosabbá teszi: az ILO hivatkozott adatai a munkaerő-felmérésből származnak, amely nem feltétlenül méri fel az összes, országban tartózkodó külföldi állampolgárságú személyt (erről lásd később).

Magyarország a migrációs és munkaközvetítői hálózatok kiépülése, valamint a jogszabályi változások hatására egyre inkább előtérbe került mint európai

célország. Az ország 2023-ban a Magyarországon dolgozó, különböző harmadik országbeli állampolgárok körében az európai célországok rangsorában összességében a hetedik helyen állt a munkacélú tartózkodási engedélyek száma alapján (Eurostat, 2024, Bodor, 2024). Leginkább Olaszországgal, Lengyelországgal, Németországgal és Csehországgal versenyez az Európai Unión kívüli vándormunkásokért. Állampolgárságra bontva, az ukrán munkások főként Lengyelországban, Olaszországban, Csehországban és Szlovákiában helyezkedtek el. A Fülöp-szigetetről érkezők körében Olaszország, Málta, Magyarország, Németország és Lengyelország voltak a fő célországok. A vietnámi munkavállalók esetében pedig Magyarország állt az első helyen, amelyet Németország, Lengyelország és Szlovákia követett (Eurostat, 2024). Terepi tapasztalataink és szakértői interjúk megerősítik ezeket az vándorlási trendeket. A célország megválasztását leginkább a jövedelmi lehetőségek, a munkakörülmények és a meglévő diaszpórák jelenléte befolyásolja, amelyek képesek mérsékelni a migrációval járó kockázatokat (Bodor, 2024). Ebből a szempontból Magyarország az elmúlt években gyorsan vált új célországgá bizonyos küldő országok körében. Ugyanakkor a magyarországi munkavállalás előnyeiről és hátrányairól szóló információk bővülésével a vándormunkások migrációs mintázatai gyorsan változhatnak.

Adatforrások

A Magyarországon dolgozó külföldi állampolgárok kutatásakor a munkagazdaságtanban és a munkaszociológiában használt adatforrások nagyon korlátozottan vagy egyáltalán nem használhatók – főleg, ha területi bontású adatokra van szükségünk. Például a KSH Munkaerő-felmérés csak a magánháztartásokra terjed ki, így a munkásszállókon élő hazai és külföldi állampolgárságú személyeket nem veszik figyelembe a mintavétel során; a relatíve kisszámú külföldi állampolgárságú munkavállalókból kevesen kerülnek a mintába ahhoz, hogy összetételükről érvényes állításokat lehessen tenni; illetve a munkaerő-felmérés területi elemzésekre is csak korlátozott

tan alkalmas. A vándormunkások belső társadalmi differenciáltságát területi elemzésekben így leginkább az adminisztratív forrásokból épített adatbázisok alapján lehet adatalapon megismerni.

Az Európai Unió kívüli állampolgárságú, munkavállalási célból Magyarországon tartózkodó személyekről az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság (OIF) rendelkezik teljes körű adatokkal. A tartózkodási engedély iránti kérelem benyújtásakor a munkavállaló és a munkakör adatai mellett a munkáltató székhelyét, a munkavégzés helyeit és a munkavállaló magyarországi szálláshelyének címét is szükséges megadni, utóbbiból területi elemzések is készíthetők. Az adatokat az OIF-től a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) is átveszi, az így feldolgozott adatokat használjuk a vándormunkások lakóhelyére vonatkozóan, amelyek egy 2024. szeptemberi egyedi adatkérésből származnak.

Az alkalmazásban állókról a Központi Statisztikai Hivatalnál az intézményi munkaügyi-statisztikai rendszerben is részletes adatok állnak rendelkezésre (Kadlecik–Váradi, 2021), amelyekből az alkalmazásban állók állampolgárságát is ismerjük, így a vándormunkások helyzetéről részletes állományi adatokkal rendelkezünk. Az alkalmazotti kör szűkebb, mint a kereső tevékenységet végzők összessége, mert az alkalmazásban állók a legalább 60 órát munkaviszonyban dolgozókat tartalmazzák, de például az egyéni vállalkozókat nem.

Az adminisztratív forrásokból származó adatok is csak korlátozottan alkalmasak arra, hogy feltárjuk a vándormunkások munkaerőpiaci helyzetét ágazati és területi szempontból. Ágazati szempontból korlátot jelent, hogy a munkaerő-kölcsönzők által foglalkoztatott vándormunkásokat (a vándormunkások közel harmada) a munkaerőpiaci szolgáltatás ágazatban veszik számba, nem pedig abban a szektorban, ahol kölcsönzött dolgozóként ténylegesen munkát végeznek. Területi szempontból pedig korlát, hogy

az OIF-től átvett KSH-adatokból a vándormunkások első bejelentett szálláshelyeit ismerjük. Amennyiben szálláshelyet váltanak – ami interjúk tapasztalataink alapján sűrűn előfordul –, az nem tükröződik az állományi adatokban. Tehát például egy kölcsönző által alkalmazott, munkásszállón élő vándormunkás esetében a munkáltató székhelye és az első szálláshely címe gyorsan idejélt múlt információvá válhat.

A vándormunkások számának és összetételének átalakulása az elmúlt években

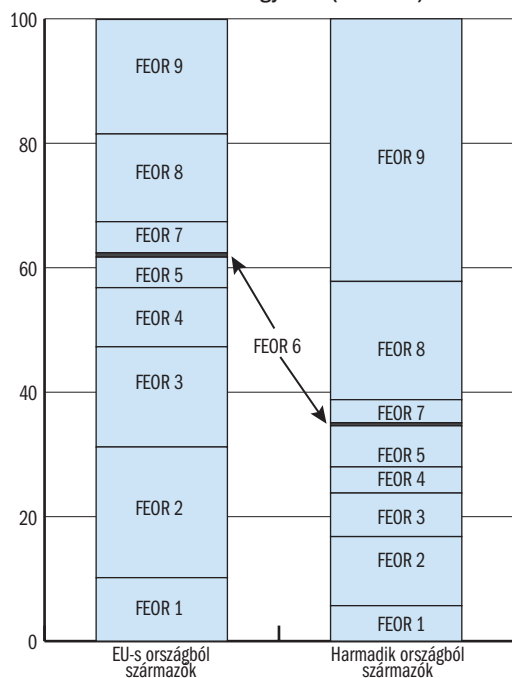
2025 januárjában a Magyarországon tartózkodó több mint 255 ezer külföldi állampolgár mintegy kétötöde rendelkezett munkavállalási célú tartózkodási engedéllyel.² Miközben az Európai Unióból származó dolgozók száma az elmúlt öt-hat évben fokozatosan csökkent, addig a harmadik országbeli munkavállalók száma 2019 és 2024 között csaknem megduplázódott (KSH, 2024a).

A 2024. őszi, egyedi KSH-adatkérés alapján (KSH, 2024a) a Magyarországon dolgozó mintegy 78 ezer harmadik országbeli, alkalmazásban álló vándormunkás több mint 60 százaléka alacsony hozzáadott értékű, szakképzettséget nem igénylő foglalkozásokban helyezkedett el (2.7.2. ábra), miközben 63–65 százalékuk férfi volt (2.7.3. ábra). Jellemzően olyan álláshelyeket töltöttek be, amelyek a hazai munkavállalók számára kevésbé vonzóak. Állampolgárság szerint ezekben a foglalkozási csoportokban is elsősorban ukrán, vietnámi és Fülöp-szigeteki munkavállalók emelkednek ki a harmadik országbeli vándormunkások között. A felsőfokú végzettséget igénylő munkakörökben (FEOR 2), valamint az egyéb felső- és középfokú végzettséget igénylő foglalkozásokban (FEOR 3) jelentősen kisebb számban dolgoznak a harmadik országbeliek. Az előbbiben leginkább orosz, ukrán, indiai és kínai állampolgárok dolgoztak, 64 százalékban férfiak. Az utóbbi csoportban főként thai, kínai és ukrán munkavállalók voltak jelen, kiegyenlített nemi arány mellett. Említést érdemel még a kis részarányt képviselő kereskedelmi foglalkozások (FEOR 5) csoport-

² KSH, 22.1.1.25. A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok a tartózkodás célja szerint, január 1.

ja, ahol többségében kínai és vietnámi állampolgárok dolgoztak, több mint fele arányban férfiak.

2.7.2. ábra: A Magyarországon alkalmazásban álló külföldiek megoszlása foglalkozási csoportok szerint, 2024 harmadik negyedév (százalék)

FEOR 1: Gazdasági, igazgatási, érdek-képviselési vezetők, törvényhozók.

FEOR 2: Felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozások.

FEOR 3: Egyéb felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozások.

FEOR 4: Irodai és ügyviteli (ügyfélkapcsolati) foglalkozások.

FEOR 5: Kereskedelmi és szolgáltatási foglalkozások.

FEOR 6: Mezőgazdasági és erdőgazdálkodási foglalkozások.

FEOR 7: Ipari és építőipari foglalkozások.

FEOR 8: Gépkezelők, összeszerelők, járművezetők.

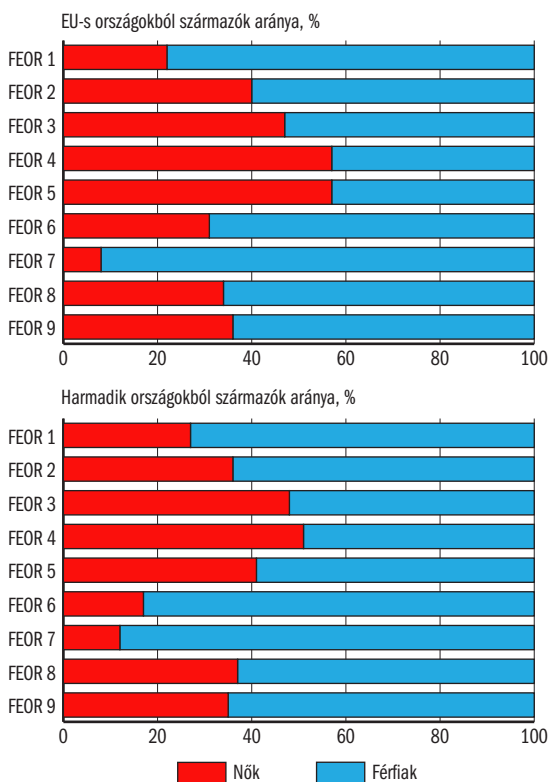
FEOR 9: Szakképzettséget nem igénylő (egyszerű) foglalkozások.

Forrás: KSH, egyedi adatkérés alapján.

Az Európai Unióból érkező, mintegy 22 ezer munkavállaló körében a magasabb végzettséget igénylő munkakörök domináltak, és a férfiak aránya hasonlóan magas volt, mint a nem Európai Unióból érkező dolgozók között. Az EU-állampolgárok esetében a vezetői (FEOR 1), felsőfokú (FEOR 2) és egyéb

közép- vagy felsőfokú (FEOR 3) kategóriák együtt kicsivel több mint 47 százalékot tettek ki, a férfiak aránya pedig 53 százalék és 78 százalék között mozgott az egyes foglalkozási csoportokban. Az alacsonyabb képzettséget igénylő kategóriák (FEOR 8–9) együttesen 32,5 százalékot képviseltek, ahol a férfiak aránya kétharmados volt.

2.7.3. ábra: A Magyarországon alkalmazásban álló külföldiek nemi megoszlása, foglalkozási csoportok szerint, 2024 harmadik negyedév (százalék)

Forrás: KSH, egyedi adatkérés alapján.

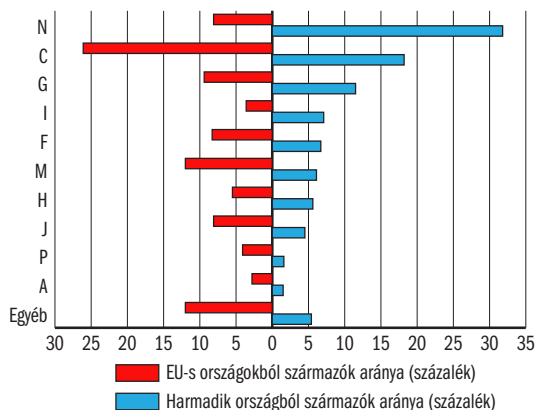
Nemzetgazdasági ágak szerint 2024 harmadik negyedévében a vándormunkás alkalmazottak legnagyobb része a feldolgozóiparban dolgozott: a 22 ezer fős európai uniós munkavállalók 26 százaléka, a 78 ezer fős harmadik országbelieknek pedig körülbelül az ötöde (2.7.4. ábra). A statisztikailag az adminisztratív tevékenységek (TEÁORN) nemzetgazdasági ágban megjelenő kölcsönzött dolgozók többsége

– interjú tapasztalataink alapján – szintén a feldolgozóiparban dolgozik. A harmadik országbeliek esetében a kereskedelem (G – 11,5 százalék), a vendéglátás (I – 7 százalék) és az építőipar (F – 6,7 százalék) is fontos foglalkoztatási területnek számított. A feldolgozóiparon belül főként az élelmiszeripar (C10), a járműgyártás (C29), a fémfeldolgozás (C25), a villamos berendezések gyártása (C27) és az elektronikai termékek előállítása (C26) volt meghatározó a 14 ezer fős Európai Unión kívüli állampolgárok között, ahol főként ukrán, Fülöp-szigeteki, vietnámi, kirgiz, indonéz és szerb munkavállalók dolgoztak (2.7.5. ábra). Ezzel szemben a kevesebb mint hatezer európai uniós állampolgárnál kiemelkedett a tradicionálisan európai működőtőke által dominált járműgyártás (C29). Az európai uniós munkavállalók emellett nagyobb arányban voltak jelen a szakmai-tudományos szolgáltatásokban (M – 12 százalék), a kereskedelemben (G – 9 százalék), az építőiparban (F – 8 százalék) és az információs ágazatokban (J – 8 százalék) (KSH, 2024b). Vagyis a magasabb hozzáadott értékű foglalkozásokban és ágazatokban jellemzőbb az európai uniós állampolgárok jelenléte.

2024-ben az ukrán és Fülöp-szigeteki munkások alkották a harmadik országbeliek többségét és a gyártósorok fő munkaeréjét. Az ukránok száma 2019 és 2022 között folyamatosan nőtt, majd csökkenni kezdett. A csökkenés oka többek között az orosz–ukrán totális háború következtében könnyebbé váló Európai Unión belüli munkavállalás, a családtagok megjelenésével együtt járó növekvő megélhetési költségek, a zsúfolt munkásszállások, valamint az erős kapcsolati háló, amely megkönnyítette Magyarország vagy a munkahely elhagyását. A magasabb lemorzsolódisi arány mellett a munkáltatói intolerancia szintén hozzájárult a visszaeséshez. Az ukránok helyét 2020 és 2024 között fokozatosan a Fülöp-szigeteki dolgozók vették át, köszönhetően a kiépülő toborzási intézményeknek és gyakorlatoknak. Ez a trend azonban 2024-ben megtört. A feldolgozóipar megtorpanásával a cégek leállították vagy csökkentették a külföldiek toborzását, nem hosszabbították meg a szerződése-

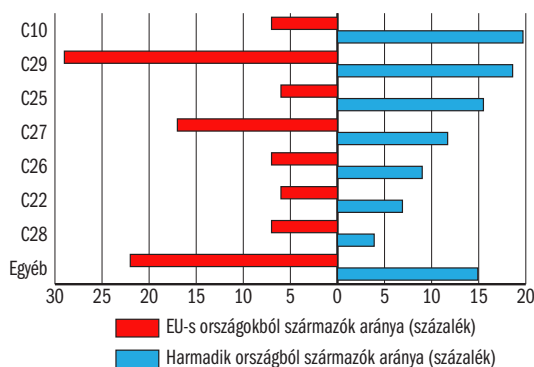
ket, és tömegesen építették le a kölcsönzött, főként vándormunkás-állományt (Bodor, 2024).

2.7.4. ábra: A Magyarországon alkalmazásban álló külföldiek megoszlása TEÁOR-08 besorolású nemzetgazdasági ágak szerint, 2024 harmadik negyedév (százalék)

N: Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység; C: Feldolgozóipar; G: Kereskedelem, gépjárműjavítás; I: Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás; F: Építőipar; M: Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység; H: Szállítás, raktározás; J: Információ, kommunikáció; P: Oktatás; A: Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat. Forrás: KSH, egyedi adatkérés alapján.

2.7.5. ábra: A Magyarországon alkalmazásban álló külföldiek megoszlása a TEÁOR-08 besorolás szerinti feldolgozóiparban (C), 2024 harmadik negyedév (százalék)

C10: Élelmiszergyártás; C29: Közúti jármű gyártása; C25: Fémfeldolgozási termék gyártása; C27: Villamos berendezés gyártása; C26: Számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása; C22: Gumi-, műanyag termék gyártása; C28: Gép, gépi berendezés gyártása. Forrás: KSH, egyedi adatkérés alapján.

A vándormunkások jelenlétére a munkavállalási és idegenrendészeti szabályozások is erőteljesen hatottak. 2013-tól a 445/2013. (XI. 28.) kormányrendelet³ életbelépésével a harmadik országbeli dolgozókat munkaerőpiaci szempontból engedélyeztetni kell. 2017-től pedig meghatározott hiányszakmákban könnyítették a szomszédos harmadik országbeliek felvételét, illetve lehetővé tették az összevont engedélyeztetést a feldolgozóipari igények kielégítésére. A 226/2022. (VI. 28.) kormányrendelet⁴ megszabta a minősített munkaerő-kölcsönzők és kedvezményezett foglalkoztatók körét, akik kizárólagosan alkalmazhatják az adminisztratív egyszerűsítéseket és foglalkoztathatják a meghatározott,⁵ az Európai Unió kívüli állampolgárokat. 2024–2025-től tovább szigorodott a rendszer: az úgynevezett „új vendégmunkástörvény”⁶ átalakította a tartózkodási engedélyek kategóriáit, és kizárta a családegyesítés lehetőségét. Az 51/2024. NGM-rendelet⁷ és a 450/2024. kormányrendelet⁸ pedig korlátozta a kiadható engedélyek számát és a küldő országok körét. Mindezek együtt pedig a rendészeti szempontokat is erősítették a munkavállalás engedélyeztetésekor. A szabályozási trend tehát egyértelműen a szigorítás felé mutat, ami mind a munkások, mind a foglalkoztatók számára nehézségeket okozott (Bodor, 2024). A feldolgozóipari megtorpanás következtében a tanulmány írásakor nem érzékelhető erős munkaerőpiaci nyomás a szigorú szabályozás lazítására.

A vándormunkások területi szegmentálódása

A vándormunkások ágazati és területi szempontból is fontos szerepet töltenek be a munkaerőpiaci réspecikokon. A vándormunkások területi és állampolgárság szerinti megoszlásáról szintén a 2024. évi, egyedi KSH-adatkérés adatait mutatjuk be, amely az enge-

délyezés során megadott első szálláshely vármegyéjéhez rendeli területileg a vándormunkásokat. Az így regisztrált állományi létszám 100,8 ezer fő volt, közülük 46,4 ezren Budapesten élnek, 9,5 ezren Pest megyében. Nagyobb Európai Unió kívüli külföldi közösségek találhatók még az iparosodott vármegyékben, így Komárom-Esztergomban (6,3 ezer fő), Győr-Moson-Sopronban (5,5 ezer fő) és Fejérben (4,4 ezer fő) (2.7.6. ábra). A harmadik országbeli vándormunkások a foglalkoztatottak 2,1 százalékát adták országosan (az OIF által munkavállalási tartózkodási engedéllyel rendelkezők számát a munkaerő-felmérés 15–74 év közötti foglalkoztatottjaihoz viszonyítva). Ennél az aránynál magasabb volt a jelenlétük Budapesten (5,0 százalék), Komárom-Esztergomban (4,1 százalék), Vasban és Győr-Moson-Sopronban (KSH, 2024c).

A legnagyobb közösségek egy része koncentráltan lakik az ország egyes megyéiben, mások viszont egyenletes vármegyék szerinti megoszlásban élnek (2.7.7. ábra). A vietnámi és orosz dolgozók rendkívül koncentráltan helyezkednek el az országban a Herfindahl–Hirschman-index értéke alapján, ezzel szemben a Fülöp-szigeteki és koszovói állampolgárok a foglalkoztatottak egészéhez hasonlóan szórt lakóhellyel rendelkeznek.

A koncentráltság okait a részletesebb megyei adatokból ismerhetjük meg. A vietnámi közösség háromnegyede Budapesten, egynegyede Pest megyében él, ezekben a területi egységekben ők adják a legnagyobb létszámú vándormunkás közösséget. Az orosz állampolgárok háromnegyede szintén Budapesten, további egynegyede pedig Tolna megyében összpontosul (utóbbi oka a Paksi Atomerőmű elhelyezkedése). A kínai jelenlét Budapest és Pest megye mellett Hajdú-Bihar megyében (utóbbiban a kínai beruházások miatt) számottevő, ezzel cáfolva azt a közkeletű vélekedést, hogy kínai állampolgárok az ország összes vármegyéjében nagyobb számban találhatók a szolgáltató szektor munkahelyein. A koreai köztársaságbeli állampolgárok a főváros mellett elsősorban a nagyobb, koreai érdekeltségű feldolgozóipari üzemek vármegyéiben

³ Lásd 445/2013. (XI. 28.) Korm. rendelet.

⁴ Lásd 226/2022. (VI. 28.) Korm. rendelet.

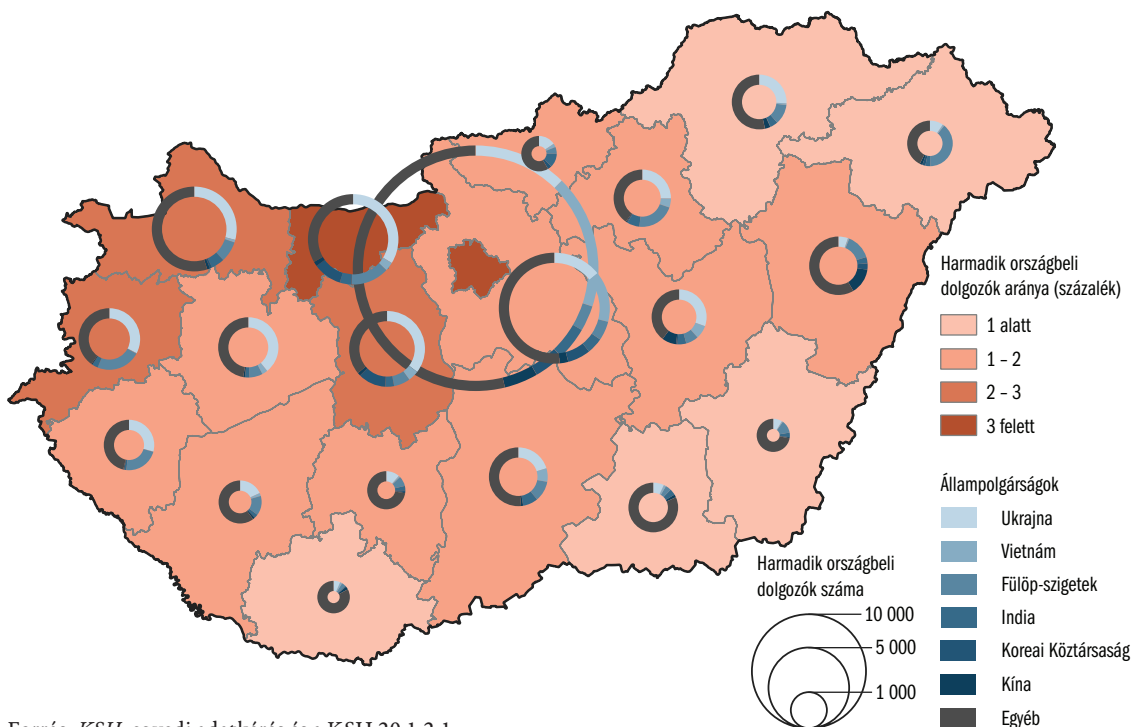
⁵ KKM-közlemény (HÉ 2022/42).

⁶ Lásd 2023. évi XC. törvény.

⁷ Lásd 51/2024. (XII. 23.) NGM rendelet.

⁸ Lásd 450/2024. (XII. 23.) Korm. rendelet.

2.7.6. ábra: A harmadik országbeli dolgozók vármegyei léptéken, 2024 harmadik negyedév

Forrás: KSH, egyedi adatkérés és a KSH 20.1.2.1.

A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása, vármegye és régió szerint című adattáblája alapján.

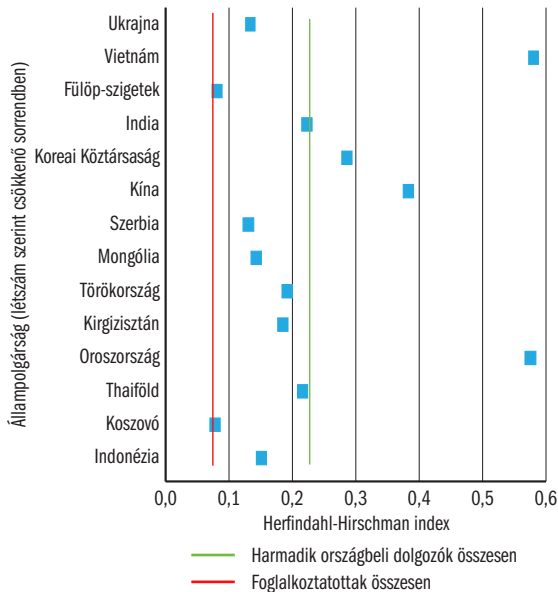
élnék (Pest: Samsung SDI, Komárom-Esztergom: SK On, Fejér: Hankook és SK On). Tizenegy vármegyében az ukrán állampolgárok adják a legnagyobb harmadik országbeli vándormunkás-közösséget. A török állampolgárok feltehetően a debreceni CATL gyár építése miatt váltak időlegesen a legnagyobb vándormunkás-közösséggé Hajdú-Bihar vármegyében, míg a határ közelsége miatt a szerbek a legnagyobb közösség Baranya és Csongrád-Csanád vármegyékben. A relatíve alacsony létszámok miatt azonban már néhány tíz vagy néhány száz új, azonos állampolgárságú külföldi dolgozó megjelenése is módosíthatja azt, hogy melyik a legnagyobb állampolgársági csoport az egyes vármegyékben.

A vármegyéken belül bizonyos nemzetiségi csoportok gyakran alkotnak etnikai enklávékat. Ezek térben koncentrált, többnyire összetartó bevándorló közösségek, saját gazdasági és társadalmi intézményekkel

és hálózatokkal. Magyarországon különösen az ázsiai közösségekkel kapcsolatban ismert ez a jelenség. Az etnikai közösségek kiszámítható kulturális, szociális és gazdasági környezetet biztosítanak tagjaiknak (*Portes–Manning*, 1986, *Portes*, 1995), az új információk, valamint gazdasági kapcsolatok révén elősegíthetik, hogy a tagok sikeresen érvényesüljenek a fogadó társadalomban (*Portes–Rumbaut*, 2014). Ugyanakkor társadalmi nyomások révén akár korlátozhatják is az egyéni cselekvést és lehetőségeket (*Portes–Sensenbrenner*, 1993).

Jelenleg Magyarországon nem minden külföldi munkavállalóra jellemző a közösségalkotás. Például a Fülöp-szigeteki dolgozók, akik az elmúlt években jelentek csak meg, két fő okból élnek elszórtan. Az egyik, hogy a tömeges munkaerő-kiutazás alapult a feldolgozóipari toborzás előtt túl kicsi számban voltak jelen az országban, hogy kialakuljon egy jól

2.7.7. ábra: Harmadik országbeli dolgozók vármegyei koncentrálttsága, 2024 harmadik negyedév

Forrás: KSH egyedi adatkérés és a KSH 20.1.2.1. A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása, vármegye és régió szerint című adattáblája alapján.

körülhatárolható, térben is koncentrálódó közösség. A másik ok maga a toborzás és elszállásolás gyakorlata, amely erősen függ a munkaerő-kölcsönzőktől, a munkáltatóktól, illetve az aktuális szabályozástól. Mivel az említett vándormunkás csoportok leginkább átmeneti munkaerőként jelennek meg Magyarországon, családgyejesítés vagy a hosszú távú letelepedés lehetősége nélkül, a letelepedésük földrajzi helyét leginkább a munkaerő-kereslet határozza meg. A harmadik országbeli feldolgozóipari dolgozókkal készült terepi tapasztalataink szerint egy-egy gyár dolgozóit jellemzően elszórtan szállásolják el az ipari létesítmények vonzáskörzetében, a munkásbuszok útvonalai mentén, a helyi lakáspiaci lehetőségektől függően vagy nagy kapacitású (jellemzően korábbi hotelből vagy hasonló intézményből átalakított) szállásokon, vagy kiskapacitású, többnyire bérelt magánlakásokban.

Hivatkozások

- BODOR KRISZTOFER (2024): [Külföldi munkavállalók Magyarországon](#). Tények és munkaerőpiaci kihívások. Friedrich-Ebert-Stiftung, Budapest.
- EUROSTAT (2024): [All valid permits by reason, length of validity and citizenship on 31 December of each year](#). Eurostat, Luxembourg.
- EUROSTAT (2025): [Employment and activity by sex and age – annual data](#). Eurostat, Luxembourg.
- ILO (2025): [Working-age population by sex, age and citizenship \(thousands\) – Annual](#). Korosztályok szűrve: Aggregate bands: Total. Ilostat Database. International Labour Organization, Genf.
- KADLECSIK ROLAND–VÁRADI RITA (2021): A Munkaerő-felmérés foglalkoztatotti adatának, valamint az intézményi statisztika létszámadatainak összehasonlítása. Új Munkaügyi Szemle, 2. évf. 1.sz. 46–55. o.
- KNOLL, A. (2024): [Re-thinking approaches to labour migration? Potentials and gaps in EU member states' migration infrastructures](#). Migration Partnership Facility (MPF) Policy Brief. International Centre for Migration Policy Development (ICMPD), Bécs.
- KSH (2024a): Magyarországon alkalmazásban állók száma összesen (teljes vagy részmunkaidővel együtt), állampolgárság szerint, FEOR'08 szerint, nemek szerint, 2019–2024. Egyedi adatkérés alapján. KSH, Budapest.
- KSH (2024b): Magyarországon alkalmazásban állók száma összesen (teljes vagy részmunkaidővel együtt), állampolgárság szerint, TEÁOR'08 szerint, 2019–2024. Egyedi adatkérés alapján. KSH, Budapest.
- KSH (2024c): Magyarországon kereső tevékenység céljából tartózkodó külföldi állampolgárok bejelentett (OIF) szálláshelye, vármegyei szinten, állampolgárság szerint, 2024. Egyedi adatkérés alapján. KSH, Budapest.
- PORTES, A. (1995): *Economic Sociology and the Sociology of Immigration: A Conceptual Overview*. Megjelent: Portes, Alejandro (szerk.: *The Economic Sociology of Immigration: Essays on Networks, Ethnicity, and Entrepreneurship*. Russell Sage Foundation, 1–42. o.
- PORTES, A.–MANNING, R. D. (1986): *The Immigrant Enclave: Theory and Empirical Examples*. Megjelent: *Olzak, S.–Nagel, J.* (szerk.: *Competitive Ethnic Relations*. Academic Press, Orlando.
- PORTES, A.–RUMBAUT, R. G. (2014): *Immigrant America: A Portrait*. University of California Press.
- PORTES, A.–SENSENBRENNER, J. (1993): [Embeddedness and Immigration: Notes on the Social Determinants of Economic Action](#). *American Journal of Sociology*. Vol. 98. 1320–1350. o.

2.8. IDŐSEBB MUNKAVÁLLALÓK A SZEGMENTÁLÓDÓ MEZŐGAZDASÁGI MUNKAERŐPIACON*

KOÓS BÁLINT

Bevezetés

A fejlett világ munkaerőpiacain megfigyelhető egyik markáns változás a társadalom elöregedésével áll összefüggésben, a várható élettartam és a munkaképes életkor emelkedésével ugyanis a munkaerőpiacon is megfigyelhető az idősek egyre növekvő arányú jelenléte (*Wallenius, 2022*). A munkaerőpiacon jellemzően az 50 év felettieket tekintik időseknek (*OECD, 2006*), bár ettől eltérő korhatárokkal is találkozhatunk a vonatkozó szakirodalomban. A folyamat hátterében egyaránt felfedezhetők egyéni tényezők, illetve az ellátórendszer fenntarthatóságával összefüggő kényszerek is. A nyugdíjrendszerek finanszírozhatósága szempontjából ugyanis kettős kihívást jelent a nyugdíjellátásban részesülők számának növekedése és az ellátási idő emelkedése. Ezt mérséklendő, az öregségi nyugdíjkorhatárt világszerte tendenciózusan emelik, aminek eredményeként az idősebb munkavállalók egyre magasabb arányban maradnak aktív szereplői a munkaerőpiacnak (*Harris és szerzőtársai, 2018*). A gazdasági inaktivitás idejének kitolódásában az intézményi kényszerek mellett fontos szerepet játszanak a társadalmi normák (és azok változásai), valamint az egyéni tényezők is – ahogy azt az identitás-, illetve folytonosságelmélet (*Feldman–Beehr, 2011*) megfogalmazza.

Az idősebbek fokozódó munkaerőpiaci részvétele ugyanakkor új akadályokat is felvet. Az 50 év felettiek számára jellemzően nagyobb nehézséget jelent az újraelhelyezkedés, hiszen sokan csak hosszabb mun-

kanélküliséget követően, alacsonyabb bérszínvonalon és képzettségi szintjük alatt találnak munkát (*Chan–Stevens, 2001, OECD, 2006*). Ez egyben azt is jelenti, hogy ezen csoport tagjai nagyobb eséllyel csak prekárius megélhetési lehetőséget találnak, azaz kevésbé képesek kiszámítható, főállást jelentő munkahelyeken elhelyezkedni (*Biggs, 2014*).

Az elmúlt évtizedekben számos tanulmány rámutatott a gazdaságilag aktív idősek fokozódó prekár helyzetére (*Standing, 2011, Biggs, 2014, Grenier és szerzőtársai, 2020*). A munkavégzőképesség romlása, a növekvő rászorultság az egészségügyi ellátórendszerre, a mérséklődő térbeli mobilitás, illetve különösen a nők esetében a családtagok ápolási igényének fokozódása egyaránt rontják az idősebb munkavállalók stabil munkahelyhez jutási esélyeit.

Mindez egybeesik a rugalmas foglalkoztatási mód globális terjedésével, ami csak tovább fokozza a foglalkoztatás bizonytalanságát. A fokozódó versenyhelyzetre a vállalatok ugyanis foglalkoztatási kötelezettségeik mérséklésével reagálnak, hogy a piaci körülmények változásához igazodva gyorsan módosíthassák az alkalmazottak számát (*Atkinson, 1984*). Ezt a munkaerő szegmentálása teszi lehetővé, amikor is a könnyen betölthető munkahelyekre csupán határozott idejű szerződésekkel vesznek fel dolgozókat, a nehezebben betölthető, cégspecifikus vagy éppen képzettséget megkívánó pozíciók betöltését pedig határozatlan idejű munkaszerződések révén biztosítják.

A munkaerő szegmentálása a mezőgazdaságban is mindinkább terjed, ahol a családi munkaerő és az állandó alkalmazottak csökkenő munkateljesítményét az atipikus formában foglalkoztatottak bevonása elenyészelteti (*Errington–Gasson, 1996*). Az atipikus (szezonális, időszakos) foglalkoztatási formák terjedése egyben a munkavállalók helyzetének bizonytalanabbá

* Az „Üzemtípusok, kihívások, adaptációs irányok és ezek hatása a magyar vidékre” K132975 számú projektet a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alap támogatta. A kapcsolt államigazgatási adatgyűjtemény az NEAK, MÁK, NAV, ITM és OH adattulajdonosok és jogutódjai tulajdonát képezi. A használt adatokat a HUN-REN KRTK Adatbankja dolgozta fel.

válását is jelenti, hiszen egyre nagyobb mértékben válik tervezhetetlenné mind a munkaterhelésük, mind pedig a jövedelmük. A foglalkoztatás effajta prekariációja egyre szélesebb munkavállalói csoportot érint – életkortól függetlenül, ám az idősebb munkavállalókat a folyamat fokozott mértékben sújtja, hiszen a fiatalabb munkavállalókkal szemben több szempontból is hátrányban vannak.

Az idősebb munkavállalók iránti keresletet befolyásolják azok a munkaadói negatív sztereotípiák, amelyek szerint már nem rendelkeznek a hatékony munkavégzéshez szükséges fizikai képességekkel (*Fuertes és szerzőtársai* 2013, *Shiu és szerzőtársai*, 2015), továbbá különösen az újabb technológiákkal kapcsolatban nincs kellő jártasságuk, és hosszabb távon sem tartják őket alkalmasnak ezek elsajátítására (*Chui és szerzőtársai*, 2001, *Dennis–Thomas*, 2007, *Fuertes és szerzőtársai* 2013). Az életkor függvényében romló kognitív (problémamegoldó) képességeket az OECD nagymintás PIAAC-adatfelvételének eredményei (OECD, 2024) is alátámasztják. Ugyanakkor nem csupán negatív sztereotípiákat tártak fel a vonatkozó kutatások, hiszen a munkaadói oldal képviselői pozitívumként értékelték a felhalmozott jelentős munkatapasztalatot, a kellő munkamorált (*Loretto–White*, 2006), illetve gyakran kötnek az idősebb munkavállalókhoz olyan értékes viselkedési készségeket (*soft skills*), mint a megbízhatóság (és lojalitás) vagy éppen konfliktuskezelési képesség (*Van Dalen és szerzőtársai*, 2009, 2010).

A fentiek tükrében látható, hogy az egyes szakmák nem egyforma mértékben vonzóak az idős munkavállalók számára. Különösen azok a foglalkozások tekinthetők idősebb munkavállalók számára megfelelőnek, amelyek nem igényelnek hosszantartó, ismétlődő fizikai munkát, és lehetőséget biztosítanak a tevékenységek önálló megtervezésére, illetve saját ütem szerinti elvégzésére (OECD, 2025). E szempontok figyelembevételével az 50 év feletti dolgozók számára a mező- és erdőgazdasági munkák, építőipari és összeszerelő munkák tekinthetők a legkevésbé megfelelőnek, míg a másik oldalon a technikai, a gépjárművezetői, menedzseri pozíciók a legmegfelelőbbnek (2.8.1. ábra).

2.8.1. ábra: Foglalkozások eltérő időskorbarátsága (OECD, időskor-barát index, 0–100)

Forrás: OECD (2025) 195. o. 3. ábra adatai alapján saját szerkesztés.

Mindezek fényében az idősebb munkavállalók számára a mezőgazdaság nem tekinthető vonzó munkahelynek, amit az Egyesült Államokban legfrissebb adatai is tükröznek: miközben a gazdálkodók átlagéletkora 58 évet is meghaladta, a foglalkoztatottak átlagos életkora csupán 41 év (*JBS*, 2022, 10. o.), jelezve, hogy a 45 év feletti kiskorúak kiszorultak az ágazatból, s helyüket fiatalabbak töltik be. (Az Európai Unióban a helyzet hasonló lehet, de összevethető európai uniós szintű adatok a mezőgazdaságban dolgozók teljes körére nem, csupán a gazdálkodókra állnak rendelkezésre.) Bár maga a szegmentálódó munkaerőpiac, illetve az idősebb munkavállalók munkaerőpiaci helyzete alaposan feltártnak tekinthető, ugyanakkor vannak olyan szegmensei a munkaerőpiacnak, amelyet e hármas szempontrendszerrel még nem kellően vizsgáltak – ez pedig az idősebb mezőgazdasági munkavállalókat érintő szegmentálódás.

Adatok és módszertan

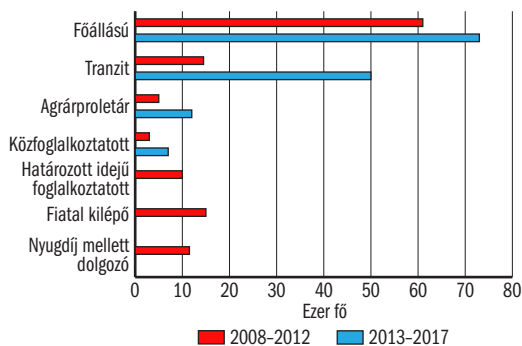
A szegmentálódás vizsgálatára Magyarországon az Kapcsolt Államigazgatási Paneladatbázis (Admin3) adatain keresztül nyílik lehetőség. Az adatbázis egyedülálló abban a tekintetben, hogy 2003-ban a magyar társadalombiztosítási azonosítójellel rendelkező népességből 50 százalékos, véletlen mintát vettek, majd pedig a mintába került személyek egészségügyi, munkaerőpiaci és munkanélküliségi adataival kapcsolták össze. Az adatbázis így a 2003–2017 időszakban kö-

zel ötmillió személy foglalkoztatási, jövedelmi, egészségügyi stb. helyzetéről nyújt adatokat havi bontásban. A téma szempontjából releváns adatok hiánya miatt szükséges volt a vizsgált időszak korlátozása (2008–2017), illetve a makrogazdasági (és szabályozási) körülmények változása miatt két szakaszra bontása, hiszen az időszak első felét a globális pénzügyi válság és az elhúzódó fellendülés határozta meg, míg a második öt éves periódust a foglalkoztatás dinamikus bővülése jellemezte.

Eredmények

E két, eltérő karakterisztikájú időszakra külön-külön elvégezve a klaszteranalízist, lehetővé vált a foglalkoztatási jellemzőkre (foglalkoztatási forma, időtartam) reflektáló csoportképzés, illetve a jellemző csoportok időbeli összevetése és a változások megragadása (2.8.2. ábra).

2.8.2. ábra: Jellemző munkavállalói csoportok létszámának alakulása a mezőgazdaságban, (2008–2012; 2013–2017) (ezer fő, éves átlagban)

Forrás: Admin3 alapján saját szerkesztés.

A klaszteranalízis alapvető kérdése a csoportok számának meghatározása – e tekintetben a Calinski-Harabasz-féle pseudo- F -érték maximális értéke bizonyult iránymutatónak, bár elemzési szempontból ettől némileg el kellett térni. Ez a 2008–2012 közötti adatok esetében nyolc, a rákövetkező időszakban pedig négy csoport képzése esetén érte el a maximumát. Mivel a nyolcas bontás esetében a főállásúak csoportjába tartozók életkor alapján két külön csoportba ke-

rültek, így az elemzési szempontokra tekintettel a második legjobb bontást alkalmaztuk.

A mezőgazdaság jellemző munkavállalói csoportjai egyetlen tízéves periódusban is jelentős változáson mentek át, a magyar mezőgazdaság megszabadult a rendszerváltás idején kialakult köztes jellegétől, és a nyugat-európai országokhoz hasonlóvá vált.

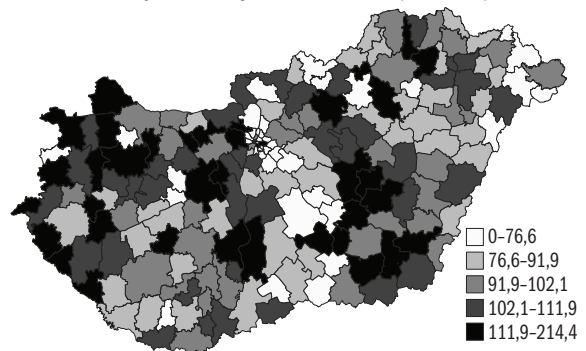
Az 1990 utáni időszak meghatározó csoportjai a főállású mezőgazdasági foglalkoztatottak, a határozott idejű foglalkoztatottak, amelyet 1997-től az alkalmi munkások egészítettek ki. E főbb csoportokon belül kor alapján gyakran élesen elkülönülő csoportok is megfigyelhetők voltak (nyugdíj mellett dolgozók, ágazatban csak néhány hónapot dolgozó fiatalok, tranzitjelleggel foglalkoztatottak). E helyzetet alapjaiban formálta át az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló 2010. évi LXXV. törvény, amely rendkívül egyszerűvé és az alacsony közteherfizetés miatt olcsóvá is tette az alkalmi munkán alapuló agrárfoglalkoztatást. A szabályozási környezet változása rövid időn belül drasztikusan átalakította a magyarországi mezőgazdaság foglalkoztatási mintáit, a dolgozói kör két, élesen elkülönülő, szegmensre hasadt: főállásúakra és alkalmi munkásokra. A változás következtében az ágazat szereplői a szezonális munkaerőigényt nem több hónapra szóló határozott idejű munkaszerződésekkel, hanem napi szintű egyszerűsített foglalkoztatással biztosítják, ami munkavállalói oldalon a foglalkoztatási feltételek instabillá válásaként (és a kiszolgáltatottság fokozódásaként) csapódott le.

A nemek szerinti szegmentálódást jelzi a magyar mezőgazdaságban, hogy a főállásúak döntő része mindkét vizsgált időszakban (76–77 százalék) férfi volt, ahogyan a sajátos magyar foglalkoztatáspolitikai eszköz, a mezőgazdasági közmunkások körében is felülreprezentáltak a férfiak (74,9 százalék, illetve 72,5 százalék). Ezzel szemben a nők éppen a legkiszolgáltatottabb foglalkoztatási formában, az egyszerűsített foglalkoztatásban érintettek körében felülreprezentáltak, ahogyan azt Barrientos és szerzőtársai (2003) fejlődő országok tapasztalatai alapján leírták.

Az életkor, mint szegmentáló dimenzió sajátosan változott. Míg az első öt éves periódusban markáns munkavállalói csoportot jelentettek a nyugdíj mellett, jellemzően határozott idejű szerződésekkel (átlagosan 6,8 hónap) foglalkoztatottak csoportja, a vizsgált korszak második felére ez megszűnt. Ahogyan a határozott idejű szezonális foglalkoztatás visszaszorult, úgy az idősebbek foglalkoztatása is a két meghatározó – főállás *versus* egyszerűsített foglalkoztatás – formát követte. Jellemzőnek mondható, hogy a szakképzettséget igénylő feladatok ellátói egész éves szerződéseket kaptak, míg a könnyen betanítható feladatokat (szüret, csomagolás, áru-előkészítés stb.) elvégzők egyszerűsített foglalkoztatással kapcsolódhatnak az ágazathoz. Ez egyben azt is jelentette, hogy a határozott idejű szerződéssel rendelkezők egy része a stabilabb foglalkoztatási feltételeket biztosító teljes állás felé mozdulhatott el.

Ez az országos folyamat azonban erősen differenciált térségi folyamatok eredményeként értelmezhető. Megvizsgálva, hogy a főállásúak körében az ország mely térségeiben figyelhető meg az idősebb munkavállalók alul-, illetve felülreprezentációja (2.8.3. ábra), egy meglehetősen differenciált kép rajzolódik ki. 2017. évi adatokból látható, hogy a foglalkoztatási centrumok (Győr, Szombathely, Székesfehérvár, Kecskemét, Szolnok, ...), háttérterületein igazán magas az idősebb mezőgazdasági munkavállalók aránya, ahol ingázás révén kedvezőbb foglalkoztatási feltételek érhetők el, így a fiatalabb korosztályok tagjai számára a mezőgazdasági foglalkoztatás kevésbé vonzó lehetőség. A spektrum másik oldalán, a periférikus térségekben ezzel szemben inkább az idősebbek alacsonyabb mértékű foglalkoztatása figyelhető meg – ami összefüggésbe hozható az alternatív foglalkoztatási lehetőségek korlátozott elérhetőségével, ami így a fiatalabbak nagyobb részvételét eredményezi. Fontos kiemelni, hogy ezt nagyszámú tényező – mezőgazdaság munkaerőigényének szezonálisitása, munkaerőintenzív kultúrák jelentősége, üzemszerkezeti sajátosságok, ... stb. – befolyásolja, így inkább csak jellemző folyamatnak tekinthető.

2.8.3. ábra: A főállású mezőgazdasági dolgozók körében az 55–63 éves korcsoport jelentősége az országos érték arányában kifejezve, 2017-ben (százalék)

Forrás: Admin3 alapján saját szerkesztés.

A szezonális foglalkoztatásból azonban nem csak a főállású foglalkoztatáshoz vezet út, sokak számára csupán a komoly kiszolgáltatottságot jelentő egyszerűsített foglalkoztatás jelent megélhetési lehetőséget. Megdöbbentő, de a 2010-es években újból megjelent és markáns munkaerőpiaci csoporttá váltak az agrárproletárok, akik életvitelszerűen mezőgazdasági alkalmi munkák elvégzéséből élnek, nem rendelkeznek írott munkaszerződéssel, s csupán korlátozott társadalombiztosítási ellátásra szereznek jogosultságot (Kovai, 2019, Kovai–Vigvári, 2020).

Az egyszerűsített foglalkoztatás ugyanakkor arra is módot nyújt, hogy az idősebbek nyugdíj-kiegészítés céljából vállaltanak alkalmi mezőgazdasági munkát, így sajátos módon Magyarországon a gyorsan mobilizálható agrár-munkaerőtartalékot nem kizárólag a fizikai munkát jobban bíró fiatalabb korosztályok jelentik, abban ugyanis idősebbek is markáns szerepet játszanak.

Összegzés, felvetés

A Kapcsolt Államigazgatási Paneladatbázis (2008–2017) adatainak vizsgálata arra mutat rá, hogy a magyar mezőgazdaságban olyan dinamikus folyamatok zajlanak, amelyek egyértelműen a munkaerő szegmentálódásához vezet. Több olyan tényező is kirajzolódik a vizsgálatból, amely befolyásolja az érintettek csoporttagságát – így különösen a szaktudás,

a kor és a nem. A 2010-es évek átalakulásának eredményeként az idősebb, szakképzett munkavállalók jellemzően teljes munkaidős munkaszerződésekkel kapcsolódnak a mezőgazdasághoz. Míg a szakképzetlen idősebbek jellemzően alkalmi munkavállalóként, prekárius körülmények között tudnak csak munkát vállalni a magyar mezőgazdaságban. A képet árnyalja a nemek szerinti differenciáltság – az ágazat egészét férfítöbbség jellemzi, ám az alkalmi munkavállalók körében relatív módon felülreprezentált a női munkavállalók csoportja.

A magyar helyzet sajátossága, hogy a szegmentált munkaerőpiacon nem a magyar főállásúak és migráns háttérű időszakos munkavállalók alkotják a két jól elkülönülő csoportot, hanem alapvetően magyar munkavállalók tűnnek fel mindkét csoportban. A jövő kérdése, hogy a magyar mezőgazdaságban már megindult külföldi munkaerő szezonális foglalkoztatása milyen intenzitással és milyen mértékben fogja átrendezni a munkavállalói csoportok munkateljesítményét és összetételét. Bárhogyan is alakul majd a külföldi munkavállalók magyarországi alkalmazása, az biztos, hogy társadalompolitikai intézkedésekre van szükség a munkaerőpiaci szegmentálódás következtében formálódó prekár munkáscsoport fokozódó szociális problémáinak kezelésére (különösen az egészségügyi ellátás és a nyugdíj tekintetében), illetve a munkaadóknak is komoly lépéseket kell tenniük, hogy az ágazat alkalmas munkahelyeket nyújthasson az idősebb munkavállalók számára is (*Öylü és szerző-társai*, 2022).

Hivatkozások

- ATKINSON, J. (1984): *Flexibility, uncertainty and manpower management*. IES, Brighton.
- BARRIENTOS, S.–DOLAN, C.–TALLONTIRE, A. (2003): *A Gendered Value Chain Approach to Codes of Conduct in African Horticulture*. World Development, Vol. 31. No. 9. 1511–1526. o.
- BIGGS, S. (2014): *Prekarious ageing versus the policy of indifference: International trends and the G20*. Australasian Journal on Ageing, Vol. 33. 226–228. o.
- CHAN, S.–STEVENSON, H. A. (2001): *Job Loss and Employment Patterns of Older Workers*. Journal of Labor Economics, Vol. 19. No. 2. 484–521. o.
- CHUI, W. C. K.–CHAN, A. W.–SNAPE, E.–REDMAN, T. (2001): *Age stereotypes and discriminatory attitudes towards older workers: An east-west comparison*. Human Relations, Vol. 54. No. 5. 629–661. o.
- DENNIS, H.–THOMAS, K. (2007): *Ageism in the workplace*. Generations, Vol. 31. No. 1. 84–89. o.
- ERRINGTON, A.–GASSON, R. (1996): *The increasing flexibility of the farm and horticultural workforce in England and Wales*. Journal of Rural Studies, Vol. 12. No. 2. 127–141. o.
- FELDMAN, D. C.–BEEHR, T. A. (2011): *A three-phase model of retirement decision-making*. American Psychologist, Vol. 66. No. 3. 193–203. o.
- FUERTES, V.–EGDELL, V.–MCQUAID, R. (2013): *Extending working lives: Age management in SMEs*. Employee Relations, Vol. 35. 272–293. o.
- GRENIER, A.–HATZIFILALITHIS, S.–RUDMAN, D. L.–KOBAYASHI, K.–MARIER, P. PHILLIPSON, C. (2020): *Precairety and Aging: A Scoping Review*. The Gerontologist, Vol. 60. No. 8. 620–632. o.
- HARRIS, K.–KRYGSMAN, S.–WASCHENKO, J.–LALIBERTE RUDMAN, D. (2018): *Ageism and the older worker: A scoping review*. The Gerontologist, Vol. 58. No. 2. 1–14. o.
- JBS (2022): *Findings from the National Agricultural Workers Survey (NAWS) 2019–2020*. A Demographic and Employment Profile of United States Farmworkers, Research Report No. 16.
- KOVAI CECÍLIA (2019): *Permanent wage labour as a norm. Workfare policy and everyday experiences of precariousness in a small Hungarian former industrial town*. Társadalomtudományi Szemle, Különszám, 143–161. o.
- KOVAI CECÍLIA–VÍGVÁRI ANDRÁS (2020): *Befejezetlen proletarizáció? Vidéki munkaerő-tartaléksereg Magyarországon a 2008-as válság után*. Tér és Társadalom, 34. évf. 3. sz. 68–89. o.
- LORETTO, W.–WHITE, P. (2006): *Employers' attitudes, practices and policies towards older workers*. Human Resource Management Journal, Vol. 16. 313–330. o.
- OECD (2006): *Live longer, work longer*. OECD Publishing, Párizs.
- OECD (2024): *Do Adults Have the Skills They Need to Thrive in a Changing World? Survey of Adult Skills 2023*. OECD Skills Studies, OECD Publishing, Párizs.
- OECD (2025): *OECD Employment Outlook 2025*. Can We Get Through the Demographic Crunch? OECD Publishing, Párizs.
- ÖYLÜ, G.–KELFVE, S.–MOTEL-KLINGEBIEL, A. (2022): *Late Work in Sweden: Exit Pathways Express Unequal Exclusion Risks*. Nordic Journal of Working Life Studies, Vol. 13. No. 3.
- SHIU, E.–HASSAN, L.–M.–PARRY, S. (2015): *The moderating effects of national age stereotyping on the relationships between job satisfaction and its deter-*

- minants: A study of older workers across 26 countries. *British Journal of Management*, Vol. 26. No. 2. 255–272. o.
- STANDING, G. (2011): *The precariat. The new dangerous class*. Bloomsbury Academic, London, 416–418. o.
- VAN DALEN, H. P.–HENKENS, K.–SCHIPPERS, J. (2009): *Dealing with older workers in Europe: A comparative survey of employers' attitudes and actions*. *Journal of European Social Policy*, Vol. 19., No. 1. 47–60. o.
- VAN DALEN, H. P.–HENKENS, K.–SCHIPPERS, J. (2010): *Productivity of older workers: Perceptions of employers and employees*. *Population and Development Review*, Vol. 36. No. 2. 309–330. o.
- WALLENIUS, J. (2022): *R(a)ising employment of older individuals*. *The Journal of the Economics of Ageing*.

2.9. A KIVÁNDORLÓ MAGYAROK BECSLÉSE ÉS OKTATÁSI KÜLÖNBSÉGEI

COOK REBEKA ÉVA

Bevezetés

Az elmúlt évtizedekben a tehetséges magyarok kivándorlása a hazai munkaerőpiac egyik legnagyobb kihívásává vált. Az aggodalom pedig évről évre fokozódik: orvosok és ápolók ezrei hagyják el az országot jobb munkafeltételek reményében (Varga, 2017), és hasonló folyamat figyelhető meg a tudományos életben is. Egy friss felmérés szerint a fiatal kutatók és pályakezdő akademikusok közel egynegyede külföldön keres munkát, ahelyett hogy Magyarországon maradna (Koltai és szerzőtársai, 2024).

A kilátások különösen aggasztók a fiatalabb generációk esetében. Az *OTP Fáy András Alapítvány* (2023) országosan reprezentatív kutatása szerint a 16 és 24 év közötti magyar fiatalok 57 százaléka külföldön képzelel el a jövőjét, míg mindössze 6 százalékuk biztos abban, hogy tíz év múlva is Magyarországon fog dolgozni. Ez a jövőkép már a jelenben is érezteti hatását: egyre több magyar diák választ külföldi egyetemet, és a nemzetközi felsőoktatás iránti érdeklődés minden korábbinál erősebb (Engame Akadémia, 2024).

Mindezek ellenére továbbra is kevés kutatás vizsgálja, hogy pontosan kik és milyen okokból hagyják el az országot. A tudományos irodalom jellemzően a magasán képzett szakemberek külföldre vándorlására, az úgynevezett agyelszívás jelenségére összpontosít, miközben kevés figyelem jut azokra a fiatalokra, akik még e végzettségek megszerzése előtt, középfokú tanulmányaik befejezését követően költöznek külföldre.

A kivándorlás vizsgálatát különösen megnehezíti, hogy szinte lehetetlen egyidejűleg nyomon követni mindazokat, akik elhagyják az országot, és azokat is, akik itthon maradnak. Ráadásul nincs egységesen elfogadott, nemzetközileg is elismert statisztikai definíció a kivándorlásról, és az Európai Unión belüli szabad munkavállalás miatt a külföldre költöző magyar állampolgárok mozgása sem követhető pontosan.

Mindezek következtében a hivatalos statisztikák az emigráció mértékét rendszerint alábecsülik.

A magyar kivándorlás legszélesebb körben használt mutatóját a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) teszi közzé, a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (NEAK) nyilvántartása alapján. A szabályozás szerint azoknak a magyar állampolgároknak, akik tartósan külföldre költöznek, és ott bekerülnek az egészségbiztosítási rendszerbe, le kell mondaniuk a hazai társadalombiztosítási számukról (közismert nevén: TAJ-szám). Ettől a pillanattól kezdve a statisztikákban kivándorlóként szerepelnek.

Ez a módszer azonban könnyen belátható módon a kivándorlás mértékének jelentős alábecsléséhez vezet. A gyakorlatban sokan nem jelentik be, ha elköltöznek, különösen akkor, ha csak ideiglenesen tartózkodnak külföldön. Az Európai Unión belül ugyanis elegendő az Európai Egészségbiztosítási Kártya kiváltása, amely biztosítja az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést anélkül, hogy lemondanának a magyar biztosításukról. Így a rövid és középtávú munkavállalás vagy tanulmányi célú kint tartózkodás gyakran teljesen „láthatatlan” marad a hivatalos statisztikákban, pedig a hazai munkaerőpiacra és gazdaságra nagyon is érezhető hatással van.

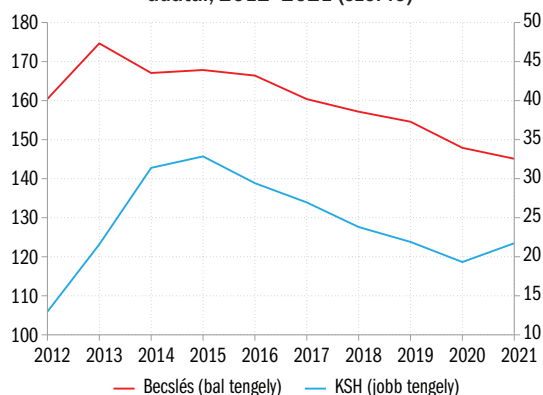
A kivándorlók létszámának becslése a regiszteradatokból

A hivatalos adatok hiányosságai miatt saját, újszerű becslést készítettem a kivándorolt magyarok számáról az Admin4 kapcsolt államigazgatási adatbázis felhasználásával (lásd *KRTK Adatbank*, 2024, *Sebők*, 2019). A logika egyszerű: ha valaki huzamosabb ideig él külföldön, akkor nem rendelkezik hazai jövedelemmel, biztosított nappal, nem jár magyar iskolába vagy egyetemre, illetve nem veszi igénybe tartósan a hazai egészségügyi ellátást, juttatásokat vagy segélyeket.

Azok az emberek tehát, akik minden megfigyelhető szempontból egy teljes éven keresztül „láthatatlanok” az adminisztratív adatokban, nagy valószínűséggel nem tartózkodnak az országban, azaz emigráltak.

Ez a módszer lehetővé teszi, hogy a be nem jelentett kivándorlókat is figyelembe vegyük, ezáltal sokkal realisabb képet kapunk a külföldön élő magyarok számáról. Az 2.9.1. ábra szemléletesen mutatja a becslésem és a KSH hivatalos statisztikái közötti különbséget. A KSH szerint 2021-ben alig több mint húszezer magyar állampolgár vándorolt ki, míg az én számításom ennek többszörösére utal. Ugyanakkor a két változó trendje szinte teljesen megegyezik, ami megerősíti a becslés érvényességét. A különbség tehát nem az irányban, hanem a nagyságrendben lelhető fel: a hivatalos statisztikák a be nem jelentett esetek miatt csupán a „jéghegy csúcsát” mutatják, míg az én becslésem közelebb visz ahhoz, hogy mekkora valójában a Magyarországról külföldre távozók száma.

2.9.1. ábra: A kivándorlás becsült és hivatalos (KSH) adatai, 2012–2021 (ezer fő)

Forrás: Saját számítás az Admin4 közigazgatási adatbázis és a KSH STADAT 22.1.1.30 adattábla alapján.

A kivándorlás nagyságrendjének pontosabb becslése után természetes módon merül fel a kérdés: kik azok, akik elhagyják az országot? Ez a kérdés különösen fontos a fiatalok esetében, hiszen róluk áll rendelkezésre a legkevesebb megbízható információ. A korosztály tagjai jellemzően alulreprezentáltak a hivatalos statisztikákban, mivel sokan tanulás vagy rövidebb

külföldi tartózkodás céljából mennek külföldre, és ezekben az esetekben kevésbé érzik indokoltnak a hivatalos bejelentést. Ugyanakkor a felmérések szerint éppen ők azok, akik leginkább külföldön képzelik el a jövőjüket, és döntéseik hosszú távon meghatározzák az ország emberitőke-bázisát.

A kivándorlók összetétele iskolatípusok szerint

A következőkben azt vizsgálom, hogy a magyar diákok közül kik és milyen arányban hagyják el az országot közvetlenül a középiskola várható befejezését követő évben. Ez az időszak különösen érzékeny pontja a fiatalok életpályájának, hiszen ekkor dől el, hogy itthon folytatják tanulmányaikat, munkába állnak, vagy külföldön próbálnak szerencsét. Ez a döntés pedig nagymértékben attól is függ, hogy a diákként milyen középiskolába jártak.

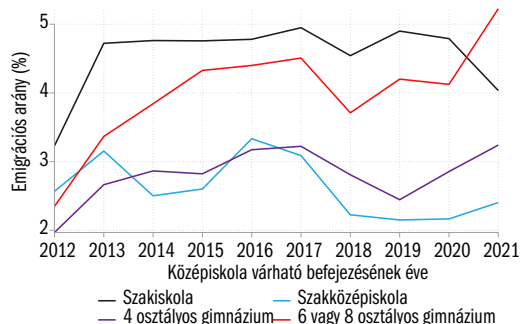
Az egyes iskolatípusok eltérő életpályákra készítik fel diákjaikat: míg a szakiskolák elsősorban szakmai képzést nyújtanak, és így a munkaerőpiacra irányítják tanulóikat, addig a gimnáziumok az érettségire, és ezáltal a felsőoktatásba való továbblépésre helyezik a hangsúlyt. Ez a különbség a fiatalok emigrációs mintázataiban is megjelenik.

A 2.9.2. ábra jól szemlélteti, hogy a középfokú tanulmányaikat frissen befejező fiatalok iskolatípusonként eltérő arányban hagyják el az országot. A szakiskolát végzettek körében különösen magas az emigráció aránya. Ennek egyik magyarázata, hogy az itthon megszerzett szakképesítés külföldön is könnyen hasznosítható: egy jól tanult szakma, legyen az villanyszerelés, vendéglátás vagy autószerelés, piacépes tudást jelent bárhol Európában.

A másik nagy csoportot a hat- és nyolcosztályos gimnáziumok diákjai alkotják, akik szintén nagy arányban hagyják el az országot. Ezek az intézmények erősebben szelektálnak, és tanulóik jellemzően jobb tanulmányi eredményeket érnek el (Horn, 2013). Oktatásuk nagyobb hangsúlyt fektet az elméleti tudásra és a továbbtanulásra való felkészítésre, így diákjaik nagyobb arányban folytatják tanulmányaikat a hazai

felsőoktatásban (Csóka, 2023). Ez alapján feltételezhető, hogy akik közülük külföldre mennek, elsősorban tanulmányi céllal teszik ezt.

2.9.2. ábra: Emigrációs arány iskolatípus szerint, 2012–2021

Forrás: Saját számítás az *Admin4* közigazgatási adatbázis és az országos kompetenciamérés adatai alapján.

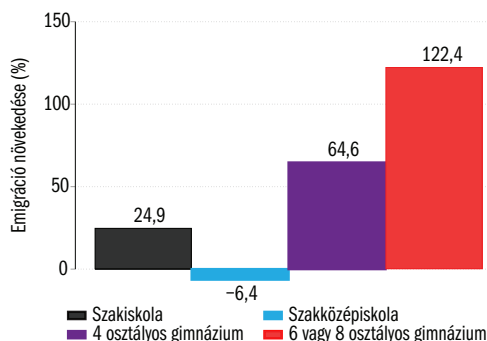
Mindeközben a szakközépiskolák és a négyosztályos gimnáziumok tanulói körében az emigráció aránya alacsonyabb. Valószínűleg ők azok, akik az érettségi megszerzése után hazai egyetemre mennek, vagy rövid időn belül elhelyezkednek a magyar munkaerőpiacon.

Ezek az eltérések egyértelműen kirajzolnak egy *U* alakú mintázatot: az emigráció aránya mind a gyakorlatiasabb, mind az elméletibb képzést nyújtó iskolákban magasabb, míg a közepesen elhelyezkedő iskolatípusokban alacsonyabb. Összességében tehát azok hagyják el legnagyobb arányban az országot, akiknek a tudása közvetlenül hasznosítható külföldön, illetve akik a legerősebb továbbtanulási ambíciókkal rendelkeznek.

Bár az évente kivándorló magyarok száma a megfigyelt időszak alatt összességében csökkenő tendenciát mutatott, a középfokú végzettség szerinti bontás aggasztó képet mutat. A vizsgált időszakban ugyanis a kivándorlás aránya legnagyobb mértékben a hat- és nyolcosztályos gimnáziumok tanulói körében emelkedett. Erre már a 2.9.2. ábra is utalt, a 2.9.3. ábra pedig egyértelműen rávilágít erre a növekvő tendenciára. Mindez azt jelenti, hogy éppen azok a fiatalok hagyják el egyre nagyobb arányban az országot, akik a legjobb tanulmányi eredményeket érik el, és legna-

gyobb valószínűséggel szereznek felsőfokú végzettséget. A jelenség tehát a tehetséges, jó képességekkel rendelkező fiatalok fokozódó elvándorlását jelzi, ami hosszabb távon érdemben befolyásolhatja Magyarország gazdasági kilátásait.

2.9.3. ábra: Az emigráció növekedése iskolatípusonként, 2012 és 2021 között

Forrás: Saját számítás az *Admin4* közigazgatási adatbázis és az országos kompetenciamérés adatai alapján.

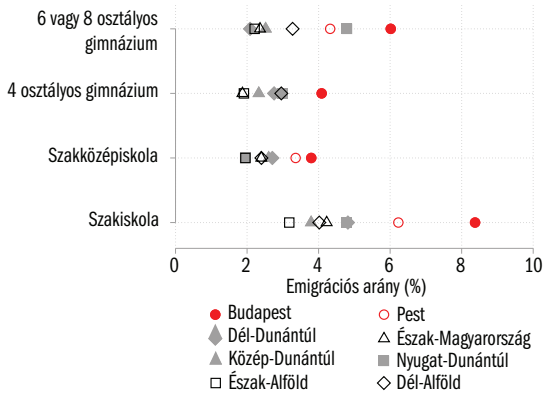
Regionális különbségek

A 2.9.4. ábra az emigrációs arányok regionális különbségeit mutatja be iskolatípusonként, a vizsgált időszak egészére átlagolva. Jól látható, hogy iskolatípustól függetlenül Budapestre vándorolnak ki a legtöbben, ezt követi Pest megye és a dunántúli térségek. Ennek hátterében valószínűleg az áll, hogy a főváros térségében élő fiatalok jellemzően jobb idegennyelv-tudással, szélesebb információs hozzáféréssel és kiterjedtebb nemzetközi kapcsolatrendszerrel rendelkeznek, ami megkönnyíti számukra a külföldi tanulási és munkavállalási lehetőségek elérését. A nyugat-magyarországi régiókban, különösen a Nyugat-Dunántúlon, a határ menti munkavállalás és az osztrák munkaerőpiac közelsége szintén hozzájárulhat a magasabb emigrációs arányhoz.

Ezt a mintázatot tovább erősítheti, hogy a fővárosi és nyugat-magyarországi középiskolák tanulói átlagosan jobb tanulmányi eredményeket érnek el, mint az ország keleti régióiban (Hegedűs, 2016, OH, 2022). A jobb tanulmányi teljesítmény és idegennyelv-tudás pedig megkönnyítheti a külföldi egyetemre való bejutást, a munkavállaláshoz szükséges információk-

hoz való hozzáférést, valamint a sikeres beilleszkedést a nemzetközi környezetbe.

2.9.4. ábra: Regionális különbségek az emigrációs arányban iskolatípus szerint, 2012–2021

Forrás: Saját számítás az Admin4 közigazgatási adatbázis és az országos kompetenciamérés adatai alapján.

Fontos azonban megjegyezni, hogy a szakiskolát végzettek viszonylag magas emigrációs aránya részben módszertani torzításból is fakadhat. Azok, akik itthon feketemunkát végeznek, gyakran a kivándorlókhoz hasonlóan „eltűnnek” az adminisztratív adatforrásokból, mivel nincs bejelentett jövedelmük, pedig valójában nem hagyták el az országot. Ez a jelenség jellemzőbben érinti az alacsonyabb iskolai végzettségű csoportokat, ami felfelé torzíthatja a becsült létszámokat és emigrációs arányokat.

Ezzel szemben a gimnáziumokból kikerülő tanulók esetében jóval kisebb az esélye annak, hogy hasonló okból eltűnjenek az adminisztratív nyilvántartásokból, különösen közvetlenül az érettségi utáni évben. Így az ő kiemelkedően magas emigrációs arányuk, különösen a fővárosi térségben, minden bizonnyal valós, és komoly aggodalomra ad okot.

Összegzés

A bemutatott eredmények egyértelműen azt mutatják, hogy a hivatalos statisztikák messze nem tükrözik a kivándorlás valós mértékét. Az adminisztratív adatok alapján becsült emigráció nemcsak jóval magasabb, hanem összetettebb is, mint ahogyan azt eddig

láthattuk: a kivándorlók között egyaránt megtalálhatók a szakmunkát végzők és a legjobb tanulmányi eredményű diákok. Különösen aggasztó, hogy éppen azok hagyják el egyre nagyobb arányban az országot, akik a legnagyobb tudás- és teljesítménypotenciállal rendelkeznek.

Ez a folyamat nem pusztán munkaerőpiaci kérdés, hanem az ország jövőbeli versenyképességét meghatározó oktatási és társadalmi mobilitási probléma is. A tehetséges fiatalok elvándorlásának mérsékléséhez az okokat már az oktatási rendszerben kell keresni, és ott is kell kezelni.

Hivatkozások

- CSÓKA IMOLA (2023): *The Effect of Elite Secondary School Programs on University Outcomes in Hungary*. PhD-értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem, Közgazdasági és Gazdaságinformatikai Doktori Iskola.
- ENGAME AKADEμία (2024): *Magyar diákok a külföldi felsőoktatásban*. Adatok és trendek a 2017/18–2023/24-es tanévekre.
- HEGEDŰS ROLAND (2016): *Tizedik osztályos tanulók teljesítményének területi különbségei*. Iskolakultúra, 26. évf. 12. sz. 16–31. o.
- HORN DÁNIEL (2013): *Diverging performances: The detrimental effects of early educational selection on equality of opportunity in Hungary*. Research in Social Stratification and Mobility. Vol. 32. 25–43. o.
- KOLTAI JÚLIA–WILHELM IMOLA–KECSKÉS GÁBOR–HATVANI ISTVÁN GÁBOR–LIPTÁK KATALIN–LENCSES ÁKOS–KEMENESI GÁBOR–LENGYEL BALÁZS (2024): *Exclusion of Universities from EU Funds Hurts Young Researchers*. Hungarian Young Academy, Budapest, Research Report.
- KRTK ADATBANK (2024): *Elérhető adatbázisok*. Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Budapest.
- OH (2022): *Országos kompetenciamérés, 2021*. Országos jelentés. Oktatási Hivatal, Budapest.
- OTP FÁY ANDRÁS ALAPÍTVÁNY (2023): *Meglepő eredményeket is hozott a fiatalok jövőképeiről készült kutatásunk*. OTP Fáy András Alapítvány, Budapest.
- SEBŐK ANNA (2019): *The Panel of Linked Administrative Data of CERS Databank*. Budapest Working Papers on the Labour Market, BWP 2019/2. Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Budapest.
- VARGA JÚLIA (2017): *Out-migration and attrition of physicians and dentists before and after EU accession (2003 and 2011): the case of Hungary*. European Journal of Health Economics. Vol. 18. 1079–1093. o.

3. A MUNKAERŐ-KERESLET REGIONÁLIS KÜLÖNBSÉGEI

3.1. A BETÖLTETLEN ÁLLÁSHELYEK TERÜLETI KÜLÖNBSÉGEI

REIZER BALÁZS

Bevezetés

A betöltetlen álláshelyek száma az egyik legfontosabb indikátora a munkaerőpiac állapotának. Ha ugyanis a betöltetlen álláshelyek száma – vagy abszolút értékben, vagy a munkanélküliek számához képest – magas, akkor feltételezhetően az álláskereső könnyen el tudnak helyezkedni. Ezzel párhozamosan viszont sokan azt gondolják, hogy a betöltetlen álláshelyek nagy száma egyértelműen a munkaerőhiány bizonyítéka. A nagyszámú betöltetlen álláshelyből ugyanis arra következtetnek, hogy a vállalatok és a gazdaság gyorsabb növekedési szintet érhetne el, ha több munkavállaló állna rendelkezésre. Ebben az alfejezetben bemutatom a betöltetlen álláshelyek számának mérési lehetőségeit, időbeli alakulását és a területi egyenlőtlenségeit. Az alfejezet végi *Függelék* ismerteti a felhasznált adatbázisokat.

A terjedelmi korlátok miatt azonban arra nem vállalkozom, hogy megvizsgáljam, hogy ezek betöltetlen álláshelyek valóban munkaerőhiányt mutatnak-e, vagy csak munkaerőpiaci sűrűlódásokat tükröznek. Az alfejezet két fő eredménye a következő: 1. a betöltetlen álláshelyek száma csak a magasán képzetek körében éri el a munkakeresők számát, így a „munkaerőhiány” ebben a csoportban a legégetőbb. 2. Emellett megyéken belül is jelentős különbségek mutatkoznak a munkaerőpiac feszességében, azaz a munkanélküliek és a betöltetlen álláshelyek relatív számában. Ez azt mutatja, hogy a potenciális munkavállalók egy részének jelentős problémát okoz az ingázás.

A betöltetlen álláshelyek mérésének lehetőségei

A betöltetlen álláshelyek számát kétféleképpen lehet mérni. Az egyik mérési lehetőség az, hogy ösz-

szegezzük a munkaadók által, az állami munkaügyi kirendeltségen vagy online munkakereső oldalakon keresztül keresett munkavállalók számát. Ennek a módszernek az az előnye, hogy a cégeknek erőfeszítést kell tenniük, hogy ezekkel a módszerekkel munkavállalókat keressenek, tehát ezek ténylegesen létező álláshelyeket jeleznek. Ugyanakkor a munkaadók egyes álláshelyeket nem ezeken a fórumokon hirdetik meg, hanem például beajánlással vagy fejevadászokon keresztül szeretnék betölteni ezeket az állásokat. Így ez a mérőszám alul becsüli a betöltetlen álláshelyek számát. A másik mérési lehetőség, hogy egyszerűen megkérdezzük a cégeket, hogy hány betöltetlen álláshelyük van. A módszer előnye, hogy így azokat a betöltetlen álláshelyeket is számba vehetjük, amelyeket nem hirdetnek meg hivatalos fórumokon. Hátránya viszont, hogy az így jelentett álláshelyek egy része nem valódi, abban az értelemben, hogy a vállalat akkor is jelenthet betöltetlen álláshelyet, ha nem képes kifizetni a keresett munkavállalók által igényelt bért. Így ezek a jelentett álláshelyek nem jelentenek közgazdaságtani értelemben valódi keresletet, hanem csak vállalati ábrándokat. Ezek alapján nem biztos, hogy a két módszer a tényleges szintjén méri a betöltetlen álláshelyeket, azonban az évek közötti és a földrajzi egységek közötti változásuk valószínűsíthetően jól mérik a munkaerőpiaci eltéréseket.

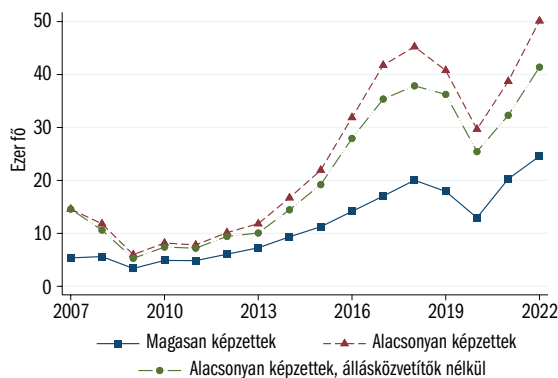
Végül fontos megemlíteni, hogy Magyarországon nem érhető el a munkaközvetítő cégeken keresztül keresett állások mikroadatatai, és a cégek egyre kevésbé használják a munkaügyi központokat munkavállalók keresésére. Ez különösen a magasán képzett munkaerő esetében probléma. Ezért ebben a tanulmányban a KSH által a betöltetlen álláshelyekről ké-

szített felmérést használok, amely minden képzettségi szintet ugyanolyan jól mér.

A betöltetlen álláshelyek időbeli alakulása

A 3.1.1. ábra a betöltetlen álláshelyek számának időbeli alakulását mutatja. Három idősort tartalmaz, a felsőfokú képzettséget igénylő (FEOR1–3) álláshelyek számát, illetve a legfeljebb alacsony képzettséget igénylő álláshelyeket. Ez utóbbi kategóriát külön bemutatom a munkaerő-kölcsönzők által jelentett álláshelyeket beszámítva, és azok nélkül is.¹ Ennek az az oka, hogy a munkaerő-kölcsönzők jellemzően rövid távú munkára keresnek munkavállalókat, és lényegesen rosszabb körülményeket biztosítanak, mintha közvetlenül a megrendelők vennék fel a munkavállalókat. Így nem meglepő, hogy ezeknek a cégeknek problémát okoz a munkahelyek feltöltése. Emellett lehetséges, hogy a munkakölcsönzést megrendelő cégek és a munkakölcsönzők kétszer hirdetik meg ugyanazt az állást. Ezek miatt a továbbiakban kihagyom az állásközvetítő cégeket az elemzésből.

3.1.1. ábra: A betöltetlen álláshelyek időbeli alakulása, 2007–2022 (ezer fő)

Forrás: Saját számítás a betöltetlen álláshelyek felmérése alapján.

A 3.1.1. ábra szerint körülbelül 25 ezer diplomát igénylő és még 40 ezer diplomát nem igénylő betöltetlen álláshelyet figyelhetünk meg az adatbázisban. Nem meglepő módon, a 2008-as pénzügyi és

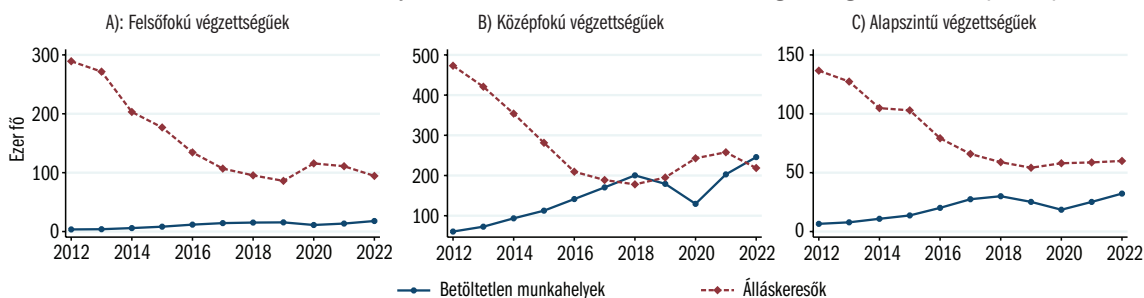
a koronavírus-járvány által okozott válság alatt visszaesett a betöltetlen álláshelyek száma. Fontos eredmény még, hogy lényegesen növekedett a munkakölcsönzők által keresett és (és ténylegesen alkalmazott) munkavállalók száma. Míg 2011 előtt csak elenyésző számban kerestek munkaerő-kölcsönzők munkavállalókat, addig az időszak végén 10 ezernél több ilyen, a munkaerő-kölcsönzők által kínált betöltetlen álláshely volt, ami az összes betöltetlen álláshely körülbelül 16 százalékát tette ki. Véleményem szerint ez a trend a munkavállalók szempontjából kedvezőtlen fejlemény, és jelentős részben a munka törvénykönyvének 2011 után kezdődő átalakításának köszönhető, ami lényegesen lazította a rövid távú foglalkoztatás feltételeit.

A betöltetlen álláshelyek nagyságrendjét az abszolút számoknál jobban érzékelteti, ha a szintjüket az álláskeresőkhöz hasonlítjuk. A 3.1.2. ábrán (lásd következő oldal) megkülönböztetem a felsőfokú, középfokú és alacsony végzettséget igénylő munkaköröket és az azonos végzettségi szinttel rendelkező álláskeresőket. Az ábra azt mutatja, hogy a legnagyobb számban középfokú végzettségű álláskeresőket találunk. Ez nem meglepő, hiszen a munkakörű népesség többségét is ez a csoport teszi ki. Emellett a gazdaság fellendülésével párhuzamosan lényegesen csökkent az álláskeresőkhöz hasonló végzettségi szinten, míg a betöltetlen álláshelyek száma pedig lassan emelkedett.

Végül, talán a legfontosabb eredmény, hogy a betöltetlen álláshelyek száma majdnem minden esetben lényegesen alacsonyabb volt, mint az álláskeresőkhöz hasonló végzettségűek körében látunk kivételt. Ezen eredmények alapján nem mondható el, hogy a diplomával nem rendelkező munkavállalók körében rendszerszerű munkaerőhiány lenne.

¹ A munkaerő-kölcsönzők döntő többségében gépkezelőket (FEOR8) és szakképzettséget nem igénylő feladatkörökben (FEOR9) közvetítenek. A felsőfokú végzettséget igénylő munkakörökben elhanyagolható mennyiségű képzett állást közvetítenek.

3.1.2. ábra: A betöltetlen álláshelyek és álláskeresőik időbeli alakulása végzettségi szint szerint (ezer fő)

Forrás: Saját számítás a betöltetlen álláshelyek felmérése és a munkaerő-felmérés alapján.

A betöltetlen álláshelyek térbeli különbségei

A 3.1.3. ábrán a betöltetlen álláshelyek száma szerepel járásoként. Az egyes ábrák két év adatainak átlaga látható, ezzel növelve az elemszámot, és így pontosabb becslés adható a betöltetlen álláshelyek arányának járási szintű különbségeiről. A felső sor a 2012–2013-as legkorábbi éveket mutatja, ami óta a vállalatok területi adatai elérhetők számomra, a középső sor 2017–2018-at, a koronavírus-járvány előtti időszakot ábrázolja. Az alsó sorban 2021–2022, a koronavírus-járvány utáni legfrissebb elérhető mikroadatok láthatók. Emellett végzettségi szinten belül az összes ábra skálázása ugyanolyan, így az ábrák évek között is összehasonlíthatók.

Járásoként ábrázolva a betöltetlen álláshelyeket jól látható az időszakok között az ábrák „sötétedése”, azaz a betöltetlen álláshelyek arányának növekedése. Emellett fontos területi különbségek is megfigyelhetők. Egyrészt, 2012-ben még viszonylag egyenletesen oszlottak el az alacsonyan képzettek betöltetlen álláshelyei. Ezzel szemben a magas képzettséget igénylő munkahelyeknél több betöltetlen álláshelyet figyelhetünk meg az ország északnyugati térségeiben.

A későbbi időszakokat vizsgálva két fontos változás figyelhető meg. Egyrészt mindkét képzettségi kategóriában a megyeszékhelyek és a nagyobb városokat tartalmazó járásek jellemzően sötétebbek, mint a kisebb népességű járásek, ez pedig azt sugallja, hogy megyéken belül is jelentős eltérések vannak a munkaerő feszességében. Végül pedig a koronavírus-jár-

vány előtti és utáni éveket összehasonlítva azt láthatjuk, hogy a betöltetlen álláshelyek száma növekedett Nyugat-Magyarországon. Ehhez jelentős mértékben hozzájárulhatott az osztrák munkaerőpiac elszívó hatása.

A munkaerőpiac feszességének megyén belüli egyenlőtlenségei

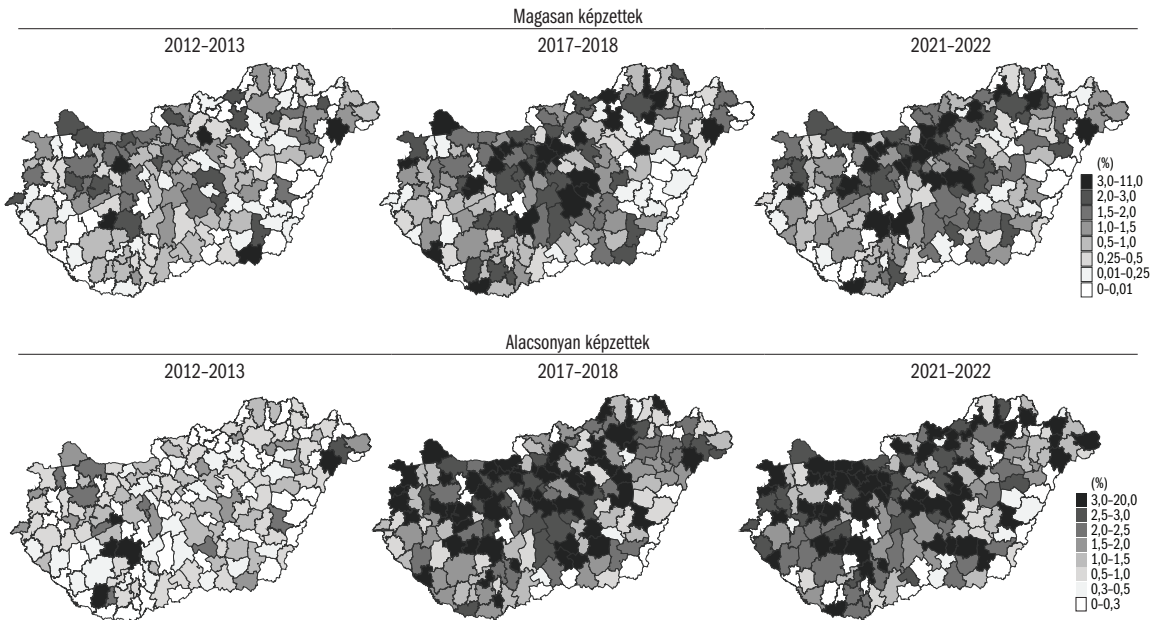
Az alfejezet utolsó részében a munkaerőpiac feszességének megyén belüli különbségeit vizsgálom meg. Ehhez *Beveridge* (1944) munkáját követve járásoként összehasonlítom a betöltetlen álláshelyek számát és munkanélküli rátát a következő regressziót felhasználva:

$$\text{üresállás}_{ijt} = \beta_1 mn_{ijt} + \beta_2 \log(fogl_{ijt}) + \mu_{jt} + \varepsilon_{it}$$

A függő változó a j -edik megyében lévő, i -edik járásban, t -edik évben mutatja a betöltetlen álláshelyek arányát. mn_{ijt} a munkanélküliségi rátát mutatja. A regresszióban két kontrollváltozó szerepel: a foglalkoztatottak száma (logaritmikus skálán) és megye-év fix hatás.

A korábbi makrogazdasági kutatások is azt mutatják, hogy ha a teljes gazdaság idősorát vizsgáljuk, akkor negatív összefüggést találunk a munkanélküliség és a betöltetlen álláshelyek között, tehát β_1 negatív. Azaz a válságos éveket vizsgálva a munkanélküliség nagyobb, a betöltetlen álláshelyek száma pedig kisebb a nagy növekedési időszakokhoz képest. E tanulmány fő hozzájárulása, hogy ezt az összefüggést nem évek között vizsgálja, hanem éven és megyén belül. Ehhez a gazdasági ciklusok hatását megye-év fix

3.1.3. ábra: A betöltetlen álláshelyek térbeli különbségei

Forrás: Saját számítás a betöltetlen álláshelyek felmérése alapján.

hatással szűröm ki. Amennyiben az emberek megyén belül, de járásk között korlátok nélkül tudnak ingázni, akkor ebből az következik, hogy megye–év fix hatások mellett nem lesz statisztikailag szignifikáns kapcsolat a munkanélküliség és a betöltetlen álláshelyek száma között. Ezzel szemben, ha az embereknek problémát okoz, hogy az alacsony lakosságszámú, vidéki járásokból a megyeszékhelyre ingázzanak, akkor ez a negatív kapcsolat megmarad megye–év fix hatások használatával, de eltűnik, ha kontrollálunk a lakosság számára.

Az eredményeket a 3.1.1. és a 3.1.2. táblázat foglalja össze. A 3.1.1. táblázat az alacsonyan képzett, míg a 3.1.2. táblázat a magasan képzett munkavállalókat vizsgálja, míg oszloponként a kontrollváltozók meg-egyeznek a két táblázatban. Az első három számoszlop csak a munkanélküliségi rátára, míg a második három oszlop a foglalkoztatottak számára is kontrollál: az (1) és a (4) oszlopban csak a 11 évre, a (2) és az (5)

oszlopban az évekre és a 20 megyére, míg a (3) és a (6) oszlopban a 220 megye–évre kontrollálók.

3.1.1. táblázat: Az alacsonyan képzettek betöltetlen álláshelyeinek és munkanélküliségének kapcsolata

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Munkanélküliségi ráta	-0,038** (0,017)	-0,045* (0,025)	-0,068** (0,028)	-0,005 (0,022)	0,006 (0,028)	-0,017 (0,033)
Log(foglalkoztatás)				0,187*** (0,069)	0,198*** (0,063)	0,177** (0,068)
Konstans	2,095*** (0,152)	2,149*** (0,228)	2,344*** (0,257)	0,152 (0,762)	-0,039 (0,723)	0,350 (0,812)
Év fix hatás	Igen	Igen	Igen	Igen	Igen	Igen
Megye fix hatás		Igen	Igen		Igen	Igen
Megye–év fix hatás			Igen			Igen
Megfigyelések száma	1923	1923	1912	1923	1923	1912
R ²	0,138	0,175	0,228	0,157	0,192	0,241

A zárójelben lévő standard hibák járási szinten klaszterezettek.

Forrás: Szerző számítása a betöltetlen álláshelyek felmérése alapján.

3.1.2. táblázat: az magasan képzettek betöltetlen álláshelyeinek és munkanélküliségének kapcsolata

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Munkanélküliségi ráta	-0,054*** (0,017)	-0,047** (0,022)	-0,067*** (0,024)	0,001 (0,017)	0,037 (0,022)	0,024 (0,026)
Log(foglalkoztatás)				0,312*** (0,043)	0,331*** (0,047)	0,318*** (0,051)
Konstans	1,633*** (0,162)	1,573*** (0,192)	1,732*** (0,214)	-1,606*** (0,455)	-2,077*** (0,519)	-1,851*** (0,581)
Év fix hatás	Igen	Igen	Igen	Igen	Igen	Igen
Megye fix hatás		Igen	Igen		Igen	Igen
Megye-év fix hatás			Igen			Igen
A megfigyelések száma	1923	1923	1912	1923	1923	1912
R ²	0,059	0,129	0,179	0,151	0,214	0,254

A zárójelben lévő standard hibák járási szinten klaszterezettek.

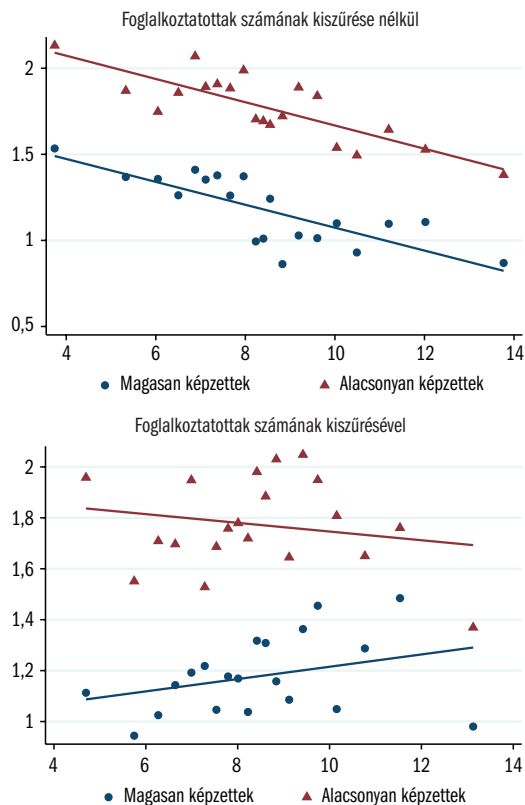
Forrás: Szerző számítása a betöltetlen álláshelyek felmérése alapján.

A két táblázat eredményei következetesen egy irányba mutatnak. Megye-járás cellákon belül is, tehát a gazdasági ciklusoktól függetlenül is igaz, hogy negatív összefüggés van a munkanélküliség és a betöltetlen álláshelyek száma között. A 3.1.1. táblázat (3) oszlopa szerint, ha a munkanélküli ráta egy százalékkal magasabb egy járásban, akkor az alacsonyan képzettek betöltetlen álláshelyeinek az aránya 0,068 százalékkal alacsonyabb, míg a magasan képzett munkakörök esetében (3.1.2. ábra) ez a különbség 0,067 százalékkal alacsonyabb. A (4)–(6) oszlopok azonban azt mutatják, hogy ez a kapcsolat eltűnik, ha a foglalkoztatottak számára kontrollálunk. Zala megye példájával élve, az aprófalvas Lenti járáshoz hasonló járásokban a gazdasági ciklus aktuális állapotától függetlenül is lazább a munkaerőpiac, mint a megyeszékhelyhez, a Zalaegerszegi járáshoz hasonló járásokban. A járások közötti különbségek azonban eltűnnek, ha kiszűrjük annak a hatását, hogy az adott járásban hány ember dolgozik.

Ugyanezt a kapcsolatot vizuálisan is elemezhetjük. Ehhez a 3.1.1. és a 3.1.2. táblázatban is használt 1923 járás-év megfigyelést a munkanélküliség szerint sorba állítjuk, és 20 egyforma létszámú csoportba rendezük. Majd ezeket az csoportokat úgy ábrázoljuk, hogy a vízszintes tengelyen a munkanélküliségi ráta, a függőleges

tengelyen a betöltetlen álláshelyek aránya legyen (3.1.4. ábra). Ez az úgynevezett Beveridge-görbe, amelyet nagyon széles körben használnak a munkaerőpiac elemzésére. Az eredmények a fenti regressziós analízissel összhangban szoros, lineárisan negatív kapcsolatot mutatnak a munkanélküliség és a betöltetlen álláshelyek között, ha nem kontrollálunk a foglalkoztatottak számára, míg ez a különbség eltűnik, ha kiszűrjük a járás nagyságának a hatását.

3.1.4. ábra: A munkanélküliség és a betöltetlen álláshelyek kapcsolata

Forrás: Szerző számítása a betöltetlen álláshelyek felmérése alapján.

Összefoglalás

Az alfejezet bemutatta, hogy jelentős földrajzi különbségek mutatkoznak az ország egyes részei között a betöltetlen álláshelyek arányában. Míg a 2010-es

évek elején a betöltetlen álláshelyek aránya alacsony volt, ez a mutató lényegesen magasabb szintet ért el a koronavírus-járvány előtti és utáni években. Fontos fejlemény volt, hogy a koronavírus-járvány után a betöltetlen álláshelyek aránya lényegesen magasabb lett az osztrák határ közelében, ami az osztrák munkaerőpiac elszívó hatását tükrözi. Végül, az eredmények azt mutatják, hogy megyén belül az alacsony és magas lakosságszámú járások között jelentős különbségek találhatók a munkaerőpiac feszességében. Ez arra utal, hogy az emberek számára problémát okoz a járások közötti ingázás.

Hivatkozások

KSH (2025): *Üres álláshelyek száma és aránya nemzetgazdasági áganként, negyedévente*.

BEVERIDGE, W. (1944): *Full Employment in a Free Society*. George Allen & Unwin, London.

Függelék

A felhasznált adatbázisok

Az alfejezethez a legfontosabb adatbázis az *Üres álláshelyek száma és aránya nemzetgazdasági áganként című táblázat* (KSH, 2025). E felmérés elkészítését az Eurostat minden tagállam számára előírja. Ezért ez

a felmérés része az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Programnak (OSAP), a sorszáma 2009. Az adatbázisban negyedévente közlik a cégek egyjegyű FEOR-kódoként a betöltetlen álláshelyek és az alkalmazottak számát. A felmérésben minden 50 fő feletti cégnek részt kell vennie, valamint az 50 fő alatti cégek egy véletlen mintájának. A KSH csak az 50 fő feletti cégek adatközlését bocsátotta rendelkezésünkre. Ezek az összes betöltetlen álláshely kétharmadért felelnek. Az adatokat úgy súlyoztam, hogy a gazdasági szervezetek regiszterében 50 fő feletti vállalatokat négyjegyű iparáganként reprezentálja. Feltételezésem szerint, ha egy járásban egy negyedévben az 50 fő feletti cégeknél az átlagnál magasabb a betöltetlen álláshelyek száma, akkor az 50 fő alatti cégeknél is magasabb a betöltetlen álláshelyek száma. Ha ez a feltevés igaz, akkor a kvalitatív következtéseim nem befolyásolják, hogy nem figyelem meg a kisvállalatokat.

A munkanélküliség végzettség szerinti idősorához az adatokat a KSH munkaerő-felméréséből számoltam, mert ez az adatbázis információt tartalmaz a magasan képzett munkanélküliekről akkor is, ha nem regisztrálták magukat álláskeresőként. A járási álláskeresői adatokat a KSH T-STAR adatbázisból számoltam.

3.2. A VÁLLALATI VERSENYKÉPESSÉG TERÜLETI KÜLÖNBSÉGEI

KOREN MIKLÓS, VERECKEI ANDRÁS & SZILÁGYI BÁLINT

Bevezetés

A magyar gazdaság térbeli szerkezete tartósan egyenlőtlen. A posztszocialista országokban a fővárosok domináns szerepet töltenek be (*Brühlhart–Koenig*, 2006). Magyarországon ezt a koncentrációt történeti okok is felerősítették: *Nagy* (2022) kimutatja, hogy az első világháború utáni határváltozások a kereskedelmet Budapest köré terelték, tartós urbanizációs és fejlődési előnyt adva fővárosnak. E hagyaték máig formálja a területi különbségeket.

A rendszerváltás óta eltelt három évtizedben a konvergencia jelei alig látszanak. Számos mutatóban inkább a polarizáció erősödik, különösen a külföldi tulajdon és az exporttevékenység térbeli koncentrációjában. Ez a mintázat eltér a klasszikus növekedésméletek (*Barro–Sala-i-Martin*, 1995, *Solow*, 1956) konvergenciavárakozásaitól, és inkább az új gazdaságföldrajz (*Baldwin és szerzőtársai*, 2011, *Fujita–Thisse*, 2002, *Krugman*, 1991) által leírt agglomerációs mechanizmusokat tükrözi.

Elemzésünk négy versenyképességi mutató – a mikro- és kisvállalatok (MKV) aránya, a külföldi tulajdon, a munkatermelékenység és az exportintenzitás – regionális eloszlását vizsgálja a 2019-es vállalati mérlegadatok alapján. E mutatók segítenek megkülönböztetni a strukturális eltéréseket (vállalati méret, tulajdonosi szerkezet) a tényleges termelékenységi szakadékoktól.

Kutatásunk újdonsága, hogy a területi tipológiában kifejezetten figyelembe vesszük az ipari parkokat. Fejlesztésük az 1990-es évek végétől a magyar területfejlesztési politika egyik fő eszköze volt (*Kecskés*, 2014). A korábbi tanulmányok jellemzően egy-egy régiót vizsgáltak, átfogó statisztikai összevetés eddig

nem készült. Az ipari parkok modern termelési kapacitásokat vonzottak vidékre, ám gyakran elszigetelt ipari enklávékként működnek, gyenge helyi beágyazottsággal.

A nagy, külföldi tulajdonú és exportáló cégek fővárosi és ipari parki koncentrációja nemcsak a termelékenységben, hanem a munkakörök összetételében és a munkahelyek sűrűségében is megjelenik: a gazdasági centrumokhoz közelebb nagyobb a foglalkoztatási sűrűség és a jobb készségeket igénylő állások aránya, míg a mikro- és kisvállalatok által dominált régiókban a munkaerő-kereslet széttagoltabb, és alacsonyabb hozzáadott értékű.

A tanulmány ismerteti az adatforrásokat és a regionális kategorizálás módszertanát, majd elemzi Budapest dominanciáját és az agglomeráció térbeli szerkezetét. Ezt követi a megyeszékhelyek teljesítményének értékelése, az ipari parkok szerepének bemutatása és a kelet–nyugati különbségek feltárása.

Adatok és módszertan

Adatforrás és mintavétel

Elemzésünk a Macromanagers kutatócsapata által létrehozott [Mérleg-LTS adatbázisra](#) épül,¹ amely a magyar vállalatok teljes körű mérleg- és eredménykimutatás adatait tartalmazza. A vizsgálat során 2019-re koncentrálunk, mivel ebben az évben még teljes körű és megbízható exportadatok állnak rendelkezésünkre, ugyanakkor a koronavírus-válság torzító hatásai még nem jelentkeznek. Induló mintánk közel 420 000 vállalat adatait tartalmazza.

Kizártuk a pénzügyi szektort (TEÁOR K), mert versenyképességi mutatói nem hasonlíthatók a reálgazdasági szereplőkéhez. A lokációs adatok a Macromanagers kutatócsapata által létrehozott [Cégjegyzék-LTS adatbázisból](#)² származnak, amely a vállalati székhelyek pontos címét is tartalmazza. A két forrás

¹ HUN-REN KRTK (terjesztő): Mérleg LTS [Adatbázis]. Közreműködő: CEU MicroData, kiadta: Opten Zrt, Budapest, 2024.

² HUN-REN KRTK (terjesztő): Cégjegyzék LTS [Adatbázis]. Közreműködő: CEU MicroData, kiadta: Opten Zrt, Budapest, 2024.

összekapcsolása után 407 430 vállalat maradt az elemzési mintában.

Az adattisztítás során több, a robusztusságot szolgáló döntést hoztunk. A hiányzó exportértékeket nullának tekintettük. A hiányzó foglalkoztatási adatokat 1 fővel pótoltuk, feltételezve, hogy legalább a cégvezető dolgozik a vállalatnál (gyakran nem főállásban), ami feltehetően felfelé torzítja a tényleges foglalkoztatást. A hiányzó árbevétel 0-val pótoltuk. A hozzáadott értéket az árbevétel és az aktivált saját teljesítmények összegéből, az anyagköltség levonásával számítottuk, majd valamennyi értéket a termelői árindex segítségével 2022. évi árszintre hoztuk.

Regionális kategóriák kialakítása

A magyar településszerkezet hierarchikus: a főváros dominanciáját erős regionális központok és vidéki térségek egészítik ki. Budapest 23 kerületét egységes gazdasági térrésként kezeljük, míg Pest megyét – a NUTS2 régiós besorolása alapján – a fővárostól elkülönülten kezeljük és így vizsgáljuk meg agglomerációs szerepét. A kelet–nyugati felosztást a Duna vonala mentén határozzuk meg, összhangban a KSH makrorégiós besorolásával: az „Alföld és Észak” (1253 település) képezi a keleti, a „Dunántúl” (1714 település) pedig a nyugati országrészt. A megyei jogú városokat járási munkaerő vonzáskörzetükkel összevontan kezeljük, mert az adminisztratív városhatárok nem esnek egybe a gazdasági agglomerációkkal. Az egyéb városokat és a községeket külön kategorizáljuk, az ipari parkkal rendelkező településeket pedig önálló csoportként jelöljük ki.

A *Győr-Moson-Sopron Megyei Kereskedelmi és Iparkamara* (2024) és a kormányzati nyilvántartás alapján 286 ipari, technológiai vagy logisztikai parkot azonosítottunk 186 településen (*Magyarország Kormány, 2019*)).

Végző kategóriarendszerünk 10 csoportból áll: Budapest, Pest megye, megyei jogú városok vonzáskörzetei, ipari parkok, egyéb városok és falvak – az utóbbi négy mind kelet–nyugati bontásban (lásd később *1. táblázat*). Noha Érd hivatalosan megyei

jogú város, elemzésünkben Pest megye részeként jelenik meg.

Versenyképességi mutatók definíciója

Négy versenyképességi mutatót számítottunk ki. A külföldi tulajdonú vállalatokban dolgozók aránya kulcsfontosságú, mert a magyar gazdaság duális szerkezetében meghatározó a külföldi vállalatok szerepe. Ami külön érdekes, hogy ez a függőség hogyan oszlik meg térben. A mikro- és kisvállalatokban dolgozók aránya (50 fő alatti cégeknél dolgozók aránya) azért lényeges, mert a kisebb vállalatok átlagosan kevésbé versenyképesek és termelékenyek, így munkahelyteremtő képességük is korlátozottabb. Mindkét mutató a *foglalkoztatottak arányát* méri, nem a vállalatok számát.

A munkatermelékenységet az egy foglalkoztatottra jutó hozzáadott értéként definiáljuk, millió forint/fő egységben (2022. évi áron), mert ez jelzi a régiók tényleges jövedelemtermelő képességét. Az exportintenzitást az exportárbevétel és a teljes árbevétel arányaként mérjük; ezt viszonylag objektív versenyképességi mutatónak tekintjük.

Eredmények

Eredményinket a *3.2.1. táblázat* foglalja össze (lásd következő oldal).

Budapest dominanciája

Budapest munkatermelékenysége 15,0 millió forint/fő, ami 19 százalékkal magasabb az országos átlagnál. Budapesti közepétől távolodva a foglalkoztatás és a vállalatsűrűség kilométerenként 23–25 százalékkal csökken, a munkatermelékenység pedig 2,5 százalékkal (*3.2.1. ábra*). Ez összhangban áll a nemzetközi tapasztalatokkal: *Martin és szerzőtársai* (2011) hasonló nagyságú termelékenységi gradienst dokumentálnak Franciaországban.

A fővárosi agglomeráció térbeli szerkezete

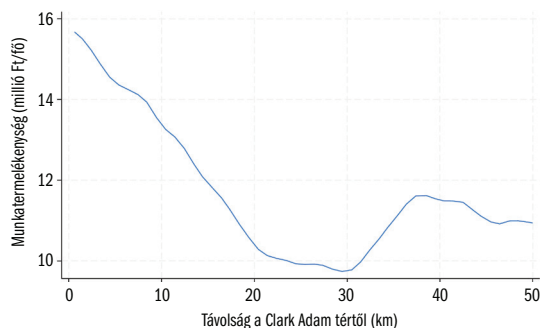
Budapest gazdasági tere koncentrikus gyűrűket rajzol ki. A belváros rendkívül aktív, sűrűn lakott, magas vállalatsűrűséggel – itt találhatók a nagy szol-

3.2.1. táblázat: Versenyképességi mutatók regionális eloszlása

Regionális csoport	Versenyképességi mutatók				A vállalatok száma (darab)
	MKV-arány (százalék)	Külföldi tulajdon (százalék)	Munkatermelékenység (millió forint/fő)	Export-intenzitás (százalék)	
Budapest	46,4	29,3	15,0	24,5	149 268
Pest megye	54,5	30,4	11,2	24,1	63 783
Megyei jogú városok (kelet)	51,2	20,1	9,6	35,0	52 887
Megyei jogú városok (nyugat)	43,7	35,0	13,1	53,3	54 319
Ipari parkok (kelet)	39,9	31,0	12,0	50,2	17 767
Ipari parkok (nyugat)	44,2	32,6	12,5	44,3	13 845
Városok (kelet)	62,4	11,3	10,2	16,6	12 808
Városok (nyugat)	42,4	41,4	10,1	42,9	10 928
Községek (kelet)	69,4	7,2	8,4	14,5	15 968
Községek (nyugat)	63,2	25,5	10,7	26,6	15 857
Összesen	48,9	28,4	12,6	32,3	407 430

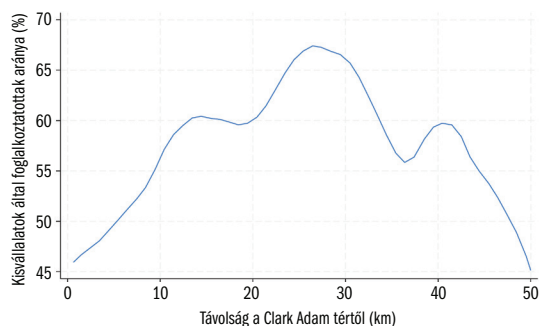
Megjegyzés: MKV-arány = mikro- és kisvállalatok aránya (50 fő alatt). Külföldi tulajdon = végső tulajdonos külföldi. Munkatermelékenység = hozzáadott érték/foglalkoztatott (2022. évi áron). Exportintenzitás = export árbevétel aránya.

3.2.1. ábra: Munkatermelékenység alakulása a Budapesttől mért távolság függvényében

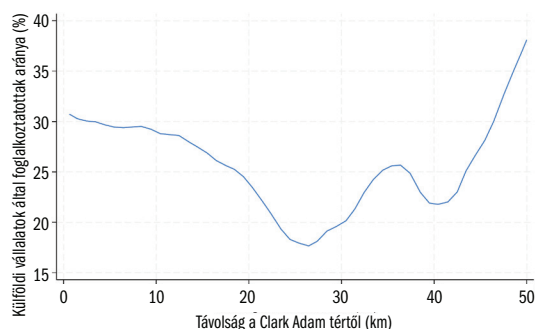

gátlató központok és irodaházak. A 6 kilométeres körgyűrű nagyjából a külső körút (Róbert Károly, Hungária és Könyves Kálmán körút) vonalát jelöli; ezen belül a termelékenység magas, az exporttevékenység alacsony, mivel kevés a feldolgozóipari cég.

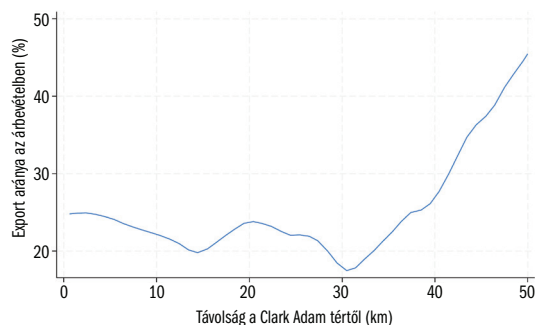
3.2.2. ábra: A mikro- és kisvállalatok arányának alakulása a Budapesttől mért távolság függvényében

3.2.3. ábra: A külföldi tulajdon alakulása a Budapesttől mért távolság függvényében

3.2.4. ábra: Exportintenzitás alakulása a Budapesttől mért távolság függvényében

A mikro- és kisvállalatok aránya a távolsággal nő: a központban 40–50 százalék körüli, a peremkerületekben eléri a 60–65 százalékot – a kis helyi vállalkozók és szolgáltatók dominanciájával (3.2.2. ábra). A külföldi tulajdon aránya ezzel szemben fordított

mintázatot követ: a belvárosban közel 30 százalék, és kifelé haladva fokozatosan csökken (3.2.3. ábra).

Az exportintenzitás a 15–25 kilométeres gyűrűben csúcsosodik, az M0 autópálya vonalában (3.2.4. ábra). Itt koncentrálódnak a logisztikai központok és a gyártó telephelyek, mivel az agglomeráció különösen fontos az exportáló vállalatok számára (Békés–Harasztosi, 2013). Az 50 kilométeres körzeten túl már más városok – például Székesfehérvár és Tatabánya – vonzása érvényesül.

A megyei jogú városok paradoxona

Budapest vonzáskörzetének elemzése után a megyei jogú városok környezetét vizsgáljuk. Amint az 3.2.1. táblázatból látható, a megyei jogú városok járási munkatermelékenysége vegyes képet mutat: keleten 9,6, nyugaton 13,1 millió forint/fő. Meglepő módon a keleti megyei jogú városok termelékenysége elmarad az országos átlagtól (12,6 millió forint/fő), holott ezek a városok régióik gazdasági központjai. A paradoxon a külkereskedelem relatív hiányával magyarázható: a keleti megyei jogú városok exportintenzitása mindössze 35,0 százalék, szemben a nyugati megyei jogú városok kiemelkedő 53,3 százalékaival – utóbbiak jobban kihasználják a nyugati országrész kedvező földrajzi helyzetét (Coşar–Demir, 2016, Coşar–Fajgelbaum, 2016).

Az ipari parkok kettős szerepe

A nyugati és a keleti ipari parkok termelékenysége is az országos átlag körül alakul. Exportintenzitásuk azonban kiemelkedő: keleten 50,2, nyugaton 44,3 százalék – jóval meghaladva Budapest 24,5 és az országos 32,3 százalékos értékét (lásd 3.2.1. táblázat). Ezek a számok arra utalnak, hogy a termelő-összeszerelő tevékenységek az ipari parkokban koncentrálnak, és jelentős helyi gazdasági potenciált teremtenek.

Tartós kelet–nyugat különbségek

A kelet–nyugati különbség a megyei jogú városok és a községek kategóriájában érhető tetten. Az ipari parkok és egyéb városok esetében nem találunk számottevő eltérést Kelet- és Nyugat-Magyarország között.

Következtetések

Elemzésünk három fő tanulsággal szolgál a magyar gazdaság térbeli szerkezetéről. Először is a településhierarchia szorosan leképezi a gazdasági fejlettséget. Budapest munkatermelékenysége toronymagasan vezet, majd az ipari parkok és megyei jogú városok, az egyéb városok és végül a községek következnek. Ez a hierarchikus mintázat minden versenyképességi mutatóban megjelenik, ami az agglomerációs előnyök tartós szerepére utal.

Másodszor, a keleti megyeszékhelyek alulteljesítenek. Míg azt várnánk, hogy a regionális központok húzóerőt jelentsenek, a keleti megyei jogú városok termelékenysége elmarad az országos átlagtól, és exportintenzitásuk messze alatta van a nyugati társaiénak. Ez arra utal, hogy a közigazgatási központi szerep önmagában nem elég a gazdasági dinamizmus megteremtéséhez.

Harmadszor, az ipari parkok kiegyenlítő szerepet játszanak a területi fejlődésben. Míg más mutatókban jelentős kelet–nyugati szakadék látszik, az ipari parkok termelékenysége közel áll egymáshoz. Exportintenzitásuk mindkét országrészben kiemelkedő. Az ipari parkok képesek modern termelési kultúrát vinni a hátrányosabb térségekbe is.

Eredményeink az új gazdaságföldrajz elméleteit támasztják alá: a piac önmagában nem vezet területi konvergenciához, sőt az agglomerációs előnyök a polarizációt erősítik. Az ipari parkok példája ugyanakkor azt mutatja, hogy célzott fejlesztéspolitikával a centrum–periféria különbségek mérsékelhetők.

Hivatkozások

- BALDWIN, R.–FORSLLID, R.–ROBERT-NICOUD, F.–OTTA-VIANO, G.–MARTIN, P. (2011): *Economic geography and public policy*. Princeton University Press, Princeton.
- BARRO, R. J.–SALA-I-MARTIN, X. (1995): *Economic growth*. McGraw-Hill.
- BÉKÉS GÁBOR–HARASZTOSI PÉTER (2013): *Agglomeration premium and trading activity of firms*. *Regional Science and Urban Economics*, Vol. 43. No. 1. 51–64. o.
- BRÜLHART, M.–KOENIG, P. (2006): New economic geography meets Comecon: *Regional wages and industry location in central Europe*. *Economics of Transition*, Vol. 14. No. 2. 245–267. o.
- COŞAR, A. K.–DEMİR, B. (2016): *Domestic road infrastructure and international trade: Evidence from Turkey*. *Journal of Development Economics*, Vol. 118. 232–244. o.
- COŞAR, A. K.–FAJGELBAUM, P. D. (2016): *Internal geography, international trade, and regional specialization*. *American Economic Journal: Microeconomics*, Vol. 8. No. 1. 24–56. o.
- FUJITA, M.–THISSE, J.-F. (2002): *Economics of agglomeration: Cities, industrial location, and regional growth*. Cambridge University Press.
- GYŐR-MOSON-SOPRON MEGYEI KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA (2024): *Nyilvántartás az ipari, technológiai és logisztikai parkokról* [Dataset].
- KECSKÉS PETRA (2014): *Az ipari parkok fejlődési sajátosságai és értelmezési különbségei a generációk véleményének tükrében*. *Tér – Gazdaság – Ember*, 2. évf. 2. sz. 37–52. o.
- KRUGMAN, P. (1991): *Increasing returns and economic geography*. *Journal of Political Economy*, Vol. 99. No. 3. 483–499. o.
- MAGYARORSZÁG KORMÁNYA (2019): *Ipari parkok listája* [Dataset].
- MARTIN, P.–MAYER, T.–MAYNERIS, F. (2011): *Spatial concentration and plant-level productivity in France*. *Journal of Urban Economics*, Vol. 69. No. 2. 182–195. o.
- NAGY, D. K. (2022): *Trade and urbanization: Evidence from Hungary*. *American Economic Journal: Microeconomics*, Vol. 14. No. 3. 733–790. o.
- SOLOW, R. M. (1956): *A contribution to the theory of economic growth*. *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 70. No. 1. 65–94. o.

3.3. A VÁLLALATI KÉSZSÉGIGÉNYEK TERÜLETI KÜLÖNBSÉGEI*

CZALLER LÁSZLÓ

Bevezetés

A felsőfokú végzettségű munkavállalók nagyvárosi vonzáskörzetekbe irányuló belföldi vándorlásának elsődleges hajtóerejeként a közgazdászok a magas képzettséget igénylő, jól fizető álláshelyekhez való könnyebb hozzáférést jelölik meg (*Diamond, 2016, Moretti, 2013*). A foglalkozási szerkezet területi különbségeit és a különböző munkaköri feladatok térségek közötti átrendeződését feltáró elemzések rendre arra a következtetésre jutnak, hogy a fejlett országokban a nagyvárosok álláshelykínálata a magas kognitív és a szociális készségeket igénylő szellemi munkakörök felé tolódik el, míg a vidéki térségekben egyre nagyobb arányt képviselnek az ipari termeléshez kapcsolódó fizikai munkák és az alacsonyabb képzettséget igénylő szellemi tevékenységek (*Barbour–Markusen, 2007, Scott, 2008, Autor, 2019*).

A foglalkozási szerkezet azonban önmagában nem tükrözi teljesen a munkaerő iránti kereslet összetételét, illetve nem nyújt kellő információt arról sem, hogy a munkáltatók a különböző munkakörökben milyen iskolázottsági szintet és azon belül milyen készségeket várnak el a munkavállalóktól. A foglalkozások szerinti elemzések rendszerint elfedik azt a heterogenitást, amely egyazon foglalkozási osztályon belül a dolgozók tényleges feladatai között fennállhat. Az egyes foglalkozásokban végzett feladatok és az ehhez kapcsolódó készségigények jelentősen különbözhetnek a munkáltatók között attól függően, hogy milyen tevékenységet végeznek, milyen a szervezeti felépítésük, illetve mekkora a munkavállalói létszámban kifejezett méretük. Ezek a foglalkozásokon belüli eltéré-

sek fontos szerepet játszhatnak annak megértésében, hogy a városok miért támasztanak nagyobb keresletet a magas kognitív és szociális készségekkel rendelkező munkaerő iránt, illetve miért helyeznek kisebb hangsúlyt a műszaki készségekre.

Az online álláshirdetések munkaköri leírásain alapuló újabb nemzetközi elemzések megerősítik, hogy az egyes foglalkozásokon belül is jelentős heterogenitás figyelhető meg a térségek között a munkakörök és az ezekhez kapcsolódó készségigények tekintetében (*Deming–Kahn, 2018; Atalay és szerzőtársai, 2024*), de a munkáltatói összetétel hatását ezek a tanulmányok nem vizsgálják, mivel az álláshirdetések sok esetben nem rendelkeznek hozzá egyértelműen a munkáltatókhoz. Ebben az alfejezetben arra keressük a választ, hogy a munkáltatói készségkövetelmények területi különbségeinek mekkora hányada magyarázható a térségek foglalkozási összetételével és a munkáltatók megfigyelt jellemzőivel (például vállalatméret, ágazat, tulajdonosi szerkezet), továbbá hogy a foglalkozási és a megfigyelt munkáltatói jellemzők kiszűrése után fennmaradó „reziduális” variancia mely készségek esetében mutat összefüggést a helyi munkaerőpiac méretével.

Adatok és mérés

Az elemzés a KRTK Közgazdaságtudományi Intézet vállalati és intézményi kompetenciakövetelmény adatfelvételén alapul, ez Magyarországon az egyetlen olyan adatforrás, amely közvetlenül a munkáltatók szerint vizsgálja a különböző foglalkozások készségkövetelményeit. Az adatfelvételt a Társi bonyolította le 2012 őszén. A megkérdezettek a mintába került vállalatok és intézmények személyi ügyekkel foglalkozó vagy más vezető beosztású munkatársai voltak, akik 36 készség szempontjából értékelték a vállalatnál, illetve intézménynél megjelenő 5 legnépesebb és további 5, véletlenszerűen kiválasztott foglalkozás

* A kutatást a *Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal* Országos Tudományos Alapprogramja (OTKA) támogatta (OTKA FK 142941 – Skills, matching and competition in thick labour markets: Understanding the mechanisms behind urban skill premia).

készségigényeit (ha a foglalkozások száma nem haladta meg a tízet, akkor mindegyiket lekérdezték). A válaszadók egyrészt megjelölték, hogy mennyire fontos a szóban forgó készség az adott foglalkozásban (ötfokú skála), másrészt megadták azt is, hogy milyen szintű készségekre van szükség, feltéve, hogy az adott készség valamennyire fontos a foglalkozás üzéséhez (hétfokú skála). A lekérdezett foglalkozások a 4 számjegyű FEOR-97 osztályok csoportosításával létrehozott 200 elemű listából kerültek kiválasztásra.

Az elemzéshez a vállalati mintát használjuk fel, ami a 10 fős és annál nagyobb vállalatok populációját képviseli. A minta elsődlegesen ágazat és vállalatméret szerint rétegzett, de néhány ágazat–méret cella esetében a régió is megjelenik külön mintavételi rétegeként. A teljes vállalati minta 1029 vállalatot tartalmaz, az egyes foglalkozásokra vonatkozó kérdőívek száma 7342, ami 184 foglalkozás között oszlik meg. A több telephellyel működő vállalatok esetében a kérdezők egy telephelyre vonatkozóan kérdezték le a foglalkozási kérdőíveket. A mintavétel aránytalanságait, a válasszemetagadást és a foglalkozások kiválasztásához alkalmazott módszerből adódó aránytalanságokat súlyozással korrigáltuk.

A vállalati készségigények területi különbségeit a szakirodalmi előzményekhez igazodva a kognitív, a szociális és a műszaki készségek szempontjából vizsgáljuk (*Bacolod és szerzőtársai*, 2009, *Florida és szerzőtársai* 2012, *Czaller–Hermann*, 2023). A kognitív készségek az információ feldolgozását, a gondolkodást és a döntéshozatalt támogató készségeket jelentik, a szociális készségek az emberekkel való kommunikációhoz és együttműködéshez kötődnek, míg a műszaki készségek a fizikai munkafolyamatokhoz, eszközhasználathoz, illetve gépek és berendezések működtetéséhez kapcsolódnak (*Kohn–Schooler*, 1984, *Fine–Cronshaw*, 1999).

A készségindexek létrehozásának első lépéseként vettük a kérdőívben lekérdezett 36 készségelem fontosságára és elvárt szintjére vonatkozó skálaértékek szorzatát, majd a készségelemeket tartalmuk alapján csoportosítottuk és átlagoltuk. A kognitív készség-

index az olvasás, írás, kritikai gondolkodás és döntéshozatali készségek átlaga, a szociális készségek indexe a szociális ítélőképességet, a koordinációs és tárgyalási készséget, a meggyőzőképességet és ügyfélorientáltságot foglalja magában, míg a műszaki készségek indexét a gép- és rendszerkezelés, telepítési és karbantartási készség, illetve a javítási és szerelési képesség értékeinek átlagolásával nyertük. Az eredmények könnyebb értelmezhetősége érdekében a készségindexeket standardizáltuk, így átlaguk a teljes mintára 0, szórásuk pedig 1.

A készségigények területi heterogenitását településtípusonként vizsgáljuk a vállalatok kérdőívben megjelölt telephelyének települése szerint. Ennek megfelelően öt településtípust különböztetünk meg: a községeket, a városokat, a megyeszékhelyeket, a fővárost, valamint Budapest vonzáskörzetét, amit a *KSH* (2014) besorolása alapján határoltunk le. A foglalkozási kérdőívek (megfigyelések) és a vállalatok településkategóriák közötti megoszlását az 3.3.1. táblázat tartalmazza. A kérdőívek nagyjából egyenlően oszlanak meg Budapest (28 százalék), a megyeszékhelyek (26 százalék) és az egyéb városok (25 százalék) között, a legkisebb arányt Budapest vonzáskörzete képviseli (8 százalék). A vállalatok esetében az arányok némileg felborulnak, a mintába került cégek harmada van Budapesten, míg a megyeszékhelyek és egyéb városok részesedése 22 százalék és 25 százalék. Ennek oka, hogy a fővárosban arányaiban több olyan 10–50 fős vállalatot kérdeztek le, ahol a foglalkozások száma nem érte el a tízet.

3.3.1. táblázat: A foglalkozási kérdőívek és vállalatok megoszlása településtípusonként

Településtípus	Foglalkozási kérdőívek (megfigyelések)		Vállalatok	
	darab	százalék	darab	százalék
Község	891	12,1	121	11,8
Város	1817	24,8	229	22,3
Megyeszékhely	1950	26,6	252	24,5
Budapest vonzáskörzete	598	8,1	86	8,4
Budapest	2086	28,4	341	33,1
Összesen	7342	100,0	1029	100,0

Forrás: Saját számítás az *MTA KRTK KTI* vállalati és intézményi kompetenciaigény-felvétele alapján.

Módszer

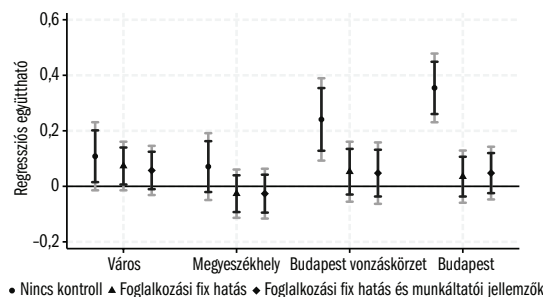
A településtípusok közötti különbségeket egyszerű lineáris regressziós modellekkel vizsgáljuk. Minden készségre háromféle modellt írunk fel. Az első modellben kizárólag a településtípusok szerepelnek magyarázó változóként a községek kategóriája nélkül. Ebben a modellben az együttthatók arról tájékoztatnak, hogy a vizsgált készség iránt támasztott követelmények átlagosan milyen mértékben térnek el az egyes településtípusokban a községekben elvárt szinthez képest. A második modellt foglalkozási fix hatásokkal egészítjük ki. A településkategóriák együttthatói ebben a modellben arra mutatnak rá, hogy a készségigények foglalkozásokon belüli heterogenitásának létezik-e földrajzi dimenziója, vagy másképpen fogalmazva: különböznek-e a vállalati követelmények az egyes foglalkozásokon belül attól függően, hogy milyen településen helyezkednek el. Végül, a harmadik modellben szerepeltetjük a vállalat ágazati (betűjeles TEÁOR) besorolását, a munkavállalói létszámban kifejezett méretét (10–49 fő; 50–99 fő; 100+ fő), a külföldi és állami tulajdon hányadát, valamint azt, hogy hányféle foglalkozás van jelen a vállalatnál. Ez a modell megmutatja, hogy a készségigények területi különbségeit mennyiben magyarázza a vállalati összetétel. A három modell együttthatóinak összehasonlításával következtethetünk arra, hogy a készségelvárások településtípusok közötti különbségeit milyen mértékben befolyásolja a foglalkozási és vállalati összetétel.

Eredmények

A *kognitív készségekre* futtatott regressziós modellek eredményeit az 3.3.1. ábra foglalja össze. Az ábra vízszintes tengelye a településtípusokat, a függőleges tengely pedig az egyes településtípusokhoz tartozó együttthatók pontbecslését és konfidenciaintervallumát (99 és 95 százalékos) ábrázolja. Az első modell alapján a kognitív készségek iránt támasztott vállalati követelmények nem különböznek érdemben a megyeszékhelyek, városok és községek között, érdemi eltérést a fővárosban és vonzáskörzetében tapasztalunk

a községekhez képest. A fővárosban átlagosan egyharmad szórással magasabbak a kognitív készségekkel kapcsolatos követelmények, mint a községekben. Budapest vonzáskörzetében a követelmények némileg alacsonyabbak, egynegyed szórással haladják meg a községi átlagot.

3.3.1. ábra: A kognitív készségek iránti elvárások különbségei településtípusonként

Megjegyzés: A referenciakategóriát a községek adják. Az ábrán a településtípusokhoz tartozó regressziós együttthatók 95 és 99 százalékos konfidenciaintervallumát tüntettük fel.

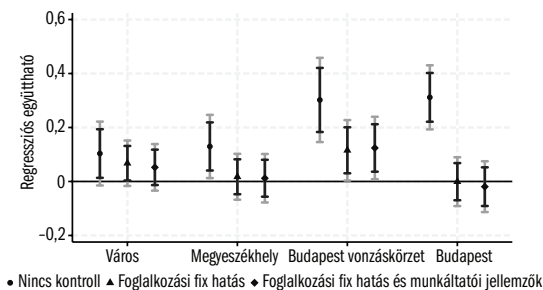
Forrás: MTA KRTK KTI vállalati és intézményi kompetenciaigény-felvétel alapján saját számítás.

A *szociális készségek* esetében némileg eltérő képet láthatunk (3.3.2. ábra). A szociális készségek iránt támasztott követelmények a települések méretével növekednek. A fővárosban és vonzáskörzetében a szociális készségek indexe átlagosan egyharmad szórásértékkel magasabb, mint a községekben. A foglalkozási összetételét figyelembe véve az együttthatók csökkennek, de eltérő mértékben. Míg a fővároshoz tartozó együttthatója nullára csökken ($-0,001$), a főváros szűkebb vonzáskörzetére továbbra is szignifikáns pozitív együttthatót mérünk ($0,115$). A vállalati összetétel az együttthatókat érdemben nem befolyásolja. A főváros vonzáskörzetében a foglalkozások és a vállalatok térbeli eloszlásától függetlenül is magasabbak a készségelvárások, mint az ország többi részén, beleértve Budapestet is.

Ezek alapján a szociális készségek iránt mutatkozó magas piaci igényeket más tényezők magyarázzák a fővárosban és annak vonzáskörzetében. Míg Budapesten a társas készségeket igénylő foglalkozások ma-

gasabb aránya magyarázza a szociális készségek iránti keresletet, addig a fővárost övező agglomerációs gyűrű esetében a foglalkozásokon belüli magasabb követelmények a mérvadók. A főváros szűk környezetében működő vállalatok átlagosan magasabbra értékelik a szociális készségek fontosságát az egyes jelen lévő foglalkozásokban, mint azok a cégek, amelyek máshol működnek. Ennek egyik lehetséges oka, hogy Budapest környékén a tudástranszfer, a vállalatközi kapcsolatok, illetve az ügyfelekért folyó verseny miatt a vállalatok nagyobb hangsúlyt fektetnek az emberek közötti kommunikációt és együttműködést segítő készségekre (Glaeser–Resseger, 2010). Ennek az érvelésnek ugyanakkor némileg ellentmond, hogy Budapesten, ahol a piaci verseny fokozottabb, illetve a helyi tudástranszferre leginkább építő tercier iparágak (például pénzügyi és biztosítási tevékenységek, információ és kommunikáció stb.) aránya is magasabb, a vállalatok kisebb hangsúlyt fektetnek a szociális készségekre az egyes foglalkozásokban, mint a főváros környékén. Sokkal valószínűbb, hogy a szociális készségek iránti magas elvárásokat a főváros környezetében olyan nem megfigyelt vállalati jellemzők okozzák, amelyek korrelálnak ezekkel a készségekkel, és gyakoribbak a térségben (például üzleti teljesítmény, exportintenzitás).

3.3.2. ábra: A szociális készségek iránti igények különbségei településtípusonként

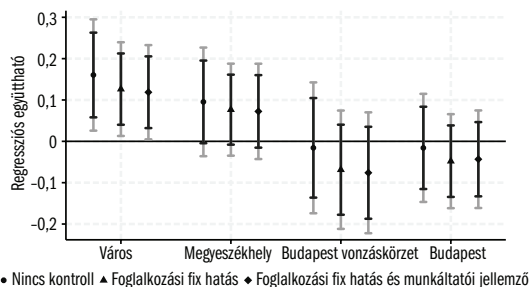

Megjegyzés: A referenciakategóriát a községek adják. Az ábrán a településtípusokhoz tartozó regressziós együtthatók 95 és 99 százalékos konfidenciaintervallumát tüntettük fel.

Forrás: MTA KRTK KTI vállalati és intézményi kompetenciaigény-felvétel alapján saját számítás.

A *műszaki készségek* esetében teljesen más mintázat rajzolódik ki, mint az előző két készség esetében. A 3.3.3. ábra szerint a községekhez képest a megyeszékhelyeken és egyéb városokban a legmagasabb a műszaki készségek jelentősége, míg a fővárosban és vonzáskörzetében a községeknél alacsonyabb igény mutatkozik az ilyen készségek iránt. A foglalkozási állandó hatásokkal és a vállalati jellemzőkkel kiegészített modell esetében a községek átlagától szignifikánsan eltérő készségigényeket csak a kisebb városokban találunk. Bár a megyeszékhelyeken is magasabb az átlagos műszaki készségindex, mint a községekben, de ez a különbség statisztikailag nem számottevő mértékű. A műszaki készségek iránti megnövekedett igény a kis- és középvárosokban nem csupán azzal magyarázható, hogy ezeken a településeket jellemzően magasabb a feldolgozóiparhoz köthető fizikai foglalkozások aránya, hanem az itteni vállalatok átlagosan magasabb műszaki készségeket is várnak el ezekben a foglalkozásokban.

3.3.3. ábra: A műszaki készségek iránti igények különbségei településtípusonként

Megjegyzés: A referenciakategóriát a községek adják. Az ábrán a településtípusokhoz tartozó regressziós együtthatók 95 és 99 százalékos konfidenciaintervallumát tüntettük fel.

Forrás: MTA KRTK KTI vállalati és intézményi kompetenciaigény-felvétel alapján saját számítás.

Következtetések

A vállalati készségigények településkategóriák közötti eltérései más mintázatot követnek a három készség esetében. A kognitív és szociális készségek iránti igények magasabbak Budapesten és környékén, a műszaki készségek ezzel szemben a kis- és középvárosokban fontosak. Ezeknek a különbségeknek a nagy részét

a foglalkozási összetétel okozza, míg a vállalatszintű változók hatása a településtípusok közötti különbségekre elhanyagolható. A foglalkozási és vállalati jellemzők figyelembevételét követően visszamaradó heterogenitás a készségigényekben nem mutat erős össze-

függést a településmérettel. A vállalati készségigények területi különbségeit tehát elsősorban a foglalkozások egyenetlen térbeli eloszlása okozza, a készségigények foglalkozásokon belüli különbségeinek nincsen határozott földrajzi dimenziója.

Hivatkozások

- ATALAY, E.–SOTELO, S.–TANNENBAUM, D. (2024): [The geography of job tasks](#). *Journal of Labor Economics*, Vol. 42. No. 4. 979–1008. o.
- AUTOR, D. (2019): [Work of the past, work of the future](#). AEA Papers and Proceedings, Vol. 109. 1–32. o.
- BACOLOD, M.–BLUM, B. S.–STRANGE, W. (2009) [Skills in the city](#). *Journal of Urban Economics*, Vol. 65. No. 2. 136–153. o.
- BARBOUR, E.–MARKUSEN, A. (2007): [Regional occupational and industrial structure: Does one imply the other?](#) *International Regional Science Review*, Vol. 30. No. 1. 72–90. o.
- CZALLER LÁSZLÓ–HERMANN, ZOLTÁN (2023): [Return to skills and labour market size](#). *Regional Studies*, Vol. 57. No. 5. 800–813. o.
- DEMING, D.–KAHN, L. (2018): [Skill requirements across firms and labor markets: Evidence from job postings for professionals](#). *Journal of Labor Economics* Vol. 36. No. 1. S337–S368.
- DIAMOND, R. (2016): [The determinants and welfare implications of US workers' diverging location choices by skill: 1980–2000](#). *American Economic Review*, Vol. 106. No. 3. 479–524. o.
- FINE, S.–CRONSHAW, S. F. (1999): *Functional Job Analysis: A Foundation for Human Resources Management*. Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey.
- FLORIDA, R.–MELLANDER, C.–STOLARICK, K.–ROSS, A. (2012): [Cities, skills and wages](#). *Journal of Economic Geography*, Vol. 12. No. 2. 355–377. o.
- GLAESER, E. L.–RESSEGER, M. G. (2010): [The complementarity between cities and skills](#). *Journal of Regional Science*, Vol. 50. No. 1. 221–244. o.
- KOHN, M.–SCHOOLER, C. (1984): *Work and Personality: Inquiry into the Impact of Social Stratification*. Ablex Publishing, New York.
- KSH (2014): Magyarország településhálózata 1. – Agglomerációk, településegységek. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest.
- MORETTI, E. (2013): *The New Geography of Jobs*. Houghton Mifflin Harcourt, San Diego, CA.
- SCOTT, A. (2008): [Human capital resources and requirements across the metropolitan hierarchy of the USA](#). *Journal of Economic Geography*, Vol. 9. No. 2. 207–226. o.

3.4. EGY KÜLFÖLDI MŰKÖDŐTŐKE-BERUHÁZÁS HATÁSA A BESZÁLLÍTÓ IPARÁG KÖRNYEZŐ VÁLLALATAIRA – A GYŐRI AUDI GYÁR PÉLDÁJA

BISZTRAY MÁRTA

Bevezetés

A központi kormányzat és számos helyi önkormányzat fontos célkitűzése a külföldi beruházások vonzása. Bár gyakran fő célként a munkahelyteremtésre hivatkoznak, közgazdasági szempontból a beruházóknak juttatott adókedvezmények vagy egyéb pénzügyi támogatások csak akkor indokoltak, ha az új beruházásnak a többi helyi vállalatra gyakorolt pozitív tömeggyűrűző hatásai vannak, amelyeket a beruházó nem vesz figyelembe a telephelyválasztás során. Ezért is fontos utólag megvizsgálni, hogy különböző típusú külföldi beruházások mennyiben járulnak hozzá a helyi vállalatok fejlődéséhez, valamint jobban megérteni ennek a mechanizmusát.

Ezeknek a hatásoknak a pontos mérése azonban nem könnyű, az eredmények nem egyértelműek (például *Bruno–Cipollina*, 2018). Az irodalomból (például *Javorcik*, 2024) tudjuk, hogy leginkább a vertikálisan kapcsolódó, vagyis a beruházó beszállító iparágaiban működő vállalatok esetén mutatható ki a termelékenységet növelő hatás. Ez részben a vevő–beszállító kapcsolatokon keresztül vagy a vállalatok közötti munkaerő-áramlás következtében megvalósuló tudásáramlásnak köszönhető, amelynek része a jó gyakorlatok és új technológiák terjedése, de hozzájárulhat a megnövekedett kereslet miatt fellépő méretgazdaságosság is. Emellett azt is tudjuk (például *Bernard és szerzőtársai*, 2019), hogy a földrajzi közelség szintén elősegíti az üzleti kapcsolatok kialakulását és a vállalatok közötti tudásáramlást, akár formális kapcsolatok hiányában is (*Marshall* (1920) által leírt agglomerációs externáliák).

Ennek ismeretében korábbi tanulmányom (*Bisztray*, 2016) részletes vállalati szintű adatainak segítségével azt vizsgálom, hogy a győri Audi gyár megnyitása az 1990-es évek elején milyen hatással volt

a környező területen működő, a beszállító iparágban aktív vállalatokra. A hatásokat a tripla különbségek közti különbségek módszerével mérem, melynek során – *Greenstone és szerzőtársai* (2010)-t követve – beszállító és nem beszállító iparágban működő cégeket hasonlítok össze az Audihoz közeli és egy kontroll régióban a beruházás előtt és után. A hosszú idősor lehetővé teszi, hogy hosszabb távú hatásokat is vizsgáljak.

Módszer és adatok

Az alábbi egyenletet becslöm:

$$Y_{it} = \beta_0 + \beta_1 D_t + \beta_2 D_t \text{Beszállító}_{j(i)} + \beta_3 D_t \text{Közeli}_i + \beta_4 D_t \text{Beszállító}_{j(i)} \text{Közeli}_i + \alpha_i + s_{jt} + u_{it} \quad (1)$$

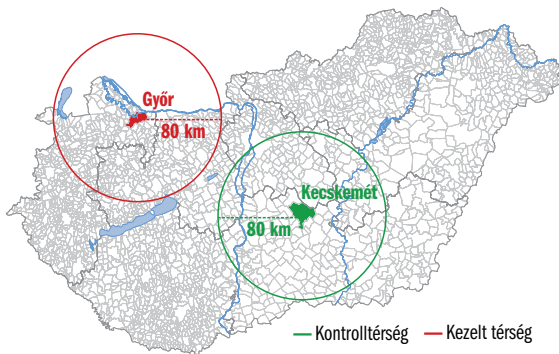
A vállalatot i , az évet t jelöli. Az Y valamilyen teljesítménymutató: létszám, árbevétel, termelékenység, átlagbér, export vagy import. A D a fő specifikációban az Audi-beruházás utáni periódus indikátora, a részletesebb specifikációban pedig év indikátorokat jelöl. *Közeli* az Audihoz közeli „kezelt” régióban székhellyel rendelkező, *Beszállító* pedig a közvetlen vagy közvetett beszállító iparágban működő vállalatokat jelöli. Az α_i a vállalati fix hatás, az s_{jt} iparág–év fix hatás, az u_{it} pedig a hibatag. Az Audi-beruházás hatását a tripla interakciós tag β_4 paramétere mutatja.

Az Audi Hungária Motor Kft. 1993-ban jött létre Magyarországon, a gyár 1994-ben kezdett el üzemelni. A beruházás utáni időszakot ezért 1994-től 2011-ig vizsgálom. Az Audi-beruházás előtti időszakot a rendszerváltás közelsége miatt 1992-től tudom csak figyelembe venni.

Az Audi beruházásával érintett – „kezelt” – régiót a Győrtől légvonalban legfeljebb 80 kilométerre lévő területként definiálom. Kontrollrégióként a Kecskemét környéki hasonló területet használom, amely egy alternatív helyszín lehetett volna az Audi-beruházás

száma (3.4.1. ábra). Ezt egyrészt a Mercedes gyár későbbi kecskeméti beruházása indokolja, másrészt egy német felmérés alapján a Kecskeméthez közeli Csongrád volt az 1990-es évek elején a Győr utáni második legvonzóbb helyszín a külföldi beruházók számára.

3.4.1. ábra: Kezelt és kontrollrégiók

Forrás: Google Maps alapján saját szerkesztés.

Korábbi tanulmányok (például *Gáspár és szerzőtársai*, 2020) megmutatták, hogy a győri Audi gyár, különösen kezdetben, kevés magyarországi beszállítót alkalmazott. Bár a közvetlen beszállítók száma idővel nőtt, hazai vállalatok főleg közvetett beszállítóként kerültek kapcsolatba a győri Audi gyárral. Ezért amikor a beszállító iparágakat aggregált input-output táblák alapján azonosítom, a közvetett beszállító iparágakat is figyelembe veszem. Az Audi gyár beszállítóiról nem állt rendelkezésemre pontos lista, de mivel a hatásokat a beszállítói kapcsolatok mellett agglomerációs vagy munkapiaci kapcsolatok is mozgathatják, erre a hatások vizsgálatához nincs is szükség.

A becslés azon a feltételezésen alapul, hogy az Audi beruházás hiányában a beszállító iparágakban működő vállalatok átlagos növekedési pályája a nem beszállító vállalatokéhoz képest Győr környékén is úgy alakult volna, mint Kecskemét környékén, figyelembe véve a két régió közötti kezdeti különbségeket. Amennyiben a kontrollrégióban és iparágakban is volt valamekkora pozitív hatása az Audi beruházásának, akkor ezzel a módszertannal a tényleges hatásoknak egy alsó becslését kaphatjuk meg.

Eredmények

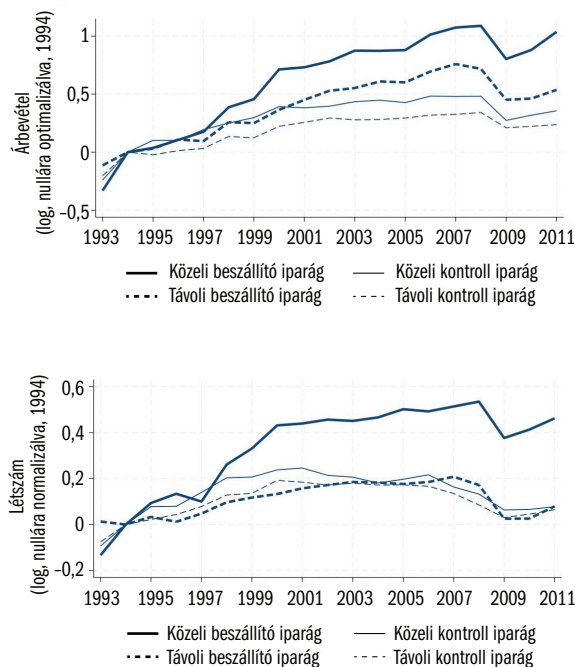
Bár az irodalom alapján pozitív termelékenységi hatást várunk a beszállító iparágakban működő vállalatok körében, az alkalmazott identifikációs stratégiával csak keresleti hatás mutatható ki. A beszállító iparágakban a győri Audihoz közeli régióban működő vállalatok árbevétele átlagosan 35 százalékponttal magasabb az Audi gyár megnyitása után, míg ugyanaz az érték a létszám esetén 31 százalékpont. Az éves átlagos növekedési ütemet tekintve ez 3 százalékponttal magasabb értéket jelent az árbevétel és 2 százalékponttal magasabbat a foglalkoztatás esetén.

A 3.4.2. ábra azt mutatja, hogy időben hogyan alakultak a régiók és iparági csoportok közötti árbevételei és foglalkoztatási különbségek. Ha a csoportok közötti különbségeket 1994-ben 0-ra normalizáljuk, azt látjuk, hogy kezdetben nagyjából hasonlóan alakul az árbevétel a négy vállalati csoportban, illetve – főleg az egyes régiókon belül – a foglalkoztatás is. 1998-tól viszont elkezd szétnyílni az olló, az Audi gyárhoz közeli régióban a beszállító iparágban működő cégek átlagos árbevétele és létszáma is jobban nő, mint a nem beszállító iparágban működőké, ugyanakkor ilyen jelentős iparágak közötti különbséget nem látunk a kontrollrégióban. Ez a mintázat tovább erősíti azt a feltételezést, hogy a mért különbségek az Audi gyár hatását mutatják, mivel az Audi beruházásának második szakasza jelentős bővítéssel 1998-ban kezdődött, ami feltételezhetően a hazai beszállítók körének növekedését is eredményezte. Az 1998 előtti párhuzamos trendek pedig azt mutatják, hogy a később mért különbségek nem a négy különböző csoportban lévő vállalatok eleve eltérő növekedési potenciáljából erednek.

Az eredmények robusztusak Kecskemét környéke helyett Pest megye mint alternatív kontrollrégió használatával is. Bár az Opel és Suzuki gyár is az Audi beruházásával érintettként definiált régió peremén helyezkedik el, nem valószínű, hogy ezek a külföldi beruházások lennének a mért hatások háttérében. Egyrészt a mért hatások időbeli tendenciája az Audi gyár bővülésének időbeli alakulását követi, ráadásul

1992-ben már mind az Opel, mind a Suzuki gyár működött. Másrészt az Audi beruházása jóval nagyobb volumenű volt a másik kettőhöz képest.

3.4.2. ábra: Az árbevétel és foglalkoztatás időbeli alakulása régió és iparági csoport szerint

Megjegyzés: Az (1) egyenlet becslt együtthatói alapján, az Audi-beruházás évében 0-ra normalizálva.

Forrás: Saját számítás a NAV vállalati mérleg- és eredménykimutatás, illetve a *CompLex Kiadó* – a CEU Microdata Project által tisztított – vállalati székhelyekre vonatkozó adatai alapján.

A munkakeresletre gyakorolt hatás mellett bérnövekedés is várható lenne, amennyiben a beszállító vállalatok munkaerő-összetétele megváltozik, illetve ha az Audi jelenléte megnöveli a béreket a helyi munkaerőpiacon, ez azonban az eredményekben nem látszik egyértelműen. Az export esetén több lehetséges hatás eredőjét mérhetjük. Egyrészt az Audival való akár közvetett beszállítói kapcsolat is pozitív jelzés lehet a potenciális külföldi vevők számára, másrészt kapacitáskorlátok esetén a megnövekedett hazai kereslet kiszoríthatja az exportot. A becslések nem mutatnak szignifikáns eltérést az export esetén sem az exportált

értéket, sem az exporttevékenység megkezdésének valószínűségét tekintve.

A termelékenységnövekedés hiánya mellett mért keresleti hatás olyan nem várt mintázat, amely további magyarázatra szorul. Ezért az előző becsléseket célcsoportokon belüli további, méret, termelékenység és tulajdoni szerkezet szerinti bontásban is elvégeztem. Az eredmények azt mutatják, hogy nem a nagyvállalatok mozgatják az eredményeket, hanem elsősorban a kis- és közepes méretű vállalatok esetén tapasztalható keresleti hatás. Nem mutatható ki szignifikáns keresleti hatás a legalacsonyabb és legmagasabb termelékenységi kategóriákban, sem a teljesen hazai tulajdonban lévő cégek esetén. Mivel a hazai cégek jellemzően kevésbé termelékenyek, mint a külföldi tulajdonban lévők, ezért a kapott mintázatok lehetséges magyarázata, hogy főleg azok a már 1994 előtt jelenlévő vállalatok részesültek a keresleti hatások előnyeiből, amelyek maguk is külföldi tulajdonban voltak. A tudásáramlás esetükben kevésbé érvényesülhetett, mivel már eleve magasabb termelékenységűek voltak, és az új technológiákhoz a saját külföldi tulajdonosaikon keresztül is könnyebben hozzáférhettek.

A mechanizmus további jobb megértése érdekében alternatív módon is definiálom az érintett cégek körét. A beszállító iparágak pontosabb megragadását teszi lehetővé a 2015-től rendelkezésre álló vállalatközi áfa-köteles tranzakciókat tartalmazó adatbázison alapuló meghatározásuk.¹ Azokban az iparágakban, ahol ezek alapján az adatok alapján 2015-ben – vagyis már a becslési időszak után – a legtöbb olyan vállalat működött, amely a magyarországi négy nagy autógyár valamelyikének a beszállítója volt, az Audi-beruházás utáni időszakban mind az átlagbér, mind a termelékenység nagyobb volt a beruházáshoz közeli régióban a kontrollcsoporthoz képest. Ez utalhat arra, hogy a tényleges beszállítói kapcsolatok eredményez-

¹ A tanulmánynak ez a része a Központi Statisztikai Hivatal áfa- és a NAV-mérlegadat-állományai felhasználásával készült. Az ebben foglalt számítások és az azokból levont következtetések kizárólag Bisztray Márta mint szerző szellemi terméke.

tek vállalatok közötti tudásáramlást, míg a földrajzi közelség önmagában nem.

A beszállítói kapcsolatok mellett a vállalatok közötti tudásáramlás egy másik lehetséges mechanizmusa a munkavállalók vállalatok közötti mozgásán keresztül valósul meg. A kapcsolt vállalati–munkavállalói adminisztratív adatok alapján azonosítottam azokat az iparágakat, ahol a leggyakrabban helyezkednek el a korábban az autógyártásban dolgozó munkavállalók.² Ezt az alternatív definíciót használva az érintett iparágak meghatározására is pozitív termelékenységi és bérhatásokat becsültem. Ezek alapján nemcsak a beszállítói, hanem a munkaerő-áramláson keresztül vállalatközi kapcsolatok is hozzájárultak az Audi-beruházástól a helyi vállalatok felé történő tudásáramláshoz.

A becsléseim alapján tehát a győri Audi gyár beruházásának esetében a tágan értelmezett beszállító iparágban még hosszabb távon is csak a külföldi tulajdonban lévő vállalatok esetében mutatható ki munkakeresleti hatás. Termelékenység- és átlagbér-növekedés pedig kizárólag olyan iparági csoportokban tapasztalható, amelyek hosszú távon tényleges beszállítói kapcsolatokat építettek ki Magyarországon mű-

ködő külföldi autógyárakkal, vagy amelyek munkaerő-áramláson keresztül is kapcsolódnak a közúti jármű-gyártás iparághoz. Ezek az eredmények felhívják a figyelmet arra, hogy a külföldi beruházások helyi vállalatokra gyakorolt kedvező hatásainak érvényesüléséhez szükség van a külföldi és hazai cégek közötti kapcsolatok kialakítására és megerősítésére.

Hivatkozások

- BERNARD, A. B.–MOXNES, A.–SAITO, Y. U. (2019): Production networks, geography, and firm performance. *Journal of Political Economy*, Vol. 127. No. 2. 639–688. o.
- BISZTRAY MÁRTA (2016): [The effect of FDI on local suppliers: evidence from Audi in Hungary](#). MTA KRTK MT-DP 2016/22.
- BRUNO, R. L.–CIPOLLINA, M. (2018): A meta-analysis of the indirect impact of foreign direct investment in old and new EU member states: Understanding productivity spillovers. *The World Economy*, Vol. 41 No. 5. 1342–1377. o.
- GÁSPÁR TAMÁS–NATSUDA, K.–SASS MAGDOLNA (2020): [Backward linkages in the Hungarian automotive industry: where are the links concentrated](#). Megjelent: Šaroch, S. (szerk.): ICAI 2020: Proceedings of the 1st International Conference on Automotive Industry, 100–111. o.
- GREENSTONE, M.–HORNBECK, R.–MORETTI, E. (2010): Identifying agglomeration spillovers: Evidence from winners and losers of large plant openings. *Journal of Political Economy*, Vol. 118. No. 3. 536–598. o.
- JAVORCIK, B. S. (2004): Does foreign direct investment increase the productivity of domestic firms? In search of spillovers through backward linkages. *The American Economic Review*, Vol. 94. No. 3. 605–627. o.
- MARSHALL, A. (1920): *Principles of Economics*. MacMillan.

² A tanulmánynak ez a része az Admin3 adatbázis alapján készült. A kapcsolt államigazgatási adatgyűjtemény a NEAK-, a MÁK-, a NAV-, az ITM- és az OH-adattulajdonosok és jogutódjai tulajdonát képezi. A használt adatokat az ELTE (korábban HUNREN) KRTK Adatbankja dolgozta fel.

4. TERÜLETI BÉREGYENLŐTLENSÉGEK

4.1. A TERÜLETI BÉREGYENLŐTLENSÉGEK VÁLTOZÁSA 2003 ÉS 2021 KÖZÖTT

CZETHOFFER ÉVA, KÖLLŐ JÁNOS & SINKA-GRÓSZ ZSUZSANNA

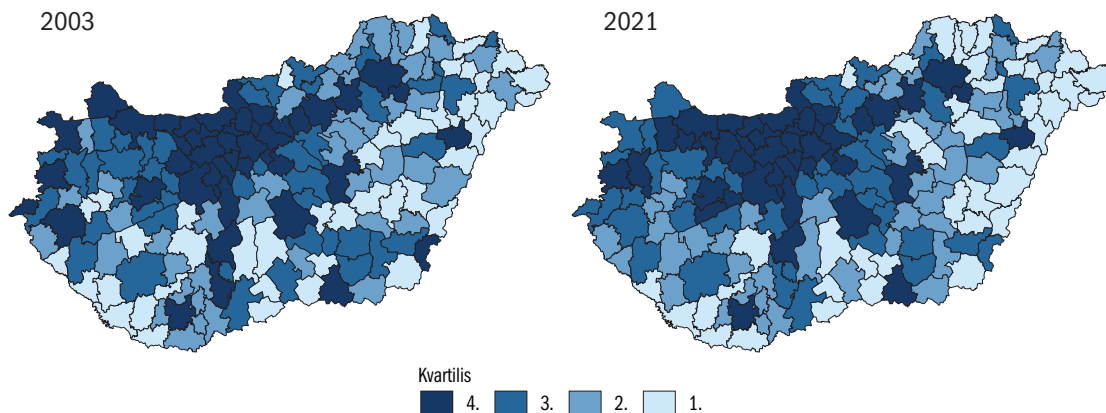
A rendszerváltást követő gazdasági átalakulás egyik leglátványosabb eleme – a reálbérek kelet-közép-európai összehasonlításban is jelentős mértékű csökkenése mellett – a területi béregyenlőtlenségek növekedése volt. A keresetek kistérségek közötti szóródása 1986 és 1992 között folyamatosan növekedett, miközben egyre szorosabbá vált a foglalkoztatás és a bérek közötti kapcsolat. A „transzformációs válság” mélypontját követően a reálbérek térbeli mintázata – a lakossági jövedelmekhez és a munkaerőpiaci indikátorok többségéhez hasonlóan – érdemben nem változott, a térségek sorrendje és az átlagbér-különbségek mértéke tartósan rögzült (Kertesi–Köllő, 1998).

Ebben a rövid alfejezetben az átlagkeresetek térbeli mintázatainak főbb jellegzetességeit vizsgáljuk az ezredfordulót követően. A 4.1.1. ábra térképei a járá- sok kereseti szint szerint képzett negyedeit mutatják

2003-ban és 2021-ben a KRTK Adatbank Admin4 adatbázisa alapján. Ez az egyetlen kutatási célokra hozzáférhető forrás, amely elég nagy ahhoz, hogy járási szinten megbízható adatokat szolgáltatson. Bár a Bértarifa-felvétel 1986-tól méri az egyéni kereseteket, a mintája a kisebb járásokban a kétszáz főt sem éri el. Az Admin4 egy teljes nagyságrenddel nagyobb, a 2003 január elsején TAJ-számmal rendelkező (vagy azóta TAJ-számot kapott) népesség ötven százalékát, több mint 5 millió személyt fed le, az átlagos járási foglalkoztatotti esetszám eléri a 15 ezret.

A „kereset” minden járulékkerterhet viselő kifizetést magában foglal. A földrajzi besorolás a megfigyelt egyén állandó lakhelye – nem a munkahely járása – szerint történt. Eltérünk a népszámlálásokon alapuló szakaszolástól, mert sem 2011-re, sem 2022-re nem rendelkezünk béradatokkal.

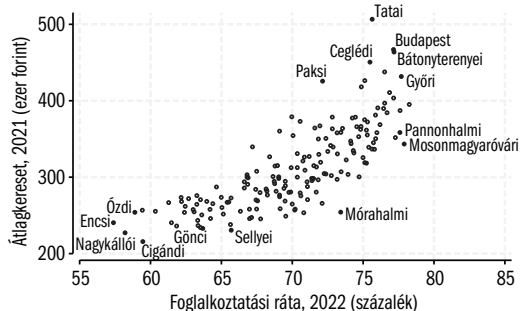
4.1.1. ábra: A járási átlagkeresetek alakulása, 2003, 2021

Megjegyzés: Az átlagkeresetek az ONYF által nyilvántartott, nyugdíjjáradék-köteles jövedelmekből származnak, KSH 174-es járásbesorolását használtuk, Budapest kerületei összevontan szerepelnek. A térképeken a járásokat az átlagkereset 25., 50. és 75. percentilise alapján soroltuk négy kategóriába.

Forrás: KRTK Adatbank Admin4 adatbázis. Az Admin4 kapcsolt államigazgatási adatgyűjtemény az NEAK, MÁK, NAV, ITM és OH adattulajdonosok és jogutódjaik tulajdonát képezi. Az adatokat az ELTE KRTK Adatbankja dolgozta fel.

4.1.2. ábra: A foglalkoztatási ráta és az átlagkeresetek összefüggései, 2022 (ezer forint, százalék)

Forrás: A foglalkoztatási adatok a 2022-es népszámlálásból, a 2021. évi kereseti adatok az Admin4 adatbázisból származnak.

Mint a térképeken látható, a legjobban kereső munkavállalókat 2003-ban a nagyvárosokat magukban foglaló járásokban találjuk (Budapesten, a keleti országrészben Miskolcon, Egerben, Debrecenben, Szegeden, Szolnokon, Kecskeméten, a Dunától nyugatra Székesfehérváron, Veszprémben, Tatabányán, Győrben, Pécsen, Szombathelyen és néhány nyugati határszéli kisebb város környékén). A Hegyeshalom–Székesfehérvár–Budapest háromszögben csak a legjobb egynegyedbe tartozó járásokat látunk, ahogy a 6-os és 3-as főutak tengelyében is.

Ez a képlet 2021-ig nem változott, az egyenlőtlenség azonban nőtt (a járási bérszintek relatív szórása a 2003. évi 12-ről 18 százalékosra emelkedett), és látványosan leszakadtak azok a rurális területek, amelyekkel a foglalkoztatási lemaradások tárgyalása során is találkoztunk. A Kelet-Szlovákiával, Ukrajnával és a Partiummal határos járások mellett alacsony bérű térségeket találunk a Közép-Tisza-vidéken, a Homokhátságon és a Dél-Dunántúl aprófalvas részein.

¹ A kutatások szinte minden országban, szinte minden időszakban alacsonyabb béreket jeleznek olyan régiókban, ahol a munkanélküliség szintje magas. Bár a rugalmasságbecslések meglehetősen széles sávban (–0,01 és –0,25 között) szóródnak, kiemelkedően gyakran tekinthető a –0,1 körüli érték: a helyi munkanélküliség egy százalékkal magasabb szintje általában egytized százalékkal alacsonyabb keresetet valószínűsít (Blanchflower–Oswald, 1994, 1995, Winter–Ebner, 1996). A regionális bérgörbe magyarországi kialakulásáról lásd Kertesi–Köllő (1998).

A kereseti különbségek tekintélyesek és – mint a piacgazdaságokban mindenfelé – szorosan összefüggnek a foglalkoztatási szinttel, illetve a munkanélküliséggel.¹ Ahogy a 4.1.2. ábrán látható, a legmagasabb és legalacsonyabb járási bérszintek között közel kétszeres a különbség, és a kereseti rangsor alján ugyanazokat az észak-borsodi és szabolcs-szatmári járásokat találjuk, amelyek sereghajtók a foglalkoztatásban is.

A kvartilispozíciók az itt vizsgált 17 éves időtávon is igen stabilak: a 2003-ban a legmagasabb keresetű egynegyedbe tartozó járások 84 százaléka, a legrosszabb kvartilisbe tartozók 70 százaléka maradt a helyén, míg a második és harmadik negyedben 60, illetve 68 százalék nem váltott kvartilist. Csupán egy-egy járás javított vagy rontott két pozíciót.

A regionális béregyenlőtlenségek a fejlett országokban nagyrészt a termelékenységi időben lassan változó különbségeire, kisebb részben pedig a térségek közti kompenzációs bérkülönbségekre vezethető vissza (Röback, 1982, Glaeser–Gottlieb, 2009, Czaller–Nemes Nagy, 2024). A termelékenységi regionális különbségeit elsősorban a munkaerő eltérő képzettségi összetétele, másodsorban pedig a helyben működő vállalatok teljesítménye határozza meg (lásd, 4.2. alfejezet).

Hivatkozások

- BLANCHFLOWER, D. G.–OSWALD, A. J. (1994): The wage curve. MIT Press, Cambridge, MA.
- BLANCHFLOWER, D. G.–OSWALD, A. J. (1995): [An introduction to the wage curve](#). Journal of Economic Perspectives, Vol. 9. No. 3. 153–167. o.
- CZALLER LÁSZLÓ–NEMES NAGY JÓZSEF (2024): [A magyarországi területi bérkülönbségek összetevői](#). Területi Statisztika, 64. évf. 3. sz. 380–408. o.
- GLAESER, E.–GOTTLIEB, J. D. (2009): [The Wealth of cities: Agglomeration economies and spatial equilibrium in the United States](#). Journal of Economic Literature, Vol. 47. No. 4. 983–1028. o.
- KERTESI GÁBOR–KÖLLŐ JÁNOS (1998): Regionális munkanélküliség és bérek az átmenet éveiben. Közgazdasági Szemle, 45. évf. 4. sz. 621–652. o.
- ROBACK, J. (1982): [Wages, rents and the quality of life](#). Journal of Political Economy, Vol. 90. No. 6. 1257–1278. o.
- WINTER-EBNER, R. (1996): [Wage curve, unemployment duration and compensating differentials](#). Labour Economics, Vol. 3. No. 4. 425–434. o.

4.2. A TERÜLETI BÉREGYENLŐTLENSÉGEK ÖSSZETEVŐI MAGYARORSZÁGON*

BOZA ISTVÁN

Bevezetés

A munkavállalók kereseti kilátásait nemcsak saját képességeik, hanem az adott régióban működő vállalatok összetétele és termelékenysége is befolyásolja. *Card és szerzőtársai* (2025) amerikai adatokon kimutatta, hogy a munkavállalók kereseti potenciálja mellett fontos szerepet játszik az adott ingázási körzetben elérhető álláshelyek minősége, amelyekhez a dolgozók hozzáférnek. Ráadásul az elérhető cégminőség és a munkavállalók kereseti potenciálja közötti kapcsolat hozzájárul a régiók közötti bérkülönbségek növekedéséhez is. *Dauth és szerzőtársai* (2022) németországi adatokon azt is igazolta, hogy a nagyvárosokban erősebb a bérszelekció: a termelékeny munkavállalók és a magasabb bérprémiumot kínáló cégek nagyobb eséllyel találhatnak egymásra, tovább mélyítve a helyben megfigyelhető bérkülönbségeket.

Az ELTE KRTK Adatbankjának Admin4-adatbázisa hosszú időszakot átfogó, kétirányú (egyéni és cégszintű) panelstruktúrája kiváló lehetőséget nyújt a magyarországi bérstruktúra vizsgálatára. Az adatok alkalmasak arra, hogy a béreket egyéni és vállalati összetevőkre bontsuk, időben változatlan egyéni és vállalati fix hatások feltételezésével (*Abowd és szerzőtársai*, 1999, *Card és szerzőtársai*, 2013, *Boza*, 2021). Ennek köszönhetően Magyarországon is vizsgálhatók azok a kérdések, amelyeket a nemzetközi szakirodalom felvetett. A továbbiakban a 2012–2022 közötti időszakot vizsgálva mutatjuk be az 5.4. fejezetben ismertetett ingázási körzetek közötti és azokon belüli

bérkülönbségeket és bérszóródásokat. Ezeket az eltéréseket az egyéni, a vállalati és a szelekciós mechanizmusok hatásaira bontjuk fel.

Módszertan

A béregyenleteket egy több fix hatásos modell segítségével becsüljük meg. A modell kimenete a reálbérek logaritmus, a magyarázó változók között pedig időben változó kontrolllok – például az életkor és a vállalatnál szerzett munkatapasztalat – mellett egyéni és vállalati fix hatások is szerepelnek. Bizonyos feltételek mellett ezeknek a fix hatásoknak van közgazdasági tartalmuk is: az egyéni fix hatás a munkavállaló kereseti potenciálját jelzi, amely független attól, hogy éppen hol dolgozik, míg a vállalati fix hatás a céghez kapcsolódó bérprémiumot mutatja, amely minden ott dolgozó munkavállalót érint (*Abowd és szerzőtársai*, 1999).

A teljes bérszóródás, vagyis a logaritmikus bérek varianciája felbontható ezeknek a komponenseknek a varianciájára, valamint a közöttük lévő kovarianciákra. Egyszerűbben fogalmazva: a bérek eltéréseit részben a munkavállalók egyéni jellemzői, részben a vállalati bérstruktúrák különbségei, részben pedig a kettő kapcsolatának erőssége magyarázza. Ez utóbbi hatás a bérszelekció (*wage sorting*), amelynek során a magasabb kereseti potenciálú munkavállalók szisztematikusan a jobban fizető munkáltatóknál helyezkednek el. Az időben változó kontrolllok szóródása és együttmozgása az egyéni és vállalati fix hatásokkal kevésbé érdekes a vizsgálat szempontjából, viszont lényeges, hogy a béregyenlet által meg nem magyarázott hányad is a varianciafelbontás részéhez tartozik.

A gyakorlatban tehát a fenti becslést alkalmazzuk, majd a kapott komponenseket regionális szinten elemezzük. Arra vagyunk kíváncsiak, hogy az egyes bérkomponensek ingázási körzetek között mért különb-

* Folyamatban lévő kutatás. A szerző hálás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatásáért (STARTING – 149432). A tanulmány részben a Központi Statisztikai Hivatal 2022. évi népszámlálási adatállománya felhasználásával készült. A dokumentumban foglalt számítások és az azokból levont következtetések kizárólag Boza István, a tanulmány szerzőjének szellemi termékei. Az Admin4-adatbázist a KRTK Adatbankja hozta létre és gondozza, munkájukat köszönjük.

ségei mekkora részét magyarázzák a keresetek teljes varianciájának. Emellett azt is vizsgáljuk, hogy a körzeteken belüli helyi mintázatok mennyiben térnek el az ország különböző részein. Ez lehetőséget ad arra, hogy ne csak azt lássuk, hogy a régiók közötti átlagos különbségek miként formálják az országos egyenlőtlenségeket, hanem azt is, hogy az egyéni és vállalati jellemzők, illetve a bérszelekció mennyiben befolyásolják az egyes térségeken belüli heterogenitást.

A foglalkoztatás helyének meghatározásához az 5.4. alfejezetben bemutatott ingázási körzeteket használjuk, amelyeket a KSH 2022. évi népszámlálásának ingázási adatai alapján alakítottunk ki. A módszer lényege, hogy a járások közötti munkaerő-áramlásból hierarchikus klaszterezési eljárással olyan egységeket képezzünk, amelyek belső kohéziója erős, vagyis a lakosság jelentős aránya ugyanazon körzeten belül dolgozik. Ezzel a módszerrel 29 ingázási körzetet kaptunk, amelyek lefedik az egész országot, egymást nem fedik át, és jobban tükrözik a munkaerőpiac tényleges térbeli rendszerét, mint a közigazgatási egységek.

Eredmények

Elsőként a teljes mintán mutatjuk be a varianciafelbontás eredményeit (4.2.1. táblázat). A bérek szóródásának legnagyobb részét, 43 százalékát a munkavállalók közötti egyéni különbségek magyarázzák. Jelentős a munkáltatói prémiumok szerepe is, ezek szóródása a teljes kereseti variancia 16 százalékát adja. Ehhez nagyon hasonló eredményeket kapott Czaller–Nemes-Nagy (2024) is, akik a KSH éves Bértarifa-felvételén vizsgálták az egyéni, munkáltatói és járási hatások összetevőinek hozzájárulását a munkavállalók közti béregyenlőtlenségekhez.

A bérszelekció szerepe a reálbérek magyarázatában szintén nem elhanyagolható tényező: a munkavállalói és munkáltatói állandó hatások közötti korreláció 0,22, ami nemzetközi összehasonlításban kifejezetten magasnak számít. Ezt a mutatót ráadásul a korlátozott mobilitási torzítás problémája miatt várhatóan alulbecsüljük (lásd például Boza, 2021), így a valós

összefüggés ennél akár erősebb is lehet. A bérszelekció hozzájárulása így is legalább 12 százalékra tehető, ami azt jelenti, hogy ha véletlenszerű lenne, hogy ki melyik munkáltatónál dolgozik, a bérek teljes szóródása ennyivel alacsonyabb lenne.

4.2.1. táblázat: Bérdekompozíció egyéni szinten

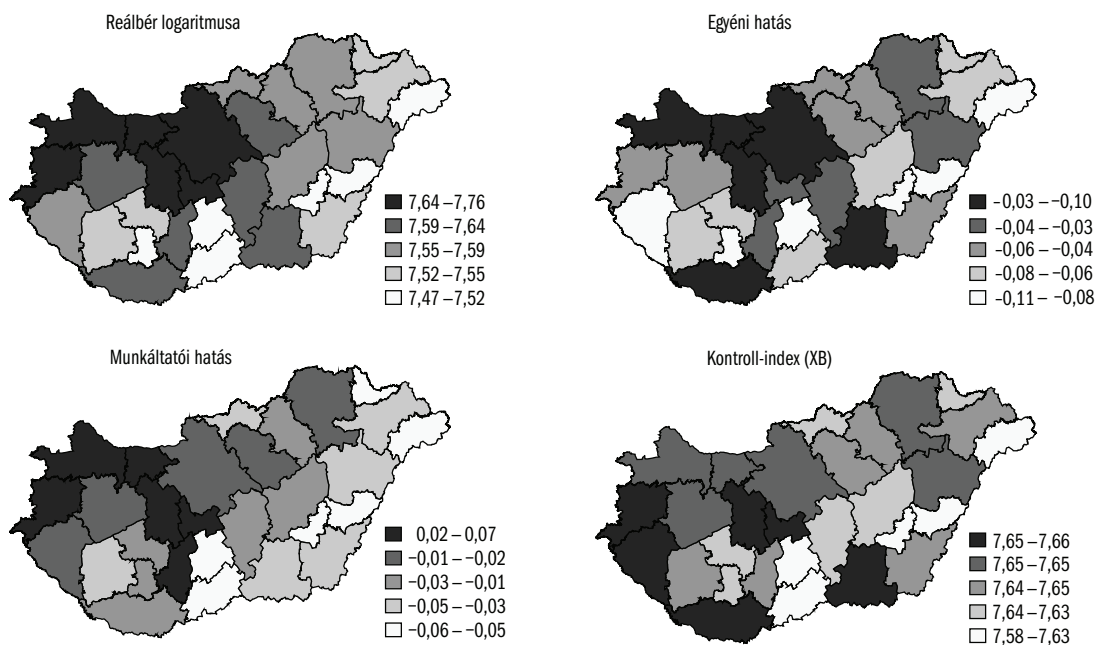
	Teljes minta			Budapest vonzáskörzete		
	érték	szórás, illetve korreláció	szórás-hányad (százalék)	érték	szórás, illetve korreláció	szórás-hányad (százalék)
A reálbér szóródása	0,307	0,554	100	0,387	0,622	100
Varianciák/szórások						
Egyéni hatás	0,132	0,364	43	0,155	0,393	40
Munkáltatói hatás	0,050	0,224	16	0,066	0,258	17
Kontrollindex (XB)	0,012	0,108	4	0,012	0,108	3
Maradéktag	0,057	0,240	19	0,066	0,258	17
Kovarianciák/korrelációk						
Egyén-munkáltató	0,036	0,220	12	0,059	0,293	15
Egyén-XB	0,011	0,141	4	0,015	0,181	4
Munkáltató-XB	0,008	0,172	3	0,011	0,189	3

Forrás: Saját számítás az *Admin4* adatbázisa alapján.

A fővárost, illetve annak vonzáskörzetét külön vizsgálva magasabb bérszóródást találunk, mint az ország egészében. Ugyanakkor a fővárosban is hasonlóak az arányok: az egyéni tényezők és a munkáltatói prémiumok is jelentősek, miközben a bérszelekció szerepe némileg erősebb. Ez összhangban áll azzal, hogy Budapesten koncentrálnak a magasabb bérprémiumot kínáló cégek, valamint a magas kereseti potenciállal rendelkező munkavállalók.

A 4.2.1. ábra az ingázási körzetek szintjén mutatja be az átlagos reálbér, valamint a bérek egyéni és vállalati összetevőinek területi különbségeit. Jól látszik, hogy azokban a körzetekben, ahol az egyéni fix hatások átlagával mért munkavállalói kereseti potenciál magasabb, ott a vállalati bérprémiumok átlaga is magasabb. Az alacsonyabb átlagos munkavállalói potenciállal jellemezhető térségekben ezzel szemben alacsonyabb munkáltatói prémiumok figyelhetők meg. Másképpen fogalmazva, a munkavállalói és a munkáltatói hatások területi mintázata szorosan együtt mozog.

4.2.1. ábra: Bérkomponensek átlaga ingázási körzetenként

Forrás: Saját számítás az *Admin4* adatbázisa alapján.

A munkáltatói hatások térségi átlaga, vagyis az adott ingázási körzetben élők által elérhető cégek átlagos bérprémiuma azt mutatja meg, hogy mennyivel keresne várhatóan többet egy munkavállaló, ha egyik körzetből egy másikba költözne, és ott vállalna munkát (miközben az ő képességei nem változnak). *Card és szerzőtársai* (2025) ezt nevezik térségi hatásnak (*location effect*).

A korábbi bérfelbontást a körzetek szintjén elvégezve azt találjuk, hogy a körzetek közötti bérszóródás a teljes bérszóródásnak mindössze 2,8 százalékát teszi ki (4.2.2. táblázat). Ez kisebb arány, mint amit például Németországban vagy az Egyesült Államokban tapasztalhatunk, de korántsem elhanyagolható. Ha nem lennének szisztematikus különbségek az egyes térségek között, a bérek országos szóródása ennyivel alacsonyabb lenne.

4.2.2. táblázat: Bérdekompozíció ingázási körzetenként

	Minden ingázási körzet				Budapest ingázási körzete nélkül			
	érték	szórás, illetve korreláció	szórás-hányad (százalék)	A körzetek közti arány	érték	szórás, illetve korreláció	szórás-hányad (százalék)	A körzetek közti arány
Reálbér	0,008	0,092	100	2,80	0,003	0,058	100	1,10
Varianciák/szórások								
Egyéni hatás	0,005	0,069	57	3,60	0,001	0,025	19	0,50
Munkáltatói hatás	0,001	0,031	11	1,90	0,001	0,035	35	2,40
Kontrollindex (XB)	0	0,009	1	0,70	0	0,011	3	1,00
Maradéktag	0	0,001	0	0,00	0	0	0	0,00
Kovarianciák/korrelációk								
Egyén-munkáltató	0,002	0,497	25	5,90	0,001	0,611	31	3,00
Egyén-XB	0	0,226	3	2,50	0	0,3	5	1,50
Munkáltató-XB	0	0,319	2	2,10	0	0,291	6	2,60

Forrás: Saját számítás az *Admin4* adatbázisa alapján.

A különbségek részben a munkavállalói összetétel eltéréseiből fakadnak, de továbbra is számít a munkál-

tatók minősége is. A 4.2.1. ábra alapján is sejthető, hogy a magas kereseti potenciállal jellemezhető munkavállalók gyakrabban élnek olyan körzetekben, ahol a magas bérprémiumot kínáló cégek nagyobb arányban vannak jelen. Ez a régiók közötti bérkülönbségek nagyjából egynegyedét magyarázza. A teljes bérszelekció 6 százaléka a körzetek között jelentkezik, ami összhangban van *Dauth és szerzőtársai* (2022) eredményeivel: Németországban a bérszelekció 12 százaléka régiók között, 88 százaléka pedig régiókon belül jelentkezik.

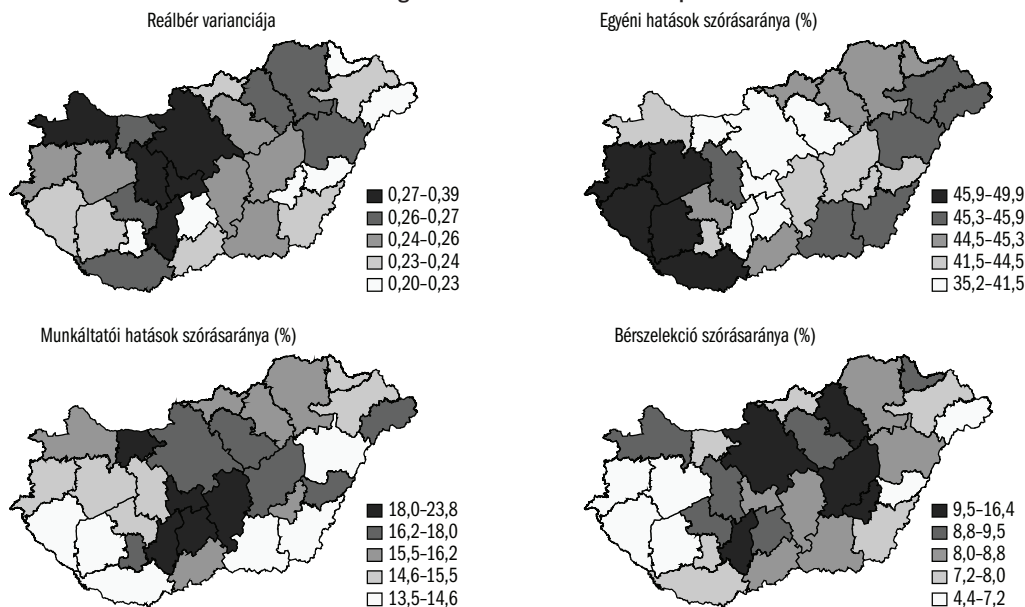
Az azonban továbbra is nyitott kérdés, hogy a bérszelekció mechanizmusai pontosan hogyan működnek. Nem tudjuk biztosan, hogy a képzett munkavállalók keresik-e fel azokat a térségeket, ahol a magas bérprémiumot kínáló vállalatok jelen vannak, vagy éppen fordítva: a cégek települnek oda, ahol eleve koncentráltan elérhető a képzett munkaerő. Mindkét folyamat hozzájárulhat ahhoz, hogy a jobb vállalatok és a magasabb kereseti potenciállal rendelkező munkavállalók térben is egymásra találjanak.

Amennyiben Budapestet és közvetlen környékét kihagyjuk az elemzésből, a régiók által magyarázott há-

nyad 1,1 százalékra csökken. Ez azt jelzi, hogy a bérkülönbségek döntő része a főváros és az ország többi része közötti eltérésből fakad. Különösen látványos a különbség az egyéni jellemzők terén: a főváros vonzáskörzetében élő munkavállalók kereseti potenciálja jelentősen meghaladja a vidéki körzetekét, ami érdemben hozzájárul az országos bérkülönbségekhez. Ugyanakkor a vállalatok közötti különbségek a vidéki körzetekben is számottevők, és továbbra is jelentős az egyéni és vállalati komponensek közötti kapcsolat. Mindez jól mutatja, hogy Budapest szerepe kiemelkedő, de nélküle is szoros kapcsolat áll fenn a munkavállalói kereseti potenciál és a vállalati bérszintek között.

Végül azt vizsgáljuk meg, hogy az egyes ingázási körzeteken belül mennyire változékonyak a bérek, az egyéni kereseti potenciál és a vállalati bérprémiumok, illetve hol a legerősebb az összefüggés az egyéni képességek és a cégek minősége között. A Budapestre és vonzáskörzetére vonatkozó részletes számokat az 4.2.1. táblázat már bemutatta: a fővárosban viszonylag kisebb az egyéni különbségek szerepe, fontosabb a vállalatok közötti eltérés, és különösen jelentős a ket-

4.2.2. ábra: Ingázási körzeten belüli bérkomponensek

Forrás: Saját számítás az *Admin4* adatbázisa alapján.

A 4.2.2. ábra az egyes ingázási körzetekre vonatkozó bérvárianciát, valamint a körzetenként külön elvégzett felbontás fő komponenseinek relatív nagyságát mutatja be. A 4.2.1. ábrával összevetve jól kirajzolódik, hogy ahol magasabbak a bérek, ott jellemzően a szóródás is nagyobb. A nyugati országrészben a helyi bérkülönbségekben inkább az egyéni képességek játszanak meghatározó szerepet, míg a közép-magyarországi és északi körzetekben nagyobb a vállalati különbségek és a bérszelekció súlya.

Összegzés

Összességében az eredmények azt mutatják, hogy a regionális bérkülönbségek nemcsak az egyéni képességek és a vállalati prémiumok eltéréseiből fakadnak, hanem jelentős szerepet játszik a területi bérszelekció is. Különösen Budapest és vonzáskörzetében látható, hogy a magas kereseti potenciállal rendelkező munkavállalók és a magas bérprémiumot kínáló cégek térben is egymásra találnak, ami erősíti az országos bérkülönbségeket. Ez arra utal, hogy a helyi munkaerőpiacok fejlesztésében nem elegendő pusztán a kép-

zett munkaerő kínálatát vagy a térségek vállalatvonzó képességét javítani: hasonlóan fontos a munkáltatók és a munkavállalók közti illeszkedés támogatása, például a közlekedési infrastruktúra fejlesztése vagy célzott regionális gazdaságfejlesztési programok révén.

Hivatkozások

- ABOWD, J. M.–KRAMARZ, F.–MARGOLIS, D. N. (1999): [High wage workers and high wage firms](#). *Econometrica*, Vol. 67. No. 2. 251–333. o.
- BOZA ISTVÁN (2021): [Wage structure and inequality: The role of observed and unobserved heterogeneity](#). KRTK Institute of Economics Working Paper, No. 31. KRTK Institute of Economics.
- CARD, D.–HEINING, J.–KLINE, P. (2013): [Workplace heterogeneity and the rise of West German wage inequality](#). *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 128. No. 3. 967–1015. o.
- CARD, D.–ROTHSTEIN, J.–YI, M. (2025): [Location, location, location](#). *American Economic Journal: Applied Economics*, Vol 17. No. 1. 297–336.
- CZALLER LÁSZLÓ–NEMES NAGY JÓZSEF (2024): [A magyarországi területi bérkülönbségek összetevői](#). *Területi Statisztika*, 64. évf. 3. sz. 380–408. o.
- DAUTH, W.–FINDEISEN, S.–MORETTI, E.–SÜDEKUM, J. (2022): [Matching in cities](#). *Journal of the European Economic Association*, Vol. 20. No. 3. 1076–1116. o.

4.3. A RUGALMAS BÉRELEMEK HOZZÁJÁRULÁSA A TERÜLETI BÉREGYENLŐTLENSÉGEKHEZ

REIZER BALÁZS

Bevezetés

A közgazdaságtan egyik legalapvetőbb kérdése, hogy miért termelékenyebb egyik vállalat, mint a másik. Miért képes egy cég ugyanannyi munkavállalóval és tőkével magasabb árbevételt elérni, mint a versenytársai? Ezeknek a különbségeknek nagyon sok oka van, az egyik legfontosabb a menedzsment és a munkavállalók kapcsolatában rejlik. Míg egyes cégek a körülményektől függetlenül határozzák meg a munkavállaló feladatait, és ezért havi alpbért fizetnek, addig más cégek megpróbálják mérni a munkavállalók teljesítményét és a magasabb erőfeszítéseket az alpbéren felüli bérkiegészítéssel jutalmazták (*Bloom–Van Reenen*, 2010). Egyes vállalatok túlórárt fizetnek, ha a munkavállaló az alpmunkaórájánál többet dolgozik,¹ jutalékot adnak, ha az üzletkötő nagyobb forgalmat ér el, vagy bónuszokat adnak az egyéb módon meghatározott célokért. Ennek mellékhatása azonban az, hogy a cégeken belül és a cégek között is növekednek a bérkülönbségek, ugyanis a nagy összegű bónuszokban és túlórapótlékban részesülő munkavállalók lényegesen többet keresnek, mint azok, akik csak alpbért kapnak (*Lemieux és szerzőtársai*, 2009).

Ebben az alfejezetben azt vizsgáljuk meg, hogy a rugalmas bérelemek mennyiben járulnak hozzá a területi kereseti különbségekhez. Ehhez három lépésben haladunk. Az első lépésben a rugalmas bérekhez kapcsolódó legalapvetőbb tényeket mutatjuk be, ezután megmutatjuk, hogy milyen földrajzi különbségek találhatók a rugalmas bérek elterjedtségében, végül

pedig rátérünk arra, hogy a rugalmas bérek hogyan járulnak hozzá a településtípusok közötti jövedelemkülönbségekhez. Számításainkhoz az éves Bértarifa-felvétel 2013 és 2022 közötti egymás követő hullámaint használtuk (leírását lásd az alfejezet végi *Függelékben*).

A rugalmas bérek típusai

A rugalmas béreket három kategóriába érdemes csoportosítani. Az első kategória, a munkaidőtől függő kifizetések (túlóra, műszakpótlék), a második havi rendszerességgel kapott bónuszok és jutalékok, illetve a harmadik a nem rendszeres bónuszok. Utóbbi kategóriába tartoznak többek között az év végi bónuszok vagy a 13. havi bér. Ezeknek 1/12 részét számoljuk a havi bérbe. Természetesen a munkavállalók egyszerre több típusú rugalmas bérelemet is kaphatnak, például műszakpótlékot a hét végi ügyletetért és év végi bónuszt.

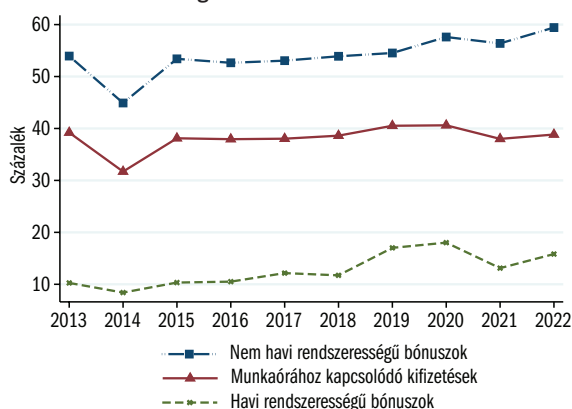
A 4.3.1. ábra a rugalmas bérelemek időbeli változásait mutatja. Az ábrának két fontos szempontja hívja fel a figyelmet. Elsőként rámutat az alpbéren kívüli juttatások típusainak eltérő gyakoriságára. A leggyakoribb juttatás a nem rendszeres bónusz, amit a munkavállalók majdnem 60 százaléka kapott 2022-ben (az utolsó olyan évben, amelyre rendelkezésre állnak az adatok), a második leggyakoribb típus a munkaórákhoz kapcsolódó kifizetés, amelyet a munkavállalók 40 százaléka kapott. Végül, a legritkább típus a havi rendszerességgű bónusz, amely a munkavállalók 10 százalékát érinti.

A második fontos tény, hogy a rugalmas bérelemekben részesülők aránya időben viszonylag állandó. Érdekes módon a 2010-es évek közepén – a magasabb gazdasági növekedéssel jellemezhető időszakban – is hasonló volt a rugalmas bérben részesülők aránya, mint a 2010-es évek elején vagy koronavírus-járvány által okozott gazdasági visszaesés idején.²

¹ Elvileg kötelező lenne túlórábért fizetni, ha a munkavállaló többet dolgozik, mint a szerződésében meghatározott alpmunkaidő, sok cég azonban egyáltalán nem méri hivatalosan a munkaidőt, így túlórárt sem fizet. Ez különösen gyakori a fehérgalléros munkavállalók esetében.

² Bár a rugalmas bérelemekben részesülők száma időben állandó, az összege viszont szorosan együtt mozog a vállalat árbevételével (*Reizer*, 2022).

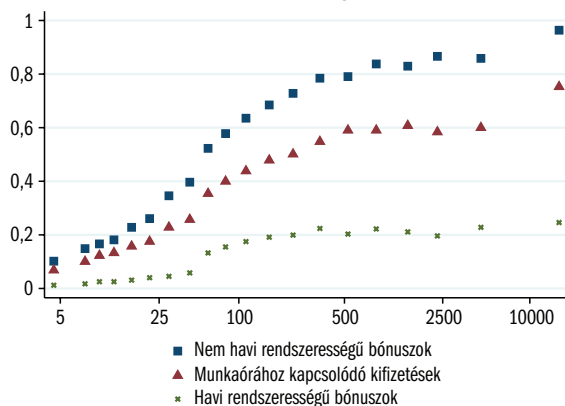
4.3.1. ábra: A rugalmas bérelemek időbeli alakulása

Forrás: Saját számítás a Bértarifa-felmérés alapján.

A 4.3.2. ábra a rugalmas béreket meghatározó legfontosabb tényező, a vállalat létszámának szerepét mutatja be. A vízszintes tengelyen a vállalat létszáma látható (logskálán), míg a függőleges tengelyen a rugalmas bérekben részesülők aránya látható. Az ábra azt mutatja, hogy minél nagyobb a vállalat, annál nagyobb a valószínűsége, hogy a munkavállaló rugalmas bért kap. Míg 25 fő alatti cégekben a munkavállalók kevesebb mint harmada kap nem rendszeres bónuszt, ez az arány a 2000 főnél nagyobb vállalatoknál már több mint 90 százalék. Ugyanezt a növekedést megfigyelhetjük a túlóráról és a havi rendszerességgű bónuszoknál is.

4.3.2. ábra: A rugalmas bérelemek és a vállalatméret kapcsolata

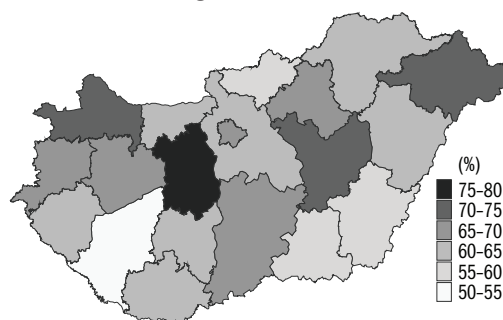

Forrás: Saját számítás a Bértarifa-felmérés alapján.

A rugalmas bérek területi egyenlőtlenségei

Mivel a nagyvállalatok sokkal gyakrabban települnek az ország fejlettebb régióiba és a nagyobb településekre, ezért joggal feltételezhetjük, hogy a nagyvállalatok viselkedése jelentősen hozzájárul a rugalmas bérek területi egyenlőtlenségeihez is. Ezeket a különbségeket mutatja be a 4.3.3. ábra. A rugalmas bérben részesülők aránya Fejér megyében a legmagasabb, itt több mint 75 százalék, a legalacsonyabb pedig Somogy megyében, ahol az 55 százalékot sem éri el. Az átlagnál magasabb ez az arány még Győr-Sopron-Moson megyében, Hajdú-Biharban, és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. Ennek ellenére nem láthatók egyértelmű különbségek az egyes régiók között, illetve kelet–nyugat összehasonlításban sem.

4.3.3. ábra: A rugalmas bérek területi eloszlása

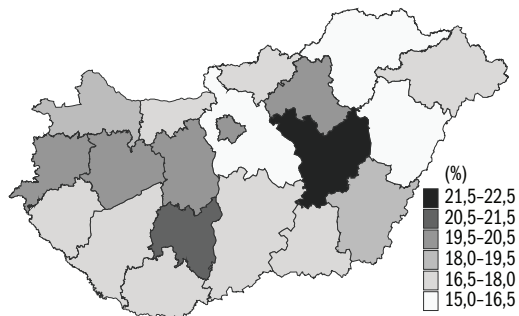
Forrás: Saját számítás a Bértarifa-felmérés alapján.

A 4.3.4. ábra a rugalmas bér arányát mutatja a teljes bérben belül, feltéve, hogy a munkavállaló kapott ilyen bérelemet. Ebben a mutatóban Hajdú-Bihar megye emelkedik ki, ahol a rugalmas bérek a teljes bér 22 százalékát teszik ki. Emellett az ábra azt is mutatja, hogy a rugalmas bérek a teljes bértömeg nagyobb részét teszi ki Nyugat-Magyarországon, mint keleten. Végül pedig fontos kiemelni, hogy Budapesten mind a rugalmas bérek elterjedtsége, mind a rugalmas bérek aránya a teljes bérben belül az országos átlag felett van.

A 4.3.1. táblázat a település típusok szerint mutatja be a rugalmas bérek elterjedtségét. Itt négy településtípust különböztetünk meg: a fővárost, a megyeszékhelyeket, a többi várost és végül a falvakat. Ezen

felosztás szerint megvizsgáljuk, hogy milyen arányban kapnak a munkavállalók bizonyos bérelemeket (a táblázat felső része), ha kapnak, akkor mekkora ennek az aránya a teljes bérben belül (a táblázat középső része), és végül ezek a rugalmas bérelemek mekkora összeget tettek ki 2022-ben (az táblázat alsó része).

4.3.4. ábra: A rugalmas bér aránya a teljes bértömegben belül, a rugalmas bérben részesülők körében

Forrás: Saját számítás a Bértarifa-felmérés alapján.

4.3.1. táblázat: A rugalmas bér elterjedtsége a település típusától függően

	Budapest	Megye- székhely	Egyéb város	Falu	Összesen
A rugalmas bérben részesülők aránya					
Túlóra	34,1	42,4	41,8	35,4	38,3
Rendszeres bónusz	12,9	16,1	12,5	10,6	13,1
Nem rendszeres bónusz	60,1	56,3	52,1	40,8	54,3
Bármilyen rugalmas bér	67,5	66,6	63,9	53,5	64,4
A rugalmas bér aránya a teljes bérhez képest a rugalmas bérben részesülők körében					
Túlóra	14,1	14,6	13,9	13,6	14,1
Rendszeres bónusz	13,9	10,5	12,2	11,1	12,3
Nem rendszeres bónusz	15,1	12,8	10,8	11,9	13,3
Bármilyen rugalmas bér	19,2	20,4	19,2	18,5	19,4
A rugalmas bér havi összege 2022-ben a rugalmas bérben részesülők körében (ezer forint)					
Túlóra	83,9	81,3	71,6	62,5	76,5
Rendszeres bónusz	77,6	50,6	64,4	45,7	63,0
Nem rendszeres bónusz	84,3	61,6	57,1	49,2	68,3
Bármilyen rugalmas bér	132,4	118,4	110,7	91,7	118,6

Forrás: Saját számítás a Bértarifa-felmérés alapján.

A legfontosabb eredmény, hogy minél nagyobb településen dolgozik egy munkavállaló, annál nagyobb

a valószínűsége, hogy rugalmas bért kap. Emellett a falvakban lényegesen alacsonyabb a rugalmas bérben részesülők aránya, mint a városokban dolgozók körében. Ebben a településtípusban a munkavállalók 53,5 százaléka kap rugalmas bért, míg a városokban ez arány több mint 63 százalék. A lemaradás fő oka a nem rendszeres bónuszokban lévő különbségek. Ugyanis míg a falvakban dolgozók 40 százaléka kap ilyen jövedelemelemet, addig a megyeszékhelyen dolgozók 56 százaléka, a fővárosban élőknek pedig több mint 60 százaléka kap ilyen juttatást. Meglepő különbség még, hogy a Budapesten a legalacsonyabb a túlórához kapcsolódó kifizetésekben részesülők aránya. A munkavállalók 34 százaléka kap ilyen kifizetést, ami még a falvakban dolgozók arányát sem éri el (35,4 százalék). Ennek oka a munkavállalók összetételében keresendő. Túlórához kapcsolódó kifizetéseket jobbra kékgalléros munkavállalók kapnak, és a fővárosban sokkal alacsonyabb az ilyen munkavállalók aránya, mint vidéken. Végül Budapesten kevésbé elterjedtek a havi rendszerességgel kifizetett bónuszok, és gyakrabban kapnak nem rendszeres bónuszt a munkavállalók.

A 4.3.1. táblázat középső része azt mutatja, hogy a rugalmas bér nagyon hasonló arányt képvisel a teljes bértömegben minden településtípusban. Ha valaki kap a munkaidőhöz kapcsolódó kifizetést, akkor az a teljes bértömegének 13,6–14,6 százalékát teszi ki. Ez az arány a rendszeres bónuszoknál 10,5–13,9 százalék körül alakul, míg a nem rendszeres bónuszoknál 10,8–15,1 százalék ez arány. Budapesten kicsit magasabb a bónuszok aránya a bértömegben belül, de a többi településtípus között nem láthatók egyértelmű különbségek.

Végül a nagyságrendek érzékeltetésére a 4.3.1. táblázat alsó része megmutatja, hogy 2022-ben mekkora volt a rugalmas bér összege azoknál, akik kaptak ilyen típusú kifizetéseket. Nem meglepő módon ez az összeg Budapesten a legmagasabb, ahol havi 132 ezer forintot tett ki. A táblázat azt is megmutatja, hogy minél kisebb egy település, a rugalmas bér összege is csökken. Városokban ez csak 110–118 ezer forint

volt, míg falvakban csak 91 ezer forint. Ezeket a területi mintázatokat akkor is megfigyelhetjük, ha az egyes bérelemeket külön vizsgáljuk. Ezek az eredmények megfelelnek a várakozásinknak, ha figyelembe vesszük, hogy a kisebb településeken a bérek átlagosan alacsonyabbak (lásd a 4.4. alfejezetet).

A rugalmas bérek hozzájárulása a településtípusok közötti bérkülönbségekhez

Az eddigieket összefoglalva elmondható, hogy a kisebb településeken dolgozók ritkábban kapnak rugalmas bérelemeket, és ezeknek a rugalmas bérelemeknek a forintban mért összege is kisebb, mint a nagyobb településeken. Alább a 4.3.2. táblázatban bemutatjuk, hogy ezek a különbségek milyen kapcsolatban állnak a településtípusok közötti bérkülönbségekkel, illetve a munkaező és a vállalatok összetételével. Ehhez a következő regressziós modellt becsüljük meg:

$$\log(bér_{it}) = \beta_1 Rugalmas_{bér_{it}} + \beta_2 Teltip_{it} + \beta_3 Teltip_{it} \times Rugalmas_{bér_{it}} + \beta_4 Iskveg_{it} + \beta_5 \log(létszám_{it}) + \varepsilon_{it}$$

ahol a függő változó a havi bér logaritmusa, a két fő magyarázó változó pedig a település típusa, illetve egy indikátorváltozó, amely akkor vesz fel 1 értéket, ha a munkavállaló kapott valamilyen rugalmas bérelemet. A kihagyott kategória a Budapesten élő, rugalmas bérben nem részesülő emberek átlagbére, így az egyes paraméterek a hozzájuk viszonyított bért mutatja. A munkakínálat összetételére a legmagasabb iskolai végzettséggel kontrolállunk (hét kategória), míg a vállalatok minőségére a vállalatok létszámával. Ez azért fontos, mert a nagyvállalatok magasabb bért fizetnek, és gyakrabban használnak rugalmas bért is.

A regressziós becslés eredményeit a 4.3.2. táblázat foglalja össze. A táblázat (1) oszlopában nem használtunk kontrollváltozót a településtípuson kívül, majd a következő oszlopokban lépcsőzetesen vonjuk be a vállalatméretet (2), az iskolai végzettséget (3), illetve mindkét változót a (4) a modellbe.

4.3.2. táblázat: a rugalmas bérelemek és a területi bérkülönbségek kapcsolata

	(1)	(2)	(3)	(4)
Megyeszékhely	-0,112*** (0,013)	-0,105*** (0,015)	-0,050*** (0,010)	-0,041*** (0,012)
Egyéb város	-0,131*** (0,011)	-0,115*** (0,012)	-0,032*** (0,0088)	-0,010 (0,010)
Falu	-0,166*** (0,012)	-0,147*** (0,013)	-0,027*** (0,010)	-0,001 (0,011)
Rugalmas bér	0,634*** (0,023)	0,524*** (0,020)	0,599*** (0,014)	0,465*** (0,015)
Rugalmas bér × Megyeszékhely	-0,117*** (0,030)	-0,010*** (0,031)	-0,060*** (0,023)	-0,042* (0,023)
Rugalmas bér × Egyéb város	-0,148*** (0,027)	-0,136*** (0,032)	-0,105*** (0,018)	-0,089*** (0,023)
Rugalmas bér × Falu	-0,175*** (0,028)	-0,136*** (0,026)	-0,131*** (0,020)	-0,085*** (0,020)
Log(létszám)		0,039*** (0,008)		0,049*** (0,006)
Konstans	12,20*** (0,010)	12,26*** (0,018)	12,19*** (0,007)	12,25*** (0,014)
Iskolai végzettség	Nem	Nem	Igen	Igen
Megfigyelések száma	2 330 062	2 321 098	2 014 284	2 006 649
R ²	0,313	0,325	0,489	0,506

Megjegyzés: A standard hibákat vállalati szinten klasztereztük.

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$.

Forrás: Saját számítás a Bértarifa-felmérés alapján.

Az (1) oszlop azt mutatja, hogy a megyeszékhelyen dolgozó, rugalmas bérben nem részesülő munkavállalók 11 százalékkal keresnek kevesebbet, mint a Budapesten élő rugalmas bérben nem részesülők. Ugyanez a bérhátrány a többi városban 13 százalék, a falvakban pedig 16,6 százalék. A rugalmas bér paramétere azt mutatja, hogy Budapesten a rugalmas bérben részesülők 63 százalékkal kapnak több fizetést, mint a rugalmas bérben nem részesülő budapesti munkavállalók. Mivel a rugalmas bér a teljes bértömeg 20 százalékát teszi ki, ezért ez a paraméter azt is mutatja, hogy a rugalmas bérben részesülőknek az alapbérük is magasabb. Az interakciós változók negatív együtthatói pedig azt mutatják, hogy vidéken kisebb a rugalmas bérek hozama, mint Budapesten. Például, a falvakra vonatkozó együttható azt mutatja, hogy a falvakban dolgozóknál a rugalmas bér hozama a fővárosi 63 százalék helyett csak $63,4 - 17,5 = 45,9$ százalék.

A (2) oszlopban kiszűrjük annak a hatását, hogy nagyobb településeken nagyobb vállalatok működnek, amelyek gyakrabban használnak rugalmas bért, és nagyobb bért is fizetnek. A létszámváltozó paramétere azt mutatja, hogy egy 10 százalékkal nagyobb vállalat átlagosan 0,4 százalékkal magasabb bért fizet. A többi paramétert megvizsgálva azt láthatjuk, hogy településtípusok paraméterei kismértékben, körülbelül egy százalékponttal csökkentek. A legnagyobb változást a rugalmas bér paraméterénél láthatjuk, ugyanis, ha a vállalatméretre kontrollálunk, akkor a Budapesten rugalmas bérben részesülők bérelőnye 63 százalékról 52 százalékra csökken. Ezzel párhuzamosan a falvakban dolgozóknál is csökken a rugalmas bérek előnye $52,4 - 13,6 = 38,8$ százalékra.

A (3) oszlopban az iskolai végzettségre kontrollálva azt látjuk, hogy lényegesen csökken a vidéken élő, rugalmas bérben nem részesülő munkavállalók bérhátránya a Budapesten dolgozó rugalmas bérben nem részesült munkavállalókhoz viszonyítva. Ugyanakkor a rugalmas bér paramétere szignifikánsan nem tér el az (1) oszloptól. Ennek oka, hogy a rugalmas bér valószínűsége egészen hasonlóan alakul, az összes iskolai végzettségi szinten.

Végül a (4) oszlopban azt látjuk, hogy a vidéken élő, rugalmas bérben nem részesülők bérhátránya teljesen megszűnik, ha az iskolai végzettségre és a vállalatméretre is kontrollálunk. Azaz két, rugalmas bérben nem részesülő, azonos végzettségű és egyező méretű cégnél dolgozó ember átlagosan ugyanannyit keres még akkor is, ha az egyik Budapesten, a másik pedig egy faluban dolgozik. Az oszlop azt is megmutatja, hogy a vállalatméret és végzettség hatását kiszűrve a rugalmas bérek hozama 46 százalék, vidéken pedig 37–42 százalék közül alakul.

Összefoglalva azt találtuk, hogy a rugalmas bérben részesülő munkavállalók bére jelentősen magasabb, mint a csak alapbérben részesülőké. Ez a mechanizmus pedig lényegesen hozzájárul a településtípusok közötti béregyenlőtlenséghez. A regressziós elemzésünk azt is megmutatta, hogy ez a különbség nem önmagában a rugalmas bérek okozzák, hanem jelentős

mértékben az iskolai végzettségnek és az adott településen elérhető vállalatok minőségének köszönhető.

Hivatkozások

- BLOOM, N.–VAN REENEN, J. (2010): [Why Do Management Practices Differ across Firms and Countries?](#) The Journal of Economic Perspectives: A Journal of the American Economic Association, Vol. 24. No. 1. 203–224. o.
- LEMIEUX, T.–MACLEOD, W. B.–PARENT, D. (2009): [Performance Pay and Wage Inequality](#). The Quarterly Journal of Economics, Vol. 124. No. 1. 1–49. o.
- REIZER B. (2022): [Employment and Wage Consequences of Flexible Wage Components](#). Labour Economics, Vol. 78. 102256.

Függelék

Az alfejezethez az éves Bértarifa-felvétel 2013 és 2022 közti egymás követő hullámainat használtuk. Ez a felmérés 1992 óta minden évben tartalmazza a mintába kerülő munkavállalók egy adott hónapra vonatkozó bérét. Az adatfelvétel minden 50 fő feletti vállalatra és az 50 fő alatti vállalatok egy véletlen mintájára terjed ki. Az 50 fő alatt minden munkavállalót lekérdeznek, míg 50 fő felett az 5-én 15-én és 25-én született munkavállalókat. Az adatbázis évente körülbelül 11 ezer céget és 100–150 ezer munkavállalót tartalmaz. A felmérést 2018-ig a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat végezte, és a május havi béreket tartalmazta. 2019 óta a felmérést a KSH végzi, és az október havi béreket tartalmazza. Az egyhavi bér mellett elérhető információ az adott évben kapott nem rendszeres, azaz nem minden hónapban kifizetett alapbérén felüli juttatás. A szakirodalomban elterjedt módon ennek 1/12-ed részét számítjuk be a havi bérbe. Fontos változás még, hogy 2019 óta nincs külön elérhető információ a rendszeres (minden hónapban kifizetett) és nem rendszeres egyéb bérelemekről. Ezért 2018 előtt is összevontuk ezt a két kategóriát, és a nem rendszeres bónuszokhoz soroltuk őket. Az elemzés során a 2013 és 2022 közötti éveket használtuk, mert 2013 előtt nem figyelhetjük meg a munkaadó telephelyét, 2022 után pedig még nem elérhető az adatbázis.

4.4. A BUDAPESTI NAGYVÁROSI TÉRSÉG BÉRELŐNYE VÉGZETTSÉGI CSOPORTOK SZERINT, 2001–2022

KÁROLYI RÓBERT

A magyar munkapiacra tartós és jelentős bérkülönbségek figyelhetők meg a budapesti nagyvárosi térség és az ország többi része között. A főváros és agglomerációja a magasabb termelékenységű vállalatok és a képzett munkaerő legfontosabb koncentrációs pontja, ami egyben a regionális bérkülönbségek egyik fő forrása is. A nemzetközi irodalom ezt a jelenséget városi bérprémiumnak nevezi (*Glaeser–Maré*, 2001, *Combes és szerzőtársai*, 2008, *De la Roca–Puga*, 2017, *Dauth és szerzőtársai*, 2022). Ebben az alfejezetben azt vizsgáljuk, hogy Magyarországon mekkora bérprémium kapcsolódik a fővárosi agglomerációhoz a különböző iskolai végzettségű csoportokban, illetve, hogyan változott ez 2001 és 2022 között.

A városi bérprémium egyik alapvető magyarázata, hogy a városok az agglomerációs hatásokon keresztül növelik a munkavállalók termelékenységét (*Duranton–Puga*, 2004). Jelentős módszertani kihívást jelent azonban annak megállapítása, hogy a különböző méretű városok között megfigyelt átlagbérkülönbségek mekkora része fakad ezekből az agglomerációs hatásokból, és mennyi magyarázható a munkavállalók meg nem megfigyelt jellemzői szerinti összetételével. A korai tanulmányok, mint például *Glaeser–Maré* (2001), rámutattak, hogy a városokban szerzett tapasztalat hosszabb távon is magasabb bérhez vezethet, ami a tanulási hatások fontosságát jelzi. Későbbi vizsgálatok (*Combes és szerzőtársai*, 2008, *De la Roca–Puga*, 2017, *Dauth és szerzőtársai*, 2022, *Czaller–Nemes Nagy*, 2024) kísérletet tettek a szelekciós és termelékenységi komponensek szétválasztására, és arra a következtetésre jutottak, hogy mindkettő jelentős szerepet játszik: a munkavállalók képességeik alapján válogatódnak a városokba, miközben a városi környezet önmagában is növeli termelékenységüket (lásd részletesen a 4.2. alfejezetet).

Bár a városi bérprémium és az agglomerációs előnyök több országban empirikusan is kimutathatók, a folyamatok mértéke és szerkezete országonként jelentősen eltérhet a településszerkezet, a gazdasági centralizáció és a munkaerőpiac mérete szerint. Magyarország esetében különösen indokolt a budapesti nagyvárosi térség és az ország többi része közötti bérkülönbségek vizsgálata, mivel ez a térség az ország egyetlen valódi nagyvárosi egysége, ahol a népesség, a gazdasági aktivitás és a hozzáadott érték koncentrációja eléri a nemzetközi összehasonlításban is releváns agglomerációs szintet (*KSH*, 2014). A fővárosi térség gazdasági koncentrációja nemcsak a magasabb hozzáadott értékű tevékenységek jelenlétében, hanem az emberi tőke, az innovációs potenciál és a szolgáltatási szektor térbeli sűrűsödésében is megmutatkozik.

A hazai empirikus kutatások közül *Czaller–Major* (2015) volt az első, amely közvetlenül becsülte a városi bérprémiumot magyar adatokon. A szerzők a Nemzeti Munkaügyi Hivatal éves bértarifa-felvétele alapján kimutatták, hogy a Budapestet is magában foglaló nagyvárosi térségben dolgozók átlagbére mintegy 12 százalékkal haladta meg az ország többi részének átlagát 2008 és 2012 között, miután figyelembe vették a munkavállalói és vállalati jellemzőket. Eredményeik szerint a bérprémium nem lineáris a városmérettel: kisebb városokban nem figyelhető meg érdemi előny, míg a fővárosban különösen nagy a bérelőny, kiváltképpen a felsőfokú végzettségűek körében. Jelen alfejezet folytatja ezt a kutatási irányt, és a városi bérprémiumot a budapesti nagyvárosi térség (Budapest és agglomerációja) és az ország többi része közötti különbségek alapján idősoros és képzettség szerinti bontásban vizsgálja.

A városi bérprémium mérése

Az elemzés a Központi Statisztikai Hivatal (korábban a Nemzeti Munkaügyi Hivatal) éves bértarifa-felvételén alapul, ami a négy főnél nagyobb létszámú vállalatokat fedli le. A felvétel munkáltatói adatközlésén alapul, és tartalmazza a teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállalók bruttó havi keresetét, illetve a munkavállaló és a munkáltató főbb jellemzőit (például nem, kor, iskolai végzettség, ágazat, vállalatméret). Ezek az adatok megbízható forrást jelentenek a kereseti különbségek mikroszintű vizsgálatához, mivel a bérinformációk közvetlenül a munkáltatói nyilvántartásokból származnak, ezáltal pontosabb képet adnak a munkaerőpiaci folyamatokról, mint az önbevalláson alapuló források. Az adatbázis a vállalatok telephelyének településazonosító kódját is rögzíti, ami lehetővé teszi a cégek földrajzi elhelyezkedés szerinti megbontását. Ennek alapján a mintát a budapesti nagyvárosi térség, amely Budapestet és agglomerációját foglalja magában (a továbbiakban: budapesti agglomeráció) és az ország többi része kategóriákba rendezem. Az elemzés a versenyszférában dolgozó teljes állású munkavállalók (legalább heti 36 órában foglalkoztatottak) körére korlátozódik, mivel a közsféra bérezési rendszere egy eltérő, sajátos logikát követ. A bérek szintjén a bruttó havi átlagkereset természetes alapú logaritmussal mérem. Az elemzés során négy iskolai végzettség kategóriát különböztetek meg: 1. legfeljebb általános iskolai, 2. szakmunkás, 3. érettségi, illetve 4. felsőfokú végzettségűek. A jelen alfejezet a 2001 és 2022 közötti időszakot vizsgálja, ami lehetővé teszi a bérprémium időbeli változásának és az iskolai végzettség szerinti eltéréseknek is a hosszú távú elemzését.

A fővárosi agglomeráció bérhatását lineáris regressziós eljárással becsülöm. Ehhez a következő bérregyenleteket használom:

$$\ln(w_i) = \beta BPA_i + X_{iy} + \tau_\tau + \theta_o + \delta_s + \varepsilon_i, \quad (1)$$

$$\ln(w_i) = \sum_I \beta_I BPA_i \times E_I + X_{iy} + \tau_\tau + \theta_o + \delta_s + \varepsilon_i \quad (2)$$

ahol X_i vektor tartalmazza a munkatapasztalatot és annak négyzetét, kétértékű változók (dummyk) szerepelnek a különböző iskolázottsági szintekre, illetve használok egy kétértékű férfi változót is. A munkatapasztalat változó esetén megengedem, hogy iskolázottsági szintek szerint eltérő legyen a bérpálya, kiszűrve az esetleges tapasztalat (illetve életkor) szerinti összetétel-különbségeket. A keresztszmetszeti jellegű helyzetkép leírása céljából ömlesztett mintán (2012–2022) történő becslések esetében, minden specifikációban kontrollálok év fix hatásokra (τ_τ). A csupán év fix hatásokat tartalmazó alapmodell mellett bemutatom az eredményeket kétjegyű FEOR-kódok szintjén mért foglalkozás fix hatásokkal (θ_o) és TEÁOR-főcsoportok szintjén megfigyelt ágazati hatásokkal (δ_s) is. A budapesti agglomerációt jelző BPA_i változóhoz tartozó β paraméter mutatja a becsült városi bér-prémiumot. A második modellben esetén BPA_i változót a különböző iskolázottsági szinteket jelző kétértékű változókkal (E_i) interaktilom. Az így kapott β_i paraméter, az I végzettségi szinten belül megfigyelhető budapesti agglomerációs bérprémiumot mutatja. A standard hibákat településszinten klaszterezem.

A 4.4.1. táblázatban az átlagos budapesti bérprémium becsült értékeit láthatjuk az ömlesztett 2012–2022 közötti mintán. Specifikációtól függően 12,5–15 logpontos bérelőny becsülhető, mely hozzávetőleg egy 13,3–16,2 százalékos budapesti bérprémiumnak felel meg. Az egyes specifikációkban mért prémiumok statisztikai értelemben nem térnek el szignifikánsan egymástól.

A különböző iskolázottsági kategóriákban jelentősen eltér a főváros térségében dolgozók becsült bérprémiuma. A 4.4.2. táblázatban látható eredmények alapján általánosságban elmondható, hogy az iskolai végzettséggel együtt nő a budapesti bérprémium becsült értéke is. Amíg a legfeljebb általános iskolai végzettségűek körében az alapmodell csupán 4 logpont körüli prémiumot mutat, szakmunkás végzettség esetén ez az érték 6, érettségivel 15, felsőfokú végzettséggel pedig majdnem eléri a 30 logpontot is.

4.4.1. táblázat: A budapesti agglomerációs bérprémium regressziós becslése, 2012–2022

	(1)	(2)	(3)	(4)
	Log-bér			
Budapesti agglomeráció	0,137*** (0,019)	0,149*** (0,015)	0,125*** (0,017)	0,139*** (0,015)
N	1 573 796	1 573 686	1 573 795	1 573 685
R ²	0,468	0,511	0,537	0,561
Év fix hatás	igen	igen	igen	igen
Ágazat fix hatás		igen		igen
Foglalkozás fix hatás			igen	igen

Megjegyzés: Mindegyik modellben kontrollálok a munkatapasztalati évek számára és annak négyzetére, megengedve, hogy a tapasztalat hatása végzettségi kategóriánként eltérjen, egy férfi kétértékű változóra, illetve a négy végzettségi kategóriát jelző kétértékű változókra. További bevont fix hatások a táblázat alsó paneljében jelezve. Zárójelben a településszinten klaszterezett standard hibák.

Forrás: Saját számítás a KSH Bértarifa-felvétel adatainak felhasználásával.

*** $p < 0,01$ ** $p < 0,05$ * $p < 0,1$.

4.4.2. táblázat: A budapesti agglomerációs bérprémium végzettségi kategóriák szerinti regressziós becslése, 2001–2022

	(1)	(2)	(3)	(4)
	Log-bér			
Maximum általános	0,043** (0,019)	0,078*** (0,018)	0,053*** (0,016)	0,074*** (0,016)
Szakt munkás	0,060*** (0,021)	0,086*** (0,019)	0,068*** (0,019)	0,084*** (0,018)
Érettségi	0,144*** (0,021)	0,159*** (0,016)	0,128*** (0,019)	0,142*** (0,016)
Felsőfokú	0,296*** (0,031)	0,279*** (0,025)	0,253*** (0,028)	0,268*** (0,024)
N	1 573 796	1 573 686	1 573 795	1 573 685
R ²	0,473	0,514	0,540	0,564
Év fix hatás	igen	igen	igen	igen
Ágazat fix hatás		igen		igen
Foglalkozás fix hatás			igen	igen

Megjegyzés: Mindegyik modellben kontrollálok a munkatapasztalati évek számára és annak négyzetére, megengedve, hogy a tapasztalat hatása végzettségi kategóriánként eltérjen, egy férfi dummy változóra, illetve a négy végzettségi kategóriát jelző dummy változókra. További bevont fix hatások a táblázat alsó paneljében jelezve. Zárójelben a településszinten klaszterezett standard hibák.

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$.

Forrás: Saját számítás a KSH Bértarifa-felvétel adatainak felhasználásával.

Az iparági összetétel eltérő módon befolyásolja ezeket a becsléseket. Míg a legfeljebb érettségivel rendelkező

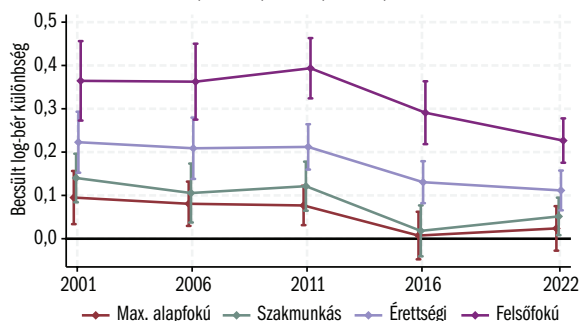
három kategóriában a pontbecslések 2–3 százalékponttal magasabbak, addig a felsőfokú végzettségűeknél 2 százalékponttal alacsonyabb bérprémiumot mérünk, ha kontrollálunk iparági fix hatásokra. Ezek az eredmények arra utalnak, hogy nem egyértelmű a budapesti agglomeráció (relatív) iparági összetételnek hozzájárulása a megfigyelt bérprémiumhoz. Míg a felsőfokú végzettségűek esetében előnyösebb, addig az alacsony végzettségűeknél hátrányosnak látszik a budapesti agglomeráció a különböző gazdasági ágazatok súlyának szempontjából, bár egyik paraméter esetében sem történik statisztikailag szignifikáns változás modelltől modelltől. A (3) oszlopban látható, foglalkozás fix hatásokat tartalmazó egyenlet eredményei szerint, a foglalkozások szerinti összetétel-különbségek az érettségizettek vagy felsőfokú végzettségűek körében járulnak hozzá pozitívan a bérprémiumhoz. Ha figyelembe vesszük az iparági és foglalkozási összetétel különbségeit, az eredmények akkor sem térnek el szignifikánsan az alapmodell eredményeitől.

Érdemes azonban megjegyezni, ha vállalati tényezőkre is kontrollálunk, a mért prémiumok tovább szűkülnek. A Függelék F4.4.1. táblázata azokat az eredményeket mutatja, amikor a vállalatméret logaritmusát is bevontam a becslésekbe. Az alacsony és szakt munkás végzettségűek körében a mért budapesti agglomerációs bértöbblet teljesen eltűnik, vagy alacsony és csak gyengén szignifikáns, de a magasabb végzettségi kategóriákban is jelentősen csökkennek a mért bérkülönbségek. Mivel a vállalatok méretbeli különbségei közvetlenül is összefüggenek az agglomerációs hatásokkal, ezt a magyarázóerőt a bértöbbletek mögött meghúzódó agglomerációs előnyök részének érdemes tekinteni. Ilyen módon, ha arra a kérdésre keressük a választ, hogy a tulajdonságaikban egymáshoz hasonló munkavállalók számára mennyire előnyösek a budapesti agglomerációban elérhető keresetek, akkor inkább a vállalati létszámot nem tartalmazó 4.4.1. táblázat eredményeire érdemes támaszkodni. (Amennyiben azt feltételezzük, hogy a különböző végzettségi szinteken belül nincsenek erős mobilitási korlátok

az egyes iparágak és foglalkozások között, akkor az alapmodell eredményei lehetnek mérvadók.)

Az alapmodellt külön megbecsülöm az ezredfordulót követően minden népszámlálási évre, beleértve a mikrocenzusokat is. Az együtthatók változásait az 4.4.1. ábra szemlélteti. Az eredmények arra utalnak, hogy a 2001 és 2011 közötti időszakban minden iskolázottsági kategóriában stabilan alakulnak a becslült bérkülönbségek, ezt követően azonban minden kategóriában csökkenés figyelhető meg. A legfeljebb szakmunkás végzettségűek két csoportjában nem tér el szignifikánsan a 2011-es és az időszak végi 2022-es bérprémium, azonban az időszak végén látható pontbecslések statisztikai értelemben nem vagy csak alig térnek el nullától. Az érettségizettek vagy felsőfokú végzettségűek esetében a csökkenés jelentősen meredekebb, 2011 és 2022 között közgazdasági és statisztikai értelemben is rendkívüli a prémiumok visszaesése. Az érettségizettek esetében 21 logpont volt a bérelőny 2011-ben, amely szinte a felére, 11 logpont körüli értékre zuhan vissza. A felsőfokú végzettségűek esetében is hasonló arányú a visszaesés, egy közel 40 logpontos bérkülönbség csökken le hozzávetőleg 23 logpontra.

4.4.1. ábra: A budapesti bérprémium időbeli alakulása iskolázottsági szintek szerint, regressziós paraméterek, 2001, 2006, 2011, 2016, 2022

Forrás: Saját számítás a KSH Bértarifa-felvétel adatainak felhasználásával

Ha az egyes pontbecslések értékei külön-külön nem is feltétlenül, az időbeli trendek kifejezetten robusztusnak tűnnek. A Függelék F4.4.1. ábrája mutatja a bérkülönbségek alakulását ágazati fix hatásokat és

a vállalatméret logaritmusát is bevonva az egyenletbe. Az egyesített mintán megfigyelt mintázattal egybevágoan az ágazati fix hatások csökkentik a mért bérkülönbségeket a legalább érettségivel rendelkező két végzettségi csoportban. A 2010-es évek folyamán történő csökkenés hasonló az alapmodell eredményeihez: az érettségizettek körében a 2011-es 15 logpontos budapesti bérelőny 8 logpontra esik, míg a felsőfokú végzettségűeknél 30 logpontról zuhan 18 logpont körüli értékre.

Összefoglalás

Az eredmények arra utalnak, hogy a budapesti nagyvárosi térséghez kapcsolódó bérprémium a 2000-es években minden iskolázottsági csoportban tartósan pozitív volt, a 2010-es években azonban látványosan mérséklődött. A 2012–2022 közötti időszak egyesített mintáján a budapesti agglomeráció bérelőnye még mindig 13–16 százalékos nagyságrendű, de az iskolai végzettség szerint erősen differenciált: az alacsonyabb végzettségűeknél néhány százalékra korlátozódik, az érettségizetteknekél nagyjából 10 százalék körüli, míg a felsőfokú végzettségűeknél 20–25 százalékos körüli bérprémium figyelhető meg. Az idősorok alapján a 2001 és 2011 közötti időszakban a különbségek viszonylag stabilak, a 2010-es évektől kezdve viszont az alacsonyabb végzettségűek körében a bérprémium gyakorlatilag eltűnik, és a magasabb végzettségi csoportokban is számottevően csökken, jól lehet továbbra is egyértelműen pozitív marad.

Az időbeli csökkenés értelmezéséhez legalább két szélesebb, a hazai bérstruktúrát érintő folyamatot érdemes kiemelni. Egyrészt, a 2010-es években a minimálbér és a garantált bérminimum több hullámban, nagy lépésekben emelkedett, ami jelentős bérkompressziót eredményezett a bérskála alsó harmadában, különösen az alacsonyabb végzettségű foglalkoztatottak körében (Telegdy, 2018). Ez a folyamat a vidéki térségekben, ahol nagyobb arányban dolgoznak a minimálbérhez közeli bérért, relatíve nagyobb bér-emelkedést hozhatott, így hozzájárulhatott a budapesti agglomerációhoz viszonyított bérkülönbségek

mérséklődéséhez is. Másrészt, a nagyobb, jellemzően magasabb bért fizető, exportorientált vállalatok az elmúlt két évtizedben egyre kevésbé kizárólag a fővárosi térségben, egyre inkább több vidéki pólusban (ipari központokban, autóipari és más feldolgozóipari beruházások körül) koncentrálódnak. A vállalatméret kontrollálása mellett kapott eredmények – amelyek szerint elsősorban az alacsonyabb végzettségűeknél tűnik el a budapesti bérprémium – azt sugallják, hogy a fővárosi bérelőny jelentős része a nagyobb, magasabb termelékenységű vállalatok budapesti koncentrációján keresztül érvényesül, és ennek térbeli „szétterülése” hozzájárulhatott a prémium csökkenéséhez.

A felsőfokú végzettségűek körében tapasztalt, de mérséklődő budapesti bérelőny jól illeszkedik azokhoz az eredményekhez, amelyek szerint a felsőfokú végzettségűek számának bővülésével párhuzamosan nőtt a foglalkozásukhoz képest túlképzettek aránya is (Kónya, 2025). Ebben a helyzetben a budapesti nagyvárosi térség továbbra is kiemelt szerepet játszik a magasabb hozzáadott értékű, tudásintenzív állások koncentrációjában, ugyanakkor egyre több diplomás dolgozik közepes bérszintű vagy részben túlképzettséggel járó munkakörökben. Nemzetközi összehasonlításban sem egyedi jelenség, hogy a városi bértöbblet hosszabb távon csökken, miközben egyre inkább a magasabb végzettségűekre koncentrálódik (lásd például Butts és szerzőtársai 2023, Glaeser–Maré, 2001, De la Roca–Puga, 2017). A jelen alfejezet eredményei tehát arra utalnak, hogy a budapesti agglomeráció bérelőnye továbbra is jelentős a magyar munkapiacra, de összetettebbé vált: az alacsonyabb végzettségűek számára egyre kevésbé jelent automatikus kereseti előnyt, miközben a képzetten munkaesetében továbbra is mérhető, de a korábinál jóval mérsékeltebb bérelőny figyelhető meg. Az

egyes mechanizmusok – különösen a vállalati termelékenységi különbségek, a munkavállalói szelekció és a bérképzési intézmények – szétválasztása ugyanakkor további, célzott elemzést igényel.

Hivatkozások

- BUTTS, K.–JAWORSKI, T.–KITCHENS, C. (2023): *The Urban Wage Premium in Historical Perspective*. NBER Working Papers, No. 31387. National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA.
- COMBES, P.-P.–DURANTON, G.–GOBILLON, L. (2008): *Spatial wage disparities: Sorting matters!* Journal of Urban Economics. Vol. 63. No. 2. 723–742. o.
- CZALLER LÁSZLÓ–MAJOR KLÁRA (2015): *Agglomeration wage premium in Hungary*. Hétfa Working Papers, No. 2015/13. Hétfa Research Institute and Center for Economic and Social Analysis, Budapest.
- CZALLER LÁSZLÓ–NEMES NAGY JÓZSEF (2024): *A magyarországi területi bérkülönbségek összetevői*. Területi Statisztika, 64. évf. 3. sz. 380–408. o.
- DAUTH, W.–FINDEISEN, S.–MORETTI, E.–SÜDEKUM, J. (2022): *Matching in Cities*. Journal of the European Economic Association. Vol. 20. No. 4. 1478–1521. o.
- DE LA ROCA, J.–PUGA, D. (2017): *Learning by working in big cities*. The Review of Economic Studies. Vol. 84. No. 1. 106–142. o.
- DURANTON, G.–PUGA, D. (2004): *Micro-foundations of urban agglomeration economies*. Megjelent: *Henderson, J. V.–Thisse, J.-F.* (szerk.: Handbook of Regional and Urban Economics. Vol. 4. Elsevier, Amsterdam, 2063–2117. o.
- GLAESER, E. L.–MARÉ, D. C. (2001): *Cities and skills*. Journal of Labor Economics. Vol. 19. No. 2. 316–342. o.
- KÓNYA ISTVÁN (2025): *Az emberi tőke hozzájárulása a növekedéshez Magyarországon*. Megjelent: *Hermann Zoltán–Varga Júlia* (szerk.: Munkaerőpiaci tükrök, 2023–2024. HUN-REN KRTK, KTI, Budapest, 62–66. o.
- KSH (2014): *Magyarország településhálózata I. Agglomerációk, településegységek*. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 255 o.
- TELEGDY ÁLMOS (2018): *Béregyenlőtlenség a magyarországi munkapiacra: a technológiai változás, felsőoktatási expanzió és a minimálbér szerepe*. Hitelintézeti Szemle. 17. évf. 3. sz. 5–28. o.

Függelék

F4.4.1. táblázat: A budapesti agglomerációs bérprémium végzettségi kategóriák szerinti regressziós becslése, kontrollálva a vállalatméret logaritmusára, 2001–2022

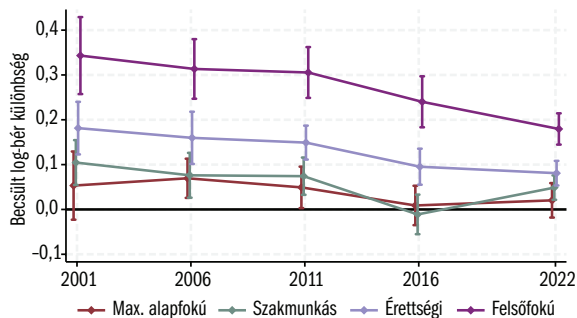
	(1)	(2)	(3)	(4)
	Logbér			
Maximum általános	0,004 (0,016)	0,036** (0,014)	0,009 (0,014)	0,031** (0,013)
Szaktmunkás	-0,006 (0,017)	0,027* (0,015)	0,001 (0,015)	0,025* (0,014)
Érettségi	0,076*** (0,020)	0,101*** (0,015)	0,059*** (0,015)	0,083*** (0,013)
Felsőfokú	0,253*** (0,027)	0,238*** (0,026)	0,220*** (0,025)	0,232*** (0,025)
Loglétszám	0,070*** (0,008)	0,063*** (0,006)	0,067*** (0,007)	0,064*** (0,006)
N	1 563 737	1 563 627	1 563 736	1 563 626
R ²	0,537	0,558	0,594	0,607
Év fix hatás	igen	igen	igen	igen
Ágazat fix hatás		igen		igen
Foglalkozás fix hatás			igen	igen

Megjegyzés: Mindegyik modellben kontrollálok a munkatapasztalati évek számára és annak négyzetére, megengedve, hogy a tapasztalat hatása végzettségi kategóriánként eltérjen, valamint egy férfi kétértékű változóra, illetve a négy végzettségi kategóriát jelző kétértékű változókra. További bevont fix hatások a táblázat alsó részében jelezve. Zárójelben a településszinten klaszterezett standard hibák.

Forrás: Saját számítás a KSH Bértarifa-felvétel adatainak felhasználásával.

*** $p < 0,01$ ** $p < 0,05$ * $p < 0,1$

F4.4.1. ábra: A budapesti bérprémium időbeli alakulása iskolázottsági szintek szerint ágazati fix hatások és vállalatméret bevonásával, regressziós paraméterek, 2001, 2006, 2011, 2016, 2022

Forrás: Saját számítás a KSH Bértarifa-felvétel adatainak felhasználásával.

5. TÉRBELI ILLESZKEDÉS ÉS MOBILITÁS

5.1. AZ INGÁZÁS TENDENCIÁINAK VÁLTOZÁSA MAGYARORSZÁGON 2011 ÉS 2022 KÖZÖTT*

SZALKAI GÁBOR

Bevezetés

Az ingázási adatok a statisztikai adatok között kiemelt szerepet töltenek be, hiszen azon kevés adatforrás közé tartoznak, amelyek térkapcsolati információkat szolgáltatnak a társadalmi és gazdasági folyamatok megértéséhez. Az ingázás teljes körű felmérése kizárólag a népszámlálási adatok alapján lehetséges, így a legfrissebb adatokat 2022. október 1-i eszmei dátummal ismerjük. Ezt megelőzően a 2011. évi népszámlálás mérte fel az ingázási szokásokat, jelen elemzés az aktuális helyzetet és a két népszámlálás közötti változások legfontosabb tendenciáit tárja fel.

Adatok

Az ingázási folyamatokat – a mindenkorai népszámlálási eredményekre alapozva – számos tanulmány vizsgálta (*Kertesi*, 2000, *Balogh*, 2004, *Forray–Híves*, 2009, *Pénzes*, 2013, *Kiss–Szalkai*, 2014, 2018, *Pénzes és szerzőtársai*, 2014, *Kovács és szerzőtársai*, 2015, *Lakatos–Kapitány*, 2015; *Pirisi és szerzőtársai*, 2016). Ugyanakkor, míg korábban a KSH széleskörűen publikálta a népszámlálási, így az ingázási adatokat is, addig 2022-re jelentősen szűkült az ingyenesen megismerhető adatok köre.

A témára vonatkozó népszámlálási kérdések 2011-hez képest csak kismértékben változtak. Mindkét népszámlálás kiter a munkába járásra és az oktatási intézmények látogatására, de jelen elemzés csak a munkavállalási célú ingázással foglalkozik. A sze-

mélyi kérdőív 28. és 29. blokkja kérdezett rá az ingázással kapcsolatos adatokra, elsőként a munkavégzés helyszínére. Itt 2011-hez képest kikerült a lehetséges válaszok közül a „nem dolgozik, nem tanul” opció. Érzékelhető a kérdőív munkavállalási blokkjának tartalma alapján a KSH-nak az a szándéka, hogy a nem dolgozók, és nem is tanulók ugorják át az ingázással kapcsolatos kérdéseket. Így öt választási lehetőség maradt: 1. otthonában, 2. a lakóhelyével megegyező településen, 3. más településen, 4. változó településen vagy 5. külföldön dolgozik, utóbbi esetben megadható volt az ország neve is. Ezt a blokkot azonban tovább pontosította az a kérdés, hogy meg kellett adni a magyarországi munkahely települését. Újítás azonban, hogy – a munkakezdés leggyakoribb helyét megadva – ezt a „változó településen” dolgozóknak is fel kellett tüntetni, és a külföldi munkavállalás települését is meg kellett adni. Ez a 2011. évi lekérdezés során sem volt lehetetlen, de az akkori adatkérés alapján inkább az ország megadására gondolhattak a válaszadók, 2022-ben viszont a két adatot kifejezetten külön kérte a kérdőív.

Kismértékben módosult a kérdés, amely arra vonatkozott, hogyan, milyen módon jutnak el a válaszadók a munkahelyre: alapvetően továbbra is nyolc kategória közül lehetett választani, de a „gyalog” opciót a „kizárólag vagy jelentős részben gyalog” lehetőségre módosították. Végül az eljutás átlagos idejére kérdezett rá a kérdőív, akárcsak 2011-ben, a különbség annyi volt, hogy 2022-ben külön felhívták a figyelmet arra, hogy a válaszadó a (rá)gyaloglási, a várakozási és az átszállási időt is számolja bele az utazási időbe.

A közzétett adatok közül teljesen hiányoznak az eljutás módjára és idejére vonatkozó eredmények,

* Az alfejezet a Központi Statisztikai Hivatal A foglalkoztatott népesség lakóhely és munkahely települése szerint, (fő) című, egyedi kérésre összeállított táblázatos adatállomány felhasználásával készült. A dokumentumban foglalt számítások és az azokból levont következtetések kizárólag Szalkai Gábor mint szerző szellemi termékei.

ugyanakkor településsorosan is letölthetők az elingázókra, beingázókra, helyben foglalkoztatottakra vonatkozó aggregált adatok. Mivel ez nem volt elégséges, a KSH-tól megvásároltuk a települési ingázási mátrix kialakításához szükséges „minimális” adatsort, melyben a külföldi ingázási célpontok esetében mind a település, mind az ország megnevezését eltüntették, csak annyit lehet tudni, hogy valahová „külföldre” ingáznak a munkavállalók. Ezen túlmenően, adatvédelmi okokra hivatkozva, 122 434 esetben nem adta meg a KSH az ingázók pontos számát sem, mivel ennek értéke nem érte el a három főt az adott településpárok között. Ezek az egy vagy két főt jelentő mezők ki vannak pontozva a táblázatban, de az összesített adatok alapján tudható, hogy összesen 151 875 főről van szó, vagyis az átadott településszintű adattábla ennnyivel kevesebb munkavállalót tartalmaz, mint a foglalkoztatottak valós száma. Ennek alapján egy kipontozás átlagosan 1,24 főt jelent, vagyis kevesebbet, mint a „várható” másfél fő. A számítások során azonban ennél pontosabb értékekre volt szükség, így településszinten végeztem el a kipontozott adatok „becslését”: a településenkénti valós munkavállalói létszám és a vásárolt települési adatok közötti eltérés értéke alapján pótoltam a nem közölt adatokat. Mindössze hat település értéke volt az „elvileg várható” 1,5 fős átlagérték felett, 14 településen 1,5 az érték, az összes többi esetben pedig ez alatt mozog a mutató értéke úgy, hogy 95 településnél minden kipontozott adat egy főt jelentett. Mindez arra utal, hogy bár az adathiány esetében 1 vagy 2 fő lehet a meg nem adott ingázói létszám, de valójában a „kitakart” esetek túlnyomó többségében csak 1–1 fő ingázik a településpárok között. Egy olyan település van az egész országban, amelyet (kibocsátó oldalról) nem érintett az adatvédelmi korlátozás, ez pedig a borsodi Debréte. Ennek oka, hogy Debréte az egyetlen település, ahonnan senki sem ingázik, a helyben foglalkoztatott helyi lakosok száma pedig éppen 3 fő.

A „változó településen dolgozó” munkavállalókat az adattábla a munkakezdés leggyakoribb helyének településénél tünteti fel. Azonban e kategória válto-

zása gondot okoz a főváros esetében, ahol egyébként a legnagyobb a nem közölt ingázók száma is. Budapest adatai ugyanis kerületenként szerepelnek az adattáblában. Mivel azonban a tanulmánynak nem célja a településeken belüli folyamatok feltárása, így ezeket az adatokat a főváros szintjére aggregáltam. Ekkor azonban a megvásárolt adattáblán végzett számítások alapján 38 901 fővel több lett a fővárosban helyben lakó, helyben dolgozó munkavállalók száma, mint a népszámlálás hivatalos honlapján közzétett adatok szerint. A KSH-tól kért külön állásfoglalás szerint ennek oka, hogy a honlapon az összehasonlíthatóság érdekében a 2022. évi adatokat is a 2011. évi módszertannak megfelelően közölték. Ez azt jelenti, hogy a fent jelzett létszámú budapesti lakos jelölte magát „változó településen dolgozónak” úgy, hogy a változó település egy másik budapesti kerület volt. Ezeket a munkavállalókat a KSH honlapján – valójában tévesen – az ingázók közt szerepeltetik, miközben a helyben lakó és helyben dolgozó foglalkoztatottak közül hiányoznak. Elemzésemben a valós adatokkal dolgoztam.

A települési szintű összehasonlítás esetében további problémát okozott, hogy a két legutóbbi népszámlálás között történt egy településszétválás: Balatonkeneséből 2014-ben kivált Balatonakarattya. Az összehasonlíthatóság érdekében Balatonkenese 2011. évi adatait a 2022. évi foglalkoztatott lakosság arányában – Balatonkenese 71,3, míg Balatonakarattya 28,7 százalékos részesedése mellett – bontottam szét.

Az ingázás országos dimenziói

A foglalkoztatottak számának növekedése a két utóbbi népszámlálás közt, a csökkenő népességszám ellenére, nagyon jelentős volt Magyarországon. Míg 2011-ben 3,9 millió foglalkoztatott volt az országban, addig ez a szám 2022-re közel 800 ezer fővel, 4,7 millióra nőtt. Ebben a gazdasági változások mellett jelentős szerepet játszott a nyugdíjkorhatár emelése (melyet az elmúlt 15 évben emeltek 62-ről 65 évre), valamint folyamatosan torzítja a statisztikát a 2011-ben bevezetett „egységes közfoglalkoztatás rendszer” is. Ennek következtében ugyanis számos, koráb-

ban munkanélküliként regisztrált személy kerül be a munkaügyi statisztikába (lásd 6.3. fejezet). A népszámlálás időpontjában országos szinten 68 280 főt tartottak számon közfoglalkoztatottként, ami ugyan országos szinten csak mintegy 1,5 százalékot tesz ki, de vannak olyan térségek, ahol a közmunkaprogramok adják a foglalkoztatás gerincét.

A 776 ezer fős bővülésnek csak kisebb részét, mintegy 153 ezer főt tett ki a helyi foglalkoztatás növekedése, amely teljes egészében a *home office* terjedésének volt köszönhető, olyannyira, hogy többek között ennek következtében a klasszikus helyben foglalkoztatottság még csökkent is. A nagy növekedést az ingázók számának emelkedése hozta, a jelenlegi 1,58 millió fős (belföldi) ingázói létszám 2011-hez képest 420 ezer fővel bővült. Szintén markáns a külföldön foglalkoztatottak számának növekedése (mintegy 37 ezer főről 122 ezerre), amelyben jól érzékelhető a 2,6 százalékos országos átlaghoz képest a Nyugat-Dunántúl markáns „előnye” (9,8 százalék). E kérdéskört a kötetben az 5.3. fejezet tárgyalja. Végül jelentősen, 116 ezer fővel bővült a változó településen foglalkoztatottak köre is, jelenleg közel 270 ezer ilyen munkavállaló van az országban. Összességében tehát a nem lakóhelyükön foglalkoztatottak száma és aránya is jelentősen, közel 8 százalékkal nőtt, 2022-ben már 1,97 millió főt tett ki, amely a foglalkoztatott lakosság közel 42 százaléka.

Az iskolai végzettséget tekintve a foglalkoztatás bővülése több mint 90 százalékban az érettségivel és diplomával rendelkezőknek köszönhető, ugyanakkor arányaiban kiemelkedő volt a nyolc osztállyal sem rendelkezők, „munkaerőpiaci” megjelenése. A *home office* előretörése főleg a diplomás lakosság körében volt látványos (főleg Budapesten és Pest megyében), de még az érettségizettek körében is kétszerest meghaladó volt a növekedés. Bár nominálisan alacsonyabb értéket jelent, de mind az ingázók, mind a külföldön foglalkoztatottak esetében a nyolc osztállyal sem rendelkezők esetében volt a legnagyobb a bővülés, amelyet az érettségivel és diplomával rendelkezők követtek. A legszélsebbebb növekedés is az előbbi csoporthoz

kapcsolódik, Borsod-Abaúj-Zemplénben 3900 százalékkal nőtt a nyolc általánost sem végzett, külföldre ingázó munkavállalók száma, de több olyan megye (Bács-Kiskun, Zala, Somogy) is volt, ahol most először jelentek meg e képzetlen csoport tagjai között a külföldre dolgozni járók.

A nemi megoszlást tekintve a munkavállalók nagyobb része férfi (52–48 százalék), miközben jól érzékelhető a két csoport eltérő mobilitási készsége. Míg a *home office*-ban vagy a lakóhely településen dolgozók körében a nők aránya a magasabb (a *home office*-ban a női foglalkoztatás dominanciája 2011 után fordult át), addig az ingázási kényszer fokozódásával folyamatosan csökken a nők, és növekszik a férfiak aránya. Ez a belföldi ingázás esetében még csak kisebb mértékben jelenik meg, de a külföldre ingázóknak már 69 százaléka férfi, a változó településen dolgozók közt pedig közel 82 százalék az arányuk. Budapest több szempontból is kivételt jelent, a fővárosi nők ugyanis a vidékiekhez képest nem kívánnak ingázni, viszont szívesebben dolgoznak külföldön.

A településkategóriák szerinti megoszlást tekintve a munkavállalók 72 százaléka lakik városban, és csak 28 százaléka községekben. A településméretből és a munkahelyek számából következően azonban a városi lakosság adja az otthonában vagy munkahelyén dolgozók 85 százalékát, míg a falusi lakosság belföldi ingázásban elfoglalt aránya 49 százalék.

Az ingázás települési jellemzői

Az ország legnagyobb munkaerőpiaci központja Budapest, ahol a helyben lakó és dolgozó 820 ezer fős létszámhoz mintegy 398 ezer beengázó adódik hozzá, vagyis a teljes országos foglalkoztatotti létszám 25,8 százaléka dolgozik a fővárosban, ami a koncentráció mintegy 2 százalékpontos erősödését jelzi 2011-hez képest. A Budapestre ingázók létszáma a teljes belföldi ingázás 22 százalékát adja, de a Budapestről elingázók 93 ezer fős száma is a legnagyobb az országban, annak közel öt százalékát kitevé. Elsősorban a szűkebben vett agglomerációs térségből ingáznak be a fővárosba, ezen belül is kiemelkedik Érd és Du-

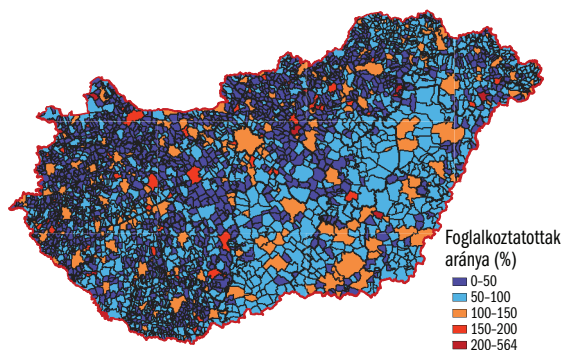
nakeszi, ahonnan mintegy 15 és 12 ezer fő ingázik a fővárosba. Emellett jól érzékelhetően a fő vasútvonalak mentén nyúlnak meg az ingázási tengelyek, kisebb mértékben Tatabányáig és Székesfehérvárig, kiemelkedően pedig Vácig és Szolnokig. Az elméleti vonzáskörzet azonban lényegében a teljes országot lefedi, mindössze 214 olyan település volt 2022-ben, ahonnan nem volt ingázó a fővárosba. A nagy távolság ellenére a Győr–Nyíregyháza–Szeged–Pécs négyszög számos megyeközpontjából is jelentős számú munkavállaló dolgozik Budapesten. A főváros az ingázók körében az átlagot jelentősen meghaladó mértékben növelte foglalkoztatási súlyát 2011-hez képest, a változó településekre ingázókat figyelembe nem vehetően közel 77 százalékkal emelkedett a Budapestre ingázók száma.

Minden más település foglalkoztatotti létszáma a fővárosinak csak a töredéke. A létszámot nagymértékben meghatározza a lakosságszám, vagyis többnyire a legnagyobb települések a legnagyobb foglalkoztatók. Debrecen a második, mintegy 126 ezer foglalkoztatottal, de ez a budapesti létszámnak csak mintegy 10 százaléka, Győr viszont kisebb népességszáma ellenére is a harmadik helyen található, közel 104 ezer fővel. A többi település nem éri el a 100 ezer fős létszámot sem. Egy olyan település volt az országban 2022-ben, ahol sem helyben foglalkoztatott helyi lakos, sem oda ingázó nem volt. Ezzel a zalai Csertalajos az ország egyetlen munkahelymentes települése, ugyanakkor a község 10 munkavállalója más településeken dolgozott. A foglalkoztatotti létszám az ország településeinek többségén növekedett 2011-hez képest, az ipari és szolgáltatói dinamikájukkal egyaránt kitűnő Debrecen, Győr és Kecskemét foglalják el a főváros utáni helyezéseket. A növekedés ellenére 663 településen így is csökkenést regisztráltak. Különösen erősen érintett Zala megye, ahol a megyeszékhely az országosan leginkább érintett település (1663 fős visszaeséssel), de Nagykanizsa is a harmadik, továbbá Hévíz is a lista elején van. E települések mellett (egykori) ipari települések (Tiszaújváros, Ózd, Martfű, Pusztavám, Alsózsolca), valamint a vasi Jánosháza,

a duzzasztójáról ismert Dunakiliti és egy történelmi kisváros, Mór érintett a leginkább.

A települési dinamikát jól jellemzi a településen dolgozó összes foglalkoztatott arányának vizsgálata a településen lakó foglalkoztatottakhoz képest (5.1.1. ábra). Amennyiben 100 százalék feletti a mutató, akkor a településen többen dolgoznak, mint az ott lakó foglalkoztatottak száma.

5.1.1. ábra: A településen dolgozó összes foglalkoztatott aránya a településen lakó foglalkoztatottakhoz képest, 2022 (százalék)

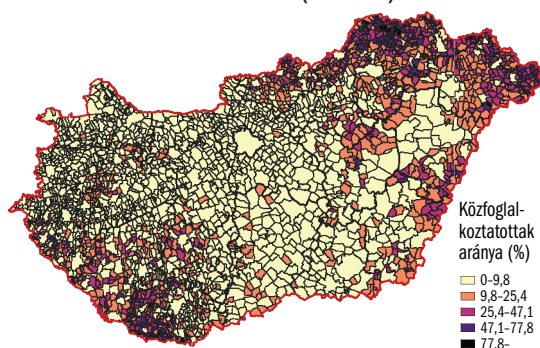
Forrás: A KSH 2022. évi népszámlálás adatai alapján saját szerkesztés.

A mutató egyrészt azokat a településeket emeli ki pozitív irányba, amelyek kis lakosságszámuk ellenére jellemzően valamilyen jelentős ipari üzemnek vagy szolgáltató intézménynek köszönhetően sok beingázót vonzanak (például Kékkút, Visonta, Sopronkövesd, Hollókő, Visegrád), vagy ugyanez az eset áll fent, de már nagyobb saját lakosság mellett (Tiszaújváros, Hévíz, Budaörs, Paks). És megjelennek a korábban már (részben) kiemelt megyeközpontok is, Győr, Székesfehérvár vagy Veszprém, amely városok tágabb környezetük gazdasági életét is képesek dinamizálni. Az ország nagy része ugyanakkor a 100 százalék alatti kategóriába tartozik, ahol munkalehetőség hiányában nem, vagy alig jellemző a beingázás, a helyi lakosok pedig máshol vállalnak munkát.

A foglalkoztatás sajátos esete a sokat vitatott közfoglalkoztatottság, amelynek statisztikai hatása a munkanélküliség csökkentése és a foglalkoztatottság növelése.

A közfoglalkoztatás Magyarország leghátrányosabb településeit érinti a leginkább, sok esetben a bújtatott munkanélküliséget foglalkoztatottságként bemutatva. A torzító hatás vizsgálata érdekében a közfoglalkoztatottság Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszerből (TeIR) letöltött 2022. októberi adatait összevettem a 2022. évi népszámlálás helyben foglalkoztatott helyi lakos mutatójával (5.1.2. ábra).

5.1.2. ábra: A közfoglalkoztatottak aránya a helyben foglalkoztatott helyi lakosokból, 2022. október (százalék)

Forrás: A TeIR BM-adatok és a KSH 2022. évi népszámlálás adatai alapján saját szerkesztés.

A legutóbbi népszámláláskor 220 olyan település volt az országnak, ahol a helyi lakosok legalább fele közfoglalkoztatottként dolgozott. Döntő részben azok a kelet- és délnyugat-magyarországi települések érintettek, amelyek az ország gazdasági és társadalmi értelemben is leginkább problémás térségei. Vannak ezek között olyan települések is, ahol a helyiek kizárólag közfoglalkoztatásban dolgoznak. Az érintett területek azok a térségek, ahol leginkább nőtt az aktív korú foglalkoztatottak száma, legnagyobb mértékben csökkent a munkanélküliség, és leginkább törtek előre a szakképzettséget nem igénylő, fizikai foglalkozások (KSH, 2024). Az említett területeken a tercier szektorban dolgozók aránya kiterjedt térségekben érte el a budapesti vagy Pest megyei szintet, kérdésessé téve a mutató további jelentéstartalmát.

Szemben a foglalkoztatotti létszámmal, az adott településre ingázók számát a települések gazdasági ereje

dominálja. A fővárost így nem a legnagyobb városok, hanem Győr és Székesfehérvár követik, de Kecskemét is előrébb helyezkedik el, mint ahogy azt népességi pozíciója indokolná. A „legnagyobb kicsi” ingázási centrum a szintén felülreprezentált, 11. helyen lévő Budaörs, Budapest elsődleges ingázási célpontja, ahová naponta 8300 munkavállaló ingázik a fővárosból. A skála másik oldalán összesen 10 olyan település volt 2022-ben Magyarországnak, ahová egyáltalán nem volt beingázó munkavállaló, ami a 2011-es 70 településhez képest jelentős csökkenés.

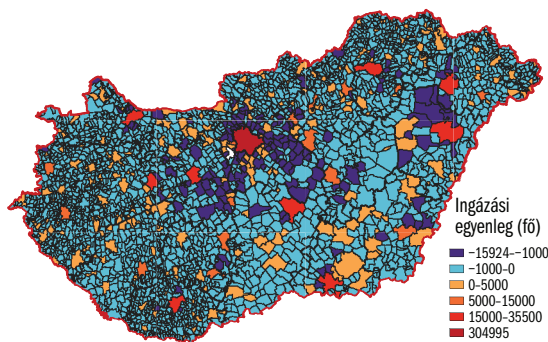
Az ingázási volumen változásának a pozitív oldalon sem volt markáns területi képe, a nagyvárosok és a gazdaságilag erős települések növelték legnagyobb mértékben a beingázói létszámukat. Kecskemét, Győr és Debrecen volt 14–20 ezer fővel a lista élén, míg az arányokat nézve a 0 beingázóról elmozduló települések mellett mintegy 30 olyan kistelepülés is volt, amelyen 1000 százalékot is meghaladóan nőtt a beingázók száma. Az ingázási volumen általános bővülése ellenére 452 olyan település is volt az országban, ahol csökkent a beingázók száma, amely a nagyobb értékek esetében strukturális válságot jelez. Így a legjelentősebb (száz vagy több száz fős) veszteséget elkönyvelő települések túlnyomó része (egykori) ipari település (például Petőfibánya, Visonta, Bokod, Halimba, Pusztavám, Alsózsolca) vagy egyéb, infrastrukturális szempontból országos jelentőségű község (Eperjeske, Dunakiliti), míg a lista élén a foglalkoztatotti visszaesésnél is második Mór található, 425 fős csökkenéssel.

Az elingázók számát tekintve szintén Budapest a legfontosabb (93 ezer fő), amelyet a nagyobb agglomerációs települések követnek (Érd, Dunakeszi, Szigetszentmiklós), s csak ezután jön sorra a többi vidéki nagyváros. A változásokat tekintve a legnagyobb növekvő elingázással jellemezhető nagyvárosi és agglomerációs települések köre mellett egy eltérő eset, Sopron található az élmezőnyben. E város ötödik helyezése és az 5000 főt meghaladó növekménye az ausztriai foglalkoztatás erősödésére utal. A negatív oldalon 75 település esetében csökkent az elingázók száma. A legnagyobb mértékben, közel mínusz 100

fővel a Dunaújváros melletti Nagyvenyim volt érintett, amelyre a kohászati központban egyre súlyosbodó foglalkoztatási gondok hatottak negatívan.

A beingázók és az elingázók különbségeként adódó ingázási egyenleget vizsgálva megállapítható, hogy 285 település rendelkezik pozitív ingázási egyenleggel, amelyből 128 város és 157 község (5.1.3. ábra).

5.1.3. ábra: Ingázási egyenleg, 2022 (fő)

Forrás: A KSH 2022. évi népszámlálás adatai alapján saját szerkesztés.

A negatív ingázási egyenleggel rendelkező települések közt 218 várost találunk, ezek közül kettő megyei jogú. Sopron esetében (957 fővel) az ausztriai munkavállalás miatt negatív az egyenleg, Érd viszont a teljes magyar településhálózat leginkább negatív ingázási egyenlegű települése, ahol közel 16 ezer fővel haladja meg az elingázók száma a beingázókét. A 16 leginkább negatív egyenlegű település közül mindössze kettő olyan van, Várpalota és Hajdúsámson, amelyek nem a főváros elsődleges vonáskörzetében helyezkednek el. A fővárosi agglomeráció nagy része mellett nagyon jelentős negatív egyenlegű települések fekszenek azokban a térségekben, amelyek egyszerre két vagy három település vonáskörzetébe is tartoznak. Ilyet találunk a Budapest–Székesfehérvár–Dunaújváros háromszögben, illetve a Debrecen és Nyíregyháza közötti térségben.

Összegzés

2011 és 2022 között a hazai foglalkoztatottság szintje közel 800 ezer fővel, 4,7 millió munkavállalóra bővült. A növekedésnek kisebb részét tette csak ki

a *home office* – klasszikus helyben foglalkoztatottságot is háttérbe szorító – terjedése, a bővülés döntő része az emelkedő ingázásnak volt köszönhető: az ingázók 1,97 milliós csoportja már a foglalkoztatott lakosság közel 42 százalékát teszi ki. A saját lakóhelyükön munkába járók aránya tehát csökken, miközben a *home office* lehetősége és az ingázási kényszer növekedett. Az ingázók aránya Budapesten a legalacsonyabb, míg a fővárosba ingázóknak köszönhetően Pest megyében a legmagasabb. Budapest számos további tényezőben is különleges szerepet tölt be, itt dolgozik az ország munkavállalóinak egynegyede, a város vonzáskörzete lényegében a teljes országra kiterjed, ide kötődik a legnagyobb be- és elingázói létszám, a fővárosi nők a vidékiekhez képest kevésbé kívánnak ingázni, viszont szívesebben dolgoznak külföldön, és náluk a legfontosabb a *home office* szerepe is.

Iskolai végzettség szempontjából az alapfokú és az érettségit nem adó középfokú végzettségük pozíciója romlott, miközben a szélső pólusok erősödnek: bár elsősorban az érettségizettek és a diplomások munkaerőpiaci helyzete stabilizálódott, de érzékelhetően megnőtt az igény a nyolc osztállyal sem rendelkezők munkába állására, ami csak részben magyarázható a közmunkával. Bár mesterségesen ez pumpálta fel számos kelet- és délnyugat-magyarországi település helyzetét, de a marginalizálódó törpefalvakban is érzékelhető egy bizonyos pozitív elmozdulás, amely mind a külföldi munkavállalás, mind a beingázások révén megjelent. A falusi lakosság ugyanakkor továbbra is számarányát meghaladó mértékben kényszerül ingázásra a munkavállalás érdekében, majdnem ők teszik ki az ingázók felét, aminek fő résztvevői a nőknél mobilisabb férfi foglalkoztatottak.

A vidéki térségekben határozottá vált a tendencia, hogy már nem a népességszám, hanem a gazdasági erő a munkavállalás és az ingázás fő meghatározója, így az adatok Debrecen mellett Győr, Székesfehérvár és Kecskemét egyre nagyobb erejét jelzik. Az egykori, kis ipari települések viszont elhúzóódó krízisben vannak, míg a nagyobb települések közül Nagykan-

za, Zalaegerszeg és Mór gyengülő helyzetét tükrözik az adatok. Már kivehető Dunaújváros összeomlása is, miközben két speciális megyei jogú város ingázási egyenlege egyéb okok miatt negatív: Érd a teljes településhálózat leginkább ingázási deficitese tagjaként teljes függésben él Budapesttől, míg Sopronból a munkavállalók már több mint negyede Ausztriába ingázik.

Hivatkozások

- BALOGH KÁROLY (2004): Az ingázás szerepe a közép-magyarországi régió lakosságának foglalkoztatásában és Budapest munkaerő-ellátásában. *Területi Statisztika*, 44. évf. 6. sz. 586–600. o.
- FORRAY R. KATALIN–HIVES TAMÁS (2009): *Az iskolázottság, a foglalkoztatottság és az ingázás területi összefüggései*. Szociológiai Szemle, 19. évf. 2. sz. 42–59. o.
- KERTESI GÁBOR (2000): *Ingázás a falusi Magyarországon*. Közgazdasági Szemle, 47. évf. 10. sz. 775–798. o.
- KISS JÁNOS PÉTER–SZALKAI GÁBOR (2014): *A foglalkoztatás területi koncentrációjának változásai Magyarországon a népszámlálások ingázási adatai alapján, 1990–2011*. *Területi Statisztika*, 54. évf. 5. sz. 415–447. o.
- KISS JÁNOS PÉTER–SZALKAI GÁBOR (2018): *Az ingázás mobilitási jellemzői a legutóbbi népszámlálások adatai alapján*. *Területi Statisztika*, 58. évf. 2. sz. 177–199. o.
- KOVÁCS ZOLTÁN–EGEDY TAMÁS–SZABÓ BALÁZS (2015): *Az ingázás területi jellemzőinek változása Magyarországon a rendszerváltozás után*. *Területi Statisztika*, 55. évf. 3. sz. 233–253. o.
- KSH (2024): *Népszámlálási atlasz, 2022*. KSH, Budapest.
- LAKATOS MIKLÓS–KAPITÁNY GABRIELLA (2015): *A munkaerő napi mozgása (ingázása) és közlekedése Budapesten és a fővárosi agglomerációban, a népszámlálási adatok alapján I. rész*. *Területi Statisztika*, 55. évf. 6. sz. 518–540. o.
- PÉNZES JÁNOS (2013): *A foglalkoztatottság, az ingázás és a jövedelmi szint összefüggései Észak-kelet- és Észak-nyugat-Magyarországon*. *Területi Statisztika*, 53. évf. 3. sz. 202–224. o.
- PÉNZES, JÁNOS–MOLNÁR ERNŐ–PÁLÓCZI GÁBOR (2014): *Helyi munkaerő-piaci vonzáskörzetek az ezredforduló utáni Magyarországon*. *Területi Statisztika*, 54. évf. 5. sz. 474–490. o.
- PIRISI GÁBOR–KISS BÁLINT–MÁTÉ ÉVA (2016): *A kisvárosok szerepe a munkaerő-ingázásban*. *Területi Statisztika*, 56. évf. 4. sz. 415–437. o.

5.2. A HELYI MUNKAERŐPIACOK HOSSZÚTÁVÚ ÁTALAKULÁSA A KIS- ÉS KÖZÉPVÁROSOKBAN AZ INGÁZÁSI ADATOK TÜKRÉBEN

NAGY GÁBOR, MOLNÁR ERNŐ, PIRISI GÁBOR & NAGY ERIKA

Bevezetés

A rendszerváltás után a külföldi működőtőke-beruházások kulcsszerepet játszottak a magyar gazdaság térszerkezetének alakításában (Barta, 2002, Kiss, 2010). A korábbi kutatások és a hazai fejlesztéspolitikai dokumentumok helyzetértékelései (NFT, 2005, NFTK, 2014) a külföldi beruházások megjelenését alapvetően három tényezőre vezették vissza: a nyugat-európai piacok közelségére (Észak-Dunántúl és Nyugat-Dunántúl), a nagyméretű lokális piacok elérésére (kiemelten a fővárosi agglomeráció), illetve a privatizációs kínálatra. A külföldi működőtőke-nek fontos szerep jutott a kormányzat újraiparosítási törekvéseinek megvalósításában is (Czirfusz, 2020, Koós, 2021). A befektetések vonzásában új vagy korábban ki nem használt erőforrások – főleg a mobilizálható, olcsó munkaerő – kerültek a tőkevonzás középpontjába.

Korábbi kutatásunk azt mutatta, hogy megyei szinten a GDP „előállítása” 2–5 városban koncentráldott, és ez a városi kör átfedést mutatott a vidéki újraiparosítás célpontjaival (Nagy G. 2007, Nagy G.–Nagy E. 2008). Ezt a koncentrált fejlesztési szemléletet tükrözte a 2005-ös Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT, 2005) és a benne megjelenő „pólusváros-koncepció” is. A 2010-ben hatalomra került új kormány szakítani kívánt ezzel a koncepcióval, és egy jóval decentralizáltabb térszerkezet felé kívánta elmozdítani a beruházásokat (NFT, 2014).

Ebben az alfejezetben a hazai intézményi keretek átalakulásának, így a fejlesztéspolitikai stratégiák kialakításának és gyakorlatának a 2010-es évek elejétől zajló centralizációjának – erősödő állami kontrolljának – és az önkormányzatiság ezzel párhuzamosan zajló meggyengítésének következményeit vizsgáljuk az ingázás változó térbeli folyamatainak keresztül. Az

ingázási adatok vizsgálata segít kimutatni, hogy történt-e elmozdulás az ország térszerkezetében, megvalósultak-e a kormány fejlesztéspolitikai elképzelései, hatásosnak tekinthetők-e a beruházásokat és tőkevonzást érintő centralizációs lépések, és történt-e elmozdulás a helyi mozgástér szűkítése irányába (Pálné, 2019, Pfeil, 2020, Nagy és szerzőtársai, 2021). Az egyedi városi szintű adatok lehetőséget adnak arra is, hogy megnézzük, a vizsgált városi körben volt-e érdemi szerepe az ipari ágazatnak a gazdaságicentrum-szerp erősítésében.

A fentiek alapján a következő kutatási kérdéseket érintjük:

1. Kimutathatók-e elkülönülő típusok a hazai kis- és középvárosok körében az ingázási mutatók alapján? Ha igen, akkor ezek mutatnak-e térbeli mintázatot?

2. Milyen magyarázó tényezők láthatók az eltérő várostípusok létrejöttében, különös tekintettel a vidéki teret formáló új ipari telephelyek megjelenésére?

Az elemzés elsődleges célja a kis- és középvárosok osztályozása. A nagy elemszám, a lokáció, a gazdasági bázis, a bekapcsoltság különbözőségei, az öröklött fejlődési pálya, a helyi társadalom szerkezete, a nyitottság eltérő szintje valós lehetőséget adnak a típusok elkülönítésére, és az egyes város csoportok egyedi jellegzetességeinek összegzésére.

Adatok

Elemzésünk a KSH népszámlálásainak egymással összehasonlítható, települési szintű foglalkoztatási és ingázási adataira épít. Az időbeli változásokat a 2001., 2011. és 2022. évi censzusok segítségével vizsgáljuk, a finomabb bontásra építő elemzéseket a 2022. évi népszámlálás egyedileg beszerzett adataiból készítettük el. Az elemzést az 5000–30 000 lakosú hazai városokra terjesztjük ki, azzal a megszorítással, hogy a fővárosi metropolisz térséghez sorolható Pest me-

gyei városok körét kizártuk az elemzésből. Így is több mint 160 kis- és középvárost elemeztünk, amelyek viszonylag egyenletesen helyezkednek el az ország területén.

Hosszú távú ártrendeződések

Az országosan hosszabb távon érzékelhető *népesség-fogyás* és ezzel szoros összefüggésben az aktív korúak számának csökkenése erős területi szóródást mutat, ami a kisvárosok körében is megfigyelhető. A helyben lakó és helyben dolgozó aktív keresők számának változásait vizsgálva összesen öt olyan várost találunk, ahol a 2001–2011 és 2011–2022 időszakok közül legalább az egyikben gyors, míg a másikban is érdemi növekedés volt tapasztalható (5.2.1. ábra). 20 százalékot meghaladó gyors ütemű csökkenés 2011-ig egyetlen településen jelentkezett (Körmend), 2011 után azonban már 14 város lokális munkaerőpiacát jellemezte 20 százalék feletti zsugorodás a kategóriában. A városok döntő többségénél stagnálás vagy kismértékű vál-

tozás figyelhető meg, vagyis a települési körben az országos folyamatoknál némileg kedvezőbb az összkép.

Az alacsonyabb bázisról induló városokat általában nagyobb növekedési ütem jellemezte, vagyis a meghatározó a területi kiegyenlítődés folyamata volt. Ebből a szempontból nincsen érdemi különbség a két vizsgált időszak között. A „növekedő és gyorsan növekedő”, illetve a „csökkenő és erősen csökkenő” kategóriákba sorolt települések száma nem változott jelentősen. A növekedő városok 28 százaléka fordult a második időszakban csökkenésbe, illetve a csökkenők 23 százaléka növekedésbe, így inkább a skála eltolódásával, semmint radikális fordulattal van dolgunk.

Az 5.2.1. ábra leglátványosabb eleme, hogy a dunántúli kisvárosok kevés kivétellel mindkét időszakban a csökkenő kategóriába kerültek, még olyan, egyébként jelentősnek mondható gazdasági központok is, mint Sárvár, Szentgotthárd, Ajka vagy Mór. A Dunántúlon a csökkenő trendet két jelentősebb ipari központ, Esztergom és Oroszlány, az újonnan iparosodó

5.2.1. ábra: Helyben lakó és helyben dolgozó keresők számának alakulása, 2001–2022

Forrás: Pirisi Gábor szerkesztése a KSH népszámlálási adatai alapján, 2001, 2011, 2022.

Rácalmás, az alacsony bázisról induló Komló és a szuburbán Kozármisleny töri meg. A tartósan csökkenő pályán lévő települések másik csoportját kifejezetten a külső perifériákon, a határok mellett találjuk meg (Balassagyarmat, Szécsény és Bátortereny, Kazincbarcika, Sátoraljaújhely, Kisvárd, Fehérgyarmat, Gyula). Közös bennük, hogy térségi szerepkörük jelentős.

A keleti országrészekben több határozott növekedési góc kirajzolódik. Az egyiket a Hajdúság és a Nyírség kisvárosai alkotják, ezek közül sok már az első időszakban is növekedést mutatott, és azt meg is tudta őrizni. Hasonló, bár kevésbé markáns tendenciák látszanak Bács-Kiskun, Csongrád-Csanád, vagy Békés megyében is. Inkább pozitív folyamatok jellemzik az egyébként is dinamikus Jászságot. Az Alföldön aránylag sok olyan várost találunk, amely meg tudta fordítani a korábbi csökkenő tendenciát (Kiskunhalas, Szentes, Jászberény, Jászapáti).

Az országos munkaerőpiaci folyamatok azt sugallják, hogy különösen 2011-et követően az újonnan bevont munkaerő többsége nem a centrumok még aktivizálható munkaerő-tartalékából került a foglalkoztatottak közé, hanem a kistelepülések addig inaktív vagy tartós munkanélküliekből álló csoportjai kerültek vissza az elsődleges munkaerőpiacra. Kérdés, hogy ezek megjelenése a helyi munkaerőpiaci centrumokban gyakorol-e kizsároló hatást a helyi foglalkoztatottakra.

Amennyiben az a településből eljárók számának alakulását nézzük, a válasz egyértelműen igenlő. A vizsgált városok zömében 2001 és 2022 között nőtt az ingázók száma. További kutatást igényel annak feltárása, hogy a növekvő ingázás visszavezethető-e a helyi munkaerőpiaci kínálat és -kereslet közötti illeszkedés hiányára. Korábbi empirikus terepi kutatások bizonyítják, hogy a „push” hatás jelen van, főként a magasan képzett, speciális tudással rendelkező munkaerő esetében.

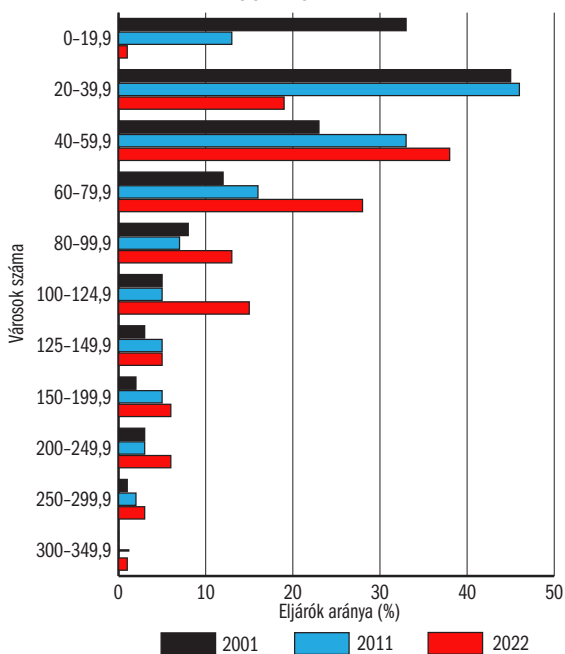
Munkaerőpiaci nyitottság

Az ingázás a vidéki (nem fővárosi) munkavállalók közel fele számára napi realitás 2022-ben. Ez a historikusan magas arány úgy alakult ki, hogy a 2001 óta létrejött egymillió munkahely négyötöde az ingázók

számát gyarapította (lásd 5.1. alfejezet). Az ingázás terjedésével a helyi munkaerőpiacok egyre nyitottabbá váltak.

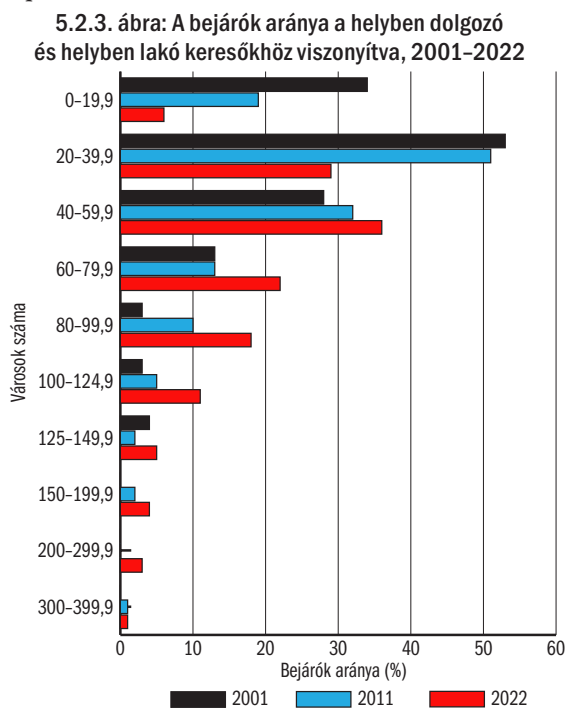
Az 5.2.2. ábra a helyben dolgozó és helyben lakó munkaerő arányában mutatja az eljárók számának alakulását 2001 és 2022 között. Míg az ezredfordulón 14 (zömében) kisvárosban az eljárók száma elérte, illetve meghaladta a helyben dolgozó és helyben lakó keresők számát, 2022-ben már 36 ilyen várost találunk. Extrém magas arányok azokban a kisvárosokban alakultak ki, amelyek többnyire más nagyvárosok szűk vonzáskörzetében, illetve más erős helyi gazdasággal rendelkező, széles foglalkoztatási lehetőségeket nyújtó középvárosok egymást átfedő ingázási övezetében fekszenek. Ez arra utal, hogy a beáramló kistelepülési ingázók miatt megjelenő „push” hatás mellett számolni kell a helyi munkaerőkínálat szűköségével, strukturális hiányosságaival, és az elérhető bérszintek különbségei is erősíthették az eljárási hajlandóságot.

5.2.2. ábra: A más településre ingázók aránya a helyben dolgozó és helyben lakó keresőkhöz viszonyítva, 2001–2022

Forrás: KSH népszámlálás, 2001, 2011, 2022.

A napi beingázók a helyben dolgozók és helyben lakók csoportjához viszonyított arányát tekintve a városok zöme egy-két kategóriát lépett feljebb az elmúlt két évtizedben (5.2.3. ábra). 2022-ben a beingázási arány 13 városban haladta meg a 150 százalékot, de 300 százalék feletti érték is előfordult (Rácalmás). Ez egyértelműen arra utal, hogy a beingázás alapvető feltételévé vált a helyi gazdaság napi működtetésének, különösen ott, ahol jelentős bővítések vagy új nagyléptékű beruházások történtek.

Forrás: KSH népszámlálás, 2001, 2011, 2022.

A 5.2.4. ábra az eljárók és bejárók számának összegét mutatja a helyben lakó és helyben dolgozó munkaerő arányában 2001-ben és 2022-ben. Ez a mérőszám a helyi munkaerőpiac nyitottságát, illetve ingázási kitettségét méri. Az alacsony értékek kismértékű, a magasak pedig erős munkaerőpiaci nyitottságot jeleznek.

A vizsgált városok többségében növekedett a munkaerőpiaci nyitottság mértéke, ami arra enged következtetni, hogy a helyi gazdaságok működése egyre kitettebbé vált a beingázásnak, illetve a helyben lakó

aktív keresők egyre nagyobb hányada nem talál a képzettségéhez illeszkedő és/vagy a bérigényét kielégítő munkát, s emiatt arra kényszerül, hogy más településre járjon dolgozni. A helyben dolgozók és helyben lakók csoportjához képest legalább kétszeres súlyú ingázás jellemzett 2001-ben 8, 2022-ben 29 várost. Mindkét évben Rácalmás nyitottsági értéke volt a legmagasabb, amely saját jogon is jelentős ipari telephellyé vált 2022-re, de a közeli Dunaújváros révén erőteljesen integrált is egy nagyobb egységbe.

A kevésbé nyitott városok közé tartoznak a mezővárosi múltú alföldi centrumok (például Mezőtúr), néhány dél-dunántúli járásközpont (Barcs, Marcali, Nagyatád), valamint az erős ipari múltból építkező centrumok (Ajka, Paks, Tiszavasvári), ahol a meghatározó ágazat alapvetően helyi munkaerőre alapoz. A másik végleten a szuburbiákat, illetve a több erős gazdasági centrum vonzáskörzetében fekvő kisvárosokat (például Sajószentpéter), illetve az utóbbi évtizedek során felfutó új centrumokat találjuk (Nyírbátor, Jánossomorja, Szikszó), ahol a helyben lakó aktív keresők csak kisebb része volt képes (vagy hajlandó) élni az új munkalehetőségekkel.

A kormányzati narratíva és a kisvárosok ingázási mintázatai

A 2010-ben hatalomra kerülő kormányzat több hosszú távú gazdaságpolitikai célt is kitűzött maga elé. Ezek közül kiemelten fontos volt a külföldi működőtőke-befektetések vonzására, elsősorban a feldolgozóipari ágazatokban, ezzel támogatva az újraiparosítás hosszú távú programját. A befektetések bevonásában a kormány a korábbi ciklusokhoz képest sokkal erősebb ellenőrzést gyakorolt. Ezt jelzi sok közepes nagyságrendű fejlesztés kiemelt állami beruházásá nyilvánítása, a Nemzeti Ipari Park Üzemeltető és Fejlesztő Zrt. szerepének erősítése, a Külgazdasági és Külügyminisztérium sokkal aktívabb részvétele a potenciális befektetők felkutatásában, míg a másik oldalról a helyi önkormányzatok és az általuk létrehozott befektetésösztönzési társaságok szerepének visszaszorítása.

5.2.4. ábra: A munkaerőpiaci nyitottság nagyságrendje, 2001, 2022

Forrás: KSH népszámlálás, 2001, 2022 alapján, saját szerkesztés.

Bár országos szinten a kijelölt program részlegesen teljesült (magas külföldi működőtőke-beáramlás, különös tekintettel az iparra), más elemeit kevésbé sikerült elérni (az ipar arányának növelése a GDP-ben és foglalkoztatásban), sőt több esetben minimális elmozdulás sem volt detektálható (technológiai ugrás, termelékenységi fordulat). Sokkal inkább úgy tűnik, hogy Magyarország a befektetők számára olcsó bérű munkaerőt, növekvő arányú állami támogatásokat, kiegészítő infrastrukturális fejlesztéseket képes ajánlani. A kis- és középvárosok esetében a rendelkezésre álló erőforrás leginkább a szabad, még mobilizálható munkaerő lehetett az adott időszakban, hasonlóan az az úgynevezett „vidéki iparosítás” programjához még a korai és érett Kádár-korszakban.

A kérdés tehát úgy tehető fel, hogy mennyiben általános az ipari foglalkoztatás magas aránya a munkaerőpiac három fő szegmensében? Látunk-e kiugró vagy éppen a fősodortól eltérő viselkedéseket? Létezik-e kapcsolat a más településre ingázók magas ipari

aránya és a bejárók hasonló aránya között? Utóbbi kérdés esetében egy igenlő válasz azt jelentené, hogy az iparban 1. a magas arányú más településre ingázás és a bejárás esetében a munkaerőpiac kereslete és a helyben meglévő kínálat között létezik diszkrépancia; 2. a helyben elérhető bérek színvonala a helyben lakó ipari munkásság számára már nem vonzó, illetve észszerű ingázó távolságon belül nagy számban érhetőek el kedvezőbb feltételekkel hasonló, a szakmai kvalitásoknak megfelelő munkahelyek. A válaszainkat a 2022. évi népszámlálás ágazati és foglalkozási adataiból próbáljuk megválaszolni.

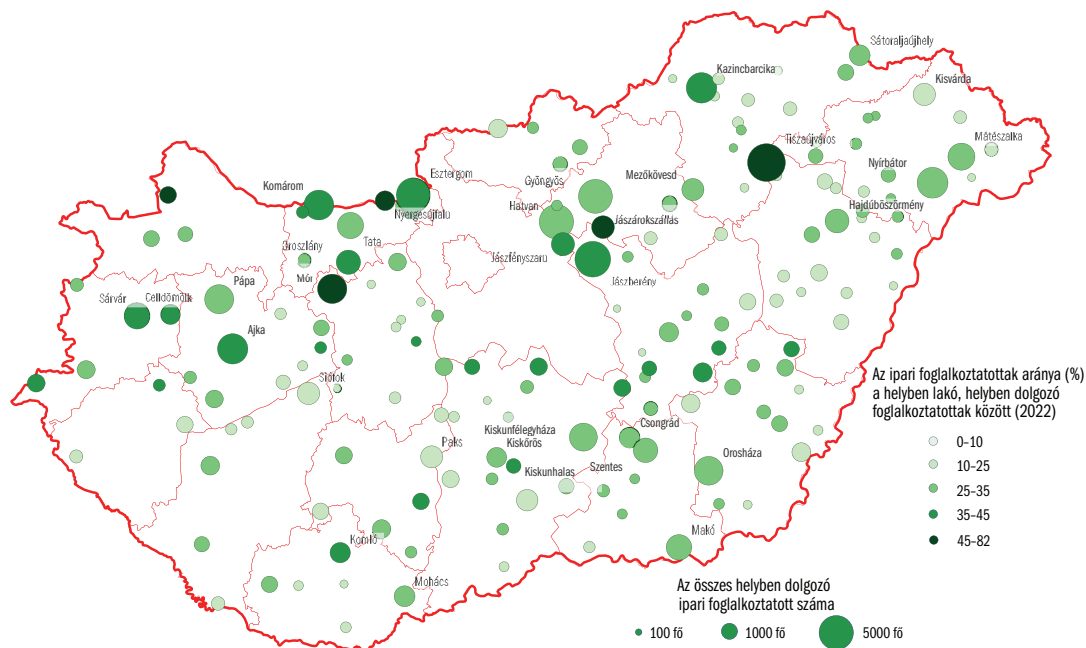
Az 5.2.5. ábra az ipari ágazatokban (B + C + F nemzetgazdasági ágak) foglalkoztatottak arányát mutatja a helyben lakó és helyben dolgozó munkavállalók csoportján belül. Magas értékek jellemzően Észak-Dunántúlon és a Jászságban jellemzők, de olyan városok is megjelennek a listán, mint Mezőtúr, Túrkeve, Soltvadkert, Lajosmizse vagy Tiszakécske (utóbbi „kakuktktojás”, hiszen a magas érték a Duna Aszfalt

célgözpontja miatt vált mérhetővé), illetve az újraiparosítási politikával alig érintett Békés megyéből Füzesgyarmat és Dégaványa. Szélsőségesen alacsony értékeket néhány üdülővárosban (Balatonfüred, Keszthely), illetve erős helyi iparral nem rendelkező kisvárosban találunk (Encs, Martonvásár). Az ábrán jól kirajzolódik, hogy a szocialista iparosításból átöröklődött úgynevezett „ipari tengely” 2022-re fő vonalaiban újraéledt, miközben a perifériák újraiparosodása jóval szerényebb eredményeket hozott.

A más településre ingázók között országosan nagyjából 25 százalék az ipari keresők aránya. A vizsgált városi körben ennél alacsonyabb érték csupán 19 városban volt (5.2.6. ábra). Az ipari szektorba történő elingázás alacsony arányai az üdülővárosokhoz kapcsolódnak. Az átlagérték felett a városok közel felét találjuk, ami arra utal, hogy e városok fontos „exportcikke” az ipari munkaező, amivel képesek bekapcsolódni az országos gazdasági folyamatokba. Ezen belül az átlag 150 százaléka felett ismét nagyjából 30 város található.

Az iparhoz köthető beingázók esetében a városi átlag 28,5 százalék, ami arra utal, hogy a többletmunkaező a városok körüli, zömében községi jogállású településekről érkezik, a városközi ingázás jelentősége kisebb. 20 városban a bejáróknak kevesebb mint ötöde érkezett valamelyik ipari ágazatba, ebből négyben (Létavértes, Hajdúhadház, Enying és Gárdony) a 15 százalékot sem érte el ez az arány (5.2.7. ábra). Az első három esetben a jól fizető ipari munkahelyek hiánya, utóbbiban a turizmus kiszorító hatása az oka a szerény ipari beingázásnak. A másik végleten azokat a kisvárosokat látjuk (például Rácalmás, Jászárokszállás, Füzesgyarmat, Jászfényszaru), ahol az iparon kívül lényegében nincs munkahelykínálat (a bejárók 71–85 százalékát ezek az ágazatok szívják fel). A bejárók esetében tiszta területi mintázat nem mutatható ki, az viszont elmondható, hogy az ipari ágazatokba beingázó foglalkoztatottak a városok több mint felében meghatározó szerepet játszanak a vonzáskörzetek kidiffimálásában és esetleges térbeli kiterjesztésében.

5.2.5. ábra: Az ipari ágazatokban foglalkoztatottak aránya a helyben dolgozók és helyben lakók csoportjában, 2022

Megjegyzés: A 2500 főnél nagyobb értékkel rendelkező városok nevét feltüntettük.

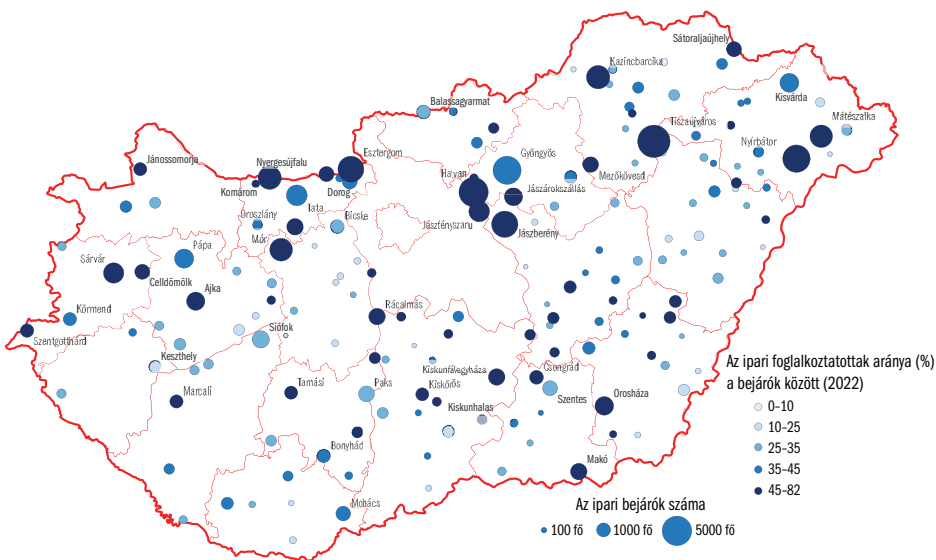
Forrás: KSH népszámlálás 2022 alapján, saját szerkesztés.

5.2.6. ábra: Az ipari ágazatokban foglalkoztatottak aránya a más településre ingázók között, 2022

Forrás: KSH népszámlálás 2022 alapján, saját szerkesztés.

5.2.7. ábra: Az ipari ágazatokban foglalkoztatottak aránya a beingázók között, 2022

Megjegyzés: Az 1000 főnél nagyobb értékkel rendelkező városok nevét feltüntettük.

Forrás: Pirisi Gábor szerkesztése a KSH népszámlálási adatai alapján, 2022.

A kormányzati narratívával szemben megfogalmazódott olyan kritika, hogy a tőkevonzás és a letelepedett ipari üzemek – bár a foglalkoztatási mutatókat érdem-

ben javítják – alacsony termelékenységgű, szerény hozzáadott értéket termelő, összeszerelő jellegű tevékenységeket hoznak az országba, ezzel bezárva Magyarországot

a „közepes jövedelem csapdájába”. A foglalkoztatási adatok közül a főcsoporti bontás az, amely e probléma vizsgálatához kapaszkodót adhat. Különösen az alsó három főcsoport (FEOR 7–9: ipari és építőipari foglalkozások, gépkezelők, összeszerelők és járművezetők, valamint a szakképzettséget nem igénylő foglalkozások) együttes aránya az, amely segít e kérdés megválaszolásában. Az egyszerűség kedvéért, ezeket együttesen a „fizikai foglalkoztatottak” kifejezéssel fogjuk illetni.

A helyben dolgozók és helyben lakók csoportjában a 25 százalékalatti kategóriában összesen négy város található (Balatonfüred, Balatonalmádi, Velence, illetve a Pécs alvóvárosaként értelmezhető Kozármisleny). Az országos átlag 150 százaléka felett 46 kis- és közép- várost találunk, ebből háromban (Ács, Nagyhalász, Tiszalök) 55 százaléka felett van a fizikai dolgozók súlya a helyben dolgozó és helyben lakó-keresők körében.

A fizikai foglalkoztatottak súlya a más településre ingázók esetében még jelentősebb. Az ide sorolható kisvárosok zöme földrajzi és gazdasági értelemben is periférikus helyzetű, illetve nagyobb gazdasági centrumok árnyékában (Debrecen, Jászberény) létezik. 50 százalékalatti arányt 42 városban találunk, ez mutatja a vidéki iparosítás eredményeit és korlátait. Az országos átlag alatt csupán 15 város található.

Országosan a más településről ingázók között a legmagasabb a fizikai munkakört betöltő keresők aránya (33,5 százalékal). A vizsgált városok között 25 százalékalatti arányt csupán kettőben találtunk (Hajdúhadház, Gárdony), 50 százalékalatti arányt viszont 54 városban regisztráltunk. Füzesgyarmat, Jászárokszállás, Martfű esetében a bejáró keresők kétharmada fizikai munkás, azaz ilyen munkaelőt keresnek a helyi nagy- és kisebb foglalkoztatók. A fizikai foglalkozásuk magas aránya a beingázók csoportján belül azt mutatja, hogy a kormányzatot ért kritikának van valós alapja. A 2010 után mobilizált, kistelepülésekről érkező munkavállalók nagy részét csak alacsony képzettséget igénylő munkakörökben sikerült foglalkoztatni.

A teljes városi körre számolt korrelációk több fontos összefüggésre világítanak rá (5.2.1. táblázat). Már a helyben dolgozók és helyben lakók csoportjának

esetében is 0,5 körüli az együtt mozgás a fizikai foglalkoztatottak aránya és az ipari keresők súlya között a helyi munkaerőpiacon. Ez 0,8 közelébe emelkedik mind az eljáró és bejáró munkavállalók esetében, vagyis erős a kapcsolat az ipari ágazatok helyi szerepe, valamint a kibocsátó és befogadó települések munkaerőpiaci kínálata között. A kontrollként elvégzett korrelációs számítás az elsőfokú végzettséget igénylő foglalkozási főcsoportok együttes aránya és az ipar helyi súlya között szintén a várt eredményt adta: míg a kisvárosi munkaerőpiacok nem vonzzák nagy tömegben a magasán kvalifikált munkavállalókat, az elingázás esetében látszik, hogy a kibocsátott ipari foglalkoztatottak zömét nem a magasán kvalifikáltak teszik ki (–0,6-es erősségű kapcsolatot).

5.2.1. táblázat: Összefüggés az iparban dolgozók és a foglalkozási főcsoportok lokális munkaerőpiaci jelentősége között a vizsgált városi körben, 2022

	Fizikai foglalkoztatottak aránya (százalék)	Döntéshozók, elsőfokú végzettséget igénylő munkakörök (korrelációs együttható)
Helyben lakó és helyben dolgozók	0,489	–0,212
Eljárók	0,786	–0,598
Bejárók	0,822	–0,039

Forrás: Saját számítás a 2022. évi népszámlálás egyedi adatai alapján.

Összefoglalás

Az újraparosításra irányuló kormányzati törekvések 2022-ig csupán részlegesen érték el a kis- és közép- városokat. A szocialista korszak „vidéki iparosítási programjával” összevetve feltűnnek hasonló elemek, mint a külső szabad munkaerő bevonása egy-egy helyi munkaerőpiacra, növelve a napi ingázás gyakoriságát (Kóródi, 1970). Hasonló a folyamat annyiban, hogy az új ipari kapacitások nagy számban vonzanak alacsony képzettségű, szerényebb bérszínvonalon is ingázást felvállaló tömegeket (Kőszegfalvi, 1985, Molnár, 2025). Eltérés viszont, hogy ezek az új ipari telephelyek nem állami forrásból, hanem többségben külföldi beruházások révén vagy hazai tulajdonú nagyvállalatok telephelyeiként jönnek létre. Hasonlóság az összeszerelő jelleg dominanciája és a döntési

kompetenciák hiánya, amit jelez a beingázók között a magas képzettséget igénylő foglalkozási főcsoportok alacsony aránya az iparosodott centrumokban (Barta, 1990, *Lux*, 2025, *Molnár*, 2025).

Korábbi vizsgálataink bizonyítják, hogy az ipari kapacitások gyors növekedése nem jár együtt a hozzáadott érték szintjének emelkedésével. Ez azt a félelmet erősíti, hogy a létrejövő új ipari központok rezilienciája nem túl erős, a helyi gazdaság gerincét adó (ipari) tevékenységek érzékenyek a gazdasági ciklusokra, így egy globális válság esetén súlyos problémák kerülhetnek felszínre. A koronavírus-járványt követő turbulens gazdasági folyamatok (polikrízis) is azt erősítik, hogy a döntési kompetenciák hiánya miatt a termelés felfutása, a technológiai megújulás esetleges és vonatott, ami a hosszú távú versenyképességet erodálja.

Egyelőre az sem tisztázott, hogy az új, centralizált befektetésösztönzési politika érdemben javította volna az érintett kisvárosok demográfiai folyamatait (*Horeczki és szerzőtársai*, 2023), a globális termelési láncokba való magas szintű bekapcsolódás lehetőségét (*Molnár és szerzőtársai*, 2022) vagy a városi lét általános feltételrendszerét (*Molnár és szerzőtársai*, 2023).

A központi állam centralizált befektetési politikájának mérlegét nem lehet egyértelműen pozitívnak értékelni. Bár a befektetések súlypontja eltolódott az Észak-Dunántúl felől keleti irányba, a vizsgált kis- és középvárosok csak kismértékben profitáltak ebből a változásból. Ráadásul a szocialista „vidéki iparosítás” folyamatához hasonlóan a (még) szabad, olcsó, de egyre kevésbé helyi (hazai) munkaerőre alapozott beruházások hosszabb távú versenyképessége, válságálló képessége is kérdéses.

Hivatkozások

- BARTA GYÖRGYI (1990): Centrum-periféria folyamatok a magyar gazdaság területi fejlődésében? Megjelent: Tóth József (szerk. *Tér-Idő-Társadalom*, MTA RKK, Pécs, 170-190. o.
- BARTA GYÖRGYI (2002): A magyar ipar területi folyamatai 1945-2000. Dialóg Campus, Budapest – Pécs.
- CZIRFUSZ MÁRTON (szerk. (2020): *Területi kihívások és területi politikák Magyarországon, 2010–2020*. KRTK RKI, Budapest.
- HORECZKI RÉKA–PIRISI GÁBOR–MOLNÁR ERNŐ (2023): *Population dynamics of the Hungarian small towns in the light of censuses*. Deturope, Vol. 15. 2. 66–84. o.
- KISS ÉVA (2010): Területi szerkezetváltás a magyar iparban 1989 után. Dialóg Campus, Budapest–Pécs.
- KÓRÓDI JÓZSEF (1970): Változások Magyarország gazdasági térképén. Kossuth Könyvkiadó, Budapest.
- KOÓS BÁLINT (szerk. (2022): *Területi Ríport, 2021*. KRTK RKI, Budapest.
- KÖSZEGFALVI GYÖRGY (1985): Településfejlesztés, településpolitika. Kossuth Könyvkiadó, Budapest.
- LUX GÁBOR (2025): A kiegészítő újraiparosodás térbeli folyamatai és korlátjai Magyarországon. Megjelent: *Szanyi Miklós–Szunomár Ágnes–Török Ádám* (szerk.: *Trendek és töréspontok VI. kötet, trendváltás és túlélés*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 109–115. o.
- MOLNÁR ERNŐ–SAIDI, FEYROUZ AHLAM.–SZABÓ KATALIN (2022): *Strategic coupling on the European periphery. A case study of a small Hungarian town*. *Tér és Társadalom*, 36. évf. 3. sz. 122–144. o.
- MOLNÁR ERNŐ–SAIDI, FEYROUZ AHLAM.–LÉNÁRT VIKTOR MÁRK (2023): Kisvárosi gazdaságok funkcionális településföldrajzi megközelítésben. *Várostudományi Szemle*, 3. évf. 1. sz. 49–77. o.
- MOLNÁR ERNŐ (2025): Kiegészítő szempontok az újraiparosodás területi összefüggéseinek vizsgálatához. Megjelent: *Szanyi Miklós–Szunomár Ágnes–Török Ádám* (szerk.: *Trendek és töréspontok.VI. kötet, Trendváltás és túlélés*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 110–116. o.
- NAGY, ERIKA–GAJZÁGÓ GERGŐ–MIHÁLY MIHÁLY–MOLNÁR ERNŐ (2021): *Crisis, institutional change and peripheral industrialization: Municipal-central state relations and changing dependencies in three old industrial towns of Hungary*. *Applied Geography*, Vol. 136. No. 102576.
- NAGY GÁBOR–NAGY ERIKA (2008): A városok gazdasági potenciálja. *Falu-Város-Régió*, Vol. 3. 32–42. o.
- NAGY GÁBOR (2007): Divergencia vagy konvergencia. Az átmenet gazdasági térfolyamatainak mérlege földrajzos szemmel. *Tér és Társadalom*, 21. évf. 1. sz. 35–51. o.
- NFT (2005): *96/2005. (XII. 25.) OGY határozat* az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptióról.
- NFTK (2014): *1/2014. (I. 3.) OGY határozat* a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióról.
- PÁLNÉ KOVÁCS ILONA (2019): *A magyar önkormányzatok korlátai a helyi gazdaságfejlesztésben*. *Tér és Társadalom*, 33. évf. 2. sz. 3–19. o.
- PFEIL EDIT (2020): *A vidéki térségek felzárkóztatásának feltételei és eszközei uniós szemszögből*. Visszatérés az endogén erőforrásokra alapozott fejlesztési szemlélettől az újraelosztó támogatáspolitikához Magyarországon. *Tér és Társadalom*, 34 évf. 4. sz. 18–44. o.

5.3. MUNKAVÁLLALÁSI CÉLÚ INGÁZÁS A MAGYAR HATÁROKON

LŐCSEI HAJNALKA, BOGDÁN GERGELY, CSIZOVSKY ANNA, IGARI ANDRÁS,
LABÁTH ÁDÁM & VARGA BENCE

Bevezetés

Széles körű szakmai egyetértés van abban, hogy az egyéni szabadságjogok kiterjesztésén túl a schengeni térséghez való csatlakozás jelentős gazdasági előnyökkel jár a nemzetgazdaságok egészére nézve, valamint a határ menti régiók lakói és az ott letelepedő vállalkozások számára is – az érintett határ mindkét oldalán. Tény továbbá az is, hogy a határ menti régiók gazdasági teljesítménye és a foglalkoztatottság szintje általában elmarad a nemzeti átlagtól, ezért ezekben a térségekben különösen fontos a növekedés ösztönzése. Noha a határok megnyitása az érintett térségek fejlődési lehetőségeit javítja, az integráció nem feltétlenül vezet a regionális egyenlőtlenségek csökkentéséhez (Edzes és szerzőtársai, 2022). Az integráció folyamatában a határok egyszerre jelentenek korlátot, és teremtenek új lehetőségeket (Möller és szerzőtársai, 2018). A gazdasági előnyök nem minden régióban és nem minden tevékenység esetében jelentkeznek, gyakoriak a negatív externáliák. Az újonnan belsővé váló, schengeni határok mentén ezért nemcsak a jövőbeli lehetőségek és kockázatok felmérése, hanem a más régiók kormányzási tapasztalataiból való tanulás is kulcsfontosságú.

Ebben az alfejezetben áttekintést nyújtunk a magyar határtérségek munkaerőpiaci integráltságáról, az integráció és a belsővé váló schengeni határok térségi fejlődésére gyakorolt hatásairól, különös tekintettel a 2025. január 1-jén légiessült román–magyar határszakasz munkaerőpiacán zajló változásokra. Az elemzés a Hétfa Kutatóintézet korábbi kutatási eredményeire épül, amelyet az Európai Bizottság Regionális és Várospolitikai Főigazgatósága (DG REGIO) megbízásából az ÖIR bécsi kutatóintézettel együttműködésben készítettek *Cross-Border Regional Labour Market* címmel (European Commission, 2025a, b, c).

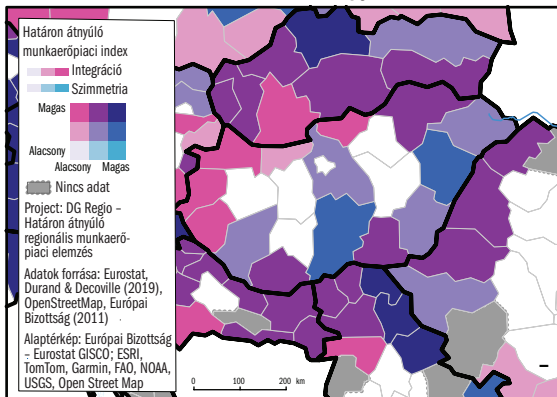
Sokszínű határok a munkaerőpiaci integráció tükrében

A magyar határ menti térségek munkaerőpiacai meg lehetőségen sokfélék. Az 5.3.1. ábra a határ menti térségeket munkaerőpiaci integráltságuk és szimmetriájuk alapján hasonlítja össze. A nagyfokú *szimmetria* arra utal, hogy a munkaerőpiacok kiegyensúlyozottak, és egymással könnyen összehangolhatók, azaz a határ két oldalán működő régiók gazdasági szerkezete, jövedelmi szintje, munkanélküliségi rátája és árszínvonaluk hasonló. A csekély szimmetria feszültségeket és egyenlőtlenségeket eredményezhet a határ menti munkaerőmozgásokban. Az integráció a határon átnyúló régiók közötti összekapcsolódását méri, vagyis a határok „áteresztőképességét” és a munkaerőpiacok összefonódását fejezi ki. Nagymértékű integráció esetén a két oldal között erős gazdasági, társadalmi és intézményi kapcsolatok figyelhetők meg, a határátlépés viszonylag akadálymentes, jelentős az ingázás. Az integráció alacsony foka esetén a határ inkább elválasztó tényezőként működik: korlátozott a közlekedési és jogi átjárhatóság, kevés a határon átnyúló munkavállalás, és gyenge az intézményi koordináció.

Az alacsony térbeli felbontás (NUTS3 szint) és a becslések alkalmazása miatt a besorolás nem teljesen pontos, és olykor nehezen értelmezhető, a térségek közötti heterogenitás azonban látványos. Az osztrák határtérség munkaerőpiaca a jó átjárhatóság és a gyakori ingázás miatt integráltnak mondható, ugyanakkor a kiugróan magas jövedelemkülönbség miatt meglehetősen aszimmetrikus. Azt is érzékelhetjük, hogy a régebb óta schengeni határszakaszok nemcsak átjárhatóbbak, hanem integráltabbak is, és hogy mind az integráltság, mind a szimmetria szempontjából fontos szerepe van a nagyvárosi térségeknek. Előnyt élveznek azok a térségek, amelyek valamilyen

nagyváros vonzáskörzetben helyezkednek el, hiszen így magasabb szintű a munkaerőpiaci integráció, és jobb a szolgáltatásokhoz való hozzáférés. Ezzel szemben a városi központ nélküli határtérségek gyakran tartós elzártsággal és strukturális hátrányokkal szembesülnek. A schengeni határnyitás hatásainak értékeléséhez mélyebb elemzésekre, részletesebb adatokra és kvalitatív módszerekre van szükség.

5.3.1. ábra: Határrégiók munkaerőpiaci típusai integráltság (munkaerőpiaci összefonódás) és szimmetria alapján

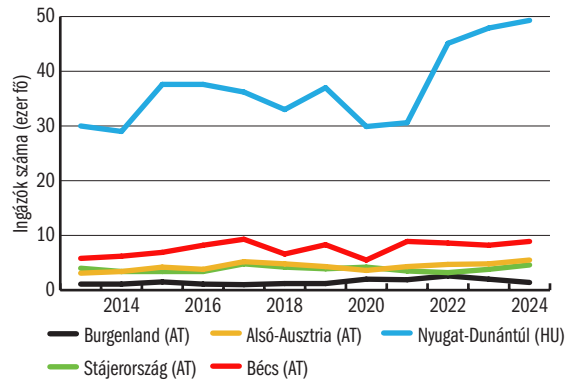
Forrás: European Commission (2025a) 37. o.

Elszívó hatás a dinamikus peremen

A Nyugat-Dunántúlt, Alsó-Ausztriát, Bécset, és Burgenlandot lefedő közös munkaerőpiac jól integrált, de erősen aszimmetrikus rendszer, amely szorosan összeköti Nyugat-Magyarországot Ausztria gazdaságával. A Nyugat-Dunántúl régió a határon átnyúló munkaerő-mobilitás tekintetében az egyik legdinamikusabb régió Európában. A régióban lakó foglalkoztatottak körülbelül 10 százaléka dolgozik a határ túloldalán, ezzel 6. helyet foglal el az Eurostat által 2023-ban közzétett 140 európai határrégió rangsorában. A határon átnyúló rendszeres ingázó magyarok száma a 2007-es schengeni csatlakozás óta folyamatosan növekszik (5.3.2. ábra). Ezt a trendet egyedül a koronavírus-járvány törte meg átmenetileg. A 2022. évi népszámlálás szerint közel 130 ezer magyar dolgozik Ausztriában, akiknek mintegy fele ingázik. A határon átnyúló ingázás egyébként szinte teljes egészében Ausztria, el-

sősorban a közeli Bécs, Alsó-Ausztria és Burgenland felé irányul, utóbbi tartományban a magyar munkavállalók jelenleg a munkaerő mintegy 18–20 százalékát teszik ki (5.3.3. ábra).

5.3.2. ábra: Külföldön alkalmazottak száma az osztrák-magyar határtérségben, 2013–2022 (ezer fő)

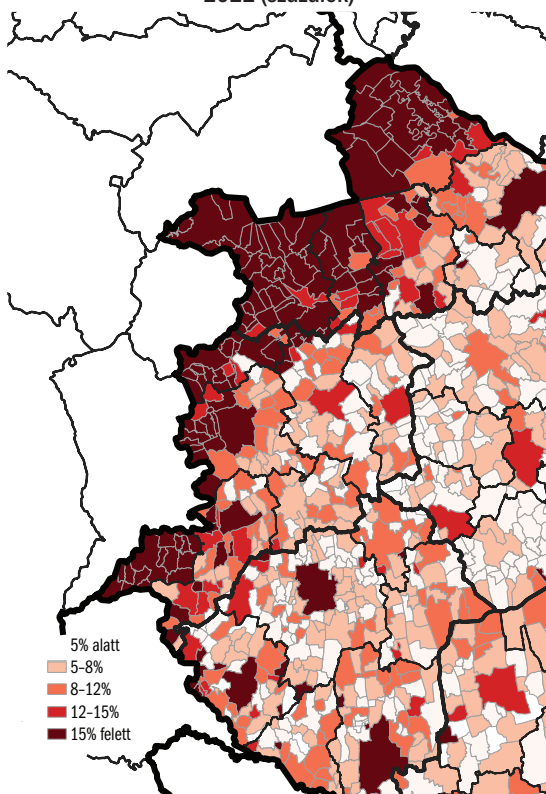
Forrás: Eurostat alapján saját szerkesztés.

A határon átnyúló ingázás elsődleges mozgatórugója a két ország közötti bérkülönbség. A burgenlandi átlagbér csaknem háromszorosa a nyugat-dunántúlinak, a bécsi bérszínvonal még ennél is magasabb. A béren túl a jobb munkakörülmények (hosszabb alapszabadság, rövidebb munkahét), és a magasabb nyugdíj lehetősége is vonzóvá teszik az ausztriai munkavállalást. Az osztrák munkaerőpiacok kedvező fizikai elérhetősége is segíti az integrációt, a határvidék kivételesen jó közúti és vasúti összeköttetéssel rendelkezik (M1 autópálya, ÖBB Railjet). A jó minőségű infrastruktúra zökkenőmentes mobilitási folyosót biztosít, amelyet a határ teljes szakaszán több közúti átkelő is kiegészít. Az áramlási irányát a bérkülönbségek mellett a határ két oldalán fennálló strukturális egyensúlytalanságok is magyarázzák, a magyar ingázók jórészt a munkaerőhiányban szenvedő ágazatokban (építőipar, gyártás, kiskereskedelem, vendéglátás és egészségügy) dolgoznak.

A határon átnyúló ingázás azonban számos negatív externáliát generál a határ mindkét oldalán. Nyugat-Dunántúl iskolapéldája annak, hogy egy jóval fejlettebb centrumtérkép hogyan szívja el az erőforrá-

sokat a kevésbé fejlett szomszédos térségekből. Noha a határon átnyúló ingázás lehetősége pozitívan értékelhető a periférián lakók számára, a munkaerő eláramlása gyengíti a helyi gazdaságot, és rontja a térség tökevonzó-képességét. Az osztrák munkaerőpiaci központokhoz (Bécs és Graz) leggyorsabb elérhetőséget biztosító járásokban a foglalkoztatottak negyede-ötöde már a 2022. évi népszámlálás idején is a határ túloldalára ingázott (5.3.3. ábra), míg a magyar munkáltatók – különösen a határ menti térségekben – nehezen tudnak munkaerőt toborozni.

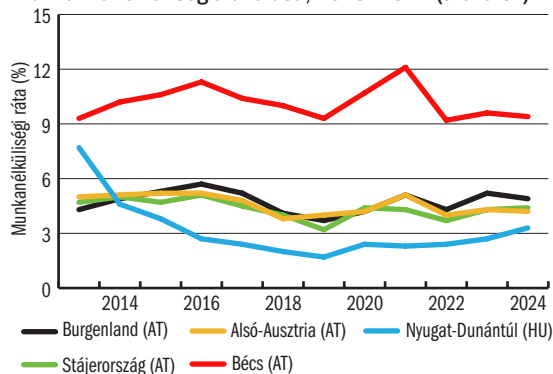
5.3.3. ábra: Az Ausztriába ingázók aránya az összes ingázóból a Nyugat-Dunántúl településein, 2022 (százalék)

Forrás: A 2022. évi népszámlálás alapján, saját szerkesztés. Az osztrák oldalon jelentkező hátrányok tanulságul szolgálnak más határszakaszaink kormányzása számára. Noha a vállalkozások jövedelemezőségét növeli a rendelkezésre álló olcsóbb munkaerő, a bérverseny

éleződése az amúgy Ausztrián belül elmaradottabb burgerlandi osztrák foglalkoztatottak szemszögéből hátrányos, az osztrák oldalon rendre magasabb marad a munkanélküliségi ráta (5.3.4. ábra). Hasonló hátrányként említhetjük a szuburbanizációs problémákat is, hiszen a zsúfoltság és a közúti infrastruktúra túlterhelődése egyes osztrák településeken frusztrációt kelt.

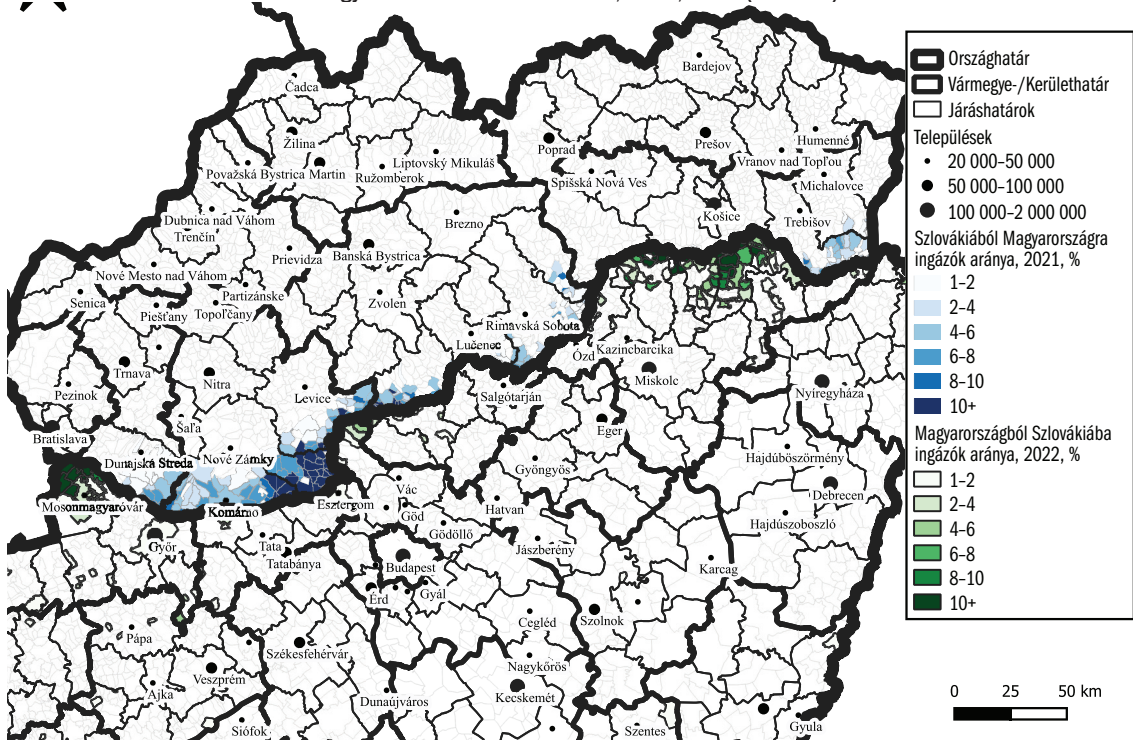
5.3.4. ábra: Strukturális munkanélküliség és munkaerőhiány a határ két oldalán: a munkanélküliség alakulása, 2013–2022 (százalék)

Forrás: Eurostat alapján saját szerkesztés.

E negatív externáliák kormányzati beavatkozásokkal csökkenthetők lennének, azonban a munkaerő-áramlás fokozódása ellenére a határon átnyúló intézményi háttér és a két ország közötti együttműködések szintje az elmúlt években romlott. A térségben folytatott interjúk szerint a 2010-es évek második felétől kevésbé volt a magyar kormányzati szervek érdeklődési körében a határon átnyúló munkavállalás feltételeinek javítása, és az osztrák oldal fogadókészsége is csökkent. A problémát a forráshiány és a politika érdekellentétek tetézték, így mára csak *ad hoc* jellegű együttműködések lehet találni a régióban. Az interjúalanyok (kormányzati szervek, statisztikai hivatalok, korábbi határon átnyúló együttműködések vezetői) egyetértettek abban, hogy a jövőben szükség lenne egy rendszeres, formalizált fórumra, ahol a két ország munkaügyi szabályozását jobban össze lehetne hangolni, valamint közös megállapodások születhetnének a folyamatosan felmerülő problémák kezelésére.

5.3.5. ábra: A szomszédos országba ingázó munkavállalók aránya az összes ingázóhoz viszonyítva a magyar–szlovák határszakaszon, 2021, 2022 (százalék)

Forrás: A Hétfa szerkesztése KSH- és SÚSR népszámlálási adatok alapján (egyedi adatkérés).

Erősödő integráció a kelet-szlovák határszakaszon

A magyar–szlovák határszakaszon átnyúló munkaerő-áramlás a 2007. évi schengeni egyezményhez való csatlakozást megelőzően és követően is sokáig aszimmetrikus volt. Korábban jellemzően Magyarország dunántúli ipari parkjaiba érkezett a munkaerő, majd a szlovák gazdaság növekedésének köszönhetően az ingázás gyakorisága és iránya is megváltozott. A legutóbbi népszámlálás szerint Szlovákia a harmadik legnépszerűbb munkavállalási célpont volt a magyarországi ingázók körében, míg Magyarország a negyedik legnépszerűbb a Szlovákiából érkezőknek. Mindkét országból mintegy 6000 fő ingázott, és vállalt munkát a szomszédos országban, ám a határ egyes szakaszaiban a forgalom eltérő irányú és mértékű. Napjainkban is a nyugati határrégióban a legintenzívebb a mozgás,

de a keleti határrégióban, a Miskolc–Kassa gazdasági tengely mentén is élénkülés történt (5.3.5. ábra).

A keleti magyar–szlovák határrégió – amely Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyét és a szomszédos Kassai kerületet foglalja magába – munkaerőpiaci viszonyait strukturális kihívások jellemzik. A határ mindkét oldalán elmaradottabb térségeket találunk. A munkahelyek elsősorban a regionális központokban (Kassa és Miskolc) koncentrálódnak, a kisebb méretű és gazdasági súlyú alközpontok, illetve a – mind földrajzi, mind társadalmi-gazdasági szempontból – periférikus helyzetű rurális területek munkaerőpiaci helyzete továbbra is kedvezőtlen. E határ menti aprófalvas térségekben az integrációt demográfiai kihívások nehezítik: a népességfogyás, az előregedés és az aktív korú, főként képzett és fiatal munkaerő országon belüli elvándorlása, az agyelszívás közvetlenül befo-

lyásolják a munkaerőpiaci aktivitást. Továbbá a marginalizált társadalmi csoportok jelenléte és a lakosság alacsony képzettségi szintje is nehezíti a munkavállalók belépését az elsődleges munkaerőpiacra.

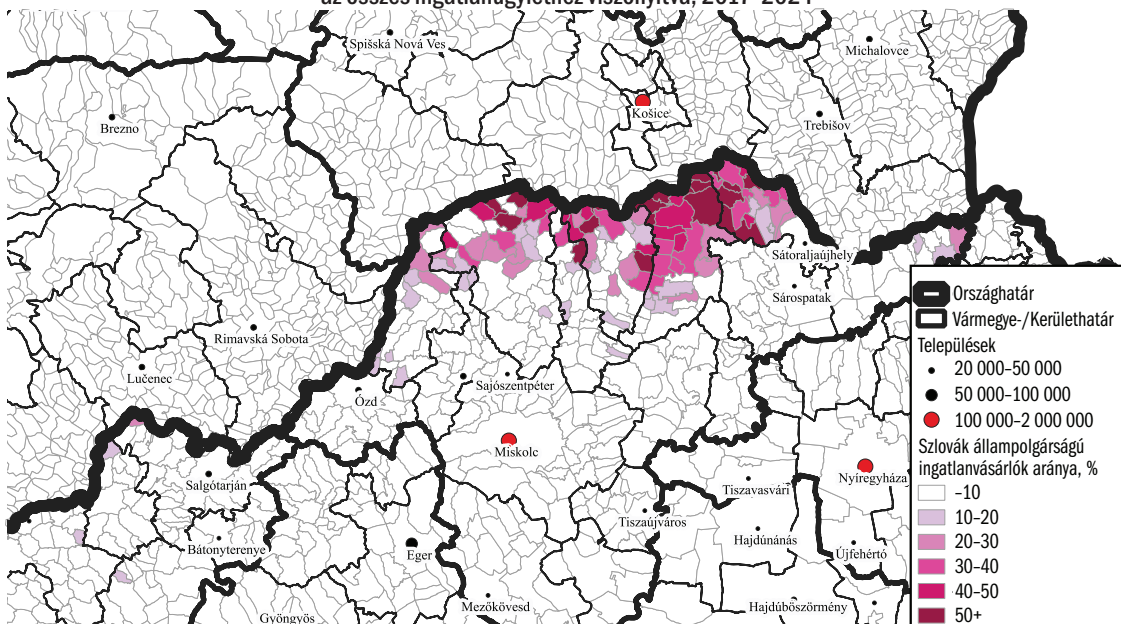
A térség egyszerre küzd munkaerőhiánnyal és tartósan magas munkanélküliséggel, különösen a határhoz közeli gömöri és zempléni térségekben. A magas munkanélküliség mögött a tőkeerős nagyvállalatok hiánya, a kedvezőtlen infrastrukturális adottságok és a közösségi közlekedés hiányosságai állnak (*Karácsony és szerzőtársai*, 2021). A magyar oldalon a közfoglalkoztatás valamelyest árnyalja a munkanélküliségi statisztikákat (*Lipták*, 2020), de a tartós munkanélküliség így is kritikus mértékű. Ugyanakkor a célzott fejlesztéspolitikai beavatkozások – például a határ menti ipari parkok kapacitásbővítése (Kenyhec, Sátoraljaújhely) – fokozzák a határon átnyúló ingázást. Emellett a közlekedési infrastruktúra javításával a két ország határ menti térségei között erősödött a kohézió – a 2021-ben átadott M30–R4 gyorsforgalmi út megépülésével Kassa és Miskolc közötti távolság és menetidő jelen-

tősen lecsökkent, gyakorlatilag átfedő vonzáskörzetek és közös funkcionális várostérség jöttek létre.

A határon átnyúló munkacélú mobilitás fő mozgatórugója a bérkülönbség, valamint a kedvezőbb adó-környezet. 2023-ban Szlovákiában a bruttó átlagbérek közel 10 százalékkal voltak magasabbak, mint Magyarországon. A pusztán gazdasági racionalitásból adódó döntések mellett számos egyéb, puha tényező is azonosítható, mint a nyelvi és kulturális közeg, a munkakörnyezet vagy a béren kívüli szociális juttatások portfóliója. Ezek a határon túli magyarokat is átvonzzák a magyar oldalra.

A keleti határrégió munkaerőpiaci áramlásait egy új és egyre erősödő jelenség is befolyásolja: szlovák állampolgárok költöznek be az észak-borsodi településekre (5.3.6. ábra). Kassa látványos gazdasági növekedésével párhuzamosan a térség lakás- és telekárjai is meredeken emelkednek. A szlovák lakáspiacon érzékelt áremelkedésre a határ túloldalán fekvő, kiüresedő falvak olcsóbb ingatlanjai jelenthettek alternatívát – így egyes magyarországi határ menti települések

5.3.6. ábra: Szlovák állampolgárságú ingatlanvásárlók aránya az összes ingatlanügyletkezhez viszonyítva, 2017–2024

Forrás: A Hétfa szerkesztése KSH-adatok alapján (egyedi adatkérés).

esetében a szlovák állampolgárságú ingatlanvásárlók aránya meghaladta az 50 százalékot is. Az áttelepülők csupán lakhatási céllal költöznek az immáron határon átnyúló kassai szuburbiába, tevékenységük továbbra is a kibocsátó országhoz köthetők.

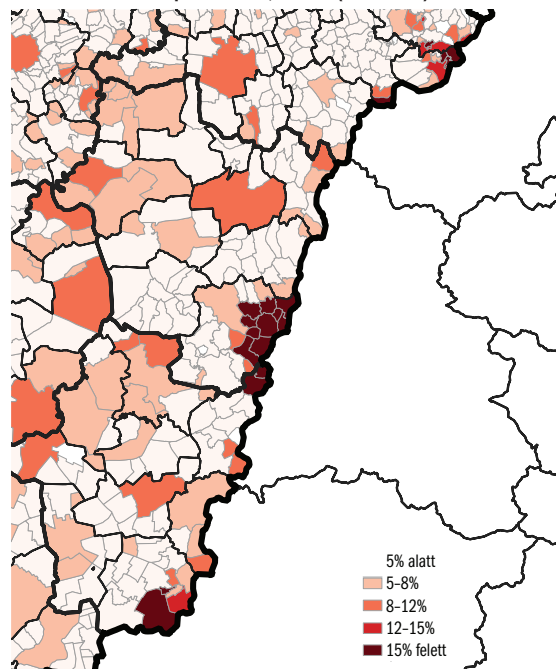
A határon átnyúló ingázásnak továbbra is számos akadálya van, beleértve a nyelvi korlátokat, a végzettségek akkreditációs nehézségeit, valamint a közlekedési infrastruktúra hiányosságait. A regionális fejlesztéspolitikában az INTERREG programok (aktuálisan a határon átnyúló ingázás és szolgáltatásokhoz való hozzáférés jogi és adminisztratív akadályainak felszámolását célzó [ACCESS projekt](#))¹ és az Európai Területi Együttműködési Csoportosulások (*European Committee of the Regions, EGTC*) célja a határ menti térségek integrációjának és kohéziójának erősítése (Benczi–Ocskay, 2021). A határok pszichológiai hatása miatt a mélyebb és hosszú távú együttműködések megvalósulása nehézkes, és a határ menti területek a helyi lakosság mentális térképén gyakran továbbra is „idegen területekként” léteznek, ami gátolja a területi kohéziót. A jövőbeli gazdasági beruházások (a Volvo autógyár) várhatóan tovább növelik a munkaerő-keresletet Kassa térségében, serkentve a magyar oldal munkaerőpiacát is. A tartós javuláshoz azonban az emberierőforrás-tartalékok képzettségi szintjének növelése és az elsődleges munkaerőpiacra való sikeres integrálása szükséges.

A schengeni csatlakozás hatása a román határszakaszon

Románia 2025. január 1-jei schengeni csatlakozása gazdasági fellendülést, a társadalmi kapcsolatok megerősödését és a régiós integráció erősödését vetíti előre a határrégióban. Az esemény újabb fontos mérföldköve annak a folyamatnak, amely során a román–magyar határ funkciója az elválasztás helyett az összekötés irányába mozdul el. A határátkelők számának növekedése, az ideiglenes átkelő megnyitá-

sa és a személyi igazolvánnyal történő határátlépés lehetősége, majd újabban a Debrecen és Nagyváradot, valamint Szegedet és Aradot összekötő autópályaszakaszok építése fokozatosan megkönnyítette a munkavállalási célú ingázást. A munkaerőpiac integráltsága összességében mégis csak közepes, kevésbé összefonódott, mivel az intézményi kapcsolatok és együttműködések gyengébbek és ritkábbak, illetve az ingázás nagyságrendjében elmarad a nyugat-szlovák, valamint az osztrák térségtől. 2022-ben még csak alig 2700 magyar állampolgár vállalt munkát a román oldalon fekvő nagyobb városokban (5.3.7. ábra), és román statisztikák híján nehezen becsülhető ellenirányú mozgás sem lehetett ennél intenzívebb.

5.3.7. ábra: Külföldre ingázók aránya Magyarország településeiről, 2022 (százalék)

Forrás: A Hétfa szerkesztése KSH adatok alapján.

Az interjúk megerősítették, hogy az integráció, különösen a munkavállalási célú ingázás várhatóan erősödik, amit a bér- és ingatlanár-különbségek ösztönöznek. Korábban elsősorban Romániából érkeztek a munkavállalók Magyarországra, gyakran idény-

¹ A jogi akadálymentesítés előmozdítása a szlovák–magyar határtérségben.

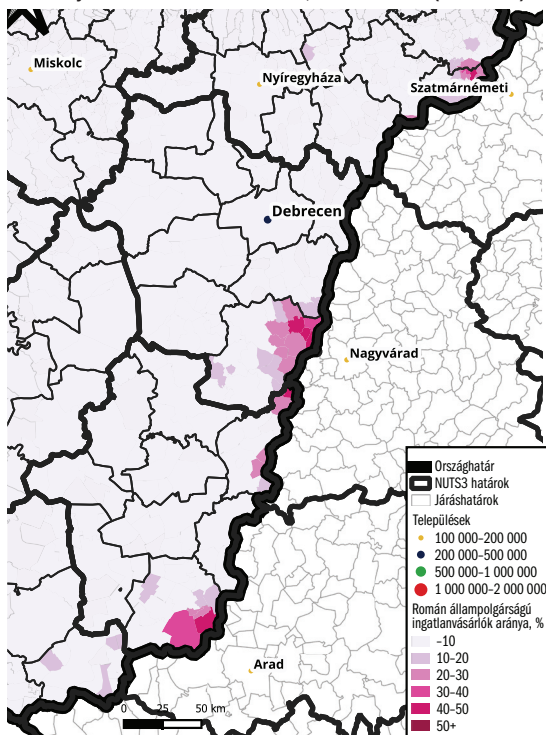
munkákra, mára ez a trend megfordult, és a betanított munkaerő áramlik a romániai városok felé, elsősorban Nagyváradra. A schengeni csatlakozás óta a munkáltatók kölcsönösen toboroznak a határ mindkét oldalán. Az elérhető regionális adatok szerint közel azonos a bérszínvonal a határ két oldalán, de a román oldal dinamikusán fejlődő nagyvárosaiban (Nagyvárad, Arad, Temesvár) a tapasztalatok szerint már egyértelműen magasabb béreket kínálnak. A vonzerőt ugyanakkor mérsékli az alacsony ingázási hajlandóság, az előítéletek és a nyelvi akadályok.

A határon átnyúló ingázás nem csak a magyar munkavállalókhoz köthető: a nagyváradi és aradi szuburbanizáció erősödése tetten érhető a román állampolgárok növekvő számú ingatlanvásárlásaiban is a határ magyar oldalán. Nyolc év alatt 3200 tranzakciót rögzítettek a statisztikákban, főként Biharkeresztes és Berettyóújfalu, illetve Battonya környékén, azaz Nagyvárad, illetve Arad vonzáskörzetében, továbbá Szatmárnémeti szomszédságában (5.3.8. ábra). Az interjúk tanulságai szerint román nemzetiségű, iskolázott fiatalok jönnek Magyarországra egyre növekvő számban és egyre több települést célozva. A motivációt a romániai városok ingatlanárainak robbanásszerű növekedése, az úthálózati fejlesztések nyomán javuló elérési idő, valamint az élhető települési környezetet kínáló magyar falvak jelentik.

A határhoz közel fekvő nagyvárosok versenyeznek a betelepülő cégekért és a nagyobb térségi szerepkörért. A schengeni csatlakozást követően a romániai városok előnye fokozódik, hiszen egyrészt még vonzóbbá válnak a (külföldi) befektetők számára, másrészt erősödő elszívó hatást fejtenek ki a határ menti térség munkaerőpiacán. A várostérségek közül kiemelkedik Nagyvárad, amelyet méretén túl a töркеkoncentráció, a funkciók és a kulturális sokszínűség is középpontba emel, de az elmúlt évek fejlesztéseinek köszönhetően dinamikusán fejlődik Szatmárnémeti és Arad is. Félő, hogy a magyar oldalon Debrecen lemarad a városok versenyében. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében veszélyforrásként értelmezik, hogy a megye stagnálása miatt a képzett munkaerő is Románia felé keres mun-

kalehetőségeket, míg az Érmellék magyarlakta települései kiürülnek. A Békéscsaba–Békés–Gyula városhármas határon túli vonzerejéről kevesebbet tudunk, az interjúk alapján a turizmusban és szolgáltatásokban határozottan élénkül a román oldalról érkező kereslet.

5.3.8. ábra: Román állampolgárságú ingatlanvásárlók aránya az összes vásárlásból, 2017–2024 (százalék)

Forrás: A Hétfa szerkesztése KSH-adatok alapján (egyedi adatkérés).

Nagyvárad, Arad és Szatmárnémeti gazdasági és szolgáltatási dinamikája pozitív hatással lehet a magyar oldal elzárt, városhiányos térségeire: az itt élők számára bővülnek e munkalehetőségek, a szuburbanizáció pozitív hatásai miatt emelkednek az ingatlanok értékei, javul a településkép, az áttelepülő, képzett fiatal családok hozzájárulhatnak a helyi szolgáltatások fennmaradásához és a negatív demográfiai trendek mérsékléséhez. A mérleg másik serpenyőjében szuburbanizációs konfliktusok gerjedhetnek, akár etnikai feszültséggel átszőve.

Tanulságok és szakpolitikai ajánlások

Mindhárom hazai határszakaszon igazolódott, hogy a belső határok ellenőrzésének eltörlése nemcsak lehetőségeket, hanem veszélyeket is jelent a határ menti térségek és települések gazdaságára nézve. A schengeni csatlakozás által teremtett fejlődési lehetőségek nem valósultak meg mindenhol. Egyes térségekben a gazdasági fejlődés elmarad, az integráció nagyon lassú és fragmentált, máshol a határ egyik oldalán található fejlett központok elszívják az erőforrásokat, súlyosbítva a kevésbé fejlett oldal helyzetét. Olyan kormányzási eszközöket kell kialakítani, amelyek mérséklék a negatív hatásokat, és biztosítják, hogy a határ mindkét oldalán élők anélkül élvezhessék az integráció előnyeit, hogy mélyüljenek a regionális egyenlőtlenségek. A határtérségek fejlesztése sajátos módszereket igényel, amelyek legfontosabb eleme az adott térség kapcsolatainak kinyitása, erősítése a határon túli régiók irányába.

– Első lépésként fontos annak meghatározása, hogy milyen jövőt képzelünk el a határtérségek számára, és ennek érdekében milyen kompromisszumokat tartunk elfogadhatónak. Szükség van egy átfogó határtérség-fejlesztési stratégiára, amely figyelembe veszi az egyes határszakaszok sajátosságait. A fejlesztési irányok és javaslatok kialakításához a helyi szereplőket aktívan be kell vonni.

– Az intézményes kapcsolatépítés, az együttműködési mechanizmusok kiépítése és erősítése szintén elengedhetetlen. Ennek formája lehet például közös munkacsoport, adatmegosztási rendszer vagy közös fejlesztéspolitikai fórum, amely hosszú távon biztosítja a koordinációt és a bizalomépítést.

– A határon átnyúló integrációt a közlekedési infrastruktúra fejlesztése segíti, hiszen a közlekedési kapcsolatok hiányainak csökkenése gyors és érzékelhető eredményeket hoz. Ugyanakkor a fizikai akadályok mellett az adminisztratív, jogi és mentális határok lebontására is figyelmet kell fordítani, többek között a munkaerőpiaci együttműködések erősítésével, a vállalkozások határon átnyúló tevékenységének ösztönzésével.

– Kulcsfontosságú egy összehangolt, határon átnyúló adatgyűjtési és monitoringrendszer kialakítása, mi-

vel a jelenlegi gyakorlat nem biztosít naprakész és pontos képet a határtérségek változásairól. Ez a rendszer nemcsak a tervezés és beavatkozás hatékonyságát növelné, hanem elősegítené a közös döntéshozatalt, az együttműködések megalapozását és az érdekvénytésítést is. Javasolt a határon átnyúló folyamatok – így az ingázás – nyomon követése a szomszédos országok releváns adatainak bevonásával.

Hivatkozások

- KARÁCSONY, P.–VINICHENKO, M. V.–ANTALÍK, I.–DÁVID, L. D.–VASA, L. (2021): [Analysis of cross-border commuters' spatial mobility between western regions of Hungary and Slovakia](#). *Geographia Technica*, Vol. 16. No. 1. 128–140. o.
- BENCZI MELINDA–OCSKAY GYULA (2021): The evolution of cross-border cooperation in Hungary. *Észak-Magyarországi Stratégiai Füzetek*, Vol. 18. No. 2. 54–67. o.
- DECOVILLE, A.–DURAND, F.–SOHN, C.–WALTHER, O. (2013): [Comparing cross-border metropolitan integration in Europe: Towards a functional typology](#). *Journal of Borderlands Studies*, Vol. 28. No. 2. 221–237. o.
- EDZES, A.–VAN DIJK, J.–BROERSMA, L. (2022). [Does cross-border commuting between EU countries reduce inequality?](#) *Applied Geography*, Vol. 139. No. 102639.
- EUROPEAN COMMISSION (2025a): [Cross-border regional labour market analysis. Final report](#). Directorate-General for Regional and Urban Policy, AEBR–HÉTFA–Nordregio & ÖIR. Publications Office of the European Union.
- EUROPEAN COMMISSION (2025b): [Cross-border regional labour market analysis. Case study](#). Region Weatern Austria – Western Transdanubia (Austria – Hungary). Directorate-General for Regional and Urban Policy. AEBR–HÉTFA–Nordregio–ÖIR–Pichler, R.–Bogdan, G.–Frischmann, A., Publications Office of the European Union.
- EUROPEAN COMMISSION (2025c): [Cross-border regional labour market analysis. Case study](#). Central and eastern Hungarian-Slovak border region (Hungary & Slovakia). Directorate-General for Regional and Urban Policy, AEBR–HÉTFA–Nordregio–ÖIR –Varga, B., Publications Office of the European Union.
- LIPTÁK KATALIN (2020): A közfoglalkoztatás jelentősége Borsod-Abaúj-Zemplén megye rurális településein. *Tér és Társadalom*, 34. évf. 4. sz. 100–121. o.
- MÖLLER, C.–ALFREDSSON-OLSSON, E.–ERICSSON, B.–OVERVÅG, K. (2018). [The border as an engine for mobility and spatial integration: A study of commuting in a Swedish–Norwegian context](#). *Norwegian Journal of Geography*, Vol. 72. No. 4. 217–233. o.

5.4. INGÁZÁSI KÖRZETEK MAGYARORSZÁGON*

BOZA ISTVÁN

Bevezetés

A munkaerőpiac regionális egyenlőtlenségeinek vizsgálata sokszor ütközik adatkorlátokba. Az adminisztratív államigazgatási adatok elemzése során gyakran szembesülünk azzal a problémával, hogy az adatforrások nem közlik a munkavégzés pontos helyét az egyes munkavállalók esetében. Ez a helyzet a Kapcsolt Államigazgatási Paneladatbázis esetében (Admin) is: míg a munkáltató anonim módon azonosítható, az adatok nem telephelyi, hanem munkáltatói (vállalati vagy intézményi) szinten állnak csak rendelkezésre. Ez jelentős akadályt jelent például a regionális bérkülönbségek elemzésekor, hiszen nem tudjuk, hogy a több telephellyel vagy fiókteleppel működő vállalatnál alkalmazott munkavállalók hogyan oszlanak meg az egyes telephelyek között.

Bár az Admin adatbázisban a dolgozók lakóhelyét járási szinten ismerjük, önmagában ez nem alkalmas a munkahelyi régiók azonosítására. A népszámlálási adatok alapján a foglalkoztatottak mindössze 72 százaléka dolgozik a lakóhelyével megegyező járásban – Budapestet egy járásnak feltételezve. Tehát a lakóhely és a munkavégzés helyének megfeleltetése meglehetősen pontatlan képet ad a munkahelyek térbeli eloszlásáról. A vármegyék használata sem feltétlenül jelent megoldást, hiszen a közigazgatási határok mentén is gyakori lehet az ingázás. Szerencsére a Népszámlálás részletes információkat nyújt az ingázási mintázatokról is (lásd 5.1. alfejezetet), így lehetőség nyílik az ország felosztására olyan ingázási körzetek kialakításával, amelyeken belül sokkal magasabb azoknak az aránya, akik helyben dolgoznak.

A 2022. évi népszámlálás ingázási adatait felhasználva egy hierarchikus klaszterezési eljárás segítségével

vel a járásokat (és Budapestet) olyan egymással nem átfedő csoportokba rendezzük, amelyek között már alacsonyabb az ingázási intenzitás. A módszert az amerikai szakirodalomból vettük át, ahol hasonló eljárást alkalmaznak az ingázási körzetek (*commuting zones, CZ*) kijelölésére. A létrehozott 29 ingázási körzet olyan elemzésekben lehet kifejezetten hasznos, ahol a területi lehatárolás kiválasztásakor fontos szempont, hogy az egyes területegységek átfedjenek a helyi munkaerőpiacokkal.

Módszertan

Elemzésünkhöz a KSH 2022. évi népszámlálásának ingázási adatait használjuk fel. Az elemzés során csak azokat az egyéneket vettük figyelembe, akik saját bevallásuk szerint az adatfelvétel időpontjában alkalmazotti jogviszonyban álltak. A külföldön élő vagy dolgozó személyeket szintén kizártuk a vizsgálatból. A lakóhely kapcsán azt a helyszínt használtuk, ahol a válaszadók életvitelszerűen tartózkodnak, ami sok esetben nem esik egybe a lekérdezés helyszínével. Az elemzés járási szintű adatokon alapul, mivel a későbbi felhasználások során – például az Admin4-adatbázissal való összekapcsoláskor – is ez a területi szint áll rendelkezésre. Az egyéni szintű adatokat a lakóhely járása és a munkavégzés járása alapján aggregáltuk, így egy járás–járás ingázási mátrixot képeztünk.

Az ingázási körzetek kialakításához ezt a mátrixot tekintjük kiindulópontnak. A nemzetközi gyakorlatban a területegységek közötti kapcsolat erősségét az arányos forgalom (*proportional flow*) mutatójával mérik, amely az adott két járás közötti ingázók számát viszonyítja a két járás munkaerő-állományának kisebbsikéhez (Tolbert–Sizer, 1996, Fowler és szerzőtársai, 2016). Az így kapott értékből egy távolságmátrixot képeztünk, majd ezen hierarchikus klaszterezést (*hierarchical cluster analysis*) futtatunk. A klaszterezés során a legszorosabb kapcsolatban álló járások fokozato-

* A jelen tanulmány a Központi Statisztikai Hivatal 2022. évi népszámlálási adatállományának a felhasználásával készült. Az ebben foglalt számítások és az azokból levont következtetések kizárólag Boza István, a tanulmány szerzőjének szellemi termékei.

san kerülnek közös körzetekbe, egészen addig, amíg a kapcsolatok erőssége egy előre meghatározott küszöbérték alá nem esik. A megválasztott küszöbértéktől függ a létrehozott klaszterek száma, és ily módon azok átlagos mérete is. Az amerikai irodalom 0,977-es küszöbértéket használ, amely egyensúlyt biztosít a körzetek belső kohéziója, azaz a helyben dolgozók aránya és a körzetek mérete között (Fowler, 2024).

A módszer tehát az Egyesült Államok megyei szintű adataira kidolgozott eljárást követi, de a magyarországi alkalmazás során a vármegyék helyett a járások szolgálnak alapegységként. Ez azért is előnyös, mert a járási szint közelebb áll a helyi munkaerőpiac tényleges földrajzi szerkezetéhez, és egyben kompatibilis az Admin4-adatbázis területi bontásával. Az így létrehozott ingázási körzetek országos lefedettséget biztosítanak, nem fedik át egymást, és várhatóan jobban követik a tényleges munkaerőpiaci térkapcsolatokat, mint a közigazgatási egységek (például vármegyék) határai. Az eljárás során a fővárost egy közös egységként kezeltük.

Eredmények

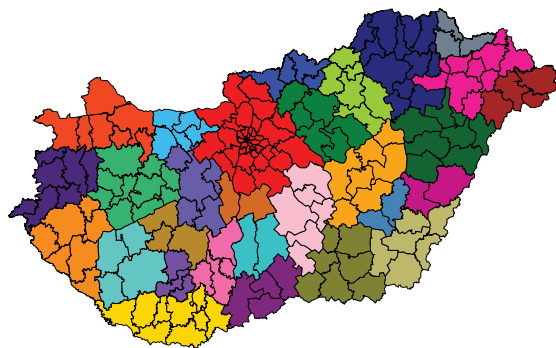
A fő felosztásunkhoz az Egyesült Államok szakirodalmában használt 0,977-es küszöbértéket vettük át, amely a magyar adatokon is releváns és értelmes felosztást eredményezett. A kialakított ingázási körzeteket az 5.4.1. ábra mutatja.

E felosztás alapján ugyan Északnyugat-Magyarországon a körzetek sokszor egybeesnek a vármegyhatarokkal (például Veszprém vármegye esetében), sok térségben fragmentáltabb egységek rajzolódnak ki. Ezt több tényező is magyarázhatja: földrajzi adottságok (például a Mecsek hegység elválasztó szerepe), a nagyobb központoktól távoli térségek elkülönülése (például a Szolnok–Békéscsaba–Debrecen háromszögben a nagyobb foglalkoztatási központoktól távoli területek), illetve egyes helyi központok meghatározó szerepe (például Dunaújváros hatása). Különösen jól ki rajzolódik Budapest kiterjedt vonzáskörzete is.

A kapott beosztást érdemes összevetni a közigazgatási egységekkel is (járás, vármegye, régió) – akár

a területi egységek átlagos mérete, akár a helyben dolgozó egyének aránya alapján. Ezt szemlélteti az 5.4.1. táblázat

5.4.1. ábra: Ingázási körzetek Magyarországon, 2022 (0,977 küszöbérték, 29 körzet)

Forrás: Saját számítás a KSH 202. évi népszámlálásának ingázási adatai alapján.

5.4.1. táblázat: A térfelosztási szintek összehasonlítása

Térfelosztási szint	Területi egységek száma (darab)	Átlagos munkavállalói létszám (fő)	Helyben dolgozók aránya (százalék)
Járás	175	22 463	72,1
Vármegye	20	196 522	81,0
Régió	8	491 380	82,3
Ingázási körzet (küszöb: 0,989)	20	196 522	90,6
Ingázási körzet (küszöb: 0,977)	29	135 553	90,5
Ingázási körzet (küszöb: 0,900)	94	41 820	81,0

Forrás: Saját számítás a KSH 202. évi népszámlálásának ingázási adatai alapján.

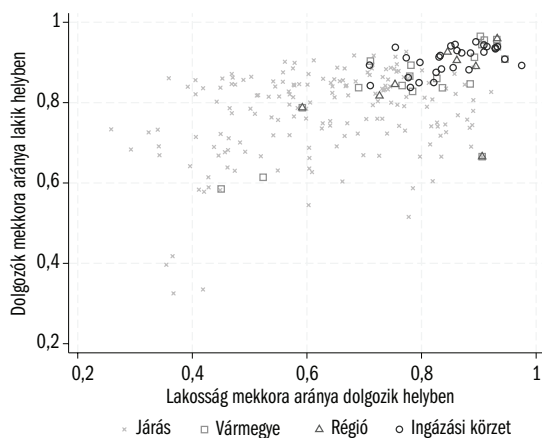
Mint már említettük, a 174 járás és Budapest használata esetén a munkavállalóknak mindössze 72 százaléka dolgozik a lakóhelyével megegyező járásban. A 19 vármegye és Budapest ugyan alternatívát kínálhatnának, de ezen a szinten is csak átlagosan 81 százalékos a helyben dolgozók aránya. Régiókra bontva ez az érték alig magasabb, 82 százalékos.

A klaszterezésen alapuló ingázási körzetek ennél lényegesen kedvezőbb képet adnak. Már a vármegyék számának megfelelő 20 körzet esetén is 90,6 százalékra emelkedik a helyben dolgozás aránya. Ráadásul a járások összevonásával már 94 klaszter mellett is elérhető a vármegyék esetében látott 81 százalékos

szint. Ebben persze kiemelt szerepe van Budapest és az agglomeráció szoros kapcsolódásának: a főváros-hoz leginkább kötődő járások (Budakeszi, Dunakeszi, Szentendrei, valamint délkeleten a Gyáli, Vecsési és Monori járások) összevonása önmagában jelentősen növeli a körzetek belső kohézióját.

Az amerikai irodalomban bevett 0,977-es küszöbérték a magyar adatokon is kedvező felosztást eredményezett. A helyben dolgozás átlagos aránya meghaladja a 90 százalékot, és további összevonásokkal sem nő érdemben. Emellett minden egyes ingázási körzetben legalább 70 százalékos a helyben dolgozók aránya. Ezt szemlélteti az 5.4.2. ábra is, amelynek vízszintes tengelye azt mutatja, hogy egy adott terület egységben élő foglalkoztatottak mekkora aránya talál helyben munkát, míg a függőleges tengely azt mutatja, hogy az adott egységben dolgozók mekkora hányada él ugyanott. Az ábrán a kis keresztvek a járásokat, a négyzetek a vármegyéket, a háromszögek pedig a régiókat jelölik. A körök jelölik az általunk preferált 29 ingázási körzetből álló felosztást.

5.4.2. ábra: Helyben dolgozás és helyi lakosok aránya különböző felosztások esetén

A bal felső sarokban azok az egységek jelennek meg, amelyek kevésbé vonzó foglalkoztatási központok:

az ott élők nagy része máshol dolgozik, és kevés a bejáró. A jobb alsó sarokban ezzel szemben olyan területek találhatók, amelyek sok bejárót vonzanak, miközben az ott lakók jelentős része helyben is dolgozik. Budapest elkülönülése jól látható: a fővárosi lakosok 90,5 százaléka dolgozik helyben, ugyanakkor a Budapesti foglalkoztatottak kétharmada (66,6 százalék) nem ott él.

A 5.4.2. ábra fő tanulsága, hogy az ingázási körzetek kialakításával sikerült olyan csoportosítást létrehozni, amelyben minden egység a jobb felső sarokban koncentrálódik. Ez azt jelenti, hogy mind a helyben dolgozók aránya magas, mind a bejáróké alacsony, vagyis az egységek között mérsékelt az ingázási mobilitás. Míg vármegyei szinten előfordulnak kiugró esetek, például Nógrád vármegye – ahol a dolgozó lakosság 45 százaléka másutt talál munkát, miközben a helyi munkahelyek 41 százalékát is máshonnan érkezők töltik be –, az ingázási körzetek jóval kiegyensúlyozottabb képet adnak.

Összességében az ingázási körzetek kialakítása lehetővé teszi, hogy a regionális munkaerőpiacokat ne közigazgatási határok, hanem tényleges gazdasági kapcsolatok alapján vizsgáljuk. Ezáltal pontosabb képet kaphatunk a bérkülönbségekről, a mobilitási mintákról vagy a helyi gazdasági szerkezet alakulásáról is.

Hivatkozások

- FOWLER, C. S. (2024): [New commuting zone delineation for the U.S. based on 2020 data](#). Scientific Data, Vol. 11. 975.
- FOWLER, C. S.–RHUBART, D. C.–JENSEN, L. (2016): [Reassessing and revising commuting zones for 2010: History, assessment, and updates for U.S. 'labor-sheds' 1990–2010](#). Population Research and Policy Review, Vol. 35. 263–286. o.
- TOLBERT, C. M.–SIZER, M. (1996): U.S. commuting zones and labor market areas: A 1990 update. Economic Research Service Staff Paper No. 9614, USDA.

5.5. LAKÁSPIACI ÁRKÜLÖNBSÉGEK A MUNKAHELYRE INGÁZÁS SZEMSZÖGÉBŐL

HORVÁTH ÁRON & SÁPI ZOLTÁN

Bevezetés

A munkahelyek földrajzi eloszlása eltér a lakóhelyekétől, azaz nem mindenki ott él, ahol dolgozik. A lakóhely és munkahely közötti napi ingázás márpedig időt és pénzt emészt fel, ezért egyéni és társadalmi szinten is fontos kérdés, hogy mi akadályozza a munkavállalókat abban, hogy közelebb költözzenek munkahelyükhöz. Ebben az elemzésben a költözés lakáspiaci szerkezetből adódó korlátait mutatjuk be. Természetesen az egyedi lakóhelyválasztási döntéseket élethelyzetek, családszerkezet és egyedi lakókörnyezeti igények is befolyásolják, azonban ezekkel ebben a tanulmányban nem foglalkozunk. Itt arra a feltételezésre építünk, hogy könnyebben találnak munkát és időt spórolnak azok, akik közelebb laknak a munkahelyekhez. Ugyanakkor a munkahelyekhez közelebb fekvő lakások drágábbak is, ami akadályozza a munkahelyhez közelebb költözést.

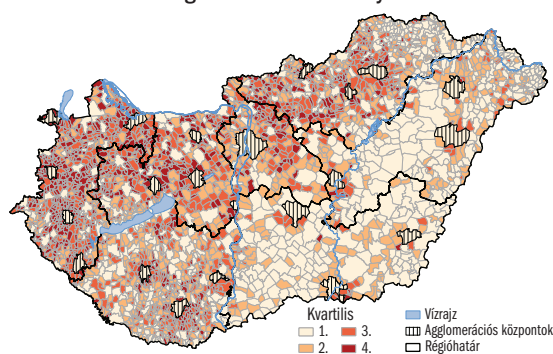
Tanulmányunkban bemutatjuk, hogy a munkahelyekhez közelebb és távolabb fekvő települések lakásárai nagyban különböznek Magyarországon. A kisebb településekhez képest több munkahelyet kínáló nagyvárosok lakásárai több tízmillió forinttal magasabbak. Ehhez a megfigyeléshez képest kevésbé közhely, hogy a kisebb települések körében is igen nagy eltérések mutatkoznak a lakásárak között. A kisebb települések körén belül az alacsony jövedelmi szintet és alacsony ingázást mutatók között nincs agglomerációs település. Figyelemre méltó módon, az olyan községek között, amelyek magas ingázással és jövedelemmel jellemezhetők, számos olyan település van, amely nem tartozik nagyvárosok jelenlegi agglomerációs vonzáskörzetébe. A két településtípus között akkora különbség mutatkozik a lakásárakban, mint az utóbbi településcsoport és a nagyvárosok között, jelentős akadályt görgetve a költözni szándékozók elé. Ez a különbség a lakásépítésben is meg-

mutatkozik. Azokban a községekben, ahol alacsony a jövedelem, és alacsony a más településre történő ingázás, alig épül új lakás. Azokban a községekben viszont, amelyekre magas jövedelem és magas ingázási ráta jellemző, a nagyobb településeket meghaladó intenzív lakásépítés zajlik, növelve a vásárlók számára elérhető kínálatot.

Településcsoportok az ingázási arányok alapján

Az 5.5.1. ábra azt mutatja, hogy a 2022. évi népszámlálás idején milyen arányban utaztak más településre dolgozni az egyes településeken élő foglalkoztatottak. A hazai települések felében 70 százalék (felső kvartilis) feletti az ingázók aránya. A magas értékek az ország északnyugati felében, a nagyobb foglalkozási központok környezetében fekvő kisebb települések körében jellemző, míg a nagyvárosok a legalsó negyedbe tartoznak.

5.5.1. ábra: A más településen dolgozó foglalkoztatottak aránya

Megjegyzés: A sötétebb árnyalatok olyan településeket jelölnek, ahol magasabb azoknak az aránya, akik más településre járnak át dolgozni.

Forrás: Saját számítás a KSH 2022. évi népszámlálása alapján.

A településméret szerinti különbséget támasztja alá a jogállások szerinti csoportokat mutató 5.5.1. táblázat.

5.5.1. táblázat: Az ingázók aránya szerinti kvartilisekben lévő települések száma településtípus szerint, 2022

Ingázók szerinti kvartilisek	Az ingázók aránya (százalék)	Budapest	Megyei jogú város	Város	Község
1. negyed	0-59	1	22	231	535
2. negyed	59-70	0	1	65	723
3. negyed	70-78	0	0	27	761
4. negyed	78-	0	0	1	788

Forrás: Saját számítás a KSH 2022. évi népszámlálása alapján.

A megyei jogú városok közül Érd esik ki a legkisebb ingázási kvartilis csoportjából, ahonnan sokan ingáznak Budapestre. A városok közül a nagyobb ingázók közé azok tartoznak, amelyek részei az agglomerációknak.¹ Figyelemre méltó, hogy a községek megoszlása változatos ingázási arány szerint: alacsony és magas ingázási arány is jelen van ebben a körben. Azokról a településekről, ahonnan arányaiban többen eljárnak dolgozni, vélhetően a nagyobb jövedelem reményében teszik ezt. Ezért az 5.5.2. táblázatban a települési jövedelemszinttel való kategóriákat mutatjuk meg.

5.5.2. táblázat: Az ingázók aránya szerinti kvartilisekben lévő települések és az egy szja-fizetőre jutó települési nettó jövedelemszint (szja-alap – szja) szerinti kvartilisek.

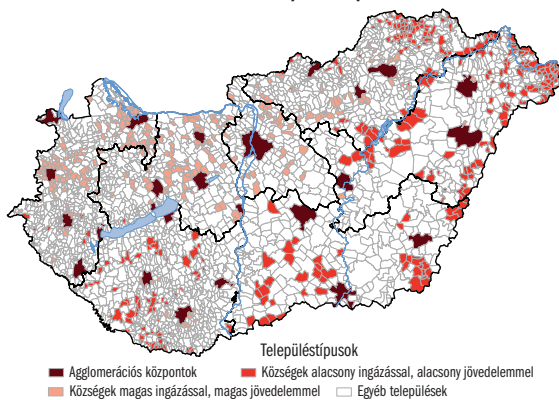
Ingázók szerinti kvartilisek	Az ingázók aránya (százalék)	Jövedelem szerinti kvartilisek (ezer forint)			
		1. negyed	2. negyed	3. negyed	4. negyed
		0-2524	2524-2963	2963-3422	3422-
1. negyed	0-59	331	120	63	21
2. negyed	59-70	247	241	154	81
3. negyed	70-78	133	199	219	210
4. negyed	78-100	68	162	239	319

Forrás: Saját számítás a KSH 2022. évi népszámlálása és a TEIR NAV-adatbázisa alapján.

A kvartilisek keresztáblájában a két legnagyobb csoport az alacsony jövedelemmel és alacsony ingázással jellemezhető 331 község (amelyek között egy agglomerációs település sincs), illetve a magas jöve-

delemszinttel és magas ingázással jellemezhető 319 község, amelyek közül a hivatalos besorolás szerint 157 nem agglomerációs település. Az eredmény megerősíti Tóth (2024) eredményeit, miszerint az agglomerációs körzetek jelenlegi lehatárolásának bővítése időszerű. Ez alapján három csoportra bontottuk a településeket: nagy települések, ahová jellemző a befelé ingázás, és gazdagok a munkalehetőségek. Másrészt, azok a községek, amelyekről sokan ingáznak és magas jövedelemszinttel jellemezhetők. Harmadrészt, azok a községek, ahonnan arányaiban kevesen ingáznak, és alacsony a jövedelemszint. Az egyes településosztályok területi mintázatait az 5.5.2. ábra mutatja.

5.5.2. ábra: Az ingázás és jövedelem alapján lehatárolt településtípusok

Forrás: Saját számítás a KSH 2022. évi népszámlálása alapján.

Ezeket a településkategóriákat hasonlítjuk össze a lakhatás ára szempontjából, azaz megvizsgáljuk, hogy az egyik településosztályból a másikba való költözésnek mekkora pénzügyi akadályai mutatkoznak.

Lakáspiaci különbségek településcsoportok szerint

A következőkben a településcsoportok közötti lakáspiaci különbségeket mutatjuk be. Magyarország településeinek lakásárainak szintje számos tényező szerint vizsgálható (például Békés–Bisztray, 2019). Ebben az alfejezetben azonban csak arra a kérdésre keressük a választ, hogy mekkora terhet jelent a jöve-

¹ Ingázás szerint a 3. és 4. kvartilisbe tartozó városok: Alsózsoltca, Bodajk, Budakalász, Diósd, Dunavarsány, Emőd, Gyömrő, Gyöngyöspata, Hajdúsámson, Halásztelek, Isaszeg, Kerepes, Kistarcsa, Kozármisleny, Lőrinci, Maglód, Nyékládháza, Onga, Órbottyán, Pilis, Rácalmás, Rákóczi, Rákóczi, Sajószentpéter, Süllyap, Szigethalom, Tát, Velence, Vép.

delmi és ingázási szempontból másik településkategóriába költözni. Két esetet vizsgálunk. Az első eset az alacsonyabb jövedelmű településekről a hasonló méretű, de magasabb jövedelemszintű településekre való költözés, a második eset pedig a magas jövedelmű és magas ingázási arányú településekről a nagyvárosokba történő költözés. Az 5.5.3. táblázatban a négyzetméterárakat hasonlítjuk össze. A településméretbeli különbségeket kiszűrendő az első két oszlopban a községeket hasonlítjuk össze, illetve lényeges információ, hogy az ingatlantípusok közötti áreltérések csökkentése miatt a családi házakra vonatkozó adatokat használtuk.

5.5.3. táblázat: Jellemző családi ház négyzetméterárak (2022–2024-es tranzakciók alapján 2024-es árszinten, állománnyal súlyozott regionális átlag)

Régiók	Községek alacsony ingázással, alacsony jövedelemmel	Községek magas ingázással, magas jövedelemmel	Agglomerációs központok
Közép-Magyarország	–	397 999	769 824
Közép-Dunántúl	276 695	315 141	604 535
Nyugat-Dunántúl	132 392	311 481	521 479
Észak-Alföld	76 804	323 778	516 530
Dél-Dunántúl	87 370	301 068	437 241
Dél-Alföld	85 214	–	435 828
Észak-Magyarország	67 143	205 657	353 391

Forrás: Saját számítás a KSH Ingatlanadattár adatbázisa alapján.

Az alacsony ingázással és jövedelemmel jellemezhető települések négyzetméterárai minden régióban alacsonyabbak, mint a méretre hasonló, de magasabb jövedelmű települések négyzetméterárai. A legnagyobb különbség Észak-Alföld esetében mutatkozik (250 ezer forint). A legkisebb különbség Közép-Dunántúlon figyelhető meg (38 ezer forint), azonban megjegyzendő, hogy az első oszlop mindössze két települést (Tagyon és Káptalantóti) tartalmaz. Az agglomerációs központok ingatlanárai minden régióban magasabbak. További 200 ezer forinttal nagyobb négyzetméterárakkal kell szembenéznie annak, aki a munkahelyeket sűrítő nagyvárosokba kíván költözni. Ezek a különbségek Közép-Magyarország ré-

gión belül a leginkább szembeötlők: átlagosan négyzetméterenként 372 ezer forintos az eltérés a főváros és a környékbeli magas jövedelmű községek között. Érdemes megemlíteni, hogy majdnem pont ennyivel magasabb Dél-Alföldön a nagyvárosok fajlagos lakására a kisebb településekhez képest.

A négyzetméterárak különbsége már önmagában is megmutatja a különbségeket, de az árszintek még jobban számszerűsítik azokat a pénzügyi akadályokat, amelyekkel a más településcsoportba költözők szembesülnek.

Az 5.5.4. táblázat szerint a keleti országrészben és Dél-Dunántúlon 10 millió forint alatti értékű ingatlanból kellene 20–30 millió forintos ingatlanba költözni ahhoz, hogy magasabb jövedelmi lehetőségekkel kecsegtető környékre költözzön valaki. Ahhoz pedig, hogy a jól jövedelmező munkahelyeket kínáló nagyvárosokba költözzön a munkavállaló, további 10–20 millió forintos beruházásra van szükség.

5.5.4. táblázat: Jellemző családiház-árak (2022–2024 közötti tranzakciók alapján 2024. évi árszinten, állománnyal súlyozott regionális átlag)

Régió	Községek alacsony ingázással, alacsony jövedelemmel	Községek magas ingázással, magas jövedelemmel	Agglomerációs központok
Közép-Magyarország		42 739 123	83 140 276
Árkülönbség		40 401 153	
Közép-Dunántúl	34 753 891	33 004 689	65 885 727
Árkülönbség	–1 749 201	32 881 037	
Nyugat-Dunántúl	14 307 316	32 262 541	56 310 090
Árkülönbség	17 955 226	24 047 549	
Észak-Alföld	5 740 616	34 874 199	53 441 480
Árkülönbség	29 133 584	18 567 281	
Dél-Alföld	7 686 542	–	46 968 659
Árkülönbség		39 282 117	
Dél-Dunántúl	8 194 680	33 495 561	45 319 354
Árkülönbség	25 300 881	11 823 793	
Észak-Magyarország	5 598 648	20 842 142	37 947 482
Árkülönbség	15 243 494	17 105 340	

Forrás: Saját számítás a KSH Ingatlanadattárának adatbázisa alapján.

Az 5.5.5. táblázat a lakáspiaci különbségeket a lakásépítések szempontjából mutatja meg. Nyugat-Dunántúl mindhárom településkategóriában az élen áll.

5.5.5. táblázat: Új építésű lakások és üdülők aránya az állományhoz képest, 2019–2023 közötti éves átlag (százalék)

Régió	Községek alacsony ingázással, alacsony jövedelemmel	Községek magas ingázással, magas jövedelemmel	Agglomerációs központok
Nyugat-Dunántúl	0,24	0,99	0,75
Dél-Alföld	0,03		0,68
Közép-Magyarország		1,10	0,67
Észak-Alföld	0,04	1,39	0,65
Dél-Dunántúl	0,04	0,36	0,52
Közép-Dunántúl	0,24	0,43	0,36
Észak-Magyarország	0,07	0,29	0,17

Forrás: Saját számítás a KSH települési adatbázisa a 2022-évi népszámlálás alapján.

A munkapiaci szempontból legnehezebb kategóriába tartozó települések (alacsony ingázás és alacsony jövedelem) új építési rátái tízezredekben mérhetők. Ezen a településeken alig van új építésű lakás. Kivételt képez ez alól Közép-Dunántúl, ahol azonban mindössze két település tartozik ebbe a településosztályba. A jövedelmi szempontból kedvezőbb helyzetben lévő községek új építési aránya változatos képet mutat. Három régióban is 1 százalék feletti az arány a lakásállományhoz képest, további három régióban pedig 0,29–0,43 százalék között mozog. A legalacsonyabb értéket Észak-Magyarországon találjuk. A magasabb

jövedelemmel, de magas ingázással jellemezhető községekben majdnem minden régióban magasabb az új lakások aránya, mint a nagyobb városok esetében. Az egyetlen kivétel Dél-Dunántúl, ahol az új építésű lakások aránya az agglomerációs központokban magasabb, mint a kisebb községekben. Igaz, ezek között a városok között Siófok is megtalálható. A Balaton környékének ingatlanpiaca kiemelkedően erős volt az utóbbi években. Mindezek alapján elmondható, hogy a lakáspiaci kínálat rugalmasabban reagál az agglomerációs központokat körülvevő községekben, mint a központokban. Az új építésű lakásokat keresők számára ez is vonzóerőt jelenthet a lakóhely választása során. Azokon a településeken, ahol a jövedelem alacsony, és a foglalkoztatottak kisebb arányban ingáznak a munkahelyükre, az új építésű lakások kínálata elhanyagolható.

Hivatkozások

- BÉKÉS GÁBOR–BISZTRAY MÁRTA (2019): [Területi egyensúly – a munkaerőpiac és az ingatlanárak kapcsolata Magyarországon](#). MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, MT-DP, No. 10.
- TÓTH GÉZA (2024): [Agglomerációk, településegységek és vonzáskörzetek Magyarországon, 2024](#). Területi Statisztika, 2024, 64. évf. 3. sz. 356–379 o.

5.6. A HELYI MUNKAERŐ-ÁRAMLÁSI HÁLÓZATOK ROBUSZTUSSÁGA*

MAGYAR GERGELY, OZORÓCZY ÁKOS, TÓTH GERGŐ & ELEKES ZOLTÁN

Bevezetés

Időről időre minden helyi gazdaság keresztülmegy válságos időszakokon és gazdasági hanyatláson. Egyes térségek azonban sikeresebben birkóznak meg az ilyen időszakokkal. Ez pedig hatással van a hosszú távú helyi növekedésre, mivel egy válságos időszaktól való kilábalás sikeressége befolyásolja a későbbi sokkokkal szembeni ellenálló képességet (*Simmie–Martin*, 2010). A gazdasági válságokból való kilábalás jellemzően évekig tart – az országok medián helyreállási ideje több mint hat év (*Reinhart–Rogoff*, 2014). Az Európai Unióban például a 2008. évi gazdasági válságot követő helyreállítás lassú volt, és feltűnően egyenlőtlen az európai régiók között (*Dijkstra és szerzőtársai*, 2015). Jelentős tudományos és szakpolitikai érdeklődés mellett azonban továbbra is nyitott kérdés, hogy egyes térségek miért ellenállóbbak másoknál a gazdasági kihívásokkal szemben.

Ezt a regionális gazdasági rugalmasságot (*Tóth*, 2012) úgy értelmezhetjük, mint a helyi gazdaságok azon tulajdonságát, hogy képesek egyrészt rövid távon ellenállni a gazdasági sokkoknak, másrészt hosszú távon időről időre új növekedési pályákat kialakítani (*Martin*, 2012, *Boschma*, 2015). A regionális rugalmasságot befolyásoló tényezők között kiemelt a helyi gazdaság ágazati struktúrájának szerepe. A specializált helyi gazdaságok például érzékenyebbek a kulcságazataikat érintő sokkokkal szemben, míg egy változatos

ágazati struktúra növeli az ellenálló képességet (*Martin–Sunley*, 2020). Az egyes iparágak azonban nem elszigetelten működnek, hanem egymáshoz többé vagy kevésbé kapcsolódva, például beszállítói vagy munkaerő-áramlási hálózatokon keresztül. Éppen ezért nem feltétlenül az iparági specializáció vagy változatosság a lényeges, hanem a helyi iparágak kapcsolódó változatossága, azaz hogy a változatos helyi iparágak mennyiben támaszkodnak például hasonló termelési technológiára vagy munkavállalói képességekre (*Frenken és szerzőtársai*, 2007).

A rugalmasnak tekinthető térségekben a helyi foglalkoztatás stabil, jellemző, hogy válságot követően képesek visszatérni a hosszú távú növekedési pályára (*Martin*, 2012). Ennek fontos mechanizmusa a munkaerő mobilitása az egyes gazdasági tevékenységek között. A helyi munkaerőpiacokon zajló mobilitás nem csupán a munkavállalók elhelyezkedését segíti, hanem a tudás, különösen a rejtett (*tacit*) tudás terjedését is elősegíti (*Csáfordi és szerzőtársai*, 2020). A munkaerő-áramlás azonban jellemzően nem véletlenszerű: a munkavállalók inkább olyan tevékenységek között mobilak, amelyekben tovább használhatják felhalmozott emberi tőkéjüket és képességeiket (*Neffke és szerzőtársai*, 2017). A gazdasági tevékenységek egymáshoz viszonyított szakértelmi közelsége pedig lényeges a rugalmasság szempontjából: ha a munkavállalók olyan iparágak között mozognak, amelyek hasonló készségeket igényelnek, a vállalatok inkább képesek hasznosítani az átáramló munkaerőt (*Boschma és szerzőtársai*, 2009).

A helyi gazdaság elfogható specializált termelési egységek hálózataként, amelyek nagyban támaszkodnak a termelési értékláncokba épülő technológiákra, képességekre és rejtett tudásra (*Boschma–Martin*, 2010). Annak ellenére azonban, hogy a termeléssel összefüggő hálózatok szerkezete és a makroszintű gaz-

* Az alfejezet az OTKA FK 143064 (Térségek beszállítói hálózatainak szerkezete és ellenálló képessége) és az NKFI STARTING 150431 (Egészség és társadalmi hálózatok) projektek keretében készült. A tanulmányban felhasznált kapcsolt államigazgatási adatgyűjtemény a NEAK, MÁK, NAV, ITM és OH adattulajdonosok és jogutódjai tulajdonát képezi. A használt adatokat a ELTE KRTK Adatbankja dolgozta fel. A jelen írás a Központi Statisztikai Hivatal NAV Teljes vállalati mérlegállomány és Gazdasági Szervezetek Regisztere (GSZR) adatállományai felhasználásával készült. Az ebben foglalt számítások és az azokból levont következtetések kizárólag a Magyar Gergely, Ozoróczy Ákos, Tóth Gergő és Elekes Zoltán mint szerzők szellemi termékei.

dasági ingadozások között kapcsolat van (*Acemoglu és szerzőtársai*, 2012), keveset tudunk a helyi hálózatok szerkezetének és a helyi gazdaság rugalmasságának összefüggéséről (*Boschma*, 2015). Az iparágak közötti munkaerő-áramlási kapcsolatok pedig moduláris mintázatot mutatnak, azaz a munkavállalók hasonló szakértelmi körre épülő tevékenységek klasztereiben mozognak inkább (*O’Clery–Kinsella*, 2022). Éppen ezért válság idején ezeknek a szakértelmi klasztereknek a kiterjedése a helyi munkaerőpiacon befolyásolja a munkájukat elvesztők újra elhelyezkedési lehetőségeit. Svédország helyi munkaerőpiacai közül például azok voltak foglalkoztatási rátájukban ellenállóbbak a 2008. évi válság során, amelyek munkaerő-áramlási hálózatai kevésbé voltak széttagoltak (*Elekes és szerzőtársai*, 2024).

Ehhez a kutatási irányhoz kapcsolódva a jelen alfejezet célja, hogy hálózattudományi eszközökre építve feltérképezze az iparágak közötti munkaerő-áramlási hálózatok szerkezeti robusztusságát a hazai kistérségekben.

Adatok és módszerek

A munkaerő-áramlási hálózatok felépítéséhez a ELTE KRTK Adatbankjában elérhető kapcsolt államigazgatási paneladatbázist, az Admin3-at használtuk, amelyben a munkavállalók 50 százalékos mintája szerepel munkahelyeikkel együtt, havi bontásban. Ehhez a kettős könyvvitelt végző, Magyarország területén működő vállalatok mérlegadatait tartalmazó adatbázist kapcsoltuk, amelyből kiderül a vállalatok székhelye, illetve főtevékenységük TEÁOR-kódja. A munkavállalók vállalatok közötti munkahelyváltását éves szintre, három számjegyű TEÁOR-kódú iparágakra és kistérségekre aggregáltuk. Ebből a körből egyrészt kizártuk az egyazon iparág–régió kombináción belüli munkaerőmozgásokat. Másrészt, Budapestet a mérete miatt fellépő potenciális torzító hatása miatt kizártuk az elemzésből. Végül ugyancsak kizártuk azokat a kistérségeket, amelyekben az iparágak közötti munkaerő-áramlás rendkívül alacsony volt, ezért a rájuk vonatkozó hálózatokon végzett elemzés nem lett volna megbízható.

A végső kistérségi mintánkba így 139 kistérség került. Az így kapott évenkénti, kistérségenkénti és iparágak közötti tranzíciós mátrixok 2015 és 2017 közötti időszakra mutatják a munkaerő-áramlás intenzitását. A hazai kistérségek munkaerő-áramlási hálózatainak azonosításához azokat az iparágak közötti munkaerő-áramlásokat vettük figyelembe, amelyek helyben valósulnak meg. A munkaerő-áramlások intenzitásának meghatározásához *Neffke és szerzőtársai* (2017) által javasolt eljárást alkalmaztuk, azzal a különbséggel, hogy minden kistérségre külön munkaerő-áramlási hálózatot figyeltünk meg. Egy kistérségi hálózat egy élének erőssége (SR_{ij}) attól függ, hogy két iparág (i és j) között megfigyelt helyi munkaerőmozgás (F_{ij}) hogyan viszonyul ahhoz az értékhez, amit véletlenszerű eloszlás esetén várnánk:

$$SR_{ij} = \frac{F_{ij}}{(F_i F_j)/F_{..}}$$

Itt F_i az i -edik iparágból kilépő összes munkavállaló száma, F_j a j -edik iparágba belépők száma, $F_{..}$ pedig az összes munkaerőmozgás a kistérséghez kapcsolódóan. Ez az arány azt mutatja meg, hogy két iparág között milyen mértékben figyelhető meg a vártnál intenzívebb kapcsolat, és így mennyire tekinthetők egymáshoz szakértelmi értelemben hasonlóknak. A szakértelmi közelség feltételezése mögött az áll, hogy a munkavállalók olyan iparágak között váltanak inkább munkát, amelyek hasonló képességekre és szakértelmre támaszkodnak (*Neffke és szerzőtársai*, 2017, *Csáfordi és szerzőtársai*, 2019). A mutató egynél nagyobb értéke jelzi az adott iparágpár közötti szignifikáns munkaerő-áramlást. Követve a szakirodalmat (például *Neffke és szerzőtársai*, 2017, *O’Clery–Kinsella*, 2022, *Elekes és szerzőtársai*, 2024), először SR_{ij} és SR_{ji} átlagát vettük, ennek megfelelően a i -edik és a j -edik iparág közötti kapcsolaterősséget irányítatlannak tekintjük. Az élsúlyok eloszlása erősen jobbra ferde, vagyis a legtöbb iparágpár csak gyenge kapcsolatban áll, míg néhány között erős a kapcsolat, ezért a mutatókat -1 és $+1$ közötti intervallumra normál-

tuk, ahol a 0 feletti értékek jelentik a véletlennél többször megvalósuló mobilitást. Végül azokat az éleket tartottuk meg, amelyek súlya nagyobb nullánál, vagyis intenzívebbek a várakozásnál. Mindezek után egy kistérséghez kötődő munkaerő-áramlások hálózatában az iparágakat olyan élek kötik össze, amelyek a térségre jellemző és szignifikáns munkaerő-átrendeződésekről árulkodnak.

A következő lépésben azt mérjük meg, hogy mennyire érzékeny egy-egy kistérségi hálózat az iparágai kiesésére. Mivel a munkavállalók nagyrészt a munkaerő-áramlási hálózatok jól körülhatárolható klaszterekben mozognak (*O'Clery–Kinsella, 2022*), egy olyan helyi munkaerő-áramlási hálózat, amely már néhány iparág kiesésével elszigetelt alhálózatokra bomlik, kevesebb lehetőséget hordoz a munkavállalók számára a képességeiknek és szakértelmüknek megfelelő mobilitásra válság idején. A helyi hálózatok e tulajdonságát a hálózati robusztusság hálózattudományban dokumentált jellemzőjével ragadjuk meg (*Barabási, 2016*). *Zitnik és szerzőtársai (2019)* mérési módszerét követve Shannon-entrópia segítségével mérjük a helyi iparaghálóban az iparágak izolált, egymáshoz nem kapcsolódó komponenseken (iparágcsoportokon) való eloszlását. A helyi hálóból fokozatosan az iparágak egyre nagyobb részét eltávolítva, megfigyeljük az entrópia változását. Azt a hálózatot tekinthetjük robusztusabbnak, amelyben az entrópia az iparágak kapcsolatainak eltávolítása során lassabban növekszik.

Formálisan, tekintsük a G_i hálózatot, amely egy adott régió i -edik iparágaiból és az iparágak közötti szignifikáns munkaerő-áramlásokból épül fel. Jelöljük f -fel az iparágak (csúcsok) eltávolításának arányát, amely 0 és 1 között változik: $f = 0$ a kezdeti állapotot, míg $f = 1$ a teljesen széttörédezett hálózatot jelenti. Egy adott arányú kiesés után a hálózat több, különböző méretű komponensre bomlik, amelyekben egymáshoz kapcsolódó iparágak vannak, a komponensek viszont egymástól elszigeteltek. A Shannon-entrópia mutatót az alábbiak szerint számítjuk ki:

$$S(G_i) = (-\sum_{k=1}^K p_k \log p_k) / \log N,$$

ahol K az izolált komponensek száma adott f hi-
baráta esetén, p_k az adott C_k komponenshez tartozó iparágak aránya. Annak érdekében, hogy a különböző méretű iparági portfólióval rendelkező kistérségek összehasonlíthatók legyenek, az entrópiaindexet normalizáltuk az adott hálózatban jelenlevő iparág régiók számának (N) logaritmusával. A hálózatok robusztusságát a teljes töredezettségi görbe alapján mérjük, azaz kiszámítjuk az entrópiaérték görbéje alatti területet, majd ezt kivonjuk 1-ből:

$$\Omega(G_i) = 1 - \int_0^1 S(G_i) df$$

A robusztussági index 0 és 1 közötti értéket vehet fel, ahol a magasabb érték robusztusabb hálózati struktúrát jelent.

Egy hálózat robusztussága függ attól, hogy a csomópontokat milyen módon távolítják el (*Albert–Barabási, 2002*). Azok a hálózatok, amelyek csomópontjai között a kapcsolatok eloszlása egyenlőtlenebb, azaz kevés csomópont rendelkezik sok kapcsolattal, míg sok csomópontnak csak kevés kapcsolata van, általában nagyon robusztusak a véletlenszerű zavarokkal szemben. Ez azért van, mert az ilyen hálózatokban csak kevés olyan csomópont van, amely kritikus a hálózat összekapcsoltsága szempontjából. Ugyanakkor az ilyen hálózatok nagyon érzékenyek ezeknek a csomópontoknak a kiesésére. Esetünkben ez azt jelenti, hogy a gazdasági tevékenységek szempontjából specializáltabb régiók munkaerő-áramlási hálózatai robusztusabbak egy véletlenszerű tevékenységet érintő válsággal szemben, de nagyon sebezhetők lennének egy olyan válsággal szemben, amely a központi tevékenységüket érinti. Ezek alapján kétféle típusú iparág-eltávolítási módszert alkalmaztunk a kistérségi munkaerő-áramlási hálózatokon: az iparágak véletlenszerű eltávolítását, illetve fokszám alapján a legnagyobbtól a legkisebb felé haladó módon. A véletlenszerű kiesés esetében minden régióra 400 külön futtatást átlagát vettük a robusztussági érték meghatározásához. A kétféle iparágeltávolítási eljárás alapján kapott robusztusságértékek a hálózati struktúra

szempontjából szélsőséges megközelítéseket képviselnek, nem szimulálják egy konkrét válság terjedését. A vizsgált kistérségek hálózatainak robusztussága valós válságokkal szemben vélhetően e két szélsőséges eset közé esnek.

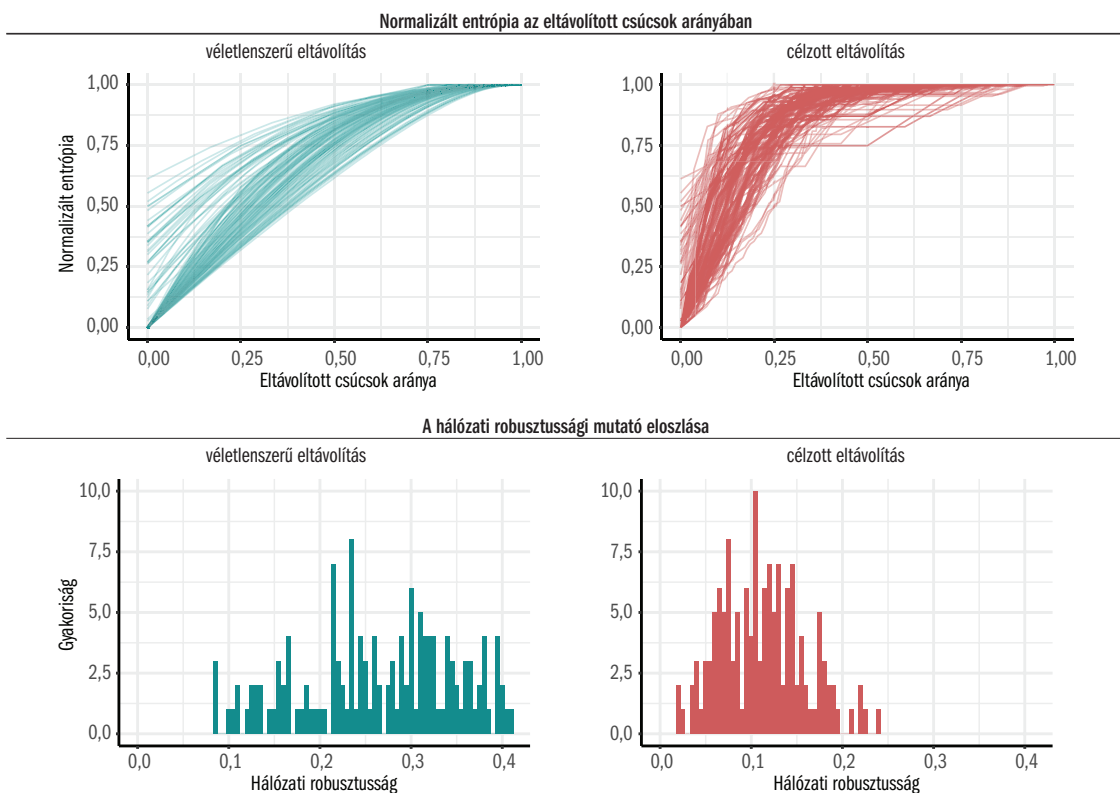
A kistérségi munkaerő-áramlási hálózatok robusztussága

Az 5.6.1. ábra a hálózati robusztusságot jellemzi a kéttípusú iparág-eltávolítási stratégia alapján. A véletlenszerű eltávolítással szemben a kistérségi munkaerő-áramlási hálózatok ellenállóbbnak bizonyultak, mint a célzott eltávolítással szemben. A véletlen eltávolítás esetében kevésbé szóródtak a robusztussági értékek, célzott eltávolítás esetén azonban egyes kistérségek hálózatai szinte azonnal elszigetelt kompo-

nensekre esnek szét. Esetükben néhány iparág a helyi gazdaság központi foglalkoztatója, így ezeknek az iparágaknak az eltávolítására különösen érzékenyek. Vagyis azt találjuk, hogy a specializált helyi munkaerőpiacok hálózatai fokozottan érzékenyek a kulcsparágaikat érintő sokkokra. Jellemző, hogy célzott eltávolítás esetén a helyi iparágak 25 százalékának eltávolítása mellett már erősen széttöredezett a legtöbb kistérségi hálózat.

Az 5.6.2. ábra a munkaerő-áramlási hálózatok robusztusságának térbeli eloszlását mutatja, az 5.6.1. táblázat pedig a leginkább és legkevésbé robusztus hálózattal rendelkező térségeket listázza. Egyrészt, megfigyelhető, hogy a leginkább robusztus munkaerő-áramlási hálózattal jellemezhető kistérségek a megyeszékhelyek, sűrűbb hálózatokkal és változa-

5.6.1. ábra: A kistérségi munkaerő-áramlási hálózatok robusztussága

Forrás: Saját számítás, az ELTE KRTK Adatbankja által biztosított adatok alapján.

tosabb iparág-portfólióval, így ellenállóbbak a külföldi gazdasági sokkoknak is. Különösen igaz ez az iparágak véletlenszerű zavaraira. Másrészt, az egyes térségek hálózatai nem feltétlenül azonos mértékben robusztusak a kétféle iparág-eltávolítási stratégiára. A Győri kistérség például kifejezetten robusztus a véletlen iparági sokkokkal szemben, míg a legtöbb kapcsolattal rendelkező iparágai eltávolítására érzékeny. Az Esztergomi, Kecskeméti vagy a Szegedi kistérség viszont olyan nagyvárosi térségek, amelyek mindkét fajta sokkra robusztus munkaerő-áramlási hálózattal rendelkeznek.

Az, hogy az nagyobb helyi gazdaságok munkaerő-áramlási hálózatai robusztusabbak, összecseng azzal, amit *Elekes és szerzőtársai* (2024) Svédország helyi munkaerőpiacai esetében talált. Megjegyezzük azonban, hogy a robusztusság kiszámításakor használt, helyi iparágak számával való normalizálás miatt ez nem egyszerűen abból fakad, hogy a nagyobb térségekben több iparág található hálózatai robusztusabbak. Az is lényeges, hogy a helyi munkaerő-áramlási szerkezet az azonos nagyságú térségek esetében is különbözik, vagyis a hálózat strukturális jellemzőjéről beszélünk. Ezt szemlélteti a 5.6.3. ábra. A kistérségi népesség növekedésével növekszik mind a véletlenszerű, mind a célzott eltávolításra vonatkozó robusztusság, ugyanakkor jelentős a szórás az azo-

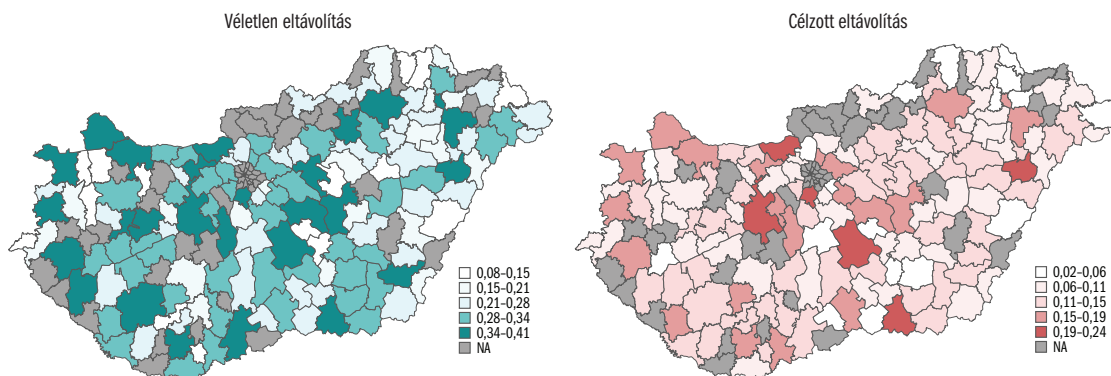
nos népességi kategóriába tartozó kistérségek között. Vagyis, az hasonló kiterjedésű helyi gazdaságokban is eltérő szerkezetű megoldások formálódnak az iparágak közötti munkaerő koordinációjával kapcsolatban.

5.6.1. táblázat: A legalacsonyabb és legmagasabb kombinált robusztussági mutatókkal rendelkező kistérségek

Sorrend	Kistérség	Robusztusság (véletlenszerű eltávolítás)	Kistérség	Robusztusság (célzott eltávolítás)
1.	Debreceni	0,410	Debreceni	0,239
2.	Győri	0,404	Szigetszentmiklósi	0,227
3.	Székesfehérvári	0,399	Székesfehérvári	0,221
4.	Szegedi	0,399	Szegedi	0,220
5.	Miskolci	0,397	Kecskeméti	0,208
6.	Pécsi	0,397	Esztergomi	0,197
7.	Kecskeméti	0,396	Ceglédi	0,190
8.	Nyíregyházi	0,393	Dombóvári	0,188
9.	Tatabányai	0,384	Zalaegerszegi	0,187
10.	Soproni	0,381	Nyíregyházi	0,186
130.	Nagykőrösi	0,127	Berettyóújfalui	0,051
131.	Berettyóújfalui	0,126	Fehérgyarmati	0,043
132.	Tiszakécskei	0,122	Szentendrei	0,042
133.	Kapuvári	0,111	Mórahalmai	0,042
134.	Vásárosnaményi	0,109	Ibrányi	0,042
135.	Gönci	0,106	Csongrádi	0,034
136.	Bólyi	0,102	Kapuvári	0,034
137.	Tiszafüredi	0,087	Tokaji	0,025
138.	Jászapáti	0,084	Jánoshalmi	0,021
139.	Hegyháti	0,083	Edelényi	0,018

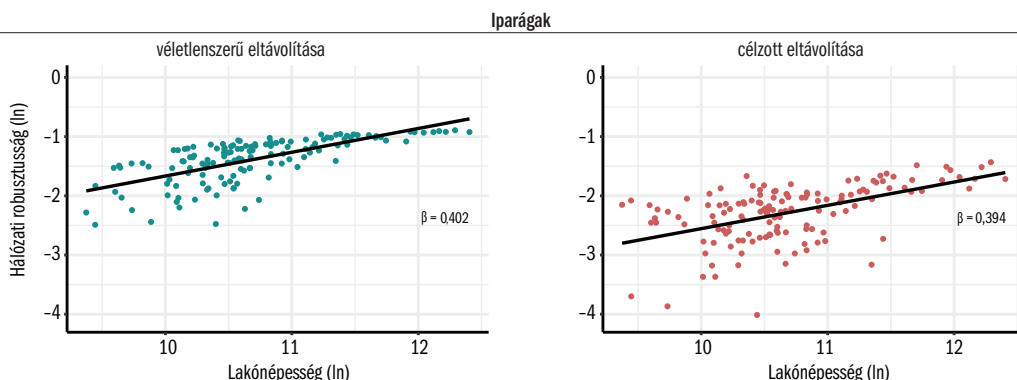
Forrás: Saját számítás, az ELTE KRTK Adatbankja által biztosított adatok alapján.

5.6.2. ábra: A hálózati robusztussági mutató területi eloszlása kistérségi szinten

Forrás: Saját számítás, az ELTE KRTK Adatbankja által biztosított adatok alapján.

5.6.3. ábra: Hálózati robusztusság és kistérségi népesség összefüggése

Forrás: Saját számítás, az ELTE KRTK Adatbankja által biztosított adatok alapján.

Végül, arra is kíváncsiak vagyunk, hogy a miként skálázódik a munkaerő-áramlási hálózatok robusztussága a népesség növekedésével. A városi skálázódás irodalma arra mutat rá, hogy például a termelés, a bérek vagy az innováció esetében a népesség növekvő hozadéka érvényesül, míg például az infrastruktúrához köthető jellemzők esetében a városméret csökkenő hozadéka jellemző a méretgazdaságosság miatt (*Bettencourt és szerzőtársai*, 2007). Az 5.6.3. ábra alapján a hálózati robusztusság mind az iparágak célzott, mind a véletlenszerű eltávolítása esetében szublineárisan skálázódik (az illesztett trendek meredeksége egynél kisebb), vagyis a népességnövekedés csökkenő hozadéka érvényesül a munkaerő-áramlási hálózatok ellenálló képességére vonatkozóan. Ez arra szolgáltat közvetett bizonyítékot, hogy egy térségi gazdaság mérete önmagában nem garantálja a különböző gazdasági válságokkal és sokkokkal szembeni ellenálló képességet.

Összességében eredményeink illeszkednek a regionális gazdasági rugalmasság hálózati tényezőinek megismerésére irányuló szakirodalmi törekvésekhez, és továbbviszik azokat. Figyelembe véve, hogy a munkaerő iparágak közötti reallokációjának képessége előfeltétele a gazdasági szerkezet átalakulására és a gazdasági visszaesésekre adott sikeres térségi reakcióknak, eredményeink a helyi munkaerő-áramlási hálózatok szerkezetének fontosságát hangsúlyozzák. Szakpolitikai szempontból lényeges a struktúrák feltérképezése nemcsak az egyes helyi iparágak, hanem a közöttük lévő munkaerő-kapcsolatok tekintetében is. Mivel a munkaerő áramlását erősen befolyásolja a munkavállalók képességeinek és szakértelmének átvitethetősége, ezeknek a helyi hálózatoknak a pontos ismerete segítséget nyújthat az átképzési programok helyi szükségletekre szabásában és célzásában.

Hivatkozások

- ACEMOGLU, D.–CARVALHO, V. M.–OZDAGLAR, A.–TAHBAZ-SALEHI, A. (2012): [The network origins of aggregate fluctuations](#). *Econometrica*, Vol. 80. No. 5. 1977–2016. o.
- ALBERT RÉKA–BARABÁSI ALBERT-LÁSZLÓ (2002): [Statistical mechanics of complex networks](#). *Reviews of Modern Physics*, Vol. 74. No. 1. 47.
- BARABÁSI ALBERT-LÁSZLÓ (2016): *Network Science*. Cambridge University Press.
- BETTENCOURT, L. M.–LOBO, J.–HELBING, D.–KÜHNERT, C.–WEST, G. B. (2007): [Growth, innovation, scaling, and the pace of life in cities](#). *Proceedings of the National Academy of Sciences*, Vol. 104. No. 17. 7301–7306. o.
- BOSCHMA, R. (2015): [Towards an evolutionary perspective on regional resilience](#). *Regional Studies*, Vol. 49. No. 5. 733–751. o.
- BOSCHMA, R.–ERIKSSON, R.–LINDGREN, U. (2009): [How does labour mobility affect the performance of plants? the importance of relatedness and geographical proximity](#). *Journal of Economic Geography*, Vol. 9. No. 2. 169–190.
- BOSCHMA, R.–MARTIN, R. (2010): [The Handbook of Evolutionary Economic Geography](#). Edward Elgar.
- CSÁFORDI ZSOLT–ELEKES ZOLTÁN–KISS KÁROLY MIKLÓS–LENGYEL BALÁZS–LÖRINCZ LÁSZLÓ (2019): [Az iparágak közti hasonlóság mérésének hálózati módszerei és relevanciájuk a gazdaságfejlesztésben](#). *Közgazdasági Szemle*, 66. évf. 1. sz. 22–52. o.
- CSÁFORDI ZSOLT–LÖRINCZ LÁSZLÓ–LENGYEL BALÁZS–KISS KÁROLY MIKLÓS (2020): [Productivity spillovers through labor flows: Productivity gap, multinational experience and industry relatedness](#). *The Journal of Technology Transfer*, Vol. 45. No. 1. 86–121. o.
- DIJKSTRA, L.–GARCILAZO, E.–MCCANN, P. (2015): [The effects of the global financial crisis on European regions and cities](#). *Journal of Economic Geography*, Vol. 15. No. 5. 935–949. o.
- ELEKES ZOLTÁN–TÓTH GERGŐ–ERIKSSON, R. (2024): [Regional resilience and the network structure of inter-industry labour flows](#). *Regional Studies*, Vol. 58. No. 12. 2307–2321. o.
- FRENKEN, K.–VAN OORT, F.–VERBURG, T. (2007): [Related variety, unrelated variety and regional economic growth](#). *Regional Studies*, Vol. 41. No. 5. 685–697. o.
- MARTIN, R. (2012): [Regional economic resilience, hysteresis and recessionary shocks](#). *Journal of Economic Geography*, Vol. 12. No. 1. 1–32. o.
- MARTIN, R.–SUNLEY, P. (2020): [Regional economic resilience: Evolution and evaluation](#). Megjelent: *Bristow, G.–Healy, A.* (szerk.: *Handbook on regional economic resilience*. Edward Elgar: 10–35. o.
- NEFFKE, F. M.–OTTO, A.–WEYH, A. (2017): [Inter-industry labor flows](#). *Journal of Economic Behavior & Organization*, Vol. 142. 275–292. o.
- O’CLERY, N.–KINSELLA, S. (2022): [Modular structure in labour networks reveals skill basins](#). *Research Policy*, Vol. 51. No. 5. 104486.
- REINHART, C. M.–ROGOFF, K. S. (2014): [Recovery from financial crises: Evidence from 100 episodes](#). *American Economic Review*, Vol. 104. No. 5. 50–55. o.
- SIMMIE, J.–MARTIN, R. (2010): [The economic resilience of regions: towards an evolutionary approach](#). *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, Vol. 3. No. 1. 27–43. o.
- TÓTH BALÁZS ISTVÁN (2012): [Regionális rugalmasság – rugalmas régiók](#). *Tér és Társadalom*, 26. évf. 2. sz. 3–21. o.
- ZITNIK, M.–SOSIČ, R.–FELDMAN, M. W.–LESKOVEC, J. (2019): [Evolution of resilience in protein interactomes across the tree of life](#). *Proceedings of the National Academy of Sciences*, Vol. 116. No. 10. 4426–4433. o.

6. A TÉRBELI ILLESZKEDÉS HIÁNYA – REGIONÁLIS MUNKANÉLKÜLISÉG

6.1. A MUNKANÉLKÜLISÉG ÉS A NEET TERÜLETI KÜLÖNBSÉGEI*

CZETHOFFER ÉVA, KÖLLŐ JÁNOS & SINKA-GRÓSZ ZSUZSANNA

A rendszerváltást követően a munkanélküliség történelmi léptékekkel mérve egy pillanat alatt vált tömegessé: a munkanélküliségi ráta az 1990. évi alig több mint 1 százalékról 1993-ra 12 százalék fölé emelkedett. Az ország elmaradott térségeit a kezdetektől magas munkanélküliség sújtotta, 1993-ban Észak-Magyarországon 16, az Észak-Alföldön 15 százalékos volt a ráta értéke. A 2008–2011-es válságot követően a munkanélküliség jelentősen csökkent, de még 2022-ben is hat járásban a 10 százalékot, további húsz járásban pedig a 8 százalékot is meghaladta.

Ezzel párhuzamosan nőtt a nem dolgozó és nem tanuló fiatalok (15–24 évesek) aránya is, ami 1990-ben még 17 százalékra, 2022-ben már 21 százalékra rúgott. A romlás – bár különböző mértékű, de – ál-

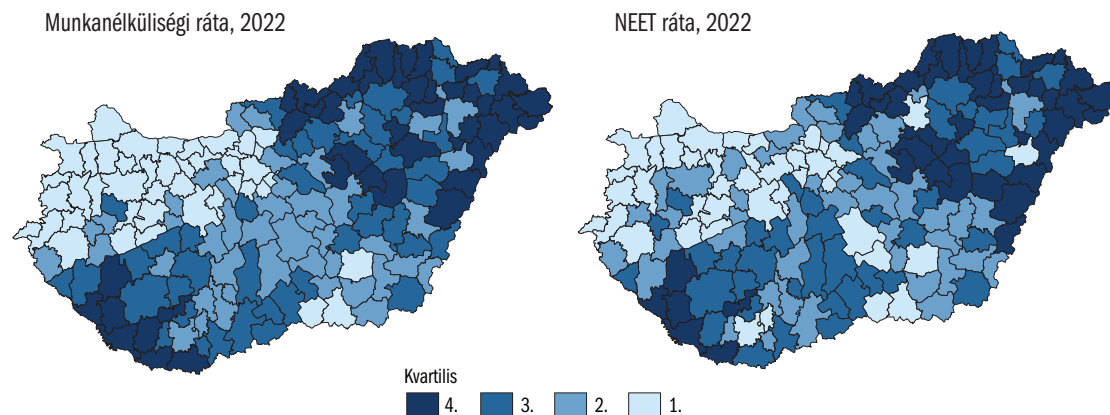
talános volt: a 174 vidéki járás közül 156-ban növekedett az inaktív fiatalok aránya.

A munkanélküliség térbeli mintázatainak időbeni változásairól nem közlünk külön térképet, mert azok ugyanazt a történetet mesélik el – csak épp fordítva – mint amit a 2.1. alfejezetben a foglalkoztatási ráta esetében láthatunk. A 6.1.1. ábra bal oldalán lévő térkép a munkanélküliség területi különbségeinek 2022-es állapotát mutatja. A munkanélküliségi-ráta a nem dolgozó, aktívan állást kereső (és az esetlegesen megtalált állást elfoglalni kész) személyek arányát mutatja az aktív (dolgozó vagy munkanélküliként állást kereső) népesség százalékában.

Amiért a munkanélküliséget mutató térképet mégis érdemes tanulmányozni, azt a jobb oldali ábrával való összevetés indokolja. Ez a térkép a 15–24 éves, iskolába, főiskolára-egyetemre nem járó, nem dolgozó és képzésben sem részesülő fiatalok számaránya alapján képzett járáskvartiliseket mutatja. A mögöttes foly-

* A jelen tanulmány a Központi Statisztikai Hivatal Népszámlálás 1990, 2001, 2011, 2022 adatállományai felhasználásával készült. Az ebben foglalt számítások és az azokból levont következtetések kizárólag a szerzők szellemi termékei.

6.1.1. ábra: A munkanélküliségi és NEET-ráták járások közötti különbségei, 2022

Forrás: Szerzők számításai a 2022-es népszámlálás alapján.

tonos változót, az iskolába nem járó, nem dolgozó fiatalok (*Not in Education, Employment or Training, NEET*) csoportját az angol NEET betűszóval jelöljük. A munkanélküliségi ráták 2022-ben 2,5 és 13 százalék között mozogtak, a NEET-ráták 12 és 37 százalék között. A vágópontok (25., 50. és 75. percentilisek) az előbbi esetben 4, 5 és 7, az utóbbiban pedig 16, 19 és 25 százaléknál voltak.

Mindkét ábra valami „rosszat” mutat, ezért a színezése eltér az eddigiektől: a világos területek jelölik azokat a járásokat, ahol a munkanélküliség, illetve NEET értéke alacsony, míg a legsötétebbek a legkedvezőtlenebb helyzetben lévő járásokat fedik le. A Budapest–Lenti vonaltól északnyugatra fekvő térségben jellemzően olyan járásokat találunk, amelyek a munkanélküliség szempontjából legjobb kvartilisbe tartoznak. Továbbra is igaz, hogy a Nógrádból induló és félkörívben haladva végül Békésben végződő határmenti „túránk” során csak egyszer (Sátoraljaújhelynél) lépünk ki a járások legrosszabb helyzetű egynegyedéből. A Közép-Tisza-vidéken, valamint a baranyai, belső-somogyi aprófalvas vidékeken találkozunk még magas, többnyire két számjegyű munkanélküliséggel.

A NEET-ráták ehhez nagyon hasonló képet mutatnak. A Nógrád–Békés vonaltól északkeletre, egyes nagyvárosokat (Debrecen, Nyíregyháza, Eger) leszámítva zömmel a negyedik, kisebb részben a harmadik negyedbe tartozó járásokat találunk. Ahogy a munkanélküliség esetében, itt is Baranyában és Somogyban látunk még sötétkékké foltokat, kivált a határmenti részekben. A legjobb helyzetű járásokat ezúttal is az Észak-Dunántúlon, a Közép-Magyarország régi-

óban, valamint Kecskemét és Szeged környékén és egyes nagyvárosokban (Pécs, Debrecen, Eger) látjuk. A Dunántúl északi részén a nagyvárosoktól távolabbi vidékeken akad néhány a második és két a harmadik kvartilisbe tartozó járás.

A két mintázat ilyen fokú egybeesése aggasztó, mert a nemzetközi szakirodalom egybehangzó eredményei szerint a fiatalkori NEET státus, különösen ha hosszabb ideig tart, és az érintettek alacsony iskolázottságúak, illetve alacsony státusú családból származnak, erősen megnöveli a felnőttkori munkanélküliség és inaktivitás kockázatát (lásd például *Andersson és szerzőtársai*, 2018 vagy *Rahmani és szerzőtársai*, 2024 kutatásait, valamint *Ralston és szerzőtársai*, 2021 átfogó metaelemzését). Az oktatásból és a munkából való kimaradás, valamint az iskolán kívüli képzés csökkenése erősen meg fogja nehezíteni a lemaradó térségek felzárkózását.

Hivatkozások

- ANDERSSON, F. W.–BRÄNNSTROM, S. G.–MÖRTVIK, R. (2018): [Long-term scarring effect of neither working nor studying](#). *International Journal of Manpower*, Vol. 39. No. 2. 190–204. o.
- RAHMANI, H.–GROOT, W.–RAHMANI, A. M. (2024): [Unravelling the NEET phenomenon: a systematic literature review and meta-analysis of risk factors for youth not in education, employment, or training](#). *International Journal of Adolescence and Youth*, Vol. 29. No. 1.
- RALSTON, K.–EVERINGTON, D.–FENG, Z.–DIBBEN, C. (2021): [Economic Inactivity, Not in Employment, Education or Training \(NEET\) and Scarring: The Importance of NEET as a Marker of Long-Term Disadvantage](#). *Work, Employment and Society*, Vol. 36. No. 1. 59–79. o.

6.2. A MUNKANÉLKÜLISÉG TERÜLETI KÜLÖNBSEGEIT MEGHATÁROZÓ TÉNYEZŐK AZ EZREDFORDULÓ UTÁN

FARKAS MÁTÉ & CZALLER LÁSZLÓ

Bevezetés

A rendszerváltást követő piacgazdasági átmenet során a hazai munkapiac jelentősen átalakult, aminek egyik legsúlyosabb velejárójaként megjelent a tömeges munkanélküliség. A foglalkoztatás eltérő mértékben esett vissza az ország különböző részein, és a válásból való kilábalás sem zajlott mindenhol egyforma ütemben: míg a főváros és az ország északnyugati része viszonylag hamar talpra állt, Észak-Magyarország és Dél-Dunántúl térségeiben a foglalkoztatás tartósan alacsony maradt. A gazdaság térszerkezetének átalakulása a kilencvenes évek második felére lényegében lezajlott, aminek eredményeként kialakultak azok a határozott térbeli mintázatok, amelyek a mai napig megfigyelhetők a hazai munkaerőpiacon (lásd a 2.1 és 6.1. alfejezeteket).

A Magyarországon megfigyelt területi egyenlőtlenségek nemzetközi összehasonlításban nem számítanak kirívóan magasnak. A munkaerőpiac térbeli polarizációja és a térségek relatív pozícióinak hosszú távú stabilitása a fejlett piacgazdaságokban általánosnak mondható jelenség (*Overman–Puga, 2002, Kline–Moretti, 2013*). A témában készült empirikus vizsgálatok azt mutatják, hogy a munkanélküliség tartósan magas területi különbségei és a munkaerőpiac térbeli polarizációja a munkaerő-kereslet területi eloszlásában bekövetkezett tartós változásokra (*Hyclak, 1996, Overman–Puga, 2002*), az egyes iparágakat eltérő mértékben érintő keresleti sokkokra (*Amior–Manning, 2018*), illetve a munkaerő alacsony mobilitására vezethető vissza (*Marinescu–Rathelot, 2018*).

Hasonló következtetésekre jutottak a munkanélküliség területi különbségeit vizsgáló hazai kutatások is. A rendszerváltás után létrejövő új munkahelyek

térbeli eloszlása nem fedte le a munkahelyrombolás súlypontjait. Az új álláshelyek elsősorban a főváros vonzáskörzetében és az ország nyugati térségeiben összpontosultak, és jellemzően elkerülték azokat a hátrányos helyzetű északkeleti térségeket, ahol legelőször vált általánossá a munkanélküliség (*Fazekas, 2005*). A piacgazdasági átmenet kezdeti éveiben leginkább a földrajzi fekvés (nyugati határtól való távolság) és a munkaerő-állomány iskolázottsága magyarázta a munkanélküliség területi különbségeit (*Ábrahám–Kertesi, 1996, Fazekas, 1997*), majd a kilencvenes évek második felében az emberi tényezők mellett egyre fontosabbá vált az elérhetőség, különösen az autópályák és elsőrendű főutak közelsége is (*Nemes Nagy–Németh, 2005*).

Ebben az alfejezetben azt vizsgáljuk, hogy milyen tényezők befolyásolták a munkanélküliség területi egyenlőtlenségeit az ezredfordulót követően. Elemzésünk során megpróbáljuk feltárni, hogy a szóban forgó különbségek milyen mértékben vezethetők vissza a földrajzi fekvésre, a járáások ágazati szerkezetére és a munkaerő-állomány eltérő iskolázottságára. A témában készült hasonló elemzésektől két ponton térünk el. Egyrészt, a keresztmetszeti regressziós modellek mellett fixhatás-panelmodelleket is becslünk, amelyek képesek kiszűrni az egyes járáások időben változatlan, nem megfigyelt adottságait. Másrészt, kiemelt hangsúlyt fektetünk annak vizsgálatára, hogy az egyes járáások munkaerőpiaci helyzetét miként befolyásolják a szomszédos térségek adottságai. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy az elemzés nem alkalmas ok-okozati összefüggések feltárására, az alfejezet célja a munkanélküliség területi különbségeivel összefüggő tényezők azonosítása.

Adatok és változók

Az elemzéshez a legutóbbi három Népszámlálás (2001, 2011, 2022) járási szintre aggregált adatait használjuk fel, amit a KSH Tájékoztatási adatbázisából gyűjtöttünk le. A 2015. április 1-jétől hatályos járási felosztásnak megfelelően 174 vidéki járást különböztetünk meg, a fővárosi kerületeket összevontan kezeljük. A teljes elemszám tehát 175.

A regressziós modellek függő változója a munkanélküliségi ráta, amelyet az ENSZ Nemzetközi Munkaügyi Szervezete definíciójának megfelelően számoltunk, vagyis a munkanélküliek számát a gazdaságilag aktívák számához viszonyítottuk. A munkanélküliek száma nem tartalmazza a közfoglalkoztatottakat, ugyanis a KSH ezeket az adatokat a népszámlálás honlapján nem tette közzé, az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszerben (TeiR) pedig csak 2012-től érhetőek el a közfoglalkoztatási programokban részt vevők létszámának havi bontású településsoros adatai.

A független változók kiválasztása során – a munkanélküliség területi különbségeit magyarázó egységes elméleti modellkeret hiányában – a korábbi empirikus munkák iránymutatásaira hagyatkoztunk. Az első két változó a legfeljebb nyolc osztályt végzettek, illetve a felsőfokú végzettségűek aránya. Ezek a változók az egyes járáások munkaerő-állományának képzettségi összetételét ragadják meg. A munkaerő-kereslet polarizációja a rendszerváltás után részben abból fakadt, hogy a szektorális átrendeződés következtében az alacsony képzettségű munkavállalók iránt csökkent a kereslet, miközben a magasán iskolázottak iránt növekedett (Kézdi, 2002). A munkanélküliség területi mintázata tehát részben a helyi munkaerő-állomány iskolázottsági szerkezetét tükrözi: azokban a térségekben, ahol magas az alacsonyan képzettek aránya, a munkanélküliség várhatóan nagyobb, míg ott, ahol magas az iskolázottság, ott jellemzően alacsonyabb munkanélküliségi ráta figyelhető meg (Czaller-Lőcsei, 2018).

Egy másik fontos tényező a járáások ágazati összetétele, amelyet a mezőgazdaságban és az iparban

foglalkoztatottak arányával mérünk. Ezek a változók a munkanélküliségi rátával feltehetően negatív összefüggésben vannak, ugyanis elsősorban ez a két szektor kínál munkalehetőséget azoknak az alacsonyabb végzettségű dolgozóknak, akik a munkanélküliség szempontjából fokozottan veszélyeztetettek. Ugyanakkor az ipari foglalkoztatás különösen érzékeny a gazdasági ciklusokra, ezért azt várjuk, hogy az ipar részaránya és a munkanélküliségi ráta közötti összefüggés erőssége időben változó, és függ attól, hogy a népszámlálás a gazdasági ciklusok éppen melyik fázisában zajlott.

A foglalkoztatás ágazati struktúrája mellett hasonlóan fontos a munkaerőpiac mérete is, amelyet a helyben foglalkoztatottak számának logaritmusával mérünk. Az új gazdaságföldrajz elméletének legfőbb következtetése az, hogy növekvő mérethozadék esetén a szállítási költségek csökkenése a gazdasági tevékenységek és a foglalkoztatás térbeli polarizálódásához vezet (Fujita és szerzőtársai, 1999). Ezek a modellek azt feltételezik, hogy a munkavállalók tökéletesen mobilak a térségek és az ágazatok között, vagyis a munkaerőpiac minden térségben és ágazatban megtisztul. Ugyanakkor, ha a munkások földrajzi mobilitása korlátozott, az álláshelyek összpontosulása magasabb munkanélküliséget gerjeszt a periférikus helyzetű térségekben (Suedekum, 2005).

A földrajzi fekvés hatásait háromféle változóval mérjük. Az első két változó a járás középpontjának x és y koordinátája az egységes országos vetület (EOV) nullpontjához képest kilométerben megadva. Az x koordináta a járás kelet–nyugat, az y koordináta pedig a járás észak–dél pozíciójára utal: Minél magasabb x és y értéke, a járás annál keletebbre és északabbra fekszik. A harmadik változó a Budapesttől mért légvonalbeli távolság.

A független változók között emellett szerepelnek úgynevezett térben késleltetett változók is, amelyekkel a járáások egymásra gyakorolt szomszédsági hatásait próbáljuk megragadni. Ezek a hatások elsősorban a járáások közötti ingázásból fakadnak. Például azok a járáások, amelyek egy-egy nagyváros vonzáskörzetében helyezkednek el, feltehetően előnyösebb munka-

erőpiaci pozícióban vannak, mint azok, amelyek közelében nincsenek nagy foglalkozási központok. Egy adott változó térben késleltetett értékét a szomszédos járások átlaga adja. Két járást akkor tekintünk szomszédosnak, ha legalább egy ponton érintkeznek. A térbeli késleltetést a földrajzi fekvésre nem értelmezzük.

Eredmények

A következőkben kétféle modellspecifikáció eredményeit mutatjuk be. Az első modellben a munkanélküliségi rátát kizárólag a járások saját jellemzőivel (iskolázottság, ágazati szerkezet, méret, földrajzi fekvés) magyarázzuk, a második modellben pedig szerepeltetjük ezek térben késleltetett értékeit.

Az első modell eredményeit az 6.2.1. táblázat tartalmazza az egyes népszámlálási évekre, illetve a járások paneljére. A regressziós modellek illeszkedése minden népszámlálási évben magas (R^2 : 0,78–0,87), vagyis a bevont változók jól magyarázzák a munkanélküliség járások közötti különbségeit. A fixhatás-panelmodellben a belső R^2 értéke 0,77, vagyis a független változók jól megragadják a munkanélküliség időbeli változását a járásokban.

A foglalkoztatottak létszámának logaritmus 2001-ben és 2022-ben negatív összefüggésben állt a munkanélküliségi rátával, vagyis ezekben az években a nagyobb munkaerőpiacokon átlagosan alacsonyabb volt a munkanélküliség. A 2022-es népszámlálás adatai szerint a foglalkoztatottak számának megduplázódása a munkanélküliségi rátát átlagosan 1,1 százalékponttal csökkentette. Ezt az összefüggést 2011-ben nem látjuk, aminek az lehet az oka, hogy a 2008-as válság eleinte a városi centrumokban vetette vissza a foglalkoztatást (Lőcsei, 2010).

A munkaerő képzettségére vonatkozó változók közül a legfeljebb nyolc osztályt végzettek aránya mutat statisztikailag szignifikáns összefüggést a munkanélküliségi rátával, ami abból fakadhat, hogy a munkanélküliség kockázata a képzettségi eloszlás alján a legmagasabb. Az együttthatók időben kismértékben változnak. A 2022-es becslés alapján a legfeljebb nyolc osztályt végzettek arányának egy százalékpont

tos növekedése 0,6 százalékpontos emelkedést jelent a munkanélküliségi rátában. A járások időben változatlan adottságaira kontrollálva az együtttható értéke az ötödére csökken, de még így is szignifikáns összefüggést mutat a munkanélküliséggel. A diplomások aránya ezzel szemben egyik évben sem mutat szignifikáns korrelációt a többi változó jelenlétében. Az ezredfordulót követően továbbra is azokban a térségekben maradt országos átlag felett a munkanélküliség, ahol a képzetlenek aránya tartósan magas maradt.

6.2.1. táblázat: Az alapmodell eredményei

	2001	2011	2022	2001–2022
Foglalkoztatottak száma (log)	-1,221*** (0,369)	-0,467 (0,425)	-1,535*** (0,537)	-7,980*** (1,100)
Legfeljebb nyolc osztályt végzettek aránya (százalék)	0,554*** (0,094)	0,581*** (0,058)	0,622*** (0,054)	0,125* (0,073)
Felsőfokú végzettségűek aránya (százalék)	0,004 (0,031)	0,044 (0,084)	0,052 (0,054)	0,063 (0,043)
Mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya (százalék)	-0,343*** (0,066)	-0,409*** (0,063)	-0,452*** (0,087)	0,038 (0,068)
Iparban foglalkoztatottak aránya (százalék)	-0,206*** (0,049)	-0,151*** (0,030)	-0,203*** (0,032)	-0,136*** (0,046)
Nyugat-kelet (kilométer)	0,021*** (0,003)	0,011*** (0,002)	0,005*** (0,002)	
Észak-dél (kilométer)	-0,002 (0,005)	0,007 (0,005)	-0,007** (0,003)	
Budapesttől mért távolság (kilométer)	0,015*** (0,005)	-0,001 (0,003)	0,019*** (0,003)	
Elemszám	175	175	175	525
Korrigált R^2	0,771	0,777	0,871	
Belső R^2				0,774

Megjegyzés: A függő változó a munkanélküliségi ráta (százalék) értéke járásonként. A keresztmetszeti modellekben robusztus standard hibákat alkalmaztunk, a fixhatás-modellben a standard hibák járásonként vannak klaszterezve (zárójelben). A modellek tartalmaznak regressziós állandót, a panelmodell pedig járási és időbeli fix hatásokat.

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$.

A foglalkoztatás ágazati szerkezete (mezőgazdasági és ipari foglalkoztatottak aránya) mindkét esetben negatív és szignifikáns kapcsolatot jelez. Ennek elsődleges oka, hogy a közfoglalkoztatási programok mellett elsősorban ezek a szektorok szívják fel az alacsonyan képzett munkaerőt. Fontos azonban megjegyezni, hogy ez nem jelenti azt, hogy azokban a járásokban magas a munkanélküliség, ahol több

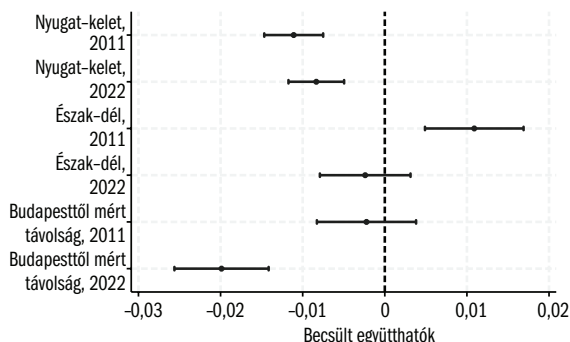
a tercier szektorban működő vállalat. A legtöbb vidéki járásban, ahol a termelőszektorok részaránya alacsony, ott jellemzően magas a közsféra foglalkoztató szerepe, ami jellemzően a szolgáltató szektorhoz van elsámolva (közigazgatás, oktatás, szociális és humán-egészségügyi szolgáltatás). A fixhatás-modellben e két változó közül csak az iparban foglalkoztatottak aránya marad szignifikáns. Az ipar együtthatója 2011-ben a legalacsonyabb, ami arra utal, hogy az ipari foglalkoztatás érzékenyebb a gazdasági ciklusokra. A mezőgazdaság együtthatója ugyanakkor 2011-ben sem csökkent, ami a szektor „puffer” szerepére utal: azok, akik elvesztették az állásukat a válság során, és nem tudtak az iparban vagy a szolgáltató szektorban elhelyezkedni, még mindig volt esélyük időszakos vagy alkalmi munkát vállalni a mezőgazdaságban.

Végül, az elemzésbe bevont földrajzi változók közül a nyugat–kelet elhelyezkedés az egyetlen, ami minden évben szignifikáns összefüggést mutat a munkanélküliséggel, bár az együttható értéke egyre alacsonyabb. Az észak–dél megosztottság 2011-ig nem volt statisztikailag kimutatható az adatokban, a legutóbbi census alkalmával azonban igen, ráadásul negatív előjellel, ami azt jelenti, hogy a délebben fekvő járásokban átlagosan magasabb a munkanélküliség. A Budapesttől való távolság 2011 kivételével pozitív összefüggést mutat a munkanélküliségi rátával: minél távolabb utazunk a fővárostól, annál magasabb munkanélküliséggel szembesülünk a magyar vidéken.

Mivel a földrajzi fekvés nem változik időben, ezért e változók együtthatóját a fixhatás-modellből nem tudjuk megbecsülni. Arra azonban tudunk következtetni, hogy a földrajzi fekvés összetevőinek „hatása” hogyan változott az elmúlt két évtizedben 2001-hez képest. Ehhez egy olyan fixhatás-panelmodellt futtatunk, ahol a három változót az időbeli fix hatásokkal interaktáljuk. Ennek a modellnek az eredményeit az 6.2.1. ábra mutatja. A modell megerősíti, hogy 2001-hez képest a nyugat–kelet megosztottság csökkent. Az észak–dél különbségek csak a válság hatásá-

ra növekedtek ideiglenesen, a Budapesttől mért távolság szerepe pedig 2001-hez képest csökkent. Ez alapján a nyugat–kelet lejtő bár kisebb mértékben, de továbbra is kimutatható a munkanélküliség térbeli mintázataiban, a főváros–vidék kettősség azonban elhalványulni látszik.

6.2.1. ábra: A földrajzi fekvés jelentőségének időbeli változása a munkanélküliség területi különbségeinek magyarázatában

Megjegyzés: A vonalak a pontbecslések 95 százalékos konfidenciaintervallumát mutatják a járásonként klaszterezett standard hibák alapján.

A 6.2.2. táblázat a térben késleltetett változókkal bővített modell eredményeit foglalja össze. Az újonnan bevont változók nem növelik számottevően a magyarázóerőt, és nem befolyásolják érdemben a pontbecsléseket sem. A korábbi eredmények mindössze két ponton módosulnak. Egyfelől járási fix hatások mellett az ipar részaránya már nem szignifikáns, másrészt az észak–dél pozíció egyik évben sem mutat összefüggést a munkanélküliséggel.

A térben késleltetett változók együtthatóiból nem következtethetünk erős szomszédsági hatásokra. Míg a különböző évekre becsült keresztmetszeti modellek azt mutatják, hogy a járási munkanélküliségi ráták összefüggésben állnak azzal, hogy a mekkora a szomszédos járások méretének átlaga, a járási fix hatások jelenlétében ez a korreláció eltűnik. A térben késleltetett változók közül az ipari foglalkoztatottak aránya az egyetlen, amely minden modellben szignifikáns, igaz, a panelmodellben csak 10 százalékos szinten.

6.2.2. táblázat: A térben késleltetett változókkal bővített modell eredményei

	2001	2011	2022	2001-2022
Foglalkoztatottak száma (log)	-0,966** (0,436)	0,309 (0,463)	-0,993* (0,586)	-9,464*** (1,282)
Legfeljebb nyolc osztályt végzettek aránya (százalék)	0,465*** (0,112)	0,522*** (0,064)	0,607*** (0,062)	0,119** (0,051)
Felsőfokú végzettségűek aránya (százalék)	0,014 (0,033)	0,015 (0,080)	0,080 (0,061)	0,060 (0,039)
Mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya (százalék)	-0,205*** (0,077)	-0,256*** (0,075)	-0,328*** (0,105)	-0,065 (0,052)
Iparban foglalkoztatottak aránya (százalék)	-0,128* (0,064)	-0,128** (0,041)	-0,143** (0,043)	-0,065 (0,052)
Nyugat-kelet (kilométer)	0,019*** (0,003)	0,011*** (0,003)	0,002 (0,002)	
Észak-dél (kilométer)	0,001 (0,006)	-0,009 (0,005)	0,010 (0,007)	
Budapesttől mért távolság (kilométer)	0,011** (0,005)	-0,006 (0,004)	0,014*** (0,004)	
$W \times$ Foglalkoztatottak száma (log)	-1,315** (0,654)	-1,824*** (0,422)	-1,317*** (0,498)	0,386 (2,143)
$W \times$ Legfeljebb nyolc osztályt végzettek aránya (százalék)	-0,030 (0,161)	0,112 (0,124)	0,090 (0,111)	-0,378** (0,160)
$W \times$ Felsőfokú végzettségűek aránya (százalék)	-0,208 (0,177)	0,091 (0,187)	0,004 (0,133)	0,192 (0,103)
$W \times$ Mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya (százalék)	-0,299** (0,102)	-0,325** (0,099)	-0,164 (0,132)	-0,060 (0,134)
$W \times$ Iparban foglalkoztatottak aránya (százalék)	-0,250*** (0,089)	-0,094 (0,074)	-0,171** (0,080)	-0,161* (0,090)
Elemsszám	175	175	175	525
Kiigazított R^2	0,786	0,800	0,882	
Belső R^2				0,843

Megjegyzés: A függő változó a munkanélküliségi ráta (százalék) értéke járásonként. A keresztszemléti modellekben robusztus standard hibákat alkalmaztunk, a fix hatás-modellben a standard hibák járásonként vannak klaszterezve (zárójelben). A modellek tartalmaznak regressziós állandót, a panelmodell pedig járási és időbeli fix hatásokat. A térben késleltetett változók ($W \times$) a szomszéd járások átlagait tükrözik.

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$.

Összefoglalás

A munkanélküliség területi különbségeit az ezredforduló után a járási munkaerőpiac mérete, az alacsony iskolai végzettségűek aránya és az iparban foglalkoztatottak aránya magyarázta a legerősebben. Az újonnan létrejövő feldolgozóipari álláshelyek azon-

ban nem csupán az adott járásban növelik a foglalkoztatást, hanem az ingázás révén a szomszédos járásokban is. Az ipar és kisebb mértékben a mezőgazdaság különösen fontos szerepet játszik az alacsonyabb képzettségű munkaerő lekötésében. A nyugati határtól való távolság szerepe 2001 után egyértelműen csökkent, a földrajzi fekvésnek már nincs olyan jelentős magyarázóereje, mint a kilencvenes években.

Az eredmények alapján a foglalkoztatáspolitikai számára a jövőben a pusztán munkahelyteremtés mellett több beavatkozási irányra is hangsúlyt kell fektetni. Kiemelt fontosságú az emberi tőke fejlesztése – a szakképzés és az élethosszig tartó tanulás erősítése révén –, illetve az ipari beruházások térségi diverzifikálása, ami a helyközi közlekedés fejlesztése mellett biztosíthatja a periférikus helyzetű térségekben lakók számára az álláshelyekhez való hozzáférést.

Hivatkozások

- ÁBRAHÁM ÁRPÁD–KERTESI GÁBOR (1996): A munkanélküliség regionális egyenlőtlenségei Magyarországon 1990 és 1995 között. *Közgazdasági Szemle*. 43. évf. 7–8. sz. 653–681. o.
- AMIOR, M.–MANNING, A. (2018): [The persistence of local joblessness](#). *American Economic Review*, Vol. 108. No. 7. 1942–1970. o.
- CZALLER LÁSZLÓ–LÖCSEI HAJNALKA (2018): [Skill distribution and regional unemployment disparities in Hungary](#). *Espaço e Economia*, Vol. 7 No. 13. 1–23. o.
- FAZEKAS KÁROLY (1997): Válság és prosperitás a munkaerőpiacon. A munkanélküliség regionális sajátosságai Magyarországon 1990–1996 között. *Tér és Társadalom*, 11. évf. 4. 9–24. o.
- FAZEKAS KÁROLY (2005): A hazai és a külföldi tulajdonú vállalkozások területi koncentrációjának hatása a foglalkoztatás és munkanélküliség területi különbségeire. Megjelent: *Fazekas Károly* (szerk.: A hely és a fej. Munkapiac és regionalitás Magyarországon. MTA Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest, 47–75. o.
- FUJITA, M.–KRUGMAN, P.–VENABLES, A. (1999): *The Spatial Economy: Cities, Regions and International Trade*. The MIT Press, Cambridge, MA.
- HYCLAK, T. (1996): [Structural changes in labor demand and unemployment in local labor markets](#). *Journal of Regional Science*. Vol. 36. 653–663. o.
- KÉZDI GÁBOR (2002): Two Phases of labor market transition in Hungary: Inter-sectoral reallocation and

- skill-biased technological change, Budapest Working Papers on the Labour Market (BWP), No. 2002/3. Institute of Economics, Hungarian Academy of Sciences, Budapest.
- KLINE, P.–MORETTI, E. (2013): [Place-based policies with unemployment](#). American Economic Review, Vol. 103. No. 3. 238–243. o.
- LŐCSEI HAJNALKA (2010): A gazdasági világválság hatása a munkanélküliség területi egyenlőtlenségeire. Megjelent: *Fazekas Károly–Molnár György* (szerk.: Munkaerőpiaci tükrök, 2010. MTA KTI, Budapest, 126–141. o.
- MARINESCU, I.–RATHELOT, R. (2018): [Mismatch unemployment and the geography of job search](#). American Economic Journal: Macroeconomics, Vol. 10. No. 3. 42–70. o.
- NEMES NAGY JÓZSEF–NÉMETH NÁNDOR (2005): Az átmeneti és az új térszerkezet tagoló tényezői. Megjelent: *Fazekas Károly* (szerk.: A hely és a fej. Munkapiac és regionalitás Magyarországon. MTA Közgazdaságtudományi Intézet. 75–139. o.
- OVERMAN, H. G.–PUGA, D. (2002): [Unemployment clusters across Europe's regions and countries](#). Economic Policy, Vol. 17 No. 34. 115–148. o.
- SUEDEKUM, J. (2005): [Increasing Return and Spatial Unemployment Disparities](#). Papers in Regional Science, Vol. 84. No. 2. 159–181. o.

6.3. A KÖZFoglalkoztatás TERÜLETI KÜLÖNBségei

MOLNÁR GYÖRGY

A közfoglalkoztatás elosztási mechanizmusait és területi megoszlását 2011–2014-es adatokon vizsgálta *Molnár és szerzőtársai* (2018, 2019). Ezeknek a tanulmányoknak a legfontosabb megállapításai a következők voltak. Minél nagyobb egy település, annál kisebb a közfoglalkoztatottak száma a tartós munkanélküliekhez viszonyítva. A tartós munkanélküliek száma a megfelelő viszonyítási alap, mivel a közfoglalkoztatottak – bár a közmunka ideje alatt nem számítanak álláskeresőnek – alapvetően a közfoglalkoztatásból kikerülők és a tartós álláskeresők közül rekrutálódnak.

A hivatkozott tanulmányok több okát is feltárták ennek a jelenségnek. A nagyobb településeken több az informális munkalehetőség, így a formálisan munka nélkül maradtak kevésbé vannak rákényszerülve a közfoglalkoztatásra. A kisebb településeken a közfoglalkoztatásnak különösen hangsúlyos a szociális vonatkozása, a polgármester újraválasztása múlhat azon, hogy megélhetést biztosítson az ott élőknek. A nagyobb településeken viszont a lakosság kevésbé tolerálja, ha a közfoglalkoztatottak láthatóan nem végeznek érdemi munkát. Végül, a nagyobb településeken a közfoglalkoztatotti létszám eléri egy magyar középüzem dolgozói létszámát. Ehhez már olyan szintű munkaszervezésre volna szükség, amihez a településeknek nincs forrásuk és többnyire szakértelmük sem.

A közfoglalkoztatás elosztási mechanizmusai olyan módon működtek a 2011–2014 közötti időszakban, hogy a hátrányos helyzetű járásokon belül a hátrányos helyzetű települések a tartós munkanélküliek számához viszonyítva kevesebb forráshoz jutottak, mint az ilyen járásokban lévő nem hátrányos helyzetű települések. Mivel a közfoglalkoztatás a kistérségi önkormányzatok üzemeltetésének legfontosabb forrása, ez a mechanizmus hozzájárult a lokális területi egyenlőtlenségek növeléséhez.

Jelen tanulmány 2013 és 2024 közötti adatokon azt vizsgálja, hogy miképpen alakultak ezek az összefüggések a későbbiekben, és milyen további megállapítások tehetők a közfoglalkoztatás területi jellegzetességeit illetően. Az adatok forrása a KSH települési T-STAR és a BM közfoglalkoztatási adatai, melyek az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszerben (TEIR) érhetők el.

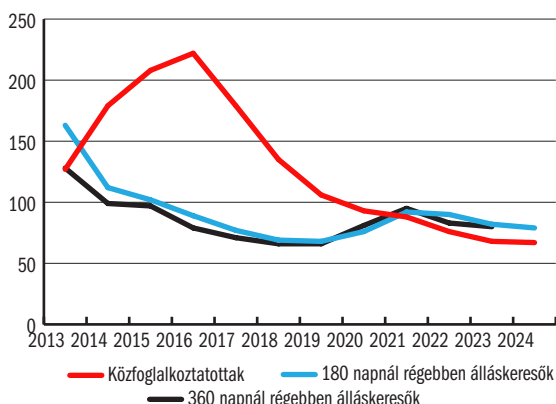
A közfoglalkoztatás nagysága, regionális és altípusok szerint megoszlása

A közfoglalkoztatás terjedelme a 2016. évi 222 ezer fős maximális érték óta folyamatosan csökken, 2024-ben 67 ezer fő volt (6.3.1. ábra). 2021 óta a közmunkások létszáma alatta marad a tartós álláskeresőeknek. 2020-ban és 2021-ben a koronavírus-járvány következtében megnőtt a tartós álláskeresők száma, és ebben a két évben a 360 napnál régebbi álláskeresők száma (akik fél évvel korábban értelemszerűen a 180 napnál régebben munkanélküliek közé tartoztak) meghaladta a 180 napnál régebbi álláskeresőket. Vagyis a koronavírus-járvány idején a korábbi tartós álláskeresők beszorultak ebbe a helyzetükbe, miközben a közfoglalkoztatottak száma tovább csökkent (az okokról lásd *Bazsalya–Molnár*, 2021).

A közfoglalkoztatás három fő formája az országos közfoglalkoztatás, az úgynevezett hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás, ami a hagyományos közfoglalkoztatási formákat fedi és a járási startmunka mintaprogramok, amelyek keretében vagy valamilyen helyi karbantartás jellegű munkát végeznek, vagy valamilyen termelőmunka folyik. A járási mintaprogramok csak hátrányos helyzetű járásokban vagy településeken indíthatók. Az egyes közfoglalkoztatás-fajták megoszlásának időbeli változását mutatja be a 6.3.2. ábra. A közfoglalkoztatás terjedelmének csökkenése mellett a belső megoszlás viszonylag stabil, csak az

országos közfoglalkoztatás aránya csökken kismértékben, de folyamatosan. Az időszak nagy részében a hagyományos jellegű közfoglalkoztatás részaránya a legmagasabb, de csak néhány százalékponttal haladja meg a mintaprogramokét.

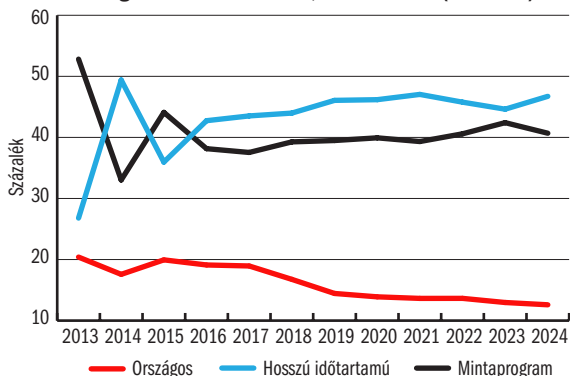
6.3.1. ábra: A közfoglalkoztatottak és a tartós álláskeresők száma, 2013–2024 (ezer fő)

Megjegyzés: Az 1 éven túli álláskeresők 2024-es adata nem érhető el. Letöltés időpontja minden ábra és táblázat esetében: 2025.08.30.

Forrás: Saját számítás a TEIR-adatok alapján.

6.3.2. ábra: Az egyes közfoglalkoztatás-fajták részaránya a közfoglalkoztatáson belül, 2013–2024 (százalék)

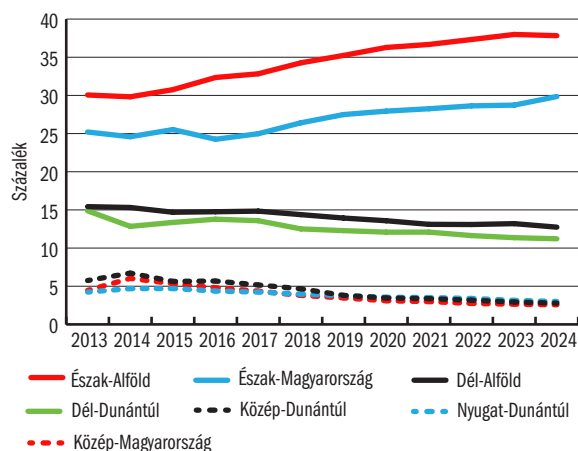

Forrás: Saját számítás a TEIR-adatok alapján.

A 6.3.3. ábra a közfoglalkoztatottak megoszlását mutatja régiók szerint. A legtöbb közfoglalkoztatott Észak-Alföldön van, a régió részaránya folyamatos emelkedéssel a 2013. évi 30 százalékról 2024-re 38 százalékra nőtt. Észak-Magyarország a második, 25 százalékról 30 százalékra emelkedő részaránnyal. A többi

régió részaránya a vizsgált időszakban enyhén csökkent, a Dél-Alföld esetében kicsit több, mint 15 százalékról 13-ra, a Dél-Dunántúl esetében pedig 15 százalékról 11-re. A másik három régió részaránya egyformán 5 százalék körüli értékről csökkent 3 százalékra.

6.3.3. ábra: A közfoglalkoztatás régiók szerinti megoszlása, 2013–2024 (százalék)

Forrás: Saját számítás a TEIR-adatok alapján.

A megyék esetében is alapvetően egyenletesek a változások, legfeljebb a közfoglalkoztatás növekvő és csökkenő időszakában térnek el kismértékben a trendek. A 6.3.1. táblázat a hat legnagyobb közfoglalkoztató megye részarányát mutatja be három időpontban. 2013-ban ez a hat megye adta a közfoglalkoztatottak 63, 2024-ben pedig 72 százalékát.

6.3.1. táblázat: A legnagyobb közfoglalkoztató megyék részaránya az összes közfoglalkoztatotton belül, 2013, 2016, 2024 (százalék)

	2013	2016	2024
Szabolcs-Szatmár-Bereg	14,4	16,7	23,5
Borsod-Abaúj-Zemplén	18,3	17,1	22,6
Hajdú-Bihar	8,2	9,8	9,3
Békés	7,5	6,9	6,6
Baranya	7,1	6,8	5,3
Jász-Nagykun-Szolnok	7,4	5,9	5,1

Megjegyzés: A megyéket a 2024-es értékek alapján állítottuk sorba.

Forrás: Saját számítás a TEIR-adatok alapján.

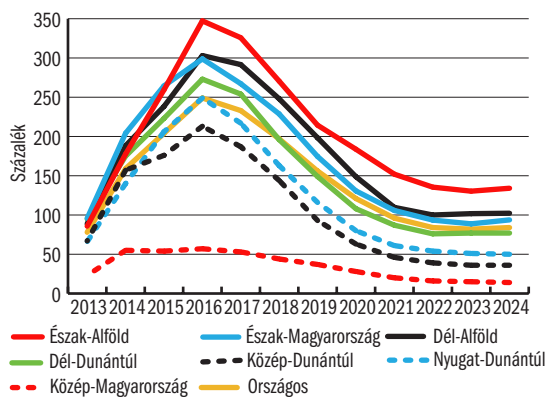
A közfoglalkoztatottak számának országos csökkenésével párhuzamosan jelentősen nőtt Szabolcs-Szat-

már-Bereg megye és kisebb mértékben Borsod-Abaúj-Zemplén megye részaránya. Rajtuk kívül egyedül Nógrád részaránya nőtt még csekély mértékben, 3,5 százalékról 4,4 százalékra. Minden más megye részaránya csökkent. 2013 és 2019 között Borsod-Abaúj-Zemplén volt a legnagyobb közfoglalkoztató, 2020-tól kezdve kis különbséggel, de Szabolcs-Szatmár-Bereg megye vette át ezt a pozíciót.

A közfoglalkoztatottak tartós munkanélküliekhez viszonyított aránya

A közfoglalkoztatottak tartós munkanélküliekhez viszonyított arányát mutatja be a 6.3.4. ábra. Mivel 2024-re vonatkozóan nem rendelkezünk az egy éven túli álláskeresők adataival, ezért a 180 napnál régebbi álláskeresők számát használjuk, de lényegében ugyanolyan képet kapnánk az egy éven túli álláskeresők adataival is. A közfoglalkoztatottak tartós munkanélküliekhez viszonyított aránya (a továbbiakban röviden *közfoglalkoztatási fajlagosnak* hívom) a közfoglalkoztatottak számához hasonlóan szintén 2016-ban éri el a csúcst. Ugyanakkor a közfoglalkoztatási fajlagos országos szinten még 2024-ben is meghaladja a 2013-as értéket.

6.3.4. ábra: A közfoglalkoztatottak száma a 180 napon túli álláskeresők számához viszonyítva, régióként, 2013–2024 (százalék)

Forrás: Saját számítás a TEIR-adatok alapján.

Ha Közép-Magyarország régiótól eltekintünk, ahol végig alacsony a mutató értéke, akkor 2013-

ban 66 százalék (Nyugat-Dunántúl) és 96 százalék (Észak-Magyarország) között található a közfoglalkoztatási fajlagosok régiós értékei, vagyis a tartós munkanélküliek száma kisebb-nagyobb mértékben minden régióban meghaladta a közmunkásokét. 2016-ra a különbségek sokkal nagyobbá válnak, a kicsit több mint kétszeres érték a legkisebb (Közép-Dunántúl), a három és félszeres a legnagyobb (Észak-Alföld). A régiók közti viszonylag nagy eltérés a közfoglalkoztatási fajlagos értékében 2024-re is megmaradt, 36 százalék (Közép-Dunántúl) és 134 százalék (Észak-Alföld) között mozog. Tehát a tartós munkanélküliek számához viszonyítva meglehetősen nagyok a regionális eltérések a közfoglalkoztatottak számában.

A tartós munkanélküliekhez viszonyítva a legnagyobb közfoglalkoztató 2013 és 2015 között Észak-Magyarország volt. Azóta átrendeződtek a preferenciák, és stabilan Észak-Alföldön a legmagasabb a közfoglalkoztatási fajlagos értéke, a következő pedig Dél-Alföld, míg Észak-Magyarország már csak a harmadik, őket Dél-Dunántúl követi.

A megyéket nézve sokkal nagyobb átrendeződéseket tapasztalhatunk a közfoglalkoztatási fajlagos értékében a vizsgált 11 évben (6.3.2. táblázat). 2013 és 2016 között Békésben volt a legmagasabb a közfoglalkoztatási fajlagos (a közbeszű években is), majd 2017-től kezdve Szabolcs-Szatmár-Bereg vette át a vezetést. Borsod-Abaúj-Zemplén 2013-ban a második, 2016-ban a harmadik, 2024-ben pedig már csak a negyedik helyen állt a vizsgált mutató tekintetében. Csongrád fordított irányú utat járt be, 2013-ban hatodik, 2024-ben pedig már fajlagosan a harmadik legnagyobb közfoglalkoztató.

Az a korábbi időszakra vonatkozóan megállapított jellegzetesség, hogy minél nagyobb egy település, annál kisebb a közfoglalkoztatottaknak a tartós munkanélküliekhez viszonyított aránya, továbbra sem változott. Ezt mutatja be a 6.3.3. táblázat három év adatain, de a többi év is ugyanezeket a jellegzetességeket mutatja. Sőt az összefüggés nemcsak országosan igaz, hanem minden egyes megyére külön-külön

is fennáll. 2016-ban, a közfoglalkoztatás maximumán a legkisebb falvakban a közfoglalkoztatottak száma több mint hatszorosa volt a fél évnél régebben állás-keresők számának.

6.3.2. táblázat: A közfoglalkoztatásnak a 180 napon túli álláskeresőkhöz viszonyított aránya (közfoglalkoztatási fajlagos), a legnagyobb értékkel rendelkező megyék, 2013, 2016, 2024 (százalék)

	2013	2016	2024
Szabolcs-Szatmár-Bereg	93	518	209
Békés	147	576	124
Csongrád	73	267	121
Borsod-Abaúj-Zemplén	115	361	112
Hajdú-Bihar	64	258	92
Baranya	104	301	91
Jász-Nagykun-Szolnok	112	257	74

Megjegyzés: A megyéket a 2024-es értékek alapján állítottuk sorba.

Forrás: Saját számítás a TEIR-adatok alapján.

6.3.3. táblázat: A közfoglalkoztatásnak a 180 napon túli álláskeresőkhöz viszonyított aránya településméret-kategóriák szerint, 2013, 2016, 2024 (százalék)

Lakosok száma (fő)	Közfoglalkoztatottak száma/ tartós álláskeresők száma			Előző oszlopok a 0–499 fős településekre normálva		
	2013	2016	2024	2013	2016	2024
0–499	215	612	168	100	100	100
500–999	160	504	154	74	82	92
1000–1999	116	404	117	54	66	70
2000–4999	92	324	104	43	53	62
5000–9999	81	277	83	38	45	49
10 000–19 999	64	202	51	30	33	30
20 000–49 999	45	160	37	21	26	22
50 000–206 000 ^a	30	102	32	14	17	19
Budapest	14	39	6	7	6	4

^a Budapest után a legnagyobb település Debrecen, a vizsgált időszakban 205 119 fő volt lakosságának legnagyobb értéke.

Forrás: Saját számítás a TEIR-adatok alapján.

A 6.3.3. táblázat jobb oldali blokkja a legkisebb települések közfoglalkoztatási fajlagosához viszonyítva mutatja be a többi településtípus fajlagosát. Azt láthatjuk, hogy az idő múlásával – az országosan

közfoglalkoztatottak összlétszámától függetlenül – a kistelepülések (méret szerint az első négy kategória) fajlagosai közelebb kerültek egymáshoz.

A közfoglalkoztatás lineáris becslése települési adatokon

A közfoglalkoztatottak számát a település méretén és a munkanélküliek számán kívül további tényezők is befolyásolják. A legfontosabb ezek közül a települések fejlettsége. Két kormányrendelet komplex fejlettségi mutatószámokat határozott meg a járásokra, illetve a településekre vonatkozóan.¹ A kedvezményezett járásokra vonatkozó szabályozás három kategóriát különböztet meg: kedvezményezett, fejlesztendő és komplex programmal fejlesztendő járások. A kedvezményezett körbe azok a járások tartoznak, ahol a komplex mutató értéke az átlag alatt van, fejlesztendő járások ezen belül azok, amelyekben a mutató legkisebb értékétől haladva, a lakosság 15 százaléka él, a komplex programmal fejlesztendő járások pedig az alsó 10 százalékot tartalmazzák.

A települések esetében a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett körbe a települési komplex mutató értéke alapján az alsó harmadba került települések tartoznak. A rendelet definiálja a jelentős munkanélküliséggel sújtott települések kategóriáját is, ahol a munkanélküliségi ráta meghaladja az országos átlag 1,75-szörösét. Ezek együtt adják a hátrányos helyzetű települések körét.

A közfoglalkoztatás szempontjából lényeges, hogy járási mintaprogramok *csak hátrányos helyzetű járások településein (függetlenül attól, hogy a település maga hátrányos helyzetű-e), valamint nem hátrányos helyzetű járások hátrányos helyzetű településein indíthatók*. Ezért a becslésben ezek az ismérvek megjelennek magyarázó változóként. A település méretét az aktív korúak (15–64 évesek) száma reprezentálja. Figyelembe veszem ezen kívül a regisztrált munkanélküliek, ezen belül a 180 napnál, illetve 360 napnál régebben állás-keresők, valamint a szociális támogatásra jogosultak számát is. A becslési eredményeket az áttekinthetőség érdekében csak három évre mutatja be a 6.3.4. táblá-

¹ A járásokra vonatkozik a 290/2014. számú, a településekre pedig a 105/2015. számú kormányrendelet. Ezek korábbi változata kistérségekre a 311/2007. számú rendelet, illetve a településekre a 240/2005. számú rendelet. Az elmúlt 10 évben nem került sor a mutatószámok frissítésére.

zat (mivel 2024-re nem áll rendelkezésre minden adat, ezért 2023 a záró év).

6.3.4. táblázat: A közfoglalkoztatottak települési létszámának lineáris becslése három évre vonatkozóan

Becsült változó: közfoglalkoztatottak száma	2013	2016	2023
Nyilvántartott állásukeresők száma	0,47***	1,48***	0,70***
180 napnál régebbi állásukeresők száma	-0,23***	-1,76***	-0,53***
360 napnál régebbi állásukeresők száma	-0,74***	-1,03***	-0,61***
Szociális támogatásban részesülő állásukeresők	0,22***	0,10**	0,13***
Aktív korúak, ezer fő (15–64 évesek)	-12,37***	-13,04***	-6,58***
Kedvezményezett járás (de nem fejlesztendő)	6,75***	10,75***	3,86***
Fejlesztendő járás (de nem komplex)	20,05***	19,70***	7,90***
Komplex módon fejlesztendő járás	28,74***	33,37***	12,09***
Komplex módon fejlesztendő járásban kedvezményezett település	-17,51***	-14,78***	0,75
Roma lakosság aránya a településen	0,20***	0,40***	0,38***
Észak-Alföld	28,91***	39,07***	25,69***
Észak-Magyarország	11,71***	6,51*	6,79***
Dél-Alföld	28,42***	39,33***	15,45***
Dél-Dunántúl	5,11**	0,49	-2,21
Nyugat-Dunántúl	5,23**	2,87	3,63***
Közép-Magyarország	10,78***	16,88***	5,57***
Konstans	-3,13	-1,11	-3,20***
Módosított R^2	0,767	0,880	0,726

Megjegyzés: A települési szintű becslésben méretétől függetlenül Budapest is csak egy település, érzékelhetően nem változtat az eredményeken, így Közép-Magyarország lényegében Pest megyét jelenti. Referenciaregió: Közép-Dunántúl.

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$.

Forrás: Saját számítás a TEIR- és a népszámlálási adatok alapján.

A közfoglalkoztatás nagyságát befolyásolja a településen élő romák lakónépességen belüli számaránya is. Ehhez a népszámlálási adatokat használtam fel. A 2022-es népszámláláson a települések mintegy kétharmadában kevesebben mondták magukat romának, mint 2011-ben (azokra a településekre vonatkozóan, ahol bármelyik népszámláláson volt olyan megkérdezett, aki romának mondta magát). Az okok tárgyalása szétfeszítené ennek az alfejezetnek a kereteit,

a becslés során a két népszámlálási arányszám maximumát használtam.

A közfoglalkoztatottak száma pozitívan korrelál a nyilvántartott állásukeresők számával és negatívan a tartós munkanélküliekével. Ez érthető, hiszen a közfoglalkoztatottak jelentős mértékben éppen a közfoglalkoztatottak közül kerülnek ki. A szociális támogatásban részesülők száma pozitívan korrelál a közfoglalkoztatással. A település méretét az aktív korúak száma fejezi ki ebben a becslésben, hiszen a közmunkások csak ebből a körből kerülhetnek ki. Ugyanúgy negatív együttható adódna akkor is, ha az aktív korúak helyett a lakónépességet vennénk számba, csak kicsit gyengébb volna a becslés.

Minél fejletlenebb egy járás, annál nagyobb pozitív együtthatója van a fejlettségi szintet jelző változónak: legmagasabb a komplex módon fejlesztendő járások esetében, szignifikánsan kisebb a fejlesztendő járásokban és még kisebb a kedvezményezett járásokban. Itt a viszonyítást a nem kedvezményezett járások jelentik. Ezek az együtthatók 2016-ban a legmagasabbak, majd 2023-ig folyamatosan csökkennek. 2023-ban az értékük jelentősen kisebb, mint 2013-ban volt. Ez azt jelenti, hogy a *hátrányos helyzetű járások kiemelt jelentősége a közfoglalkoztatás tekintetében a közfoglalkoztatás összlétszámával együtt csökkent.*

A hátrányos helyzetű járásokon belüli hátrányos helyzetű települések, figyelembe véve a munkanélküliek számát, az időszak elején kevesebb közfoglalkoztatási lehetőséghez jutottak, mint ugyanezen járások nem hátrányos helyzetű települései. Ez azt jelenti, hogy a hátrányos helyzetű járásokon belül egyenlőtlenségnövelő hatása volt a közfoglalkoztatás elosztásának. Ez a hatás 2014-ben volt a legerősebb, és csökkenő mértékben 2017-ig tartott. 2018-tól kezdve a változó már nem szignifikáns, vagyis megszűnt ez a hatás.

A becslést az egyes közfoglalkoztatási fajtákra is elvégezve (ezt nem mutatom be külön) az adódik, hogy a hátrányos helyzetű járások hátrányos helyzetű településeinél megfigyelt jelenség alapvetően a járási mintaprogramok elosztásából adódott: a leghátrányosabb

településeken általában nem volt meg a kellő tudás ahhoz, hogy jó javaslatot dolgozzanak ki a minta-programokra. Elképzelhető, hogy a többévi tapasztalat a járási munkaügyi központok és a településvezetők részéről ezt a hatást ki tudta küszöbölni.

A romák részaránya a település lakosságában pozitívan korrelál a közfoglalkoztatottak számával. Egy lehetséges hipotézis a jelenség magyarázatára, hogy a piaci foglalkoztatás terén tapasztalható diszkrimináció következtében a romák jobban rászorulnak a közfoglalkoztatásra. Egy másik lehetséges magyarázat, hogy a romák nagymértékben szorultak ki periférikus, rossz közlekedésű településekre – amit nem tudunk közvetlenül mérni –, ahonnan szinte lehetetlen piaci munkahelyre járni.

Mindezen tényezők figyelembevétele mellett is jelentős regionális különbségeket mutat a becslés. Észak- és Dél-Alföldön a legmagasabb a többi tényező figyelembevétele mellett adódó regionális többlet, őket Észak-Magyarország és a lényegében Pest megyét jelentő Közép-Magyarország követi. Dél-Dunántúl csak 2013-ban és 2020-ban különbözött szignifikánsan a referenciául szolgáló Közép-Dunántúltól, de 2020-ban negatív előjellel, vagyis a koronavírus-járvány idején itt volt – az egyéb tényezők figyelembevétele mellett – a legkisebb a közfoglalkoztatás.

Külön táblázatban nem mutatom be, de ugyanezeket a becsléseket elvégeztem régiók helyett a megyékre is. A legnagyobb pozitív együtthatóval rendelkező megyék 2013-ban: Békés, Jász-Nagykun-Szolnok, Hajdu-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg, 2016-ban majdnem ugyanez a sorrend, csak Hajdu-Bihar a második, 2023-ban pedig Hajdu-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Békés és Csongrád a sorrend.

Összefoglalás

Régiók szerint nézve Észak-Alföld és Észak-Magyarország, a megyéket tekintve pedig Szabolcs-Szatmár-Bereg és Borsod-Abaúj-Zemplén a legnagyobb közfoglalkoztatók. Ha viszont modellbecslés alapján azt nézzük, hogy az álláskeresők számának, a telepü-

lésméretnek és egyéb hatásoknak a figyelembevétele mellett mely régiókban és megyékben a legnagyobb a közfoglalkoztatás helyi többlete, akkor Észak- és Dél-Alföld emelkedik ki a régiók, Hajdu-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Békés a megyék közül. Ez a modellezés során figyelembe nem vett sajátosságoknak – például a közfoglalkoztatás megszervezésének – tulajdonítható.

Minél nagyobb egy település, annál kisebb a közfoglalkoztatottak tartós munkanélküliekhez viszonyított száma. Ez a megfigyelés a teljes vizsgált időszakra és minden megyére igaz.

A közfoglalkoztatás elosztási mechanizmusai olyan módon működtek a 2011–2017 közötti időszakban (a most nem vizsgált 2 évre vonatkozóan korábbi kutatásokból tudjuk), hogy a hátrányos helyzetű járáson belül a hátrányos helyzetű települések a tartós munkanélküliek számához viszonyítva kevesebb forráshoz jutottak, mint az ilyen járáásokban lévő nem hátrányos helyzetű települések. Mivel a közfoglalkoztatás a kistépülési önkormányzatok üzemeltetésének legfontosabb forrása, ez a mechanizmus hozzájárult a lokális területi egyenlőtlenségek növeléséhez. A jelenség 2018-tól kezdve megszűnt.

A közfoglalkoztatottak száma pozitívan korrelál a roma lakosság arányával a településeken.

Hivatkozások

- MOLNÁR GYÖRGY–BAZSALYA BALÁZS–BÓDIS LAJOS (2018): *A helyi foglalkoztatási kezdeményezések központi támogatásának elosztási mechanizmusai*. Műhelytanulmányok, 2018/27. MTA KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet, Budapest.
- BAZSALYA BALÁZS–MOLNÁR GYÖRGY (2021): *Közfoglalkoztatás a válság alatt*. Megjelent: *Fazekas Károly–Kónya István–Krekó Judit* (szerk.: Munkaerőpiaci tükör, 2020. ELKH Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Budapest, 199–208 o.
- MOLNÁR GYÖRGY–BAZSALYA BALÁZS–BÓDIS LAJOS–KÁLMÁN JUDIT (2019): *Public works in Hungary: actors, allocation mechanisms and labour market mobility effects*. Társadalomtudományi Szemle, Special issue, 117–142. o.

6.4. SZÁMÍT A MÉRET? A HELYI MUNKAERŐPIAC MÉRETÉNEK HATÁSA AZ ÁLLÁSKERESŐK PREFERÁLT SZAKMÁBAN VALÓ ELHELYEZKEDÉSÉRE*

CZALLER LÁSZLÓ

Bevezető

A Nemzeti Munkaügyi Hivatal munkanélküli-regisztere alapján 2012 és 2017 között a nyilvántartott állás-keresők közül csupán minden negyedik helyezkedett el abban a foglalkozásban, amelyet a regisztráció során megjelölt mint preferált munkakört. A foglalkozási mobilitás az állás-keresők körében rendszerint egy kényszerből születő döntés, amit elsősorban a tartós munkanélküliség elkerülése érdekében hoznak meg. Bár az állás-keresés kiterjesztése más foglalkozásokra bizonyos esetekben felgyorsíthatja a visszatérést a munkaerőpiacra, jelentős anyagi veszteségekkel járhat. Több kutatás is igazolta, hogy azok a munkavállalók, akik az álláshelyük elvesztése után foglalkozást váltanak, átlagosan kevesebbet keresnek az új munkahelyükön, mint azok, akik abban a foglalkozásban dolgoznak tovább, amelyben korábban már jártasságot szereztek (Kambourova–Manovskii, 2009). A bércsökkenés mértéke különösen azok körében jelentős, akik egészen más jellegű foglalkozásba lépnek át (Gathmann–Schönberg, 2010, Robinson, 2018, Macaluso, 2025). Ennek elsődleges oka, hogy a korábbi munkakörben szerzett készségek az új foglalkozásban csak részben hasznosulnak, emiatt a munkavállalók bére elmarad attól a szinttől, amelyet egy olyan munkakörben kapnának, amely megfelelően hasznosítja a készségeiket. Emellett a munkakörben elvárt készségek és a munkavállalói készségek közötti illeszkedés hiánya nagyobb eséllyel vezet ismételt elbocsátáshoz (Fredriksson és szerzőtársai, 2018). Mindez arra utal, hogy az oktatásban, illetve a korábbi munkavégzés során felhalmozott

emberi tőke megfelelő hasznosítása az új munkakörben kiemelten fontos a munkavállaló későbbi előmenetele szempontjából (Carrington–Fallick, 2017).

Milyen tényezők befolyásolják azt, hogy az állás-kereső képes-e a szakmájában elhelyezkedni? A korábbi kutatások a makrogazdasági ingadozások jelentőségét hangsúlyozzák: gazdasági recessziók idején az állás-keresők nehezebben találnak a készségeikhez illeszkedő állást, különösen akkor, ha hanyatló ágazatokból bocsátották el őket (Moscarini–Thomsson, 2007, Carrillo–Tudela–Visschers, 2023). A makrogazdasági környezet mellett azonban fontos szerepet játszanak a helyi munkaerőpiaci feltételek is. Mivel a földrajzi távolság jelentősen korlátozza az állás-keresés térbeli hatókörét, a helyi adottságok, különösen a munkaerőpiac mérete természetesen befolyásolják az állás-keresés folyamatát és kimenetét. A munkavállalók a nagyvárosokban rendszerint többféle álláslehetőség közül válogathatnak, miközben a munkáltatók is több jelentkező közül választhatják ki az adott munkakör betöltésére leginkább alkalmas jelöltet. Ennek következtében a nagyvárosi térségekben az állás-keresők nagyobb eséllyel helyezkednek el a szaktudásukhoz és készségeikhez illeszkedő munkakörben (Helsley–Strange, 1990, Kim, 1991, Wheeler, 2001, Papageorgiou, 2022).

Ebben az alfejezetben azt vizsgáljuk, hogy a nagyvárosi munkaerőpiacokon az állás-keresők nagyobb eséllyel találnak-e állást a keresett foglalkozásban vagy ahhoz nagyon hasonló munkakörben. Ennek feltárására kétféle regressziós modellt becsülünk meg: az első annak valószínűségét magyarázza, hogy az állás-keresőnek sikerült-e a keresett foglalkozásban elhelyezkedni, a második pedig azt, hogy a készségelvárásk tekintetében mennyire különbözik egymástól a keresett és a talált foglalkozás.

* A kutatást a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal Országos Tudományos Alapprogramja (OTKA) támogatta (OTKA FK 142941 – Skills, matching and competition in thick labour markets: Understanding the mechanisms behind urban skill premia).

Adatok és módszertan

Az elemzéshez az ELTE KRTK Adatbankjában hozzáférhető Kapcsolt Államigazgatási Paneladatbázis (Admin3) adatait használjuk fel. Az adatbázisnak része a Nemzeti Munkaügyi Hivatal (NMH) munkanélküli-regisztere is, amely a nyilvántartott munkanélküliek alapvető jellemzői (nem, életkor, iskolai végzettség stb.) mellett tartalmazza az álláskereső helyét járási szinten, illetve azt, hogy az egyén milyen foglalkozásban keres állást. Az NMH munkanélküli-regiszterének és az Admin3 alapállományának összekapcsolásával a fentiek mellett meg tudjuk figyelni az álláskereső részletes munkatörténetét, valamint azt is, hogy milyen foglalkozásban dolgoztak a munkanélküliség előtt, illetve a regiszterből való kilépés után.

A minta

A teljes minta azokat az álláskeresőket tartalmazza, akiket 2012. január 1. után vettek nyilvántartásba, és 2017. december 31. előtt léptek ki. A nyugdíj előtti álláskeresői segély, illetve a fiatalok foglalkoztatását elősegítő bértámogatások és képzési programok torzító hatásainak kiszűrése érdekében a mintát a 25 és 54 év közötti álláskeresőkre szűkítettük. Az elemzésből továbbá kizártuk azokat is, akik az álláskeresői járadék folyósítása idején valószínűleg nem kerestek aktívan munkát. Ez egyrészt azokat jelenti, akik feltehetően már a korábbi munkaszerződésük lejárta előtt találtak új állást, ezért a munkahely elvesztését követően legfeljebb egy hónapon belül munkába álltak. Másrészt kizártuk azokat, akik nagy valószínűséggel visszahívásra vártak, vagyis legfeljebb három hónapon belül visszatértek a korábbi munkáltatójukhoz.¹ Az elemzés során az álláskereső végének minden esetben az elsődleges munkaerőpiacon létesített munkaviszony kezdetét tekintettük, vagyis nem vettük figyelembe a megbízásos munkaviszonyt, az alkalmi munkát, illetve a közfoglalkoztatási programokban való részvé-

telt. Végül kizártuk azokat, akikről nem állt rendelkezésre a keresett foglalkozás, illetve a munkanélküliség után betöltött munkakör foglalkozási besorolása.

A foglalkozási illeszkedés mérése

A foglalkozási illeszkedést kétféleképpen mérjük. Az első mérőszám a „tökéletes illeszkedés” méri, vagyis azt, hogy az álláskereső végül abban a foglalkozásokban talált-e állást, amelyben szeretett volna elhelyezkedni. Ha igen, akkor a változó 1-es értéket vesz fel, ha nem, akkor nullát. A második egy folytonos változó, ami a keresett és a talált foglalkozás készségelvárásainak hasonlóságát ragadja meg. Ennek a mérőszámnak az előállításához az ELTE KRTK Közgazdaságtudományi Intézet vállalati és intézményi kompetenciakövetelményekre vonatkozó adatfelvételét használtuk fel, amely közvetlenül a munkáltatók szintjén méri az egyes foglalkozások műveléséhez szükséges készségek fontosságát 36 standardizált készség alapján. Az adatfelvétel részleteiről lásd bővebben a 3.3. alfejezetet. A munkáltatók válaszait a foglalkozások szintjére átlagoltuk, majd a 36 készség átlagos pontértéke alapján hasonlóan kiszámoltuk a foglalkozások koszinusz-hasonlóságát. Ez a mérőszám 0 és 1 között vesz fel értékeket. Két foglalkozás annál hasonlóbb, minél közelebb van az érték 1-hez, ami a tökéletes egyezésre utal. A foglalkozási besorolás mindkét mérőszám esetében a kompetenciakövetelmény-adatfelvétel során létrehozott 200 elemű nomenklatúrát követi, amelyből 184-et figyelünk meg az adatokban.

A helyi munkaerőpiac mérete

Az NMH munkanélküli-regisztere és az Admin3 a járáások szintjén rögzíti az álláskereső lakóhelyét. Az elemzéshez a járáásokat a munkaerőpiac mérete alapján négy osztályba soroljuk: főváros, Budapest vonzáskörzete, nagyvárosi térségek és vidéki térségek. Az ország legnagyobb munkaerőpiacának 900 ezer foglalkoztatottal egyértelműen Budapest számít, amelyhez szorosan kapcsolódnak a szomszédos járáások is. A főváros közelségének hatása miatt Pest megye járásait külön kategóriának tekintjük mint

¹ Ezzel a jelenséggel korábban Köllő (2003) foglalkozott részletesen.

Budapest vonzáskörzetét. A nagyvárosi térségek közé azokat a járásokat soroljuk, amelyeknek megyei jogú városa a központja. Ez alól kivétel az Érdi járás, amelyet a főváros vonzáskörzetébe sorolunk.

Eredmények

A regressziós becslések eredményeit a 6.4.1. és 6.4.2. táblázatok foglalják össze. A 6.4.1. táblázat azoknak a modelleknek az eredményeit mutatja be, amelyekben a függő változó azt jelzi, hogy az egyén a keresett foglalkozásban helyezkedett-e el. Az (1) oszlopban a térségtípusok mellett a keresett foglalkozást szerepeltetjük. A budapesti álláskeresőök átlagosan 3,1 százalékponttal valószínűbb, hogy a saját, keresett szakmájukban helyezkednek el, mint azok, akik a legkevésbé urbanizált vidéki térségekben dolgoznak. A főváros vonzáskörzetében az esélykülönbség a vidéki térségekhez képest már csak 1,1 százalékpont, a vidéki nagyvárosok esetében pedig lényegében eltűnik a különbség. A (2) oszlop becsléseiben a keresett foglalkozás mellett figyelembe vesszük az álláskereső megfigyelt jellemzőit (nem, életkor, iskolai végzettség), az álláskereső hosszát, illetve azt is, hogy az egyén részt vett-e az álláskereső ideje alatt aktív munkaerőpiaci programban (bértámogatás, képzés). A térségtípusokra becsült együtthatók érdemben nem változnak. A (3) oszlopban bevonjuk a modellbe a munkatapasztalat hosszát, illetve az állásvesztés előtti munkabért. Ezekkel a változókkal kontrollálunk azokra a nem megfigyelt jellemzőkre és készségekre, amelyeket nem tudunk közvetlenül megfigyelni, de befolyásolhatják az álláskereső kimenetét. A becsült együttható Budapest esetében csökken, a másik két térségtípusban változatlan marad, ami az álláskeresők enyhe térbeli szelekciójára utal. Végül, a (4) oszlopban bevonunk egy olyan változót az elemzésbe, amely azt jelöli, hogy a keresett foglalkozás megegyezik-e az állásvesztés előtti foglalkozással. Ha a munkavállaló az adott foglalkozásban már jártasságot szerzett, nagyobb eséllyel talál állást ugyanabban a foglalkozásban. Ez a változó tovább csökkenti az együtthatók értékét, és már csak Buda-

pest és a vidék között szignifikáns esélykülönbséget (2,5 százalékpont).

A 6.4.1. táblázatban közölt eredmények arra utalnak, hogy a keresett foglalkozásban való elhelyezkedés esélyében kizárólag Budapest és a vidék között látható statisztikai értelemben érdemi különbség. Ez az összefüggés azonban gyakorlati szempontból nem túl erős: ha összehasonlítunk két álláskeresőt, akik közül az egyik olyan foglalkozást keres, amelyben már dolgozott, míg a másik nem, 22 százalékpontos különbséget találunk a sikeres találat esélyében az előbbi javára. Ez nagyjából tízszerese annak az különbségnek, amelyet budapesti és vidéki munkavállalók között látunk.

6.4.1. táblázat: A foglalkozási illeszkedés és a munkaerőpiac méretének kapcsolata, 2012–2017

	(1)	(2)	(3)	(4)
Budapest	0,0315*** (0,0027)	0,0314*** (0,0024)	0,0279*** (0,0021)	0,0249*** (0,0019)
Budapest vonzáskörzete	0,0113* (0,0047)	0,0115* (0,0040)	0,0121** (0,0036)	0,0043 (0,0044)
Nagyvárosi térségek	0,0038 (0,0033)	0,0031 (0,0042)	0,0044 (0,0042)	0,0035 (0,0033)
R ²	0,060	0,066	0,074	0,134
N	346 165	346 165	346 165	346 165
Keresett foglalkozás	Igen	Igen	Igen	Igen
Egyéni jellemzők		Igen	Igen	Igen
Egyéni munkatörténet			Igen	Igen
Egyezik-e az előző és a keresett foglalkozás?				Igen

Megjegyzés: Függő változó: foglalkozási illeszkedés (igen = 1)

A becslés legkisebb négyzetek módszerével készült, a standard hibákat járási szinten klasztereztük. A modellek tartalmaznak időbeli fix hatásokat és egy regressziós állandót. Zárójelben a standard hibák szerepelnek.

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$.

A bináris függő változó használatának két komoly hátránya van. Egyrészt, kizárólag azt az egy lehetőséget tekinti sikeres álláskeresősnek, amikor az egyén éppen olyan munkakörben helyezkedik el, mint amelyben korábban dolgozott. Ez azt jelenti, hogy kedvezőtlen kimenetként kezeljük azt, ha például egy autóbuszvezető a későbbiekben tehergépkocsi-vezetőként vagy járművezető-oktatóként helyezkedik el, pedig ezek az állások a szükséges készségek tekintetében nagyon hasonlóak. Másrészt, a foglalko-

zási besorolásban gyakori a mérési hiba, ami miatt a foglalkozásváltozások követése bizonytalanná válik. Ezt a két problémát úgy tudjuk kezelni, ha a foglalkozásokat nem az alapján különböztetjük meg, hogy ugyanabba az osztályba tartoznak-e, hanem az alapján, hogy mennyire hasonlítanak egymásra a feladatkörök, illetve az ehhez szükséges készségek tekintetében.

6.4.2. táblázat: A foglalkozási hasonlóság és a munkaerőpiac méretének kapcsolata, 2012–2017

	Teljes minta				Részminta
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Budapest	0,0176*** (0,0015)	0,0173*** (0,0013)	0,0159*** (0,0011)	0,0151*** (0,0015)	0,0125*** (0,0007)
Budapest vonzás- körzete	0,0059** (0,0019)	0,0056** (0,0018)	0,0056*** (0,0016)	0,0033 (0,0019)	0,0057*** (0,0011)
Nagyvárosi térségek	0,0049** (0,0015)	0,00453** (0,0016)	0,0046** (0,0017)	0,0043** (0,0015)	0,0040*** (0,0017)
R^2	0,075	0,084	0,097	0,150	0,172
N	346 165	346 165	346 165	346 165	216 850
Keresett foglalkozás	Igen	Igen	Igen	Igen	Igen
Egyéni jellemzők		Igen	Igen	Igen	Igen
Egyéni munkatörténet			Igen	Igen	Igen
Előző és keresett foglalkozás egyezik?				Igen	Igen

Megjegyzés: Függő változó: foglalkozási hasonlóság. A becslés legkisebb négyzetek módszerével készült, a standard hibákat járási szinten klasztereztük. A modellek tartalmaznak időbeli fix hatásokat és egy regressziós állandót. A részmintában csak azok szerepelnek, akik nem a keresett foglalkozásban helyezkedtek el. Zárójelben a standard hibák szerepelnek.

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$.

A 6.4.2. táblázat mutatja azoknak a modelleknek az eredményeit, amelyekben a függő változó a keresett és a talált foglalkozás közti hasonlóság folytonos mérőszáma. Az (1) oszlopban a térségtípusok mellett kizárólag a keresett foglalkozás jelenik meg kontrollváltozóként. A becslt együtthatók azt mutatják, hogy a fővárosban a keresett és talált foglalkozások átlagosan „hasonlóbbak”. A függő változó szórása a mintában 0,0868, tehát Budapest és a kisebb vidéki térségek közti átlagos különbség (0,0176) a szórás egyötödét teszi ki, ami jelentős. A (2) és (3) oszlopban az álláskeresők jellemzőit és munkatörténetét vonjuk be, ami érdemben nem módosítja az eredményeket.

A (4) oszlopban ismételten kontrollálunk arra, hogy az álláskereső szerzett-e már a keresett foglalkozásban tapasztalatot. A felhalmozott foglalkozási tapasztalat nem csupán az adott foglalkozásban való elhelyezkedés esélyét növelheti, hanem a hasonló szakmában való elhelyezkedés esélyét is. Például az ácsként szerzett tapasztalatok előnyt jelenthetnek a tetőfedő, bádogos és épületesztalos foglalkozásokban is. Ezt figyelembe véve a térségtípusok közötti különbségek csökkennek. Ebből arra következtethetünk, hogy a fővárosban és annak környékén gyakoribb, hogy egy munkanélküli a korábbi munkakörét jelöli meg preferált foglalkozásként. Az utolsó oszlopban a mintát leszűkítettük azokra, akik nem a keresett foglalkozásban helyezkedtek el, hanem valamilyen más munkakörben, függetlenül annak hasonlóságától. A szűkítéssel azt kívánjuk megvizsgálni, hogy az eredmények mekkora hányadéért felel a tökéletes illeszkedés. A becslési eredmények csak Budapest esetében térnek el a korábbiaktól, de az összefüggés továbbra is erős, a foglalkozási hasonlóság szórásának 15 százalékát teszi ki.

Az eredmények összességében arra utalnak, hogy a fővárosban és vonzáskörzetében, valamint a megyei jogú városok térségében az álláskeresők könnyebben találnak az igényeiknek megfelelő állást. Ennek egyik lehetséges oka, hogy a munkavállalók és az álláshelyek közötti párosítás ezekben a térségekben hatékonyabb. Ugyanakkor nem zárható ki teljesen a szelekciós torzítás hatása sem, ami abból fakad, hogy az elemzés során nem tudunk minden olyan egyéni jellemzőt megfigyelni, amely egyrészt érdemben befolyásolja az álláskereső kimenetét, másrészt összefüggésben áll a munkavállaló lakóhelyével (például nyelvtudás, szakirányú végzettség, munkaerőpiaci informáltság). Ha a munkanélküliség előtti munkabér tartalmazza ezeknek az egyéni jellemzőknek a hozamát, illetve ezek hatása megjelenik a munkatapasztalatban, az álláskeresők munkatörténetére kontrollálva ki tudjuk ezeket szűrni. Erre azonban nincsen biztosíték. Egy másik lehetőség a fix hatású panelmodellek használata, ugyanakkor ezek a modellek azok alapján azonosítják

a városok „hatását”, akik többször kerültek be a nyilvántartásba, ráadásul más járásban, vagyis időközben elköltöztek. Ez a munkanélküliek egy meglehetősen szelektív mintája, amelyből kérdéses, mennyire lehet következtetéseket levonni a teljes populációra.

Emellett a helyi munkaerőpiac mérete erősen összefügghet a munkaközvetítés hatékonyságával, az ügyfelekkel való kapcsolattartás minőségével, illetve egyéb, közvetlenül nem megfigyelt intézményi adottságokkal, amelyek szintén befolyásolhatják az álláskereső eredményességét. Egyrészt a foglalkoztatási osztályokon az egy ügyintézőre jutó ügyfelek száma járásonként erőteljesen eltér, másrészt az ügyintézők kapacitásait gyakran leköti az adminisztratív és hatósági ügyek intézése, ezért ritkán tudnak valódi „esetmenedzseri” funkciót ellátni. Emiatt kevés idő jut az ügyfelek helyzetének és igényeinek feltárására, valamint személyre szabott cselekvési tervek készítésére. Ebben a tekintetben a vidéki járások feltehetően rosszabb helyzetben vannak, ami ronthatja a kedvező álláskeresési kimenetek arányát. Az egyes mechanizmusok, különösen a párosítás és a szelekció hatásainak szétválasztása további, célzott elemzést igényel.

Hivatkozások

- CARRILLO-TUDELA, C.–VISSCHERS, L. (2023): [Unemployment and endogenous reallocation over the business cycle](#). *Econometrica*, Vol. 91. No. 3. 1119–1153. o.
- CARRINGTON, W. J.–FALLICK, B. (2017): [Why do earnings fall with job displacement?](#) *Industrial Relations: A Journal of Economy and Society*, Vol. 56. No. 4. 688–722. o.
- FREDRIKSSON, P.–HENSVIK, L.–NORDSTRÖM SKANS, O. (2018): [Mismatch of talent: Evidence on match quality, entry wages, and job mobility](#). Vol. 108. No. 11. 3303–3338. o.
- GATHMANN, C.–SCHÖNBERG, U. (2010): [How general is human capital? A task-based approach](#). *Journal of Labor Economics*, Vol. 28. No. 1. 1–49. o.
- HELSLEY, R.–STRANGE, W. (1990): [Matching and agglomeration economies in a system of cities](#). *Regional Science & Urban Economics*, Vol. 20. No. 2. 189–212. o.
- KAMBOUROV, G.–MANOVSKI, I. (2009): [Occupational specificity of human capital](#). *International Economic Review*, Vol. 50. No. 1. 63–115. o.
- KIM, S. (1991): [Heterogeneity of labor markets and city size in an open spatial economy](#). *Regional Science and Urban Economics*, Vol. 21. No. 1. 109–126. o.
- KÖLLŐ JÁNOS (2003): A járadékos munkanélküliek álláskilátásai 1994–2001 tavasza. Megjelent: *Kővári György* (szerk. A felzárkózás esélyei. Munkapiaci látlelet a felzárkózás küszöbén. MTA Közgazdaságtudományi Kutatóközpont–MTA Munkatudományi Bizottság, Budapest, 152–164. o.
- MACALUSO, C. (2025): [Skill remoteness and post-layoff labor market outcomes](#). *American Economic Journal: Macroeconomics*, Vol. 17. No. 134–176. o.
- MOSCARINI, G.–THOMSSON, K. (2007): [Occupational and Job Mobility in the US](#). *Scandinavian Journal of Economics*, Vol. 109. No. 4. 807–836. o.
- PAPAGEORGIOU, T. (2022): [Occupational matching in cities](#). *American Economic Journal: Macroeconomics*, Vol. 14. No. 3. 82–132. o.
- ROBINSON, C. (2018): [Occupational mobility, occupation distance, and specific human capital](#). *The Journal of Human Resources*, Vol. 53. No. 2. 513–551. o.
- WHEELER, C. (2001): [Search, sorting, and urban agglomeration](#). *Journal of Labor Economics*, Vol. 19. No. 4. 879–899. o.

**A MUNKAPIACI
SZAKPOLITIKA
ESZKÖZEI**

**(2024. OKTÓBER
– 2025. AUGUSZTUS)**

**HAJDU MIKLÓS
MAKÓ ÁGNES
NÁBELEK FRUZZSINA
NYÍRŐ ZSANNA**

1. Intézményi változások
2. Ellátások
3. Támogatások
4. Aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök és komplex programok
5. Munkapiaci hatású szakpolitikai eszközök

Az alábbiakban a munkapiaccal kapcsolatos szakpolitikai eszközök 2024 októbere és 2025 augusztusa között végbement, főbb szabályozási változásait foglaljuk össze, amelyek közül a legfontosabb újdonságok az alábbiak.

- 2024 decemberétől a jogszabályok a felnőttképzésben is lehetővé teszik a mikrotanúsítványt adó képzések indítását. Ezek rövidebb időtartamú, egy-egy kisebb tanegység elsajátítására szolgáló képzések, melyek elősegíthetik, hogy a munkavállalók gyorsabban reagáljanak a munkaerőpiaci igényekre.

- 2025-ben a csecsemőgondozási díj (csed) és a gyermekgondozási díj (gyed) is adómentessé vált, továbbá a csed melletti munkavégzésre is lehetőség nyílt.

- Az aktív foglalkoztatási programok között új elemként jelent meg 2025-ben a *Munkából munkába* program, amelynek célja, hogy a leépítés után állás nélkül maradt munkavállalók minél gyorsabban újra elhelyezkedhessenek a versenyszférában. Szintén 2025-ben indult először a *Munkakörülmények fejlesztése* program, amely a vállalkozások munkavédelmi beruházásait és a biztonságos, egészséges munkakörnyezet kialakítását ösztönzi.

- A munkaerőpiaci hatású adórendszert érintő változások között fontos újdonságot jelentenek a többgyermekes anyák adókedvezményei. A cafeteria-rendszer a fiataloknak nyújtható lakhatási támogatással és az adómentesen nyújtható diákhitel-törlesztési támogatással bővült.

- Az előző évhez képest szigorították a vendégmunkások foglalkoztatásának feltételeit, a küldő országok köre és a kiadható engedélyek száma is jelentősen csökkent.

1. INTÉZMÉNYI VÁLTOZÁSOK

1.1. Szakképzési rendszer

2024 novemberében jelent meg az egyes adótörvények módosításáról szóló 2024. évi LV. törvény,¹ mely érinti a szociális hozzájárulási adóról szóló 2018. évi LII. törvényt (szcho-törvény) is.² Ennek értelmében 2025. január 1-jétől a szakirányú oktatás szcho-kedvezménye saját dolgozóval kötött szakképzési munkaszerződés esetén ugyanazon munkáltató ugyanazon munkavállalója tekintetében legfeljebb 12 hónapig érvényesíthető – korábban ez a képzés teljes időtartamára vonatkozott. Az új szabályt a 2024. december 31-ét követően induló képzéseknél kell alkalmazni.

2025 áprilisában jelent meg az innovációt, a felsőoktatást és a szakképzést érintő kormányrendeletek módosításáról szóló kormányrendelet,³ amely a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról szóló kormányrendeletet (Szkr.)⁴ is számos ponton módosította.

Az egyik lényeges változás, hogy a jövőben a kamarai mestervizsgával rendelkezők is közreműködhetnek a szakmai vizsgákon vizsgafelügyelőként. Az új szabályozás kiegészíti a duális képzőhelyek nyilvántartásba vételére vonatkozó részletszabályokat, amely elsősorban a gazdasági kamara eljárását érinti bizonyos szakmák esetében. A rendelet módosítja a honvédelem ágazatába tartozó szakmákat oktató duális képzőhelyek nyilvántartásba vételi eljárását.

A szakképzésben részt vevők közül nem jogosult ösztöndíjra az a tanuló, akinek szakképzési munkaszerződése azonnali hatályú felmondással szűnt meg.

A technikumi tanulók akkor is tehetnek szakmai vizsgát, ha valamilyen okból még nem szerezték meg az érettségi bizonyítványt, oklevelet azonban csak az érettségi megszerzését követően kaphatnak.

A Szakmajegyzékben új szakmaként jelenik meg az *édesipari technikus* és a *digitális festő és médiadesigner*.

A módosítás értelmében a szakképző intézmények ezentúl digitális bizonyítványokat is kiállíthatnak,

¹ 2024. évi LV. törvény egyes adótörvények módosításáról. Magyar Közlöny, 2024. évi 119. szám.

² 2018. évi LII. törvény a szociális hozzájárulási adóról.

³ A 84/2025. (IV. 22.) kormányrendelet az innovációt, a felsőoktatást és a szakképzést érintő kormányrendeletek módosításáról. Magyar Közlöny, 2025. évi 47. szám.

⁴ A 12/2020. (II. 7.) kormányrendelet a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról. Magyar Közlöny, 2020. évi 20. szám.

amelyek megfelelnek a biztonsági okmányokra vonatkozó védelmi előírásoknak.

2025 júliusában jelent meg a felnőttképzést, a szakképzést, az innovációt és a felsőoktatást érintő kormányrendeletek módosításáról szóló kormányrendelet.⁵ Az új szabályozás pontosítja a szakképzésben tanulók késésének kezelését, valamint lehetővé teszi a véradás beszámítását közösségi szolgálatként, legfeljebb 4 óra időtartamban. Emellett tovább bővült a Szakmajegyzék: új szakma a mezőgazdaság és erdőszert ágazatban az *állategészségügyi és élelmiszerbiztonsági technikus*, új szakmairány a rendészet és közszolgálat ágazatban, a közszolgálati technikus szakmán belül az *adó- és vámhatósági ügyintéző*.

1.2. Mikrotanúsítványt adó képzések a felnőttképzésben

2024 decemberében jelent meg a felnőttképzési mikrotanúsítványokról szóló miniszteri rendelet,⁶ amely a felsőoktatási kísérleti (pilot) projektek után a felnőttképzésben is lehetővé teszi a mikrotanúsítványt adó képzések indítását. Ezek rövidebb időtartamú, egy-egy kisebb tanegység elsajátítására szolgáló képzések, melyek elősegíthetik, hogy a munkavállalók gyorsabban reagáljanak a munkaerőpiaci igényekre. Az oktatás során a szakképzésről szóló törvény szerinti szakképzési tankönyveket használják fel, és adják azok teljes ismeretanyagát.

2025 júliusában megjelent a felnőttképzést, a szakképzést, az innovációt és a felsőoktatást érintő kormányrendeletek módosításáról szóló kormányrendelet,⁷ amely szabályozza és egységesíti a mik-

rotanúsítványok kiadását. A rendelet részletesen meghatározza a mikrotanúsítvány tartalmi elemeit (például a tananyag megnevezését, az óraszámot, valamint az értékelés módját), kiállításának feltételeit (például a tanulási eredmények teljesítését, a képzési jogviszony lezárását), valamint az adminisztratív előírásokat (például a nyilvántartási kötelezettséget, a másolat kiállításának módját). A mikrotanúsítványokat magyar és angol nyelven kell kiállítani, és ezek a dokumentumok a felnőttképzési adatszolgáltatási rendszerben kerülnek nyilvántartásba. A nyilvántartásért felelős hatóság a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal. A szakképző intézménynek a felnőttképzési jogviszony megszűnését követően harminc napon belül kell kiállítania a mikrotanúsítványt. A rendelet értelmében, ha egy mikrotanúsítványt adó képzés tartalma teljes egészében megegyezik egy szakképzési tankönyv vagy fejezet tartalmával, akkor a mikrotanúsítvány teljeskörűen helyettesíti a korábban előírt tanúsítványt.

1.3. Pályaválasztási kiállítások

2024 őszén 18 vármegye, valamint Budapest főváros kormányhivatala szervezett pályaválasztási kiállításokat.⁸ Ezek az általános iskola 7. és 8. osztályosait, a középiskolák végzős tanulóit, a pályamódosítást tervezőket és az álláskeresőket segítették abban, hogy egyéni céljaiknak és a munkaerőpiac kívánalmainak megfelelő pályát, szakmát és ahhoz kapcsolódó tanulási lehetőséget válasszanak.

A pályaválasztási kiállítások során a látogatók találkozhattak a kiállító középiskolákkal, szakképző intézményekkel, munkáltatókkal és a duális képzésben is részt vevő foglalkoztatókkal. Szakmabemutatókon és üzemlátogatásokon tekinthettek bele egy-egy szakma munkafolyamataiba. A pályaaorientációt támogató állami és civil szervezetek, kamarák munkaerőpiaci információkkal látták el az érdeklődőket. A kiállítás látogatói pályaaorientációt segítő önismereti kérdőíveket tölthettek ki, valamint egyéni és csoportos pályaaorientációs, pályamódosító és elhelyezkedést segítő tanácsadáson vehettek részt.

⁵ A 225/2025. (VII. 24.) kormányrendelet a felnőttképzést, a szakképzést, az innovációt és a felsőoktatást érintő kormányrendeletek módosításáról. Magyar Közlöny, 2025. évi 87. szám.

⁶ A kultúráért és innovációért felelős miniszter 39/2024. (XII. 2.) KIM-rendelete a felnőttképzésben használt mikrotanúsítvány tartalmáról és kiállításának feltételeiről. Magyar Közlöny, 2024. évi 121. szám.

⁷ A 225/2025. (VII. 24.) kormányrendelet a felnőttképzést, a szakképzést, az innovációt és a felsőoktatást érintő kormányrendeletek módosításáról. Magyar Közlöny, 2025. évi 87. szám.

⁸ A pályaválasztási kiállításokról lásd NFSZ.

2. ELLÁTÁSOK

2.1. Munkanélküli-ellátás

A minimálbér 2025. év eleji emelése⁹ (lásd az 5.1. pontot) következtében emelkedett az álláskeresői járadék maximális összege is. Így 2025. január 1-jétől az álláskeresői járadék maximuma havi 290 800 forint, a nyugdíj előtti álláskeresői járadék összege pedig havi 116 320 forint.¹⁰ Az álláskeresőt ösztönző jutatás havi 203 560 forint.

2.2. Rehabilitációs és rokkantsági ellátás

A rehabilitációs és rokkantsági ellátások alapösszege a 2025-től kezdődően megállapított jogosultság esetén 142 060 forint.¹¹

2.3. Gyermekeknevelési ellátások

A minimálbér 2025. év eleji emelését (lásd az 5.1. pontot) követően 2025-re megnőtt a gyermekgondozási díj (gyed) maximális összege is (ami az aktuális minimálbér kétszeresének a 70 százaléka), havi 407 120 forint.¹² A diplomás gyed felsőfokú alapképzés esetén 203 560 forint, felsőfokú mesterképzés esetén pedig 244 160 forint emelkedett.¹³ A gyed 2025 júliusától mentesül a személyi jövedelemadó alól, ahogy a csecsemőgondozási díj (csed) is, továbbá azok a kismamák, akik gyermekük születése után hat héttel visszamennek dolgozni, a jövedelmük mellé megkapják a csed 70 százalékát.¹⁴ A családi adókedvezmény összege ötven százalékkal emelkedett 2025 júliusában.¹⁵

3. TÁMOGATÁSOK

3.1. Mobilitási támogatások

A Lakhatási támogatás 2025 és az Utazási támogatás 2025 elnevezésű munkaerőpiaci programok azon álláskeresők munkaerőpiacra jutását hivatottak segíteni 2025. május 15. és december 31. között, akik számára felajánlott munkalehetőség esetében a munkavégzés helye eltér az állandó lakóhelyüktől. Az utazási támogatás azoknak jár, akik 10–60 kilométeres távolságra lévő településen kapnak munkát, míg a lakhatási támogatás a 60 kilométernél távolabbi munkavégzés esetén igényelhető. A bérleti díjra vonatkozó lakhatási támogatás legfeljebb havi 203 560 forint, és hat hónapig vehető igénybe. Az utazási támogatás szintén hat hónapig jár, minden teljes 10 kilométer után a minimálbér 5 százalékának megfelelő összeggel.¹⁶ A munkába járással kapcsolatos utazási és lakhatási támogatásokra az elmúlt években is volt példa, amelyek jellemzően az álláskeresők speciális csoportjait célozták (például a nem tanuló és nem dolgozó 15–29 évesek, az 50 év felettiek, a tartósan munkanélküliek, a hátrányos helyzetű régiókban élők, valamint a legfeljebb nyolc általános iskolai osztályt végzettek).

3.2. Munkaerő-fejlesztési támogatás

Feltételeken vissza nem térítendő támogatást kaphatnak a munkahelyi képzések megvalósításához a termelékenységüket a munkaerő fejlesztése révén növelni szándékozó vállalkozások. A mikro-, kis- és középvállalkozások legfeljebb 100 millió, a nagyvállalatok legfeljebb 150 millió forintos támogatási összegben részesülhetnek, amire 2025. március 5. óta pályázhatnak.¹⁷

3.3. Munkáshitel

2025 januárjától a legalább 17, legfeljebb 25 éves fiatalok támogatott kölcsönt vehetnek fel, amennyiben nincs felsőfokú diplomájuk, és nem tanulnak felsőoktatási intézményben, de rendelkeznek magyar lakcímmel, heti legalább 20 órában alkalmazottként vagy

⁹ Lásd 394/2024. (XII. 12.) Korm. rendelet.

¹⁰ Az álláskeresői járadékról lásd kormanyhivatalok.hu.

¹¹ A rehabilitációs és rokkantsági ellátásokról lásd uo.

¹² A gyermekgondozási díjról lásd csalad.hu.

¹³ A diplomás gyedről lásd uo.

¹⁴ A csed és a gyed adómentességéről lásd kormany.hu.

¹⁵ A családi kedvezményről lásd NAV.

¹⁶ A mobilitási (lakhatási vagy utazási) támogatásokról lásd NFSZ.

¹⁷ A munkahelyi képzések támogatásáról lásd NFSZ.

vállalkozóként dolgoznak, és legalább 3 hónapos folyamatos tb-jogviszonnyal rendelkeznek. Az állami kezességgel biztosított, kamattámogatott hitel összege négymillió forint lehet tízéves futamidő mellett (ennek során legalább öt évig Magyarországon kell dolgoznia az adósnak), ami szabadon felhasználható és kamatmentes.¹⁸

3.4. Lakhatási támogatás

Kedvező, a cafeteria-juttatásokhoz hasonló adózású lakhatási támogatást adhatnak a munkaadók 2025 januárjától a 35 év alatti munkavállalóiknak. A legfeljebb havonta 150 ezer forint értékű támogatás az albérlési díjak vagy a lakáshitelek törlesztésének fedezésére használható.¹⁹

4. AKTÍV FOGLALKOZTATÁSPOLITIKAI ESZKÖZÖK ÉS KOMPLEX PROGRAMOK

A közfoglalkoztatásra szánt keretösszeg 2025-ben. A közfoglalkoztatásra fordított források hosszabb távon csökkenő tendenciát mutatnak: míg 2015–2016-ban a költségvetés még több mint 250 milliárd forintot fordított a Start-munkaprogramokra, addig 2022 és 2024 között ez az összeg már 110–120 milliárd forint közé mérséklődött. Ugyanakkor 2025-ben – a 141 milliárd forintos előirányzattal – 2024-hez (125 milliárd forint) képest némi növekedést mutatnak.²⁰

Munkából munkába program. Az OFA 2025 januárjában első alkalommal hirdette meg a Munkából munkába elnevezésű programot, melynek célja, hogy mikro-, kis- és középvállalkozások támogatást kapjanak olyan munkavállalók felvételéhez, akiket a pá-

lyázat benyújtását megelőző 3 hónapban leépítettek. A vállalkozásoknak legalább 3 és legfeljebb 20 főt kell felvenniük, és a felvett dolgozókat legalább 8 hónapig foglalkoztatniuk kell. A leépített munkavállalók felvételére legfeljebb 6 munkáltatótól kerülhet sor. A támogatás mértéke a munkáltatót terhelő bruttó bér és a ténylegesen átutalt szociális hozzájárulási adó 50 százalékáig terjed, de munkavállalónként legfeljebb 339 000 forint/hó, teljes munkaidős foglalkoztatás esetén. Egy pályázó maximum 54,24 millió forint visza nem térítendő támogatásban részesülhet. A program teljes keretösszege 1,5 milliárd forint.²¹

Közfoglalkoztatásból a versenyszférába program. A teljes foglalkoztatottság elérésének érdekében a kormány 2025 márciusától ismételten meghirdette a Köz-foglalkoztatásból versenyszférába elnevezésű programot, amely 2016 óta működik, és a versenyszférában munkát találó közfoglalkoztatottak 45 600 forint elhelyezkedési juttatásban részesülhetnek havonta.²²

A munkakörülmények fejlesztése. Első alkalommal 2025 júniusában hirdették meg Munkakörülmények fejlesztése elnevezésű, GINOP_Plusz-3.2.5-24-2024-00001 azonosítószámú kiemelt projektet. A program célja a munkakörülmények javítása, a munkahelyi balesetek és megbetegedések számának csökkentése, valamint a munkavállalók egészségének védelme. A projekt három főbb tevékenységi elemre épül: a munkavédelmi fejlesztések támogatása, a hatósági ügyintézés támogatása és a hatósági képzési program.

A program teljes keretösszege 8,61 milliárd forint, amelyből mintegy 4,5 milliárd forint visza nem térítendő támogatás pályázati úton közvetlenül a kis- és középvállalatok számára érhető el. A támogatás igényelhető minimális összege 500 ezer forint, maximális összege 20 millió forint. Az igényelhető támogatás mértéke legfeljebb egymillió forint fejlesztéssel érintett munkavállalónként, a munkavédelmi szint emelését célzó eszközönként pedig legfeljebb kétféle millió forint lehet.²³

Nyári diák munka elnevezésű program. A 2013-ban indított központi munkaerőpiaci programot 2025 jú-

¹⁸ A munkáshitelről lásd kormany.hu.

¹⁹ A lakhatási támogatásról lásd uo.

²⁰ 2024. évi XC. törvény Magyarország 2025. évi központi költségvetéséről.

²¹ A „Munkából munkába” programról lásd OFA.

²² A „Közfoglalkoztatásból a versenyszférába” programról lásd NFSZ.

²³ A „Munkakörülmények fejlesztése” programról lásd kormany.hu.

niasában is meghirdetették. A program célja a teljes foglalkoztatottság elérése, a fiatalok inaktivitás csökkentése, valamint a korai munkatapasztalat- és munkajövedelem-szerzés elősegítése. A program keretében bértámogatást kaphatnak a hirdetőben megjelölt feltételeknek megfelelő munkáltatók a 16–25 éves napközi tagozaton tanuló diákok és egyetemi hallgatók nyári foglalkoztatásához. A munkáltatónak nyújtott bértámogatás összege szakképzettséget igénylő munkakör esetében fejenként 261 600 forint, szakképzettséget nem igénylő munkakör esetében 218 100 forint lehet. A támogatásokat önkormányzatok és a mezőgazdaságban, turizmusban, vendéglátásban, erdőgazdálkodásban működő vállalkozások hívhatták le.²⁴ 2025-ben a program összköltsége enyhén emelkedett az előző évhez képest, és elérte a 4,5 milliárd forintot.²⁵

5. MUNKAPIACI HATÁSÚ SZAKPOLITIKAI ESZKÖZÖK

5.1. A minimálbérrel és garantált bérminimummal kapcsolatos változások

A 2024 novemberében elfogadott kötelező legkisebb munkabérről és a garantált bérminimumról elfogadott rendelet²⁶ alapján 2025. január 1-jétől a teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállalók részére megállapított alapbér kötelező legkisebb összege 266 800 forintról 290 800 forintra emelkedett. A legalább középfokú iskolai végzettséget, illetve szakképzettséget igénylő munkakörben foglalkoztatott munkavállalók garantált bérminimuma teljes munkaidő esetén 326 ezer forintról 348 800 forintra nőtt.

²⁴ A nyári diákmunkáról lásd [NFSZ](#).

²⁵ A program sikerességéről lásd [kormanyhivatalok.hu](#).

²⁶ [394/2024. \(XII.12.\) kormányrendelet](#) a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) és a garantált bérminimum megállapításáról.

²⁷ [2024. évi LV. törvény](#) egyes adótörvények módosításáról.

²⁸ [182/2024. \(VII. 8.\) kormányrendelet](#) a szociális hozzájárulási adóról szóló 2018. évi LII. törvény egyes rendelkezéseinek eltérő alkalmazásáról.

²⁹ [2024. évi LV. törvény](#) egyes adótörvények módosításáról.

³⁰ [2024. évi LV. törvény](#) egyes adótörvények módosításáról.

³¹ [2025. évi XV. törvény](#) a három gyermeket nevelő anyák kedvezményéről.

5.2. Az adó- és járulékrendszer átalakításai

A szocho-kedvezmények módosítása. 2025. január 1-jétől szigorodnak a saját munkavállalók képzése után igénybe vehető szocho-kedvezmény feltételei. Az adókedvezményt a továbbiakban a munkáltató ugyanazon munkavállalója után legfeljebb 12 hónapig érvényesítheti – korábban ez a képzés teljes időtartamára vonatkozott. Emellett az új szabályozás előírja, hogy a képzésben részt vevő munkavállalónak legkésőbb a képzés befejezését követő második vizsgaidőszakban szakmai vizsgát kell tennie.²⁷

Szintén 2025. január 1-jétől módosítva a szocho-törvénybe kerül a munkaerőpiacra lépők kedvezményére vonatkozó 2024 augusztusában elfogadott veszélyhelyzeti rendelet.²⁸ Ez alapján munkaerőpiacra lépőnek tekintendő minden olyan munkavállaló, aki a kedvezményezett foglalkoztatás kezdetét megelőző egy éven belül (korábban 275 napon belül) legfeljebb 92 napig rendelkezett munkaviszonnyal vagy vállalkozói jogviszonnyal. A munkáltató a szocho-kedvezményt a foglalkoztatás első évében a bruttó munkabér, de legfeljebb a minimálbér után 13 százalékos, a következő hat hónapban pedig 6,5 százalékos adómértékkel megállapított összegben veheti igénybe.²⁹

A családi adókedvezmény emelése. A 2024 őszén elfogadott adótörvények módosításai alapján két részletben, 2025. július 1-jétől, majd 2026. január 1-jétől emelkedik a családi adóalap-kedvezmény összege. 2025. július 1-jétől havonta egy eltartott esetében 66 670 forintról 100 ezer forintra, két eltartott esetén gyermekenként 133 330 forintról 200 ezer forintra, három gyermek felett pedig gyermekenként 220 ezer forintról 330 ezer forintra nő az adóalap-kedvezmény.³⁰

A három- és kétgyermekes anyák adómentessége. A 2025. október 1-jétől a családi adócsökkentési program keretében bevezetik a háromgyermekes anyák jövedelemadó-mentességét.³¹ A háromgyermekes anyák munkabére, más nem önálló tevékenységből származó jövedelme, vállalkozói, őstermelői, képviselői, könyvvizsgálói vagy nem egyéni vállalkozóként kötött mun-

kavégzésre irányuló szerződés alapján származó jövedelme adómentessé válik. A kedvezményre minden olyan nő jogosult, aki az általa nevelt gyermekek után családi pótlékra jogosult vagy legalább 12 éven keresztül jogosult volt.

Emellett az adómentességet több lépésben kiterjesztik a két gyermeket nevelő anyákra is.³² A törvényi rendelkezés szerint 2026. január 1-jétől a 40 év alatti kétgyermekes anyák, 2027-től a 40 és 50 év közöttiek, 2028-tól az 50 és 60 év közöttiek, 2029-től pedig a 60 év felettiek jövedelme is adómentessé válik.

A 30 évesnél fiatalabb anyák adókedvezménye a többgyermekes anyák kedvezményéhez hasonlóan módosul, és 2026. január 1-jétől jövedelemkorlát nélkül, a munkajövedelem teljes összegére igénybe vehető.³³

A csed, a gyed és az örökbefogadói díj adómentessége. 2025. július 1-jétől a csecsemőgondozási díj, a gyermekgondozási díj és az örökbefogadói díj mentesül a személyi jövedelemadó alól.³⁴ Emellett július elsejétől a csed a gyermek három hónapos korát követően munkavállalás mellett is igénybe vehető, csökkentett összegben (a megállapított támogatás 70%-a).

Az egyszerűsített foglalkoztatás adózása. 2025-ben nő az egyszerűsített foglalkoztatás adóterhe: a mezőgazdasági és turisztikai idénymunka esetében a minimálbér 0,5 százalékról 0,75 százalékára (2200 forint/fő/nap), az alkalmi munka esetében a minimálbér 1 százalékról 1,5 százalékára (4400 forint/fő/nap),

a filmipari statiszták esetében pedig 3 százalékra (8700 forint/fő/nap). Július 1-jétől a munkavállalók ugyanazon munkáltatónál évente legfeljebb 120 napot dolgozhatnak egyszerűsített foglalkoztatásban (korábban csak a munkáltatóra vonatkozott a korlátozás). A módosítás ugyanakkor bevezeti, hogy 2026. január 1-jétől a mezőgazdasági idénymunka esetében a 120 napos éves keret 90 nappal bővíthető magasabb (1,125 százalékos) közteher megfizetése mellett, az alkalmi munka esetében pedig megszűnik az azonos munkáltató és munkavállaló közötti 90 napos korlát.³⁵

Cafeteria-rendszer. 2025. január 1-jétől a SZÉP-kártya lakásfelújításra is felhasználható a korábban beérkezett juttatás és a 2025-ben felhasználásig utalt juttatás összegének legfeljebb 50 százalékáig.³⁶ Egy 2024. év végén elfogadott kormányrendelet emellett bevezeti a SZÉP-kártya Aktív magyarok elnevezésű alszámláját, amelynek kerete sporttal, aktív életmóddal kapcsolatos tevékenységekre használható fel. A munkáltató által nyújtott juttatás évi legfeljebb 120 ezer forintig béren kívüli juttatásként adózik.³⁷

A cafeteria új elemeként jelenik meg a fiatalok lakhatási támogatása. A munkáltató 35 év alatti munkavállalójának béren kívüli juttatásként lakáscélú juttatást nyújthat bérleti díj megfizetésére vagy lakáscélú hitel törlesztésére. A juttatás mértéke legfeljebb évi 1,8 millió forint lehet.³⁸

Az adómentes juttatások köre a diákhitel törlesztésre nyújtható támogatással bővül. A juttatás a kötött felhasználású Diákhitel II. törlesztéséhez vagy előtörlesztéséhez nyújtható a munkavállaló számára, a támogatásnak pedig nincs meghatározott értékhatárja.³⁹

5.3. Egyéb munkapiaci hatású változások

Apasági szabadsággal kapcsolatos módosítás. 2025. január 1-jétől a gyermek születésétől számított két hónap helyett négy hónapon áll rendelkezésre a 10 napos apasági pótszabadság kivételére. Az apasági szabadság további keretei nem módosultak.⁴⁰

Vendégmunkások foglalkoztatásának szabályozása. 2025. január 1-jétől jelentősen szűkül azon országok

³² 2025. évi XIV. törvény a két gyermeket nevelő anyák kedvezményéről.

³³ 2025. évi XIII. törvény a 30 év alatti anyák kedvezményéről.

³⁴ 2025. évi XVI. törvény a csecsemőgondozási díj, a gyermekgondozási díj és az örökbefogadói díj kedvezményéről.

³⁵ 2025. évi X. törvény az egyszerűsített foglalkoztatásról szóló 2010. évi LXXV. törvény módosításáról.

³⁶ 390/2024. (XII. 11.) kormányrendelet a Széchenyi Pihenőkártya kibocsátásának és felhasználásának szabályairól szóló 76/2018. (IV. 20.) Korm. rendelet módosításáról.

³⁷ 449/2024. (XII. 23.) kormányrendelet a Széchenyi Pihenőkártya kibocsátásának és felhasználásának szabályairól szóló 76/2018. (IV. 20.) kormányrendelet módosításáról.

³⁸ 403/2024. (XII. 18.) kormányrendelet a munkavállalónak adható lakhatási támogatásról.

³⁹ 2024. évi LV. törvény egyes adótörvények módosításáról.

⁴⁰ 2024. évi LVII. törvény a munkaügyet érintő rendelkezésekről.

köre, ahonnan vendégmunkások fogadhatók: a korábbi tíz ország helyett a továbbiakban Örményor-

szágból és Georgiából érkező munkások kaphatnak foglalkoztatási célú vagy vendégmunkás-tartózkodási engedélyt.⁴¹ Az országok listája az eredeti rendelethez képest az év elején a Fülöp-szigetekkel bővült. A kiadható vendégmunkás-engedélyek száma is jelentősen csökken, a 2024-re meghirdetett 65 ezerről legfeljebb 35 ezer kiadható engedélyre.⁴²

⁴¹ 450/2024. (XII. 23.) kormányrendelet vendégmunkások Magyarországon történő foglalkoztatásáról.

⁴² 51/2024. (XII. 23.) NGM-rendelet a Magyarországon évente összesen kiadható foglalkoztatási célú tartózkodási engedélyek és vendégmunkás-tartózkodási engedélyek számáról.

Függelék

F1. táblázat: A központi költségvetés szűk foglalkoztatáspolitikai részének kiadásai és bevételei, 2016–2025 (millió forint)^a

Kiadások	2017 tény	2018 tény	2019 tény	2020 tény	2021 terv	2021 tény	2022 terv	2022 tény	2023 tény	2024 terv	2025 terv
1. Foglalkoztatási és képzési támogatások	27 238,9	35 000,0	21 297,1	28 292,1	18 000,0	30 835,4	21 000,0	14 962,7	21 476,8	14 000,0	23 567,1
Foglalkoztathatóság (és alkalmazkodóképesség) EU-s társfinanszírozása											
8. Közfoglalkoztatás (Start-munkaprogram)	265 837,2	225 000,0	165 510,9	124 734,2	165 000,0	149 104,9	120 000,0	120 031,7	112 244,1	125 000,0	140 800,0
Támop 1.1. Munkaerőpiaci szolgáltatások és támogatások											
Támop 1.2. Foglalkoztatást ösztönző normatív támogatások											
GINOP 5. foglalkoztatásról szóló prioritás – adott évben meghirdetett keret		7 800,0	17 500,0	31 800,0	15 870,0	21 533,0					
GINOP 6. versenyképes munkaerőről szóló prioritás – adott évben meghirdetett keret			12 601,0	28 551,0							
Ebből Vekop-forrás			1 989,0	23 262,0							
GINOP Plusz 3. Fenntartható munkaerőpiaci prioritás – adott évben meghirdetett keret ^b					70 000,0	70 000,0			155 170,	34 030,0	8 7600,0
EU-s elő- és társfinanszírozás	70 995,3	84 300,0	75 185,3	84 617,6	85 000,0	38 712,1	85 000,0	39 873,2	35 719,6	85 000,0	83 000,0
2. Szakképzési és felnőttképzési támogatások	29 919,4	29 930,0	31 691,3	25 359,8	30 400,0	33 834,5	34 654,5	30 694,1	46 328,7	50 000,0	63 000,0
Állskeresési támogatások	59 674,0	55 000,0	83 118,7	122 939,3	108 500	94 151,0	105 000,0	114 336,9	146 130,5	130 000,0	197 000,0
Nyugdíjbiztosítási Alapnak átadás											
5. Bérgarancia-kifizetések	3 341,2	4 000,0	2 263,00	3 262,3	4 000	1 962,1	4000	1 860,2	19 747,8	3 000,0	3500,0
6. Működtetési célú kifizetések	2 785,6	2 900,0	2 675,80	1 163,1	1 200	745,0	1200	902,2	1 079,9	1 200,0	1 300,0
7. Egyéb költségvetési befizetés			70 000,0	17 750,0							
15. Fejezeti stabilitási tartalék											
15. Munkahelymegtartási program				44 406,9		100 064,1	1000	8,8			
17. Egyéb kiadás								428,8	440,1	200,0	200,0
Összes kiadás	459 791,6	443 930,0	481 843,1	512 876,3	497 970,0	540 942,1	371 854,5	323 098,6	583 337,5	442 430,0	521 127,1

^a A táblázatban szereplő sorszámok a költségvetési törvény sorait azonosító címszámoknak felelnek meg.

^b A korábbi GINOP-programok 2021-es kiegészítéseiként meghirdetett GINOP Plusz program tervezett kiadásainak forrása a 1300/2021. (V. 21.) kormányhatározat.

	2017	2018	2019	2020	2021	2021	2022	2022	2023	2024	2025
Bevételek	tény	tény	tény	tény	terv	tény	terv	tény	tény	terv	terv
25. Előfinanszírozott uniós programok kiadásainak visszatérülése ^c	64 512,6	70 400,0	71 522,8	118 831,5	70 000,0	53 255,6	80 000,0	132 532,5	35 161,6	70 000,0	70 000,00
Területi egyéb bevétel	2188,1	1000,0	1 976,8	2218,6							
Központi egyéb bevétel	2013,8	1000,0	2 854,9	3018,9	3000,0	8 947,8	3000,0	11 467,7	11 984,6	3 600,0	4 000,00
Szakképzési és felnőttképzési egyéb bevétel	1643,1	800,0	327,0	403,7							
31. Szakképzési hozzájárulás	80 074,5	74 436,3	104 784,5	105 783,3	105 900,0	114 329,4	68 700,0	12 322,1			
33. Bérgarancia-támogatás törlesztése	783,0	1 000,0	346,5	178,1	400,0	458,7	400	552,2	496,7	400,0	400,00
34. Múltányosságból elengedett követelések technikai bevételi tételei											
35. Egészségbiztosítási és munkaerőpiaci járulék NFA-t megillető hányada ^d	176 338,0	194 169,2	220 422,3	228 352,9	249 600,0	250 878,8	267 500,0	302 177,4	352 321,5	392 100,0	432 500,0
36. Költségvetési támogatás		25 000,0		2 444,9		609,0	49 800,0	50 800,0	100,0		
38. Szociális hozzájárulási adó NFA-t megillető hányada	194 435,5	0	64 562,3								
Munkahelyvédelmi akciótervvel összefüggő hozzájárulás											
Összes bevétel	521 988,5	367 805,5	466 797,1	461 231,9	428 900,0	428 479,3	469 400,0	509 851,9	400 064,4	466 100,0	506 900,0
Függő tételek											
Betétállomány-változás											
Összesen	521 988,5	367 805,5	466 797,1	461 231,9	428 900,0	428 479,3	469 400,0	509 851,9	400 064,4	466 100,0	506 900,0
2016-os árakon (fogyasztói árindeflációval defláva)	509 754,4	349 401,8	428 859,0	410 209,2	362 943,8	362 587,8	346 913,3	376 809,6	347 708,3	420 090,7	456 863,3

^c 2016-ra vonatkozóan a „Támop-intézkedések bevételei” kerültek ide.

^d A 2021-es és a 2022-es költségvetésben „Társadalombiztosítási járulék Gazdaság-újraindítási Foglalkoztatási Alapot megillető része” soron szerepel.

Forrás: A megfelelő év költségvetéséről (terv) és a költségvetés végrehajtásáról szóló törvény (tény). A 2017-es tervre vonatkozóan korrigálva a a Magyarország 2017.

évi központi költségvetéséről szóló 2016. évi XC. törvény módosításáról szóló LXXXVI. törvény rendelkezéseivel. A GINOP-kiadások forrása a 1006/2016. (I. 18.) kormányhatározat a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program éves fejlesztési keretének megállapításáról, illetve az ezt módosító későbbi kormányhatározatok. A GINOP Plusz programé az 1300/2021. (V.21.) kormányhatározat és módosításai.

STATISZTIKAI ADATOK

Szerkesztette
CZETHOFFER ÉVA

Összeállította
KÖLLŐ JÁNOS
LAKATOS JUDIT
TAJTI JÓZSEF

A 2000-től kiadott Munkaerőpiaci Tükörben publikált munkapiaci folyamatokat leíró táblázatok teljes anyaga letölthető az ELTE Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Adatbankjának honlapjáról: <http://adatbank.krtk.elte.hu/>.

1. Alapvető gazdasági adatok
2. Népeség
3. Gazdasági aktivitás
4. Foglalkoztatottak
5. Munkanélküliek
6. Keresetek
7. Oktatás
8. Munkaerő-kereslet
9. Regionális különbségek
10. Munkaügyi kapcsolatok
11. Jóléti ellátások
12. Munkát terhelő adók
13. Nemzetközi adatok
14. A fontosabb adatok forrásai

Rövidítések

KSH	Rendszeres kiadványokból összeállított tábla
KSH IMS	KSH intézményi munkaügyi statisztika
KSH MEF	KSH Munkaerő-felmérés
KSH MEM	KSH Munkaerő-mérleg
MÁK	Magyar Államkincstár
NAV	Nemzeti Adó- és Vámhivatal
NFA	Nemzeti Foglalkoztatási Alap
NFSZ	Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat
NFSZ BT	NFSZ Bértarifa-felvétel
NFSZ IR	NFSZ Integrált (nyilvántartási) Rendszer
NFSZ PROG	NFSZ Rövid Távú Munkaerőpiaci Prognózis
NFSZ REG	NFSZ regisztere
NSZ	Népszámlálás
NGM	Nemzetgazdasági Minisztérium
NYUFIG	Nyugdíjfolyósító Igazgatóság
PM	Pénzügyminisztérium
TB	Társadalombiztosítás

Jelmagyarázat

- (-) A megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő.
- (..) Az adat nem ismeretes.
- (n.é.) A mutató nem értelmezhető.
- (...) Adatvédelmi korlátok miatt nem közölhető adat.

1.1. táblázat: Alapvető gazdasági mutatók

Év	GDP ^a	Ipari termelés ^b	Kivitel ^c	Behozatal ^c	Reálkereset	Foglalkoztatás ^d	Fogyasztói árindex	Munkanélküliségi ráta ^d
1989	100,7	95,0	100,3	101,1	99,7	98,2	117,0	..
1990	96,5	90,7	95,9	94,8	94,3	97,2	128,9	..
1991	88,1	81,6	95,1	107,1	93,0	92,6	135,0	..
1992	96,9	84,2	101,0	92,4	98,6	90,3	123,0	9,8
1993	99,4	104,0	86,9	120,4	96,1	93,8	122,5	11,9
1994	102,9	109,6	116,6	114,5	107,2	98,0	118,8	10,7
1995	101,5	104,6	108,4	96,1	87,8	98,1	128,2	10,2
1996	100,1	103,4	104,6	105,5	95,0	99,1	123,6	9,9
1997	103,0	111,1	129,9	126,4	104,9	100,1	118,3	8,7
1998	103,8	112,5	122,5	124,9	103,6	101,4	114,3	7,8
1999	103,1	110,4	115,9	114,3	102,5	103,2	110,0	7,0
2000	104,4	118,1	121,7	120,8	101,5	101,0	109,8	6,4
2001	104,1	103,7	107,7	104,0	106,4	100,3	109,2	5,7
2002	104,7	103,2	105,9	105,1	113,6	100,1	105,3	5,8
2003	103,9	106,9	109,1	110,1	109,2	101,3	104,7	5,9
2004	105,0	107,8	118,4	115,2	98,9	99,4	106,8	6,1
2005	104,3	106,8	111,5	106,1	106,3	100,0	103,6	7,2
2006	103,9	109,9	118,0	114,4	103,6	100,7	103,9	7,5
2007	100,3	107,9	115,8	112,0	95,4	99,3	108,0	7,4
2008	101,0	100,0	104,2	104,3	100,8	98,6	106,1	7,8
2009	93,3	82,2	87,3	82,9	97,7	97,4	104,2	10,0
2010	101,1	110,6	116,9	115,1	101,8	99,6	104,9	11,2
2011	101,9	105,6	109,9	106,7	102,4	100,7	103,9	11,0
2012	98,7	98,2	100,7	99,9	96,6	101,8	105,7	11,0
2013	102,0	101,1	104,2	105,0	103,1	101,7	101,7	10,2
2014	104,3	107,7	106,9	108,8	103,2	105,3	99,8	7,7
2015	103,7	107,4	107,8	106,3	104,4	102,7	99,9	6,8
2016	102,4	100,9	104,4	104,9	107,4	103,4	100,4	5,1
2017	104,1	104,6	105,9	108,3	110,3	101,6	102,4	4,2
2018	105,6	103,5	104,3	106,4	108,3	101,1	102,8	3,6
2019	105,1	105,6	104,4	106,4	108,4	101,0	103,4	3,3
2020	95,7	94,0	99,1	99,7	105,7	98,9	103,3	4,1
2021	107,2	109,5	107,7	108,2	103,1	100,9	105,1	4,0
2022	104,3	106,1	106,3	106,8	103,2	101,3	114,5	3,6
2023	99,2	94,5	102,7	96,5	96,9	100,6	117,6	4,1
2024	100,5	96,0	97,9	96,3	109,0	100,0	103,7	4,5

^a 1996-től módszertani változás a pénzközvetítés fel nem osztott szolgáltatási díjának elszámolásában. 2014-ben módszertani revízió az ESA2010-re történő átállás miatt. Kiigazítás nélküli adat. Előző év = 100.

^b 1989–2000: 5 fő feletti kör, 2001–: víz és hulladékgazdálkodás nélkül, 5 főnél kisebb vállalkozásokkal együtt.

^c Volumen index.

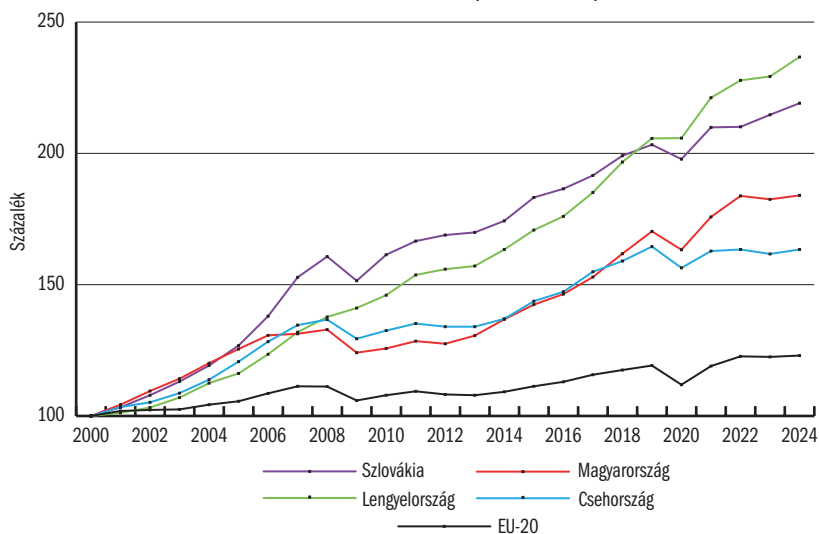
^d A foglalkoztatottság fogalma 2021-től módosult.

Megjegyzés: A munkanélküliségi ráta kivételével előző év = 100.

Forrás: GDP: *STADAT* (2025.04.01-i frissítés). Ipari termelési volumen indexe: 2001–: *STADAT* (2025.04.01-i frissítés). Kivitel és behozatal: 2001–: *STADAT* (2025.02.26-i frissítés). Reálkereset: 1992–: *STADAT* (2025.05.20-i frissítés). Foglalkoztatás: 1989–1991: *KSH MEM*; 1992–: *KSH MEF* (2025.02.21-i frissítés). Fogyasztói árindex: 1989–: *STADAT* (2025.01.14-i frissítés). Munkanélküliségi ráta: 1998–: *STADAT* (2025.02.21-i frissítés).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut01_01

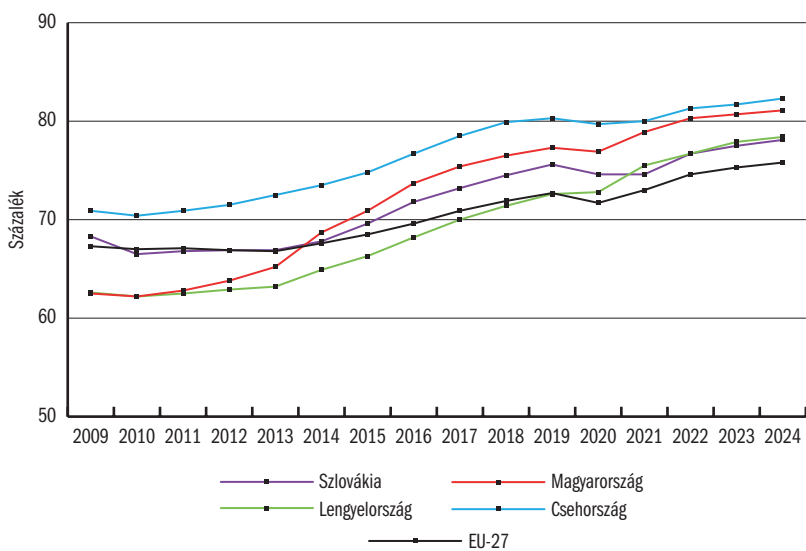
1.1. ábra: GDP éves időszora (2000=100%)

Forrás: Eurostat.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hua01_01

1.2. ábra: Foglalkoztatási ráta, 20–64 évesek

Forrás: Eurostat.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hua01_02

2.1. táblázat: Népeség^a

Év	Ezer fő	1992 = 100	Éves változás	15–64 év közötti népeség, ezer fő	Demográfiai függőségi ráta	
					Teljes népeség ^b	Idős népeség ^c
1980	10 709	103,6	n.é.	6 918,9	0,54	0,21
1989	10 421	100,8	n.é.	..	0,51	0,20
1990	10 375	100,4	-0,2	6 870,4	0,51	0,20
1991	10 373	100,0	0,0	6 909,5	0,50	0,20
1992	10 374	100,0	0,0	6 940,2	0,49	0,20
1993	10 365	99,9	-0,1	6 965,8	0,49	0,20
1994	10 350	99,8	-0,1	6 978,2	0,48	0,21
1995	10 337	99,6	-0,1	6 986,9	0,48	0,21
1996	10 321	99,5	-0,1	6 984,2	0,48	0,21
1997	10 301	99,3	-0,2	6 986,3	0,47	0,21
1998	10 280	99,1	-0,2	6 980,0	0,47	0,21
1999	10 253	98,8	-0,3	6 969,6	0,47	0,21
2000	10 221	98,5	-0,3	6 961,3	0,47	0,21
2001	10 200	98,3	-0,2	6 963,3	0,46	0,22
2002	10 175	98,1	-0,2	6 962,8	0,46	0,22
2003	10 142	97,8	-0,3	6 949,4	0,46	0,22
2004	10 117	97,5	-0,3	6 943,5	0,46	0,23
2005	10 098	97,3	-0,2	6 940,3	0,45	0,23
2006	10 077	97,1	-0,2	6 931,8	0,45	0,23
2007	10 066	97,0	-0,1	6 932,4	0,45	0,23
2008	10 045	96,8	-0,2	6 912,7	0,45	0,24
2009	10 031	96,7	-0,1	6 898,1	0,45	0,24
2010	10 014	96,5	-0,2	6 874,0	0,46	0,24
2011	9 986	96,3	-0,3	6 857,4	0,46	0,24
2012	9 932	95,7	-0,5	6 815,7	0,46	0,25
2013	9 895	95,4	-0,4	6 769,7	0,46	0,25
2014	9 850	95,0	-0,5	6 706,8	0,47	0,26
2015	9 816	94,6	-0,3	6 645,2	0,48	0,26
2016	9 780	94,3	-0,4	6 584,9	0,49	0,27
2017	9 740	93,9	-0,4	6 519,5	0,50	0,28
2018	9 714	93,6	-0,3	6 475,1	0,50	0,28
2019	9 700	93,5	-0,1	6 428,9	0,51	0,29
2020	9 689	93,4	-0,1	6 371,5	0,52	0,30
2021	9 651	93,0	-0,4	6 302,7	0,53	0,31
2022	9 610	92,6	-0,4	6 254,1	0,54	0,31
2023	9 600	92,5	-0,1	6 235,1	0,54	0,32
2024	9 585	92,4	-0,2	6 216,0	0,54	0,32

^a Január 1. népeségszám. Az 1980. és 1990. évi adat forrása az adott évi népszámlálás, az 1991–2011 közötti adatok a 2001. február 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámlálás alapján készült tovább- illetve visszavezetett, 2012-től pedig a 2011. október 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámláláson alapuló továbbvezetett adatok. A 2013–2022 közötti népeségszámok a 2022. október 1-jei népszámlálás végleges adataiból vissza-, 2023-tól pedig továbbbszámított adatok. A népeségadatok 1970-ig a jelenlévő, ezt követően – a nemzetközi ajánlásoknak megfelelően a területi egységek gazdasági szívó-taszító hatását is figyelembe véve – a lakó-népeségre vonatkoznak. Valamennyi adat vonatkozási időszaka január 1.

^b (0–14 éves népeség + 64 feletti népeség) / (15–64 éves népeség)

^c 64 év feletti népeség / 15–64 éves népeség

Forrás: KSH STADAT (2025.06.27-i frissítés).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut02_01

2.2. táblázat: A népesség száma főbb korcsoportok szerint, ezer fő^a

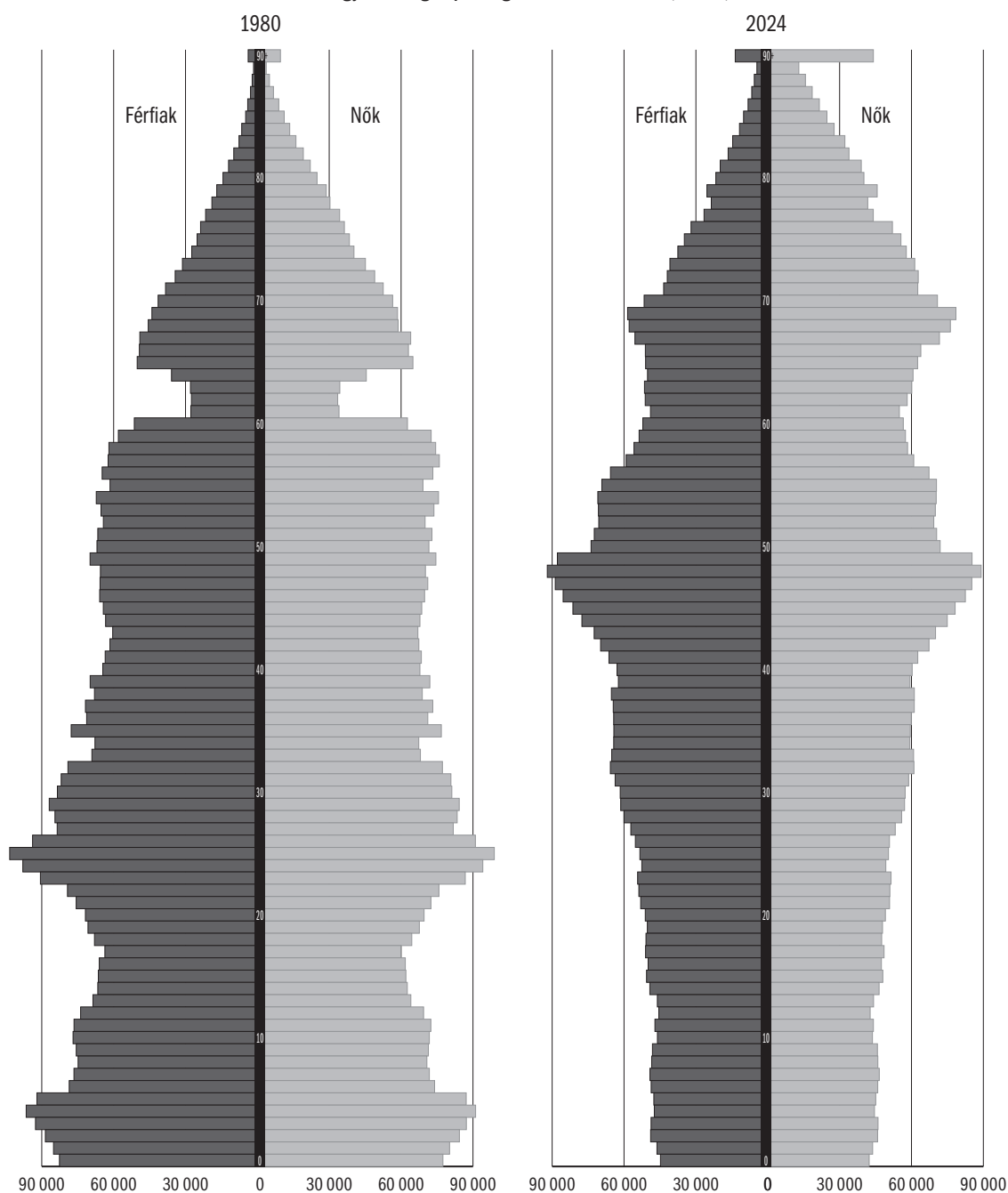
Év	0-14	15-24	25-54	55-64	65+	Együtt
	éves					
1980	2 341,2	1 464,4	4 399,8	1 054,7	1 449,4	10 709,5
1990	2 130,5	1 445,5	4 231,4	1 193,5	1 373,9	10 374,8
1992	2 018,7	1 558,1	4 222,6	1 159,4	1 414,7	10 373,6
1993	1 972,3	1 587,0	4 230,4	1 148,5	1 426,9	10 365,0
1994	1 929,6	1 601,5	4 240,6	1 136,2	1 442,2	10 350,0
1995	1 891,7	1 610,1	4 250,6	1 126,2	1 458,0	10 336,7
1996	1 858,8	1 609,7	4 253,6	1 120,8	1 478,3	10 321,2
1997	1 824,4	1 607,2	4 260,3	1 118,9	1 490,5	10 301,2
1998	1 792,8	1 593,0	4 262,6	1 124,4	1 506,9	10 279,7
1999	1 762,4	1 573,2	4 268,5	1 127,9	1 521,4	10 253,4
2000	1 729,2	1 526,5	4 291,4	1 143,4	1 531,1	10 221,6
2001	1 692,0	1 480,1	4 338,5	1 144,7	1 545,0	10 200,3
2002	1 660,1	1 436,9	4 378,0	1 147,9	1 551,9	10 174,9
2003	1 633,7	1 392,5	4 390,8	1 166,1	1 559,2	10 142,4
2004	1 606,1	1 355,0	4 401,6	1 186,9	1 567,1	10 116,7
2005	1 579,7	1 322,0	4 409,1	1 209,2	1 577,6	10 097,6
2006	1 553,5	1 302,0	4 399,8	1 230,0	1 590,7	10 076,6
2007	1 529,7	1 285,9	4 393,9	1 251,5	1 605,1	10 066,1
2008	1 508,8	1 273,3	4 377,1	1 262,3	1 623,9	10 045,4
2009	1 492,6	1 259,9	4 346,1	1 292,0	1 640,3	10 030,9
2010	1 476,9	1 253,4	4 293,7	1 326,9	1 663,5	10 014,4
2011	1 457,2	1 231,7	4 257,7	1 367,8	1 671,3	9 985,7
2012	1 440,3	1 214,1	4 164,6	1 437,0	1 675,9	9 931,9
2013	1 428,1	1 190,5	4 145,0	1 434,2	1 697,4	9 895,2
2014	1 420,1	1 161,4	4 123,7	1 421,7	1 723,3	9 850,2
2015	1 419,3	1 130,7	4 112,2	1 402,3	1 751,4	9 815,9
2016	1 415,6	1 099,8	4 108,1	1 377,0	1 779,0	9 779,5
2017	1 412,0	1 067,8	4 103,2	1 348,4	1 808,5	9 739,9
2018	1 408,9	1 045,0	4 115,4	1 314,6	1 829,8	9 713,7
2019	1 405,9	1 025,4	4 131,7	1 271,8	1 865,4	9 700,2
2020	1 402,4	1 005,1	4 146,7	1 219,7	1 915,4	9 689,3
2021	1 399,0	986,7	4 140,3	1 175,6	1 950,0	9 651,6
2022	1 392,5	981,2	4 127,9	1 145,0	1 963,8	9 610,4
2023	1 393,1	1 004,7	4 080,4	1 150,0	1 971,5	9 599,7
2024	1 385,2	1 008,8	4 044,6	1 162,6	1 983,4	9 584,6

^a Január 1. népességszám. Az 1980. és 1990. évi adat forrása az adott évi népszámlálás, az 1991–2011 közötti adatok a 2001. február 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámlálás alapján készült tovább- illetve visszavezetett, 2012-től pedig a 2011. október 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámláláson alapuló továbbvezetett adatok. A 2013–2022 közötti népességszámok a 2022. október 1-jei népszámlálás végleges adataiból vissza-, 2023-tól pedig továbbszámított adatok. A népességadatok 1970-ig a jelenlévő, ezt követően – a nemzetközi ajánlásoknak megfelelően a területi egységek gazdasági szívó-taszító hatását is figyelembe véve – a lakónépességre vonatkoznak. Valamennyi adat vonatkozási időszaka január 1.

Forrás: KSH STADAT (2025.06.27-i frissítés).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut02_02

2.1. ábra: Magyarország népességének korösszetétele, 1980, 2024

Forrás: KSH.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hua02_01

2.3. táblázat: A férfi népességszám alakulása főbb korcsoportok szerint, ezer fő^a

Év	0-14	15-24	25-59	60-64	65+	Együtt
	éves					
1980	1 205,4	749,9	2 475,6	170,5	587,3	5 188,7
1990	1 090,4	740,3	2 366,9	259,9	527,5	4 984,9
1992	1 032,3	797,7	2 350,4	255,5	539,8	4 975,7
1993	1 008,7	812,2	2 349,0	253,9	542,5	4 966,3
1994	986,8	819,9	2 350,3	250,5	546,0	4 953,4
1995	967,4	824,0	2 353,3	246,1	550,8	4 941,6
1996	950,5	823,7	2 358,3	239,5	557,2	4 929,2
1997	933,0	822,4	2 366,2	233,9	560,5	4 916,0
1998	916,8	815,4	2 375,5	229,3	564,7	4 901,8
1999	901,5	805,0	2 383,2	226,1	568,6	4 884,4
2000	885,0	780,9	2 403,8	224,8	570,8	4 865,2
2001	865,7	757,0	2 425,2	228,9	574,2	4 851,0
2002	850,1	733,9	2 446,1	233,0	573,8	4 837,0
2003	836,8	711,3	2 456,5	239,9	574,0	4 818,5
2004	823,0	691,9	2 470,3	244,4	574,5	4 804,1
2005	809,5	674,6	2 480,0	252,2	576,8	4 793,1
2006	796,7	664,0	2 493,7	249,3	580,9	4 784,6
2007	784,5	655,4	2 503,7	249,4	586,1	4 779,1
2008	773,9	649,2	2 501,3	252,5	592,8	4 769,6
2009	765,8	642,7	2 497,0	258,4	599,2	4 763,1
2010	757,7	640,4	2 488,8	261,7	608,3	4 756,9
2011	747,6	629,7	2 480,4	274,7	611,5	4 743,9
2012	739,5	623,1	2 449,9	294,1	617,9	4 724,6
2013	733,1	611,7	2 442,5	296,9	628,8	4 713,0
2014	728,8	596,8	2 425,3	305,1	641,4	4 697,4
2015	728,1	581,5	2 403,7	319,1	655,0	4 687,4
2016	726,1	566,3	2 390,0	327,5	668,9	4 678,8
2017	724,1	550,2	2 376,6	331,3	681,6	4 663,8
2018	722,7	538,6	2 377,8	327,8	691,8	4 658,7
2019	721,3	529,2	2 386,2	315,9	708,3	4 660,9
2020	719,5	519,0	2 396,7	296,8	731,8	4 663,8
2021	717,6	509,5	2 392,5	280,3	747,6	4 647,5
2022	714,7	506,1	2 389,5	266,2	752,5	4 629,0
2023	716,0	514,8	2 376,6	258,4	759,5	4 625,3
2024	712,0	517,6	2 374,7	253,9	765,2	4 623,4

^a Január 1. népességszám. Az 1980. és 1990. évi adat forrása az adott évi népszámlálás, az 1991–2011 közötti adatok a 2001. február 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámlálás alapján készült tovább- illetve visszavezetett, 2012-től pedig a 2011. október 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámláláson alapuló továbbvezetett adatok. A 2013–2022 közötti népességszámok a 2022. október 1-jei népszámlálás végleges adataiból vissza-, 2023-tól pedig továbbszámított adatok. A népességszámok 1970-ig a jelenlévő, ezt követően – a nemzetközi ajánlásoknak megfelelően a területi egységek gazdasági szívó-taszító hatását is figyelembe véve – a lakónépességre vonatkoznak. Valamennyi adat vonatkozási időszaka január 1.

Forrás: KSH STADAT (2025.06.27-i frissítés).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut02_03

2.4. táblázat: A női népességszám alakulása főbb korcsoportok szerint, ezer fő^a

Év	0-14	15-24	25-54	55-59	60+	Együtt
	éves					
1980	1 135,8	714,5	2 232,8	365,3	1 072,4	5 520,8
1990	1 040,1	705,2	2 144,4	327,6	1 172,5	5 389,9
1992	986,5	760,4	2 138,1	318,1	1 194,9	5 397,9
1993	963,6	774,8	2 141,2	314,4	1 204,7	5 398,7
1994	942,8	781,6	2 146,2	313,1	1 212,9	5 396,6
1995	924,4	786,2	2 151,0	312,6	1 221,0	5 395,1
1996	908,3	786,0	2 152,4	316,4	1 228,8	5 392,0
1997	891,4	784,8	2 155,6	318,3	1 235,1	5 385,3
1998	876,0	777,6	2 156,0	324,4	1 243,9	5 378,0
1999	861,0	768,2	2 159,3	326,7	1 253,8	5 369,0
2000	844,3	745,6	2 170,5	334,8	1 261,3	5 356,5
2001	826,3	723,1	2 193,4	330,4	1 276,1	5 349,3
2002	810,0	703,0	2 211,6	328,6	1 284,7	5 337,9
2003	796,9	681,2	2 217,4	330,7	1 297,8	5 323,9
2004	783,1	663,1	2 220,8	338,5	1 307,1	5 312,6
2005	770,2	647,4	2 221,9	341,7	1 323,1	5 304,3
2006	756,8	638,6	2 213,0	356,6	1 327,0	5 292,0
2007	745,1	630,6	2 206,8	369,6	1 335,0	5 287,1
2008	734,9	624,1	2 194,5	373,2	1 349,1	5 275,8
2009	726,8	617,2	2 176,0	381,8	1 366,1	5 267,9
2010	719,2	613,1	2 145,5	396,8	1 382,8	5 257,4
2011	709,6	601,9	2 124,0	404,4	1 401,9	5 241,8
2012	700,8	590,9	2 079,5	416,2	1 419,9	5 207,3
2013	695,1	578,8	2 064,1	410,7	1 433,6	5 182,3
2014	691,3	564,6	2 047,5	394,5	1 454,9	5 152,8
2015	691,2	549,2	2 035,6	368,4	1 484,1	5 128,5
2016	689,5	533,5	2 027,4	344,9	1 505,9	5 101,2
2017	687,9	517,6	2 020,7	325,1	1 524,8	5 076,1
2018	686,2	506,5	2 021,4	311,0	1 529,9	5 055,0
2019	684,6	496,2	2 023,5	301,3	1 533,8	5 039,4
2020	682,9	486,1	2 025,9	294,9	1 535,7	5 025,5
2021	681,3	477,2	2 022,1	290,3	1 533,2	5 004,1
2022	677,8	475,1	2 015,2	290,4	1 523,0	4 981,5
2023	677,1	489,9	1 993,8	302,4	1 511,2	4 974,4
2024	673,2	491,2	1 973,5	314,5	1 508,8	4 961,2

^a Január 1. népességszám. Az 1980. és 1990. évi adat forrása az adott évi népszámlálás, az 1991–2011 közötti adatok a 2001. február 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámlálás alapján készült tovább- illetve visszavezetett, 2012-től pedig a 2011. október 1-jei eszmei időpontnak megfelelően végrehajtott népszámláláson alapuló továbbvezetett adatok. A 2013–2022 közötti népességszámok a 2022. október 1-jei népszámlálás végleges adataiból vissza-, 2023-tól pedig továbbbszámított adatok. A népességadatok 1970-ig a jelenlévő, ezt követően – a nemzetközi ajánlásoknak megfelelően a területi egységek gazdasági szívó-taszító hatását is figyelembe véve – a lakónépességre vonatkoznak. Valamennyi adat vonatkozási időszaka január 1.

Forrás: KSH STADAT (2025.06.27-i frissítés).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut02_04

3.1. táblázat: A 15 éves és idősebb népesség gazdasági aktivitása, ezer fő^a

Év	15–59 éves férfiak, 15–54 éves nők							60 éves és idősebb férfiak, 55 éves és idősebb nők				
	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktívak					Foglalkoztatott	Munkanélküli	Nyugdíjas és egyéb inaktív	Együtt	Együtt
			Nyugdíjas	Nappali tagozatos tanuló	Gyes-en, gyed-en, gyet-en lévő	Egyéb inaktív	Inaktív összesen					
1980	4 887,9	0,0	300,8	370,1	259,0	339,7	1 269,6	6 157,5	570,3	0,0	1 632,1	2 202,4
1990	4 534,3	62,4	284,3	548,9	249,7	297,5	1 380,4	5 977,1	345,7	0,0	1 944,9	2 290,6
1991	4 270,5	253,3	335,6	578,2	259,8	317,1	1 490,7	6 014,5	249,5	0,0	2 045,2	2 294,7
1992	3 898,4	434,9	392,7	620,0	262,1	435,9	1 710,7	6 044,0	184,3	9,8	2 101,7	2 295,8
1993	3 689,5	502,6	437,5	683,9	270,5	480,1	1 872,0	6 064,1	137,5	16,3	2 141,2	2 295,0
1994	3 633,1	437,4	476,5	708,2	280,9	540,7	2 006,3	6 076,8	118,4	11,9	2 163,8	2 294,1
1995	3 571,3	410,0	495,2	723,4	285,3	596,1	2 100,0	6 081,3	107,5	6,4	2 180,6	2 294,5
1996	3 546,1	394,0	512,7	740,0	289,2	599,4	2 141,2	6 081,3	102,1	6,1	2 184,6	2 292,8
1997	3 549,5	342,5	542,9	752,0	289,0	599,9	2 183,8	6 075,8	96,9	6,3	2 189,0	2 292,2
1998	3 608,5	305,5	588,8	697,0	295,5	565,7	2 147,0	6 061,0	89,3	7,5	2 197,6	2 294,4
1999	3 701,0	283,3	534,7	675,6	295,3	549,8	2 055,4	6 039,6	110,4	1,4	2 185,2	2 297,0
2000	3 745,9	261,4	517,9	721,7	281,4	571,4	2 092,4	6 099,7	130,3	2,3	2 268,0	2 400,6
2001	3 742,6	231,7	516,3	717,9	286,6	601,6	2 122,4	6 096,7	140,7	2,4	2 271,8	2 414,9
2002	3 719,6	235,7	507,1	738,3	286,8	593,0	2 125,2	6 080,5	164,1	3,2	2 263,9	2 431,2
2003	3 719,0	239,6	485,0	730,7	286,9	595,0	2 097,6	6 056,2	202,9	4,9	2 245,6	2 453,4
2004	3 663,1	247,2	480,5	739,8	282,4	622,4	2 125,1	6 035,4	237,3	5,7	2 236,1	2 479,1
2005	3 653,9	296,0	449,7	740,8	278,6	590,3	2 059,4	6 009,3	247,6	7,9	2 258,3	2 513,8
2006	3 680,1	309,9	416,1	811,4	261,1	524,3	2 012,9	6 002,9	248,3	8,4	2 270,2	2 526,9
2007	3 649,5	303,7	413,2	822,7	273,9	519,7	2 029,5	5 982,7	252,5	8,4	2 292,9	2 553,8
2008	3 596,3	315,5	394,7	814,3	282,2	549,0	2 040,2	5 952,0	252,0	10,9	2 323,6	2 586,5
2009	3 480,9	403,0	360,3	805,7	282,0	578,4	2 026,4	5 910,3	266,9	14,8	2 345,7	2 627,4
2010	3 435,8	450,1	336,6	805,4	275,9	558,1	1 976,0	5 861,9	298,5	19,3	2 353,3	2 671,1
2011	3 430,1	440,9	296,4	783,8	280,7	557,9	1 932,0	5 789,8	328,9	25,1	2 366,3	2 720,3
2012	3 498,6	447,0	260,1	769,6	263,2	484,3	1 777,2	5 722,8	328,6	26,1	2 407,2	2 761,9
2013	3 551,1	415,7	247,6	737,3	255,4	466,4	1 706,7	5 673,5	341,6	25,2	2 424,5	2 791,3
2014	3 720,7	317,5	222,3	701,2	237,8	412,5	1 573,8	5 612,0	380,0	25,8	2 419,0	2 824,8
2015	3 782,1	281,3	197,3	688,8	240,0	368,1	1 494,2	5 557,6	428,4	26,5	2 400,8	2 855,7
2016	3 860,6	211,3	181,6	656,3	242,4	361,2	1 441,5	5 483,8	491,0	23,3	2 364,1	2 878,4
2017	3 909,9	172,2	164,1	636,5	233,1	362,0	1 362,5	5 444,7	511,4	19,6	2 356,7	2 887,7
2018	3 925,5	156,3	142,2	613,1	227,8	374,7	1 357,9	5 439,7	533,7	13,4	2 312,7	2 859,9
2019	3 937,9	147,2	147,4	602,5	221,7	374,7	1 346,3	5 431,4	557,1	11,6	2 290,6	2 859,2
2020	3 857,9	181,3	133,6	547,1	229,7	465,0	1 375,4	5 414,5	572,7	15,2	2 267,3	2 855,2
2021	3 876,9	177,3	114,1	606,4	213,5	405,4	1 339,4	5 393,6	602,7	15,9	2 223,0	2 841,7
2022	3 913,0	155,4	113,6	610,2	206,2	382,1	1 312,1	5 380,5	634,0	18,6	2 179,1	2 831,8
2023	3 913,4	180,2	107,3	606,7	185,6	372,8	1 272,5	5 366,1	673,7	20,9	2 142,3	2 837,0
2024	3 902,7	194,7	106,7	597,8	170,1	364,9	1 239,5	5 336,9	692,1	25,7	2 130,4	2 848,2

^a Éves átlagos értékek.

Megjegyzés: A népességszám és a teljeskörűsítés súlyszámai 1999-ig az 1990. évi népszámláláson, 2000-től pedig a 2001. évi népszámláláson alapulnak. A népességszám 2012-től a 2011. évi népszámláláson alapul, de a MEF teljeskörűsítéséhez használt népesség adatok – az általános gyakorlatól eltérően – 2006-ig visszamenőlegesen korrigálásra kerültek. 2018-tól a 2022. évi népszámlálás alapján korrigált adat.

A foglalkoztatottakra vonatkozó adat tartalmazza a sorkatonákat, a nyugdíj és az anyasági ellátás mellett foglalkoztatottakat is. A tanulóakra vonatkozó 1995–97. évi adatok becsültek. Az egyéb inaktív kategóriát az évközepi népességszámból kiindulva kivonással határoztuk meg, így abban elvileg a MEF megfigyelési körébe nem tartozó intézményi népesség, illetve a továbbvezetés miatti korrekció is megjelenik.

2021-től a 2021-es évet megelőző módszertan szerint. 2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybevétele miatt tartósan távol lévő személyek is foglalkoztatottnak minősülnek (korábban inaktív vagy munkanélküli). A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosultak.

Forrás: Nyugdíjasok: 1980–91: NYUFIG, 1992–: KSH MEF. Gyes, gyed, gyet: 1997-ig TB és becslés, utána KSH MEF. Munkanélküliség: 1990–91: NFSZ REG, 1992–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025shut03_01

3.2. táblázat: A 15 éves és idősebb férfiak gazdasági aktivitása, ezer fő^a

Év	15-59 éves férfiak								60 éves és idősebb férfiak			
	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktívak					Együtt	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Nyugdíjas és egyéb inaktív	Együtt
			Nyugdíjas	Nappali tagozatos tanuló	Gyes-en, gyed-en, gyet-en lévő	Egyéb inaktív	Inaktív összesen					
1980	2 750,5	0,0	173,8	196,3	0,0	99,1	469,2	3 219,7	265,3	0,0	491,8	757,1
1990	2 524,3	37,9	188,4	284,2	1,2	80,3	554,1	3 116,3	123,7	0,0	665,5	789,2
1991	2 351,6	150,3	218,7	296,5	1,5	115,0	631,7	3 133,6	90,4	0,0	700,7	791,1
1992	2 153,1	263,2	252,0	302,4	1,7	174,8	730,9	3 147,2	65,1	3,2	722,1	790,4
1993	2 029,1	311,5	263,2	346,9	2,0	203,3	815,4	3 156,0	47,9	4,5	735,7	788,1
1994	2 013,4	270,0	277,6	357,1	3,7	239,6	878,0	3 161,4	41,6	3,8	740,0	785,4
1995	2 012,5	259,3	282,2	367,4	4,9	237,8	892,3	3 164,1	37,1	2,1	742,6	781,8
1996	2 007,4	242,4	291,9	372,8	3,3	248,3	916,3	3 166,1	28,9	1,3	746,3	776,5
1997	2 018,0	212,2	306,0	377,6	1,5	251,6	936,7	3 166,9	25,5	1,9	743,5	770,9
1998	2 015,5	186,5	345,4	350,4	1,0	264,2	961,0	3 163,0	26,2	2,8	737,3	766,3
1999	2 068,4	170,3	312,7	338,8	4,2	261,5	917,2	3 155,9	34,7	0,4	727,2	762,3
2000	2 086,0	158,2	315,2	358,2	4,1	261,7	939,2	3 183,4	39,8	0,7	758,8	799,3
2001	2 087,6	141,6	311,0	353,4	4,3	283,2	951,9	3 181,1	41,1	0,9	763,0	805,0
2002	2 080,4	137,3	307,5	370,3	5,0	273,4	956,2	3 173,9	45,2	0,7	764,4	810,3
2003	2 073,5	137,6	293,6	367,9	4,3	288,1	953,9	3 165,0	53,0	0,9	762,5	816,4
2004	2 052,7	136,2	293,5	371,2	4,6	300,2	969,5	3 158,4	64,6	0,6	758,8	824,0
2005	2 050,7	158,2	278,8	375,4	5,8	288,8	948,8	3 157,7	65,4	0,9	763,9	830,2
2006	2 078,4	163,4	258,9	404,1	4,0	249,6	916,6	3 158,4	60,2	1,1	771,5	832,8
2007	2 067,4	162,5	261,8	410,2	4,1	248,8	924,9	3 154,8	61,9	1,0	777,5	840,4
2008	2 033,6	172,7	261,2	408,3	4,7	264,6	938,8	3 145,1	60,0	1,0	790,4	851,4
2009	1 961,9	230,3	240,1	409,0	4,4	288,7	942,2	3 134,4	63,1	1,6	798,9	863,6
2010	1 929,5	259,5	228,7	410,3	4,6	287,1	930,7	3 119,7	63,0	2,2	812,9	878,1
2011	1 950,9	248,7	203,7	397,9	3,6	286,8	892,0	3 091,6	70,1	2,9	826,2	899,2
2012	1 979,2	257,9	187,7	395,6	4,2	238,8	826,3	3 063,4	69,6	4,1	846,1	919,8
2013	2 022,2	234,4	169,5	375,6	3,8	232,0	780,9	3 037,5	81,5	4,8	852,4	938,7
2014	2 120,3	173,1	151,3	352,5	3,0	200,9	707,7	3 001,1	100,1	8,6	855,6	964,3
2015	2 152,1	152,1	133,7	345,1	3,1	181,4	663,3	2 967,5	131,4	9,8	849,3	990,5
2016	2 192,4	119,0	119,6	332,3	3,8	173,6	629,3	2 940,7	170,1	8,5	832,5	1 011,1
2017	2 228,9	89,8	107,3	322,9	1,9	169,2	601,2	2 920,0	188,4	6,0	828,8	1 023,2
2018	2 250,9	83,7	95,3	309,1	1,3	175,7	581,4	2 915,9	202,2	4,0	815,7	1 021,9
2019	2 260,8	81,0	94,9	300,6	1,5	176,7	573,8	2 915,6	222,1	4,5	799,8	1 026,4
2020	2 227,9	99,0	88,5	273,4	2,1	217,9	581,9	2 908,9	225,8	5,8	796,6	1 028,2
2021	2 239,9	93,5	72,9	308,5	1,7	182,3	565,4	2 898,8	235,0	5,8	782,4	1 023,2
2022	2 249,1	87,9	77,9	308,0	0,8	169,8	556,4	2 893,5	250,0	7,5	760,8	1 018,3
2023	2 255,9	98,3	73,4	302,5	1,2	160,5	537,7	2 891,9	259,8	7,8	750,9	1 018,5
2024	2 242,6	109,8	70,8	304,1	1,6	157,3	533,8	2 886,2	253,6	8,9	757,9	1 020,4

^a Éves átlagos értékek.

Megjegyzés: A népességszám és a teljeskörűsítés súlyszámai 1999-ig az 1990. évi népszámláláson, 2000-től pedig a 2001. évi népszámláláson alapulnak. A népességszám 2012-től a 2011. évi népszámláláson alapul, de a MEF teljeskörűsítéséhez használt népesség adatok – az általános gyakorlattól eltérően – 2006-ig visszamenőlegesen korrigálásra kerültek. 2018-tól a 2022. évi népszámlálás alapján korrigált adat.

A foglalkoztatottakra vonatkozó adat tartalmazza a sorkatonákat, a nyugdíj és az anyasági ellátás mellett foglalkoztatottakat is. A tanulóakra vonatkozó 1995–97. évi adatok becslések. Az egyéb inaktív kategóriát az évközepi népességszámból

kiindulva kivonással határoztuk meg, így abban elvileg a MEF megfigyelési körébe nem tartozó intézményi népesség, illetve a továbbvezetés miatti korrekció is megjelenik.

2021-től a 2021-es évet megelőző módszertan szerint. 2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybevétele miatt tartósan távol lévő személyek is foglalkoztatottnak minősülnek (korábban inaktív vagy munkanélküli). A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosultak.

Forrás: Nyugdíjasok: 1980–91: NYUFIG, 1992–: KSH MEF. Gyes, gyed, gyet: 1997-ig TB és becslés, utána KSH MEF. Munkanélküliség: 1990–91: NFSZ REG, 1992–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut03_02

3.3. táblázat: A 15 éves és idősebb nők gazdasági aktivitása, ezer fő^a

Év	15-54 éves nők								55 éves és idősebb nők			
	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktív					Együtt	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Nyugdíjas és egyéb inaktív	Együtt
			Nyugdíjas	Nappali tagozatos tanuló	Gyes-en, gyed-en, gyet-en lévő	Egyéb inaktív	Inaktív összesen					
1980	2 137,4	0,0	127,0	173,8	259,0	240,6	800,4	2 937,8	305,0	0,0	1 140,3	1 445,3
1990	2 010,0	24,5	95,8	264,7	248,5	217,3	826,3	2 860,8	222,0	0,0	1 279,4	1 501,4
1991	1 918,9	103,1	116,9	281,8	258,3	201,9	858,9	2 880,9	159,1	0,0	1 344,5	1 503,6
1992	1 745,3	171,7	140,8	317,6	260,4	261,1	979,9	2 896,9	119,2	6,6	1 379,6	1 505,4
1993	1 660,4	191,1	174,3	337,0	268,5	276,8	1 056,6	2 908,1	89,6	11,8	1 405,5	1 506,9
1994	1 619,7	167,4	198,9	351,1	277,2	301,1	1 128,3	2 915,4	76,8	8,1	1 423,8	1 508,7
1995	1 558,8	150,7	213,0	356,0	280,4	358,3	1 207,7	2 917,2	70,4	4,3	1 438,0	1 512,7
1996	1 538,7	151,6	220,7	367,2	285,9	351,1	1 224,9	2 915,2	73,2	4,8	1 438,3	1 516,3
1997	1 531,5	130,3	236,9	374,4	287,5	348,3	1 247,1	2 908,9	71,4	4,4	1 445,3	1 521,1
1998	1 593,0	119,0	243,4	346,6	294,5	301,5	1 186,0	2 898,0	63,1	4,7	1 460,3	1 528,1
1999	1 632,6	113,0	222,0	336,8	291,1	288,3	1 138,2	2 883,8	75,8	1,0	1 458,0	1 534,8
2000	1 659,9	103,2	202,7	363,5	277,3	309,7	1 153,2	2 916,3	90,5	1,6	1 509,2	1 601,3
2001	1 655,0	90,1	205,3	364,5	282,3	318,3	1 170,4	2 915,5	99,6	1,5	1 508,8	1 609,9
2002	1 639,2	98,4	199,6	368,0	281,8	319,6	1 169,0	2 906,6	118,9	2,5	1 499,5	1 620,9
2003	1 645,6	102,0	191,4	362,8	282,6	306,9	1 143,7	2 891,2	149,9	4,0	1 483,2	1 637,1
2004	1 610,2	111,0	186,8	368,6	277,8	322,2	1 155,4	2 876,6	172,8	5,1	1 477,3	1 655,2
2005	1 603,2	137,8	170,9	365,4	272,8	301,5	1 110,6	2 851,6	182,2	7,0	1 494,4	1 683,6
2006	1 601,7	146,5	157,2	407,3	257,1	274,7	1 096,3	2 844,5	188,1	7,3	1 498,7	1 694,1
2007	1 582,1	141,2	151,4	412,5	269,8	270,9	1 104,6	2 827,9	190,6	7,4	1 515,4	1 713,4
2008	1 562,7	142,8	133,5	406,0	277,5	284,4	1 101,4	2 806,9	192,0	9,9	1 533,2	1 735,1
2009	1 519,0	172,7	120,2	396,7	277,6	289,7	1 084,2	2 775,9	203,8	13,2	1 546,8	1 763,8
2010	1 506,3	190,6	107,9	395,1	271,3	271,0	1 045,3	2 742,2	235,5	17,1	1 540,4	1 793,0
2011	1 479,2	192,2	92,7	385,9	277,1	271,1	1 040,0	2 698,2	258,8	22,2	1 540,1	1 821,1
2012	1 519,4	189,1	72,4	374,0	259,0	245,5	950,9	2 659,4	259,0	22,0	1 561,1	1 842,1
2013	1 528,9	181,3	78,1	361,7	251,6	234,4	925,8	2 636,0	260,1	20,4	1 572,1	1 852,6
2014	1 600,4	144,4	71,0	348,7	234,8	211,6	866,1	2 610,9	279,9	17,2	1 563,4	1 860,5
2015	1 630,0	129,2	63,6	343,7	236,9	186,7	830,9	2 590,1	297,0	16,7	1 551,5	1 865,2
2016	1 668,2	92,3	62,0	324,0	238,6	187,6	812,2	2 543,1	320,9	14,8	1 531,6	1 867,3
2017	1 681,0	82,4	56,8	313,6	231,2	192,8	761,3	2 524,7	323,0	13,6	1 527,9	1 864,5
2018	1 674,7	72,6	46,9	304,1	226,5	199,0	776,5	2 523,8	331,6	9,5	1 497,0	1 838,0
2019	1 677,2	66,2	52,5	302,0	220,1	198,0	772,6	2 515,9	335,0	7,0	1 490,8	1 832,8
2020	1 629,9	82,3	45,2	273,6	227,6	247,1	793,4	2 505,7	346,9	9,5	1 470,7	1 827,0
2021	1 637,0	83,8	41,2	297,9	211,8	223,1	774,0	2 494,8	367,7	10,1	1 440,7	1 818,4
2022	1 663,9	67,5	35,7	302,2	205,4	212,3	755,7	2 487,1	384,1	11,2	1 418,3	1 813,5
2023	1 657,5	82,0	33,9	304,2	184,4	212,3	734,8	2 474,2	413,9	13,2	1 391,4	1 818,5
2024	1 660,1	84,9	35,8	293,7	168,5	207,6	705,7	2 450,7	438,4	16,8	1 372,5	1 827,8

^a Éves átlagos értékek.

Megjegyzés: A népességszám és a teljeskörűsítés súlyszámai 1999-ig az 1990. évi népszámláláson, 2000-től pedig a 2001. évi népszámláláson alapulnak. A népességszám 2012-től a 2011. évi népszámláláson alapul, de a MEF teljeskörűsítéséhez használt népesség adatok – az általános gyakorlatól eltérően – 2006-ig visszamenőlegesen korrigálásra kerültek. 2018-tól a 2022. évi népszámlálás alapján korrigált adat.

A foglalkoztatottakra vonatkozó adat tartalmazza a sorkatonákat, a nyugdíj és az anyasági ellátás mellett foglalkoztatottakat is. A tanulóira vonatkozó 1995–97. évi adatok becslések. Az egyéb inaktív kategóriát az évközepe népességszámból

kiindulva kivonással határoztuk meg, így abban elvileg a MEF megfigyelési körébe nem tartozó intézményi népesség, illetve a továbbvezetés miatti korrekció is megjelenik.

2021-től a 2021-es évet megelőző módszertan szerint. 2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybe vétele miatt tartósan távol lévő személyek is foglalkoztatottnak minősülnek (korábban inaktív vagy munkanélküli). A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosultak.

Forrás: Nyugdíjasok: 1980–91: NYUFIG, 1992–: KSH MEF. Gyes, gyed, gyet: 1997-ig TB és becslés, utána KSH MEF. Munkanélküliség: 1990–91: NFSZ REG, 1992–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut03_03

3.4. táblázat: A 15 éves és idősebb népesség gazdasági aktivitása, százalék

Év	15-59 éves férfiak, 15-54 éves nők								60 éves és idősebb férfiak, 55 éves és idősebb nők			
	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktívak					Együtt	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Nyugdíjas és egyéb inaktív	Együtt
			Nyugdíjas	Nappali tagozatos tanuló	Gyes-en, gyed-en, gyet-en lévő	Egyéb inaktív	Inaktív összesen					
1980	79,4	0,0	4,9	6,0	4,2	5,5	20,6	100,0	25,9	0,0	74,1	100,0
1990	75,9	1,0	4,8	9,2	4,2	5,0	23,1	100,0	15,1	0,0	84,9	100,0
1991	71,0	4,2	5,6	9,6	4,3	5,3	24,8	100,0	10,9	0,0	89,1	100,0
1992	64,5	7,2	6,5	10,3	4,3	7,2	28,3	100,0	8,0	0,4	91,5	100,0
1993	60,8	8,3	7,2	11,3	4,5	7,9	30,9	100,0	6,0	0,7	93,3	100,0
1994	59,8	7,2	7,8	11,7	4,6	8,9	33,0	100,0	5,2	0,5	94,3	100,0
1995	58,7	6,7	8,1	11,9	4,7	9,8	34,5	100,0	4,7	0,3	95,0	100,0
1996	58,3	6,5	8,4	12,2	4,8	9,9	35,2	100,0	4,5	0,3	95,3	100,0
1997	58,4	5,6	8,9	12,4	4,8	9,9	35,9	100,0	4,2	0,3	95,5	100,0
1998	59,5	5,0	9,7	11,5	4,9	9,3	35,4	100,0	3,9	0,3	95,8	100,0
1999	61,3	4,7	8,9	11,2	4,9	9,1	34,0	100,0	4,8	0,1	95,1	100,0
2000	61,4	4,3	8,5	11,8	4,6	9,4	34,3	100,0	5,4	0,1	94,5	100,0
2001	61,4	3,8	8,5	11,8	4,7	9,9	34,8	100,0	5,8	0,1	94,1	100,0
2002	61,2	3,9	8,3	12,1	4,7	9,8	35,0	100,0	6,7	0,1	93,1	100,0
2003	61,4	4,0	8,0	12,1	4,7	9,8	34,6	100,0	8,3	0,2	91,5	100,0
2004	60,7	4,1	8,0	12,3	4,7	10,3	35,2	100,0	9,6	0,2	90,2	100,0
2005	60,8	4,9	7,5	12,3	4,6	9,8	34,3	100,0	9,8	0,3	89,8	100,0
2006	61,3	5,2	6,9	13,5	4,3	8,7	33,5	100,0	9,8	0,3	89,8	100,0
2007	61,0	5,1	6,9	13,8	4,6	8,7	33,9	100,0	9,9	0,3	89,8	100,0
2008	60,4	5,3	6,6	13,7	4,7	9,2	34,3	100,0	9,7	0,4	89,8	100,0
2009	58,9	6,8	6,1	13,6	4,8	9,8	34,3	100,0	10,2	0,6	89,3	100,0
2010	58,6	7,7	5,7	13,7	4,7	9,5	33,7	100,0	11,2	0,7	88,1	100,0
2011	59,2	7,6	5,1	13,5	4,8	9,6	33,1	100,0	12,1	0,9	87,0	100,0
2012	61,1	7,8	4,5	13,4	4,6	8,5	31,1	100,0	11,9	0,9	87,2	100,0
2013	62,6	7,3	4,4	13,0	4,5	8,2	30,1	100,0	12,2	0,9	86,9	100,0
2014	66,3	5,7	4,0	12,5	4,2	7,3	28,0	100,0	13,5	0,9	85,6	100,0
2015	68,1	5,1	3,6	12,4	4,3	6,6	26,9	100,0	15,0	0,9	84,1	100,0
2016	70,4	3,9	3,3	12,0	4,4	6,6	26,3	100,0	17,1	0,8	82,1	100,0
2017	71,8	3,2	3,0	11,7	4,3	6,6	25,0	100,0	17,7	0,7	81,6	100,0
2018	72,2	2,9	2,6	11,3	4,2	6,9	25,0	100,0	18,7	0,5	80,9	100,0
2019	72,5	2,7	2,7	11,1	4,1	6,9	24,8	100,0	19,5	0,4	80,1	100,0
2020	71,3	3,3	2,5	10,1	4,2	8,6	25,4	100,0	20,1	0,5	79,4	100,0
2021	71,9	3,3	2,1	11,2	4,0	7,5	24,8	100,0	21,2	0,6	78,2	100,0
2022	72,7	2,9	2,1	11,3	3,8	7,1	24,4	100,0	22,4	0,7	77,0	100,0
2023	72,9	3,4	2,0	11,3	3,5	6,9	23,7	100,0	23,7	0,7	75,5	100,0
2024	73,1	3,6	2,0	11,2	3,2	6,8	23,2	100,0	24,3	0,9	74,8	100,0

Megjegyzés: 2021-től a 2021-es évet megelőző módszertan szerint. 2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybe vétele miatt tartósan távol lévő személyek is foglalkoztatottnak minősülnek (korábban inaktív vagy munkanélküli). A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosultak.

2018-tól a 2022. évi népszámlálás alapján korrigált adat.

Forrás: Nyugdíjasok: 1980–91: NYUFIG, 1992–: KSH MEF.

Gyes, gyed, gyet: 1997-ig TB és becslés, utána KSH MEF.

Munkanélküliség: 1990–91: NFSZ REG, 1992–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut03_04

3.5. táblázat: A 15 éves és idősebb férfiak gazdasági aktivitása, százalék

Év	15-59 éves férfiak								60 éves és idősebb férfiak			
	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktívak						Foglalkoztatott	Munkanélküli	Nyugdíjas és egyéb inaktív	Együtt
			Nyugdíjas	Nappali tagozatos tanuló	Gyes-en, gyed-en, gyet-en lévő	Egyéb inaktív	Inaktív összesen	Együtt				
1980	85,4	0,0	5,4	6,1	0,0	3,1	14,6	100,0	35,0	0,0	65,0	100,0
1990	81,0	1,2	6,0	9,1	0,0	2,6	17,8	100,0	15,7	0,0	84,3	100,0
1991	75,0	4,8	7,0	9,5	0,0	3,7	20,2	100,0	11,4	0,0	88,6	100,0
1992	68,4	8,4	8,0	9,6	0,1	5,6	23,2	100,0	8,2	0,4	91,4	100,0
1993	64,3	9,9	8,3	11,0	0,1	6,4	25,8	100,0	6,1	0,6	93,4	100,0
1994	63,7	8,5	8,8	11,3	0,1	7,6	27,8	100,0	5,3	0,5	94,2	100,0
1995	63,6	8,2	8,9	11,6	0,2	7,5	28,2	100,0	4,7	0,3	95,0	100,0
1996	63,4	7,7	9,2	11,8	0,1	7,8	28,9	100,0	3,7	0,2	96,1	100,0
1997	63,7	6,7	9,7	11,9	0,0	7,9	29,6	100,0	3,3	0,2	96,4	100,0
1998	63,7	5,9	10,9	11,1	0,0	8,4	30,4	100,0	3,4	0,4	96,2	100,0
1999	65,5	5,4	9,9	10,7	0,1	8,3	29,1	100,0	4,6	0,1	95,4	100,0
2000	65,5	5,0	9,9	11,3	0,1	8,2	29,5	100,0	5,0	0,1	94,9	100,0
2001	65,6	4,5	9,8	11,1	0,1	8,9	29,9	100,0	5,1	0,1	94,8	100,0
2002	65,5	4,3	9,7	11,7	0,2	8,6	30,1	100,0	5,6	0,1	94,3	100,0
2003	65,5	4,3	9,3	11,6	0,1	9,1	30,1	100,0	6,5	0,1	93,4	100,0
2004	65,0	4,3	9,3	11,8	0,1	9,5	30,7	100,0	7,8	0,1	92,1	100,0
2005	64,9	5,0	8,8	11,9	0,2	9,1	30,0	100,0	7,9	0,1	92,0	100,0
2006	65,8	5,2	8,2	12,8	0,1	7,9	29,0	100,0	7,2	0,1	92,6	100,0
2007	65,5	5,2	8,3	13,0	0,1	7,9	29,3	100,0	7,4	0,1	92,5	100,0
2008	64,7	5,5	8,3	13,0	0,1	8,4	29,8	100,0	7,0	0,1	92,8	100,0
2009	62,6	7,3	7,7	13,0	0,1	9,2	30,1	100,0	7,3	0,2	92,5	100,0
2010	61,8	8,3	7,3	13,2	0,1	9,2	29,8	100,0	7,2	0,3	92,6	100,0
2011	63,1	8,0	6,6	12,9	0,1	9,3	28,9	100,0	7,8	0,3	91,9	100,0
2012	64,6	8,4	6,1	12,9	0,1	7,8	27,0	100,0	7,6	0,4	92,0	100,0
2013	66,6	7,7	5,6	12,4	0,1	7,6	25,7	100,0	8,7	0,5	90,8	100,0
2014	70,7	5,8	5,0	11,7	0,1	6,7	23,6	100,0	10,4	0,9	88,7	100,0
2015	72,5	5,1	4,5	11,6	0,1	6,1	22,4	100,0	13,3	1,0	85,7	100,0
2016	74,6	4,0	4,1	11,3	0,1	5,9	21,4	100,0	16,8	0,8	82,3	100,0
2017	76,3	3,1	3,7	11,1	0,1	5,8	20,6	100,0	18,4	0,6	81,0	100,0
2018	77,2	2,9	3,3	10,6	0,0	6,0	19,9	100,0	19,8	0,4	79,8	100,0
2019	77,5	2,8	3,3	10,3	0,1	6,1	19,7	100,0	21,6	0,4	77,9	100,0
2020	76,6	3,4	3,0	9,4	0,1	7,5	20,0	100,0	22,0	0,6	77,5	100,0
2021	77,3	3,2	2,5	10,6	0,1	6,3	19,5	100,0	23,0	0,6	76,5	100,0
2022	77,7	3,0	2,7	10,6	0,0	5,9	19,2	100,0	24,5	0,7	74,7	100,0
2023	78,0	3,4	2,5	10,5	0,0	5,6	18,6	100,0	25,5	0,8	73,7	100,0
2024	77,7	3,8	2,5	10,5	0,1	5,4	18,5	100,0	24,9	0,9	74,3	100,0

Megjegyzés: 2021-től a 2021-es évet megelőző módszertan szerint.

2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybe vétele miatt tartósan távol lévő személyek is foglalkoztatottnak minősülnek (korábban inaktív vagy munkanélküli). A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosultak.

2018-tól a 2022. évi népszámlálás alapján korrigált adat.

Forrás: Nyugdíjasok: 1980–91: NYUGIF, 1992–: KSH MEF.

Gyes, gyed, gyet: 1997-ig TB és becslés, utána KSH MEF.

Munkanélküliség: 1990–91: NFSZ REG, 1992–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut03_05

3.6. táblázat: A 15 éves és idősebb nők gazdasági aktivitása, százalék

Év	15-54 éves nők								55 éves és idősebb nők			
	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktívak					Együtt	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Nyugdíjas és egyéb inaktív	Együtt
			Nyugdíjas	Nappali tagozatos tanuló	Gyes-en, gyed-en, gyet-en lévő	Egyéb inaktív	Inaktív összesen					
1980	72,8	0,0	4,3	5,9	8,8	8,2	27,2	100,0	21,1	0,0	78,9	100,0
1990	70,3	0,9	3,3	9,3	8,7	7,6	28,9	100,0	14,8	0,0	85,2	100,0
1991	66,6	3,6	4,1	9,8	9,0	7,0	29,8	100,0	10,6	0,0	89,4	100,0
1992	60,2	5,9	4,9	11,0	9,0	9,0	33,8	100,0	7,9	0,4	91,6	100,0
1993	57,1	6,6	6,0	11,6	9,2	9,5	36,3	100,0	5,9	0,8	93,3	100,0
1994	55,6	5,7	6,8	12,0	9,5	10,3	38,7	100,0	5,1	0,5	94,4	100,0
1995	53,4	5,2	7,3	12,2	9,6	12,3	41,4	100,0	4,7	0,3	95,1	100,0
1996	52,8	5,2	7,6	12,6	9,8	12,0	42,0	100,0	4,8	0,3	94,9	100,0
1997	52,6	4,5	8,1	12,9	9,9	12,0	42,9	100,0	4,7	0,3	95,0	100,0
1998	55,0	4,1	8,4	12,0	10,2	10,4	40,9	100,0	4,1	0,3	95,6	100,0
1999	56,6	3,9	7,7	11,7	10,1	10,0	39,5	100,0	4,9	0,1	95,0	100,0
2000	56,9	3,5	7,0	12,5	9,5	10,6	39,5	100,0	5,7	0,1	94,2	100,0
2001	56,8	3,1	7,0	12,5	9,7	10,9	40,1	100,0	6,2	0,1	93,7	100,0
2002	56,4	3,4	6,9	12,7	9,7	11,0	40,2	100,0	7,3	0,2	92,5	100,0
2003	56,9	3,5	6,6	12,5	9,8	10,6	39,6	100,0	9,2	0,2	90,6	100,0
2004	56,0	3,9	6,5	12,8	9,7	11,2	40,2	100,0	10,4	0,3	89,3	100,0
2005	56,2	4,8	6,0	12,8	9,6	10,6	38,9	100,0	10,8	0,4	88,8	100,0
2006	56,3	5,2	5,5	14,3	9,0	9,7	38,5	100,0	11,1	0,4	88,5	100,0
2007	55,9	5,0	5,4	14,6	9,5	9,6	39,1	100,0	11,1	0,4	88,4	100,0
2008	55,7	5,1	4,8	14,5	9,9	10,1	39,2	100,0	11,1	0,6	88,4	100,0
2009	54,7	6,2	4,3	14,3	10,0	10,4	39,1	100,0	11,6	0,7	87,7	100,0
2010	54,9	7,0	3,9	14,4	9,9	9,9	38,1	100,0	13,1	1,0	85,9	100,0
2011	54,8	7,1	3,4	14,3	10,3	10,0	38,1	100,0	14,2	1,2	84,6	100,0
2012	57,1	7,1	2,7	14,1	9,7	9,2	36,0	100,0	14,1	1,2	84,7	100,0
2013	58,0	6,9	3,0	13,7	9,5	8,8	35,1	100,0	14,0	1,1	84,9	100,0
2014	61,3	5,5	2,8	13,4	9,0	8,1	33,2	100,0	15,0	0,9	84,0	100,0
2015	62,9	5,0	2,5	13,3	9,1	7,2	32,1	100,0	15,9	0,9	83,2	100,0
2016	65,6	3,6	2,4	12,7	9,4	7,4	31,9	100,0	17,2	0,8	82,0	100,0
2017	66,6	3,3	2,3	12,4	9,2	7,6	30,2	100,0	17,3	0,7	81,9	100,0
2018	66,4	2,9	1,9	12,0	9,0	7,9	30,8	100,0	18,0	0,5	81,4	100,0
2019	66,7	2,6	2,1	12,0	8,8	7,9	30,7	100,0	18,3	0,4	81,3	100,0
2020	65,0	3,3	1,8	10,9	9,1	9,9	31,7	100,0	19,0	0,5	80,5	100,0
2021	65,6	3,4	1,7	11,9	8,5	8,9	31,0	100,0	20,2	0,6	79,2	100,0
2022	66,9	2,7	1,4	12,2	8,3	8,5	30,4	100,0	21,2	0,6	78,2	100,0
2023	67,0	3,3	1,4	12,3	7,5	8,6	29,7	100,0	22,8	0,7	76,5	100,0
2024	67,7	3,5	1,5	12,0	6,9	8,5	28,8	100,0	24,0	0,9	75,1	100,0

Megjegyzés: 2021-től a 2021-es évet megelőző módszertan szerint. 2018-tól a 2022. évi népszámlálás alapján korrigált adat.

2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl a munkajuktól gyermekgondozási ellátás igénybe vétele miatt tartósan távol lévő személyek is foglalkoztatottnak minősülnek (korábban inaktív vagy munkanélküli). A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosultak.

Forrás: Nyugdíjasok: 1980–91: NYÜFIG, 1992–: KSH MEF.

Gyes, gyed, gyet: 1997-ig TB és becslés, utána KSH MEF.

Munkanélküliség: 1990–91: NFSZ REG, 1992–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut03_06

3.7. táblázat: A 15–64 éves népesség létszáma munkapiaci kategóriánkénti önbesorolása szerint, ezer fő

	1999	..	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Együtt																
Dolgozik	3 710,8		3 690,1	3 748,4	3 824,5	4 039,5	4 159,5	4 298,5	4 366,9	4 392,5	4 404,9	4 336,3	4 370,7	4 424,3	4 429,2	4 428,4
Munkanélküli	473,5		675,8	700,4	666,5	538,8	454,6	366,3	314,0	281,5	282,9	337,9	313,2	275,4	281,4	316,0
Tanul	753,9		842,2	811,2	772,5	733,5	710,3	675,6	650,4	628,5	620,1	603,5	228,4	628,5	638,5	644,7
Nyugdíjas	1 079,7		582,0	630,3	613,6	557,5	477,5	420,1	392,6	363,3	320,4	274,8	196,1	187,9	179,8	168,6
Munkaképtelen (rokkant)	195,5		455,1	356,7	335,7	317,7	318,0	303,1	285,7	253,6	244,0	213,9	623,6	200,1	189,3	181,5
Gyed-en, gyes-en, gyet-en van	289,0		290,2	265,0	259,1	237,0	236,9	236,4	227,5	224,6	217,1	223,2	-	-	-	-
Háztartását látja el	167,5		104,3	93,1	96,9	85,3	91,7	93,7	93,2	107,7	97,8	103,7	319,3	325,1	312,4	280,4
Egyéb okból nem dolgozik	113,1		78,9	89,1	78,0	78,4	81,9	84,1	84,9	85,9	97,3	126,6	107,1	81,0	79,7	72,6
Összesen	6 783,0		6 718,5	6 694,1	6 646,8	6 587,7	6 530,4	6 477,9	6 415,2	6 337,7	6 284,4	6 219,8	6 158,3	6 122,3	6 110,4	6 092,1
Férfiak																
Dolgozik	2 042,7		1 985,4	2 009,3	2 065,1	2 186,4	2 256,0	2 331,6	2 384,2	2 415,1	2 433,5	2 403,5	2 411,4	2 424,5	2 425,5	2 402,4
Munkanélküli	286,1		372,2	382,9	364,4	283,7	241,4	198,9	159,4	146,6	144,2	170,2	162,0	146,4	150,0	168,6
Tanul	375,9		427,2	416,1	393,4	366,9	354,3	338,2	329,1	315,3	307,3	300,7	52,0	315,3	316,8	328,4
Nyugdíjas	426,4		243,7	254,9	236,7	209,7	167,1	133,1	118,3	110,1	88,6	67,8	99,0	30,4	31,5	34,6
Munkaképtelen (rokkant)	106,0		215,7	177,1	161,6	152,5	152,0	149,4	137,8	124,2	120,1	110,0	317,1	105,3	99,5	98,1
Gyed-en, gyes-en, gyet-en van	3,9		4,5	4,1	4,1	3,1	2,9	3,8	1,9	1,4	1,7	1,9	-	-	-	-
Háztartását látja el	6,5		10,0	7,0	9,8	8,3	9,4	8,9	7,8	10,7	8,1	8,8	14,5	17,2	18,8	14,5
Egyéb okból nem dolgozik	67,4		35,8	40,8	37,1	36,0	39,8	39,2	38,4	40,1	43,2	58,6	38,4	38,4	36,0	28,4
Összesen	3 314,9		3 294,4	3 292,2	3 272,1	3 246,7	3 222,9	3 203,1	3 176,9	3 163,4	3 146,6	3 121,4	3 094,4	3 077,6	3 078,2	3 074,9
Nők																
Dolgozik	1 668,1		1 704,7	1 739,1	1 759,4	1 853,1	1 903,6	1 967,0	1 982,7	1 977,4	1 971,5	1 932,8	1 959,3	1 999,8	2 003,7	2 026,0
Munkanélküli	187,4		303,6	317,5	302,1	255,0	213,2	167,4	154,5	135,0	138,6	167,7	151,2	129,0	131,4	147,4
Tanul	378,0		415,0	395,1	379,0	366,6	356,0	337,4	321,3	313,2	312,8	302,8	176,3	313,2	321,7	316,3
Nyugdíjas	653,3		338,2	375,4	376,9	347,8	310,3	287,0	274,3	253,2	231,8	207,0	97,1	157,5	148,2	134,0
Munkaképtelen (rokkant)	89,5		239,5	179,6	174,1	165,2	166,0	153,7	147,9	129,5	123,9	103,9	306,4	94,8	89,8	83,4
Gyed-en, gyes-en, gyet-en van	285,1		285,7	260,9	255,0	233,8	233,9	232,6	225,6	223,2	215,5	221,3	-	-	-	-
Háztartását látja el	161,0		94,3	86,1	87,2	77,0	82,3	84,7	85,4	97,0	89,7	94,9	304,8	307,9	293,7	266,0
Egyéb okból nem dolgozik	45,7		43,1	48,3	40,9	42,4	42,2	44,9	46,5	45,8	54,0	67,9	68,7	42,6	43,7	44,2
Összesen	3 468,1		3 424,1	3 401,9	3 374,7	3 341,1	3 307,5	3 274,8	3 238,2	3 174,2	3 137,8	3 098,4	3 063,8	3 044,7	3 032,2	3 017,2

Megjegyzés: 2018-tól a 2022. évi népszámlálás adatain alapuló súlyokkal visszaszámolva. 2021-től az önbesorolási kategóriák módosultak, a „Gyed-en, gyes-en, gyet-en van” válaszkategória megszűnt, a „háztartását látja el” kategória elnevezése „háztartását, családját látja el”-re változott.
 Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut03_07

3.8. táblázat: A 15–64 éves népesség létszáma munkapiaci kategóriánkénti önbesorolása szerint, százalék

	1999	..	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Együtt																
Dolgozik	54,7		54,9	56,0	57,5	61,3	63,7	66,4	68,1	69,3	70,1	69,7	71,0	72,3	72,5	72,7
Munkanélküli	7,0		10,1	10,5	10,0	8,2	7,0	5,7	4,9	4,4	4,5	5,4	5,1	4,5	4,6	5,2
Tanul	11,1		12,5	12,1	11,6	11,1	10,9	10,4	10,1	9,9	9,9	9,7	3,7	10,3	10,4	10,6
Nyugdíjas	15,9		8,7	9,4	9,2	8,5	7,3	6,5	6,1	5,7	5,1	4,4	3,2	3,1	2,9	2,8
Munkaképtelen (rokkant)	2,9		6,8	5,3	5,1	4,8	4,9	4,7	4,5	4,0	3,9	3,4	10,1	3,3	3,1	3,0
Gyed-en, gyes-en, gyet-en van	4,3		4,3	4,0	3,9	3,6	3,6	3,6	3,5	3,5	3,5	3,6	-	-	-	-
Háztartását látja el	2,5		1,6	1,4	1,5	1,3	1,4	1,4	1,5	1,7	1,6	1,7	5,2	5,3	5,1	4,6
Egyéb okból nem dolgozik	1,7		1,2	1,3	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3	1,4	1,5	2,0	1,7	1,3	1,3	1,2
Összesen	100,0		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Férfiak																
Dolgozik	61,6		60,3	61,0	63,1	67,3	70,0	72,8	75,0	76,3	77,3	77,0	77,9	78,8	78,8	78,1
Munkanélküli	8,6		11,3	11,6	11,1	8,7	7,5	6,2	5,0	4,6	4,6	5,5	5,2	4,8	4,9	5,5
Tanul	11,3		13,0	12,6	12,0	11,3	11,0	10,6	10,4	10,0	9,8	9,6	1,7	10,2	10,3	10,7
Nyugdíjas	12,9		7,4	7,7	7,2	6,5	5,2	4,2	3,7	3,5	2,8	2,2	3,2	1,0	1,0	1,1
Munkaképtelen (rokkant)	3,2		6,5	5,4	4,9	4,7	4,7	4,7	4,3	3,9	3,8	3,5	10,2	3,4	3,2	3,2
Gyed-en, gyes-en, gyet-en van	0,1		0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	-	-	-	-
Háztartását látja el	0,2		0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,5	0,6	0,6	0,5
Egyéb okból nem dolgozik	2,0		1,1	1,2	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,3	1,4	1,9	1,2	1,2	1,2	0,9
Összesen	100,0		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Nők																
Dolgozik	48,1		49,8	51,1	52,1	55,5	57,6	60,1	61,2	62,3	62,8	62,4	63,9	65,7	66,1	67,1
Munkanélküli	5,4		8,9	9,3	9,0	7,6	6,4	5,1	4,8	4,3	4,4	5,4	4,9	4,2	4,3	4,9
Tanul	10,9		12,1	11,6	11,2	11,0	10,8	10,3	9,9	9,9	10,0	9,8	5,8	10,3	10,6	10,5
Nyugdíjas	18,8		9,9	11,0	11,2	10,4	9,4	8,8	8,5	8,0	7,4	6,7	3,2	5,2	4,9	4,4
Munkaképtelen (rokkant)	2,6		7,0	5,3	5,2	4,9	5,0	4,7	4,6	4,1	3,9	3,4	10,0	3,1	3,0	2,8
Gyed-en, gyes-en, gyet-en van	8,2		8,3	7,7	7,6	7,0	7,1	7,1	7,0	7,0	6,9	7,1	-	-	-	-
Háztartását látja el	4,6		2,8	2,5	2,6	2,3	2,5	2,6	2,6	3,1	2,9	3,1	9,9	10,1	9,7	8,8
Egyéb okból nem dolgozik	1,3		1,3	1,4	1,2	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	1,7	2,2	2,2	1,4	1,4	1,5
Összesen	100,0		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Megjegyzés: 2018-tól a 2022. évi népszámlálás adatain alapuló súlyokkal visszaszámolva. 2021-től az önbesorolási kategóriák módosultak, a „Gyed-en, gyes-en, gyet-en van” válaszkategória megszűnt, a „háztartását látja el” kategória elnevezése „háztartását, családját látja el”-re változott.
 Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut03_08

4.1. táblázat: Összes foglalkoztatott

Év	Ezer fő	1992 = 100	Éves változás	Foglalkoztatási arány ^a
1980	5 458,2	133,7	..	65,3
1990	4 880,0	119,5	..	59,0
1991	4 520,0	110,7	-7,4	54,4
1992	4 082,7	100,0	-9,7	49,0
1993	3 827,0	93,7	-6,2	45,8
1994	3 751,5	91,9	-2,0	44,8
1995	3 678,8	90,1	-1,9	43,9
1996	3 648,2	89,4	-0,9	43,6
1997	3 646,4	89,3	0,0	43,6
1998	3 697,8	90,6	1,4	44,3
1999	3 811,4	93,4	3,2	45,7
2000	3 849,1	94,3	1,0	46,2
2001	3 883,3	95,1	0,3	45,6
2002	3 883,7	95,1	0,0	45,6
2003	3 921,9	96,1	1,2	46,2
2004	3 900,4	95,5	-0,5	45,8
2005	3 901,5	95,6	0,0	45,7
2006	3 928,4	96,2	0,7	46,0
2007	3 902,0	95,6	-0,7	45,7
2008	3 848,3	94,3	-1,4	45,0
2009	3 747,8	91,8	-2,6	43,9
2010	3 732,4	91,4	-0,4	43,7
2011	3 759,0	92,1	0,7	44,2
2012	3 827,2	93,7	1,8	45,1
2013	3 892,8	95,3	1,7	46,0
2014	4 100,9	100,4	5,3	48,6
2015	4 210,5	103,1	2,7	50,0
2016	4 351,7	106,7	3,4	51,9
2017	4 421,4	108,3	1,6	52,9
2018	4 459,3	109,2	0,9	53,7
2019	4 495,0	110,1	0,8	54,2
2020	4 430,5	108,5	-1,4	53,6
2021	4 479,6	109,7	1,1	54,4
2022	4 547,1	111,4	1,5	55,4
2023	4 587,1	112,4	0,9	55,9
2024	4 594,8	112,5	0,2	56,1
2021 ^b	4 609,7	118,4	0,9	55,7
2022 ^b	4 669,7	119,9	1,3	56,7
2023 ^b	4 697,5	120,6	0,6	57,2
2024 ^b	4 699,3	120,7	0,0	57,3

^a A 14 év feletti népesség százalékában.

^b Új módszertan szerint számított adatok. 2021. január 1-jétől a gyed, gyés mellett dolgozókon túl a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybevétele miatt tartósan távol lévő személyek is foglalkoztatottnak minősülnek (korábban inaktív vagy munkanélküli). A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosultak. A módszertani korrekció a KSH Stadat-ban közölt adatokban 2009-től került érvényesítésre.

Megjegyzés: 2018-tól a 2022-es népszámlálás továbbvezetett népességének basisán.

Forrás: 1980–91: KSH MEM, 1992–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut04_01

4.2. táblázat: Összes foglalkoztatott nemek szerint

Év	Férfiak		Nők		Nők aránya, %
	ezer fő	1992 = 100	ezer fő	1992 = 100	
1980	3 015,8	136,0	2 442,4	131,0	44,7
1990	2 648,0	119,4	2 232,0	119,7	45,7
1991	2 442,0	110,1	2 078,0	111,5	46,0
1992	2 218,2	100,0	1 864,5	100,0	45,7
1993	2 077,0	93,6	1 750,0	93,9	45,7
1994	2 055,0	92,6	1 696,5	91,0	45,2
1995	2 049,6	92,4	1 629,2	87,4	44,3
1996	2 036,3	91,8	1 611,9	86,5	44,2
1997	2 043,5	92,1	1 602,9	86,0	44,0
1998	2 041,7	92,0	1 656,1	88,8	44,8
1999	2 103,1	94,8	1 708,4	91,6	44,8
2000	2 122,4	95,7	1 726,7	92,6	44,9
2001	2 128,7	96,0	1 754,6	94,1	45,2
2002	2 125,6	95,8	1 758,1	94,3	45,3
2003	2 126,5	95,6	1 795,4	96,2	45,8
2004	2 117,3	95,5	1 783,1	95,6	45,7
2005	2 116,1	95,4	1 785,4	95,8	45,8
2006	2 138,6	96,4	1 789,8	96,0	45,6
2007	2 129,3	96,0	1 772,7	95,1	45,4
2008	2 093,6	94,4	1 754,7	94,1	45,6
2009	2 025,1	91,3	1 722,8	92,4	46,0
2010	1 992,5	89,8	1 739,8	93,3	46,6
2011	2 021,0	91,1	1 738,0	93,2	46,2
2012	2 048,8	92,4	1 778,4	95,4	46,5
2013	2 103,7	94,8	1 789,0	96,0	46,0
2014	2 220,5	100,1	1 880,4	100,9	45,9
2015	2 283,5	103,0	1 927,0	103,4	45,8
2016	2 362,5	106,5	1 989,1	106,7	45,7
2017	2 417,3	109,0	2 004,1	107,5	45,3
2018	2 453,0	110,6	2 006,2	107,6	45,0
2019	2 482,9	111,9	2 012,2	107,9	44,8
2020	2 453,7	110,6	1 976,8	106,0	44,6
2021	2 475,0	111,6	2 004,6	107,5	44,8
2022	2 499,1	112,7	2 048,0	109,8	45,0
2023	2 515,7	113,4	2 071,4	111,1	45,2
2024	2 496,2	112,5	2 098,6	112,6	45,7
2021 ^a	2 471,3	..	2 138,4	..	46,4
2022 ^a	2 491,8	..	2 177,9	..	46,6
2023 ^a	2 508,5	..	2 189,0	..	46,6
2024 ^a	2 488,5	..	2 210,9	..	47,0

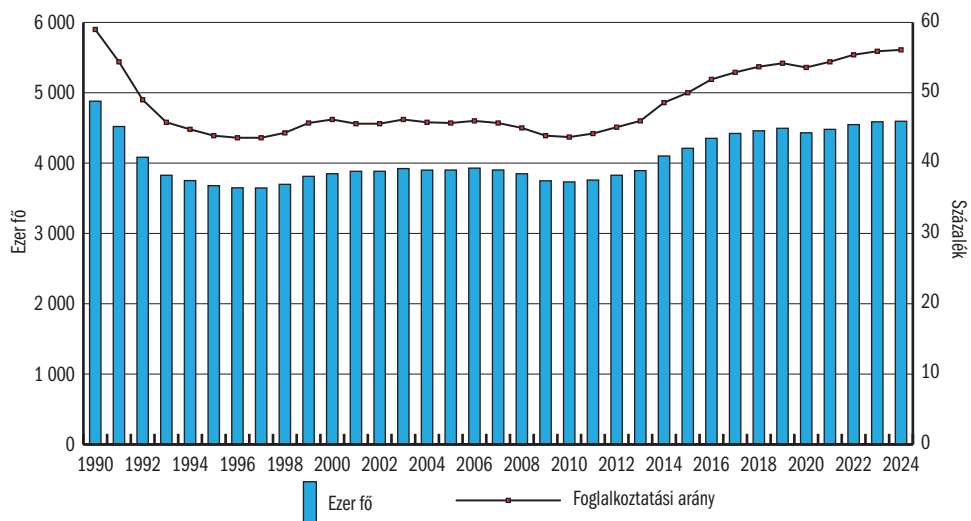
^a Új módszertan szerint számított adatok. 2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybe vétele miatt tartósan távol lévő személyek is foglalkoztatottnak minősülnek (korábban inaktív vagy munkanélküli). A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosultak, a férfiak adatát a változás nem érintette.

Megjegyzés: 2018-tól a 2022. évi népszámlálás alapján korrigált adat.

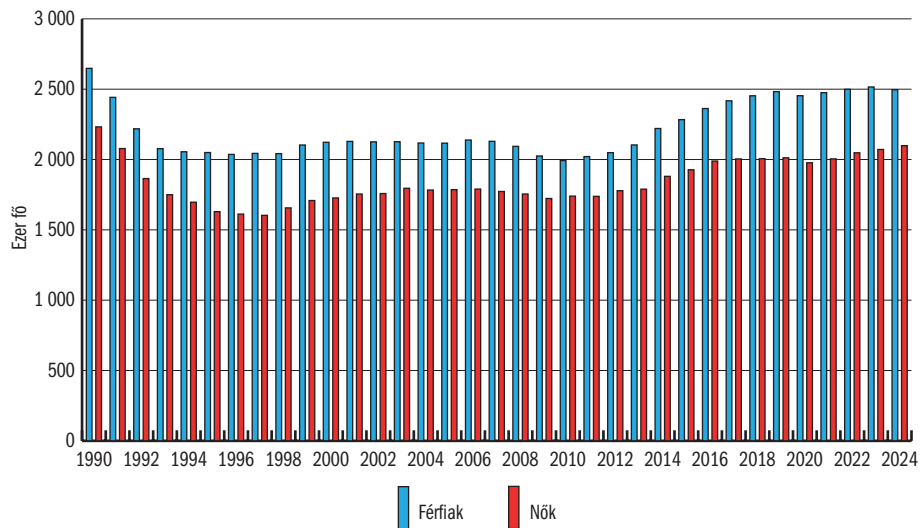
Forrás: 1980–91: KSH MEM, 1992–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut04_02

4.1. ábra: Összes foglalkoztatott

4.2. ábra: Összes foglalkoztatott nemek szerint

4.3. táblázat: A foglalkoztatottak kor szerinti megoszlása, férfiak, százalék

Év	15-19	20-24	25-49	50-54	55-59	60+	Összesen
éves							
1980	5,1	12,6	55,4	10,2	8,0	8,7	100,0
1990	5,0	10,8	64,1	8,6	6,8	4,7	100,0
1992	3,3	10,9	67,2	9,1	6,5	2,9	100,0
1993	2,9	11,1	68,3	9,2	6,1	2,3	100,0
1994	2,9	11,3	68,7	9,5	5,5	2,0	100,0
1995	2,8	11,3	68,8	9,7	5,6	1,8	100,0
1996	2,5	11,6	69,3	9,6	5,6	1,4	100,0
1997	2,3	12,3	68,9	9,9	5,4	1,2	100,0
1998	2,3	13,4	67,6	10,3	5,1	1,3	100,0
1999	1,9	13,2	67,1	10,5	5,6	1,6	100,0
2000	1,5	12,4	67,3	10,6	6,4	1,8	100,0
2001	1,2	10,4	68,6	11,1	6,7	2,0	100,0
2002	0,9	9,4	69,4	11,3	6,9	2,1	100,0
2003	0,7	8,6	69,1	11,8	7,3	2,5	100,0
2004	0,7	7,4	69,5	12,0	7,3	3,0	100,0
2005	0,6	6,8	68,9	12,7	7,9	3,1	100,0
2006	0,6	6,7	71,1	10,3	8,5	2,8	100,0
2007	0,5	6,7	71,3	10,2	8,4	2,9	100,0
2008	0,5	6,4	71,2	10,6	8,5	2,8	100,0
2009	0,4	5,7	70,6	10,9	9,3	3,1	100,0
2010	0,3	5,8	70,5	10,8	9,8	2,8	100,0
2011	0,3	5,5	69,8	10,9	10,0	3,5	100,0
2012	0,3	5,5	69,4	10,7	10,7	3,4	100,0
2013	0,4	6,1	68,6	10,3	10,7	3,9	100,0
2014	0,5	6,4	68,2	9,9	10,5	4,5	100,0
2015	0,7	6,3	67,3	10,0	10,1	5,8	100,0
2016	0,7	6,7	66,1	9,9	9,5	7,2	100,0
2017	0,6	6,6	65,6	10,4	9,0	7,8	100,0
2018	0,7	6,4	64,9	10,8	9,0	8,2	100,0
2019	0,8	5,8	64,3	11,4	8,8	8,9	100,0
2020	0,6	5,6	63,7	12,0	8,9	9,2	100,0
2021	0,6	5,3	63,3	12,4	9,1	9,3	100,0
2022	0,7	5,1	62,9	12,4	9,2	9,7	100,0
2023	0,7	5,4	61,7	12,3	9,9	10,0	100,0
2024	0,6	5,3	60,9	12,9	10,5	9,8	100,0

Megjegyzés: 2018-tól a 2022. évi népszámlálás adatain alapuló súlyokkal korrigálva.

Forrás: 1980–90: szakértői becslés a népszámlálás alapján. 1992–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut04_03

4.4. táblázat: A foglalkoztatottak kor szerinti megoszlása, nők, százalék

Év	15-19	20-24	25-49	50-54	55+	Összesen
	éves					
1980	5,3	9,7	61,8	10,7	12,5	100,0
1990	5,2	8,6	66,2	10,0	10,0	100,0
1993	3,3	9,9	71,4	10,3	5,1	100,0
1994	3,2	10,2	71,8	10,4	4,5	100,0
1995	2,7	10,2	72,2	10,6	4,3	100,0
1996	2,4	9,9	72,2	11,0	4,5	100,0
1997	2,0	10,8	72,2	10,5	4,5	100,0
1998	2,3	12,2	71,2	10,5	3,8	100,0
1999	1,7	12,1	70,2	11,6	4,4	100,0
2000	1,4	11,1	69,6	12,7	5,2	100,0
2001	1,1	9,6	70,5	13,1	5,7	100,0
2002	0,8	9,2	69,4	13,8	6,8	100,0
2003	0,5	8,2	68,8	14,0	8,5	100,0
2004	0,5	7,1	68,2	14,6	9,7	100,0
2005	0,4	6,3	67,7	15,4	10,2	100,0
2006	0,4	6,0	70,1	12,9	10,6	100,0
2007	0,3	5,8	70,0	13,1	10,8	100,0
2008	0,3	5,6	69,8	13,4	10,9	100,0
2009	0,2	5,4	69,1	13,5	11,8	100,0
2010	0,3	5,3	67,4	13,6	13,4	100,0
2011	0,2	5,1	66,4	13,4	14,9	100,0
2012	0,2	5,2	66,6	13,4	14,6	100,0
2013	0,3	5,1	67,1	13,1	14,4	100,0
2014	0,4	5,6	66,4	12,7	14,9	100,0
2015	0,4	6,1	65,6	12,5	15,4	100,0
2016	0,5	6,0	65,2	12,2	16,1	100,0
2017	0,5	5,8	65,4	12,2	16,1	100,0
2018	0,5	5,3	64,7	13,0	16,5	100,0
2019	0,5	5,0	64,6	13,3	16,6	100,0
2020	0,4	4,9	62,9	14,2	17,5	100,0
2021	0,4	4,5	62,3	14,5	18,3	100,0
2022	0,4	4,8	61,3	14,7	18,8	100,0
2023	0,4	4,8	60,0	14,8	20,0	100,0
2024	0,4	4,8	58,9	14,9	20,9	100,0
2021 ^a	0,4	4,6	64,3	13,6	17,1	100,0
2022 ^a	0,4	4,8	63,6	13,8	17,4	100,0
2023 ^a	0,4	4,8	62,2	14,0	18,6	100,0
2024 ^a	0,4	4,8	61,1	14,1	19,6	100,0

^a Új módszertan szerint számított adatok. 2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybevétele miatt tartósan távol lévő személyek is foglalkoztatottnak minősülnek (korábban inaktív vagy munkanélküli). A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosultak, a férfiak adatát a változás nem érintette.

Megjegyzés: 2018-tól a 2022. évi népszámlálás alapján korrigált adat.

Forrás: 1980–90: szakértői becslés a népszámlálás alapján. 1993–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut04_04

4.5. táblázat: A foglalkoztatottak iskolai végzettség szerinti megoszlása, férfiak, százalék

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szaktanulmányok, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettségi	Főiskola, egyetem	Összesen
1980	40,8	32,3	18,2	8,7	100,0
1990	37,6	30,5	20,1	11,8	100,0
1993	24,0	36,2	25,1	14,7	100,0
1994	22,5	38,1	25,2	14,2	100,0
1995	21,3	38,5	25,5	14,7	100,0
1996	20,2	39,3	25,3	15,2	100,0
1997	20,1	39,4	26,5	14,1	100,0
1998	20,3	39,4	25,7	14,7	100,0
1999	16,8	41,5	26,8	14,9	100,0
2000	16,1	41,6	26,7	15,6	100,0
2001	15,6	42,8	26,0	15,6	100,0
2002	14,6	43,2	26,4	15,8	100,0
2003	14,0	41,3	27,7	17,0	100,0
2004	13,0	40,4	28,0	18,6	100,0
2005	13,0	40,8	27,7	18,5	100,0
2006	12,3	41,0	28,2	18,5	100,0
2007	11,7	40,7	28,8	18,8	100,0
2008	11,7	39,4	29,1	19,8	100,0
2009	10,9	38,7	30,1	20,3	100,0
2010	10,6	38,3	30,6	20,5	100,0
2011	10,7	37,2	30,2	21,9	100,0
2012	10,6	36,8	30,1	22,5	100,0
2013	10,2	37,1	30,1	22,6	100,0
2014	11,1	35,8	30,6	22,5	100,0
2015	11,8	34,5	31,0	22,7	100,0
2016	11,9	34,6	31,6	21,9	100,0
2017	11,5	35,4	31,0	22,1	100,0
2018	11,4	35,7	30,3	22,6	100,0
2019	11,3	34,8	31,3	22,6	100,0
2020	10,6	34,0	31,3	24,1	100,0
2021	10,6	32,6	30,9	25,9	100,0
2022	10,0	31,7	32,2	26,1	100,0
2023	10,3	30,8	32,8	26,1	100,0
2024	9,6	29,7	33,9	26,8	100,0

Megjegyzés: 2018-tól a 2022. évi népszámlálás adatain alapuló súlyokkal korrigálva. 1999-től az iskolai végzettség szerinti csoportosítás kis mértékben módosult.

Forrás: 1980–90: szakértői becslés a népszámlálás alapján. 1993–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut04_05

4.6. táblázat: A foglalkoztatottak iskolai végzettség szerinti megoszlása, nők, százalék

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szaktanulmányozó, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettség	Főiskola, egyetem	Összesen
1980	53,1	12,3	27,5	7,2	100,0
1990	43,4	13,4	31,4	11,8	100,0
1995	26,5	20,1	37,1	16,3	100,0
1996	25,6	19,6	37,3	17,6	100,0
1997	25,1	20,6	37,9	16,4	100,0
1998	23,6	20,2	38,2	18,0	100,0
1999	20,6	20,3	40,6	18,5	100,0
2000	19,1	20,9	40,8	19,2	100,0
2001	19,1	21,3	40,3	19,3	100,0
2002	18,5	21,5	40,2	19,8	100,0
2003	16,4	21,5	40,9	21,2	100,0
2004	15,9	20,5	40,2	23,4	100,0
2005	15,4	20,2	40,0	24,4	100,0
2006	14,2	20,7	40,0	25,1	100,0
2007	13,5	21,2	40,0	25,3	100,0
2008	13,3	20,3	39,2	27,2	100,0
2009	12,5	19,8	39,3	28,4	100,0
2010	12,3	20,3	38,8	28,6	100,0
2011	11,7	20,1	38,0	30,2	100,0
2012	11,0	19,5	38,4	31,1	100,0
2013	10,9	19,6	38,1	31,4	100,0
2014	11,4	19,4	37,8	31,5	100,0
2015	11,5	19,1	37,4	32,0	100,0
2016	12,0	18,4	38,3	31,3	100,0
2017	12,4	18,6	38,4	30,6	100,0
2018	11,4	19,1	37,5	31,9	100,0
2019	11,0	18,8	36,6	33,6	100,0
2020	10,5	17,9	36,6	35,0	100,0
2021	9,9	17,3	35,5	37,4	100,0
2022	9,4	16,4	36,8	37,4	100,0
2023	9,2	15,9	36,7	38,2	100,0
2024	8,6	15,1	36,7	39,7	100,0
2021 ^a	9,7	17,0	35,5	37,8	100,0
2022 ^a	9,3	16,1	36,7	37,9	100,0
2023 ^a	9,0	15,7	37,0	38,3	100,0
2024 ^a	8,5	14,9	36,8	39,8	100,0

^a Új módszertan szerint számított adatok. 2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybevétele miatt tartósan távol lévő személyek is foglalkoztatottnak minősülnek (korábban inaktív vagy munkanélküli). A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosultak, a férfiak adatát a változás nem érintette.

Megjegyzés: 2018-tól a 2022. évi népszámlálás alapján korrigált adat. 1999-től az iskolai végzettség szerinti csoportosítás kis mértékben módosult.

Forrás: 1980–90: szakértői becslés a népszámlálás alapján. 1995–: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut04_06

4.7. táblázat: A foglalkoztatottak száma foglalkozási viszony szerint, ezer fő

Év	Alkalmazásban állók	Szövetkezeti tagok	Egyéb társas vállalkozások tagjai	Egyéni vállalkozók és segítő családtagjaik	Összesen
1992	3 203,4	225,0	257,9	339,4	4 025,7
1993	3 087,6	134,1	197,1	351,5	3 770,3
1994	3 045,2	103,3	174,7	369,3	3 692,5
1995	2 978,9	84,2	167,9	391,8	3 622,8
1996	2 961,2	79,0	151,8	413,1	3 605,1
1997	2 989,7	68,9	137,4	414,3	3 610,3
1998	3 088,5	55,8	132,5	397,9	3 674,7
1999	3 201,3	42,5	111,8	435,9	3 791,5
2000	3 255,5	37,1	129,4	407,1	3 829,1
2001	3 313,6	31,4	118,9	404,4	3 868,3
2002	3 337,2	22,5	109,9	401,0	3 870,6
2003	3 399,2	8,6	114,7	399,4	3 921,9
2004	3 347,8	8,1	136,6	407,8	3 900,3
2005	3 367,3	5,8	146,7	381,7	3 901,5
2006	3 428,9	4,8	128,0	366,7	3 928,4
2007	3 415,5	4,7	123,9	357,9	3 902,0
2008	3 378,4	2,6	120,9	346,4	3 848,3
2009	3 274,9	2,5	131,7	338,7	3 747,8
2010	3 272,7	2,9	137,6	319,3	3 732,5
2011	3 302,5	2,0	133,3	321,2	3 759,0
2012	3 378,1	2,3	144,3	302,5	3 827,2
2013	3 453,9	3,3	156,6	279,0	3 892,8
2014	3 652,0	3,6	157,3	288,0	4 100,9
2015	3 753,8	1,7	150,3	304,7	4 210,5
2016	3 884,4	0,9	147,1	319,2	4 351,6
2017	3 964,4	0,4	156,4	300,2	4 421,4
2018	3 991,3	0,2	150,3	317,4	4 459,3
2019	4 010,4	0,2	163,8	320,7	4 495,0
2020	3 898,8	0,3	176,1	355,3	4 430,5
2021	3 904,9	1,2	155,4	418,1	4 479,6
2022	3 957,6	0,8	154,5	434,2	4 547,1
2023	4 012,0	0,6	161,3	413,3	4 587,1
2024	4 043,9	1,0	151,0	398,9	4 594,8
2021 ^a	4 033,7	..	156,0	420,0	4 609,7
2022 ^a	4 082,0	..	153,0	434,6	4 669,7
2023 ^a	4 122,7	..	162,4	412,4	4 697,5
2024 ^a	4 151,5	..	151,7	396,1	4 699,3

^a Új módszertan szerint számított adatok. 2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybevétele miatt tartósan távol lévő személyek is foglalkoztatottnak minősülnek (korábban inaktív vagy munkanélküli). A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosultak, a férfiak adatát a változás nem érintette.

Megjegyzés: Sorkatonák nélkül. A STADAT gyakorlatával szemben azok, akik téli közmunkaprogram képzési részében vettek részt és mint ilyenek a foglalkoztatotti létszámnál beszámításra kerültek, a foglalkozási viszony szerinti bontásban is szerepelnek az alkalmazottak kategóriában elszámolva. Különbség csak a 2014–2016 közötti időszak adatainál jelentkezik. 2023-ban a szövetkezeti tagok a társasvállalkozás tagjai között szerepelnek. 2018-tól a 2022. évi népszámlálás alapján korrigált adat.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025shut04_07

4.8. táblázat: A foglalkoztatottak megoszlása foglalkozási viszony szerint, százalék

Év	Alkalmazásban állók	Szövetkezeti tagok	Egyéb társas vállalkozások tagjai	Egyéni vállalkozók és segítő családtagjaik	Összesen
1992	79,6	5,6	6,4	8,4	100,0
1993	81,9	3,6	5,2	9,3	100,0
1994	82,5	2,8	4,7	10,0	100,0
1995	82,2	2,3	4,6	10,8	100,0
1996	82,1	2,2	4,2	11,5	100,0
1997	82,8	1,9	3,8	11,5	100,0
1998	84,0	1,5	3,6	10,8	100,0
1999	84,4	1,1	2,9	11,5	100,0
2000	85,0	1,0	3,4	10,6	100,0
2001	85,7	0,8	3,1	10,5	100,0
2002	86,2	0,6	2,8	10,4	100,0
2003	86,7	0,2	2,8	10,3	100,0
2004	85,8	0,2	3,5	10,5	100,0
2005	86,3	0,1	3,8	9,8	100,0
2006	87,3	0,1	3,2	9,4	100,0
2007	87,6	0,1	3,1	9,2	100,0
2008	87,7	0,1	3,2	9,0	100,0
2009	87,5	0,1	3,6	8,8	100,0
2010	87,7	0,1	3,7	8,5	100,0
2011	87,9	0,0	3,5	8,5	100,0
2012	88,3	0,1	3,8	7,9	100,0
2013	88,9	0,1	4,0	7,0	100,0
2014	89,1	0,1	4,0	6,8	100,0
2015	89,1	0,0	3,6	7,3	100,0
2016	89,3	0,0	3,4	7,3	100,0
2017	89,7	0,0	3,5	6,8	100,0
2018	89,5	0,0	3,4	7,1	100,0
2019	89,2	0,0	3,6	7,1	100,0
2020	88,0	0,0	4,0	8,0	100,0
2021	87,2	0,0	3,5	9,3	100,0
2022	87,0	0,0	3,4	9,5	100,0
2023	87,5	0,0	3,5	9,0	100,0
2024	88,0	0,0	3,3	8,7	100,0
2021 ^a	87,5	0,0	3,4	9,1	100,0
2022 ^a	87,4	0,0	3,3	9,3	100,0
2023 ^a	87,8	0,0	3,5	8,8	100,0
2024 ^a	88,3	0,0	3,2	8,4	100,0

^a Új módszertan szerint számított adatok. 2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybe vétele miatt tartósan távol lévő személyek is foglalkoztatottnak minősülnek (korábban inaktív vagy munkanélküli). A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosultak, a férfiak adatát a változás nem érintette.

Megjegyzés: Sorkatonák nélkül. A *STADAT* gyakorlatával szemben azok, akik téli közmunkaprogram képzési részében vettek részt és mint ilyenek a foglalkoztatotti létszámnál beszámításra kerültek, a foglalkozási viszony szerinti bontásban is szerepelnek az alkalmazottak kategóriában elszámolva. Különbség csak a 2014–2016 közötti időszak adatainál jelentkezik. 2018-tól a 2022. évi népszámlálás alapján korrigált adat.

Forrás: *KSH MEF*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025shut04_08

4.9. táblázat: Az alkalmazásban állók megoszlása ágazat szerint, nemek szerinti bontásban, százalék

	2008			2019			2020			2021			2022			2023			2024		
	Férfiak	Nők	Együtt	Férfiak	Nők	Együtt	Férfiak	Nők	Együtt	Férfiak	Nők	Együtt	Férfiak	Nők	Együtt	Férfiak	Nők	Együtt	Férfiak	Nők	Együtt
Mezőgazdaság, erdőgazdaság, halászat	4,9	1,7	3,4	4,9	2,0	3,6	5,2	2,1	3,7	4,7	2,0	3,4	4,5	1,7	3,2	4,6	1,8	3,2	4,4	1,6	3,1
Bányászat, kőfejtés	0,4	0,0	0,2	0,4	0,1	0,3	0,3	0,1	0,2	0,3	0,0	0,2	0,3	0,1	0,2	0,3	0,1	0,2	0,3	0,1	0,2
Feldolgozóipar	27,3	19,8	23,7	28,5	18,5	23,9	27,9	18,2	23,4	27,0	18,7	23,0	26,7	18,9	22,9	27,1	18,2	22,8	27,0	17,1	22,2
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	1,4	0,5	1,0	1,2	0,5	0,8	1,2	0,4	0,9	1,3	0,5	0,9	1,3	0,6	1,0	1,2	0,6	0,9	1,1	0,6	0,9
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladék-gazdálkodás, szennyeződésmérsítés	2,0	0,7	1,4	2,1	0,6	1,4	2,0	0,6	1,4	1,8	0,6	1,3	2,0	0,6	1,3	1,5	0,6	1,1	1,7	0,7	1,2
Építőipar	12,7	1,3	7,2	11,7	1,1	6,8	12,3	1,3	7,2	12,3	1,3	7,1	12,6	1,1	7,1	12,6	1,3	7,2	12,2	1,6	7,1
Kereskedelem, gépjárműjavítás	11,8	16,1	13,9	10,2	14,8	12,3	10,7	14,5	12,4	10,3	14,0	12,1	10,7	14,2	12,4	10,6	14,9	12,7	10,5	13,4	11,9
Szállítás, raktározás	9,7	3,9	6,9	10,0	3,7	7,1	9,0	3,4	6,4	9,3	3,6	6,5	9,2	3,5	6,5	9,6	3,5	6,7	9,1	3,7	6,5
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	3,1	4,9	4,0	3,4	5,3	4,3	3,2	4,8	3,9	3,1	4,5	3,8	3,1	4,9	4,0	3,1	4,9	4,0	3,1	4,8	3,9
Információ, kommunikáció	2,9	1,8	2,4	3,6	1,6	2,7	4,0	1,8	3,0	4,6	2,2	3,5	4,6	2,1	3,4	4,6	2,4	3,6	4,7	2,8	3,8
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	1,4	3,4	2,4	1,1	2,2	1,6	1,3	2,5	1,9	1,5	2,6	2,0	1,5	2,9	2,2	1,7	2,9	2,2	1,7	3,3	2,5
Ingatlanügyletek	0,4	0,5	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,6	0,7	0,6	0,5	0,5	0,5	0,7	0,5	0,6
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	2,2	3,6	2,9	2,1	3,7	2,8	2,8	3,8	3,3	2,9	4,4	3,6	3,2	4,3	3,7	2,9	4,4	3,6	3,2	4,7	3,9
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	2,9	2,5	2,7	2,9	3,1	3,0	3,1	2,9	3,0	3,2	2,9	3,1	2,8	2,7	2,7	2,8	3,1	3,0	3,6	3,6	3,6
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	7,9	9,0	8,4	8,5	11,9	10,1	8,1	12,1	9,9	8,3	11,9	10,0	8,4	11,7	10,0	8,1	11,0	9,5	7,5	10,8	9,1
Oktatás	3,7	14,8	9,0	3,6	13,7	8,2	3,4	13,6	8,1	3,8	14,1	8,7	3,5	13,9	8,5	3,8	13,8	8,6	3,5	13,9	8,5
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	2,5	11,4	6,8	2,6	12,9	7,4	2,5	13,7	7,7	2,6	12,5	7,3	2,5	12,2	7,2	2,4	12,2	7,1	2,7	12,8	7,6
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	1,5	1,7	1,6	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,6	1,5	1,9	1,7	1,5	1,9	1,7	1,6	1,8	1,7	1,7	2,0	1,9
Egyéb szolgáltatás	1,2	2,2	1,7	1,1	2,2	1,6	1,0	2,0	1,5	0,9	1,9	1,4	1,0	2,1	1,5	1,0	2,0	1,5	1,3	1,9	1,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Megjegyzés: 2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybe vétele miatt tartósan távol lévő személyek is foglalkoztatottnak minősülnek (korábban inaktív vagy munkanélküli). A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosultak, a férfiak adatát a változás nem érintette. 2021-től az ágazati besorolás a telephely ágazata szerint történt, így az a korábbi időszakok adataival nem hasonlítható össze.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut04_09

4.10. táblázat: A munkahelyükön 0–6 hónapja dolgozók aránya, százalék

	1997	..	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Magyarország	8,2		6,8	7,0	6,8	7,5	7,6	7,4	7,9	7,3	8,4	9,1	8,9	8,4	7,5	7,7	8,1	7,2	8,3	8,7	7,1	6,9	6,7

Forrás: KSH MEF, IV. negyedévi hullámok.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut04_10

4.11. táblázat: A vállalati szférában alkalmazottak^a megoszlása vállalatméret szerint, százalék

Év	20 főnél kisebb	20–49 fő	50–249 fő	250–999 fő	1000 főnél nagyobb
cégeknél alkalmazottak					
1998	8,2	5,8	25,1	26,4	34,4
1999	8,9	7,7	25,6	25,5	32,3
2000	20,2	7,0	23,5	22,5	26,8
2001	18,5	7,5	24,3	23,0	26,7
2002	21,6	14,0	21,5	20,1	22,9
2003	23,0	15,3	20,5	19,3	21,8
2004	23,6	14,8	21,3	18,3	22,0
2005	27,0	15,0	20,5	17,5	20,0
2006	15,7	10,7	25,7	24,3	23,6
2007	25,2	14,2	20,0	18,4	22,2
2008	26,0	15,7	20,7	18,9	18,6
2009	23,4	15,7	19,7	18,4	22,8
2010	23,5	15,7	18,6	18,0	24,2
2011	24,9	15,6	18,5	17,7	23,4
2012	24,2	14,7	18,3	18,6	24,1
2013	23,2	14,5	18,1	19,0	25,2
2014	23,8	15,0	18,4	19,2	23,5
2015	24,0	15,4	18,5	17,9	24,2
2016	24,9	15,9	18,0	16,9	24,3
2017	24,4	16,1	17,4	16,6	25,5
2018	24,9	16,6	15,4	16,4	26,7
cégeknél alkalmazottak					
	20 főnél kisebb	20–99 fő	100–249 fő	250–499 fő	500 főnél nagyobb
2019	25,8	31,3	11,5	7,7	23,8
2020	32,1	22,6	10,7	7,1	27,5
2021	25,2	25,5	12,5	7,8	29,1
2022	25,2	28,3	12,8	8,1	25,6
2023	25,3	30,7	11,0	7,0	26,0
2024	25,1	27,0	11,7	7,5	28,7

^a 5 fő vagy nagyobb vállalkozások.

Megjegyzés: 2019-től a Bértarifa-felvétel lebonyolítását a KSH végzi, a létszámkategóriák eltérnek a korábbiaktól.

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut04_11

4.12. táblázat: Foglalkoztatás vállalatméret szerint

Év	1-9 fő; nem tudja, de 10 vagy annál kevesebb	10-19 fő	20-49 fő	50 fő vagy több	Nem tudja, de 10 vagy annál több	Összesen
2006	1 057,3	453,4	540,2	1 534,2	343,3	3 928,4
2007	1 096,7	455,8	544,9	1 472,7	331,9	3 902,0
2008	1 054,1	417,8	515,5	1 510,9	349,9	3 848,3
2009	1 025,6	403,5	384,7	1 462,1	344,9	3 620,7
2010	1 038,8	423,1	489,1	1 413,9	367,6	3 732,4
2011	1 076,0	417,5	471,0	1 393,8	400,8	3 759,0
2012	1 101,9	412,5	463,3	1 439,5	410,0	3 827,2
2013	969,3	390,3	497,9	1 599,4	435,8	3 892,8
2014	959,9	421,8	531,8	1 667,3	504,4	4 085,2
2015	945,8	464,5	552,4	1 712,2	528,8	4 203,7
2016	940,0	501,8	594,4	1 755,6	556,4	4 348,2
2017	934,0	500,6	623,3	1 798,7	564,7	4 421,4
2018	950,2	491,1	637,0	1 855,2	525,7	4 459,2
2019	959,5	512,0	635,1	1 899,5	488,9	4 495,0
2020	992,1	506,8	632,4	1 834,4	464,9	4 430,6
2021	1 066,4	489,1	676,2	1 821,7	426,2	4 479,6
2022	1 085,9	467,3	696,5	1 888,6	408,8	4 547,1
2023	1 085,4	441,5	683,9	1 972,7	403,6	4 587,1
2024	1 018,5	438,4	640,7	2 064,2	433,0	4 594,8

Megjegyzés: Az ELTE KRTK Adatbank által számított adatok.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut04_12

4.13. táblázat: 15–74 éves népesség foglalkoztatási rátája, férfiak, százalék

Év	15-19	20-24	25-49	50-54	55-59	60-64	65-74	Összesen
2000	8,4	58,9	80,9	69,6	49,6	11,8	3,8	56,8
2001	7,9	56,7	81,6	68,2	51,3	13,1	3,1	57,1
2002	5,6	53,1	81,9	68,6	52,8	14,4	3,4	57,1
2003	4,8	51,8	82,2	69,7	55,2	16,8	3,8	57,6
2004	4,5	46,5	82,7	69,7	54,0	20,1	4,3	57,5
2005	4,0	43,6	82,5	70,1	56,6	20,9	4,2	57,4
2006	4,1	44,0	83,1	70,7	58,5	18,9	4,2	58,0
2007	3,7	44,0	83,4	71,0	57,3	18,0	4,7	57,8
2008	3,5	42,0	82,9	71,6	54,5	16,5	4,8	56,9
2009	2,4	36,7	80,5	70,5	56,1	16,7	5,0	55,1
2010	2,2	36,7	79,6	69,0	56,3	16,5	4,7	54,2
2011	2,4	36,1	81,0	71,2	56,9	17,4	4,4	55,0
2012	2,2	35,9	81,5	73,1	61,2	17,0	5,2	55,7
2013	2,8	40,8	82,6	74,2	64,9	21,1	4,9	57,4
2014	3,8	45,6	86,6	76,9	70,6	26,9	4,4	60,8
2015	5,9	46,6	87,9	80,5	73,9	35,3	4,6	62,7
2016	6,2	52,7	89,0	83,0	76,2	44,7	5,9	65,0
2017	6,4	55,6	90,7	86,6	77,5	49,6	6,3	66,9
2018	6,8	56,6	90,8	87,2	80,7	52,8	7,8	68,1
2019	8,1	54,7	91,0	89,4	81,0	58,7	9,7	69,0
2020	6,0	54,6	89,8	88,7	80,8	63,3	9,6	68,4
2021	6,1	54,0	90,5	89,4	83,4	65,4	11,3	69,1
2022	6,6	52,6	91,7	88,9	83,1	69,9	12,7	70,0
2023	7,5	53,1	91,5	88,1	85,3	72,1	14,8	70,5
2024	6,2	52,8	90,9	89,4	85,6	70,8	14,5	70,1

Megjegyzés: 2018-tól a 2022. évi népszámlálás adatain alapuló súlyokkal korrigálva.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut04_13

4.14. táblázat: 15–74 éves népesség foglalkoztatási rátája, nők, százalék

Év	15-19	20-24	25-49	50-54	55-59	60-64	65-74	Összesen
1992	16,0	54,0	72,2	58,4	18,2	10,7	5,3	46,6
..								
2005	2,6	34,7	67,4	66,6	41,7	9,6	1,5	44,2
2006	2,5	33,6	67,8	67,5	42,4	8,5	1,6	44,4
2007	2,0	32,4	67,8	68,1	40,0	9,4	2,2	44,1
2008	1,8	31,3	67,8	68,7	38,7	9,8	2,3	43,8
2009	1,5	30,0	66,7	68,3	40,7	9,7	2,2	43,1
2010	1,9	30,3	66,6	69,4	46,6	9,5	2,4	43,6
2011	1,5	30,0	66,2	68,8	49,9	11,0	2,6	43,7
2012	1,4	31,3	68,3	72,7	49,7	11,2	2,6	44,9
2013	1,7	30,5	69,3	74,0	51,4	11,1	2,4	45,4
2014	3,0	35,2	72,3	77,9	56,8	13,4	2,3	48,0
2015	2,9	39,9	73,4	80,3	60,0	17,3	2,6	49,5
2016	3,9	41,8	75,3	81,6	64,7	21,9	2,9	51,3
2017	4,3	42,2	76,5	81,1	66,1	23,3	3,3	52,1
2018	4,5	41,3	76,6	83,7	68,2	26,5	3,8	52,9
2019	4,1	41,1	77,1	82,7	68,5	27,9	5,0	53,4
2020	3,6	40,8	74,4	84,3	70,3	30,9	5,9	52,7
2021	3,5	39,3	75,3	85,1	74,5	33,5	6,7	53,7
2022	4,0	42,3	76,6	86,5	76,7	35,3	7,1	55,0
2023	3,6	41,6	77,0	87,7	79,4	40,2	7,4	55,9
2024	4,0	42,6	77,9	87,9	80,4	42,6	8,6	57,0
2021 ^a	3,6	42,6	83,0	85,1	74,5	33,5	6,7	57,3
2022 ^a	4,0	44,6	84,6	86,5	76,7	35,3	7,1	58,6
2023 ^a	3,6	43,4	84,3	87,7	79,4	40,2	7,4	59,3
2024 ^a	4,0	44,7	85,0	87,9	80,4	42,6	8,6	60,2

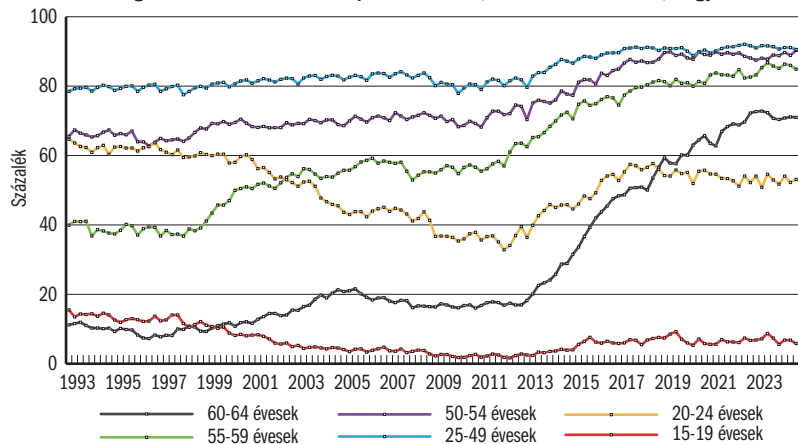
^a Új módszertan szerint számított adatok. 2021. január 1-jétől a gyed, gyés mellett dolgozókon túl a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybevétele miatt tartósan távol lévő személyek is foglalkoztatottnak minősülnek (korábban inaktív vagy munkanélküli). A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosultak, a férfiak adatát a változás nem érintette.

Megjegyzés: 2018-tól a 2022. évi népszámlálás alapján korrigált adat.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut04_14

4.3. ábra: Foglalkoztatási ráta korcsoportok szerint, 15–64 éves férfiak, negyedévenként

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hua04_03

4.15. táblázat: 15–64 évesek foglalkoztatási rátája iskolai végzettség szerint, férfiak, százalék

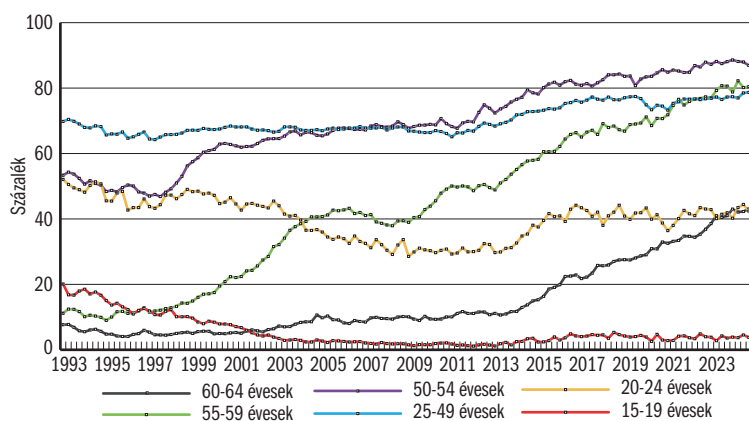
Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szaktanulmányok, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettségi	Főiskola, egyetem	Összesen
1993	35,6	75,8	71,8	86,3	60,0
..					
1998	35,0	75,3	67,0	84,9	60,4
1999	33,6	76,8	68,3	86,8	62,4
2000	33,6	77,4	67,9	87,1	63,1
2001	33,0	77,6	67,3	87,4	62,9
2002	32,0	77,6	67,1	85,8	62,9
2003	32,4	76,5	67,8	86,4	63,4
2004	31,0	75,7	67,3	87,1	63,1
2005	31,6	74,7	66,9	86,9	63,1
2006	31,4	75,6	67,7	86,0	63,9
2007	31,0	74,4	67,3	85,6	63,7
2008	31,1	72,4	66,1	84,3	62,7
2009	28,8	69,5	64,6	82,8	60,7
2010	28,1	67,7	64,2	81,8	59,9
2011	29,0	68,0	64,5	83,7	60,7
2012	30,0	68,7	64,6	84,4	61,6
2013	30,8	70,9	67,1	85,3	63,7
2014	36,3	74,8	71,2	87,1	67,8
2015	39,9	77,1	73,2	88,6	70,3
2016	42,5	80,1	76,1	90,5	73,0
2017	44,2	82,6	77,8	91,6	75,2
2018	46,2	83,9	78,1	91,7	76,5
2019	46,3	85,2	79,6	93,0	77,5
2020	44,0	84,8	79,3	93,5	77,2
2021	45,0	86,1	79,5	93,8	78,1
2022	43,4	86,9	81,5	94,9	79,0
2023	45,9	86,6	81,1	94,3	79,2
2024	43,3	86,2	81,4	93,3	78,7

Megjegyzés: 2018-tól a 2022. évi népszámlálás adatain alapuló súlyokkal korrigálva.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut04_15

4.4. ábra: Foglalkoztatási ráta korcsoportok szerint, 15–64 éves nők, negyedévenként

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hua04_04

4.16. táblázat: 15–64 évesek foglalkoztatási rátája iskolai végzettség szerint, nők, százalék

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szaktanulmányok, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettségi	Főiskola, egyetem	Összesen
1993	30,8	65,0	64,0	79,2	49,3
1998	26,6	60,5	58,1	76,9	47,3
1999	26,1	61,4	59,0	77,5	49,0
2000	26,0	61,0	59,3	77,8	49,7
2001	26,1	60,8	59,2	77,8	49,8
2002	26,0	60,4	58,6	77,9	49,8
2003	25,3	59,7	59,5	78,3	50,9
2004	25,0	58,8	58,1	78,1	50,7
2005	25,1	57,6	57,9	78,9	51,0
2006	24,3	57,8	57,5	78,0	51,1
2007	23,6	57,2	57,2	75,5	50,7
2008	23,7	55,2	56,1	75,3	50,3
2009	22,7	54,0	54,6	74,2	49,6
2010	23,3	56,2	54,0	74,3	50,2
2011	22,5	56,1	53,9	74,6	50,3
2012	22,6	56,8	56,3	74,3	51,9
2013	23,7	57,1	56,6	74,2	52,6
2014	27,3	60,4	59,1	76,1	55,9
2015	28,7	62,3	61,3	77,3	57,8
2016	31,5	63,4	64,1	80,0	60,2
2017	33,7	64,6	65,2	78,9	61,3
2018	33,9	66,8	64,9	80,1	62,5
2019	33,5	68,1	65,4	80,0	63,1
2020	32,2	66,2	65,2	79,6	62,6
2021	32,0	67,4	66,2	80,3	63,9
2022	32,5	68,6	68,0	82,0	65,5
2023	33,1	69,6	67,8	83,7	66,5
2024	32,3	68,9	69,5	84,2	67,5
2021 ^a	33,7	70,6	70,8	87,2	68,3
2022 ^a	34,2	71,7	72,5	88,9	70,0
2023 ^a	34,3	72,6	72,5	89,3	70,6
2024 ^a	33,7	71,9	74,0	89,4	71,4

^a Új módszertan szerint számított adatok. 2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybevétele miatt tartósan távol lévő személyek is foglalkoztatottnak minősülnek (korábban inaktív vagy munkanélküli). A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosultak, a férfiak adatát a változás nem érintette.

Megjegyzés: 2018-tól a 2022. évi népszámlálás alapján korrigált adat.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut04_16

5.1. táblázat: A munkanélküliségi ráta alakulása nem szerint,
és a tartósan munkanélküliek aránya, százalék

Év	Munkanélküliségi ráta			Tartósan munkanélküli ^a
	Férfiak	Nők	Együtt	
1992	10,7	8,7	9,8	..
1993	13,2	10,4	11,9	..
1994	11,8	9,4	10,7	43,2
1995	11,3	8,7	10,2	50,6
1996	10,7	8,8	9,9	54,4
1997	9,5	7,8	8,7	51,3
1998	8,5	7,0	7,8	48,8
1999	7,5	6,3	7,0	49,5
2000	7,0	5,6	6,4	49,1
2001	6,3	5,0	5,7	46,7
2002	6,1	5,4	5,8	44,9
2003	6,1	5,6	5,9	43,9
2004	6,1	6,1	6,1	45,0
2005	7,0	7,5	7,2	46,2
2006	7,1	7,9	7,5	46,9
2007	7,1	7,7	7,4	48,1
2008	7,7	8,0	7,8	48,1
2009	10,3	9,7	10,0	42,9
2010	11,6	10,7	11,2	50,6
2011	11,1	11,0	11,0	49,4
2012	11,3	10,6	11,0	47,0
2013	10,2	10,1	10,2	50,4
2014	7,6	7,9	7,7	49,5
2015	6,6	7,0	6,8	47,6
2016	5,1	5,1	5,1	48,4
2017	3,8	4,6	4,2	42,6
2018	3,4	3,9	3,7	45,3
2019	3,3	3,5	3,4	37,4
2020	4,1	4,4	4,2	29,2
2021	3,9	4,5	4,1	34,5
2022	3,7	3,7	3,7	36,3
2023	4,0	4,4	4,2	36,9
2024	4,5	4,6	4,6	36,1
2021 ^b	3,9	4,2	4,0	31,2
2022 ^b	3,7	3,5	3,6	34,3
2023 ^b	4,1	4,2	4,1	34,8
2024 ^b	4,6	4,4	4,5	34,4

^a Tartósan munkanélküli, aki 12 hónapja vagy annál hosszabb ideje van munka nélkül. 90 napon belül új állásban kezdők nélkül.

^b Új módszertan szerint számított adatok. 2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybevétele miatt tartósan távol lévő személyek is foglalkoztatottnak minősülnek (korábban inaktív vagy munkanélküli). A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosultak, a férfiak adatát a változás nem érintette.

Megjegyzés: 2018-tól a 2022. évi népszámlálás alapján korrigált adat. A nevezőben a foglalkoztatottak között a sorkatonák is figyelembe vannak véve.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mp/2025hut05_01

5.2. táblázat: Munkanélküliségi ráta az iskolai végzettség szerint, férfiak, százalék

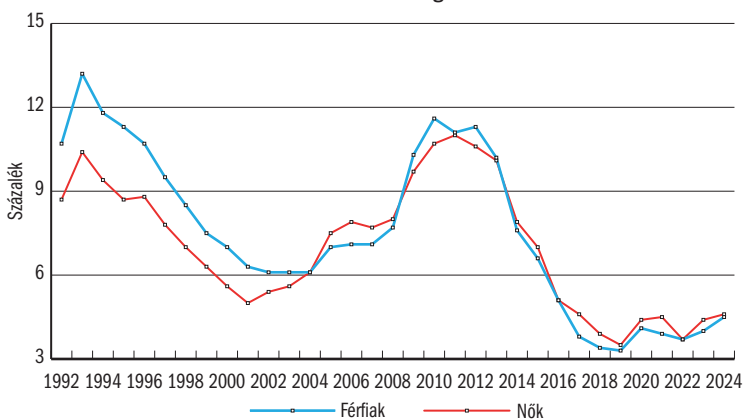
Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szaktanulmányok, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettségi	Főiskola, egyetem	Összesen
1993	20,3	15,0	9,7	2,9	13,5
1998	14,6	9,1	5,9	2,2	8,5
1999	14,3	8,2	5,0	1,5	7,5
2000	13,4	7,7	4,8	1,6	7,0
2001	13,6	6,4	4,3	1,2	6,3
2002	14,1	6,2	4,0	1,4	6,1
2003	13,6	6,6	3,9	1,6	6,1
2004	14,3	6,4	4,1	1,7	6,1
2005	15,6	7,4	4,9	2,3	7,0
2006	17,3	7,0	5,1	2,6	7,1
2007	18,7	6,8	5,1	2,4	7,1
2008	20,2	7,7	5,2	2,3	7,7
2009	24,6	10,7	7,6	3,6	10,3
2010	27,2	12,2	8,3	4,9	11,6
2011	25,5	12,1	8,3	4,1	11,1
2012	25,3	12,0	9,6	4,2	11,3
2013	24,5	10,8	8,4	3,4	10,2
2014	18,4	7,8	6,2	2,8	7,6
2015	16,7	6,7	5,3	2,2	6,6
2016	13,7	4,9	4,0	1,8	5,1
2017	11,0	3,6	2,8	1,4	3,8
2018	10,0	3,2	2,8	1,2	3,4
2019	9,3	3,1	2,6	1,5	3,3
2020	10,7	4,2	3,5	1,6	4,1
2021	11,5	3,6	3,1	1,4	3,9
2022	11,6	3,7	2,9	1,4	3,7
2023	12,0	4,3	3,0	1,6	4,1
2024	13,4	4,6	3,6	2,1	4,5

Megjegyzés: 1999-től az iskolai végzettség szerinti csoportosítás kis mértékben módosult. 2018-tól a 2022. évi népszámlálás adatain alapuló súlyokkal korrigálva.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut05_02

5.1. ábra: A munkanélküliségi ráta nemek szerint

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hua05_01

5.3. táblázat: A munkanélküliek iskolai végzettség szerinti megoszlása, férfiak, százalék

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szaktanulmányozó, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettségi	Főiskola, egyetem	Összesen
1993	39,0	40,8	17,3	2,8	100,0
1994	37,3	42,7	15,8	4,3	100,0
1995	37,7	44,0	14,7	3,6	100,0
1996	37,6	44,0	15,1	3,3	100,0
1997	38,9	43,7	15,4	2,0	100,0
1998	37,4	42,0	17,2	3,4	100,0
1999	34,5	45,3	17,4	2,8	100,0
2000	32,9	45,8	17,9	3,4	100,0
2001	36,5	43,2	17,5	2,8	100,0
2002	36,7	43,3	16,7	3,3	100,0
2003	34,0	44,7	17,2	4,1	100,0
2004	33,9	42,6	18,6	4,9	100,0
2005	32,1	43,1	19,0	5,8	100,0
2006	33,4	40,3	19,9	6,4	100,0
2007	35,1	38,6	20,4	5,9	100,0
2008	35,9	39,4	19,2	5,5	100,0
2009	31,2	40,5	21,7	6,6	100,0
2010	30,3	40,5	21,1	8,1	100,0
2011	29,4	41,1	21,9	7,6	100,0
2012	28,1	39,3	24,9	7,6	100,0
2013	29,2	39,3	24,4	7,1	100,0
2014	30,6	37,0	24,5	7,9	100,0
2015	33,4	34,9	24,5	7,2	100,0
2016	34,9	33,2	24,6	7,3	100,0
2017	35,7	33,7	22,5	8,1	100,0
2018	35,5	32,7	24,3	7,5	100,0
2019	33,6	32,8	23,9	9,7	100,0
2020	29,8	34,5	26,6	9,1	100,0
2021	31,2	30,6	27,4	10,8	100,0
2022	34,3	31,6	24,7	9,4	100,0
2023	33,1	32,8	24,1	10,0	100,0
2024	31,1	30,4	26,6	11,9	100,0

Megjegyzés: 1999-től az iskolai végzettség szerinti csoportosítás kis mértékben módosult. 2018-tól a 2022. évi népszámlálás adatain alapuló súlyokkal korrigálva.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut05_03

5.4. táblázat: Munkanélküliségi ráta az iskolai végzettség szerint, nők, százalék

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szaktanulmányok, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettségi	Főiskola, egyetem	Összesen
1993	14,6	12,8	8,1	3,2	10,4
1998	11,6	7,8	5,8	1,8	7,0
1999	10,5	8,0	5,2	1,3	6,3
2000	9,1	7,4	4,9	1,5	5,6
2001	8,4	6,4	4,0	1,6	5,0
2002	9,3	6,5	4,4	2,4	5,4
2003	10,5	7,2	4,4	1,9	5,6
2004	10,3	8,0	5,3	2,9	6,1
2005	13,0	9,8	6,7	3,1	7,5
2006	16,2	10,4	6,5	2,7	7,9
2007	16,3	9,7	6,2	3,2	7,7
2008	17,4	9,6	6,8	3,1	8,0
2009	21,6	12,6	7,8	4,1	9,7
2010	22,8	12,6	9,6	4,3	10,7
2011	24,5	12,9	9,9	4,4	11,0
2012	24,4	12,7	9,4	4,7	10,6
2013	22,7	12,8	9,0	4,3	10,1
2014	18,7	9,3	7,1	3,4	7,9
2015	18,1	8,7	5,9	2,6	7,0
2016	12,7	6,8	4,3	1,8	5,1
2017	11,3	5,4	4,0	1,8	4,6
2018	10,4	4,2	3,5	1,7	3,9
2019	10,0	3,7	3,0	1,6	3,5
2020	10,9	4,9	4,4	2,1	4,4
2021	11,7	5,3	4,4	2,0	4,5
2022	11,9	4,3	3,2	1,6	3,7
2023	14,4	5,0	4,0	1,7	4,4
2024	14,9	6,1	4,3	1,7	4,6
2021 ^a	11,3	5,1	4,1	1,8	4,2
2022 ^a	11,4	4,1	3,0	1,5	3,5
2023 ^a	14,0	4,8	3,8	1,6	4,2
2024 ^a	14,5	5,9	4,1	1,7	4,4

^a Új módszertan szerint számított adatok. 2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybevétele miatt tartósan távol lévő személyek is foglalkoztatottnak minősülnek (korábban inaktív vagy munkanélküli). A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosultak, a férfiak adatát a változás nem érintette

Megjegyzés: 1999-től az iskolai végzettség szerinti csoportosítás kis mértékben módosult. 2018-tól a 2022. évi népszámlálás alapján korrigált adat.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut05_04

5.5. táblázat: A munkanélküliek iskolai végzettség szerinti megoszlása, nők, százalék

Év	Általános iskola 8 osztály és kevesebb	Szaktanulmányok, szakiskola	Gimnáziumi és egyéb érettségi	Főiskola, egyetem	Összesen
1993	45,8	22,6	27,4	4,2	100,0
1994	44,4	23,1	29,4	3,1	100,0
1995	41,0	24,3	29,7	5,0	100,0
1996	38,2	24,9	31,6	5,4	100,0
1997	44,2	23,2	28,4	4,2	100,0
1998	41,6	22,7	31,4	4,3	100,0
1999	36,2	26,2	33,8	3,8	100,0
2000	31,8	28,2	35,0	5,0	100,0
2001	33,7	28,0	32,2	6,1	100,0
2002	33,2	26,0	32,2	8,5	100,0
2003	32,7	28,3	32,0	7,0	100,0
2004	27,8	27,4	34,2	10,6	100,0
2005	28,2	27,1	35,2	9,5	100,0
2006	31,8	27,9	32,3	8,0	100,0
2007	31,3	27,2	31,6	9,9	100,0
2008	32,3	24,7	33,0	10,0	100,0
2009	31,8	26,4	30,6	11,2	100,0
2010	30,5	24,4	34,3	10,7	100,0
2011	30,8	24,1	33,9	11,2	100,0
2012	29,8	23,8	33,5	12,9	100,0
2013	28,5	25,6	33,4	12,5	100,0
2014	30,5	23,1	33,4	13,0	100,0
2015	33,5	24,1	31,2	11,3	100,0
2016	32,4	24,9	31,8	10,9	100,0
2017	33,0	22,2	33,1	11,7	100,0
2018	32,6	20,5	33,4	13,5	100,0
2019	33,7	20,0	31,3	15,0	100,0
2020	27,8	20,0	36,2	16,0	100,0
2021	28,0	20,8	34,7	16,4	100,0
2022	33,0	19,3	31,4	16,2	100,0
2023	33,5	18,3	33,5	14,7	100,0
2024	30,9	20,3	34,3	14,5	100,0
2021 ^a	28,0	20,9	34,7	16,4	100,0
2022 ^a	33,1	19,3	31,4	16,2	100,0
2023 ^a	33,5	18,3	33,5	14,7	100,0
2024 ^a	31,0	20,3	34,2	14,5	100,0

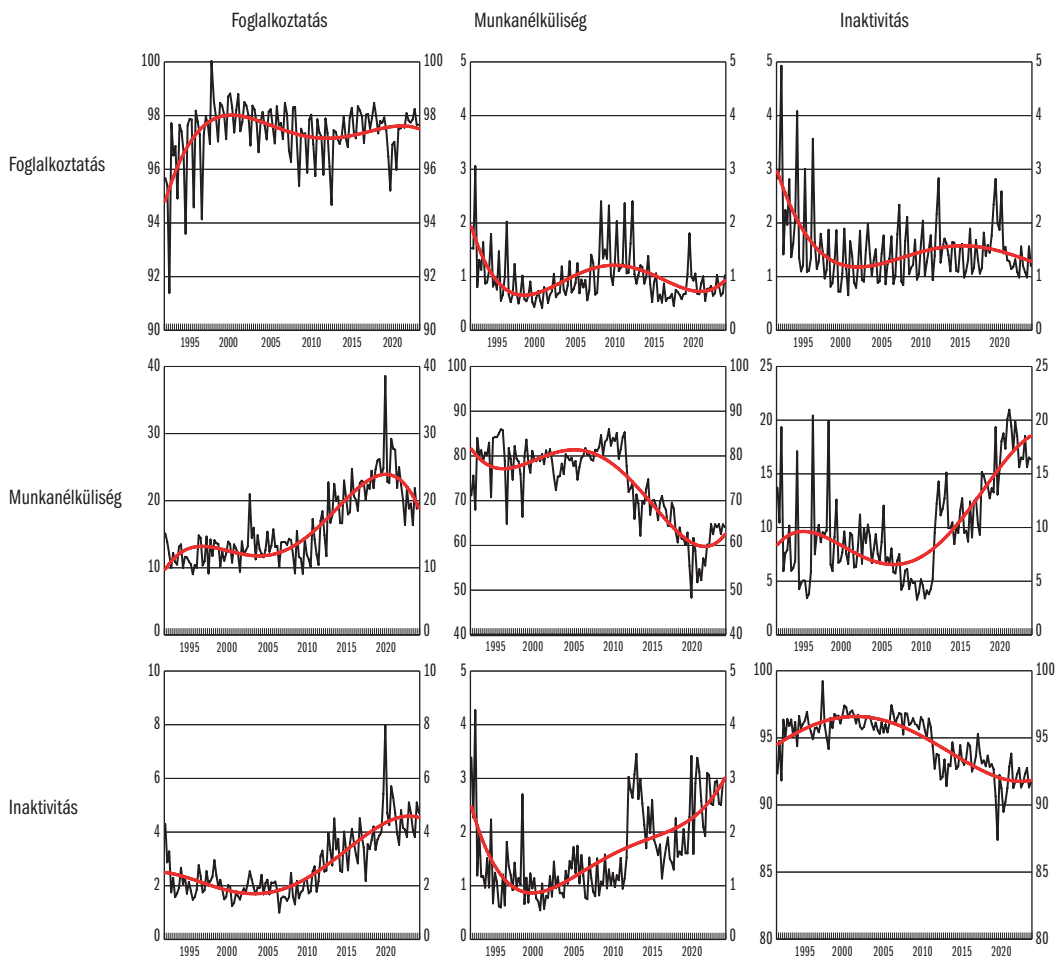
^a Új módszertan szerint számított adatok. 2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybevétele miatt tartósan távol lévő személyek is foglalkoztatottnak minősülnek (korábban inaktív vagy munkanélküli). A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosultak, a férfiak adatát a változás nem érintette.

Megjegyzés: 1999-től az iskolai végzettség szerinti csoportosítás kis mértékben módosult. 2018-tól a 2022. évi népszámlálás alapján korrigált adat.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut05_05

5.2. ábra: A különböző munkapiaci állományok közötti negyedéves áramlások intenzitásának alakulása a 15–64 éves népességben

Megjegyzés: A számításokat a KSH Munkaerő-felmérés mikroadataira támaszkodva végeztük a 15–64 éves korcsoportra. Az átlépési esélyeket két állapot között egy negyedév során átlépő emberek számának és a kiinduló állapot megelőző negyedév állományának hányadosaként kapjuk, majd az állomány-áramlás konzisztencia érdekében korrigáltuk. A piros görbék negyedfokú polinommal simított trendet mutatnak.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mp/2025hua05_02

5.6. táblázat: A munkanélküliek száma^a a munkakeresés hossza szerint, ezer fő

Év	A munkakeresés időtartama: hét [hónap]								Összesen
	1-4 [<1]	5-14 [1-3]	15-26 [4-6]	27-51 [7-11]	52 [12]	53-78 [13-18]	79-104 [19-24]	105- [>24]	
1992	43,9	90,9	96,4	110,7	10,6	41,7	38,4	n.é.	432,6
1993	36,2	74,8	87,9	120,5	14,7	75,1	83,7	n.é.	492,9
1994	30,5	56,5	65,0	91,9	8,4	63,0	73,8	40,4	429,5
1995	23,0	51,0	56,5	69,4	20,2	57,2	34,3	93,2	404,8
1996	19,9	46,4	49,3	61,5	18,2	56,1	37,1	100,2	388,7
1997	16,1	43,7	45,9	54,4	15,7	44,5	31,1	77,3	328,7
1998	12,9	44,2	44,5	45,7	16,0	39,0	27,6	63,5	293,4
1999	15,4	44,1	38,8	46,0	13,2	38,1	26,8	62,3	284,7
2000	16,7	38,5	35,1	42,8	12,7	36,9	23,6	55,4	261,3
2001	14,9	37,0	33,2	38,6	11,5	31,6	20,9	44,2	231,9
2002	15,5	39,4	34,8	40,7	11,6	32,7	19,8	42,5	237,0
2003	15,9	42,1	38,9	42,0	14,5	27,6	17,6	43,0	241,6
2004	13,0	42,0	39,9	41,8	13,5	33,4	19,6	47,2	250,4
2005	14,8	48,9	44,1	51,3	14,1	41,0	27,4	54,3	295,9
2006	13,2	51,1	48,5	52,0	17,9	41,1	26,6	59,7	310,0
2007	13,9	49,5	44,2	50,5	12,8	42,8	26,2	65,1	304,9
2008	13,5	50,3	47,9	53,4	13,5	39,1	26,3	74,0	317,9
2009	20,7	76,5	69,0	78,0	17,8	51,2	26,5	77,8	417,4
2010	18,2	71,1	64,6	85,5	22,5	75,1	41,4	90,7	469,1
2011	30,7	75,7	64,9	72,5	17,8	64,3	39,5	100,0	465,4
2012	41,1	69,7	65,3	82,4	21,3	59,4	36,1	97,4	472,8
2013	51,4	53,1	56,9	64,6	23,6	50,9	43,7	96,0	440,2
2014	38,9	46,3	46,6	48,2	18,1	35,7	28,1	80,9	342,9
2015	34,5	47,3	39,2	46,2	17,3	31,2	23,2	68,6	307,7
2016	31,6	33,3	30,1	30,4	11,9	24,5	20,5	52,2	234,5
2017	26,6	34,0	27,7	25,9	9,0	19,4	13,6	35,3	191,6
2018	26,0	30,0	24,9	22,6	8,8	15,2	11,6	30,3	169,4
2019	27,8	29,7	27,3	22,4	7,2	12,7	9,6	21,2	157,9
2020	42,9	41,3	32,3	27,9	9,6	14,5	10,1	17,6	196,2
2021	44,9	31,3	27,5	29,4	14,7	17,2	11,1	17,4	193,4
2022	42,4	29,8	23,1	19,1	8,0	15,1	13,1	23,5	174,0
2023	48,4	33,8	24,7	24,2	11,2	19,2	13,6	25,9	201,2
2024	54,4	39,6	26,8	23,8	12,2	19,3	14,5	29,8	220,4

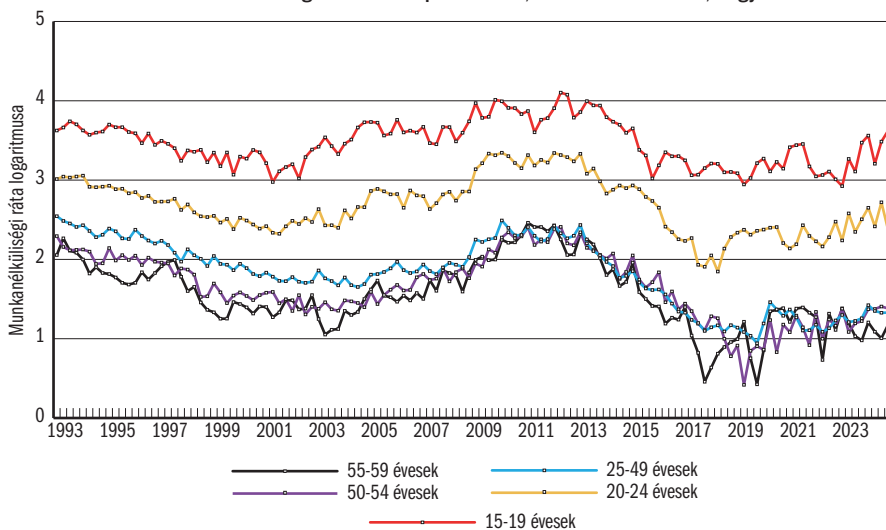
^a A 30 napon (2003-tól 90 napon) belül új állásban kezdők nélkül.

Megjegyzés: 2009-től a számítás módszertana az uniós képzési módhoz igazítva. 2018-tól a 2022. évi népszámlálás alapján korrigált adat.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut05_06

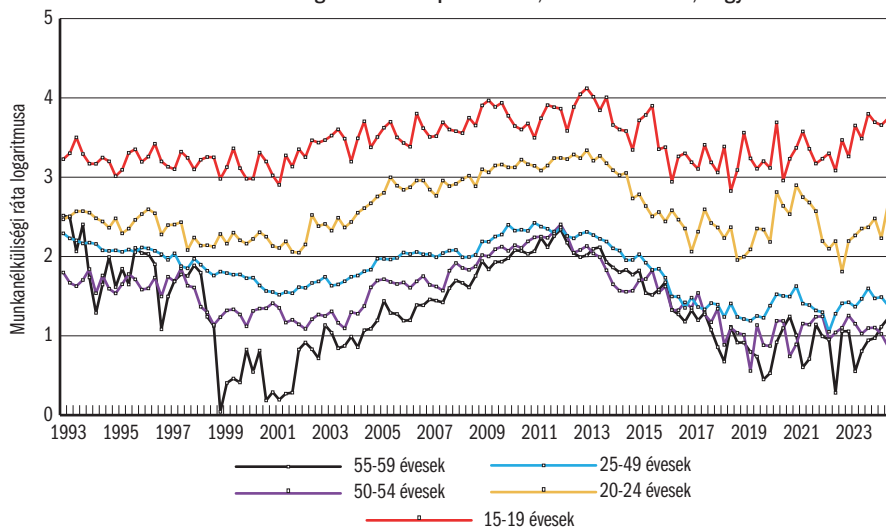
5.3. ábra: Munkanélküliségi ráta korcsoportonként, 15–59 éves férfiak, negyedévenként

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hua05_03

5.4. ábra: Munkanélküliségi ráta korcsoportonként, 15–59 éves nők, negyedévenként

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hua05_04

5.7. táblázat: A regisztrált munkanélküliek^a és a MEF munkanélküliség alakulása

Év	Regisztrált munkanélküli		MEF munkanélküli, összesen		MEF munkanélküli, 15-24 éves	
	ezer fő	ráta, %	ezer fő	ráta, %	ezer fő	ráta, %
1990	47,7	-	..	..	..	..
1991	227,3	4,4	..	..	..	..
1992	557,0	11,1	444,2	9,8	120,0	17,5
1993	671,8	14,9	518,9	11,9	141,3	21,3
1994	568,4	12,8	451,2	10,7	124,7	19,4
1995	507,7	11,9	416,5	10,2	114,3	18,6
1996	500,6	12,1	400,1	9,9	106,3	17,9
1997	470,1	11,6	348,8	8,7	95,8	15,9
1998	423,1	10,5	313,0	7,8	87,6	13,4
1999	409,5	10,2	284,7	7,0	78,6	12,4
2000	390,5	9,6	262,5	6,4	70,7	12,1
2001	364,1	8,8	232,9	5,7	55,7	10,8
2002	344,7	8,3	238,8	5,8	56,5	12,3
2003	357,2	8,7	244,5	5,9	54,9	13,4
2004	375,9	9,1	252,9	6,1	55,9	15,5
2005	409,9	9,8	303,9	7,2	66,9	19,4
2006	393,5	9,4	318,2	7,5	64,1	19,1
2007	426,9	10,1	312,1	7,4	57,4	18,0
2008	442,3	10,4	326,3	7,8	60,0	19,5
2009	561,8	13,5	417,8	10,0	78,8	26,4
2010	582,7	14,0	469,4	11,2	78,3	26,4
2011	582,9	14,0	466,0	11,0	74,5	26,0
2012	559,1	13,3	473,2	11,0	84,6	28,2
2013	527,6	12,4	441,0	10,2	83,5	26,6
2014	422,4	9,8	343,3	7,7	67,6	20,4
2015	378,2	8,6	307,8	6,8	58,9	17,3
2016	313,8	7,0	234,6	5,1	44,7	12,9
2017	283,0	6,1	191,7	4,2	36,3	10,7
2018	255,3	5,5	169,4	3,7	32,5	10,2
2019	250,9	5,4	157,9	3,4	35,8	11,4
2020	316,1	6,8	196,2	4,3	38,1	12,8
2021	268,9	5,7	193,4	4,1	39,8	13,5
2022	238,2	5,0	174,0	3,6	30,4	10,5
2023	231,8	4,8	201,2	4,1	39,1	12,8
2024	227,7	4,7	220,4	4,5	47,1	15,2

^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskeresők adatbázisa. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta. A munkaerő mérleg összeállításának 2016. évi megszűnésével a regisztrált munkanélküliségi ráta bázisául szolgáló gazdaságilag aktív népességszám a MEF-ből származik. Az áttéréssel egy időben a vonatkozó idősor ennek megfelelően visszamenőlegesen korrigálásra került.

Megjegyzés: A regisztrált munkanélküliek relatív mutatója (ráta) nevezője az előző év január 1-jei gazdaságilag aktív népesség. 2018-tól a MEF munkanélküliek létszáma 2022. évi népszámláláson alapuló súlyokra való áttérés miatt módosult, a rátában emellett a módszertani változás hatása is megjelenik.

Forrás: Regisztrált munkanélküliek: *NFSZ*; MEF-munkanélküliség: *KSH MEF*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut05_07

5.8. táblázat: A regisztrált munkanélküliek^a megoszlása iskolai végzettség szerint, éves átlag, százalék

Iskolai végzettség	1996	..	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Általános iskola 8 osztály és kevesebb	41,2		41,9	42,0	42,4	43,3	40,1	39,3	40,3	40,3	40,5	41,0	42,4	42,2	43,4	43,7	43,2	39,0	40,9	42,6	41,3	40,0
Szaktanulmányi képző, szakiskola	35,1		32,4	32,1	31,5	30,9	32,5	31,4	29,8	29,2	29,0	28,3	27,1	27,0	26,2	25,6	25,2	25,8	25,4	25,4	25,6	25,8
Érettségis és/vagy képesítést adó középiskola	12,7		13,5	13,4	13,3	13,1	14,4	15,0	14,9	15,1	15,3	15,3	15,0	14,9	14,6	14,7	15,1	16,9	15,9	15,1	15,5	15,9
Gimnázium	8,3		7,9	8,0	8,2	8,2	8,5	9,1	9,5	9,7	9,8	10,1	10,1	10,1	10,1	10,3	10,4	11,4	10,6	9,9	10,0	10,0
Főiskola	2,0		3,2	3,3	3,3	3,3	3,2	3,7	3,8	3,8	3,6	3,4	3,4	3,5	3,4	3,4	3,6	3,9	4,0	3,9	4,1	4,2
Egyetem	0,8		1,2	1,3	1,3	1,2	1,2	1,5	1,7	1,8	1,8	1,9	2,0	2,2	2,3	2,4	2,6	3,1	3,1	3,1	3,6	4,1
Összesen	100,0		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskereső. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut05_08

5.9. táblázat: A regisztrált munkanélküli pályakezdeők^a megoszlása iskolai végzettség szerint, éves átlag, százalék

Iskolai végzettség	1996	..	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Általános iskola 8 osztály és kevesebb	4,6		36,1	38,2	40,1	41,3	37,7	35,2	35,6	34,9	35,5	39,4	43,8	44,9	45,8	45,1	44,2	41,1	40,7	43,0	42,2	40,8
Szaktanulmányi képző, szakiskola	41,9		20,5	19,7	18,1	17,3	18,9	18,9	18,5	19,8	20,1	18,3	16,9	16,6	16,4	15,7	15,0	14,6	15,0	16,1	16,9	17,5
Érettségis és/vagy képesítést adó középiskola	27,0		21,5	20,3	20,7	21,2	23,1	23,9	23,6	23,7	23,1	21,7	19,8	18,9	18,3	19,0	20,4	22,1	22,7	22,1	22,7	22,9
Gimnázium	21,8		10,8	11,7	12,8	13,3	13,7	14,3	15,0	14,9	14,9	15,0	14,7	14,6	15,0	16,0	16,4	17,0	16,6	15,1	14,1	13,8
Főiskola	3,6		7,8	6,9	5,8	4,9	4,5	4,8	4,2	3,6	3,4	2,8	2,3	2,2	1,8	1,6	1,4	1,7	1,6	1,2	1,4	1,4
Egyetem	1,1		3,4	3,0	2,5	2,0	2,1	2,8	3,1	3,0	3,0	2,7	2,5	2,8	2,7	2,6	2,7	3,5	3,3	2,6	2,8	3,5
Összesen	100,0		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott pályakezdeő álláskereső. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut05_09

5.10. táblázat: A regisztrált munkanélküliek megoszlása a Munkaerő-felmérésben megfigyelt gazdasági aktivitás szerint, százalék

Év	Foglalkoztatottak	MEF munkanélküliek	Inaktívak	Összesen	Év	Foglalkoztatottak	MEF munkanélküliek	Inaktívak	Összesen
1992	5,1	71,6	23,3	100,0	2010	3,2	70,4	26,4	100,0
1993	10,0	63,6	26,4	100,0	2011	3,5	66,7	29,8	100,0
1994	14,4	54,5	31,1	100,0	2012	3,4	64,9	31,7	100,0
1995	11,8	53,7	34,5	100,0	2013	4,9	61,6	33,4	100,0
1996	13,7	51,8	34,5	100,0	2014	6,2	60,5	33,2	100,0
1999	6,7	55,8	37,5	100,0	2015	3,9	67,1	29,0	100,0
2000	4,7	54,3	41,0	100,0	2016	4,9	61,7	33,4	100,0
2001	6,5	45,2	48,3	100,0	2017	6,7	57,8	35,5	100,0
2002	4,4	47,4	48,2	100,0	2018	6,3	54,1	39,5	100,0
2003	9,4	44,1	46,5	100,0	2019	6,8	49,8	43,4	100,0
2004	3,0	53,5	43,5	100,0	2020	5,5	50,9	43,6	100,0
2005	2,3	59,7	38,0	100,0	2021	5,9	53,4	40,8	100,0
2006	3,0	60,9	36,1	100,0	2022	4,2	56,7	39,1	100,0
2007	3,7	62,2	34,1	100,0	2023	4,2	61,7	34,1	100,0
2008	3,9	62,8	33,2	100,0	2024	5,2	62,0	32,8	100,0
2009	3,7	67,1	29,2	100,0					

Megjegyzés: Az adatok a KSH MEF-ben a magukat nyilvántartott álláskeresőként minősítőkre vonatkoznak, kiszűrve azokat, akik 2 hónapnál hosszabb időt jelöltek meg a munkaügyi központtal történt utolsó kapcsolatfelvétel időpontjául. 2018-tól a 2022. évi népszámlálás alapján korrigált adat.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut05_10

5.11. táblázat: A munkanélküli nyilvántartásba^a belépők száma, havi átlagok, ezer fő

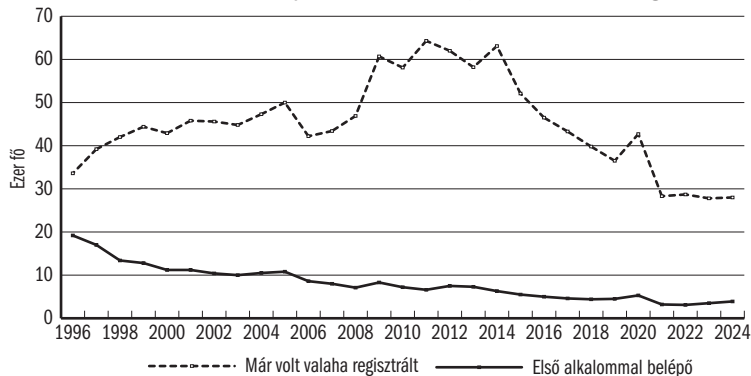
	1997	..	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Első alkalommal belépő	17,0		10,5	10,8	8,6	8,0	7,1	8,3	7,2	6,6	7,5	7,3	6,3	5,5	5,0	4,6	4,4	4,5	5,3	3,2	3,1	3,5	3,9
Már volt valaha regisztrált	39,2		47,3	50,0	42,2	43,4	46,9	60,7	58,1	64,3	62,0	58,2	63,1	52,1	46,5	43,3	39,8	36,5	42,7	28,3	28,7	27,8	28,0
Összes belépő	56,1		57,8	60,7	50,8	51,4	54,0	69,0	65,3	70,9	69,5	65,5	69,4	57,6	51,5	47,9	44,2	41,0	48,0	31,5	31,8	31,3	31,9

^a 2005. november 1-je után: álláskereső nyilvántartása. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut05_11

5.5. ábra: A munkanélküli nyilvántartásba belépők száma, havi átlagok, ezer fő

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hua05_05

5.12. táblázat: Regisztrált munkanélküliek^a nemek szerinti megoszlása, havi átlag

Év	Összesen	Férfi	Nő	Összesen	Férfi	Nő
	ezer fő			%		
1993	671,7	395,3	276,4	100,0	58,8	41,2
1994	568,4	333,0	235,3	100,0	58,6	41,4
1995	507,7	293,8	213,8	100,0	57,9	42,1
1996	500,6	284,1	216,5	100,0	56,7	43,3
1997	470,1	267,1	203,0	100,0	56,8	43,2
1998	423,1	233,4	189,7	100,0	55,2	44,8
1999	409,5	221,4	188,1	100,0	54,1	45,9
2000	390,5	209,7	180,8	100,0	53,7	46,3
2001	364,1	196,4	167,7	100,0	53,9	46,1
2002	344,7	184,6	160,1	100,0	53,5	46,5
2003	357,2	188,0	169,2	100,0	52,6	47,4
2004	375,9	193,3	182,6	100,0	51,4	48,6
2005	409,9	210,4	199,5	100,0	51,3	48,7
2006	393,5	200,9	192,5	100,0	51,1	48,9
2007	426,9	219,9	207,0	100,0	51,5	48,5
2008	442,3	228,3	214,0	100,0	51,6	48,4
2009	561,8	297,9	263,9	100,0	53,0	47,0
2010	582,7	305,0	277,7	100,0	52,3	47,7
2011	582,9	297,1	285,8	100,0	51,0	49,0
2012	559,1	275,8	283,3	100,0	49,3	50,7
2013	527,6	267,7	259,9	100,0	50,8	49,2
2014	422,4	214,2	208,2	100,0	50,7	49,3
2015	378,2	187,5	190,7	100,0	49,6	50,4
2016	313,8	156,0	157,8	100,0	49,7	50,3
2017	283,0	137,9	145,1	100,0	48,7	51,3
2018	255,3	122,4	132,9	100,0	47,9	52,1
2019	250,9	119,5	131,4	100,0	47,6	52,4
2020	316,1	151,9	164,2	100,0	48,0	52,0
2021	268,9	128,1	140,8	100,0	47,6	52,4
2022	238,2	113,2	124,9	100,0	47,5	52,5
2023	231,8	111,1	120,7	100,0	47,9	52,1
2024	227,7	110,7	117,0	100,0	48,6	51,4

^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskeresők (zárónapi adatok). Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut05_12

5.13. táblázat: Regisztrált munkanélküliek^a megoszlása, havi átlag

Év	Nem pályakezdő	Pályakezdő	25 évesnél fiatalabb	Nem pályakezdő	Pályakezdő	25 évesnél fiatalabb
	ezer fő			%		
1993	612,0	59,7	174,8	91,1	8,9	26,0
1994	506,2	62,1	153,3	89,1	10,9	27,0
1995	453,2	54,5	134,2	89,3	10,7	26,4
1996	454,4	46,2	124,0	90,8	9,2	24,8
1997	427,7	42,4	105,8	91,0	9,0	22,5
1998	390,6	32,5	89,9	92,3	7,7	21,3
1999	379,6	29,9	85,4	92,7	7,3	20,9
2000	364,4	26,0	79,1	93,3	6,7	20,3
2001	337,4	26,8	75,6	92,7	7,3	20,8
2002	316,2	28,5	71,1	91,7	8,3	20,6
2003	325,9	31,3	71,6	91,2	8,8	20,0
2004	342,2	33,8	71,4	91,0	9,0	19,0
2005	369,1	40,9	78,9	90,0	10,0	19,2
2006	354,7	38,7	75,8	90,2	9,8	16,5
2007	386,5	40,4	80,3	90,5	9,5	18,8
2008	400,9	41,4	75,9	90,6	9,4	17,2
2009	512,5	49,3	104,3	91,2	8,8	18,6
2010	530,1	52,6	102,8	91,0	9,0	17,6
2011	529,9	52,9	102,3	90,9	9,1	17,5
2012	497,6	61,5	101,1	89,0	11,0	18,1
2013	461,6	66,0	97,8	87,5	12,5	18,5
2014	367,8	54,6	78,2	87,1	12,9	18,5
2015	331,2	47,0	68,8	87,6	12,4	18,2
2016	278,0	35,8	56,0	88,6	11,4	17,8
2017	253,4	29,6	49,8	89,5	10,5	17,6
2018	230,5	24,8	43,6	89,0	11,0	17,1
2019	228,3	22,6	41,4	91,0	9,0	16,5
2020	291,4	24,6	51,1	92,2	7,8	16,2
2021	248,8	20,1	38,7	92,5	7,5	14,4
2022	222,9	15,3	25,5	93,6	6,4	10,7
2023	219,3	12,5	23,6	94,6	5,4	10,2
2024	216,3	11,4	23,7	95,0	5,0	10,4

^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskereső (zárónapi adatok). Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut05_13

5.14. táblázat: Ellátásban részesülő regisztrált munkanélküliek^a megoszlása, havi átlag

Év	Munkanélküli ellátásban részesülő ^b	Rendszeres szociális segélyben ^c részesülő	Ezek egyikeben sem részesülő	Munkanélküli ellátásban részesülő ^b	Rendszeres szociális segélyben ^c részesülő	Ezek egyikeben sem részesülő
	ezer fő				%	
1993	404,8	89,3	177,6	60,3	13,3	26,4
1994	228,9	190,3	149,2	40,3	33,5	26,2
1995	182,8	210,0	114,9	36,0	41,4	22,6
1996	171,7	211,3	117,6	34,3	42,2	23,5
1997	141,7	201,3	127,1	30,1	42,8	27,0
1998	130,7	182,2	110,2	30,9	43,1	26,0
1999	140,7	148,6	120,2	34,4	36,3	29,4
2000	131,7	143,5	115,3	33,7	36,7	29,5
2001	119,2	131,2	113,7	32,7	36,0	31,2
2002	114,9	113,4	116,4	33,3	32,9	33,8
2003	120,0	116,2	121,0	33,6	32,5	33,9
2004	124,0	120,4	131,5	33,0	32,0	35,0
2005	134,4	133,4	142,1	32,8	32,5	34,7
2006	151,5	121,8	120,2	38,5	31,0	30,5
2007	134,6	133,0	159,3	31,5	31,2	37,3
2008	136,5 ^d	147,5	158,3	30,9	33,3	35,8
2009	202,1	156,0	203,7	36,0	27,8	36,3
2010	187,7	167,8	227,2	32,2	28,8	39,0
2011	159,9	182,1	240,9	27,4	31,2	41,3
2012	71,1	200,3	287,7	12,7	35,8	51,5
2013	61,2	184,4	282,0	11,6	35,0	53,4
2014	56,4	132,4	233,6	13,4	31,3	55,3
2015	57,1	126,2	194,9	15,1	33,4	51,5
2016	60,2	99,8	153,8	19,2	31,8	49,0
2017	63,1	87,4	132,5	22,3	30,9	46,8
2018	64,0	75,7	115,6	25,1	29,7	45,3
2019	69,1	68,4	113,5	27,5	27,2	45,2
2020	91,4	70,7	154,0	28,9	22,4	48,7
2021	73,2	73,2	122,5	27,2	27,2	45,5
2022	78,1	63,7	96,3	32,8	26,7	40,4
2023	81,6	51,3	98,9	35,2	22,1	42,7
2024	82,7	47,7	97,3	36,3	20,9	42,7

^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskereső (zárónapi adatok). Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

^b 2005. november 1-je után: álláskeresői ellátásban részesülő. 2011. szeptember 1-jétől az álláskeresői ellátások rendszere megváltozott.

^c Csak azok az ellátottak, akik az NFSZ regiszterben szerepelnek. 2004-ig jövedelempótló támogatásban részesülők száma, 2005-től 2008-ig a rendszeres szociális segélyben részesülők száma tartalmazza a kifutó jövedelempótló támogatásban részesülők számát is, 2009-től pedig új támogatási formába, a rendelkezésre állási támogatásba kerültek át nagyobb részben a korábbi szociális ellátottak. Ezt az ellátást 2011. január 1-jétől felváltotta a bérpótló juttatás, majd 2011. szeptember 1-jétől az elnevezés foglalkoztatást helyettesítő támogatásra változott.

^d Az NFSZ-nél 2008-ban bevezetett új számítástechnikai rendszer módszertani változtatást tett lehetővé:

- 1) Az álláskeresői ellátás különböző típusaiba be- és kilépők számából a szüneteltetésről visszatérő belépők valamint a szüneteltetésre kilépők számának kiszűrését. A szüneteltetés főbb okai a rövid idejű munkavégzés, a GYES, TGYÁS igénybevétele, képzésben való részvétel.
- 2) Azon belépő létszám számbavételét a tárgyidőszakot megelőző időszakra, akik részére az álláskeresői ellátás első számfejtése a hiánypótlások miatt húzódtott el.

A 2009-hez hasonlítható 2008-as adat 141,5 ezer fő.

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mp/2025shut05_14

5.15. táblázat: A regisztrált munkanélküliek^a közül támogatott és nem támogatott munkahelyeken elhelyezkedők száma^b

Év	Támogatott elhelyezkedés		Nem támogatott elhelyezkedés		Összesen	
	fő	%	fő	%	fő	%
2004	119 448	40,5	175 393	59,5	294 841	100,0
2005	137 136	42,7	184 389	57,3	321 525	100,0
2006	130 081	37,4	217 606	62,6	347 687	100,0
2007	104 842	32,7	215 686	67,3	320 528	100,0
2008	118 703	34,0	230 558	66,0	349 261	100,0
2009	170 464	40,0	255 356	60,0	425 820	100,0
2010	198 974	38,5	317 622	61,5	516 596	100,0
2011	282 673	48,5	299 716	51,5	582 389	100,0
2012	261 631	50,0	261 581	50,0	523 212	100,0
2013	359 962	60,2	237 795	39,8	597 757	100,0
2014	351 550	63,2	204 887	36,8	556 437	100,0
2015	278 875	61,0	177 960	39,0	456 835	100,0
2016	237 986	60,0	158 391	40,0	396 377	100,0
2017	180 630	54,8	149 244	45,2	329 874	100,0
2018	149 481	51,4	141 214	48,6	290 695	100,0
2019	119 506	47,1	134 201	52,9	253 707	100,0
2020	120 718	41,0	173 947	59,0	294 665	100,0
2021	84 980	38,2	137 691	61,8	222 671	100,0
2022	81 708	39,7	124 182	60,3	205 890	100,0
2023	53 556	28,9	131 815	71,1	185 371	100,0
2024	49 994	27,1	134 638	72,9	184 632	100,0

^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskereső. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

^b Év összesen, az álláskereső éves érintett létszámából elhelyezkedettek száma. A nyilvántartásból történő kilépéskori elhelyezkedéseket mutatja.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut05_15

5.16. táblázat: Segélyezés és munkaerőpiaci programok

Év	Munkanélküli ellátott ^a		Szociális ellátásban részesülő ^b		Pályakezdekők munkanélküli segélye		Nem részesül támogatásban		Közfoglalkoztatás ^c		Átképzés ^c		Bértámogatás ^c		Egyéb program ^c		Összesen	
	ezer fő	%	ezer fő	%	ezer fő	%	ezer fő	%	ezer fő	%	ezer fő	%	ezer fő	%	ezer fő	%	ezer fő	%
1990	42,5	69,6	-	n.é.	-	n.é.	18,6	30,4	..	..	..	..	..	..	..	..	61,0	100,0
1995	150,8	25,3	192,9	32,3	26,3	4,4	109,1	18,3	21,7	3,6	20,4	3,4	10,9	1,8	64,7	10,8	596,8	100,0
1996	145,4	22,6	218,5	33,9	2,6	0,4	127,8	19,8	38,5	6,0	20,6	3,2	16,4	2,5	74,5	11,6	644,3	100,0
1997	134,1	21,0	193,5	30,3	0,1	0,0	121,8	19,1	38,9	6,1	25,1	3,9	29,7	4,6	95,7	15,0	638,9	100,0
1998	123,9	21,7	158,6	27,7	0,1	0,0	109,4	19,1	37,4	6,5	24,5	4,3	30,9	5,4	86,7	15,2	571,5	100,0
1999	135,5	24,9	146,7	26,9	0,0	0,0	107,1	19,7	35,7	6,6	28,0	5,1	31,1	5,7	60,6	11,1	544,7	100,0
2000	117,0	22,7	139,7	27,1	0,0	0,0	106,5	20,6	26,7	5,2	25,3	4,9	27,5	5,3	73,5	14,2	516,2	100,0
2001	111,8	24,7	113,2	25,0	0,0	0,0	105,2	23,3	29,0	6,4	30,0	6,6	25,8	5,7	37,2	8,2	452,2	100,0
2002	104,8	24,6	107,6	25,2	-	-	115,3	27,0	21,6	5,1	23,5	5,5	21,2	5,0	32,8	7,7	426,8	100,0
2003	105,1	23,9	109,5	24,9	-	-	125,0	28,4	21,2	4,8	22,5	5,1	20,1	4,6	36,6	8,3	440,0	100,0
2004	117,4	26,5	118,4	26,7	-	-	132,3	29,9	16,8	3,8	12,6	2,8	16,8	3,8	28,5	6,4	442,8	100,0
2005	125,6	26,1	127,8	26,5	-	-	140,2	29,1	21,5	4,5	14,7	3,1	20,8	4,3	31,0	6,4	481,6	100,0
2006	117,7	27,1	112,9	26,0	-	-	146,4	33,7	16,6	3,8	12,3	2,8	14,6	3,4	13,8	3,2	434,3	100,0
2007	128,0	27,6	133,1	28,7	-	-	151,8	32,7	19,3	2,7	14,6	2,3	23,4	3,7	6,8	2,3	477,0	100,0
2008	120,7 ^d	23,8	145,7	28,8	-	-	158,2	31,3	21,2	4,2	21,2	4,2	25,0	4,9	14,1	2,8	506,1	100,0
2009	202,8	25,7	151,9	19,2	-	-	215,0	27,2	135,3	17,1	13,6	1,7	17,8	2,3	54,1	6,8	790,5	100,0
2010	159,6	20,1	163,5	20,6	-	-	222,4	28,0	164,5	20,7	17,8	2,2	26,7	3,4	40,3	5,1	794,8	100,0
2011	120,2	18,1	168,2	25,3	-	-	242,3	36,5	91,6	13,8	12,6	1,9	26,1	3,9	3,4	0,5	664,4	100,0
2012	54,0	7,6	185,6	26,0	-	-	283,4	39,7	134,1	18,8	28,6	4,0	25,7	3,6	2,9	0,4	714,3	100,0
2013	52,6	7,3	169,3	23,4	-	-	266,7	36,9	157,2	21,7	42,0 ^e	5,8	31,7	4,4	3,9	0,5	723,4	100,0
2014	55,3	9,1	123,4	20,2	-	-	216,5	35,5	170,3	27,9	24,6	4,0	17,7	2,9	2,7	0,4	610,5	100,0
2015	55,0	9,5	110,6	19,0	-	-	168,7	29,0	224,9	38,7	11,0	1,9	9,1	1,6	2,1	0,4	581,4	100,0
2016	56,8	10,5	85,0	15,8	-	-	136,0	25,2	219,6	40,7	17,9	3,3	21,1	3,9	3,0	0,6	539,4	100,0
2017	59,5	12,3	80,8	16,7	-	-	120,0	24,8	171,0	35,4	17,2	3,6	30,9	6,4	4,2	0,9	483,6	100,0
2018	64,1	15,0	70,4	16,5	-	-	109,7	25,6	123,9	29,0	13,2	3,1	40,5	9,5	6,0	1,4	427,8	100,0
2019	67,7	16,8	62,3	15,5	-	-	109,5	27,2	105,1	26,1	11,3	2,8	39,6	9,8	7,4	1,8	402,9	100,0
2020	91,4	19,9	70,7	15,4	-	-	154,0	33,5	92,8	20,2	7,7	1,7	37,8	8,2	5,7	1,2	460,0	100,0
2021	73,2	15,5	73,2	15,5	-	-	122,5	25,9	88,0	18,6	2,5	0,5	111,1	23,5	1,6	0,3	472,0	100,0
2022	78,1	21,2	63,7	17,3	-	-	96,3	26,2	88,0	23,9	1,4	0,4	39,2	10,7	1,0	0,3	367,9	100,0
2023	81,6	22,6	51,3	14,2	-	-	98,9	27,4	68,2	18,9	0,8	0,2	56,6	15,7	3,5	1,0	360,9	100,0
2024	82,7	21,0	47,7	12,1	-	-	97,3	24,7	67,1	17,0	9,0	2,3	89,1	22,6	1,5	0,4	394,3	100,0

^a 2005. november 1-je után: álláskeresői ellátott. 2011. szeptember 1-jétől az álláskeresői ellátások rendszere megváltozott.

^b Csak azok az ellátottak, akik az NFSZ regiszterben szerepelnek. 2004-ig jövedelempótló támogatásban részesülők száma, 2005-től 2008-ig a rendszeres szociális segélyben részesülők száma tartalmazza a kifutó jövedelempótló támogatásban részesülők számát is, 2009-től pedig új támogatási formába, a rendelkezésre állási támogatásba kerültek át nagyobb részben a korábbi szociális ellátottak. Ezt az ellátást 2011. január 1-jétől felváltotta a bérpótló juttatás, majd 2011. szeptember 1-jétől az elnevezés foglalkoztatást helyettesítő támogatásra változott.

^c 2008-ig az MPA Decentralizált Alaprészből finanszírozott, 2009-től az MPA, TÁMOP forrásokból finanszírozott létszám.

Közjellelű foglalkoztatás: közhasznú munka, közcélú munka, közmunkaprogramok.

Bértámogatás: bértámogatás, bérköltség támogatás, pályakezdekők munkatapasztalat támogatása, RÁT-os foglalkoztatási támogatás, részmunkaidős foglalkoztatás, válság miatt munkahelyüket veszítők bértámogatása.

Egyéb támogatás: munkahelymegőrző támogatások, vállalkozóvá válás támogatása, utazási költségértécs, munkahelyteremtés, álláskereső klub.

^d Az NFSZ-nél 2008-ban bevezetett új számítástechnikai rendszer módszertani változtatást tett lehetővé:

- 1) Az álláskeresői ellátás különböző típusaiba be- és kilépők számából a szüneteltetésről visszatérő belépők, valamint a szüneteltetésre kilépők számának kiszűrését. A szüneteltetés főbb okai a rövid idejű munkavégzés, a GYES, TGYÁS igénybevétele, képzésben való részvétel.
- 2) Azon belépő létszám számbavételét a tárgyidőszakot megelőző időszakra, akik részére az álláskeresői ellátás első számfejtése a hiánypótlások miatt húzódtott el.

A 2009-hez hasonlítható 2008-as adat 134,1 ezer fő.

^e 2013-ban az átképzésben részesülők közül 18,1 ezer fő közfoglalkoztatásban és képzésben egyszerre részesül.

Megjegyzés: Minden évben az októberi zárólétszámok. A százelekos adatoknál a regisztráltak és a munkaerőpiaci programokban résztvevők együttes létszáma $\approx 100,0$.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025shut05_16

5.17. táblázat: Az aktív eszközökből kilépők^a elhelyezkedési arányai, százalék

Aktív eszközök	Ajánlott képzés ^d	Elfogadott képzés ^e	Munkaviszonyos képzés ^f	Vállalkozóvá válási támogatás ^g	Bértámogatás ^h	Munkatapasztalat-szerző támogatás ⁱ	Foglalkoztatási támogatás ^j
1996 ^b	44,5	50,2	92,8	90,2	70,1	-	-
1997 ^b	46,3	51,1	90,4	88,1	66,3	65,7	72,1
1998 ^b	46,8	51,5	94,7	91,7	59,1	59,1	75,1
1999 ^b	46,8	50,0	94,8	90,5	59,7	55,8	68,5
2000 ^b	48,4	52,0	94,9	89,4	62,3	57,9	73,8
2001 ^b	45,4	49,3	94,2	89,2	59,7	64,5	71,6
2002 ^b	43,3	45,8	92,7	90,7	62,9	66,9	78,4
2003 ^b	43,0	46,0	93,3	89,6	62,0	66,1	78,2
2004 ^b	45,5	45,6	92,1	90,7	64,6	66,5	71,5
2005 ^b	43,8	51,4	90,4	89,6	62,6	66,8	70,9
2006 ^b	41,1	50,9	..	86,4	62,3	66,6	65,0
2007 ^b	37,5	47,6	92,3	87,6	63,4	66,3	77,5
2008 ^b	42,2	48,0	93,9	83,6	65,0	74,6	-
2009 ^c	40,4	41,9	..	73,1	72,4	-	-
2010 ^c	49,4	48,8	59,9	76,4	90,9	-	-
2011 ^c	42,6	41,6	75,0	71,5	69,6	72,0	-
2012 ^c	44,9	56,7	65,7	72,6	70,3	69,9	-
2013 ^c	55,1	65,9	72,7	74,1	73,0	68,5	-
2014 ^c	61,4	58,8	61,4	76,3	56,0	-	-
2015 ^c	54,8	63,4	87,7	81,0	70,9	-	-
2016 ^c	47,8	55,7	41,7	40,0	53,5	-	-
2017 ^c	48,2	44,9	92,2	30,8	28,6	-	-
2018 ^c	44,2	48,7	93,8	33,7	30,2	-	-
2019 ^c	41,6	43,5	93,6	26,7	23,1	-	-
2020 ^c	36,1	30,1	94,6	10,5	26,5	-	-
2021 ^c	34,2	35,7	95,5	11,7	25,4	-	-
2022 ^c	33,6	24,7	93,9	19,2	49,8	-	-
2023 ^c	27,7	19,2	-	9,6	22,1	-	-
2024 ^c	29,5	38,0	-	6,6	9,0	-	-

^a Csak a sikeresen befejezők számbavételével.^b 3 hónappal a programok befejezése után.^c 6 hónappal a programok befejezése után.^d Ajánlott képzés: a munkaügyi központok által az álláskeresőkhöz számára szervezett csoportos képzés.^e Elfogadott képzés: az egyén kérelmére a munkaügyi központ részben vagy egészben támogatja a képzés költségeit.^f Munkaviszonyos képzés: a munkaviszony megszüntetésének elkerülése érdekében, ha újabb ismeretek elsajátításával képesek alkalmazkodni a munkáltató megváltozott igényeihez.^g Vállalkozóvá válási támogatás: álláskeresőkhöz juttatott minimálbér összegű támogatás, illetve max. 3 millió forint visszatérítendő, vagy vissza nem térítendő támogatás.^h Bértámogatás: hátrányos helyzetű személyek foglalkoztatásának segítése, akik a támogatás nélkül nem, vagy csak sokkal nehezebben találnak munkát. A bértámogatás, bérköltség-támogatás együtt nem tartalmazza a szakképzéssel ren-

delkező, pályakezdő álláskeresőkhöz munkatapasztalat szerzésének támogatása és a nyári diákmunka támogatás adatait.

ⁱ Munkatapasztalat-szerző támogatás: munkatapasztallal nem rendelkező pályakezdők támogatása 6–9 hónapig, a támogatás mértéke a munkabér és annak járulékainak 50–80%-a. 2006. december 31-től kifutott eszköz. 2009-ben újra bevezették a szakképzéssel rendelkező pályakezdők részére a munkatapasztalat-szerzési támogatást, azon munkaadók részére, akik napi legalább négyórás munkaidőben, és legalább 365 napi időtartamra biztosítják a foglalkoztatást. A támogatás mértéke a bérköltség 50–100%-a. Az első kilépők monitoring adatai 2011-től állnak rendelkezésre. A szakképzéssel rendelkező pályakezdők munkatapasztalat szerzésének támogatása 2014-ben már nem működött.^j Foglalkoztatási támogatás: 25 év alatti pályakezdők támogatása 9 hónapig. 2006. december 31-től kifutott eszköz.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut05_17

5.18. táblázat: A regisztrált munkanélküliek^a, a munkanélküli ellátásban^b, és a szociális ellátásban^c részesülők megoszlása iskolai végzettség szerint

Iskolai végzettség	1995	..	2008	2008 ^d	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Regisztrált munkanélküliek																				
Általános iskola 8 osztály és kevesebb	43,6		43,8	-	40,0	39,2	39,9	40,1	40,1	42,4	42,4	41,2	43,4	43,5	43,4	36,7	41,1	42,9	41,6	40,0
Szaktanulmányozó, szakiskola	34,5		30,7	-	33,1	31,4	29,8	29,1	28,9	27,6	27,1	27,3	26,2	25,8	25,2	26,5	25,5	25,6	25,6	25,8
Érettségis és/vagy képesítést adó középiskola	11,7		12,8	-	14,4	15,0	15,0	15,2	15,6	14,9	15,1	15,4	14,6	14,9	14,9	17,9	15,9	15,0	15,3	15,9
Gimnázium	7,9		8,1	-	8,3	9,1	9,7	9,8	10,0	9,9	10,0	10,3	10,1	10,1	10,3	12,0	10,6	9,7	9,9	10,0
Főiskola	1,5		3,2	-	3,0	3,7	3,9	3,9	3,6	3,3	3,4	3,6	3,4	3,4	3,6	3,9	3,9	3,8	4,0	4,2
Egyetem	0,7		1,2	-	1,1	1,5	1,7	1,9	1,9	1,8	2,0	2,3	2,3	2,3	2,6	3,0	3,0	3,0	3,6	4,1
Összesen	100,0		100,0	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	482,7		415,6	-	549,0	546,0	553,3	524,4	497,0	438,6	366,9	291,6	283,0	240,7	248,2	376,3	265,5	230,3	224,2	227,7
Munkanélküli ellátásban^b részesülők																				
Általános iskola 8 osztály és kevesebb	36,9		24,4	26,3	25,7	24,1	23,4	20,2	21,8	27,8	24,8	26,7	31,4	31,7	31,9	26,3	32,8	32,7	30,9	30,0
Szaktanulmányozó, szakiskola	36,6		37,0	39,2	39,4	36,2	34,5	34,5	34,8	33,3	33,1	32,8	31,4	31,1	30,5	31,8	31,8	32,1	31,5	31,6
Érettségis és/vagy képesítést adó középiskola	14,9		19,3	18,3	18,5	19,7	20,1	21,2	21,2	19,0	20,0	19,5	17,6	17,8	17,4	20,8	16,9	16,6	17,5	17,9
Gimnázium	8,3		11,0	10,6	10,1	11,6	12,3	12,7	12,0	10,9	11,8	11,3	10,8	10,8	10,6	12,8	10,0	10,1	10,4	10,4
Főiskola	2,2		6,0	5,7	4,5	5,8	6,7	7,6	6,7	5,7	6,4	5,9	5,2	5,1	5,5	4,9	4,8	4,8	4,9	5,2
Egyetem	1,0		2,3	2,1	1,7	2,6	3,1	3,8	3,6	3,3	3,9	3,8	3,6	3,6	4,2	3,4	3,7	3,8	4,7	5,0
Összesen	100,0		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	164,1		92,5	126,9	200,5	165,8	145,9	53,1	53,0	60,0	50,0	53,8	63,1	57,4	66,0	125,5	67,5	74,2	78,6	82,7
Szociális ellátásban részesülők^c																				
Általános iskola 8 osztály és kevesebb	56,8		60,3	-	59,4	56,4	56,1	53,4	52,4	53,5	54,1	53,4	56,3	57,5	58,3	56,4	56,1	59,6	59,7	58,5
Szaktanulmányozó, szakiskola	30,6		26,5	-	26,6	27,4	26,1	26,4	26,6	26,1	25,6	25,5	24,3	23,5	22,7	23,1	22,8	21,8	21,5	22,1
Érettségis és/vagy képesítést adó középiskola	6,9		6,8	-	7,5	8,6	9,0	10,3	10,9	10,5	10,4	10,7	9,8	9,4	9,4	10,2	10,5	9,3	9,4	9,7
Gimnázium	4,5		4,7	-	4,8	5,6	6,3	7,1	7,3	7,2	7,3	7,6	7,1	7,1	7,1	7,6	7,7	6,6	6,7	6,8
Főiskola	0,8		1,2	-	1,2	1,5	1,8	2,1	2,0	1,8	1,8	1,9	1,7	1,6	1,7	1,7	1,8	1,7	1,7	1,8
Egyetem	0,3		0,4	-	0,4	0,5	0,6	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	0,8	0,9	1,0	1,1	1,0	1,0	1,1
Összesen	100,0		100,0	-	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	220,7		145,8	-	144,1	161,7	174,7	193,5	177,4	138,8	130,8	94,4	87,4	73,1	69,9	75,1	74,2	65,4	50,9	47,7

^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskereső. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

^b 2005. november 1-je után álláskeresői ellátás. 2004-ben nem tartalmazza a nyugdíj előtti munkanélküli segélyen lévőket. 2011. szeptember 1-jétől az álláskeresői ellátások rendszere megváltozott.

^c Csak azok az ellátottak, akik az NFSZ regiszterben szerepelnek. 2004-ig jövedelempótló támogatásban részesülők száma, 2005-től 2008-ig a rendszeres szociális segélyben részesülők száma tartalmazza a kifutó jövedelempótló támogatásban részesülők számát is, 2009-től pedig új támogatási formába, a rendelkezésre állási támogatásba kerültek át nagyobb részben a korábbi szociális ellátottak. Ezt az ellátást 2011. január 1-jétől felváltot-

ta a bérpótló juttatás, majd 2011. szeptember 1-jétől az elnevezés foglalkoztatást helyettesítő támogatásra változott.

^d Az NFSZ-nél 2008-ban bevezetett új számítástechnikai rendszer módszertani változtatást tett lehetővé:

- 1) Az álláskeresői ellátás különböző típusaiba be- és kilépők számából a szüneteltetésről visszatérő belépők valamint a szüneteltetésre kilépők számának kiszűrését. A szüneteltetés főbb okai a rövid idejű munkavégzés, a GYES, TGYÁS igénybevétele, képzésben való részvétel.
- 2) Azon belépő létszám számbavételét a tárgyidőszakot megelőző időszakokra, akik részére az álláskeresői ellátás első számfejtése a hiánypótlások miatt húzódtott el.

A 2008-as év jobboldali oszlopa a 2009-es adatokkal összehasonlítható változatban közli a 2008-as adatokat.

Megjegyzés: Minden évben júniusi zárólétszám adatok.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut05_18

5.19. táblázat: Munkanélküli/álláskeresői/vállalkozói járadékból kilépők

Év	Az év folyamán kilépők összesen, fő	Ebből:		Év	Az év folyamán kilépők összesen, fő	Ebből:	
		az elhelyezke- dettek aránya, %	azok aránya, akiknek a segélye- zési ideje lejárt, %			az elhelyezke- dettek aránya, %	azok aránya, akiknek a segélye- zési ideje lejárt, %
1993	580 880	32,1	..	2009	345 216	37,9	56,0
1994	485 045	27,8	..	2010	352 535	38,9	55,8
1995	370 941	27,7	..	2011	329 728	39,2	55,7
1996	408 828	24,2	58,4	2012	368 803	21,9	77,8
1997	327 486	26,8	58,7	2013	328 508	21,3	75,6
1998	322 496	26,5	64,5	2014	300 516	27,0	67,4
1999	320 132	26,0	67,4	2015	296 171	32,5	63,4
2000	325 341	28,1	64,6	2016	287 062	35,9	60,5
2001	308 780	27,2	65,1	2017	284 284	34,9	61,4
2002	303 288	27,6	66,7	2018	280 772	33,1	61,4
2003	297 640	26,7	65,2	2019	282 502	31,3	62,9
2004	308 027	27,4	64,6	2020	375 880	26,4	68,8
2005	329 738	27,2	63,0	2021	247 605	27,7	66,3
2006	234 273	33,2	53,7	2022	274 158	24,9	58,7
2007	251 889	33,4	46,9	2023	290 817	30,2	59,3
2008	232 151	40,0	48,7	2024	304 643	30,3	55,8
2008 ^a	261 573	43,4	48,9				

^a Az NFSZ-nél 2008-ban bevezetett új számítástechnikai rendszer módszertani változtatást tett le-
hetővé:

- 1) Az álláskeresői ellátás különböző típusaiba be- és kilépők számából a szüneteltetésről visszatérő
belépők valamint a szüneteltetésre kilépők számának kiszűrését. A szüneteltetés főbb okai a rövid
idejű munkavégzés, a GYES, TGYÁS igénybevétele, képzésben való részvétel.
- 2) Azon belépő létszám számbavételét a tárgyidőszakot megelőző időszakra, akik részére az álláskeresői
ellátás első számfejtése a hiánypótlások miatt húzódott el.

A 2008^a sorban a 2009-hez hasonlítható adatok szerepelnek.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpj/2025hut05_19

5.20. táblázat: A munkaerőpiaci képzésben résztvevők érintett létszáma^a

Év	Ajánlott képzésben résztvevők	Elfogadott képzésben résztvevők	Lépj egyet előre! programban résztvevők	Munkaviszonyban nem állók összesen	Ebből: pályakezdők	Munkaviszonyban állók	Munkapiaci képzés összesen	Ebből: közfoglal- koztatás melletti képzés
1996	35 486	31 167	-	66 725	16 843	5 255	71 980	-
1997	44 988	26 522	-	71 509	21 658	4 484	75 993	-
1998	48 558	26 906	-	75 465	24 359	4 139	79 604	-
1999	52 045	28 311	-	80 356	25 260	4 408	84 764	-
2000	52 198	30 949	-	83 147	22 131	5 026	88 173	-
2001	53 447	32 672	-	86 211	20 592	5 308	91 519	-
2002	46 802	31 891	-	78 693	19 466	4 142	82 835	-
2003	45 261	28 599	-	73 859	18 320	9 036	82 895	-
2004	33 002	19 406	-	52 407	12 158	7 487	59 894	-
2005	29 252	9 620	-	38 872	9 313	4 853	43 725	-
2006	36 212	7 327	-	43 539	1 365	3 602	47 141	-
2007	32 747	5 766	270	38 783	1 111	3 467	42 250	-
2008	48 561	4 939	59 347	112 847	18 719	37 466	150 313	-
2009	41 373	8 241	11 169	60 783	21 103	12 496	73 279	-
2010	50 853	6 853	2 316	57 706	12 030	336	60 358	-
2011	32 172	2 495	-	34 667	7 935	908	35 575	-
2012	43 438	2 446	-	45 884	9 976	716	46 600	-
2013	22 574	22 574	-	132 587	106 333	631	133 218	88 004
2014	10 900	1 275	-	200 466	31 083	827	201 293	143 275
2015	58 836	1 659	-	61 127	12 299	14 389	75 516	50 124
2016	50 953	1 410	-	53 153	12 318	2 493	55 646	29 686
2017	68 125	1 370	-	69 495	14 984	3 002	72 497	40 432
2018	61 451	241	-	61 692	12 924	3 214	65 176	32 735
2019	37 825	-	-	37 825	7 748	3 717	41 542	16 020
2020	19 962	520	-	20 482	4 178	2 599	23 081	7 817
2021	10 086	444	-	10 530	2 230	291	10 821	6 196
2022	7 102	942	-	7 753	164	291	8 044	7 384
2023	2 512	52	-	4 653	963	0	4 653	2 602
2024	8 449	501	-	8 950	882	0	1 371	37

^a Az adott időszakban legalább egy napot szerepelt az adott széből finanszírozott, valamint a HEFOP 1.1 és a TÁMOP 1.1.2 nyilvántartásban. (nyitólétszám + belépő létszám). Az adatok programok keretében képzésben résztvevők számát. tartalmazza az MPA decentralizált foglalkoztatási alapről. Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut05_20

5.21. táblázat: A képzésben résztvevő munkaviszonyban nem állók éves átlagos számának megoszlása a képzés típusa szerint, százalék

Év	OKJ	Nem OKJ	Nyelvi képzés	Összesen	OKJ	Nem OKJ	Nyelvi képzés	Összesen
1996	80,4	15,8	3,8	100,0	2011	68,6	21,1	10,3
1997	77,9	16,0	6,1	100,0	2012	71,6	19,0	9,4
1998	79,8	14,4	5,7	100,0	2013	50,2	44,2	5,6
1999	79,6	14,7	5,7	100,0	2014	53,3	43,2	3,5
2000	78,8	14,7	6,5	100,0	2015	59,4	37,9	2,7
2001	78,7	14,0	7,3	100,0	2016	56,4	40,6	3,0
2002	77,6	13,6	8,8	100,0	2017	65,7	30,8	3,5
2003	78,3	12,6	9,1	100,0	2018	76,8	20,1	3,1
2004	75,1	15,0	9,9	100,0	2019	75,7	21,2	3,1
2005	72,9	14,5	12,6	100,0	2020	73,3	23,0	3,8
2006	71,5	16,9	11,5	100,0	2021	64,6	32,2	3,3
2007	69,0	19,9	11,1	100,0	2022	61,5	35,2	3,3
2008	65,8	22,8	11,4	100,0	2023	59,0	37,7	3,3
2009	63,6	26,4	10,0	100,0	2024	57,3	39,1	3,6
2010	65,2	25,4	9,4	100,0				

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut05_21

6.1. táblázat: A bruttó kereset és a reálkereset éves változása

Év	Bruttó átlagkereset	Nettó átlagkereset	Bruttó kereseti index	Nettó kereseti index	Fogyasztói árindex	Reálkereseti index
	Ft		Előző év = 100			
1989	10 571	8 165	117,9	116,9	117,2	99,7
1990	13 446	10 108	128,6	121,6	128,9	94,3
1991	17 934	12 948	130,0	125,5	135,0	93,0
1992	22 294	15 628	125,1	121,3	123,0	98,6
1993	27 173	18 397	121,9	117,7	122,5	96,1
1994	33 939	23 424	124,9	127,3	118,8	107,2
1995	38 900	25 891	116,8	112,6	128,2	87,8
1996	46 837	30 544	120,4	117,4	123,6	95,0
1997	57 270	38 145	122,3	124,1	118,3	104,9
1998	67 764	45 162	118,3	118,4	114,3	103,6
1999	77 187	50 076	116,1	112,7	110,0	102,5
2000	87 750	55 785	113,5	111,4	109,8	101,5
2001	103 554	64 913	118,0	116,2	109,2	106,4
2002	122 481	77 622	118,3	119,6	105,3	113,6
2003	137 193	88 753	112,0	114,3	104,7	109,2
2004	145 523	93 715	106,1	105,6	106,8	98,9
2005	158 343	103 149	108,8	110,1	103,6	106,3
2006	171 351	110 951	108,2	107,6	103,9	103,6
2007	185 018	114 282	108,0	103,0	108,0	95,4
2008	198 741	121 969	107,4	107,0	106,1	100,8
2009	199 836	124 115	100,6	101,8	104,2	97,7
2010	202 525	132 604	101,3	106,8	104,9	101,8
2011	213 094	141 151	105,2	106,4	103,9	102,4
2012	223 060	144 084	104,7	102,1	105,7	96,6
2013	230 714	151 117	103,4	104,9	101,7	103,1
2014	237 695	155 689	103,0	103,0	99,8	103,2
2015	247 924	162 391	104,3	104,3	99,9	104,4
2016	263 171	175 009	106,1	107,8	100,4	107,4
2017	297 017	197 516	112,9	112,9	102,4	110,3
2018	329 943	219 412	111,3	111,3	102,8	108,3
2019	371 186	254 408	112,0	112,2	103,4	108,5
2020	404 789	277 828	109,1	109,2	103,3	105,7
2021	439 339	300 871	108,5	108,3	105,1	103,0
2022	517 233	356 161	117,7	118,4	114,5	103,4
2023	589 799	406 008	114,0	114,0	117,6	96,9
2024	667 555	458 750	113,2	113,0	103,7	109,0

Megjegyzés: vonatkozási kör: legalább öt főt foglalkoztató vállalkozások, valamennyi költségvetési intézmény és foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezetek.

Forrás: KSH IMS (kereset) és fogyasztói árösszeírás. Bruttó átlagkereset, bruttó kereseti index: 2000–: STADAT (2025.05.20-i frissítés). Nettó átlagkereset, nettó kereseti index: 2008–: STADAT (2025.05.20-i frissítés). Fogyasztói árindex: 1989–: STADAT (2025.01.13-i frissítés). Reálkereseti index: 1989–: STADAT (2025.05.20-i frissítés). A kereseti adatokban a közfoglalkoztatottak is szerepelnek.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut06_01

6.2. táblázat: Teljes munkaidőben alkalmazásban állók főbb kereseti adatai a munkáltatók teljes körénél

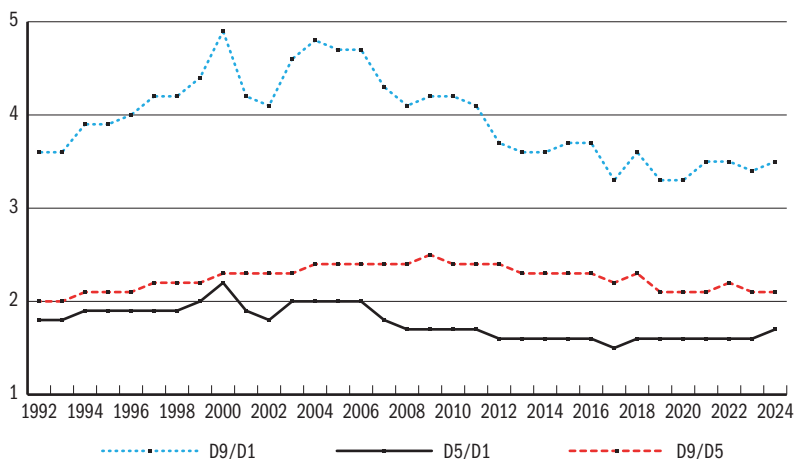
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	közfoglalkoztatottakkal együtt						közfoglalkoztatottak nélkül					
Bruttó átlagkereset, Ft/fő/hó	359 702	392 148	426 144	501 127	571 477	646 635	368 930	401 814	435 811	510 681	581 053	657 432
Bruttó átlagkereset, előző év azonos időszaka = 100,0%	111,9	109,0	108,7	117,6	114,0	113,2	111,2	108,9	108,5	117,2	113,8	113,1
Bruttó medián kereset, Ft/fő/hó	278 213	304 024	331 354	385 320	447 837	516 994	284 621	310 817	339 113	392 000	451 130	525 000
Bruttó medián kereset, előző év azonos időszaka = 100,0%	113,1	109,3	109,0	116,3	116,2	115,4	112,7	109,2	109,1	115,6	115,1	116,4
Nettó átlagkereset, Ft/fő/hó	246 788	269 524	292 197	345 495	393 901	444 938	252 979	276 027	298 693	351 948	400 364	452 213
Nettó átlagkereset, előző év azonos időszaka = 100,0%	112,1	109,2	108,4	118,2	114,0	113,0	111,4	109,1	108,2	117,8	113,8	113,0

Megjegyzés: Vonatkozási kör: valamennyi vállalkozás, költségvetési intézmény és nonprofit szervezet. A nettó átlagkereset kedvezmények figyelembevétele nélkül került számításra.

Forrás: KSH STADAT (2025.05.20-i frissítés), adminisztratív forrásokból történő adatátvitel.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut06_02

6.1. ábra: A bruttó átlagkeresetek differenciáltsága

Megjegyzés: D9/D5= a 9. decilis osztva az 5. decilissel, D5/D1= az 5. decilis osztva az 1. decilissel, D9/D1= a 9. decilis osztva az 1. decilissel.

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hua06_01

6.3. táblázat: Bruttó kereseti arányok a nemzetgazdaságban, Ft/fő/hó

	2000	..	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	59 362		164 136	171 921	180 251	189 136	204 385	230 638	255 664	293 531	320 184	345 393	402 164	468 337	522 966
Bányászat, köfajtés	109 046		271 012	279 577	287 036	289 665	299 354	332 985	375 494	431 383	426 899	474 297	560 937	683 522	759 580
Feldolgozóipar	88 031		230 877	241 170	253 162	263 877	279 336	311 879	344 495	392 970	424 405	458 298	530 548	621 170	692 374
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	133 658		404 073	410 485	422 444	439 282	454 361	498 280	546 640	607 934	654 387	684 257	738 791	859 505	952 723
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése	83 938		223 206	224 654	224 447	230 574	234 037	269 090	300 387	343 119	364 968	393 728	448 416	530 528	621 762
Építőipar	64 288		163 649	177 790	185 680	196 947	201 095	227 524	254 711	287 423	319 134	348 482	407 119	475 507	547 868
Kereskedelem, gépjárműjavítás	78 417		212 521	218 936	223 882	230 036	243 716	273 810	304 112	342 763	378 433	407 597	472 160	540 470	604 294
Szállítás, raktározás	87 473		217 794	223 410	230 138	239 147	247 562	279 507	310 196	345 994	381 892	395 330	466 492	531 504	604 697
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	55 276		139 731	147 023	152 874	157 560	165 969	189 489	211 984	239 290	251 042	267 464	321 464	374 371	423 406
Információ, kommunikáció	169 984		410 045	426 460	449 412	460 122	479 625	510 675	561 443	629 861	680 632	732 360	843 408	969 402	1 077 971
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	189 818		459 744	470 966	486 054	493 956	519 027	561 576	608 234	674 759	716 101	761 645	864 474	1 004 725	1 109 930
Ingatlanügyletek	89 468		219 287	212 391	214 163	221 125	239 317	281 502	316 079	311 191	337 998	382 049	436 039	529 259	611 610
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	110 626		330 860	320 422	345 198	369 460	392 266	431 838	462 814	510 368	566 687	617 523	722 378	827 183	924 753
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	73 108		163 300	169 223	181 338	198 050	215 241	246 072	277 744	305 415	328 309	353 930	414 575	485 082	537 792
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	104 288		247 139	258 803	262 055	282 194	313 084	358 569	392 840	377 186	389 591	413 939	533 805	543 482	609 688
Oktatás	81 160		197 344	216 927	245 933	258 200	274 211	297 404	320 233	330 139	353 553	379 132	431 690	495 764	633 089
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	68 372		151 446	151 287	143 047	146 700	154 443	185 037	218 184	324 531	389 813	471 433	573 534	638 589	722 841
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	75 318		209 930	216 869	226 327	213 286	227 509	289 154	333 997	361 554	379 893	441 842	513 925	581 416	648 427
Egyéb szolgáltatás	66 946		175 872	174 777	181 601	193 303	207 222	243 967	271 921	305 737	312 190	326 060	399 297	456 941	509 374
Nemzetgazdaság összesen	87 750		223 060	230 664	237 695	247 924	263 171	297 017	329 943	371 186	404 789	439 339	517 233	589 799	667 555
Ebből:															
- vállalkozás	88 424		233 829	242 191	252 664	262 731	276 923	308 994	341 540	382 074	418 178	450 054	522 237	606 320	678 826
- költségvetés	86 573		200 027	207 191	209 706	220 210	237 494	275 251	308 508	349 088	378 273	414 157	500 615	537 111	627 060

Megjegyzés: Az adatok a 2008-tól érvényes ágazati rendszer szerint vannak átdolgozva. A kereseti adatokban a közfoglalkoztatottak is szerepelnek. Versenyszféra: legalább 5 fős szervezetek.

Forrás: KSH évközi IMS. Bruttó átlagkereset, bruttó kereseti index: 2000–2018 KSH kereseti statisztika, 2019–: NAV járulék bevallás.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut06_03

6.4. táblázat: Bruttó kereseti arányok a nemzetgazdaságban, százalék

	2000	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	67,6	65,6	66,1	67,2	68,6	71,0	72,0	73,6	74,5	75,8	76,3	77,7	77,7	77,5	79,1	79,1	78,6	77,8	79,4	78,3
Bányászat, kőfejtés	124,3	111,2	109,7	113,5	122,1	115,5	119,5	120,9	121,2	120,7	116,8	113,7	112,1	113,8	116,2	105,5	108,0	108,4	115,9	113,8
Feldolgozóipar	100,3	92,6	93,1	92,1	95,2	99,1	100,0	103,4	104,6	106,4	106,4	106,1	105,0	104,4	105,9	104,8	104,3	102,6	105,3	103,7
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	152,3	155,2	159,0	161,8	172,7	179,6	178,2	181,1	178,0	177,8	177,2	172,6	167,8	165,7	163,8	161,7	155,7	142,8	145,7	142,7
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése	95,7	88,7	88,9	89,6	91,0	95,6	97,4	100,0	97,4	94,7	93,2	88,9	90,6	91,0	92,4	90,2	89,6	86,7	90,0	93,1
Építőipar	73,3	68,6	73,7	73,7	76,2	75,5	73,5	73,4	77,1	78,0	79,4	76,4	76,6	77,2	77,4	78,8	79,3	78,7	80,6	82,1
Kereskedelem, gépjármű-javítás	89,4	84,8	85,4	86,4	87,7	91,7	92,4	95,3	94,9	94,3	92,8	92,6	92,2	92,2	92,3	93,5	92,8	91,3	91,6	90,5
Szállítás, raktározás	99,7	94,6	93,9	93,8	98,3	98,9	98,6	97,8	96,9	96,9	96,5	94,1	94,1	94,0	93,2	94,3	90,0	90,2	90,1	90,6
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	63,0	60,1	60,7	60,7	61,3	60,6	59,0	62,7	63,7	64,4	63,6	63,1	63,8	64,2	64,5	62,0	60,9	62,2	63,5	63,4
Információ, kommunikáció	193,7	179,0	177,8	180,2	183,5	181,7	184,4	183,9	184,9	189,0	185,6	182,2	171,9	170,2	169,7	168,1	166,7	163,1	164,4	161,5
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	216,3	234,4	211,1	217,2	213,9	214,0	214,5	206,2	204,2	204,1	199,2	197,2	189,1	184,3	181,8	176,9	173,4	167,1	170,4	166,3
Ingatlanügyletek	102,0	84,9	86,1	85,5	88,9	90,2	86,8	98,3	92,1	90,5	89,2	90,9	94,8	95,8	83,8	83,5	87,0	84,3	89,7	91,6
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	126,1	124,3	132,4	141,5	146,6	146,9	142,4	148,4	138,9	145,1	149,0	149,1	145,4	140,3	137,5	140,0	140,6	139,7	140,2	138,5
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	83,3	75,0	75,2	74,0	74,6	71,9	70,3	73,3	73,4	77,3	79,9	81,8	82,8	84,2	82,3	81,1	80,6	80,2	82,2	80,6
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	118,8	130,1	136,9	134,7	117,4	120,2	118,7	110,8	112,2	110,2	113,8	119,0	120,7	119,1	101,6	96,2	94,2	103,2	92,1	91,3
Oktatás	92,5	111,6	104,4	102,9	97,6	96,7	90,6	88,5	94,0	103,4	104,1	104,2	100,1	97,1	88,9	87,3	86,3	83,5	84,1	94,8
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	77,9	88,6	86,5	85,5	80,7	70,3	72,2	67,9	65,6	60,2	59,2	58,7	62,3	66,1	87,4	96,3	107,3	110,9	108,3	108,3
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	85,8	94,2	99,4	92,5	89,7	88,8	90,3	94,1	94,0	95,0	86,0	86,4	97,4	101,2	97,4	93,8	100,6	99,4	98,6	97,1
Egyéb szolgáltatás	76,3	82,2	83,0	79,5	80,3	74,1	76,1	78,9	75,8	76,1	78,0	78,7	82,1	82,4	82,4	77,1	74,2	77,2	77,5	76,3
Nemzetgazdaság összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ebből:																				
- vállalkozás	100,8	94,9	95,9	96,6	100,2	102,1	102,3	104,8	105,0	106,3	106,0	105,2	104,0	103,5	102,9	103,3	102,4	101,0	102,8	101,7
- költségvetés	98,7	113,2	111,5	110,2	100,9	96,8	95,5	89,7	89,8	88,2	88,8	90,2	92,7	93,5	94,0	93,4	94,3	96,8	91,1	93,9

Megjegyzés: Az adatok a 2008-tól érvényes ágazati rendszer szerint vannak átdolgozva. A kereseti adatokban a közfoglalkoztatottak is szerepelnek. Vonatkozási kör: legalább öt főt foglalkoztató vállalkozások, valamennyi költségvetési intézmény és foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezetek.

Forrás: KSH évközi IMS. Bruttó átlagkereset, bruttó kereseti index: 2000–2018 KSH kereseti statisztika, 2019–: NAV járulék bevallás.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut06_04

6.5. táblázat: Az alacsony keresetű dolgozók^a százalékos aránya nemek, korcsoport, iskolai végzettség és ágak szerint

	1993	..	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Nemek szerint																					
Férfiak	16,9		26,7	21,9	21,2	21,1	21,2	20,5	15,5	16,2	18,8	18,3	19,2	10,0	11,1	17,2	20,9	21,6	20,3	20,9	22,4
Nők	21,3		21,9	21,3	20,8	21,7	21,2	20,8	18,2	17,0	17,6	20,0	19,8	9,8	12,2	20,0	16,9	19,3	17,2	18,6	20,8
Korcsoportok szerint																					
-24	39,6		46,3	40,1	34,6	38,9	38,2	36,6	26,4	30,9	29,7	31,2	31,7	16,4	16,4	24,3	26,6	29,1	25,0	27,0	28,5
25-54	16,9		24,2	21,4	20,6	21,0	20,9	20,4	16,3	16,3	18,0	18,5	19,0	9,3	10,6	16,1	17,9	19,1	17,8	18,5	20,3
55+	12,7		16,4	15,8	15,5	17,6	18,1	17,6	17,0	14,3	16,4	18,5	18,7	10,7	14,0	25,5	21,7	23,8	21,5	22,7	24,4
Iskolai végzettség szerint																					
8 általános és kevesebb	..		40,1	41,4	41,3	47,4	43,4	45,4	38,6	38,7	41,1	42,1	40,1	36,6	32,6	44,3	41,1	45,9	47,5	42,2	42,8
Szakképzést nyújtó iskolák	..		37,9	32,9	32,1	33,5	33,3	31,3	25,2	24,0	27,5	28,3	30,0	14,0	14,4	16,8	22,2	22,4	20,3	22,7	26,1
Középiskola	..		19,7	16,1	15,4	16,4	17,3	17,2	13,7	15,3	17,0	18,4	19,1	5,9	6,3	5,4	4,3	4,5	3,1	5,6	6,3
Felsőfokú végzettség	..		4,3	2,5	2,4	2,3	2,9	2,7	2,0	2,5	3,0	2,9	3,9	0,9	1,4	6,0	1,1	1,6	1,6	3,6	1,3
Ágak szerint^b																					
Mezőgazdaság	31,9		41,6	37,9	36,6	36,7	34,6	31,8	21,8	26,3	28,2	25,8	24,6	15,2	18,5	21,8	27,3	23,3	21,3	25,9	18,7
Feldolgozóipar	16,4		24,1	20,8	23,5	23,0	20,5	19,4	13,7	14,1	16,7	15,1	15,9	10,9	9,8	13,2	14,9	16,2	14,5	14,8	15,1
Építőipar	15,7		55,2	43,1	37,5	38,1	43,0	41,9	31,8	35,9	43,8	41,0	44,7	22,8	24,0	32,0	44,8	43,8	43,3	43,8	47,5
Kereskedelem	25,1		49,4	40,9	35,9	35,2	36,4	35,2	24,2	27,3	28,9	31,3	31,8	13,5	12,2	25,4	32,5	32,8	29,4	31,5	34,4
Szállítás és távközlés	8,6		15,1	13,2	14,6	11,2	13,3	13,1	10,1	11,6	14,9	13,8	13,6	8,7	10,5	15,5	18,8	19,0	17,5	18,2	19,8
Pénzügyek, gazdasági szolgáltatás	14,2		26,2	20,9	20,0	20,5	20,7	19,6	15,0	16,6	19,0	16,5	18,7	9,8	9,2	22,4	17,9	21,3	18,7	20,7	22,8
Közigazgatás	17,5		6,3	7,4	6,7	8,7	8,8	9,8	13,4	9,1	11,8	15,3	13,2	3,9	11,0	2,3	6,0	6,4	6,8	6,7	6,0
Oktatás	21,2		6,1	9,0	7,2	11,9	10,6	11,2	16,3	14,9	10,2	15,7	13,8	3,1	12,7	12,4	9,7	11,8	10,6	11,4	13,5
Egészségügy	28,9		8,6	12,6	11,1	14,5	13,8	14,3	18,2	13,6	9,2	14,6	14,8	8,0	11,3	11,7	7,8	9,1	7,5	6,3	7,0
Együtt	19,2		24,3	21,6	21,0	21,4	21,2	20,7	16,8	16,6	18,3	19,1	19,5	9,9	11,5	18,4	19,1	20,6	18,9	19,9	21,7

^a Azok aránya, akik kevesebbet keresnek a medián kereset 2/3-ánál.

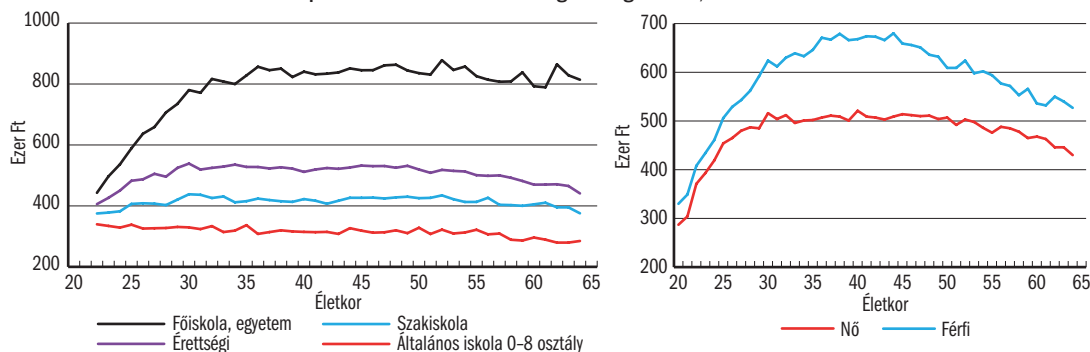
^b 2008-ig: TEÁOR'03, 2009–: TEÁOR'08 szerint.

Megjegyzés: 2019-től a Bértarifa-felvétel lebonyolítását a KSH végzi.

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut06_05

6.2. ábra: Életkor-kereseti profilok nemek és iskolai végzettség szerint, 2023-ban

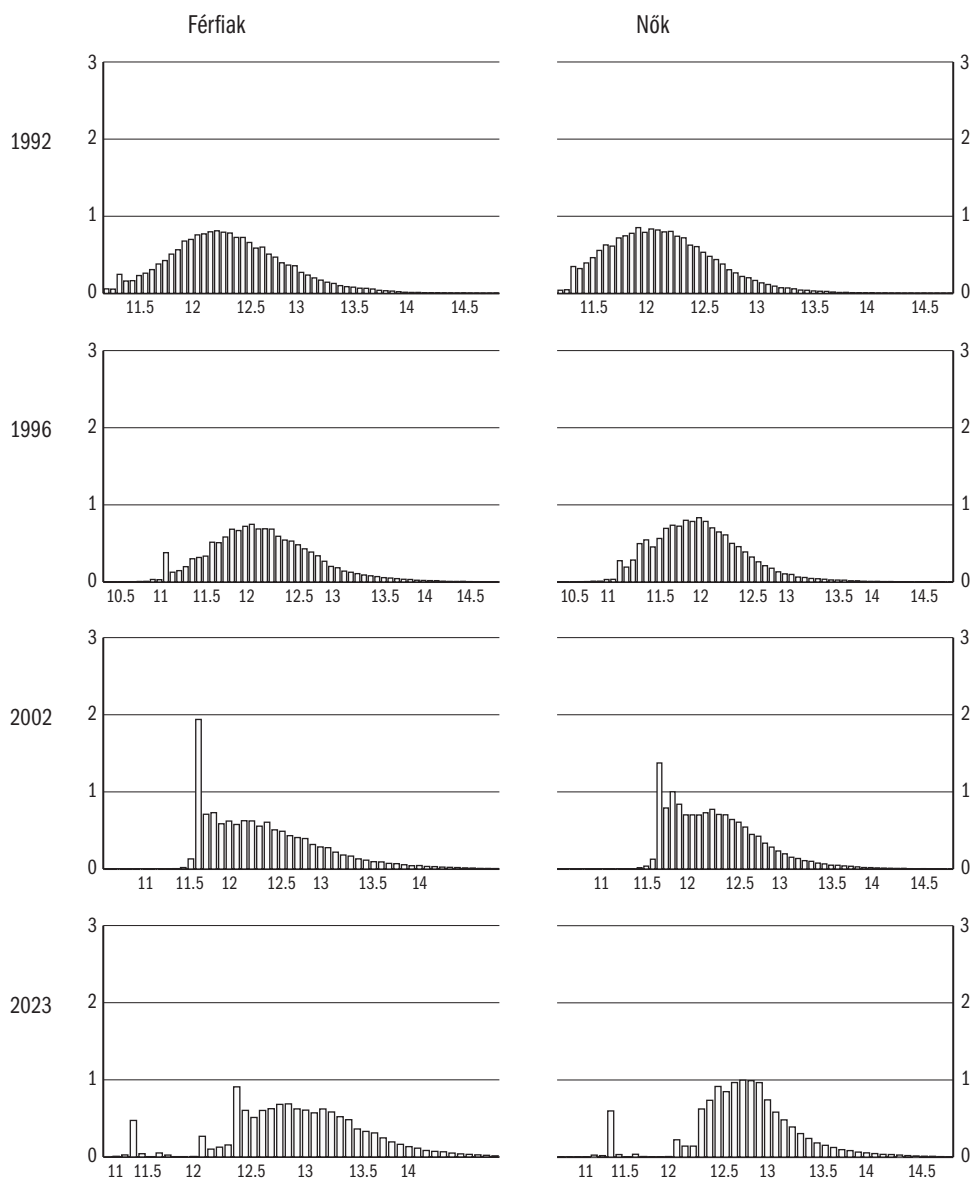

Megjegyzés: 2019-től a Bértarifa-felvétel lebonyolítását a KSH végzi.

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hua06_02

6.3. ábra: A bruttó reálkeresetek logaritmusának eloszlása (2023 = 100%)

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hua06_03

7.1. táblázat: A nappali oktatásban, képzésben végzettek száma

Év	A 8. évfolyamot befejezte	Érettségi vizsgát tett tanuló	Szakmai vizsgát tett tanuló	Felsőfokú oklevelet szerzett hallgató
1990	169 059	53 039	61 099	15 963
1991	163 212	54 248	66 793	16 458
1992	155 444	59 646	74 599	16 201
1993	148 123	68 607	73 311	16 223
1994	140 727	68 604	71 981	18 041
1995	126 066	70 265	67 234	20 024
1996	124 115	73 413	65 022	22 147
1997	120 378	75 564	56 994	24 411
1998	117 190	77 660	54 115	25 338
1999	117 334	73 965	50 247	27 049
2000	121 100 ^a	72 200 ^a	..	29 843
2001	118 200	70 441	48 828	29 746
2002	118 038	69 612	56 235	30 785
2003	115 863	71 944	53 056	31 929
2004	117 093	76 669	54 912	31 633
2005	119 561	77 025	53 704	32 732
2006	118 223	76 895	51 040	29 871
2007	112 351	77 527	44 754	29 059
2008	109 680	68 453	44 831	28 957
2009	105 811	78 037	43 999	36 064
2010	106 626	77 957	45 437	38 456
2011	99 632	76 441	48 316	35 433
2012	94 852	73 845	56 404	36 262
2013	91 277	68 436	46 512	37 089
2014	89 176	69 176	43 498	39 226
2015	91 164	65 363	41 411	41 083
2016	89 786	62 099	40 772	39 962
2017	89 480	61 025	36 323	37 771
2018	88 719	61 815	38 117	37 878
2019	89 821	61 165	32 387	36 285
2020	92 403	62 285	32 862	85 565 ^b
2021	98 914	61 423	40 906	39 720
2022	93 805	62 469	39 261	34 422
2023	91 042	64 538	33 406	44 827 ^c
2024	88 528	40 752 ^d	33 796	39 320

^a Becsült adat.^b Nyelvvizsga nélkül kiadott oklevelekkel együtt.^c Jogszabályi változás miatt a korábbi évek adataival csak korlátozottan összehasonlítható.^d Május-júniusi vizsgaidőszak.Forrás: *KSH STADAT* (Oktatás - Idősoros éves adatok).A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut07_01

7.2. táblázat: Kezdő évfolyamos tanulók, hallgatók száma a nappali oktatásban, képzésben

Tanév	Általános iskola	Szakiskola és kézségfejlesztő iskola ^b	Szakképző iskola ^c	Gimnázium	Szakközépiskola, technikum ^d	Felsőfokú alap- és mesterképzés ^e
1990/1991	129 920	1 586	88 433	36 334	47 605	22 662
1991/1992	131 524	2 230	84 599	35 070	48 418	25 358
1992/1993	135 349	2 169	80 119	36 289	48 521	30 192
1993/1994	131 497	2 578	77 642	36 465	49 459	35 005
1994/1995	132 031	2 564	73 796	37 378	48 320	37 934
1995/1996	130 230	2 395	61 198	35 290	45 576	42 433
1996/1997	130 689	2 450	59 578	36 143	46 772	44 698
1997/1998	133 366	2 313	53 831	37 304	47 091	45 669
1998/1999	131 763	1 527	35 229	38 394	48 474	48 886
1999/2000	127 274	1 594	33 066	39 537	49 647	51 586
2000/2001	122 580 ^a	1 574 ^a	35 652 ^a	40 713 ^a	49 854 ^a	52 578
2001/2002	117 648	1 983	34 210	42 050	50 343	56 709
2002/2003	117 184	2 175	33 497	42 622	51 634	57 763
2003/2004	108 447	2 505	33 531	43 130	49 725	59 699
2004/2005	104 757	2 560	32 823	44 097	49 422	59 783
2005/2006	101 157	2 684	33 276	46 252	49 979	61 898
2006/2007	99 025	2 795	32 780	45 711	50 328	61 231
2007/2008	101 447	2 809	32 012	43 796	49 212	55 789
2008/2009	99 871	2 907	32 852	43 150	47 571	52 755
2009/2010	99 270	2 935	34 270	41 398	46 371	61 948
2010/2011	97 664	2 780	35 386	42 464	46 223	68 715
2011/2012	98 462	2 637	35 507	40 819	42 255	70 954
2012/2013	100 183	2 555	37 033	38 665	39 504	67 014
2013/2014	107 108	2 320	35 015	41 650	41 624	46 931
2014/2015	101 070	3 562	32 068	42 744	39 825	44 867
2015/2016	97 553	3 617	30 400	44 803	39 351	43 080
2016/2017	95 391	3 593	30 265	47 326	38 157	43 292
2017/2018	89 343	3 497	28 046	48 608	36 582	42 856
2018/2019	90 990	3 576	26 358	48 140	37 520	44 449
2019/2020	91 747	3 423	25 019	48 753	38 261	46 082
2020/2021	103 475	3 195	21 178	48 903	36 097	44 720
2021/2022	101 989	3 473	25 558	50 456	44 901	46 884
2022/2023	94 342	3 044	21 745	49 129	42 124	48 069
2023/2024	97 333	3 174	21 380	47 440	41 664	55 031
2024/2025	95 476	3 029	20 629	46 392	40 551	53 613

^a Becsült adat.^b 2015/2016. tanévig speciális szakiskolai tanulók száma.^c 2015/2016. tanévig szakiskolai tanulók száma.^d 2015/2016. tanévig a szakközépiskolai tanulók száma.^e Az egyetemi, a főiskolai szintű, valamint az osztatlan képzésben részt vevőkkel együtt.

Megjegyzés: Középfokú iskolák esetén 9. évfolyamosok száma. Felsőfokon az első évfolyamos hallgatók száma, 2013/2014. tanévtől az új belépők száma.

Forrás: KSH STADAT (Oktatás - Idősoros éves adatok).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025shut07_02

7.3. táblázat: Tanulók, hallgatók száma a nappali oktatásban, képzésben

Tanév	Általános iskola	Szakiskola és készségfejlesztő iskola ^b	Szakképző iskola ^c	Gimnázium	Szaktgimnázium, technikum ^d	Felsőfokú alap- és mesterképzés ^e
1990/1991	1 166 076	3 152	222 204	123 427	168 445	76 601
1991/1992	1 112 374	4 112	221 720	134 139	178 973	83 191
1992/1993	1 071 727	4 398	211 833	143 805	186 225	92 382
1993/1994	1 032 025	5 395	198 859	150 163	192 388	103 713
1994/1995	1 001 709	5 546	185 751	158 957	196 965	116 370
1995/1996	987 561	5 367	172 599	164 203	208 415	129 541
1996/1997	976 423	5 363	158 407	166 989	220 528	142 113
1997/1998	973 401	5 260	143 911	169 107	227 243	152 889
1998/1999	973 326	4 420	128 203	171 769	234 430	163 100
1999/2000	969 755	4 642	117 038	175 492	241 369	171 612
2000/2001	957 850 ^a	5 200 ^a	120 330 ^a	178 500 ^a	239 300 ^a	176 046
2001/2002	944 244	6 594	123 951	182 267	238 622	184 071
2002/2003	930 386	7 200	123 341	186 508	239 793	193 155
2003/2004	909 769	8 147	123 457	190 447	247 622	204 910
2004/2005	887 785	8 369	123 403	193 366	245 302	212 292
2005/2006	859 315	8 797	122 162	197 217	244 001	217 245
2006/2007	828 943	9 563	119 637	200 292	243 096	224 616
2007/2008	809 160	9 773	123 192	200 026	242 016	227 118
2008/2009	788 639	9 785	123 865	203 602	236 518	224 894
2009/2010	773 706	9 968	128 674	201 208	242 004	222 564
2010/2011	756 569	9 816	129 421	198 700	240 364	218 057
2012/2013	742 931	9 134	117 543	189 526	224 214	214 320
2013/2014	747 746	8 344	105 122	185 440	203 515	209 208
2014/2015	748 486	7 496	92 536	182 228	188 762	203 576
2015/2016	745 323	7 146	80 493	180 966	182 529	195 419
2016/2017	741 427	7 108	78 231	181 782	167 574	190 098
2017/2018	732 491	7 169	74 104	184 525	162 216	187 084
2018/2019	726 266	7 159	68 863	187 599	152 793	185 278
2019/2020	720 329	7 004	65 771	188 970	149 090	186 797
2020/2021	725 768	6 948	54 272	191 526	152 610	187 237
2021/2022	720 002	7 167	64 411	194 179	165 888	190 094
2022/2023	715 155	6 780	59 642	194 972	166 104	190 281
2023/2024	712 394	6 660	56 209	194 102	170 664	198 276
2024/2025	714 911	6 529	50 564	192 274	179 766	206 584

^a Becsült adat.^b 2015/2016. tanévig speciális szakiskolai tanulók száma.^c 2015/2016. tanévig szakiskolai tanulók száma.^d 2015/2016. tanévig a szakközépiskolai tanulók száma.^e Az egyetemi, a főiskolai szintű, valamint az osztatlan képzésben részt vevőkkel együtt.

Megjegyzés: Középfokú iskolák esetén 9. évfolyamosok száma. Felsőfokon az első évfolyamos hallgatók száma, 2013/2014. tanévtől az új belépők száma.

Forrás: KSH STADAT (Oktatás - Idősoros éves adatok).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut07_03

7.4. táblázat: Tanulók, hallgatók száma a felnőttoktatásban, a nem nappali képzésben

Tanév	Általános iskola	Szakiskola és kétségfejlesztő iskola ^b	Szakképző iskola ^c	Gimnázium	Szakgimnázium, technikum ^d	Felsőfokú alap- és mesterképzés ^e
1990/1991	11 536	-	-	18 820	49 342	25 786
1991/1992	11 724	-	-	19 912	46 292	23 888
1992/1993	10 944	-	-	21 509	48 794	25 078
1993/1994	8 982	-	-	22 588	53 747	30 243
1994/1995	6 558	-	-	23 491	57 713	38 290
1995/1996	5 205	-	-	22 468	53 423	50 024
1996/1997	4 099	-	-	22 974	51 679	56 919
1997/1998	3 165	-	-	25 734	52 558	80 768
1998/1999	3 016	-	-	30 033	54 829	95 215
1999/2000	3 146	-	-	33 078	55 384	107 385
2000/2001	2 940 ^a	-	1 070 ^a	37 000 ^a	54 700 ^a	118 994
2001/2002	2 793	37	2 416	41 207	54 024	129 167
2002/2003	2 785	-	3 427	45 891	47 281	148 032
2003/2004	3 190	-	3 216	48 639	44 683	162 037
2004/2005	2 766	-	3 505	45 484	44 837	166 174
2005/2006	2 543	-	4 049	46 661	43 289	163 387
2006/2007	2 319	-	4 829	45 975	45 060	151 203
2007/2008	2 245	-	5 874	43 126	39 882	132 273
2008/2009	2 083	24	4 983	39 175	34 833	115 957
2009/2010	2 035	49	6 594	38 784	31 340	105 511
2010/2011	1 997	35	8 068	43 172	33 232	99 962
2011/2012	2 264	13	10 383	41 538	32 666	98 081
2012/2013	2 127	-	12 776	38 789	34 019	85 316
2013/2014	2 587	-	12 140	35 032	35 556	73 088
2014/2015	2 548	-	9 946	34 140	32 382	67 904
2015/2016	2 293	3	9 685	32 103	31 242	64 110
2016/2017	2 410	1	27 511	32 682	37 488	60 609
2017/2018	2 405	18	27 584	31 537	34 348	59 924
2018/2019	2 440	29	25 016	28 046	31 766	60 486
2019/2020	3 211	25	25 453	28 185	32 008	61 907
2020/2021	3 532	14	15 803	30 224	25 619	61 931
2021/2022	3 820	2	20 175	31 329	27 770	63 833
2022/2023	3 963	2	25 897	32 238	31 272	60 913
2023/2024	4 042	1	41 007	32 486	44 627	73 840
2024/2025	4 433	3	40 504	33 930	44 532	86 303

^a Becsült adat.^b 2015/2016. tanévig speciális szakiskolai tanulók száma.^c 2015/2016. tanévig szakiskolai tanulók száma.^d 2015/2016. tanévig a szakközépiskolai tanulók száma.^e Az egyetemi, a főiskolai szintű, valamint az osztatlan képzésben részt vevőkkel együtt.

Megjegyzés: Középfokú iskolák esetén 9. évfolyamosok száma. Felsőfokon az első évfolyamos hallgatók száma, 2013/2014. tanévtől az új belépők száma.

Forrás: KSH STADAT (Oktatás - Idősoros éves adatok).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut07_04

7.5. táblázat: Az egyetemi, főiskolai továbbtanulásra jelentkezők számának alakulása, nappali képzés

Év	Jelentkezők száma	Felvettek száma	Felvettek a jelentkezők százalékában	A jelentkezők az adott évben nappali tagozaton érettségizők százalékában	A felvettek
1980	33 339	14 796	44,4	77,2	34,3
1989	44 138	15 420	34,9	84,0	29,3
1990	46 767	16 818	36,0	88,2	31,7
1991	48 911	20 338	41,6	90,2	37,5
1992	59 119	24 022	40,6	99,1	40,3
1993	71 741	28 217	39,3	104,6	41,1
1994	79 805	29 901	37,5	116,3	43,6
1995	86 548	35 081	40,5	123,2	49,9
1996	79 369	38 382	48,4	108,1	52,3
1997	81 924	40 355	49,3	108,4	53,4
1998	81 065	43 629	53,8	104,4	56,2
1999	82 815	44 538	53,8	112,0	60,2
2000	82 957	45 546	54,9	114,9	63,1
2001	84 499	50 515	59,8	120,0	71,7
2002	89 131	53 420	59,9	128,0	76,7
2003	87 110	52 703	60,5	121,1	73,3
2004	95 871	55 179	57,6	125,0	72,0
2005	91 677	52 957	57,8	119,0	68,8
2006	84 269	53 990	64,1	109,6	70,2
2007	74 849	50 941	68,1	96,5	65,7
2008	66 963	52 081	77,8	97,8	76,1
2009	90 878	61 262	67,4	116,5	78,5
2010	100 777	65 503	65,0	129,3	84,0
2011	101 835	66 810	65,6	133,2	87,4
2012	84 075	61 350	73,0	113,9	83,1
2013	75 392	56 927	75,5	110,2	83,2
2014	79 765	54 688	68,6	115,3	79,1
2015	79 255	53 069	67,0	121,3	81,2
2016	79 284	52 913	66,7	127,7	85,2
2017	74 806	51 487	68,8	122,6	84,4
2018	75 434	52 356	69,4	122,0	84,7
2019	79 138	55 076	69,6	129,4	90,0
2020	68 904	50 726	73,6	110,9	81,7
2021	71 668	53 076	74,1	118,5	87,6
2022	71 695	53 361	74,4	117,1	87,1
2023	83 190	62 387	75,0	128,9	96,7
2024	76 502	59 155	77,3	187,7 ^a	145,2 ^a

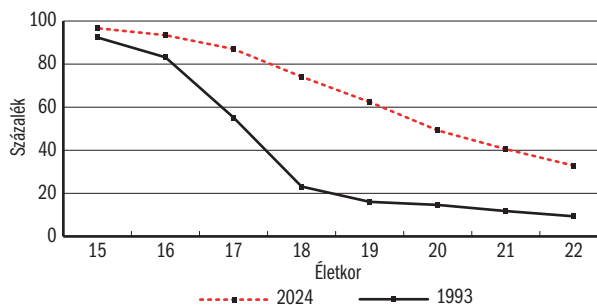
^a Május-júniusi vizsgaidőszakban érettségizettek százalékában.

Megjegyzés: A felsőfokú alapképzésre, osztatlan és mesterképzésre első helyre jelentkezőkkel és felvettekkel együtt. 2008-tól a pótvizsga- és keresztféléves felvételi eljárás során felvettek létszámával együtt.

Forrás: KSH STADAT (Oktatás - Idősoros éves adatok).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut07_05

7.1. ábra: A nappali képzésben tanulók a megfelelő korú népesség arányában

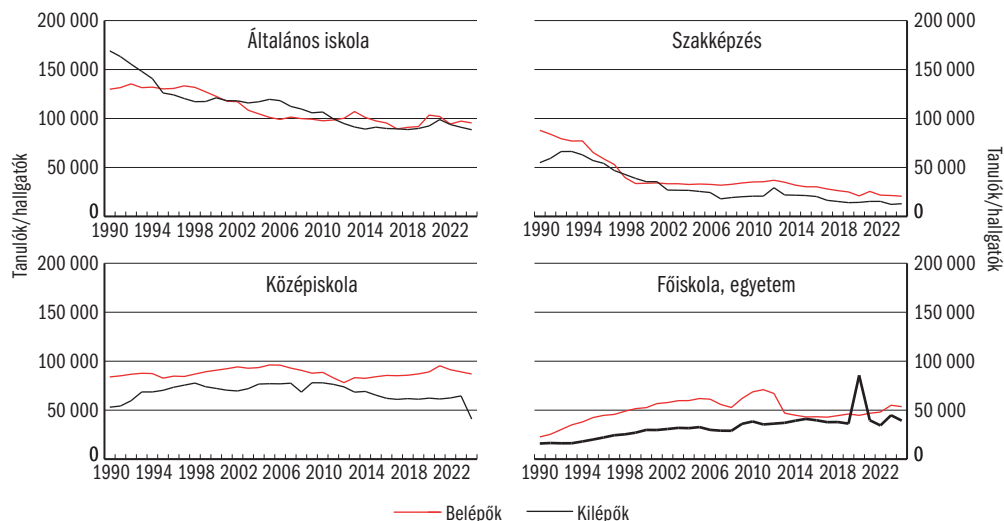

Megjegyzés: Általános iskola: 8. osztályt eredményesen végeztek. Többi fokozat: a fokozatnak megfelelő vizsgát tett. Gyógypedagógiai intézmények nélkül, 2000-től gyógypedagógiai oktatás nélkül. Főiskola, egyetem: 2007-től a felsőfokú alapképzésben, az osztatlan és mesterképzésben végzettekkel együtt.

Forrás: KSH STADAT (Oktatás - Idősoros éves adatok).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hua07_01

7.2. ábra: Belépők és kilépők száma az egyes oktatási fokozatokban, nappali képzés

Megjegyzés: Középfokú iskolák esetén 9. évfolyamosok száma. Felsőfokon az első évfolyamos hallgatók száma, 2013/2014. tanévtől az új belépők száma. 2020-tól a nyelvvizsgamentesítésnek köszönhetően oklevelet szerzettek számával együtt, 2023-tól jogszabályi változások miatt az oklevelet szerzettek száma a korábbi évek adataival csak korlátozottan hasonlítható össze.

Szakképzés: Belépők esetén a 2016/2017–2019/2020-as tanévekben 9. évfolyamos szakközépiskolai tanulók, 2020/2021-es tanévtől 9. évfolyamos szakképző iskolai tanulók. A 2020/2021-es tanévtől a szakképző intézményekre vonatkozó adatgyűjtés módszertana változott, ezért a szakképzési feladatokra vonatkozó adatok az előző évi adatokkal korlátozottan hasonlíthatók össze. Kilépők esetén 2016-ban szakiskolában, 2017–2020 években szakközépiskolában, 2021-től szakképző isko-

lában szakmai vizsgát tettek száma. 2021-től a szakmai vizsgára vonatkozó adatok a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal vizsganyilvántartásából származnak.

Középiskola: Belépők esetén a 2016/2017–2019/2020-as tanévekben 9. évfolyamos gimnáziumi és szakgimnáziumi tanulók, 2020/2021-es tanévtől 9. évfolyamos gimnáziumi, technikum, és szakgimnáziumi tanulók. A 2020/2021-es tanévtől a szakképző intézményekre vonatkozó adatgyűjtés módszertana változott, ezért a szakképzési feladatokra vonatkozó adatok az előző évi adatokkal korlátozottan hasonlíthatók össze. Kilépők esetén az érettségi vizsgát tett tanulók. 2021-től az érettségi vizsgára vonatkozó adatok az Oktatási Hivatal Érettségi kutatói adatbázisából származnak.

Forrás: KSH STADAT (Oktatás - Idősoros éves adatok).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hua07_02

8.1. táblázat: Az NFSZ kirendeltségein bejelentett betöltetlen álláshelyek száma^a

Év	Bejelentett álláshelyek zárónapi száma		Regisztrált munkanélküliek ^b zárónapi létszáma	100 regisztrált munkanélküli ^b jutó álláshely
	összesen	ebből közfoglalkoztatás		
1991	14 343	-	227 270	6,3
1992	21 793	-	556 965	3,9
1993	34 375	-	671 745	5,1
1994	35 569	-	568 366	6,3
1995	28 680	-	507 695	5,6
1996	38 297	-	500 622	7,6
1997	42 544	-	470 112	9,0
1998	46 624	-	423 121	11,0
1999	51 438	-	409 519	12,6
2000	50 000	-	390 492	12,8
2001	45 194	-	364 140	12,4
2002	44 603	-	344 715	12,9
2003	47 239	-	357 212	13,2
2004	48 223	-	375 950	12,8
2005	41 615	-	409 929	10,2
2006	41 677	-	393 465	10,6
2007	29 933	-	426 915	7,0
2008	25 364	-	442 333	5,7
2009	20 739	-	561 768	3,7
2010	22 241	-	582 664	3,8
2011	41 123	-	582 868	7,1
2012	35 850	18 669	559 102	6,4
2013	51 524	27 028	527 624	9,8
2014	75 444	37 840	422 445	16,4
2015	73 122	34 591	378 181	19,3
2016	96 841	49 405	313 782	30,9
2017	88 243	43 659	282 970	31,2
2018	85 641	33 736	255 310	33,5
2019	75 474	25 563	250 947	30,1
2020	60 162	20 158	316 055	19,0
2021	56 754	16 866	268 889	21,1
2022	66 624	15 486	238 168	28,0
2023	74 641	10 106	231 815	32,2
2024	89 251	8 554	227 726	39,2

^a Hónap végi záró adatok átlaga.^b 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskeresők.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut08_01

**8.2. táblázat: Az NFSZ kirendeltségein bejelentett betöltetlen álláshelyek száma^a
iskolázottsági szint szerint**

Év	Általános iskola	Szakkunaképző, szakiskola	Középiskola	Gimnázium	Főiskola, egyetem	Összesen
2008	15 039	7 046	1 020	1 259	1 000	25 364
2009	13 191	4 134	1 289	1 228	897	20 739
2010	13 359	5 289	1 281	1 388	924	22 241
2011	29 121	6 890	2 379	1 627	1 106	41 123
2012	21 227	8 005	2 732	1 945	1 941	35 850
2013	30 673	11 750	3 881	3 023	2 197	51 524
2014	45 555	16 440	7 216	3 329	2 904	75 444
2015	42 152	18 480	6 006	3 036	3 448	73 122
2016	58 781	22 184	8 840	4 085	2 951	96 841
2017	51 923	19 229	7 250	4 883	4 958	88 243
2018	52 690	18 124	6 872	4 754	3 200	85 641
2019	51 394	13 535	2 323	6 591	1 632	75 474
2020	40 494	11 635	1 502	5 010	1 522	60 162
2021	39 376	11 361	1 211	3 314	1 482	56 745
2022	48 360	11 349	2 047	3 075	1 793	66 624
2023	55 017	10 834	3 059	3 319	2 413	74 641
2024	68 069	11 377	3 228	3 772	2 806	89 251

^a Hónap végi záró adatok átlaga.

Megjegyzés: Az adat a közfoglalkoztatásban bejelentett állásokat is tartalmazza.

Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut08_02

8.3. táblázat: Betöltetlen álláshelyek száma

Év	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Üres állás-hely ^a	36 444	33 972	22 863	26 907	28 510	26 104	32 554	37 116	44 264	54 720	67 482	82 598	77 826	60 055	73 781	88 804	78 231	68 534
Százalék ^b	1,4	1,3	0,9	1,1	1,1	1,0	1,3	1,4	1,6	1,9	2,3	2,7	2,5	2,0	2,3	2,8	2,5	2,2

^a Negyedéves mérések átlaga.

^b Az összes (betöltött és be nem töltött) álláshelyek százalékában.

Forrás: Eurostat, 2025.09.15-i frissítés.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut08_03

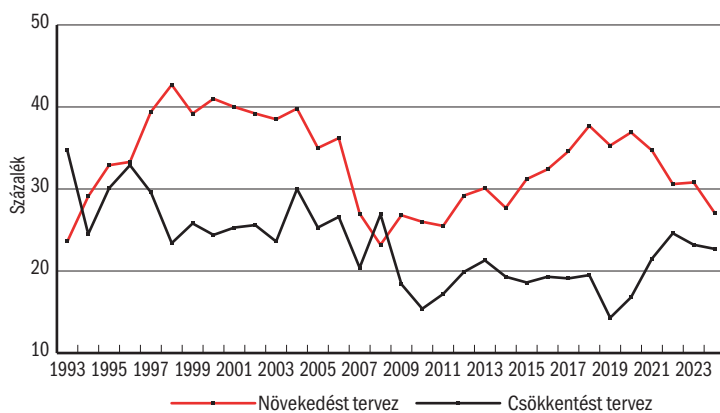
8.4. táblázat: Létszámnövelést illetve -csökkenést tervező vállalatok aránya^a, százalék

Év	Félév	Csökkenést tervez	Növekedést tervez	Év	Csökkenést tervez	Növekedést tervez
1993	I.	34,7	23,6	2004	30,0	39,8
	II.	28,5	22,3	2005	25,3	35,0
1994	I.	24,5	29,1	2006	26,6	36,2
	II.	21,0	29,7	2007	20,4	27,0
1995	I.	30,1	32,9	2008	26,9	23,2
	II.	30,9	27,5	2009	18,4	26,8
1996	I.	32,9	33,3	2010	15,4	26,0
	II.	29,4	30,4	2011	17,2	25,5
1997	I.	29,6	39,4	2012	19,9	29,2
	II.	30,7	36,8	2013	21,3	30,1
1998	I.	23,4	42,7	2014	19,3	27,7
	II.	28,9	37,1	2015	18,6	31,2
1999	I.	25,8	39,2	2016	19,3	32,4
	II.	28,8	35,8	2017	19,1	34,6
2000	I.	24,4	41,0	2018	19,5	37,7
	II.	27,2	36,5	2019	14,3	35,3
2001	I.	25,3	40,0	2020	16,8	36,9
	II.	28,6	32,6	2021	21,5	34,7
2002	I.	25,6	39,2	2022	24,6	30,6
	II.	27,9	35,4	2023	23,2	30,8
2003	I.	23,6	38,5	2024	22,7	27,1
	II.	32,1	34,3			

^a A kérdést követő fél évben, a *NFSZ PROG* mintában, 2004-től a kérdést követő egy év múlva.
Forrás: *NFSZ PROG*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut08_04

8.1. ábra: Létszámcsökkentést és létszámnövekedést tervező vállalatok aránya

Forrás: *NFSZ PROG*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hua08_01

9.1. táblázat: Regionális különbségek: foglalkoztatási ráta^a

Év	Budapest	Pest	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Összesen
1992	63,7	59,4	57,7	62,1	57,2	52,2	52,5	57,9	58,0
1993	59,6	56,1	55,2	60,5	52,9	49,3	48,4	53,5	54,5
1994	58,0	55,4	54,5	59,9	52,4	47,7	47,5	53,0	53,5
1995	58,6	54,0	53,1	58,5	48,8	46,3	46,4	53,0	52,5
1996	58,1	54,5	52,7	59,4	50,3	45,7	45,6	52,8	52,4
1997	57,8	54,7	53,6	59,8	50,0	45,7	45,2	53,6	52,5
1998	58,4	55,4	55,7	61,6	51,6	46,5	46,7	54,2	53,6
1999	60,2	57,7	58,2	63,1	52,7	48,3	48,8	55,2	55,4
2000	60,9	58,8	58,8	63,3	53,3	49,6	49,0	55,6	56,0
2001	61,3	59,4	59,3	63,1	52,3	49,7	49,5	55,8	56,2
2002	61,8	59,6	60,0	63,7	51,6	50,3	49,3	54,2	56,2
2003	63,3	59,3	62,3	61,9	53,4	51,2	51,6	53,2	57,0
2004	65,1	59,5	60,3	61,4	52,3	50,6	50,4	53,6	56,8
2005	65,3	60,2	60,2	62,1	53,4	49,5	50,2	53,8	56,9
2006	64,6	61,0	61,3	62,5	53,2	50,7	51,1	54,0	57,4
2007	64,1	61,2	61,4	62,8	51,0	50,4	50,3	54,5	57,0
2008	64,5	60,1	59,9	61,6	50,8	49,4	49,5	54,0	56,4
2009	63,1	58,8	57,3	59,2	51,7	48,2	48,0	52,9	55,0
2010	61,4	57,9	57,0	58,6	52,4	48,3	49,0	54,1	54,9
2011	61,7	58,2	59,1	59,9	51,1	48,4	49,9	54,1	55,4
2012	63,8	58,9	59,2	61,0	51,9	49,1	51,8	55,5	56,7
2013	64,2	60,6	60,7	61,8	54,8	51,6	53,2	56,3	58,1
2014	67,5	63,9	64,3	65,8	58,6	55,7	57,3	59,7	61,8
2015	69,2	65,4	67,9	67,5	60,2	59,0	58,9	62,2	63,9
2016	72,7	68,1	68,4	68,9	62,2	61,8	62,0	65,7	66,5
2017	74,0	69,2	70,5	71,0	63,0	63,5	64,4	67,4	68,2
2018	73,4	70,8	71,2	73,2	64,8	65,6	66,0	69,0	69,4
2019	74,4	72,0	72,0	74,0	65,6	66,3	66,5	69,9	70,3
2020	75,1	71,6	71,7	73,3	64,5	65,5	65,6	69,2	69,9
2021	76,1	72,7	73,6	73,8	66,1	65,8	67,0	70,5	71,0
2022	77,9	72,9	74,8	74,2	68,6	67,7	68,4	71,2	72,3
2023	77,6	73,6	75,3	75,2	68,9	68,5	70,3	71,1	72,9
2024	78,2	74,4	75,7	75,4	67,6	68,0	70,0	68,6	73,1
2021 ^b	78,2	75,6	76,0	76,5	67,9	67,7	68,8	72,8	73,3
2022 ^b	79,6	76,1	77,4	77,0	70,2	69,5	70,5	73,1	74,5
2023 ^b	79,2	76,2	78,1	77,8	70,4	70,2	72,0	72,9	74,9
2024 ^b	79,8	77,0	78,3	77,4	69,2	69,8	71,7	74,0	75,1

^a 15–64 éves népesség.^b Új módszertan szerint számított adatok. 2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybevétele miatt tartósan távol lévő személyek is foglalkoztatottnak minősülnek (korábban inaktív vagy munkanélküli). A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosultak, a férfiak adatát a változás nem érintette.

Megjegyzés: 2018. január 1-jétől megváltozott a területi számjelrendszer. Az átalakítást nemzetközi és hazai jogszabályi változások indokolták. A változások alapján Budapest és Pest megye tervezési-statisztikai régió is, Közép-Magyarország pedig kizárólag statisztikai nagyrégió lett. 2018-tól a 2022. évi népszámlálás alapján korrigált adat.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025Shut09_01

9.2. táblázat: Regionális különbségek: munkanélküliségi ráta a Munkaerő-felmérés szerint^a

Év	Budapest	Pest	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Összesen
1992	6,8	8,9	11,7	7,3	9,6	14,0	12,5	10,2	9,9
1993	9,6	10,6	12,6	9,0	12,8	16,1	14,8	12,4	12,1
1994	9,0	8,4	10,7	7,7	12,0	15,2	13,8	10,5	10,8
1995	7,3	7,6	11,0	6,9	12,1	16,0	13,8	9,3	10,3
1996	8,5	7,6	10,4	7,1	9,4	15,5	13,2	8,4	10,0
1997	7,1	6,6	8,1	6,0	9,9	14,0	12,0	7,3	8,8
1998	5,5	6,0	6,8	6,1	9,4	12,2	11,1	7,1	7,8
1999	5,3	5,0	6,1	4,4	8,3	11,6	10,2	5,8	7,0
2000	5,2	5,1	4,9	4,2	7,8	10,1	9,3	5,1	6,4
2001	4,2	4,5	4,3	4,1	7,7	8,5	7,8	5,4	5,7
2002	3,7	4,3	5,0	4,0	7,9	8,8	7,8	6,2	5,8
2003	3,6	4,7	4,6	4,6	7,9	9,7	6,8	6,5	5,9
2004	4,4	4,7	5,6	4,6	7,3	9,7	7,2	6,3	6,1
2005	4,7	5,9	6,3	5,9	8,8	10,6	9,1	8,2	7,2
2006	4,9	5,5	6,0	5,8	9,2	10,9	10,9	8,0	7,5
2007	4,9	4,5	4,9	5,1	9,9	12,6	10,7	8,0	7,4
2008	4,2	5,0	5,8	5,0	10,3	13,3	12,1	8,7	7,8
2009	6,1	7,2	9,2	8,7	11,2	15,3	14,1	10,6	10,0
2010	9,0	8,8	10,0	9,3	12,4	16,2	14,4	10,4	11,2
2011	9,6	7,9	9,5	7,3	12,9	16,4	14,6	10,5	11,0
2012	9,6	9,3	9,9	7,5	12,1	16,1	13,9	10,3	11,0
2013	8,5	9,1	8,7	7,7	9,3	12,6	14,2	11,0	10,2
2014	6,0	6,5	5,6	4,6	7,8	10,4	11,8	9,0	7,7
2015	5,1	5,7	4,4	3,8	8,1	8,7	10,9	7,9	6,8
2016	4,3	3,1	3,0	2,7	6,2	6,3	9,3	5,6	5,1
2017	2,9	2,6	2,2	2,4	6,3	5,8	7,4	4,1	4,2
2018	3,0	2,2	2,2	2,0	5,4	4,8	6,6	3,4	3,7
2019	2,4	2,4	2,0	1,7	4,8	4,4	6,3	3,4	3,4
2020	3,3	3,3	2,8	2,4	5,3	5,1	7,3	4,6	4,2
2021	3,0	3,0	2,1	2,3	4,9	6,3	7,2	4,6	3,2
2022	2,3	2,3	1,7	2,5	4,7	6,4	6,4	4,1	3,7
2023	2,3	3,3	2,2	2,8	6,1	6,6	6,8	4,7	4,2
2024	2,6	3,2	2,9	3,4	7,4	7,1	7,2	4,9	4,6
2021 ^b	2,9	2,9	2,1	2,3	4,7	6,2	7,0	4,4	4,0
2022 ^b	2,3	2,2	1,7	2,4	4,6	6,2	6,2	4,0	3,6
2023 ^b	2,3	3,2	2,2	2,7	6,2	6,4	6,7	4,6	4,1
2024 ^b	2,6	3,1	2,8	3,3	7,3	6,9	7,1	4,8	4,5

^a 15–74 éves népesség.^b Új módszertan szerint számított adatok. 2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl a munkájuktól gyermekgondozási ellátás igénybevétele miatt tartósan távol lévő személyek is foglalkoztatottnak minősülnek (korábban inaktív vagy munkanélküli). A módszertani változás eredményeként a nők foglalkoztatási mutatói jelentős mértékben módosultak, a férfiak adatát a változás nem érintette.

Megjegyzés: 2018. január 1-jétől megváltozott a területi számjelrendszer. Az átalakítást nemzetközi és hazai jogszabályi változások indokolták. A változások alapján Budapest és Pest megye tervezési-statisztikai régió is, Közép-Magyarország pedig kizárólag statisztikai nagyrégió lett. 2018-tól a 2022. évi népszámlálás alapján korrigált adat.

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mppt/2025hut09_02

**9.3. táblázat: Regionális különbségek: A regisztrált munkanélküliek^a aránya
a gazdaságilag aktív népességhez viszonyítva^b, százalék**

Év	Közép- Magyarország	Közép- Dunántúl	Nyugat- Dunántúl	Dél- Dunántúl	Észak- Magyarország	Észak- Alföld	Dél- Alföld	Összesen
1991	1,7	3,7	2,8	4,8	7,0	6,5	5,2	4,1
1992	5,7	10,4	7,2	10,8	15,7	15,0	12,2	10,3
1993	8,0	12,8	9,1	13,1	19,1	18,2	14,7	12,9
1994	6,6	11,5	8,5	11,9	16,6	16,9	12,9	11,3
1995	6,3	10,6	7,6	11,7	15,6	16,1	11,5	10,6
1996	6,4	10,7	8,0	12,6	16,7	16,8	11,3	11,0
1997	5,6	9,9	7,3	13,1	16,8	16,4	11,0	10,5
1998	4,7	8,6	6,1	11,8	16,0	15,0	10,1	9,5
1999	4,5	8,7	5,9	12,1	17,1	16,1	10,4	9,7
2000	3,8	7,5	5,6	11,8	17,2	16,0	10,4	9,3
2001	3,2	6,7	5,0	11,2	16,0	14,5	9,7	8,5
2002	2,8	6,6	4,9	11,0	15,6	13,3	9,2	8,0
2003	2,8	6,7	5,2	11,7	16,2	14,1	9,7	8,3
2004	3,2	6,9	5,8	12,2	15,7	14,1	10,4	8,7
2005	3,4	7,4	6,9	13,4	16,5	15,1	11,2	9,4
2006	3,1	7,0	6,3	13,0	15,9	15,0	10,7	9,0
2007	3,5	6,9	6,3	13,6	17,6	16,6	11,7	9,7
2008	3,6	7,1	6,3	14,3	17,8	17,5	11,9	10,0
2009	5,4	11,5	9,5	17,8	20,9	20,2	14,4	12,8
2010	6,6	11,8	9,3	17,1	21,5	20,9	15,2	13,3
2011	6,8	10,9	8,0	16,6	21,5	22,0	14,5	13,2
2012	6,6	9,9	7,4	16,4	21,2	21,0	13,6	12,6
2013	6,4	9,5	7,4	15,4	19,5	19,4	19,0	13,0
2014	5,2	7,1	5,4	13,6	17,4	16,7	10,5	9,8
2015	4,6	6,1	4,4	11,8	15,4	14,2	8,9	8,5
2016	3,7	4,7	3,6	9,8	13,1	11,8	7,0	6,9
2017	2,9	4,1	3,2	9,1	12,2	10,7	6,1	6,2
2018	2,4	3,7	2,9	8,3	11,1	9,7	5,4	5,5
2019	2,2	3,8	2,8	8,3	11,3	9,4	5,3	5,4
2020	3,3	5,2	4,5	10,4	13,3	10,4	6,6	6,8
2021	2,7	3,9	3,1	8,6	12,1	9,2	5,3	5,6
2022	2,3	3,5	2,7	7,7	11,3	8,4	4,8	5,1
2023	2,3	3,3	2,5	6,9	10,5	7,9	4,5	4,8
2024	2,4	3,3	2,7	6,7	10,4	7,3	4,3	4,7

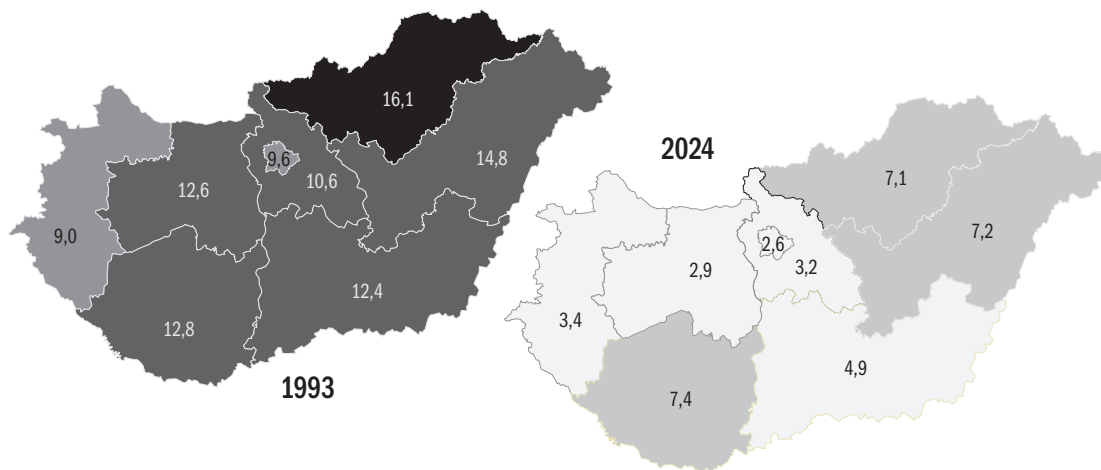
^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskeresőek aránya. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

^b Vetítési alap a gazdaságilag aktív népesség előző év január 1-jén.

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut09_03

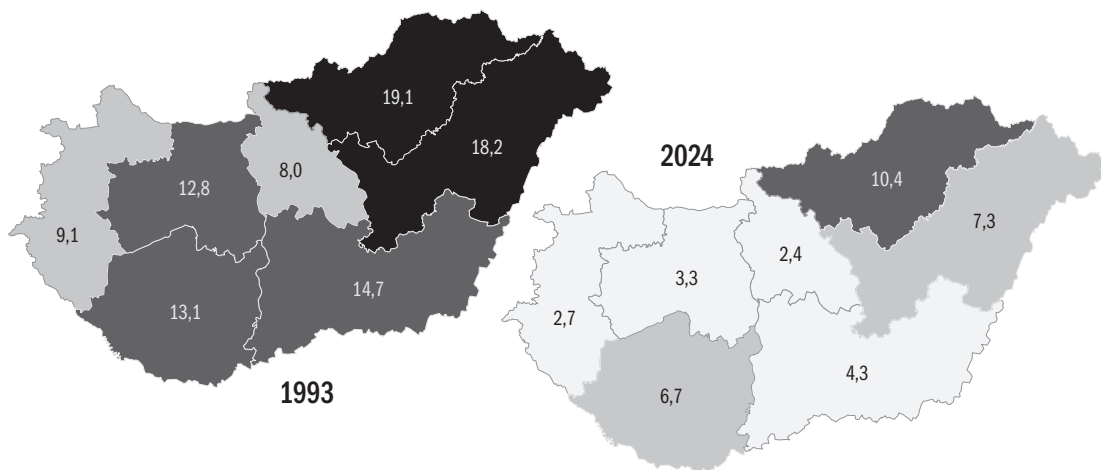
9.1. ábra: Regionális különbségek: munkanélküliségi ráta a Munkaerő-felmérés szerint a tervezési statisztikai régiókban

Forrás: KSH MEF.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hua09_01

9.2. ábra: Regionális különbségek: regisztrált munkanélküliségi ráta a tervezési statisztikai régiókban

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hua09_02

9.4. táblázat: Regisztrált munkanélküliségi ráta^a megyénként, éves átlag, százalék^b

Megye	1990	..	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Budapest	0,1		2,6	3,0	3,1	4,6	5,9	6,2	6,1	5,8	4,5	4,0	3,0	2,2	1,8	1,6	2,8	1,9	2,0	2,1	2,2
Baranya	1,1		13,3	12,9	13,6	14,7	17,1	16,6	16,4	15,0	9,1	11,6	9,6	6,3	8,1	8,2	10,3	8,0	7,8	6,6	6,4
Bács-Kiskun	1,1		10,2	11,4	12,0	17,9	15,6	14,8	13,7	13,3	15,8	9,7	7,3	8,6	5,5	5,3	6,6	4,7	4,7	4,4	4,2
Békés	1,1		13,5	15,0	14,8	17,3	18,1	17,8	15,8	14,8	12,0	9,6	8,2	7,6	7,0	7,2	9,0	7,5	7,5	7,0	6,7
Borsod-Abaúj-Zemplén	2,3		18,0	19,9	20,1	23,1	23,7	23,5	22,9	20,9	19,6	16,6	14,0	13,2	12,3	12,5	14,5	12,4	12,6	11,9	11,7
Csongrád	1,0		8,8	9,2	9,3	11,6	12,4	11,5	11,5	11,0	8,5	7,2	5,6	4,6	3,9	3,7	4,6	2,8	2,8	2,7	2,6
Fejér	1,0		7,3	7,1	7,5	11,5	12,4	12,1	10,8	10,1	7,6	6,6	5,1	4,5	4,0	4,0	5,2	3,5	3,6	3,4	3,4
Győr-Moson-Sopron	0,5		4,6	4,1	4,1	6,9	6,8	5,7	5,0	4,6	2,9	2,4	1,9	1,6	1,3	1,3	2,6	1,3	1,3	1,3	1,4
Hajdú-Bihar	0,9		13,9	15,6	16,5	19,1	20,3	20,7	19,9	18,6	16,1	14,1	11,5	10,3	9,4	8,9	9,9	7,4	7,5	7,3	6,7
Heves	1,6		11,1	12,2	12,7	15,8	16,1	16,1	15,7	15,0	11,9	11,5	9,8	9,0	7,9	8,0	10,2	8,3	8,3	7,6	7,4
Jász-Nagykun-Szolnok	1,6		11,4	11,8	12,2	15,5	16,4	18,1	16,8	15,4	13,4	12,0	10,3	9,2	8,1	8,2	9,9	7,8	7,8	7,2	7,3
Komárom-Esztergom	1,0		5,8	5,4	5,5	10,2	10,4	9,5	8,9	8,7	6,5	5,7	4,1	3,8	3,3	3,4	4,8	2,9	3,0	2,8	2,9
Nógrád	2,4		16,1	17,7	17,8	21,2	22,0	22,9	23,9	21,7	19,1	17,4	15,3	13,9	12,0	11,9	14,3	11,9	11,9	10,4	10,7
Pest	0,5		3,9	4,3	4,4	6,7	7,7	7,6	7,4	7,2	6,2	5,5	4,7	3,9	3,2	3,0	4,0	2,7	2,8	2,7	2,7
Somogy	1,4		14,6	16,2	16,9	19,4	18,9	18,3	18,2	17,1	16,1	13,8	11,6	11,2	10,3	9,8	12,3	8,9	8,9	8,2	8,0
Szabolcs-Szatmár-Bereg	2,6		18,8	21,0	22,4	24,7	24,8	26,0	25,0	23,0	19,5	16,0	13,0	12,0	11,0	10,5	11,2	9,5	9,5	8,9	8,0
Tolna	1,6		10,5	11,5	12,1	15,2	14,7	14,2	13,7	13,7	11,1	9,3	7,7	7,2	6,0	6,3	8,1	5,9	6,0	5,6	5,5
Vas	0,4		6,1	6,2	6,1	9,8	9,6	7,7	6,7	6,9	5,1	4,3	3,5	3,5	3,3	3,3	4,9	3,0	3,0	2,9	3,0
Veszprém	0,9		7,7	8,0	8,2	12,6	12,3	10,8	9,6	9,4	6,9	5,9	4,5	3,9	3,6	3,9	5,6	3,9	3,8	3,6	3,7
Zala	0,8		9,0	9,3	9,4	13,0	12,9	11,7	11,6	12,3	9,6	7,8	6,3	5,8	5,2	5,2	7,4	5,1	5,1	4,6	4,7
Összesen	1,0		9,0	9,7	10,0	12,8	13,3	13,2	12,6	11,9	9,8	8,5	6,9	6,2	5,5	5,4	6,8	5,0	5,1	4,8	4,7

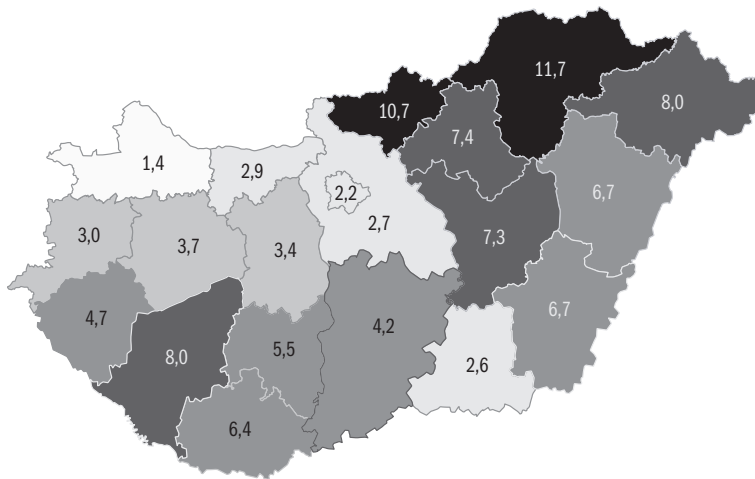
^a 2005. november 1-je után: nyilvántartott álláskereső aránya. Az 1991. évi IV. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról 2005. november 1-jei változása a regisztrált munkanélküli fogalmát „nyilvántartott álláskeresőkre” változtatta.

^b Vetítési alap a gazdaságilag aktív népesség előző év január 1-jei száma.

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut09_04

9.3. ábra: Regisztrált megyei munkanélküliségi ráták átlagai, 2024

Forrás: NFSZ REG.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hua09_03

9.5. táblázat: Regionális különbségek: keresetek^a

Év	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Összesen
1989	11 719	10 880	10 108	10 484	10 472	9 675	9 841	10 822
1992	27 172	22 174	20 975	19 899	20 704	19 563	20 047	22 465
1993	32 450	26 207	24 627	25 733	24 011	24 025	23 898	26 992
1994	43 010	34 788	32 797	31 929	31 937	31 131	31 325	35 620
1995	46 992	38 492	36 394	35 383	35 995	34 704	33 633	40 190
1996	58 154	46 632	44 569	43 015	41 439	41 222	41 208	47 559
1997	70 967	56 753	52 934	51 279	51 797	50 021	50 245	58 022
1998	86 440	68 297	64 602	60 736	60 361	58 208	58 506	69 415
1999	101 427	77 656	74 808	70 195	70 961	68 738	68 339	81 067
2000	114 637	87 078	83 668	74 412	77 714	73 858	73 591	90 338
2001	132 136	100 358	96 216	86 489	88 735	84 930	84 710	103 610
2002	149 119	110 602	106 809	98 662	102 263	98 033	97 432	117 672
2003	170 280	127 819	121 464	117 149	117 847	115 278	113 532	135 472
2004	184 039	137 168	131 943	122 868	128 435	124 075	121 661	147 111
2005	192 962	147 646	145 771	136 276	139 761	131 098	130 406	157 770
2006	212 001	157 824	156 499	144 189	152 521	142 142	143 231	171 794
2007	229 897	173 937	164 378	156 678	159 921	153 241	153 050	186 229
2008	245 931	185 979	174 273	160 624	169 313	160 332	164 430	198 087
2009	254 471	187 352	182 855	169 615	169 333	160 688	164 638	203 859
2010	258 653	194 794	183 454	171 769	173 696	162 455	169 441	207 456
2011	264 495	197 774	184 311	181 500	185 036	173 243	177 021	214 540
2012	279 073	215 434	202 189	208 895	196 566	191 222	187 187	230 073
2013	290 115	220 495	209 418	190 126	188 635	178 499	187 762	230 018
2014	296 089	228 974	219 727	200 359	204 472	194 654	196 667	240 675
2015	306 890	234 443	230 142	205 020	200 174	191 973	203 280	245 210
2016	332 046	258 131	244 828	219 194	205 679	198 726	216 677	263 317
2017	375 349	286 126	279 518	250 879	240 210	232 855	249 125	300 232
2018	393 854	319 102	296 756	272 186	264 661	256 392	271 062	324 719
2019	406 566	342 960	340 467	300 059	294 333	274 125	280 613	350 909
2020	479 067	382 371	380 985	334 495	316 078	309 908	324 621	400 589
2021	486 074	419 575	405 118	360 430	350 085	328 469	345 033	422 043
2022	564 587	487 802	480 378	423 277	423 960	393 458	402 803	497 298
2023	648 067	552 883	554 571	477 964	472 837	453 629	461 928	566 661
2024	767 786	641 168	649 442	548 291	552 940	549 352	546 328	668 985

^a Bruttó havi kereset (Ft/fő), május.

Megjegyzés: Az adatok a költségvetésben dolgozóakra, illetve az alábbi méretkategóriájú vállalatokra vonatkoznak: 1989–94: 20 fős és nagyobb; 1995–99: 10 fős és nagyobb; 2000–: 5 fős és nagyobb.

Teljes munkaidős alkalmazottak. 2019-től a Bértarifa-felvétel lebonyolítását a KSH végzi.

Forrás: NFSZ BT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mp/2025hut09_05

9.6. táblázat: Regionális különbségek: bruttó hazai termék, százalék

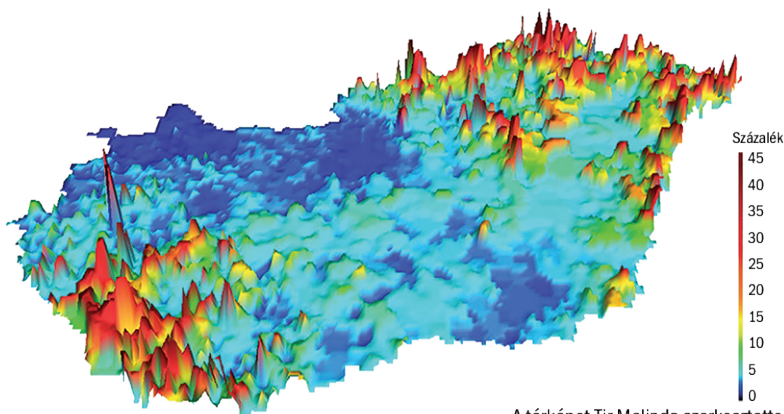
Év	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Összesen
1994	145,6	86,4	100,7	84,0	69,6	73,9	83,3	100,0
1995	144,3	90,5	102,9	81,6	72,9	71,2	83,2	100,0
1996	146,9	91,9	105,0	80,0	69,1	70,4	81,2	100,0
1997	149,1	96,0	105,2	77,6	67,3	69,1	77,9	100,0
1998	147,8	98,1	110,5	77,2	68,0	67,7	76,3	100,0
1999	151,1	93,7	114,9	77,7	66,3	64,1	74,5	100,0
2000	153,9	96,2	114,5	74,3	63,1	66,4	73,3	100,0
2001	155,6	93,5	106,7	73,4	64,4	69,5	73,4	100,0
2002	160,3	88,5	104,3	73,3	63,5	67,5	72,5	100,0
2003	157,8	92,1	109,5	71,7	63,5	68,1	70,8	100,0
2004	159,1	94,6	104,8	70,2	63,7	66,7	70,8	100,0
2005	162,2	94,0	100,3	67,9	64,8	65,2	69,4	100,0
2006	163,5	91,2	103,1	66,7	63,5	64,4	68,4	100,0
2007	165,1	92,3	100,7	67,1	62,7	62,1	67,0	100,0
2008	164,6	91,1	99,9	67,7	61,0	62,4	68,1	100,0
2009	168,0	84,2	96,0	68,3	58,9	63,5	67,0	100,0
2010	164,1	86,7	102,3	67,3	59,6	63,5	66,5	100,0
2011	161,6	88,4	102,4	66,7	59,6	65,2	67,4	100,0
2012	162,2	87,5	102,0	68,0	58,9	64,7	68,9	100,0
2013	158,9	90,0	102,4	68,6	61,5	63,8	70,6	100,0
2014	156,9	90,4	106,0	66,0	62,7	64,1	71,0	100,0
2015	152,0	93,9	108,4	67,0	66,5	63,9	72,5	100,0
2016	151,5	95,2	108,8	66,9	66,6	63,1	71,8	100,0
2017	151,5	93,5	104,6	67,6	69,0	64,0	71,5	100,0
2018	150,5	93,7	102,2	69,3	68,8	64,3	73,2	100,0
2019	153,8	92,2	97,0	67,9	66,3	64,2	72,2	100,0
2020	152,9	90,2	94,4	68,0	67,7	66,1	74,0	100,0
2021	154,8	92,2	90,9	67,3	68,0	64,9	72,5	100,0
2022	156,3	91,7	90,9	68,3	64,2	64,4	71,6	100,0
2023	159,9	87,4	88,1	65,9	62,9	64,5	70,0	100,0

Megjegyzés: Az ESA2010-re történő átállás miatt a közölt adatok kismértékben módosultak.

Forrás: KSH STADAT (2020-ig: 2023.12.20-i frissítés, 2021-től 2024.12.20-i frissítés).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut09_06

9.4. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességben, 2019. I. negyedév, százalék

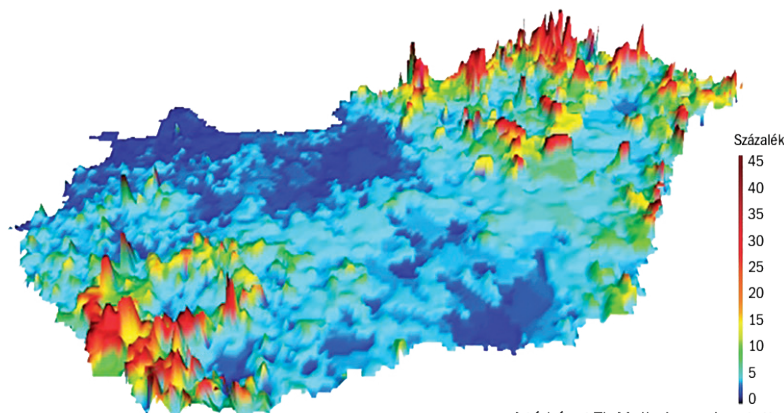
A térképet Tir Melinda szerkesztette.

Megjegyzés: A regisztrált munkanélküliek arányát az alábbi módszerrel becsültük: regisztrált munkanélküliek száma/15–64 éves állandó népesség létszáma. A regisztrált munkanélküliek száma negyedéves átlag. Az állandó népesség éves adat.

Forrás: Regisztrált munkanélküliek: *NFSZ IR*. Népesség: *KSH T-Star*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hua09_04

9.5. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességben, 2024. I. negyedév, százalék

A térképet Tir Melinda szerkesztette.

Megjegyzés: A regisztrált munkanélküliek arányát az alábbi módszerrel becsültük: regisztrált munkanélküliek száma/15–64 éves állandó népesség létszáma. A regisztrált munkanélküliek száma negyedéves átlag. Az állandó népesség éves adat.

Forrás: Regisztrált munkanélküliek: *NFSZ IR*. Népesség: *KSH T-Star*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hua09_05

10.1. táblázat: Sztrájkok

Év	A sztrájkok száma	A sztrájkokban résztvevők száma, fő	Kiesett órák száma (ezer)
1991	3	24 148	76
1992	4	1 010	33
1993	5	2 574	42
1994	4	31 529	229
1995 ^a	7	172 048	1 708
1996	8	4 491	19
1997	5	853	15
1998	7	1 447	3
1999	5	16 685	242
2000	5	26 978	1 192
2001	6	21 128	61
2002	4	4 573	9
2003	7	10 831	19
2004	8	6 276	116
2005	11	1 425	7
2006	16	24 665	52
2007	13	64 612	186
2008	8	8 633	..
2009	9	3 134	9
2010	7	3 263	133
2011	1	..	..
2012	3	1 885	5
2013	1	..	..
2014	0	0	0
2015	2	..	..
2016	7	39 101	271
2017	5	6 706	30
2018	6	15 535	289
2019	12	20 905	416
2020	2	..	..
2021	4	2 357	19
2022	4	38 959	271
2023	3	17 779	91
2024	5	5 584	32

^a A pedagógussztrájk adatai részben becsült adatok.

Forrás: *KSH STADAT* sztrájkstatisztika (2025.01.31-i frissítés).

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mp/2025hut10_01

10.2. táblázat: Központi bérmegállapodások^a

Év	OÉT – 2013-tól VKF-ajánlás			Tényleges	
	Minimum	Átlag	Maximum	Költségvetési szektor (közfoglalkoztatás nélkül)	Versenyszféra
1992	113,0	..	128,0	120,1	126,6
1993	110,0–113,0	..	125,0	114,4	125,1
1994	113,0–115,0	..	121,0–123,0	127,0	123,4
1995	..	..	..	110,7	119,7
1996	113,0	..	124,0	114,6	123,2
1997	114,0	..	122,0	123,2	121,8
1998	113,5	..	116,0	118,0	118,5
1999	112,0	..	115,0	119,2	114,8
2000	108,5	..	111,0	112,3	114,2
2001	..	..	..	122,9	116,3
2002	108,0	..	110,5	129,2	113,3
2003	..	4,5% reálbér növekedés	..	117,5	108,9
2004	..	107,0–108,0	..	100,4	109,3
2005	..	106,0	..	112,8	106,9
2006	..	104,0–105,0	..	106,4	109,3
2007	..	105,5–108,0	..	106,4	109,1
2008	..	105,0–107,5	..	106,2	108,4
2009	..	103,0–105,0	..	92,1	104,3
2010	..	reálbér megőrzés	..	100,5 ^b	103,2
2011	..	104,0–106,0	..	99,3	105,3
2012	–	nem jött létre bérajánlás	–	103,7	107,2
2013	..	reálbér megőrzés	..	110,9	103,6
2014	..	103,5	..	105,9	104,2
2015	..	103,0–104,0	..	106,2	103,9
2016	..	szöveges béraján- lás került elfoga- dásra	..	109,6	105,4
2017	..	bérajánlás nem került elfogadásra	..	113,0	111,6
2018	..	bérajánlás nem került elfogadásra	..	109,0	110,9
2019	..	bérajánlás nem került elfogadásra	..	107,9	111,6
2020	..	bérajánlás nem került elfogadásra	..	109,6	109,8
2021	..	bérajánlás nem került elfogadásra	..	108,1	107,8
2022	..	bérajánlás nem került elfogadásra	..	112,3	115,9
2023	..	bérajánlás nem került elfogadásra	..	106,4	116,2
2024	..	bérajánlás nem került elfogadásra	..	116,8	112,0

^a Az OÉT-megállapodásokban ajánlott és tényleges bruttó keresetnövekedési ütemek. Előző év = 100.^b Átlagos reálbér index.

Forrás: KSH, NGM.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut10_02

10.3. táblázat: Minimálbér, bérminimum és nyugdíjminimum havi összege, folyó évi ezer forint

Dátum	Minimálbér havi összege, Ft	A bruttó átlagkereset százalékában	APW arányában, %	Garantált bérminimum	Nyugdíj-minimum
1990. II. 1.	4 800	..	40,9	-	4 300
1991. IV.1.	7 000	..	..	-	5 200
1992. I. 1.	8 000	35,8	41,4	-	5 800
1993. II. 1.	9 000	33,1	39,7	-	6 400
1994. II. 1.	10 500	30,9	37,8	-	7 367
1995. III. 1.	12 200	31,4	37,0	-	8 400
1996. II. 1.	14 500	31,0	35,8	-	9 600
1997. I. 1.	17 000	29,7	35,1	-	11 500
1998. I. 1.	19 500	28,8	34,4	-	13 700
1999. I. 1.	22 500	29,1	34,6	-	15 350
2000. I. 1.	25 500	29,1	35,0	-	16 600
2001. I. 1.	40 000	38,6	48,3	-	18 310
2002. I. 1.	50 000	40,8	54,5	-	20 100
2003. I. 1.	50 000	36,4	51,5	-	21 800
2004. I. 1.	53 000	37,2	50,7	-	23 200
2005. I. 1.	57 000	33,6	49,2	-	24 700
2006. I. 1.	62 500	36,5	52,3	68 000	25 800
2007. I. 1.	65 500	35,4	49,3	75 400	27 130
2008. I. 1.	69 000	34,7	49,5	86 300	28 500
2009. I. 1.	71 500	35,8	50,0	87 500	28 500
2010. I. 1.	73 500	36,3	48,6	89 500	28 500
2011. I. 1.	78 000	36,6	49,8	94 000	28 500
2012. I. I.	93 000	41,7	54,3	108 000	28 500
2013. I. I.	98 000	42,5	55,1	114 000	28 500
2014. I. I.	101 500	42,7	56,9	118 000	28 500
2015. I. I.	105 000	42,4	54,0	122 000	28 500
2016. I. I.	111 000	42,2	53,5	129 000	28 500
2017. I. I.	127 500	42,9	54,5	161 000	28 500
2018. I. I.	138 000	41,8	53,9	180 500	28 500
2019. I. I.	149 000	41,4	46,5	195 000	28 500
2020. I. I.	161 000	41,1	46,9	210 600	28 500
2021. I. I.	167 400	39,3	45,7	219 000	28 500
2022. I. I.	200 000	39,9	46,4	260 000	28 500
2023. I. I.	232 000	40,6	46,2	296 400	28 500
2024. I. I.	266 800	41,3	..	326 000	28 500
2025. I. I.	290 800	..	..	348 000	28 500

Megjegyzés: 1999-ig a képzetlen munkaerőt foglalkoztató ágazatok rendszerint néhány hónapos haladékokat kaptak az új minimálbér bevezetésére.

A garantált bérminimum a szakképzett alkalmazottakra vonatkozik, a minimálbér és a bérminimum is a bruttó összeg.

A minimálbér mentes a személyi jövedelemadótól 2002 szeptemberétől. Ez az intézkedés a nettó minimálbér 15,9%-os emelkedését eredményezte.

APW: feldolgozóipari fizikai munkás átlagbére, *NFSZ BT* alapján. 1990-ben az előző évi adat indexálva (mivel 1990-ben nem volt Bértarifa felvétel). 2019-től a Bértarifa-felvétel lebonyolítását a KSH végzi.

Forrás: Minimálbér: 1990–91: <http://www.mszosz.hu/files/1/64/345.pdf>, 1992–: *KSH*. Garantált bérminimum: http://www.nav.gov.hu/nav/szolgaltatasok/adokulcsok_jarulekmertekek/minimalber_garantalt. Nyugdíjminimum: http://www.ksh.hu/docs/hun/xtabla/nyugdij/tablny11_03.html. APW: *NFSZ BT*.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut10_03

11.1. táblázat: Gyermek után járó támogatások

Év	Családi pótlék ^a		Gyermekgondozási díj ^a		Gyermeknevelési támogatás ^a		Gyermekgondozást segítő ellátás ^b		Csecsemő-gondozási díj ^c
	átlagos havi összeg, Ft/család	családok átlagos száma	átlagos havi összeg, Ft/fő	az igénybe vevők átlagos száma, fő	átlagos havi összeg, Ft/fő	családok átlagos száma	átlagos havi összeg, Ft	az igénybe vevők átlagos száma, fő	az igénybe vevők átlagos száma, fő
2001	8 617	1 295 800	39 274	62 904	17 855	51 333	17 820	182 888	23 839
2002	10 034	1 277 865	44 901	70 167	20 163	50 336	19 748	171 768	25 436
2003	11 283	1 292 000	48 742	77 942	21 901	47 657	22 145	166 983	27 427
2004	11 971	1 290 159	54 322	83 678	23 292	47 069	24 428	163 440	28 004
2005	12 596	1 264 529	58 676	87 172	24 531	47 304	26 051	161 404	29 849
2006	21 637	1 268 756	63 221	91 678	25 899	45 819	27 432	166 922	30 451
2007	23 031	1 224 344	68 763	93 973	27 118	42 776	28 853	164 832	29 253
2009	24 524	1 245 893	78 725	95 050	28 652	40 263	30 716	174 153	29 230
2010	24 442	1 224 042	81 356	94 682	28 466	39 275	30 388	178 532	27 289
2011	24 528	1 190 707	83 959	87 717	28 993	37 829	30 929	169 721	24 769
2012	24 491	1 167 640	91 050	81 839	28 612	38 608	30 640	168 037	25 223
2013	24 257	1 149 796	96 661	81 234	28 530	37 411	30 687	161 274	24 230
2014	23 674	1 134 556	104 547	83 701	28 636	36 101	31 180	161 226	24 753
2015	23 902	1 108 302	110 896	85 970	28 615	34 587	31 883	163 376	25 886
2016	23 849	1 094 004	118 607	91 126	28 423	33 381	31 880	162 992	26 931
2017	23 678	1 090 651	130 087	97 470	28 164	32 941	31 278	164 297	27 989
2018	23 681	1 082 791	142 084	102 512	28 179	32 607	31 248	159 226	27 696
2019	23 636	1 077 010	157 265	104 440	28 167	32 698	31 179	155 954	28 066
2020	23 676	1 073 101	172 185	110 144	28 300	32 445	31 545	150 669	29 891
2021	23 753	1 071 712	183 119	113 033	28 223	31 959	31 285	148 496	30 143
2022	23 769	1 069 578	207 686	115 635	28 227	30 260	31 316	148 412	29 949
2023	23 759	1 059 620	240 739	114 278	28 214	28 801	31 214	146 255	29 817
2024	23 780	1 049 552	286 372	109 591	28 196	27 553	30 958	143 297	25 745

^a Éves átlag.^b Éves átlag, 2015. december 31-ig gyermekgondozási segély.^c 2014. december 31-ig terhességi-gyermekágyi segély. A csecsemőgondozási díj a naptári napi alap, illetve a naptári napi jövedelem 70%-a. Az így megállapított összeg személyi jövedelemadó köteles bruttó összeg, a megjelölt adókedvezmények figyelembevételével a személyi jövedelemadó-előleget a folyósító szerv levonja. A csecsemőgondozási díj után egészségbiztosítási és nyugdíjjárulékot nem kell fizetni.

Megjegyzés: Családi adókedvezmény: 1999-ben vezették be. 2006-tól beépült a családi pótlékba, adócsökkentő családi kedvezményre csak a 3 és több gyerekes szülők jogosultak, melynek összege havonta 4000 Ft gyermekenként. 2011-től a családi adókedvezmény rendszere megváltozott. Adó-alap-kedvezmény mértéke 62 500 Ft egy illetve két eltartott esetén, három vagy több eltartott esetén 206 250 Ft levonás lehetséges az adóalapból havonta. 2016-tól egy eltartott esetén 66 670 Ft-tal, két eltartott esetén gyermekenként 83 330 Ft-tal (2017-ben 100 000 Ft, 2018-ban 115 670 Ft, 2019-től 133 330 Ft), három eltartott esetén gyermekenként 220 000 Ft-tal csökkenthető maximálisan az adóalap havonta. Rendszeres gyermekvédelmi támogatás 1998-tól 2015-ig létezett.

Forrás: KSH STADAT.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut11_01

11.2. táblázat: Munkanélküliség esetén járó támogatások és az átlagbér

Év	Munkanélküli járadék és egyéb, nem jövedelemtől függő munkanélküli ellátások ^a		Rendszeres szociális segély és foglalkoztatást helyettesítő támogatás ^b		Havi nettó átlagbér ^c , Ft
	átlagos havi összeg, Ft	átlagos létszám, fő	átlagos havi összeg, Ft	átlagos létszám, fő	
1990	3 845	30 302	3 209	46 823	10 371
1995	11 891	182 788	6 590	234 411	26 637
2000	22 818	131 665	14 656	162 245	55 650
2001	25 677	119 210	14 749	142 001	64 750
2002	30 113	114 934	14 869	132 895	77 770
2003	34 762	107 226	15 010	138 127	89 906
2004	37 107	109 654	15 864	144 853	93 233
2005	39 593	111 732	16 991	158 565	103 727
2006	43 344	109 095	23 771	160 426	110 951
2007	46 208	96 463	25 705	194 779	114 282
2008	49 454	97 047	27 347	213 436	121 968
2009	51 831	152 197	23 117	167 287	124 116
2010	50 073	125 651	27 574	174 539	132 604
2011	52 107	110 803	25 139	209 918	141 151
2012	63 428	62 380	21 943	236 609	144 085
2013	68 730	48 019	22 781	212 699	151 118
2014	69 720	42 423	22 800	160 858	155 690
2015	72 562	40 576	22 789	157 423	162 391
2016	75 183	41 521	22 874	115 568	175 009
2017	82 912	42 344	22 868	99 783	197 516
2018	93 276	42 258	23 039	86 109	219 412
2019	107 836	44 306	23 049	79 344	246 788
2020	116 741	62 026	22 963	72 210	269 524
2021	123 747	39 086	23 006	73 119	292 197
2022	140 250	40 724	22 920	70 855	345 495
2023	167 397	40 409	22 800	51 263	393 901
2024	194 757	41 405	22 800	47 703	444 938

^a A havi zárónapi létszámok átlaga. 2005. november 1-je után álláskeresői járadék.

^b Rendszeres szociális segélyben részesülők: a nyilvántartott álláskeresők közül azok, akik hátrányos munkaerőpiaci helyzetű aktív korúak és jövedelmük kiegészítésére, pótlására pénzbeli szociális ellátásban részesülnek. 2009. január 1-jétől a rendszeres szociális segélyben részesülőket két csoportba sorolták: a rendszeres szociális segélyezettek, a rendelkezésre állási támogatottak. 2011. január 1-jétől a rendelkezésre állási támogatás helyébe új ellátási forma a bérpótló juttatás lépett. 2011. szeptember 1-jétől pedig a bérpótló juttatás elnevezés foglalkoztatást helyettesítő támogatásra változott. (A szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. tv.).

^c A nettó átlagbér a nemzetgazdaság egészére vonatkozik, versenyszféra, 4 fő feletti munkáltatók. Forrás: NFSZ.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025shut11_02

11.3. táblázat: Saját jogú nyugellátásban részesülők^a létszáma és a teljes ellátásuk emelés utáni átlagösszegei az év januárjában

Év		Öregségi nyugdíjban részesülők	Ebből:			
			Korbetöltött öregségi nyugdíj ^b	Nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíj	Korhatár alatti öregségi nyugdíj ^c	Korhatár feletti rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíj
2012	Létszám	1 959 202	1 884 583	62 955	11 664	396 886
	A teljes ellátás emelés előtti átlagösszege Ft/hó	99 931	102 332	102 402	174 326	88 351
	emelés utáni	104 610	107 138	106 731	182 542	92 507
2013	Létszám	2 000 128	1 900 661	90 166	9 301	381 684
	A teljes ellátás emelés előtti átlagösszege Ft/hó	107 236	109 841	109 803	188 664	94 276
	emelés utáni	112 781	115 521	115 474	198 473	99 151
2014	Létszám	2 037 126	1 925 103	105 172	6 851	371 261
	A teljes ellátás emelés előtti átlagösszege Ft/hó	113 063	112 700	114 035	200 081	99 377
	emelés utáni	115 786	115 416	116 753	204 882	101 767
2015	Létszám	2 022 905	1 894 897	122 253	5 755	-
	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	118 439	118 194	117 926	210 014	-
2016	Létszám	2 014 666	1 870 457	139 639	4 570	-
	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	121 041	120 930	119 457	215 017	-
2017	Létszám	2 045 738	1 901 565	141 904	2 269	-
	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	123 725	123 799	121 184	220 526	-
2018	Létszám	2 027 256	1 876 148	149 971	1 137	-
	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	129 637	129 801	126 797	233 700	-
2019	Létszám	2 031 674	1 872 451	159 223	-	-
	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	134 947	134 985	134 498	-	-
2020	Létszám	2 053 600	1 906 306	147 294	-	-
	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	142 114	141 894	144 962	-	-
2021	Létszám	2 028 758	1 874 360	154 398	-	-
	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	150 571	149 953	158 073	-	-
2022	Létszám	1 996 928	1 835 847	161 081	-	-
	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	164 102	162 937	177 379	-	-
2023	Létszám	1 989 617	1 836 337	153 280	-	-
	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	208 168	206 361	229 821	-	-
2024	Létszám	1 997 785	1 850 218	147 567	-	-
	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó	230 940	228 757	258 308	-	-

^a Nyugdíjat – saját jogon – 2012-től csak korbetöltött személyek részére lehet megállapítani és folyósítani. Továbbra is nyugdíjként állapítható meg és folyósítható a nők számára legalább 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíj.

^b Azok rokkantsági nyugdíját, akik 2012 előtt betöltötték az öregségi nyugdíjkorhatárt, 2012-től öregségi nyugdíjként kell továbbfolyósítani. A korbetöltött rokkantsági nyugdíjból átsoroltakat is tartalmazza.

^c A 2011. évi adatok az előrehozott öregségi, csökkentett összegű előrehozott öregségi, karkedvezményes és szolgálati nyugdíjakra vonatkoznak. Ezen ellátások közül a 2012-től csak a 1955 előtt születettek szolgálati nyugdíját folyósították tovább öregségi nyugdíjként, így ezévtől ennek adatai szerepelnek a táblázatban.

Forrás: MÁK.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025shut11_03

11.4. táblázat: Egészségkárosodott személyek szociális járadékaiban részesülők létszáma és a teljes ellátásuk emelés utáni átlagösszegei az év januárjában

Év			Rokkantsági és rehabilitációs ellátások	Ebből:			
				Korbetöltötté vált rokkantsági ellátások	Korhatár alatti rokkantsági ellátások	Rehabilitációs ellátások	Bányászok egészségkárosodási járadéka
2012	Létszám		473 360	15 636	237 323	192 331	2 279
	A teljes ellátás emelés előtt		59 899	30 320	68 542	49 467	86 434
	átlagösszege Ft/hó	emelés után	62 278	30 326	71 475	51 244	86 542
2013	Létszám		444 014	41 162	209 264	178 112	2 211
	A teljes ellátás emelés előtt		62 780	63 260	70 753	51 718	86 455
	átlagösszege Ft/hó	emelés után	66 035	66 542	74 422	54 398	90 915
2014	Létszám		418 617	52 186	198 312	161 761	2 205
	A teljes ellátás emelés előtt		64 811	71 362	71 783	53 262	92 174
	átlagösszege Ft/hó	emelés után	66 364	73 077	73 503	54 538	94 369
2015	Létszám		404 880	44 436	217 625	140 658	n.é.
	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó		67 759	74 509	74 463	54 810	n.é.
2016	Létszám		357 979	52 215	228 730	92 951	n.é.
	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó		69 399	78 425	73 215	54 282	n.é.
2017	Létszám		355 188	62 518	249 909	40 741	n.é.
	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó		70 127	80 833	71 199	45 604	n.é.
2018	Létszám		338 906	51 965	250 062	34955	n.é.
	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó		72 762	84 885	73 696	46292	n.é.
2019	Létszám		314 570	55 713	228 929	28128	n.é.
	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó		75 049	87 810	75 096	47292	n.é.
2020	Létszám		293 755	49 495	220 350	22222	n.é.
	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó		78 162	91 759	78 024	46704	n.é.
2021	Létszám		281 840	58 912	202 002	19 375	n.é.
	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó		82 191	95 472	81 338	47 968	n.é.
2022	Létszám		268 368	52 607	196 481	17 885	n.é.
	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó		88 784	103 661	88 024	50 586	n.é.
2023	Létszám		253 741	55 033	184 205	13 243	n.é.
	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó		112 311	129 444	110 438	63 068	n.é.
2024	Létszám		244 076	54 324	174 964	13 667	n.é.
	A teljes ellátás emelés utáni átlagösszege Ft/hó		123 801	142 201	122 217	67 244	n.é.

Megjegyzés: a 2012 előtt megállapított ellátások közül az I-II. csoportú rokkantaknak járó rokkantsági nyugdíjat, az átmeneti járadékot, a III. csoportú rokkantak közül, illetve a rendszeres szociális járadékosok közül az 1955 előtt születettek ellátását 2012-től rokkantsági ellátásként kell tovább folyósítani. A 2012 előtt megállapított III. csoportos rokkantsági nyugdíjat és a rendszeres szociális járadékot 2012-től rehabilitációs ellátásként kell tovább folyósítani, ha az ellátott 1955-ben, vagy később született. E kör ellátásának végleges feltételei az intézményes komplex felülvizsgálat alapján kerülnek meghatározásra. A táblázatok a főellátásként folyósított ellátásokat tartalmazzák, a kiegészítő ellátásként folyósítottakat nem.

Forrás: MÁK.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025Shut11_04

11.5. táblázat: A nyugdíjba vonulás korcentrumba és a nyugdíjazottak létszáma

	2002		..	2012		2013		2014		2015		2016		2017	
	Átlagkor	Fő		Átlagkor	Fő	Átlagkor	Fő	Átlagkor	Fő	Átlagkor	Fő	Átlagkor	Fő	Átlagkor	Fő
Nők															
Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjak	56,8	25 730		59,3	53 689	59,6	40 787	59,7	39 432	60,1	42 219	61,1	55 940	61,0	47 183
Ebből nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíj	-	-		57,8	26 914	58,0	24 314	58,3	27 626	58,7	28 781	59,1	28 257	59,3	28 631
Rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíj	48,1	23 649		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rehabilitációs járadék	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	52,6	49 379		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Férfiak															
Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjak	60,1	30 217		62,2	22 415	62,3	21 929	62,8	18 971	62,8	22 656	63,1	50 516	63,5	32 727
Rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíj	49,7	29 013		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rehabilitációs járadék	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	55,0	59 230		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Együtt															
Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjak	58,6	55 947		60,2	76 104	60,6	62 716	60,7	58 403	61	64 875	62,0	106 456	62,1	79 910
Rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíj	49,0	52 662		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rehabilitációs járadék	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Összesen	53,9	108 609		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2018			2019		2020		2021		2022		2023		2024	
	Átlagkor	Fő		Átlagkor	Fő	Átlagkor	Fő	Átlagkor	Fő	Átlagkor	Fő	Átlagkor	Fő	Átlagkor	Fő
Nők															
Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjak	61,3	50 388		62,1	62 321	61,7	44 887	61,8	46 151	62,5	57 496	62,4	53 217	62,4	52 455
Ebből nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíj	59,5	29 356		59,6	27 958	59,8	27 326	59,9	27 820	60,0	30 329	59,9	27 715	59,8	27 895
Férfiak															
Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjak	63,7	36 037		64,1	60 475	64,5	32 234	64,6	32 657	65,1	50 290	65	47 898	65,0	45 903
Együtt															
Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjak	62,3	86 425		63,1	122 796	62,9	77 121	63,0	78 808	63,7	107 786	63,7	101 115	63,6	98 358

Megjegyzés: Az adatok nem tartalmazzák a fegyveres testületek és a rendvédelmi szervek megállapítási adatait, illetve 2008. évet megelőzően a MÁV adatait. Az „öregségi jellegű nyugdíjak” megnevezés alatt – a megállapítórendszer sajátossága miatt – néhány korhatár előtti ellátásfajta is szerepel. Az egyes években az adott évi szabályok szerint megállapított ellátások.

Módszertani fejlesztés következtében 2012. évtől kezdődően az adatok eltérnek a korábbi kiadványokban szereplőktől. 2012-től a rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíj és a rehabilitációs járadék címen folyósított ellátások rendszere átalakult, ilyen címen 2012 után új megállapításra nem került sor.

Forrás: MÁK.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut11_05

**11.6. táblázat: Rokkantsági járadékban részesülők létszáma
és a teljes ellátásuk emelés utáni átlagösszegei az év januárjában**

Év	Rokkantsági járadék		Év	Rokkantsági járadék	
	létszám, fő	átlagösszeg, Ft		létszám, fő	átlagösszeg, Ft
2000	25 267	13 746	2013	32 463	33 422
2001	25 490	18 220	2014	32 497	33 422
2002	26 350	20 931	2015	32 528	34 034
2003	27 058	23 884	2016	32 430	34 581
2004	27 923	25 388	2017	32 789	35 147
2005	28 738	27 257	2018	33 027	36 494
2006	29 443	28 720	2019	33 169	37 481
2007	30 039	30 219	2020	33 290	38 804
2008	30 677	32 709	2021	33 190	40 440
2009	31 263	33 434	2022	33 131	43 230
2010	31 815	33 429	2023	32 952	53 977
2011	32 314	33 429	2024	32 880	58 986
2012	32 560	33 426	2025	32 822	60 865

Forrás: MÁK.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut11_06

**11.7. táblázat: Új rokkantsági nyugdíjmegállapítások
és az új öregségi nyugdíjmegállapítások részletes létszám adatai**

Év	Rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíjak	Öregségi és öregségi jellegű nyugdíjak ^a			Az összesenből a korhatár évében			Az összesenből korhatár alatt		
	együtt	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt
1996	59 967	31 770	59 939	91 709	9 893	20 073	29 966	18 681	31 857	50 538
1997	48 262	37 886	32 614	70 500	10 630	1 138	11 768	24 308	28 154	52 462
1998	42 975	12 908	17 841	30 749	385	882	1 267	11 461	15 244	26 705
1999	46 701	15 181	24 418	39 599	2 601	5 808	8 409	11 494	16 922	28 416
2000	55 558	18 071	29 526	47 597	613	813	1 426	16 089	26 859	42 948
2001	54 645	28 759	14 267	43 026	2 200	4 882	7 082	25 175	7 396	32 571
2002	52 211	30 209	25 719	55 928	2 593	646	3 239	26 346	23 503	49 849
2003	48 078	32 574	13 574	46 148	3 058	5 098	8 156	28 064	6 537	34 601
2004	44 196	35 940	36 684	72 624	3 842	989	4 831	30 234	33 817	64 051
2005	41 057	33 175	48 771	81 946	4 035	6 721	10 756	27 719	40 142	67 861
2006	36 904	34 207	47 531	81 738	4 013	732	4 745	29 025	45 675	74 700
2007	34 991	51 037	62 168	113 205	3 722	6 660	10 382	45 731	54 177	99 908
2008	19 832	25 912	39 423	65 335	3 154	288	3 442	22 180	38 761	60 941
2009	21 681	37 468	15 468	52 936	4 193	6 692	10 885	32 452	8 289	40 741
2010	24 094	37 394	13 719	51 113	6 350	7 213	13 563	29 990	5 801	35 791
2011	20 146	44 111	85 503	129 614	8 708	7 882	16 590	33 013	76 386	109 399
2012	n.é.	22 415	53 689	76 104	10 905	9 368	20 273	8 669	42 681	51 350
2013	n.é.	21 929	40 787	62 716	18 832	13 294	32 126	576	25 907	26 483
2014	n.é.	18 971	39 432	58 403	14 728	8 831	23 559	996	28 557	29 553
2015	n.é.	22 656	42 219	64 875	17 813	10 628	28 441	1 364	29 334	30 698
2016	n.é.	50 516	55 940	106 456	46 107	25 079	71 186	1 659	28 976	30 635
2017	n.é.	32 727	47 183	79 910	26 228	15 187	41 415	2 145	29 253	31 398
2018	n.é.	36 037	50 388	86 425	28 502	16 630	45 132	2 038	29 933	31 971
2019	n.é.	60 475	62 321	122 796	54 723	30 983	85 706	2 034	28 497	30 531
2020	n.é.	32 234	44 887	77 121	24 542	13 160	37 702	2 389	27 836	30 225
2021	n.é.	32 657	46 151	78 808	25 475	14 024	39 499	2 152	28 331	30 483
2022	n.é.	50 290	57 496	107 786	45 843	24 524	70 367	1 954	30 719	32 673
2023	n.é.	47 898	53 217	101 115	43 854	23 182	67 036	1 858	28 038	29 896
2024	n.é.	45 903	52 455	98 358	42 082	22 385	64 467	1 826	28 169	29 995

^a 2012 előtt az öregségi jellegű nyugdíjak közé tartozik: korengedményes öregségi nyugdíj, művész-nyugdíj, előnyugdíj (1997-ig), és a bányásznyugdíj is. 2012. évtől egyes korhatár alatt megállapított nyugdíjjellegű ellátások (alapvetően a korhatár előtti ellátás) adatait is tartalmazzák.

Megjegyzés: Az adatok nem tartalmazzák a fegyveres testületek és a rendvédelmi szervek megállapítási adatait, illetve 2008. évet megelőzően a MÁV adatait. Az „öregségi jellegű nyugdíjak” megnevezés alatt – a megállapítórendszer sajátossága miatt – néhány korhatár előtti ellátásfajta is szerepel. Az egyes években az adott évi szabályok szerint megállapított ellátások. Módszertani fejlesztés következtében 2012. évtől kezdődően az adatok eltérnek a korábbi kiadványokban szereplőktől. Kiemeljük, hogy az „összesenből a korhatár évében” oszlopban a korhatár évében, a korhatár napján vagy azt követően nyugdíjba vonultak számát tüntettük fel. Az oszlop a korhatár évében, de még a korhatár betöltése előtt nyugdíjba vonultak adatait nem tartalmazza, így biztosítható, hogy a korhatár előtt nyugdíjba vonulók adatait tartalmazó oszloppal ne legyen átfedés.

Forrás: MÁK.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut11_07

11.8. táblázat: Öregségi nyugdíjkorhatár

	Naptári év																					
	2009	2011		2013		2014 II.		2015 II.		2017 I.		2018 I.		2019	2020 II.		2021 II.		2023			
Születési év	2010	2012		2014 I.		2015 I.		2016		2017 II.		2018 II.		2020 I.	2021 I.		2022		2024			
1948	61	62	63	64	65	66	66	67	67	68	69	69	70	70	71	72	72	73	73	74	75	76
1949	60	61	62	63	64	65	65	66	66	67	68	68	69	69	70	71	71	72	72	73	74	75
1950	59	60	61	62	63	64	64	65	65	66	67	67	68	68	69	70	70	71	71	72	73	74
1951	58	59	60	61	62	63	63	64	64	65	66	66	67	67	68	69	69	70	70	71	72	73
1952 I.	57	58	59	60	61	62	62,5	63	63,5	64	65	65,5	66	66,5	67	68	68,5	69	69,5	70	71	72
1952 II.	57	58	59	60	61	61,5	62	62,5	63	64	64,5	65	65,5	66	67	67,5	68	68,5	69	70	71	72
1953	56	57	58	59	60	61	61	62	62	63	64	64	65	65	66	67	67	68	68	69	70	71
1954 I.	55	56	57	58	59	60	60	61	61,5	62	63	63,5	64	64,5	65	66	66,5	67	67,5	68	69	70
1954 II.	55	56	57	58	59	59,5	60	60,5	61	62	62,5	63	63,5	64	65	65,5	66	66,5	67	68	69	70
1955	54	55	56	57	58	59	59	60	60	61	61	62	63	63	64	65	65	66	66	67	68	69
1956 I.	53	54	55	56	57	58	58,5	59	59,5	60	61	61,5	62	62,5	63	64	64,5	65	65,5	66	67	68
1956 II.	53	54	55	56	57	57,5	58	58,5	59	60	60,5	61	61,5	62	63	63,5	64	64,5	65	66	67	68
1957	52	53	54	55	56	57	57	58	58	59	60	60	61	61	62	63	63	64	64	65	66	67
1958	51	52	53	54	55	56	56	57	57	58	59	59	60	60	61	62	62	63	63	64	65	66
1959	50	51	52	53	54	55	55	56	56	57	58	58	59	59	60	61	61	62	62	63	64	65
1960	49	50	51	52	53	54	54	55	55	56	57	57	58	58	59	60	60	61	61	62	63	64

Öregségi nyugellátásra az jogosult, aki betöltötte a jogszabályban rögzített – táblázatban szürkével jelölt –, rá vonatkozó (férfiak és nők esetén egységes) öregségi nyugdíjkorhatárt, rendelkezik az előírt szolgálati idővel. 2018. július 26. előtt a jogosultság csak akkor állt fenn, ha az igénylő nem állt biztosítással járó jogviszonyban. Az öregségi nyugdíj megállapításához szükséges szolgálati idő legalább 15 év. A táblázatban az öregségi nyugdíjkorhatárt tüntettük fel az adott évben született személyekre vonatkozóan. A cellák az adott évben született személy naptári év szerint betöltött életkorát mutatják. Öregségi teljes nyugdíjra – életkorától függetlenül – jogosult az a nő, aki legalább 40 év jogosultsági idővel (mely nem feltétlenül egyezik meg a szolgálati idővel) rendelkezik. E lehetőségen túlmenően a 2011. évi CLXVII. tv. értelmében

korhatár előtti nyugdíj 2011. december 31-ét követően már nem állapítható meg. A törvény ugyanakkor biztosítja a korábban már megállapított ilyen ellátások további, más jogcímen (korhatár előtti ellátás, szolgálati járandóság, átmeneti bányászjáradék, vagy balettművészeti életjáradék) történő folyósítását.

2012 előtt korhatár előtti öregségi nyugdíjként folyósították a következő ellátásokat: előrehozott és csökkentett összegű előrehozott öregségi nyugdíj, korkedvezményes nyugdíj, bányásznyugdíj, művészn nyugdíj, országgyűlési, európai parlamenti képviselők, polgármesterek korhatár előtti öregségi nyugdíja, korengedményes nyugdíj, fegyveres testületek hivatásos tagjainak szolgálati nyugdíja.

Forrás: 1997. évi LXXXI. tv.; 2011. évi CLXVII. tv., <http://ado.hu/rovatok/tb-nyugdij/nyugdijkorhatar-elotti-ellatasok>.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut11_08

12.1. táblázat: A személyi jövedelemadó kulcs átlaga, minimális, maximális értéke, százalék

Év	Átlagos adóterhelés, %	A bruttó bérre vetített személyi jövedelemadó kulcs	
		minimuma	maximuma
1988	..	0	60
1989	..	0	56
1990	..	0	50
1991	..	0	50
1992	..	0	40
1993	..	0	40
1994	..	0	44
1995	..	0	44
1996	..	20	48
1997	..	20	42
1998	..	20	42
1999	..	20	40
2000	..	20	40
2001	..	20	40
2002	..	20	40
2003	..	20	40
2004	..	18	38
2005	18,89	18	38
2006	19,03	18	36
2007	18,63	18	36
2008	18,86	18	36
2009	18,10	18	36
2010 ^a	16,34	21,59	40,64
2011 ^a	13,78	20,32	20,32
2012 ^b	14,90	16	20,32
2013	..	16	16
2014	..	16	16
2015	..	16	16
2016	..	15	15
2017	..	15	15
2018	..	15	15
2019	..	15	15
2020	..	15	15
2021	..	15	15
2022	..	15	15
2023	..	15	15
2024	..	15	15
2025	..	15	15

^a 2010-ben a nominális adókulcs 5 000 000 Ft-ig 17%, 5 000 001 Ft-tól pedig a 850 000 Ft és a 5 000 000 Ft-on felüli rész 32%-a. 2011-ben a nominális adókulcs 16%. Az összevont adóalap a jövedelem adóalap-kiegészítéssel (azaz 27 százalékkal) megnövelt összege.

^b 2012-ben a nominális adókulcs 16%. Az összevont adóalap a jövedelem és az adóalap-kiegészítés összege.

Az adóalap-kiegészítés összegét:

- az összevont adóalapba tartozó jövedelem 2 millió 424 ezer forintot meg nem haladó része után nem kell megállapítani,
- az összevont adóalapba tartozó jövedelem 2 millió 424 ezer forintot meghaladó része után 27 százalékos mértékkel kell megállapítani.

Forrás: Átlagos adóterhelés: http://nav.gov.hu/nav/szolgaltatasok/adostatisztikak/szemelyi_jovedelemado/szemelyijovedelemado_adostatisztika.html. Egyéb adatok: http://nav.gov.hu/nav/szolgaltatasok/adokulcsok_jarulekmertekek/adotablak.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut12_01

12.2. táblázat: Az adóék mértékének változása a minimálbér és alkalmi munkavállalói könyv (AMK) esetén

Év	Minimálbér				Teljes bérköltség minimálbér esetén		Minimálbér adóéke, %	AMK közteher ^a , Ft/nap		Teljes bérköltség ^a , Ft/nap		AMK adóék ^a , %	
	bruttó, Ft/hó	bruttó, Ft/nap	nettó, Ft/hó	nettó, Ft/nap	Ft/hó	Ft/nap		általános	regisztrált munkanélküli	általános	regisztrált munkanélküli	általános	regisztrált munkanélküli
1997	17 000	783	15 045	693	26 450	1 196	43,1	500	500	1 193	1 193	41,9	41,9
1998	19 500	899	17 258	795	30 297	1 369	43,0	500	500	1 295	1 295	38,6	38,6
1999	22 500	1 037	18 188	838	34 538	1 546	47,3	500	500	1 338	1 338	37,4	37,4
2000	25 500	1 175	20 213	931	38 963	1 746	48,1	800	800	1 731	1 731	46,2	46,2
2001	40 000	1 843	30 000	1 382	58 400	2 638	48,6	1 600	1 600	2 982	2 982	53,6	53,6
2002	50 000	2 304	36 750	1 694	71 250	3 226	48,4	1 000	500	2 694	2 194	37,1	22,8
2003	50 000	2 304	42 750	1 970	70 200	3 191	39,1	1 000	500	2 970	2 470	33,7	20,2
2004	53 000	2 442	45 845	2 113	74 205	3 376	38,2	1 000	500	3 113	2 613	32,1	19,1
2005	57 000	2 627	49 305	2 272	79 295	3 572	37,8	700	500	2 972	2 772	23,6	18,0
2006	62 500	2 880	54 063	2 491	85 388	3 910	36,7	700	700	3 191	3 191	21,9	21,9
2007	65 500	3 018	53 915	2 485	89 393	4 095	39,7	700	700	3 185	3 185	22,0	22,0
2008	69 000	3 180	56 190	2 589	94 065	4 310	40,3	900	900	3 489	3 489	25,8	25,8
2009	71 500	3 295	57 815	2 664	97 403 ^b	4 464	40,6	900	900	3 564	3 564	25,3	25,3
2010	73 500	3 387	60 236	2 776	94 448	4 352	36,2	900	900	3 676	3 676	24,5	24,5

	Minimálbér				Teljes bérköltség minimálbér esetén		Minimálbér adóéke, %	Egyszerűsített foglalkoztatás ^c					
	bruttó, Ft/hó	bruttó, Ft/nap	nettó, Ft/hó	nettó, Ft/nap	Ft/hó	Ft/nap		alkalmi munka	mezőgazdasági/turisztikai idenymunka	alkalmi munka	mezőgazdasági/turisztikai idenymunka	alkalmi munka	mezőgazdasági/turisztikai idenymunka
2011	78 000	3 594	60 600	2 793	100 230	4 619	39,5	1 000	500	3 793	3 293	26,4	15,2
2012	93 000	4 280	60 915	2 803	119 505	5 500	49,0	1 000	500	3 383	2 883	29,6	17,3
2013	98 000	4 510	64 190	2 954	125 930	5 795	49,0	1 000	500	3 511	3 011	28,5	16,6
2014	101 500	4 670	66 483	3 059	130 428	6 001	49,0	1 000	500	3 600	3 100	27,8	16,1
2015	105 000	4 830	68 775	3 164	134 925	6 207	49,0	1 000	500	3 689	3 189	27,1	15,7
2016	111 000	5 110	73 815	3 398	142 635	6 566	48,2	1 000	500	3 888	3 388	25,7	14,8
2017	127 500	5 870	84 788	3 904	157 463	7 543	46,2	1 000	500	4 318	3 818	23,2	13,1
2018	138 000	6 603	91 770	4 391	167 670	8 022	45,3	1 000	500	4 732	4 232	21,1	11,8
2019	149 000	7 163	99 085	4 764	180 290	8 668	45,0	1 000	500	5 049	4 549	19,8	11,0
2020	161 000	7 740	107 065	5 147	191 590	9 211	44,1	1 000	500	5 375	4 875	18,6	10,3
2021	167 400	8 048	111 321	5 352	195 858	9 416	43,2	1 000	500	5 549	5 049	18,0	9,9
2022	200 000	9 615	133 000	6 394	226 000	10 865	41,2	1 000	500	6 435	5 935	15,5	8,4
2023	232 000	11 154	154 280	7 417	262 160	12 604	41,2	2 300	1 200	8 605	7 505	26,7	16,0
2024	266 800	12 827	177 422	8 530	301 484	14 494	41,2	2 700	1 300	9 950	8 550	27,1	15,2
2025	290 800	13 981	193 382	9 297	328 604	15 798	41,2	4 400	2 200	12 303	10 103	35,8	21,8

^a A bruttó napi minimálbér oszlopok megfelelő összegben kifizetett munkadíj és alkalmi munkavállalói könyvvel történő munkavégzés esetén. A minimálbérhez történő hasonlítás alapja az a feltételezés, hogy az alkalmi munkásoknak a lehető legkevesebbet fizetnek a foglalkoztatók.

^b 2009. I. félévére vonatkozó szabályozás szerint.

^c 2010. április 1-jétől az alkalmi munkavállalói könyvek és a közteherjegyek megszűntek, melyeket az egyszerűsített foglalkoztatás váltott fel. A 2022 júliusától a munkáltató által fizetendő közteher mértéke a munkaviszony minden naptári napjára munkavállalónként: mezőgazdasági és turisztikai idenymunkánál a hónap első napján érvényes minimálbér 0,5 százaléka, 2002-ben júliustól decemberig 1000 forint, alkalmi munkánál a hónap első napján érvényes minimálbér 1 százaléka, 2022-ben júliustól decemberig 2 000 forint. Az egyszerűsített foglalkoz-

tatás közterhei 2025. február 1-től a minimálbérhez igazodnak. Alkalmi munka közterhe a hónap első napján érvényes minimálbér 1,5 %-a, mezőgazdasági és turisztikai idenymunka esetén ennek mértéke 0,75%.

Megjegyzés: Az adóék az összes közteher (adó és járulék) és a teljes bérköltség hányadosa, számítása: adóék=(teljes bérköltség-nettó bér)/teljes bérköltség.

Forrás: Minimálbér: http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qli041.html. Közteherjegy: 1997. évi LXXIV. Törvény. Egyszerűsített foglalkoztatás: 2010. évi LXXV. törvény. 2014–2015-ös adatok forrásai: http://www.afsz.hu/engine.aspx?page=allaskeresoknek_ellatasok_osszegei_es_kozterhei, <http://officina.hu/gazdasag/93-minimalber-2015>, <http://www.nav.gov.hu>. Scharle Ágota számítása alapján.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut12_02

12.3. táblázat: Munkát terhelő adók a költségvetési bevétel és a keresetek arányában

Év	Munkát terhelő adók az adóbevétel arányában ^a , %	Implicit adókulcs ^b	Átlagkereset 67%-ának adóéke	Minimálbér adóéke ^c
1990	..	..	..	38,2
1991	52,4	..	..	40,4
1992	54,8	..	..	40,9
1993	54,4	..	..	42,3
1994	53,7	..	..	41,2
1995	52,1	42,3	..	44,2
1996	52,5	42,1	..	41,8
1997	54,2	42,5	..	43,1
1998	53,1	41,8	..	43,0
1999	51,5	41,9	..	47,3
2000	48,7	41,4	51,4	48,1
2001	49,8	40,9	50,9	48,6
2002	50,3	41,2	48,2	48,4
2003	48,7	40,0	44,6	39,1
2004	47,5	39,1	44,8	38,2
2005	48,6	37,6	43,1	37,8
2006	48,6	38,3	43,3	36,7
2007	49,3	40,8	46,1	39,7
2008	50,9	42,3	46,8	40,3
2009	48,0	40,3	46,2	40,6 ^d
2010	47,0	38,6	43,8	36,2
2011	46,9	38,1	45,2	39,5
2012	47,1	40,0	47,9	49,0
2013	46,7	40,0	49,0	49,0
2014	46,1	40,6	49,0	49,0
2015	45,7	41,3	49,0	49,0
2016	46,4	41,2	48,2	48,2
2017	46,0	39,4	46,2	46,2
2018	45,8	38,8	45,0	45,0
2019	45,7	38,0	44,6	44,6
2020	44,9	36,9	43,6	43,6
2021	43,0	34,6	43,2	43,2
2022	41,6	35,2	41,2	41,2
2023	42,1	35,3	41,2	41,2
2024	..	..	41,2	41,2

^a Munkát terhelő adók és járulékok az összes adójellegű bevétel arányában.

^b Az implicit adókulcs a munkát terhelő adókból és járulékokból befolyt bevétel és a munkából származó jövedelem (adóalap) hányadosa.

^c Az adóék az összes közteher (adó és járulék) és a teljes bérköltség hányadosa, számítása: adóék=(teljes bérköltség–nettó bér)/teljes bérköltség.

^d A minimálbér adóéke 2009-ben éves átlag (a járulékok júniusban csökkentek).

Forrás: Munkát terhelő adók: 1991–1995: Scharle Ágota becslése PM mérlegadatok alapján. 1996–2002: http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index_en.htm. 2003–: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en, Eurostat online adatbázis. Implicit adókulcs: Eurostat online adatbázis (gov_a_tax_itr), 2003–: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/data-taxation_en. Adóék az átlagbér 67 százalékán: OECD: Taxing wages 2010, Párizs 2011, OECD Tax Statistics/ Taxing wages/ Comparative tables. Adóék a minimálbér szintjén: Scharle Ágota számítása.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut12_03

13.1. táblázat: A 20–64 éves népesség foglalkoztatási aránya és a 15–74 éves népesség munkanélküliségi rátája nemenként az Unió tagországokban, 2024

Ország	Foglalkoztatási arány			Munkanélküliségi ráta		
	férfiak	nők	együtt	férfiak	nők	együtt
Ausztria	80,8	73,9	77,4	5,6	4,7	5,2
Belgium	76,3	68,3	72,3	6,1	5,3	5,7
Bulgária	80,3	73,1	76,8	4,4	3,9	4,2
Ciprus	85,0	75,0	79,8	4,6	5,1	4,9
Csehország	88,4	75,8	82,3	2,3	3,0	2,6
Dánia	83,4	76,9	80,2	5,9	6,5	6,2
Észtország	82,6	80,9	81,8	7,6	7,5	7,6
Finnország	77,3	76,6	77,0	9,2	7,6	8,4
Franciaország	78,1	72,2	75,1	7,5	7,2	7,4
Görögország	78,7	59,9	69,3	8,0	12,8	10,1
Hollandia	87,3	79,7	83,5	3,5	3,8	3,7
Horvátország	76,5	70,6	73,6	5,0	5,0	5,0
Írország	84,5	75,2	79,8	4,3	4,3	4,3
Lengyelország	84,1	72,5	78,4	2,7	3,1	2,9
Lettország	79,1	75,8	77,4	8,0	5,8	6,9
Litvánia	79,9	78,5	79,2	7,8	6,5	7,1
Luxemburg	76,9	71,4	74,2	6,6	6,3	6,4
Magyarország	85,0	77,1	81,1	4,6	4,4	4,5
Málta	89,0	75,6	83,0	3,2	3,0	3,1
Németország	84,8	77,7	81,3	3,6	3,1	3,4
Olaszország	76,8	57,4	67,1	5,9	7,3	6,5
Portugália	81,4	75,7	78,5	6,1	6,9	6,5
Románia	78,4	60,3	69,5	5,7	5,1	5,4
Spanyolország	76,3	66,5	71,4	10,2	12,7	11,4
Svédország	83,9	79,9	81,9	8,3	8,5	8,4
Szlovákia	82,5	73,6	78,1	4,8	5,9	5,3
Szlovénia	81,1	75,1	78,3	3,5	4,0	3,7
EU-27	80,8	70,8	75,8	5,7	6,2	5,9

Forrás: Eurostat. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut13_01

13.2. táblázat: A foglalkoztatottak összetétele az Unió tagországokban^a, 2024

Ország	Egyéni vállalkozó ^b	Részmunka-idős	Határozott idejű szerződéses	Mezőgazdaság	Ipar	Piaci szolgáltatás	Nem piaci szolgáltatás ^c
Ausztria	10,6	30,5	7,5	2,6	25,1	42,1	30,2
Belgium	13,3	24,1	8,4	0,9	19,6	41,3	38,1
Bulgária	11,0	1,5	2,5	4,8	28,4	43,5	23,4
Ciprus	8,8	7,9	12,8	2,0	16,3	51,1	30,7
Csehország	15,1	7,7	6,4	2,8	35,9	34,7	26,7
Dánia	6,9	26,9	11,7	1,4	19,1	40,9	38,6
Észtország	11,9	13,5	3,4	3,2	27,3	42,8	26,8
Finnország	10,5	16,7	13,5	2,9	21,2	40,8	35,1
Franciaország	12,5	16,8	13,3	2,3	19,8	42,2	35,7
Görögország	26,1	6,3	6,7	10,4	16,5	45,9	27,2
Hollandia	15,3	42,2	22,0	1,7	14,1	46,8	37,4
Horvátország	11,8	3,0	7,8	4,3	26,8	42,0	26,9
Írország	10,9	19,6	6,5	3,0	18,7	46,2	32,1
Lengyelország	17,8	5,7	12,1	6,4	30,5	37,5	25,6
Lettország	12,6	7,0	2,0	7,0	22,4	41,6	29,1
Litvánia	11,0	6,1	1,4	4,8	26,6	41,4	27,2
Luxemburg	8,2	17,3	8,5	0,8	7,2	47,4	44,6
Magyarország	10,9	4,2	4,2	4,2	31,2	37,3	27,4
Málta	13,2	10,2	8,3	0,7	18,1	46,9	34,3
Németország	7,3	29,1	10,5	1,0	26,7	38,9	33,3
Olaszország	19,1	16,8	11,8	3,3	27,0	42,5	27,2
Portugália	13,1	7,3	13,9	2,6	25,2	41,6	30,7
Románia	11,6	3,0	1,5	10,9	32,8	38,3	18,0
Spanyolország	14,0	13,4	13,7	3,4	20,2	46,2	30,2
Svédország	8,2	19,5	11,6	1,3	17,2	42,9	38,6
Szlovákia	14,6	4,0	3,3	2,2	35,3	35,9	26,5
Szlovénia	12,3	8,8	9,2	3,1	32,4	37,9	26,5
EU-27	12,9	17,7	11,0	3,2	24,5	41,4	31,0

^a Összes foglalkoztatott = 100, kivéve a határozott idejű szerződéssel dolgozókat, ahol a viszonyítási alap az összes alkalmazott.

^b Társas vállalkozás és szövetkezei tagjaival együtt.

^c O-U nemzetgazdasági ágak.

Forrás: Eurostat (Newcronos) Munkaerő-felmérés.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut13_02

13.3. táblázat: Betöltetlen álláshelyek aránya^a, 2024

Ország	Betöltetlen álláshelyek aránya	Ország	Betöltetlen álláshelyek aránya
Románia	0,73	Macedónia	1,95
Bulgária	0,78	Litvánia	2,00
Lengyelország	0,85	Magyarország	2,13
Szlovákia	1,18	Svédország	2,30
Portugália	1,33	Szlovénia	2,35
Luxemburg	1,43	Lettország	2,53
Észtország	1,58	Norvégia	3,18
Horvátország	1,63	Csehország	3,30
Finnország	1,80	Hollandia	4,28

^a Negyedéves arányok átlaga.

Forrás: Eurostat, 2025.09.15-i frissítés.

A forrás adatok xls formátumban letölthetők: http://www.bpdata.eu/mpt/2025hut13_03

A FONTOSABB ADATOK FORRÁSAI

Az adatoknak adatgyűjtők szerinti csoportosításban két fő forrása van, az egyik a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) rendszeres intézményi-, illetve lakossági típusú munkaügyi adatgyűjtése, a másik a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) regisztere és az általa lebonyolított adatgyűjtések.

FŐBB KSH ADATFORRÁSOK

KSH Munkaerő-felmérés – KSH MEF

A Központi Statisztikai Hivatal a lakosság gazdasági aktivitásának – foglalkoztatottságának és munkanélküliségének – vizsgálatára 1992-ben vezette be ezt az adatgyűjtést. A munkaerő-felmérés a magánháztartásokra kiterjedő reprezentatív felvétel, mely a 15–74 éves (2021-től 15–89 éves) személyek gazdasági aktivitásáról nyújt információt. Az adatgyűjtés célja, hogy a foglalkoztatottság és a munkanélküliség alakulását a nemzetközi statisztikai ajánlásoknak megfelelően, a mindenkorai munkaügyi szabályozástól, illetve annak változásától függetlenül, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) fogalmait felhasználva figyelje meg.

A lakosság körében végzett munkaerő-felmérés a nemzetközi gyakorlatban a foglalkoztatottság, a munkanélküliség és az alulfoglalkoztatottság egyidejű, átfogó és konzisztens mérésének általánosan elterjedt eszköze. Az adatok feldolgozásának technikája biztosítja az osztályozásból adódó torzítások minimálisra csökkentését (mivel az egyes csoportokba való besorolás szigorú kritériumok szerint történik), ugyanakkor bizonyos fokú szabadságot is enged a nemzeti sajátosságok figyelembevételénél.

A magyar munkaerő-felmérés a vizsgált népességet a felvételt megelőző héten (2003-ig ez mindig a hónap 12 napját tartalmazó héten volt) végzett tevékenységük alapján sorolja a következő két főcsoportba: gazdaságilag aktívak (a rendelkezésre álló munkaerő) és gazdaságilag nem aktívak (inaktívak).

A gazdaságilag aktív kategória (rendelkezésre álló munkaerő) magában foglalja mindazon személyeket, akik a megfigyelés hetében a munkapiacra foglalkoztatottként vagy munkanélküliként jelen voltak.

A felvételben használt fogalmak az ILO ajánlásait követik. Ennek megfelelően tartalmuk a következő:

Foglalkoztatottnak tekintendő mindenki, aki a vizsgált időszakban (a negyedév egyes hónapjainak vonatkozási hetében) legalább 1 óra, jövedelmet biztosító munkát végzett, vagy munkájától csak átmenetileg (szabadság, betegség, gyermekgondozási ellátási időszak stb. miatt) volt távol.

Jövedelmet biztosító munkának számít minden olyan tevékenység:

- amely pénzjövedelmet eredményez, vagy
- amely természetbeni juttatást biztosít,
- amelyet egyéb, később realizálható jövedelem érdekében végeztek,
- amelyet, mint segítő családtagok végeztek a háztartáshoz tartozó gazdaság, vállalkozás jövedelmének növelése érdekében,
- amelyet tanulmányhoz kötött szakmai gyakorlat keretében végeztek fizetségért.

A felvétel szempontjából nem számít jövedelmet biztosító munkának az önként, ingyenesen, más háztartásnak vagy intézménynek nyújtott bármilyen segítség (társadalmi munka, ún. kalákamunka, stb.), a saját ház vagy lakás építése, felújítása, javítása, valamint a háztartásban, a ház körül végzett munka, beleértve a kerti munkákat is. A háztáji gazdaságban végzett munka csak akkor tekinthető jövedelemszerzőnek, ha annak eredménye jellemzően piacra és nem saját fogyasztásra kerül.

2021. január 1-jétől a gyed, gyes mellett dolgozókon túl azok a – korábban inaktívnak vagy munkanélkülinek számító – személyek is foglalkoztatottnak minősülnek, akik a gyermekgondozási ellátás igénybevétele előtt dolgoztak, a távollét idején pénzbeli juttatásban részesülnek, és az ellátás igénybe vételét követően visszatérhetnek korábbi munkahelyükre, vagy munkájukhoz. Az új módszertanon alapuló idősorok a KSH publikációkban és az Eurostat állományokban 2009. I. negyedévéig kerültek visszavezetésre.

Mivel a nemzeti számlák (SNA) fogalmi rendszere szerint a védelmi tevékenység hozzájárul a nemzeti össztermék létrehozásához, a sorkatonák általában a foglalkoztatottak között szerepelnek, ha az adattartalom ettől eltérő, akkor lábjegyzetben történik utalás rá. A sorkatonák létszámára vonatkozó adat adminisztrá-

tív forrásból származott. (A KSH adatbázisok visszatekintő idősoraiiban jellemzően a sorkatonák nélküli adat szerepel. A sorkatonákkal kapcsolatos koncepcionális döntés csak a sorkatonaság 2003. évi megszüntetéséig befolyásolja a foglalkoztatotti létszámot, illetve az ebből számított mutatókat.)

Munkanélkülinek tekintendő az a személy, akinél egyidejűleg a következő tényezők fennállnak:

- az adott héten nem dolgozott (s nincs olyan munkája, amelytől átmenetileg távol volt),
- aktívan keresett munkát a kikerdezést megelőző négy hét folyamán,
- rendelkezésre áll, azaz két héten belül munkába tudna állni, ha találna megfelelő állást.

A munkanélküliek sajátos csoportját alkotják azok, akik ugyan nem dolgoztak a vonatkozósi héten, de már találtak munkát, ahol 90 napon belül (2002-ig 30 napon belül) dolgozni kezdenek.

Aktív munkakeresésnek tekintendő, ha valaki állami vagy magán-munkaközvetítőn keresztül érdeklődött állás után, közvetlenül keresett meg munkáltatókat, hirdetést olvasott, adott fel, hirdetésre válaszolt, rokonoknál, ismerősöknél érdeklődött, tesztet írt, vizsgát tett vagy meghallgatáson volt, vállalkozásának elindítását intézte.

Gazdaságilag aktívak azok, akik jelen vannak a munkaerőpiacon, azaz a foglalkoztatottak és a munkanélküliek.

Gazdaságilag nem aktívak azok, akik a vonatkozósi héten nem dolgoztak, illetve nem volt rendszeres, jövedelmet biztosító munkájuk és nem is kerestek aktívan munkát, vagy kerestek, de nem tudtak volna munkába állni. Ide tartoznak – többek között – a passzív munkanélküliek, akik szeretnének ugyan munkát, de kedvezőtlennek ítélve elhelyezkedési esélyeiket, nem keresnek aktívan munkát

A munkaerő-felmérés mintája többlépcsős, rétegzett valószínűségi minta, a kiválasztás utolsó egysége a lakás. A minta két eltérő jellegű részminta együttese egy nem önreprezentáló és egy önreprezentáló (5–10. nagyságkategóriák, valamint Budapest kerületei) részmintáé. Az önreprezentáló minta részben az elsődleges (és egyben végső) mintavételi egységek a lakások, míg a nem önreprezentáló részben elsődleges mintavételi egységek a települések, másodlagos (és egyben végső) mintavételi egységek a lakások. A mintában alkalmazott egyszerű rotációs eljárás szerint bármely háztartás, amely valamilyen időpontban belép a mintába, hat egymást követő negyedévben szolgáltat adatokat, majd

végleg elhagyja azt. A munkaerő-felmérés negyedéves mintája háromhavi részmintát tartalmaz. A felvétel a mintába került lakásokban élő, valamennyi háztartás összes tagjáról gyűjt demográfiai társadalmi alap-, valamint 2020-ig a 15–74, 2021-től a 15–89 év közötti személyekről gazdasági aktivitásukra vonatkozó információkat. 1998 óta a mintába kijelölt címek száma negyedévente mintegy 38 ezer.

A munkaerő-felmérés adatainak teljeskörűsítése hivatott, speciális népességszám-továbbszámítási módszerrel történik. Az egyes népességcsoportok létszáma a munkaerő-felmérés mintájából a mintában megfigyelt értékek megfelelő súllyal történő szorzása és összegzése után számítható. A teljeskörűsítéséhez szükséges súlyok, illetve felszorozó tényezők meghatározása két lépésben történik. Először a minta 275 rétegére vonatkozóan készülnek el az elsődleges súlyok, majd korrekciós eljárás során – amire a meghiusulások torzító hatásának mérséklése miatt van szükség – az ún. korrigált súlyok. A korrekciós eljárásban kulcsfontosságú szerepet játszanak a továbbszámított népesség- és lakásszámok.

A kiadványban szereplő MEF adatok teljeskörűsítése az 1992–2000 közötti időszakra vonatkozóan az 1990. évi népszámlálás alapján készült súlyrendszerrel történt úgy, hogy a korábbi idősorokban még a régi súlyozású 2001. évi adatok is megadásra kerültek. 2003-tól a munkaerő-felmérés adatainak teljeskörűsítése a 2001. évi népszámláláson alapuló népességszám-továbbvezetés bázisán történt. Ezzel egy időben a 2001–2002. évi adatok is újraszámításra és lecserélésre kerültek. A KSH adatbázisok visszatekintő idősorai a 2001. évi népszámlálás alapján jellemzően 1998-ig kerültek visszavezetésre. (Azért eddig, mert 1997 és 1998 között a települési minta bővítése törést okozott az adatokban.) A 2011. októberi népszámlálás alapján a demográfiai adatok nem, viszont a munkaerő-felmérés teljeskörűsítéséhez használt korrigált népességszám visszavezetésre került. Emiatt a MEF adatok 2006-ig visszamenőlegesen változtak. A KSH adatközléseiben 2024 októbertől már a 2022 évi népszámlálás alapján újraszámított adatok szerepelnek, 2018-ig visszavezetve

Intézményi munkaügyi statisztika – KSH IMS

A kereseti adatok legfontosabb forrása 2018-ig a havi (éves) intézményi munkaügyi jelentés volt. 2019-től a havi létszám- és kereseti információk a Nemzeti Adó és Vámhivataltól átvett ún. járulékbevallásból, a Központosított Illetményszámfejtő Rendszert alkalmazó

költségvetési szervezetek esetében pedig továbbra is a Magyar Államkincstártól átvett adatbázisból kerülnek előállításra. Az adatok vonatkozási köre a felhasznált forrástól függetlenül jellemzően a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások, a költségvetési és társadalombiztosítási intézmények teljes köre, valamint a foglalkoztatás szempontjából jelentős és adatgyűjtésre kijelölt nonprofit szervezetek, kivéve ahol megjelölésre kéri, hogy az adatok a munkáltatók teljes körére vonatkoznak. 2025-ben a Központi Statisztikai Hivatal revideálta a 2019 januárja és 2025 februárja közötti időszakra közzétett kereseti adatait. A revízió keretében az utólag érkezett, illetve a munkáltatók által utólag javított bevallások adatai kerültek átvezetésre, valamint finomhangolásra került sor a feldolgozási algoritmus a statisztikai fogalmak még pontosabb számbavétele érdekében. A revízió hatására a korábban közzétett adatok nem változtak jelentősen. A revízióval egyidőben módosult a munkavállalók egy kisebb csoportjának a TEÁOR'08 szerinti besorolása, elsősorban a helyi költségvetési szervezeteknél dolgozó közfoglalkoztatottak átsorolása miatt.

A keresetek minden esetben a teljes munkaidőben foglalkoztatottakra vonatkoznak. A mindenkori havi átlagkereset részét képezi a kifizetés hónapjában az alapbér, a bérpótlékok (ide tartozik a bányászati hűségjutalom és a Széchenyi, illetve a professzori ösztöndíj is), a kiegészítő fizetés, valamint a prémium, a jutalom, a 13. és további havi fizetés.

A nettó kereset a gazdálkodó szervezetenkénti bruttó átlagkeresetből a munkavállalót terhelő járulékok, valamint a személyi jövedelemadó levonásával, az adott évre érvényes járulékküszöb és az alkalmazotti és egyéb, az adott munkavállalóhoz kapcsolható kedvezményre jogosító jövedelem figyelembevételével számított adat. A személyi jövedelemadó kiszámítása az szja-törvényben szereplő – az adott évre érvényes – adóelőleg-kulcsokkal történik. A kedvezmények figyelembevételével számított kereset a bruttó keresetet terhelő adóelőleg, és járulékfizetéshez kapcsolódó adó- és járulékmentességet, valamint a különböző címen járó kedvezményeket veszi figyelembe, kivéve az szja befizetés után gyerekes háztartások által igényelhető adó visszatérítést.

A bruttó és nettó kereseti indexek közötti különbség nagysága, és iránya az adott évi adó és járulékszabályok függvénye. Az indexek összehasonlító körre vonatkoznak, figyelembe véve a definíció változásokat, illetve az adatgyűjtés körének változásait is. A KSH tradicionálisan a főátlag indexet publikálja keresetnövekedési

mutatóként. A keresetváltozás mértéke így a két időszak közötti létszamarányok eltolódását és a tényleges keresetváltozás hatását együttesen tükrözi. A reálkereset változása a nettó kereseti index és az ugyanezen időszaki fogyasztóiár-index hányadosából képzett index 100 százalék feletti (vagy alatti) értéke.

A foglalkozások egységes osztályozási rendszere (FEOR) 1994. január 1-je óta érvényes változata szerint a szellemi állománycsoport alatt az 1–4. foglalkozási főcsoportba, a fizikaiba pedig az 5–9. foglalkozási főcsoportba tartozók értendők.

Üres álláshely statisztika

A KSH negyedéves gyakoriságú üres álláshelyekre vonatkozó adatgyűjtésének adatszolgáltatói köre meg egyezik a havi intézményi munkaügyi jelentésével (KSH IMS). A vonatkozó EU előírásnak megfelelően üresnek azok az újonnan létrehozott, betöltetlen, illetve a közeljövőben (3 hónapon belül) megüresedő álláshelyek minősülnek, amelyeknél „a munkáltató aktív lépéseket tesz és a jövőben is tenni fog annak érdekében, hogy az álláshely kívülről történő betöltéséhez a megfelelő jelöltet megtalálja és az álláshely a megfelelő jelölt megtalálása esetén a megüresedést követően be is tölthető”.

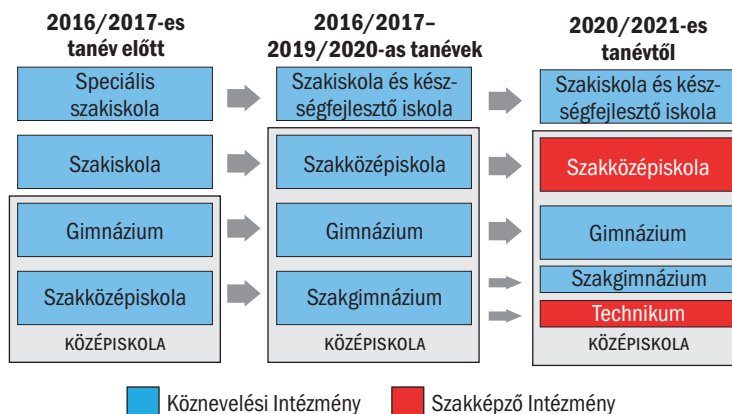
KSH Sztrájk statisztika

A megfigyelés a legalább 10 főt érintő, illetve figyelembe nem vett sztrájk esetén a 2 órát meghaladó eseményekre terjed ki.

Oktatási adatok forrása

Az oktatási intézmények tevékenységére vonatkozó adatokat az oktatási tevékenységért felelős minisztérium gyűjti és dolgoztatja fel. Az oktatási adatfelvételek rendszere a 2000/2001. tanévtől újult meg tartalmában és módszerében (így a papír alapú kérdőíveket felváltotta az elektronikus adatgyűjtési rendszer, ami az áttérés évében átmenetileg a korábbinál alacsonyabb megbízhatósági fokú információt eredményezett), követve az oktatás 1993. évi LXXIX. és LXXX. sz. törvényekben meghatározott szervezeti és tevékenységi rendszert. Az adatfelvétel számbavételi egysége az oktatási intézmény, a megfigyelés tárgya pedig az ott folyó oktatási feladat. Az adatfelvétel eszmei időpontja 2000/2001-től minden év október 1. illetve október 15. (2000 előtt pedig egy ehhez közeli, de iskolatípusonként eltérő időpont).

A középfokú oktatásban a 2016/2017-es tanévben jelentős átalakulás történt. A szakképző intézmények

A középfokú oktatás korábbi és jelenlegi sémája

nevének megváltoztatásán túl az általuk ellátott feladat is módosult. A korábbi speciális szakiskolák neve szakiskolává és készségfejlesztő iskolává változott, a korábbi szakiskolák neve szakközépiskola lett (későbbi nevük szakképző iskola), a régi szakközépiskolákból pedig szakgimnáziumok lettek. Az új rendszerben működő szakiskolák a többi tanulóval együtt haladásra képtelen, sajátos nevelési igényű tanulókat készítik fel szakmai vizsgára, a készségfejlesztő iskolák a közép-súlyos SNI-tanulók számára nyújtanak az életkezdéshez, munkába álláshoz ismereteket. Az új rendszerű szakközépiskolákban a tanulók az első 3 évben szakképzést szereznek, ezt követően a diákoknak lehetőségük van további kettő, érettségire felkészítő évfolyam elvégzésére, majd érettségi vizsgát tehetnek. A szakgimnáziumokban az első négy év elvégzése után a tanulók szakmai érettségit tesznek, további egy évfolyam elvégzésével pedig érettségihez kötött szakképzést szerezhetnek. A gimnáziumok esetében nem történt változás. Az érettségire adó középiskola, mint gyűjtőfogalom tartalma így módosult. Korábban a gimnázium és szakközépiskola tartozott ebbe a kategóriába, az új rendszerben a szakközépiskola, gimnázium és szakgimnázium együttese értendő a fogalom alatt. Emiatt a közoktatási idősorok egy része korábbi formájában már nem volt folytatható.

A 2020/2021-es tanévtől a köznevelésben és a szakképzésben további átalakulások történtek, a köznevelési és a szakképző intézmények szétváltak. A köznevelési intézményekben a művészeti, a közművelődési és a pedagógiai képzési területet oktató intézmények szakgimnáziumként, a szakképző intézményekben a

technikumok és a szakképző iskolák a felmenő rendszerű képzések mellett kifutó jelleggel a korábbi szakgimnáziumi és szakközépiskolai képzéseket is folytatják. Ettől a tanévtől a szakképző intézményekre vonatkozó adatgyűjtés módszertana változott, ezért a szakképzési feladatokra vonatkozó adatok az előző évi adatokkal korlátozottan hasonlíthatók össze.

Egyéb adatforrások

Az 1980. és 1990. évi foglalkoztatási adatok becsléséhez népszámlálási adatok kerültek felhasználásra. Ugyancsak a népszámlálás, illetve a mikrocenzus volt a forrása az ingázási adatoknak. Az összefoglaló gazdasági mutatók a nemzetgazdasági mérlegekből, a fogyasztói árstatisztikából, illetve az ipari beszámoló jelentésből származnak. Ezen adatforrások részletes leírása a vonatkozó szakstatisztikai publikációkban szerepel.

FŐBB NFSZ ADATFORRÁSOK

NFSZ Nyilvántartott álláskeresőök regiszter adatbázis – NFSZ-REG

A munkanélküliségi adatok másik fő forrása Magyarországon – és a legtöbb fejlett országban – a nyilvántartásba vett (regisztrált) álláskeresők egyénenkénti adatait tartalmazó havonta összegyűjtött – ún. adminisztratív rekordokat tartalmazó – hatalmas adatbázis.

A nyilvántartás tulajdonképpen minden állást keresőt tartalmaz, de közülük adott időpontban csak azokat tekintik regisztrált álláskeresőnek, aki – a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat valamelyik ki- rendeltségén magát álláskeresőként nyilvántartásba vetette (vagyis – az alkalmi foglalkoztatásnak mi-

- nősülő munkaviszony kivételével – nincs munkája, szeretne dolgozni és ehhez kéri a munkaerőpiaci szervezet segítségét);
- a vizsgált időpontban – az egyes hónapok zárónapján – nem nyugdíjas, nem részesül rehabilitációs járadékban és rehabilitációs ellátásban, nem nappali tagozatos tanuló, és elhelyezkedése érdekében együttműködik a kirendeltséggel (vagyis a felajánlott megfelelő munkát, munkaerőpiaci szolgáltatást illetve a támogatott képzési lehetőséget elfogadja, illetve a közvetítő/tanácsadó által előírt időpontokban jelentkezik a kirendeltségen).

Amennyiben a nyilvántartásban szereplő személy a zárónapon valamely támogatott foglalkoztatási program keretében dolgozik, vagy munkaerőpiaci képzésben vesz részt, a nyilvántartott álláskereső státusa szünetel.

Ha az ügyfél nem működik együtt a kirendeltséggel, az álláskereső nyilvántartásából kikerül.

A nyilvántartás adatai – adminisztratív rekordjai – nem csak az időponti adatok megállapítását teszik lehetővé, hanem az áramlások, a beáramlás és a kiáramlás megfigyelését is.

Az adatbázis tartalmazza az álláskeresői ellátásokat megállapító, törölő valamint szüneteltető határozatok, valamint a számfejtési tételek alapján a pénzügyi ellátást kapók létszámát, segélyezési eseményeit, a bekerülésük és kikerülésük pontos időpontját és a kikerülésük módját (pl. elhelyezkedett, jogosultsága lejárt, kizárt, aktív eszközre ment át stb.) valamint az álláskeresői ellátások pénzügyi adatait is (pl. ellátások átlagos havi összege, átlagos kifizetett ellátás zárónapi létszámra, kilépőkre, elhelyezkedettekre). Az álláskeresői ellátások regisztere a létszámadatokon kívül lehetővé teszi az ellátások átlagos hosszának megfigyelését is.

Az 1991 és 1996 közötti időszakra a nyilvántartás tartalmazza a pályakezdők munkanélküli segélyében részesültek időponti (stock) és áramlási (flow) adatait is. 1997 és 2005 között a rendszer tartalmazta a nyugdíj előtti munkanélküli segélyben részesülőket is.

Álláskeresői járadékban részesülők: 2011. szeptember 1-jétől megváltoztak az álláskeresői járadék megállapításának és folyósításának feltételei. Az álláskeresői járadék két szakasza megszűnt, a jogosultsági idő 270 napról 90 napra csökkent. Az álláskeresővé válást megelőző 5 éven belül 360 nap jogosultsági idővel kell rendelkeznie az álláskeresőnek (2011. szeptember 1-je előtt 4 éven belül 365 nap volt), így 10 nap munkaviszonyban töltött idő 1 nap folyósítási időnek felel meg

(2011. szeptember 1-je előtt 5 nap/1 nap volt). Összege a járulékalap 60%-a, de maximum a jogosultság kezdő napján hatályos kötelező legkisebb munkabér összege (járulékalap: a kérelem benyújtását megelőző négy naptári negyedévben az érintett jogviszonyokban elért havi átlagos összeg). (Flt.)

Álláskeresői segélyben részesülők: 2011. szeptember 1-jétől megváltoztak az álláskeresői segély megállapításának és folyósításának feltételei. Az „a” és „b” típusú ellátási forma megszűnt, a „c” ellátási formát nyugdíj előtti álláskeresői segély elnevezésként az álláskereső továbbra is igényelhetik, de a legalább 140 napos álláskeresői járadékra való jogosultság (és kimerítés) 90 napra lecsökkent. (Flt.)

Rendszeres szociális segélyben részesülők: a nyilvántartott álláskeresők közül azok, akik hátrányos munkaerőpiaci helyzetű aktív korúak és jövedelmük kiegészítésére, pótlására pénzügyi szociális ellátásban részesülnek. 2009. január 1-jétől a rendszeres szociális segélyben részesülőket két csoportba sorolták: a rendszeres szociális segélyezettek, a rendelkezésre állási támogatottak. 2011. január 1-jétől a rendelkezésre állási támogatás helyébe új ellátási forma a bérpótló juttatás lépett. 2011. szeptember 1-jétől pedig a bérpótló juttatás elnevezés foglalkoztatást helyettesítő támogatásra változott. (A szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. tv.).

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálathoz bejelentett munkaerő-igények rekordjai alapján havonta hasonló statisztikai feldolgozások készülnek az álláshelyek stock- és flow jellegű adatairól is.

A különböző aktív eszközökben való részvételtől, a résztvevők számáról, ki- és beáramlásairól ugyancsak havonta készül részletes statisztika a kifizetett támogatások alapján.

A nyilvántartásokra épülő, havonta készülő, rendkívül részletes – országos, régiókénti, megyei, kirendeltségi körzetenkénti, sőt településkénti – statisztika az állami foglalkoztatási szolgálat fő funkciói (közvetítés, járadékfizetés, aktív eszköz támogatást stb.) ellátása közben keletkező adminisztratív rekordok másodlagos feldolgozása alapján készül, tulajdonképpen azoknak igen fontos és hasznos „mellékterméke”.

Az NFSZ, korábban a Nemzeti Munkaügyi Hivatal (és jogelődei, az FSZH, FH, az OMK, OMMK, ill. az OMKMK) 1989-től havonta publikálja ezen statisztikák főbb adatait. A regisztrált (nyilvántartott) álláskeresőkként számított relatív mutatók nevezőit a KSH-nak a munkaerő-mérlegben publikált gazdaságilag aktív né-

pesség adata, illetve ennek régiókra és megyékre való lebontása szolgáltatja.

A regisztrált (nyilvántartott) álláskeresők száma és a regisztráltakkal számított ráta értelemszerűen eltér a KSH Munkaerő-felmérés eredményeitől. A különbség fő okai az eltérő fogalomrendszer és az alapvetően különböző megfigyelési/mérési módszer.

NFSZ Rövidtávú Munkaerőpiaci prognózis – NFSZ-PROG

Az NFSZ, korábban a Nemzeti Munkaügyi Hivatal (illetve jogelődei) kezdeményezése alapján és koordinálása mellett a munkaerőpiaci szervezet 1991-től kezdődően évente két alkalommal – márciusban és szeptemberben –, több mint 7500 munkaadó interjú megkérdezésével hajtja végre az ún. rövidtávú prognózis felmérést. 2004-től már csak évente egyszer – szeptember hónapban – kerül sor a felmérésre.

A kérdőív a felkeresett cégek reál- és pénzügyi folyamatai várható alakulását, fejlesztési és munkaerőgazdálkodási terveit és szándékait tudakolja, rákérdez a konkrét létszámcsoökkentési és létszám bővítési terveikre és felméri az aktív eszközökkel kapcsolatos várható igényeiket is.

A kérdőívek megyénként és országos szinten is feldolgozásra kerülnek, hasznos információkat szolgáltatva mindegyik szinten a munkaerőpiaci szervezet munkájának tervezéséhez.

A prognózis-felmérés alkalmat és lehetőséget ad arra, hogy – más forrásokból származó információkat is felhasználva – a megyék ill. a főváros részleteiben elemezzék a munkapiaci helyzetük alakulását és fő tendenciáit, felkészüljenek a rövid távon várható problémák kezelésére, ügyfeleik változó igényeinek kielégítésére.

A rövidtávú prognózisnak csak egyik eredménye maga az előrejelzés. További nagyon fontos „melléktermékei”: a vállalatokkal való rendszeres, személyes kapcsolattartás, a közvetítő-ügyintéző munkakörben dolgozó kérdezőbiztosok szakismeretének, helyismeretének bővülése, a munkaerőpiaci képzés orientálása a megismert igények alapján.

A prognózis-felmérésekhez esetenként különböző kiegészítő kérdéseket, kérdésblokkokat kapcsolva további fontos információkhoz is juthatunk, amelyeket a kutatók, a foglalkoztatáspolitikai és/vagy az oktatáspolitikai irányítói tudnak a munkájuk során hasznosítani.

2005-től a felmérést az NFSZ a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Gazdaság- és Vállalkozáskutató In-

tézzettel (MKIK GVI) együttműködésben végzi, ami egyebek között azzal az előnnyel is járt, hogy az MKIK GVI kérdezőbiztosai segítségével a mintanagyságot sikerült közel 8000-re megnövelni.

NFSZ „Bértarifa” felvételek adatbázisai – NFSZ-BT

A ITM, korábban a Nemzeti Munkaügyi Hivatal (illetve jogelődei) 1992-től évente hajtotta végre az egyéni alaphérek és keresetek megismerését szolgáló, hatalmas mintával dolgozó reprezentatív adatfelvételeket, 2019. évtől a felvételt a KSH végzi.

Az adatgyűjtés referencia hónapja minden évben a május hónap, de az alaphéren (alapilletményen) felüli nem rendszeres kifizetések egy hónapra jutó átlagának meghatározásához ezen kifizetések előző évi teljes összegének 1/12 részét is figyelembe veszik.

A versenyszférában kezdetben csak a 20 fő fölötti cégekre terjedt ki az adatgyűjtés, úgy, hogy minden vállalkozás köteles volt adatot szolgáltatni, de a mintába csak meghatározott napokon született dolgozók kerültek be.

A 10–19 fő közötti cégekre 1996-tól, az 5–9 fő közötti létszámmal dolgozókra pedig 1999-től terjedt ki az adatgyűjtés, úgy, hogy ebben a körben az összes ilyen létszámú cég közül véletlenszerűen kiválasztott mintába bekerülő vállalkozások (kb. 20 százalékuk) kell csak adatokat szolgáltatassanak, ők viszont minden egyes dolgozójukról.

Az alaphérek és a teljes kereset-szerkezet adatai Magyarországon csak ezekből az adatfelvételekből ismerhetők meg, így célszerűen az ezekből évente kapott hatalmas adatbázisok szolgálhatnak alapul a szociális partnerek által folytatott bér-érdekegyeztető tárgyalásokhoz.

A költségvetési körben létszámnagyságtól függetlenül minden egyes költségvetési intézmény részt vesz az adatszolgáltatásban, mégpedig úgy, hogy a központi bérszámfejtési rendszerhez tartozó intézményeknél az adatszolgáltatás teljes körű, a többi költségvetési intézmény pedig csak a meghatározott napokon született – a mintába bekerült – dolgozókról teljesíti az adatszolgáltatást.

A fegyveres testületek hivatásos (ún. szolgálati jogviszonyos) dolgozóira csak 1999-től kezdődően terjed ki az adatgyűjtés.

1992 előtt 3 évenként került sor hasonló adatgyűjtésekre, így már 1983, 1986 és 1989 évekről is rendelkezünk egy-egy hatalmas adatállománnyal.

A mintába bekerült minden egyes dolgozóról rendelkezésre állnak a következő adatok:

- a munkáltató ágazata, létszámnagysága, a munkavégzés telephelye, a gazdálkodási forma, a tulajdonosi szerkezet;
- a munkavállaló bérbesorolása, foglalkozása, neme, kora, iskolai végzettsége.

Az egyénenkénti adatokat tartalmazó hatalmas adatbázisok alapján minden évben elkészülnek a következő feldolgozások:

- a szociális partnerek által egyeztetett, a bér-érdekegyeztetéshez alkalmazott ún. standard feldolgozások (amelyeket az érdekegyeztető tárgyalásokban részt vevő valamennyi konföderáció megkap);
- modellszámítások a minimálbér emelés várható hatásainak meghatározása céljából;
- a minisztérium igényei alapján készülő feldolgozások a kereseti arányok elemzéséhez és bemutatásához;
- feldolgozások az évente megjelenő négykötetes adattárhoz (nemzetgazdaság összesen, versenyszféra, költségvetési szféra, területi kötet), illetve ennek CD-s változatához.

A teljes adatbázist átveszi minden évben a KSH és egyes nemzetközi adatszolgáltatásokat ennek felhasználásával tud teljesíteni (pl. az ILO ill. az OECD felé). Az OECD részére a NGM, korábban a Nemzeti Munkaügyi Hivatal is rendszeresen készít speciális feldolgozásokat.

Az egyénenkénti adatokat tartalmazó adatbázis lehetővé teszi a benne szereplő ismérvek tetszés szerinti kombinációjával képzett csoportokra készülő feldolgozásokat és a különböző csoportok összetételének figyelembevételével történő reális alapbér-, illetve kereset szerinti összehasonlításokat, az alapbérek és keresetek szóródásának, differenciáltságának vizsgálatát.

2002-től a felvételeken jelentős módosítások történtek annak érdekében, hogy a felmérés teljes mértékben megfeleljen az EU-ban négyévenként kötelező ún. keresetszerkezet felmérés (Structure of Earnings Survey) előírásainak. A változások egyik lényeges eleme, hogy 2002. óta az adatgyűjtés kiterjed a részmunkaidőben foglalkoztatottakra is.

Az EU rendelkezéseinek megfelelően a 2002-es, a 2006-os és a 2010-es felvételek elemi adatait – anonimizált formában – átadtuk az Eurostat-nak.

VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIA

**A 2024-ben megjelent
munkaerőpiaci kutatások
külföldi és hazai szakirodalmából**

**Összeállította
BÁLINT ÉVA**

Külföldön megjelent folyóiratcikkek
Magyarországon megjelent folyóiratcikkek
Magyarországon megjelent könyvek
KRTK KTI Műhelytanulmányok

A Munkaerőpiaci Tükör idei kötetébe a 2024-ben megjelent publikációkból válogattunk. A bibliográfia a magyar munkaerőpiac jellemzőivel foglalkozó nemzetközi és hazai folyóiratcikkeket és leg-

fontosabb hazai könyveket tartalmazza. A hazai tanulmányok olyan szakcikk, amelyek az MTA Gazdaságtudományi Minősítő Bizottság hazai folyóiratlistáján szereplő folyóiratokban jelentek meg.

KÜLFÖLDÖN MEGJELENT FOLYÓIRATCIKKEK

- ADAMECZ ANNA–HENDERSON MORAG–SHURE NIKKI: [Intergenerational educational mobility – the role of non-cognitive skills](#). Education Economics, Vol. 32. No. 1. 2024. pp. 59–78.
- ARENDT, ŁUKASZ–KUCHARSKI, LESZEK–KUKULAK-DOLATA, IWONA–RUTKOWSKA, ANNA: [The Labour Market Situation of Population Groups in the Visegrád Countries](#). Comparative Economic Research, Vol. 27. No. 4. 2024. pp. 47–65.
- COLOMBAROLLI, CLAUDIA–GÁBOS ANDRÁS: [Poverty and public works. Evidence from Hungary](#). International Journal of Social Welfare, Vol. 33. No. 4. 2024. pp. 1122–1143.
- DORJNYAMBUU, BYAMBASUREN–GALAMBOSNÉ TISZBERGER MÓNICA: [The sources and structure of wage inequality changes in the selected Central-Eastern European Countries](#). Journal of Economic Inequality, Vol. 22. Febr 2024. pp. 893–935.
- ELEKES ZOLTÁN–TÓTH GERGŐ–ERIKSSON RIKARD: [Regional resilience and the network structure of inter-industry labour flows](#). Regional Studies, Vol. 58. No. 12. 2024. pp. 2307–2321.
- GÁBOS ANDRÁS–BINDER BARBARA–BRANYICZKI RÉKA–TÓTH ISTVÁN GYÖRGY: [Unravelling the relationship between employment, social transfers and income poverty](#). Policy and measurement. Journal of European Social Policy, Vol. 34. No. 3. 2024. pp. 289–308.
- GÁRDOS JUDIT–HUNGLER SÁRA–ILLÉSSY MIKLÓS: [Anti-pluralism, Labour Market Policy and the Pandemic: Political Uses and Social Consequences of COVID-19 in Hungary](#). Social & Legal Studies, Vol. 33. No. 6. 2024. pp. 995–1014.
- GODECHOT OLIVIER–TOMASKOVIC-DEVEY, DONALD–BOZA ISTVÁN és szerzőtársai: [The great separation : top earner segregation at work in advanced capitalist economies](#). American Journal of Sociology, Vol. 130. No. 2. 2024. pp. 439–495.
- HAJDU GÁBOR–HAJDU TAMÁS: [Does the unemployment rate moderate the well-being disadvantage of the unemployed? Within-region estimates from the European Social Survey](#). Kyklos, Vol. 77. No. 1. 2024. pp. 40–56.
- HAJDU TAMÁS–KERTESI GÁBOR–KÉZDI GÁBOR–SZABÓ-MORVAI ÁGNES: [The effects of neonatal intensive care on infant mortality and long-term health impairments](#). American Journal of Health Economics, Vol. 10. No. 1. 2024. pp. 1–29.
- HAJDU TAMÁS–KERTESI GÁBOR–SZABÓ BENCE: [Poor housing quality and the health of newborns and young children](#). Scientific Reports, Vol. 14. No. 1. 2024. Paper 12890. 12 p.
- HAJDU TAMÁS–KREKÓ JUDIT–TÓTH G. CSABA: [Inequalities in regional excess mortality and life expectancy during the COVID-19 pandemic in Europe](#). Scientific Reports, Vol. 14. No. 1. 2024. Paper 3835. 12 p.
- HAJDU TAMÁS: [The effect of temperature on birth rates in Europe](#). Population and Environment, Vol. 46. No. 1. 2024. Paper 9. 18 p.
- HERMANN ZOLTÁN–HORVÁTH HEDVIG–KISFALUSI DOROTTYA: [Are separate classrooms inherently unequal? The effect of within-school sorting on the socioeconomic test score gap in Hungary](#). Economics of Education Review, Vol. 103. 2024. Paper 102582. 27 p.
- JAGANNATHAN, RADHA–CAMASSO, MICHAEL J. – LAFLEUR, JOCELYN–MONTELEONE, SIMONA: [Modeling the employment decisions of young men and women in nine European countries. An application of random utility theory and revealed preference](#). Economic Analysis and Policy, Vol. 82. June 2024. pp. 233–247.
- KOCSIS ZSÓFIA–PUSZTAI GABRIELLA: [„Where soft skills are \(not\) developing...” A study of graduates’ skills and the role of university in preparing students for the labour market in Hungary](#). Journal of

- Teaching and Learning for Graduate Employability, Vol 15, No. 1. 2024.
- KREKÓ JUDIT-PRINZ DÁNIEL-WEBER ANDREA: [Take-up and labor supply responses to disability insurance earnings limits](#). Labour Economics, Vol. 89. 2024. Paper 102583. 10 p.
- LÉNÁRD TÜNDE-HORN DÁNIEL-KISS HUBERT JÁNOS: [Competition, confidence and gender : shifting the focus from the overconfident to the realistic](#). Journal of Economic Psychology, Vol. 104. 2024. Paper 102746. 17 p.
- MIKE KÁROLY-BOZA ISTVÁN-MOLNÁR GÁBOR TAMÁS: [How do business associations support contract enforcement? Evidence from Hungary](#). Annals of Public and Cooperative Economics, Vol. 95. No. 4. 2024. pp. 1021–1060.
- NARAZANI, EDLIRA-CHRISTL, MICHAEL-FIGARI, FRANCESCO: [More childcare for the poor? Budgetary impacts and female labour supply responses in Italy, Austria and Hungary](#). Applied Economics Letters, 27 Aug 2024.
- NÉMETH BRIGITTA-LÖRINCZ LÁSZLÓ-FELFÖLDI TAMÁS: [The gender pay gap among young academics: the role of precarious employment, childbearing and horizontal segregation](#). Learning and Teaching. The International Journal of Higher Education in the Social Sciences, Vol. 17. No. 3. 2024. pp. 81–111.
- SZABÓ-MORVAI ÁGNES-KISS HUBERT JÁNOS: [Locus of control, educational attainment, and college aspirations. The relative role of effort and expectations](#). Education Economics, Vol. 32. No. 6. 2024. pp. 862–881.
- SZABÓ-MORVAI ÁGNES-LOVÁSZ ANNA: [Where can childcare expansion increase maternal labor supply? A comparison of quasi-experimental estimates from seven countries](#). Empirical Economics, Vol. 66. 2024. pp. 2823–2879.
- VEZZOLI MICHELA-VVALTORTA ROBERTA ROSA-GÁSPÁR ATTILA-CERVONE CARMEN-DURANTE FEDERICA-MAASS ANNE-SUITNER CATERINA: [Why are some countries rich and others poor? Development and validation of the Attributions for Cross-Country Inequality Scale \(ACIS\)](#). Plos One, Vol. 19. No. 2. 2024. Paper e0298222. 29 p.
- MAGYARORSZÁGON MEGJELENT FOLYÓIRATCIKKEK**
- ARATÓ MIKLÓS-MARTINEK LÁSZLÓ: [Halandósági különbségek és hasonlóságok az Európai Unióban](#). Szigma, 55. évf. 2–3. sz. 2024. pp. 87–108.
- BORBÉLY-PECZE TIBOR BORS: [A hazai munkaerőpiac 2023-ban a KSH adatok fényében](#). Munkaügyi Szemle Online, 2024. 4. sz. pp. 1–3.
- CZALLER LÁSZLÓ-NEMES-NAGY JÓZSEF: [A magyarországi területi bérkülönbségek összetevői](#). Területi Statisztika, 64. évf. 3. sz. 2024. pp. 380–408.
- ERDÉLYI LEVENTE-SZABÓ LAJOS TAMÁS: [Munkaerő-áramlás Magyarországon 2002–2021 között teljes körű adminisztratív adatok alapján](#). Közgazdasági Szemle, 71. évf. 7–8 sz. 2024. pp. 728–754.
- GERŐHÁZI ÉVA-KATONA NÓRA-KOLLÁR SÁNDOR: [Stabil munkaerőpiaci helyzethez vezető utak hátrányos helyzetből kiemelkedő pécsiek narratíváin keresztül](#). Szociológiai Szemle, 34. évf. 1.sz. 2024. pp. 4–27.
- HERMANN ZOLTÁN-KERTESI GÁBOR-VARGA JÚLIA: [A tesztteredmények társadalmi egyenlőtlensége és az általános iskolai szegregáció](#). Közgazdasági Szemle, 71. évf. 4. sz. 2024. pp. 353–378.
- KOLOSZÁR LÁSZLÓ-MITEV ZOLTÁN ARIEL-TAKÁCSNÉ GYÖRGY KATALIN-WIMMER ÁGNES: [Felkészülés a munkaerőpiaci kihívásokra. A tudományos diákköri tevékenység átfogó kompetenciafejlesztő szerepe](#). Vezetéstudomány, 55. évf. 12. sz. 2024. pp. 30–45.
- KOLTAI LUCA-BÖRDÖS KATALIN: [A magyar fiatalok munkaerőpiaci helyzete](#). Új Munkaügyi Szemle, 5. évf. 1. sz. 2024. pp. 53–68.
- KOÓS BÁLINT-KOVÁCS KATALIN-VÁRADI MONIKA MÁRIA-HAMZA ESZTER: [Mezőgazdaság és foglalkoztatás a klímaváltozás szorításában](#). Tér és Társadalom, 38. évf. 4. sz. 2024. pp. 64–92.
- KOVÁCS KATALIN-HAMZA ESZTER-RÁCZ KATALIN-SWAIN NIGEL-VÁRADI MONIKA MÁRIA: [Idénymunka és idénymunkások a gyümölcsstermesztésben. Hazai munkaerőpiaci folyamatok és közelképek európai összevetésben](#). Tér és Társadalom, 38. évf. 4.sz. 2024. pp. 33–63.
- KREKÓ JUDIT-TÓTH G. CSABA: [The role of capital income in the Hungarian income distribution from 2007 to 2021](#). Intersections: East European Journal of Society and Politics, Vol. 10. No. 3. pp. 199–220.
- KUCSERA TAMÁS: [Pályakezdők és a munkaerőpiac. Az életkor és az iskolai végzettség mint befolyásoló](#)

- tényező. Új Munkaügyi Szemle, 5. évf. 3. sz. 2024. pp. 72–80.
- LŐRINC BALÁZS–KÁPOSZTA JÓZSEF: *Az alacsony presztízsű foglalkoztatottak térbeli eloszlásának összefüggései Magyarországon, 2011–2022. Tér és Társadalom*, 38. évf. 3. sz. 2024. pp. 34–56.
- LŐRINCZ LÁSZLÓ–ILYÉS VIRÁG–VARGA KINGA–KISS KÁROLY MIKLÓS: *Földrajzi és nemek közötti bérkülönbségek a karrierszekvenciákban. Közgazdasági Szemle*, 71. évf. 7–8. sz. 2024. pp. 701–727.
- MOLNÁR TAMÁS–DÁNIEL ZOLTÁN ANDRÁS–MOLNÁRNÉ BARNA KATALIN–KOZMA DOROTTYA EDINA: *Trends in the Czech and Hungarian labour markets from a regional perspective, especially in light of the two recent crises. Regional Statistics (Területi Statisztika) Vol. 14. No. 2. 2024. pp. 566–588.*
- MORVA ATTILA–ILYÉSNÉ MOLNÁR EMESE–KOVALSZKY ZSOLT–KOMJÁTI ZOLTÁN: *Gender pay gap a hazai termék-külkereskedelemben. Statisztikai Szemle*, 102. évf. 10. sz. 2024. pp. 1016–1040.
- NICK PATRIK–BALOGH GÁBOR: *Munka – átok vagy áldás? A munkaattitűd vizsgálata a különböző korcsoportok tekintetében. Marketing & Menedzsment*, 58. évf. 1. sz. 2024. pp. 46–54.
- ÖKRÖS FRUzsINA–MAKAY ZSUzsANNA: *Mothers' labour market entry after childbirth. The role of pre-pregnancy job characteristics and socio-demographic factors. Demográfia, Vol. 67. No. 2. 2024. pp. 101–143.*
- SIMONOVITS ANDRÁS: *A népességöregedés kihívásai és újraelosztás a nyugdíjrendszerben. Közgazdasági Szemle*, 71. évf. 7–8. sz. 2024. pp. 833–849.
- VARGA ZOLTÁN JÁNOS: *Gyermek mint (részben) pozicionális jószág. Szigma*, 55. évf. 4. sz. 2024. pp. 399–413.
- VASKÖVI ÁGNES: *Nők atipikus pályákon – munkaerőpiaci vizsgálat Közép-Kelet-Európa országaiban. Szigma*, 55. évf. 2–3. sz. 2024. pp. 339–364.
- VIGVÁRI ANDRÁS–NÉMETH KRISZTINA: *A rugalmasság határán. Bér munkaviszonyok a kertészeti ágazatban. Tér és Társadalom*, 38. évf. 4. sz. 2024. pp. 124–145.
- MAGYARORSZÁGON MEGJELENT KÖNYVEK**
- BÉKÉS GÁBOR–KÉZDI GÁBOR: *Adatelemzés: üzleti, közgazdasági és szakpolitikai döntésekhez. Alinea Kiadó, Budapest, 2024. 365 p.*
- GLOVICZKI ZOLTÁN: *A holnapután iskolája. Felkészülés az emberi jövőre. Open Books, Budapest, 2024. 316 p.*
- HAJDU TAMÁS–HERMANN ZOLTÁN–HORN DÁNIEL–HÖNICH HELÉNA–VARGA JÚLIA (szerzők), VARGA JÚLIA (szerk.): *A közoktatás indikátorrendszerre 2023. 338 p. + mellékletei: Technikai útmutató „A közoktatás indikátorrendszerre 2023” című kiadványhoz. 105 p. és Szemelvények „A közoktatás indikátorrendszerre 2023” című kiadványhoz. 30 p. HUN-REN Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Közgazdaság-tudományi Intézet, Budapest, 2024.*
- KOVÁCS KLÁRA–PALLAY KATALIN: *Oktatók a Kárpát-medencei felsőoktatásban. Munkajellemzők, jólét és eredményesség. Debreceni Egyetem Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ (CHERD), Debrecen, 2024. 196 p.*
- LÁSZLÓ GYULA: *A magyar foglalkoztatáspolitikai cél- és eszközrendszerének 30 éve: 1990–2020. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2024. 391 p.*
- MÉREINÉ BERKI BOGLÁRKA: *Korlát és menedék. A társadalmi tőke szerepe a szegregációs és antiszegregációs folyamatokban. Saldo Kiadó, Budapest, 2024. 184 p.*
- MOLLIĆ, ETHAN: *Társintelligencia. Élet és munka a mesterséges intelligencia új korszakában. Fordította: Cseh Zsuzsanna–Tóth Katalin. HVG, Budapest, 2024. 253 p.*
- MONOSTORI JUDIT–ŐRI PÉTER (szerk.): *Demográfiai portré, 2024. Jelentés a magyar népesség helyzetéről. KSH Népeségstudományi Kutatóintézet, Budapest, 2024. 205 p.*
- MUNKÁCSY FERENC (szerk.): *Ellentmondásos évtizedek, máig ható tanulságok. Összeállítás a Munkaügyi Szemle.hu weboldalon 2023-ban megjelent, a rendszerváltás óta eltelt időszak munkaügyi folyamatait elemző publikációkból. Budapest, Profunditas Kft., 2024. 84 p.*
- NAGY BEÁTA: *Nemek forradalma? A nők vezetővé válásának akadálypályája. Gondolat Kiadó, Budapest, 2024. 250 p.*
- SZALAI ERZSÉBET: *Mi a munka és mi a kapitalizmus? És mi jöhet utánuk? Napvilág Kiadó, Budapest, 2024. 121 p.*
- SZŐCS ANDOR: *Fiatalok és a munka világa. A tanulás melletti munkavállalás jellemzői a felsőoktatási expanziót követő években. Belvedere Meridionale Kiadó, Szeged, 2024. 232 p.*
- TIBOLD ANTAL–SZILÁGYI TAMÁS–DUDOK FANNI (szerk.): *Munka és innováció. Az emberi egészség és a munkakörnyezet kölcsönhatásának integrált megközelítései. Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2024. 197 p.*

HUN-REN KRTK KTI MŰHELYTANULMÁNYOK

- BAKÓ TAMÁS–KÁLMÁN JUDIT–MOLNÁR GYÖRGY: [Start-up subsidies for the unemployed: why do they seem so effective?](#) KRTK-KTI Working Papers, 2024/22. Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Research Network (HUN-REN), Budapest, 2024. 28 p.
- BÁRDITS ANNA–KERTESI GÁBOR: [Family foster care or residential care: the impact of home environment on children raised in state care.](#) KRTK-KTI Working Papers, 2024/3. Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Research Network (HUN-REN), Budapest, 2024. 61 p.
- BÍRÓ ANIKÓ–BOZA ISTVÁN–GYETVAI ATTILA–PRINZ DÁNIEL: [Health shocks, social insurance, and firms.](#) KRTK-KTI Working Papers, 2024/8. Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Research Network (HUN-REN), Budapest, 2024. 38 p.
- BÍRÓ ANIKÓ–ELEK PÉTER–PRINZ DÁNIEL–SÁNDOR LÁSZLÓ: [Tax evasion and the contribution-benefit link: The case of maternity benefits.](#) KRTK-KTI Working Papers, 2024/26. Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Research Network (HUN-REN), Budapest, 2024. 32 p.
- BÍRÓ ANIKÓ–ELEK PÉTER: [Firm quality and health maintenance.](#) KRTK-KTI Working Papers, 2024/27. Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Research Network (HUN-REN), Budapest, 2024. 38 p.
- BISZTRAY MÁRTA–JAVORCIK BEATA–SCHWEIGER HELENA: [Services exporters and importers in Hungary.](#) KRTK-KTI Working Papers, 2024/21. Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Research Network (HUN-REN), Budapest, 2024. 43 p.
- BOZA ISTVÁN–REIZER BALÁZS: [The role of flexible wage components in gender wage differences.](#) KRTK-KTI Working Papers, 2024/10. Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Research Network (HUN-REN), Budapest, 2024. 48 p.
- CSILLAG MÁRTON–VARGA JÚLIA: [Occupational and job mobility during the pandemic.](#) KRTK-KTI Working Papers, 2024/20. Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Research Network (HUN-REN), Budapest, 2024. 22 p.
- ELEK PÉTER–MAYER BALÁZS–VÁRADIBALÁZS: [What makes a new doctor better? Effects of new primary care physicians on healthcare provision.](#) KRTK-KTI Working Papers, 2024/6. Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Research Network (HUN-REN), Budapest, 2024. 39 p.
- ELEKES ZOLTÁN–TÓTH GERGŐ–ERIKSSON RIKARD: [Regional resilience and the network structure of inter-industry labour flows.](#) KRTK-KTI Working Papers, 2024/7. Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Research Network (HUN-REN), Budapest, 2024. 45 p.
- ERTL ANTAL–KISS HUBERT JÁNOS–HORN DÁNIEL: [Economic preferences across generations and family clusters : a comment.](#) KRTK-KTI Working Papers, 2024/5. Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Research Network (HUN-REN), Budapest, 2024. 17 p.
- HAJDU TAMÁS: [Heterogenous impacts of climate change on morbidity.](#) KRTK-KTI Working Papers, 2024/23. Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Research Network (HUN-REN), Budapest, 2024. 34 p.
- HERMANN ZOLTÁN–VARGA JÚLIA: [Occupational regulation and labour market fluidity in ten European countries.](#) KRTK-KTI Working Papers, 2024/18. Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Research Network (HUN-REN), Budapest :2024. 32 p.
- HORN DÁNIEL–KISS HUBERT JÁNOS–SZABÓ-MORVAI ÁGNES: [Delayed school entry increases internal locus of control.](#) KRTK-KTI Working Papers, 2024/13. Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Research Network (HUN-REN), Budapest, 2024. 18 p.
- KÖLLŐ JÁNOS–BOZA ISTVÁN: [School to jail transition – early warnings from the primary school.](#) KRTK-KTI Working Papers, 2024/17. Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Research Network (HUN-REN), Budapest, 2024. 36 p.
- LŐRINCZ LÁSZLÓ–ILYÉS VIRÁG–VARGA KINGA–KISS KÁROLY MIKLÓS: [Exploring gender and geographic wage inequalities based on full career sequences.](#) KRTK-KTI Working Papers, 2024/15. Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Research Network (HUN-REN), Budapest, 2024. 27 p.

- MOKOS JUDIT–VÁSÁRHELYI ZSÓKA–KOVÁCS ZOLTÁN–KRÁL ADRIENN–KISS HUBERT JÁNOS–SCHEURING ISTVÁN: [The role of competition, earned money and personal characteristics in climate games](#). KRTK-KTI Working Papers, 2024/12. Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Research Network (HUN-REN), Budapest, 2024. 25 p.
- SEBŐK ANNA: [The return of diverse higher education pathways](#). KRTK-KTI Working Papers, 2024/19. Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Research Network (HUN-REN), Budapest, 2024. 19 p.
- STUMP ÁRPÁD–SZABÓ-MORVAI ÁGNES: [The effect of air pollution on fertility in 657 European regions](#). KRTK-KTI Working Papers, 2024/14. Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Research Network (HUN-REN), Budapest, 2024. 44 p.
- SZABÓ-MORVAI ÁGNES–KISS HUBERT JÁNOS: [Powerful parental preferences](#). KRTK-KTI Working Papers, 2024/11. Institute of Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Research Network (HUN-REN), Budapest, 2024. 31 p.

FÜGGELÉK

TÁBLÁZATOK ÉS ÁBRÁK JEGYZÉKE

MUNKAPIAC

1. táblázat: A gazdaságilag aktívák száma és az aktivitási ráta alakulása, 2020–2024	15
2. táblázat: A foglalkoztatottak létszámának alakulása néhány fontosabb ismérv szerint	18
3. táblázat: A foglalkoztatottak megoszlásának és a foglalkozási rátának az alakulása iskolai végzettség szerint, 2020, 2023, 2024	19
4. táblázat: A foglalkoztatottak és a potenciális munkaerő-tartalékhöz tartozók számának alakulása, 2010, 2023, 2024 (ezer fő)	23
5. táblázat: A főbb kereseti mutatók alakulása a nemzetgazdaság szektorai szerint, 2022–2024	24
6. táblázat: A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó kereseténél alakulása nemzetgazdasági ágak szerint, 2022–2024	25
7. táblázat: A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó kereseténél alakulása a munkáltató székhelye szerint, 2022–2024	26

KÖZELKÉP

2.3.1. táblázat: Az alacsony iskolázottságúak arányának regressziós becslése	46
2.5.1. táblázat: A felsőfokú végzettségű foglalkoztatottak 25 évnél idősebb korosztályon belüli arányának területi egyenlőtlenségei járási szinten	57
3.1.1. táblázat: Az alacsonyan képzettek betöltetlen álláshelyeinek és munkanélküliségének kapcsolata	85
3.1.2. táblázat: az magasan képzettek betöltetlen álláshelyeinek és munkanélküliségének kapcsolata	86
3.2.1. táblázat: Versenyképességi mutatók regionális eloszlása	90
3.3.1. táblázat: A foglalkozási kérdőívek és vállalatok megoszlása településtípusonként	94
4.2.1. táblázat: Bérdekompozíció egyéni szinten	105
4.2.2. táblázat: Bérdekompozíció ingázási körzetenként	106
4.3.1. táblázat: A rugalmas bérek elterjedtsége a település típusától függően	111

4.3.2. táblázat: a rugalmas bérelemek és a területi bérkülönbségek kapcsolata	112
4.4.1. táblázat: A budapesti agglomerációs bérprémium regressziós becslése, 2012–2022	116
4.4.2. táblázat: A budapesti agglomerációs bérprémium végzettségi kategóriák szerinti regressziós becslése, 2001–2022	116
F4.4.1. táblázat: A budapesti agglomerációs bérprémium végzettségi kategóriák szerinti regressziós becslése, kontrollálva a vállalatméret logaritmusára, 2001–2022	119
5.2.1. táblázat: Összefüggés az iparban dolgozók és a foglalkozási főcsoportok lokális munkaerőpiaci jelentősége között, 2022	134
5.4.1. táblázat: A térfelosztási szintek összehasonlítása	145
5.5.1. táblázat: Az ingázók aránya szerinti kvartilisekben lévő települések száma településtípus szerint, 2022 ..	148
5.5.2. táblázat: Az ingázók aránya szerinti kvartilisekben lévő települések és az egy szja-fizetőre jutó települési nettó jövedelemszint szerinti kvartilisek.	148
5.5.3. táblázat: Jellemző családi háznégyméterárak	149
5.5.4. táblázat: Jellemző családi házárak	149
5.5.5. táblázat: Új építésű lakások és üdülők aránya az állományhoz képest, 2019–2023 közötti éves átlag (százalék)	150
5.6.1. táblázat: A legalacsonyabb és legmagasabb kombinált robusztussági mutatókkal rendelkező kistérségek	155
6.2.1. táblázat: Az alapmodell eredményei	162
6.2.2. táblázat: A térben késleltetett változókkal bővített modell eredményei	164
6.3.1. táblázat: A legnagyobb közfoglalkoztató megyék részaránya az összes közfoglalkoztatotton belül, 2013, 2016, 2024 (százalék)	167
6.3.2. táblázat: A közfoglalkoztatásnak a 180 napon túli álláskeresőkhöz	

viszonyított aránya (közfoglalkoztatási fajlagos), a legnagyobb értékkel rendelkező megyék, 2013, 2016, 2024 (százalék)	169
6.3.3. táblázat: A közfoglalkoztatásnak a 180 napon túli álláskeresőkhöz viszonyított aránya településméret-kategóriák szerint, 2013, 2016, 2024 (százalék)	169
6.3.4. táblázat: A közfoglalkoztatottak települési létszámának lineáris becslése három évre vonatkozóan	170
6.4.1. táblázat: A foglalkozási illeszkedés és a munkaerőpiac méretének kapcsolata, 2012–2017	174
6.4.2. táblázat: A foglalkozási hasonlóság és a munkaerőpiac méretének kapcsolata, 2012–2017	175

SAKPOLITIKÁK

F1. táblázat: A központi költségvetés szűk foglalkoztatáspolitikai részének kiadásai és bevételei, 2016–2025 (millió forint)	185
--	-----

STATISZTIKA

1.1. táblázat: Alapvető gazdasági mutatók	189
2.1. táblázat: Népeség	191
2.2. táblázat: A népesség száma főbb korcsoportok szerint, ezer fő	192
2.3. táblázat: A férfi népességszám alakulása főbb korcsoportok szerint ..	194
2.4. táblázat: A női népességszám alakulása főbb korcsoportok szerint, ezer fő	195
3.1. táblázat: A 15 éves és idősebb népesség gazdasági aktivitása	196
3.2. táblázat: A 15 éves és idősebb férfiak gazdasági aktivitása, ezer fő	197
3.3. táblázat: A 15 éves és idősebb nők gazdasági aktivitása, ezer fő	198
3.4. táblázat: A 15 éves és idősebb népesség gazdasági aktivitása	199
3.5. táblázat: A 15 éves és idősebb férfiak gazdasági aktivitása, százalék ..	200
3.6. táblázat: A 15 éves és idősebb nők gazdasági aktivitása, százalék	201
3.7. táblázat: A 15–64 éves népesség létszáma munkapiaci kategóriánkénti önbesorolása szerint, ezer fő	202
3.8. táblázat: A 15–64 éves népesség létszáma munkapiaci kategóriánkénti önbesorolása szerint, százalék ...	203

4.1. táblázat: Összes foglalkoztatott .	204	5.9. táblázat: A regisztrált munkanélküli pályakezdekők megoszlása iskolai végzettség szerint, éves átlag	228	7.5. táblázat: Az egyetemi, főiskolai továbbtanulásra jelentkezők számának alakulása, nappali képzés	249
4.2. táblázat: Összes foglalkoztatott nemek szerint	205	5.10. táblázat: A regisztrált munkanélküliek megoszlása a Munkaerő-felmérésben megfigyelt gazdasági aktivitás szerint, százalék	229	8.1. táblázat: Az NFSZ kirendeltségein bejelentett betöltetlen álláshelyek száma	251
4.3. táblázat: A foglalkoztatottak kor szerinti megoszlása, férfiak	207	5.11. táblázat: A munkanélküli nyilvántartásba belépők száma, havi átlagok, ezer fő	229	8.2. táblázat: Az NFSZ kirendeltségein bejelentett betöltetlen álláshelyek száma iskolázottsági szint szerint ..	252
4.4. táblázat: A foglalkoztatottak kor szerinti megoszlása, nők	208	5.12. táblázat: Regisztrált munkanélküliek nemek szerinti megoszlása	230	8.3. táblázat: Betöltetlen álláshelyek száma	252
4.5. táblázat: A foglalkoztatottak iskolai végzettség szerinti megoszlása, férfiak, százalék	209	5.13. táblázat: Regisztrált munkanélküliek megoszlása, havi átlag	231	8.4. táblázat: Létszámnövelést illetve -csökkenést tervező vállalatok aránya, százalék	253
4.6. táblázat: A foglalkoztatottak iskolai végzettség szerinti megoszlása, nők, százalék	210	5.14. táblázat: Ellátásban részesülő regisztrált munkanélküliek megoszlása, havi átlag	232	9.1. táblázat: Regionális különbségek: foglalkoztatási ráta	254
4.7. táblázat: A foglalkoztatottak száma foglalkozási viszony szerint	211	5.15. táblázat: A regisztrált munkanélküliek közül támogatott és nem támogatott munkahelyeken elhelyezkedők száma	233	9.2. táblázat: Regionális különbségek: munkanélküliségi ráta a Munkaerő-felmérés szerint	255
4.8. táblázat: A foglalkoztatottak megoszlása foglalkozási viszony szerint, százalék	212	5.16. táblázat: Segélyezés és munkaerőpiaci programok	234	9.3. táblázat: Regionális különbségek: A regisztrált munkanélküliek aránya a gazdaságilag aktív népességhez viszonyítva, százalék	256
4.9. táblázat: Az alkalmazásban állók megoszlása ágazat szerint, nemek szerinti bontásban, százalék	213	5.17. táblázat: Az aktív eszközökből kilépők elhelyezkedési arányai	235	9.4. táblázat: Regisztrált munkanélküliségi ráta megyénként	258
4.10. táblázat: A munkahelyükön 0–6 hónapja dolgozók aránya	214	5.18. táblázat: A regisztrált munkanélküliek, a munkanélküli ellátásban, és a szociális ellátásban részesülők megoszlása iskolai végzettség szerint ..	236	9.5. táblázat: Regionális különbségek: keresetek	259
4.11. táblázat: A vállalati szférában alkalmazottak megoszlása vállalatméret szerint, százalék	214	5.19. táblázat: Munkanélküli/álláskeresési/vállalkozói járadékból kilépők	237	9.6. táblázat: Regionális különbségek: bruttó hazai termék, százalék	260
4.12. táblázat: Foglalkoztatás vállalatméret szerint	215	5.20. táblázat: A munkaerőpiaci képzésben résztvevők érintett száma	238	10.1. táblázat: Sztrájkok	262
4.13. táblázat: 15–74 éves népesség foglalkoztatási rátája, férfiak	215	5.21. táblázat: A képzésben résztvevő munkaviszonyban nem állók éves átlagos számának megoszlása a képzés típusa szerint, százalék	238	10.2. táblázat: Központi bérmegállapodások	263
4.14. táblázat: 15–74 éves népesség foglalkoztatási rátája, nők, százalék ...	216	6.1. táblázat: A bruttó kereset és a reálkereset éves változása	219	10.3. táblázat: Minimálbér, bérminimum és nyugdíjminimum havi összege, folyó évi ezer forint	264
4.15. táblázat: 15–64 évesek foglalkoztatási rátája iskolai végzettség szerint, férfiak, százalék	217	6.2. táblázat: Teljes munkaidőben alkalmazásban állók főbb kereseti adatai a munkáltatók teljes körénél	220	11.1. táblázat: Gyermekek után járó támogatások	265
4.16. táblázat: 15–64 évesek foglalkoztatási rátája iskolai végzettség szerint, nők, százalék	218	6.3. táblázat: Bruttó kereseti arányok a nemzetgazdaságban, Ft/fő/hó	241	11.2. táblázat: Munkanélküliség esetén járó támogatások és az átlagbér	266
5.1. táblázat: A munkanélküliségi ráta alakulása nem szerint, és a tartósan munkanélküliek aránya	219	6.4. táblázat: Bruttó kereseti arányok a nemzetgazdaságban, százalék	242	11.3. táblázat: Saját jogú nyugellátásban részesülők létszáma és a teljes ellátásuk emelés utáni átlagösszegei az év januárjában	267
5.2. táblázat: Munkanélküliségi ráta az iskolai végzettség szerint, férfiak, százalék	220	6.5. táblázat: Az alacsony keresetű dolgozók százalékos aránya nemek, korcsoport, iskolai végzettség és ágak szerint	243	11.4. táblázat: Egészségkárosodott személyek szociális járadékaiban részesülők létszáma és a teljes ellátásuk emelés utáni átlagösszegei az év januárjában	268
5.3. táblázat: A munkanélküliek iskolai végzettség szerinti megoszlása, férfiak, százalék	221	7.1. táblázat: A nappali oktatásban, képzésben végzettek száma	245	11.5. táblázat: A nyugdíjba vonulás koncentruma és a nyugdíjazottak létszáma	269
5.4. táblázat: Munkanélküliségi ráta az iskolai végzettség szerint, nők	222	7.2. táblázat: Kezdő évfolyamos tanulók, hallgatók száma a nappali oktatásban, képzésben	246	11.6. táblázat: Rokkantsági járadékban részesülők létszáma és a teljes ellátásuk emelés utáni átlagösszegei	270
5.5. táblázat: A munkanélküliek iskolai végzettség szerinti megoszlása, nők, százalék	223	7.3. táblázat: Tanulók, hallgatók száma a nappali oktatásban, képzésben ...	247	11.7. táblázat: Új rokkantsági nyugdíjmegállapítások és az új öregségi	271
5.6. táblázat: A munkanélküliek száma a munkakeresés hossza szerint, ezer fő	225	7.4. táblázat: Tanulók, hallgatók száma a felnőttoktatásban, a nem nappali képzésben	248	11.8. táblázat: Öregségi nyugdíjkorhatár	272
5.7. táblázat: A regisztrált munkanélküliek és a MEF munkanélküliség alakulása	227			12.1. táblázat: A személyi jövedelemadó kulcs átlaga, minimális, maximális értéke, százalék	273
5.8. táblázat: A regisztrált munkanélküliek megoszlása iskolai végzettség szerint, éves átlag, százalék	228				

12.2. táblázat: Az adóék mértékének változása a minimálbér és alkalmi munkavállalói könyv esetén 274	2.3.5. ábra: Az alacsony iskolázottságúak földrajzi eloszlása, 23–35 évesek, 1990, 2022 45	2.7.7. ábra: Harmadik országbeli dolgozók vármegyei koncentrátsága, 2024 harmadik negyedév 71
12.3. táblázat: Munkát terhelő adók a költségvetési bevétel és a keresetek arányában 275	2.4.1. ábra: A 9. évfolyamra járó tanulók megoszlása programtípus szerint, 1990/1991–2024/2025 (százalék) 49	2.8.1. ábra: Foglalkozások eltérő időskorbarátsága 73
13.1. táblázat: A 20–64 éves népesség foglalkoztatási aránya és a 15–74 éves népesség munkanélküliségi rátája, 2024 276	2.4.2. ábra: Az első helyen jelentkezettek megoszlása a középiskolai programtípusok szerint, 2001–2022 50	2.8.2. ábra: Jellemző munkavállalói csoportok létszámának alakulása a mezőgazdaságban, (2008–2012; 2013–2017) (fő, éves átlagban) 74
13.2. táblázat: A foglalkoztatottak összetétele, 2024 277	2.4.3. ábra: A bejáró diákok aránya, 1990–2019 (százalék) 51	2.8.3. ábra: A főállású mezőgazdasági dolgozók körében az 55–63 éves korcsoport jelentősége az országos érték arányában kifejezve, 2017-ben 75
13.3. táblázat: Betöltetlen álláshelyek aránya, 2024 277	2.4.4. ábra: A kilencedik évfolyamra járó tanulók megoszlása településtípus szerint az érettségít adó és nem adó szakképzésbe, 2010–2022 51	2.9.1. ábra: A kivándorlás becsült és hivatalos (KSH) adatai, 2012–2021 (ezer fő) 79
ÁBRÁK	2.4.5. ábra: A tanulók megoszlása programtípus szerint megyékként, 2002–2023 (százalék) 52	2.9.2. ábra: Emigrációs arány iskolatípus szerint, 2012–2021 80
MUNKAPIAC	2.5.1. ábra: A népesség, a foglalkoztatottak és a diplomás foglalkoztatottak száma 1990–2022 között 57	2.9.3. ábra: Az emigráció növekedése iskolatípusonként, 2012–2021 81
1. ábra: A foglalkoztatottak számának és a 15–64 évesek foglalkoztatási rátájának alakulása, 2018–2024 16	2.5.2. ábra: A felsőfokú végzettségűek aránya a 25 éves és idősebb foglalkoztatottak körében a magyar járásokban 1990, 2001, 2011 és 2022 58	2.9.4. ábra: Regionális különbségek az emigrációs arányban iskolatípus szerint, 2012–2021 81
2. ábra: A 15–74 éves munkanélküliek számának és a munkanélküliségi rátának az alakulása, 2009–2024 20	2.5.3. ábra: A felsőfokú végzettségű foglalkoztatottak aránya és arányának változása a 25 éves és idősebb népességben belül 59	3.1.1. ábra: A betöltetlen álláshelyek időbeli alakulása, 2007–2022 (fő) ... 83
3. ábra: A 15–64 éves tartósan munkanélküliek aránya és munkanélküliként töltött idejük átlagos hossza, 2009–2024 21	2.6.1. ábra: A kisgyermekes anyák munkaerőpiacra való visszatérésének aránya járások szerint a születést követő 36 hónapon belül, 2011–2017 62	3.1.2. ábra: A betöltetlen álláshelyek és álláskereső időbeli alakulása végzettségi szint szerint 84
4. ábra: A regisztrált álláskereső főbb adatai, 2023, 2024 (ezer fő) 21	2.6.2. ábra: A működő bölcsődei férőhelyek aránya a 3 évesnél fiatalabb gyermekek számához viszonyítva járásonként, 2011–2017. 62	3.1.3. ábra: A betöltetlen álláshelyek térbeli különbségei 85
KÖZELKÉP	2.7.1. ábra: Érvényes munkavállalási célú tartózkodási engedélyek 1000 foglalkoztatottára, 2014–2023 64	3.1.4. ábra: A munkanélküliség és a betöltetlen álláshelyek kapcsolata 86
2.1.1. ábra: A foglalkoztatási ráta alakulása (1990–2022) 33	2.7.2. ábra: A Magyarországon alkalmazásban álló külföldiek megoszlása foglalkozási csoportok szerint, 2024 harmadik negyedév (százalék) 67	3.2.1. ábra: Munkatermelékenység alakulása a Budapesttől mért távolság függvényében 90
2.2.1. ábra: A modellezett népességszám alakulása országosan, három különböző népmozgalmi forgatókönyv szerint, 2022–2062 (ezer fő) 36	2.7.3. ábra: A Magyarországon alkalmazásban álló külföldiek nemi megoszlása, foglalkozási csoportok szerint, 2024 harmadik negyedév 67	3.2.2. ábra: A mikro- és kisvállalatok arányának alakulása a Budapesttől mért távolság függvényében 90
2.2.2. ábra: A népesség korfája 2022-ben és 2062-ben, az alapforgatókönyv szerint 37	2.7.4. ábra: A Magyarországon alkalmazásban álló külföldiek megoszlása TEÁOR-08 besorolású nemzetgazdasági ágak szerint, 2024 harmadik negyedév (százalék) 68	3.2.3. ábra: A külföldi tulajdon alakulása a Budapesttől mért távolság függvényében 90
2.2.3. ábra: A népesség-előreszámítás alapforgatókönyve szerinti települési lakónépesség a 2022. évi népszámlálás szerinti lakónépesség arányában 37	2.7.5. ábra: A Magyarországon alkalmazásban álló külföldiek megoszlása a TEÁOR-08 besorolás szerinti foglalkozási csoportok szerint, 2024 harmadik negyedév 68	3.2.4. ábra: Exportintenzitás alakulása a Budapesttől mért távolság függvényében 90
2.2.4. ábra: Az aktív és az időskorúak lakosságban belüli aránya 2022-ben, és 2062-ben, a népesség-előreszámítás alapforgatókönyve szerint 38	2.7.6. ábra: A harmadik országbeli dolgozók vármegyei léptéken, 2024 harmadik negyedév 70	3.3.1. ábra: A kognitív készségek iránti elvárások különbségei településtípusonként 95
2.2.5. ábra: A potenciális munkaerő-kereslet alakulása az aktív korú népesség arányában 39		3.3.2. ábra: A szociális készségek iránti igények különbségei településtípusonként 96
2.3.1. ábra: Az alacsony iskolázottságúak arányának változása 42		3.3.3. ábra: A műszaki készségek iránti igények különbségei településtípusonként 96
2.3.2. ábra: Az alacsony iskolázottságúak aránya és foglalkoztatási és NEET ráta kapcsolata a járások között, 2022 43		3.4.1. ábra: Kezelt és kontrollrégiók ... 99
2.3.3. ábra: Az alacsony iskolázottságúak koncentrációja a járások között, 1990–2022 43		3.4.2. ábra: Az árbevétel és foglalkoztatás időbeli alakulása régió és iparági csoport szerint 100
2.3.4. ábra: Az alacsony iskolázottságúak földrajzi eloszlása, 23–65 évesek, 1990, 2022 44		4.1.1. ábra: A járási átlagkeresetek alakulása, 2003, 2021 102
		4.1.2. ábra: A foglalkoztatási ráta és az átlagkeresetek összefüggései, 2022 .. 103

4.2.1. ábra: Bérkomponensek átlaga ingázási körzetenként 106	5.3.4. ábra: Strukturális munkanélküliség és munkaerőhiány a határ két oldalán: a munkanélküliség alakulása, 2013–2022 (százalék) 138	4.1. ábra: Összes foglalkoztatott 206
4.2.2. ábra: Ingázási körzeten belüli bérkomponensek 107	5.3.5. ábra: A szomszédos országba ingázó munkavállalók aránya az összes ingázóhoz viszonyítva a magyar-szlovák határszakaszon, 2021, 2022 (százalék) 139	4.2. ábra: Összes foglalkoztatott nemek szerint 206
4.3.1. ábra: A rugalmas bérelemek időbeli alakulása 110	5.3.6. ábra: Szlovák állampolgárságú ingatlanvásárlók aránya az összes ingatlanügylethez viszonyítva, 2017–2024 140	4.3. ábra: Foglalkoztatási ráta korcsoportok szerint, 15–64 éves férfiak, negyedévenként 216
4.3.2. ábra: A rugalmas bérelemek és a vállalatméret kapcsolata 110	5.3.7. ábra: Magyarországi településeiről, 2022 (százalék) 141	4.4. ábra: Foglalkoztatási ráta korcsoportok szerint, 15–64 éves nők, negyedévenként 217
4.3.3. ábra: A rugalmas bérek területi eloszlása 110	5.3.8. ábra: Román állampolgárságú ingatlanvásárlók aránya az összes vásárlásból, 2017–2024 (százalék) 142	5.1. ábra: A munkanélküliségi ráta nemek szerint 220
4.3.4. ábra: A rugalmas bérek aránya a teljes bértömegben belül, a rugalmas bérben részesülők körében 111	5.4.1. ábra: Ingázási körzetek Magyarországon, 2022 145	5.2. ábra: A különböző munkapiaci álmányok közötti negyedéves áramlások intenzitásának alakulása a 15–64 éves népességben 224
4.4.1. ábra: A budapesti bérprémium időbeli alakulása iskolázottsági szintek szerint, regressziós paraméterek, 2001, 2006, 2011, 2016, 2022 117	5.4.2. ábra: Helyben dolgozás és helyi lakosok aránya különböző felosztások esetén 146	5.3. ábra: Munkanélküliségi ráta korcsoportonként, 15–59 éves férfiak, negyedévenként 226
F4.4.1. ábra: A budapesti bérprémium időbeli alakulása iskolázottsági szintek szerint ágazati fix hatások és vállalatméret bevonásával, regressziós paraméterek, 2001, 2006, 2011, 2016, 2022 119	5.5.1. ábra: A más településen dolgozó foglalkoztatottak aránya 147	5.4. ábra: Munkanélküliségi ráta korcsoportonként, 15–59 éves nők, negyedévenként 226
5.1.1. ábra: A településen dolgozó összes foglalkoztatott aránya a településen lakó foglalkoztatottakhoz képest, 2022 (százalék) 123	5.5.2. ábra: Az ingázás és jövedelem alapján lehatárolt településtípusok 148	5.5. ábra: A munkanélküli nyilvántartásba belépők száma, havi átlagok, ezer fő 229
5.1.2. ábra: A közfoglalkoztatottak aránya a helyben foglalkoztatott helyi lakosokból, 2022. október 124	5.6.1. ábra: A kistérségi munkaerő-áramlási hálózatok robusztussága .. 154	6.1. ábra: A bruttó átlagkeresetek differenciáltsága 240
5.1.3. ábra: Ingázási egyenleg, 2022 125	5.6.2. ábra: A hálózati robusztussági mutató területi eloszlása kistérségi szinten 155	6.2. ábra: Életkor-kereseti profilok nemek és iskolai végzettség szerint, 2023-ban 243
5.2.1. ábra: Helyben lakó és helyben dolgozó keresők számának alakulása, 2001–2022 128	5.6.3. ábra: Hálózati robusztusság és kistérségi népesség összefüggése ... 156	6.3. ábra: A bruttó reálkeresetek logaritmusának eloszlása 244
5.2.2. ábra: A más településre ingázók aránya a helyben dolgozó és helyben lakó keresőkhöz viszonyítva 129	6.1.1. ábra: A munkanélküliségi és NEET-ráták járásközötti különbségei, 2022 158	7.1. ábra: A nappali képzésben tanuló a megfelelő korú népesség arányában 250
5.2.3. ábra: A bejárók aránya a helyben dolgozó és helyben lakó keresőkhöz viszonyítva, 2001–2022 130	6.2.1. ábra: A földrajzi fekvés jelentőségének időbeli változása a munkanélküliség területi különbségeinek magyarázatában 163	7.2. ábra: Belépők és kilépők száma az egyes oktatási fokozatokban, nappali képzés 250
5.2.4. ábra: A munkaerőpiaci nyitottság nagyságrendje, 2001, 2022 131	6.3.1. ábra: A közfoglalkoztatottak és a tartós álláskeresők száma, 2013–2024 (ezer fő) 167	8.1. ábra: Létszámcsoökkentést és létszámnövekedést tervező vállalatok aránya 253
5.2.5. ábra: Az ipari ágazatokban foglalkoztatottak aránya a helyben dolgozók és helyben lakók csoportjában, 2022 132	6.3.2. ábra: Az egyes közfoglalkoztatás-fajták részaránya a közfoglalkoztatáson belül, 2013–2024 167	9.1. ábra: Regionális különbségek: munkanélküliségi ráta a Munkaerő-felmérés szerint a tervezési statisztikai régiókban 257
5.2.6. ábra: Az ipari ágazatokban foglalkoztatottak aránya a más településre ingázókközött, 2022 133	6.3.3. ábra: A közfoglalkoztatás régiók szerinti megoszlása, 2013–2024 167	9.2. ábra: Regionális különbségek: regisztrált munkanélküliségi ráta a tervezési statisztikai régiókban 257
5.2.7. ábra: Az ipari ágazatokban foglalkoztatottak aránya a beingázók között, 2022 133	6.3.4. ábra: A közfoglalkoztatottak száma a 180 napon túli álláskeresők számához viszonyítva, régióként, 2013–2024 (százalék) 168	9.3. ábra: Regisztrált megyei munkanélküliségi ráták átlagai, 2023 258
5.3.1. ábra: Határregiók munkaerőpiaci típusai integráltság és szimmetria alapján 137	STATISZTIKA	9.4. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességben, 2019. I. negyedév, százalék 261
5.3.2. ábra: Külföldön alkalmazottak száma az osztrák–magyar határtérségben, 2013–2022 (ezer fő) 137	1.1. ábra: GDP éves idősora (2000=100%) 190	9.5. ábra: A regisztrált munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességben, 2024. I. negyedév, százalék 261
5.3.3. ábra: Az Ausztriába ingázók aránya az összes ingázóból a Nyugat-Dunántúli településein, 2022 138	1.2. ábra: Foglalkoztatási ráta, 20–64 évesek 190	
	2.1. ábra: Magyarország népességének korösszetétele, 1980, 2023 193	

A Munkaerőpiaci Tükör korábban megjelent kötetei

Évszám	A kötet szerkesztői	A Közelkép címe
2000	Fazekas Károly–Köllő János	Bérek a politikai rendszerváltástól az ezredfordulóig
2001	Fazekas Károly–Gábor R. István–Nagy Gyula	Munkanélküliek jövedelemtámogatása
2002	Fazekas Károly–Galasi Péter–Kőrösi Gábor	1. Munkakínálat, 2. Munkaerő-kereslet
2003	Fazekas Károly–Cseres-Gergely Zsombor	Munkaerőpiaci egyenlőtlenségek és földrajzi mobilitás Magyarországon
2004	Fazekas Károly–Varga Júlia	Oktatás és munkaerőpiac
2005	Fazekas Károly–Koltay Jenő–Neumann László	Munkaügyi kapcsolatok a mai Magyarországon
2006	Fazekas Károly–Galasi Péter–Kézdi Gábor	Bérek, keresetek, jövedelmek
2007	Fazekas Károly–Cseres-Gergely Zsombor–Scharle Ágota	Jóléti ellátások és munkakínálat
2008	Fazekas Károly–Köllő János	1. A magyar munkaerőpiac néhány vonása – európai tükrökben*, 2. Az érettségit nem adó szakmunkásképző válságtünetei**
2009	Fazekas Károly–Lovász Anna–Telegdy Álmos	Munkapiaci diszkrimináció
2010	Fazekas Károly–Molnár György	A válság munkapiaci hatásai
2011	Fazekas Károly–Kézdi Gábor	Foglalkoztatási programok hatásvizsgálata
2012	Fazekas Károly–Benczúr Péter–Telegdy Álmos	1. Adók, transzferek és a munkapiac, 2. A vállalati jellemzők hatásai a munkapiaci folyamatokra
2013	Fazekas Károly–Neumann László	A költségvetési szféra munkapiaca
2014	Fazekas Károly–Varga Júlia	Közmunka
2015	Fazekas Károly–Blaskó Zsuzsa	Nemzetközi vándorlás
2016	Fazekas Károly–Köllő János	Munkaerőhiány
2017	Fazekas Károly–Szabó-Morvai Ágnes	Nők a munkaerőpiacon
2018	Fazekas Károly–Csillag Márton–Hermann Zoltán–Scharle Ágota	Fiatalok az iskolában és a munkaerőpiacon
2019	Fazekas Károly–Elek Péter–Hajdu Tamás	Munkapiac és egészség
2020	Fazekas Károly–Kónya István–Krekó Judit	A koronavírus-válság hatásai
2021	Szabó-Morvai Ágnes–Lengyel Balázs	Adminisztratív közadatok a gyakorlatban
2022	Szabó-Morvai Ágnes–Pető Rita	Társadalmi egyenlőtlenség és mobilitás
2023–2024	Hermann Zoltán–Varga Júlia	Befektetés az emberi tőkébe Magyarországon

* Társszerkesztők: Bajnai Blanka–Hátori Szilvia.

** Társszerkesztők: Kézdi Gábor–Varga Júlia.